TAYYÂR-ZÂDE ATÂ

OSMANLI SARAY TARİHİ

Târîh-i Enderûn

-V-

Hazırlayan

MEHMET ARSLAN

KİTABEVİ

KİTABEVİ • 440
Osmanlı Tarih Kaynakları • 12

Dizi Edidörü
Ali Şükrü Çoruk

Kapak
Özkul Eren

Dizgi/İç Düzen
All-Graf

Baskı
Çalış Ofset
Davutpaşa Caddesi No: 8 Topkapı - İstanbul
Tel: 0(212) 482 11 04

Cilt
Bayrak Matbaası

1. Baskı (600 Adet)

İstanbul, 2010

ISBN: 978-605-4208-72-2 (Tk.)
ISBN: 978-605-4208-77-7 (5. C.)

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 0107-34-007408

Online Satış
www.kitabus.com

© KİTABEVİ Çatalçeşme Sok., No: 54/A Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0 (212) 512 43 28 - 511 21 43 • Faks: 513 77 26

TAYYÂR-ZÂDE ATÂ

OSMANLI SARAY TARİHİ

– Târîh-i Enderûn –

- V -

Hazırlayan
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

KİTABEVİ

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

1953 yılında doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Amasya'da yaptı. 1978 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Sekiz yıl muhtelif liselerde "Edebiyat Öğretmeni" olarak görev yaptıktan sonra 1986 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde "Araştırma Görevlisi" olarak göreve başladı. 1987 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Yüksek Lisans"ını, 1990 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doktora eğitimini tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1991 yılında Yrd. Doç. Dr., 1994 yılında Doç. Dr., 1999 yılında Prof. Dr. oldu. Halen aynı bölümde Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı ve ayrıca Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Yazarın Divan Edebiyatı, Osmanlı Tarihi ve Kültürü konularında muhtelif bilimsel dergilerde yayımlanmış çok sayıda araştırma ve incelemesi ile elinizdeki eserin dışında yirmi dört (24) kitabı bulunmaktadır.

Yayımlanmış Kitapları:

1. Kerbelâ Mersiyeleri (M. Erdoğan ile): Ankara 2009, 810 s.
2. Zîver Paşa - Dîvân ve Münşe'ât: Sivas 2009, 950 s.
3. Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri III - Vehbî Sûrnâmesi (Sûrnâme-i Hümâyûn): Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009, 407 s.
4. Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri II - İntizâmî Sûrnâmesi (Sûrnâme-i Hümâyûn): Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009, 636 s.
5. Sivaslı Gulâmî Dîvânı: Asitan Yayınları, Sivas 2009, 240 s.
6. Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri I - Manzum Sûrnâmeler: Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2008, 840 s.
7. Türk Edebiyatında Hamseler ve Subhî-zâde Feyzî'nin Hamsesi: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008, 593 s.
8. Mihrî Hâtun Divanı: Ankara 2007, 400 s.
9. Sıdkî Paşa, Gazavât-ı Sultân Murâd-ı Râbi' (IV. Murad'ın Revan Seferine Dair): Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, 154 s.
10. Bursalı İffet Divanı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 130 s.
11. Es'ad Efendi, Üss-i Zafer (Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair): Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 230 s.
12. Antepli Aynî Divanı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 544 s.
13. Argo Kitabı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 336+40 s.
14. Leylâ Hanım Dîvânı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 360 s.
15. Aynî - Sâkînâme: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 352 s.
16. Mehmed Cemâleddin, Osmanlı Tarih ve Müverrihleri: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 150 s.
17. Şeref Hanım Dîvânı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, XII + 560 s.
18. Osmanlı Edebiyat - Tarih - Kültür Makaleleri: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, 636 s.
19. Gelibolulu Âlî, Riyâzü's-Sâlikîn Mesnevîsi, (İ. H. Aksoyak ile): Sivas 1998, 229 s.
20. Letâ'if-i Hoca Nasreddin: (B. Paçacıoğlu ile), Sivas 1996, 210 s.
21. Haşmet Külliyâtı (Divan, Senedü'ş-Şu'arâ, Vilâdet-nâme, İntisâbü'l-Mülûk) (İ. H. Aksoyak ile): Sivas 1994. 474 s.
22. Zâtî Süleymân Efendi, Dîvân ve Sevânihu'n-Nevâdir Fî Ma'rifeti'l-Anâsır Mesnevîsi: Sivas 1994, 175 s.
23. Pendnâme-i Zarîfî: Sivas 1994, 101 s.
24. Mehmed Sirâceddîn, Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ: Sivas 1994, 124 s.

İçindekiler

CİLD-İ ḤÂMİS ʻAN-TÂRİH-İ ʻAṬÂ 9

Selâṭîn-i ʻOṣmâniyeniñ Âṣâr ve Müberrâtı 15

Birinci Pâdişâh ʻOṣmân Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri 15

İkinci Şehriyâr-ı Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Orḫân Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri 15

Ġâzî Ḫünkâr Nâmını Alan Üçünci Cihân-bân-ı Âl-i ʻOṣmân Ḫudâvendigâr Murâd Ḫân-ı Şehîd Ḥażretleri 15

Dördünci Şehriyâr-ı Celâdet-şiʻâr Yıldırım Bâyezîd Ḫân Ḥażretleri 16

Müceddid-i Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Beşinci Pâdişâh-ı Âl-i ʻOṣmân Çelebi Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri 16

Altıncı Ḫâḳân-ı Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Ebu'l-ḫayr Ġâzî Murâd Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri 17

Yedinci Mü'essis-i Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri 18

Sekizinci Pâdişâh-ı Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri 19

Ṭoḳuzuncı Şehen-şâh-ı Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Olduḳları Ḥâlde Ḫıl'at-ı ḫilâfet-i ʻUẓmâ ile Binâ-yı Devlet-i ʻAliyyeyi Yeñiden Tezyîn ve Taḥkîm ve Terfî'de Maẓhar-ı Tevfîḳât-ı Celîle-i İlâhiyye Olan Birinci Ḫalîfe-i Celîle-i Aʻẓam u Ekmel Yavuz Sulṭân Selîm Ḫân-ı Evvel Ḥażretleri 20

Onuncı Şehriyâr ve İkinci Ḫalîfe-i Bâhirü'l-İḳtidâr Ḳânûnî Sulṭân Süleymân Ḫân Ḥażretleri 21
On Birinci Pâdişâh ve Üçünci Ḫalîfe-i Ma'delet-iktinâh Olan Sulṭân Selîm Ḫân-ı Ṯânî Ḥażretleri 23
On İkinci Pâdişâh ve Dördünci Ḫalîfe-i Ma'âlî-penâh Olan Sulṭân Murâd Ḫân-ı Ṯâliṯ Ḥażretleri 24
On Üçünci Şehriyâr ve Beşinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-âṯâr Olan Egri Fâtiḥi Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ṯâliṯ-i Ġâzî Ḥażretleri 24
On Dördünci Pâdişâh ve Altıncı Ḫalîfe-i Diyânet-iktinâh Olan Sulṭân Aḥmed Ḫân-ı Evvel Ḥażretleri 24
On Yedinci Şehen-şâh ve Ṭoḳuzuncı Ḫalîfe-i Celâdet-iktinâh Olan Sulṭân Murâd Ḫân-ı Râbi'-i Ġâzî Ḥażretleri 25
On Sekizinci Pâdişâh ve Onuncı Ḫalîfe Sulṭân İbrâhîm Ḫân Ḥażretleri 25
On Ṭoḳuzuncı Pâdişâh ve On Birinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-iktinâh Olup Avcı Laḳabıyla Meşhûr Olan Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Râbi' Ḥażretleri 26
Yirmi Sekizinci Pâdişâh ve Yirminci Ḫalîfe Olan Sulṭân Selîm Ḫân-ı Ṯâliṯ Ḥażretleri 28
Otuzuncı Pâdişâh ve Yirmi İkinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-iktinâh Sulṭân Maḥmûd Ḫân Ḥażretleri 28
Otuz Birinci Pâdişâh ve Yirmi Üçünci Ḫalîfe Olan Ġâzî Sulṭân 'Abdülmecîd Ḫân Ḥażretleri 30
Otuz İkinci Pâdişâh ve Yirmi Dördünci Ḫalîfe Sulṭân 'Abdul-'Azîz Ḫân Ḥażretleri 31
Ġâzî Sulṭân Maḥmûd Ḫân-ı Ṯânî Ḥażretleri 'Aṣr-ı 'Âlîsindeki Teşkîlât 32
Ġâzî 'Abdu'l-Mecîd Ḫân Ḥażretleri 33
Ḫalef-i Hümâyûnları Sulṭân 'Abdu'l-'Azîz Ḫân Ḥażretleri 33
Mora Fâtiḥi Ġâzî Şehîd Silahdâr-ı Şehriyârî Ṣadr-ı A'ẓam Ali Paşa'nın Ta'lîmât ve Naṣîḥatları 34
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Emîr Sulṭân Ḥażretleri Medḥinde Ḳaṣîdesi 49
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârından 55

Necâtî Beg'iñ Eş'ârından 138
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Ṣoñradan Ele Geçen Eş'ârı 215
Şehzâde Sulṭân Cem'iñ ṣoñradan bulunan ba'żı âṣârıdır 227
Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân ḥażretleri 'Aṣrından Edîb-i Meşhûr İrânî Molla Ḥâmidî'niñ Eş'ârı 230
Burûsalı Ḳâḍî-'asker Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârı 375
Necâtî Beg'in Eş'ârından 394
Dördünci Cildiñ Tertîb ü Ṭab'ından Ṣoñra Ba'żı Ele Geçen Eş'âr-ı Selâṭîn-i 'İẓâmdır 472
Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṣânî 472
Muḥibbî Ḳânûnî Sulṭân Süleymân Ḫân Ḥażretleri'niñ Dördünci Cildde Münderic Olan Ġazel-i Meşhûrlarını Ḳâḍî-'asker Bâḳî Efendi'niñ Taḫmîsidür 472
Aydınoġlı Tekyesi Şeyḫ-zâdesi Serheng-i Ḫazîneli Dervîş Esrâr Efendi 473
Sulṭân Murâd Ḫân-ı Râbi' Ḥażretleri 474
Ḳurenâ-yı Hümâyûnlarından Ṭıflî Çelebi 474
Tüfengçi Başı Kâmil Beg 475
Üsküdâr Yeñi Câmi'i Mütevellîsi Ṣurre Emîni Ferîd İbrâhîm Beg 476
Ḥekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdı Çuḳadâr Aġa İbrâhîm Râsiḫ Aġa 485
Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmî 'İzzet Efendi 500
Seferlili Ṣarıḳçı Yamaġı Anḳaralı Küçük Ḥâfıẓ Dimekle Ma'rûf Ṣâḳıb Efendi 514
Şâhîn Girây Fıḳrası 522
Cümlesi Ḳırḳ Dört Olan Tâtâr Ḫânlarınıñ Esâmîsi 523
Ḳaṣîde-i Ṭayyâre-i Sünbül-zâde Mar'aşî Vehbî Efendi Der-Tertîb-i Cezâ-yı Şâhin Girây-ı Bed-rây Bâ-İrâde-i Hümâyûn Ez-Cezîre-i Rodos Nüvişte 524
Şâ'ir-i Mâhir Kîlârî Rikâb-dâr Yâver Ḥasan Beg 532
Sâbıḳ Taḫallüṣ iden ve Ba'żen 'Ârif Maḫlaṣını İḫtiyâr iden ve Ḳoyunyayan Şöhretiyle Meşhûr Olan Ḳurşuncıbaşı-zâde Çuḳadâr Aġa Kîlârî Eyyûbî Meḥmed 'Ârif Aġa 534

İzmîdî Ḫazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Ḳâdîsi Balṭa Lîmânlı Meḥmed ʻÂrif Efendi 536
Recâʼî-zâde Kîlârî Muṣṭafâ Sâmil Efendi 536
Kîlârî ʻAlî Muḫliṣ Begefendi 541
Meşhûr Müʼezzinbaşı Ḫazîneli Şâkir Efendi 542
Ḫazîneli Besîm Beg 543
Begḫikçi ʻİzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Ḫazîneli Yaḥyâ İḥyâ Beg 544
Kîlârî Ṣâliḥ Aġa 545
Ḫıżır Aġa-zâde Saʻîd Beg Merḥûmuñ Ele Geçen Âṣârıdır 545
Necâtî Begʻiñ Bahâriyye Ḳaṣîdesi 590
Pederim Meḥmed Ṭayyâr Efendiʻniñ Ṣoma Nân-pâresi İḥsân Buyurulduḳda Veliyy-i Niʻmeti Cennet-mekân Sulṭân Maḥmûd Ḫân Efendimiz Ḥażretlerine Iṣṭılâḥât-ı Ṭuyûr İle Tanẓîm Eyledigi Manẓûm Teşekkür-nâmesidir 598
Cennet-mekân Sulṭân ʻAbdülmecîd Ḫân Ḥażretleri ʻAṣr-ı ʻÂlîsi Şuʻarâsınıñ Âṣâr u Eşʻârları 602
Mışır Kâşiflerinden Tunuslı ʻAlî Beg-zâde ʻAlî Cevâd Begefendi 602
Rikâbdâr ʻAbdurraḥmân Aġa-zâde Ḫazîne-i Hümâyûn Başkâtibi Ḥasan Şevḳî Beg 605
Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-ḳurenâ-yı Esbaḳ Meḥmed Beg-zâde Meḥmed Nevres Paşa 607
Reʼîsüʼl-ʻUlemâ Naḳîbüʼl-Eşrâf Ḳâḍî-ʻasker El-ḥâc Muṣṭafâ ʻİzzet Efendi 609
Ayıntâbî Ḫâce Esʻad Efendi-zâde Dârüʼl-Muʻallimât Müdîri Sır Kâtibi Yamaġı Seferlili Es-seyyid El-ḥâc Meḥmed Emîn Efendi 611
Seyyid Vehbîʻnin Sarây-ı Hümâyûnuñ Taʻmîrine Kaṣîde ve Tarîḫi 615
Müellif Ṭayyâr-zâde ʻAṭâʼnın Baʻzı Eşʻârı 618
Tayyâr-zâde ʻAṭâ Târîhiʼnin Mübeyyizi ʻOṣmân Nûrî Efendi 650
ḪÂTİME 651
V. CİLDİN İNDEKSİ (Şahıs, Mekan, Eser, Kavim, Millet) 655

CİLD-İ ḤÂMİS ‘AN-TÂRİH-İ ‘AṬÂ

[2] Bismillâhirraḥmânirraḥîm

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Besmeleyle eyledim tertîb-i târîḫ ibtidâ
Ḥamdeleyle ḥaḳḳ-ı şükr-i ni‘meti ḳıldım edâ

2 Ṣalveleyle eyledim tenvîr-i ma‘nâ vü me’âl
Tarżiyeyle ḫâme tezyîn itdi elfâẓ-ı maḳâl

3 İtdim îfâ-yı dürûd-ı şâh-ı ẕî-şâna devâm
Ol imâmü'l-müslimîn olsun mü’eyyed tâ-ḳıyâm

4 Sâyesinde mekteb idi Âl-i ‘Oṣmân'ıñ sarây
‘Âlim ü eşca‘ o mektebden ẓuhûr eylerdi bây

5 Mündericdir sâniḥât-ı zîb-i eslâf-ı ‘iẓâm
Yâdigâr-ı Âl-i ‘Oṣmân'ı yazup itdim tamâm

6 İntibâh u ‘ibrete şâyân var ḫayli eṣer
Naẓm u neṣre diḳḳat olunur ise ma‘nâ çıḳar

[3]

7 Enderûn idi cihânda ‘ilm ü ‘irfân meksebi
Ol debistân-ı ma‘ârif idi dâniş mektebi

8 Ḳâ'ide ḳânûn u üslûbı idi ḥayret-fezâ
Merkez-i şer' u edeb dinse bu mevḳi'de becâ

9 Çoḳ ẓuhûr itdi hüner-ver nâm-dâr u müstaḳîm
Farṭ-ı cür'etle ġażanfer 'aḳl u rüşd ile ḥakîm

10 Gelmiş eslâfda nice żırġâm Nerîmân pehlevân
Kâr u kifâḥ içre ṣâbit Ḳahramân âteş-feşân

11 İmtiyâz-ı ṭarz ile çıḳmış ṣadâḳat ṣâḥibi
İḥtiyâz-ı ṭavr ile yek-dîgeriniñ nâ'ibi

12 'Arż iderdi her birisi Âl-i 'Oṣmân'a vefâ
Bunlarıñ ebnâsı itdi devlete cânın fedâ

13 Baḫş ide bâḳîsini Sulṭân Ḥamîd'e muḳtedir
Sâyesinde çıḳsun evvelki gibi çoḳ müştehir

14 Pâdişehler ḫıdmetiyle vâlidim oldı güzîn
Ol Birinci Ḫân Maḥmûd ile Ṣânî'ye ḳarîn

15 Ḫıdmeti ṣâbit ṣadâḳatle idüp cânın fedâ
Ḥażret-i Maḥmûd Ḫân'ı itdi düşmenden rehâ

16 Nâ'il-i elṭâfı olmuşdı o şâh-ı a'ẓamıñ
Maẓhar-ı ḫayr-ı du'âsı şehriyâr-ı ekremiñ

17 İltifât-ı pâdişâh u ni'met-i evlâd ile
Mu'tenemdi ülfet-i aḥbâb-ı vâlâ-zâd ile

18 İtdi yüz üç yıl cihânda ṣıdḳ-ı ḫıdmet kâm-rân
Oldı ḥâlince refâha muḳterin ḫayli zamân

19 'Abd-i 'âciz Ḥażret-i Maḥmûd Ḫân'a oldı ḳul
Elli târîḫinde ṭâli' devr-i arża virdi yol

20 Şarḳ u ġarbı gezdigim encâm-ı kâr oldı ḫayâl
Oldu ma'lûmât meşhûdât ile fihrist-i ḥâl

[4]

21 'Azm-i Kürdistân idüp evvel-emirde bir zamân
'Aṣr-ı esbaḳda niẓâmâtıyla gezmişdim hemân

22 Aḳçaṭaġ Sincâr Revândız ma'reke-gâhında da
Var idim Nizîb ile Girîd rezm-gâhında da

23 Şumnı Silistre Rusçuḳ Bükreş'iñ nuṣretleri
Ḥâżır idim virdi Ḥaḳ İslâma çoḳ furṣatları

24 Yigrmi sekiz sene oldı muḥâsibciligim
Ḫıdmet-i devletde geçdi dinçligimle gençligim

25 Tunus u Ṭrablus teftîşine me'mûr idim
Sâye-i 'Abdü'l-Mecîd Ḫânî'de pek mesrûr idim

26 Müsteşâr u mutaṣarrıflıḳla olmuşdum müdîr
Oldı teftîşimle ışlâḥ-ı Cebel emr-i yesîr

27 Eyledi bu çâkeri Baḥr-ı Sefîd'iñ żâbiṭi
Devr idüp on def'a olmuşdum niẓâmıñ bâsıṭı

28 Bulġaristân ile Kürdistân u Rûmistân'da
'Âcizâne ḫıdmetim ḳalmış idi destânda

29 Filibe îrâdını ḥaḳḳıyla tevfîr eyleyüp
Devletin ḫâ'inlerin 'adl ile tedmîr eyleyüp

30 Ger muvaffaḳ olmuş idim ḫayli ṣıdḳ-ı ḫıdmete
Muḳteżâ-yı ṭâli'im olmuşdı mâni' rif'ate

31 Ṭâli'imle ḥâ'il-i feyż ü refâh oldı ḳader
Vaḳt-i şeybe ıżṭırâb-ı ḍîḳ-i ḥâl itdi eṣer

32 Görmedigim gezmedigim çekmedigim ḳalmadı
Ḫaṣlet-i ṣıdḳ u sedâd ile ḫaṭâya ṭalmadı

33 Lâne-i vîrânede pervâz iderken nâ-gehân
Ḥamdü-lillâh oldı Ḫân ʻAbdu'l-Ḥamîd şâh-ı cihân

34 Cedd-i aʻlâsı Birinci Ḥażret-i ʻAbdu'l-Ḥamîd
Ḫulḳ-ı mesʻûd ile eslâfından olmuşdı vaḥîd

[5]

35 Ḳıldı tecdîd-i niẓâm-ı devleti Maḥmûd Ḫân
Eyledi ebdân-ı mülke ʻaskerini ḥırz-ı cân

36 Ḥażret-i ʻAbdü'l-Mecîd Ḫân'ıñ Ḫudâ tevfîḳ ile
Mülkini tezyîn itdi ʻahdini tevsîḳ ile

37 Ḫân Ḥamîd-i Ṣânî'yi maġbût-ı ʻâlem ide Ḥaḳ
ʻAhdini düşmenlere pür-yeʼs ü mâtem ide Ḥaḳ

38 Tâze cân geldi cülûsıyla cihâna ser-te-ser
İtdi tebşîr birbirine ḫalḳ-ı ʻâlem baḥr u ber

39 Ḥażret-i Ḥaḳḳ ide ecdâd-ı ʻiẓâmından ferîd
ʻAṣr-ı ʻâlîsini mesʻûd ide nuṣretle mezîd

40 ʻAhdini Sulṭân Selîm-i Evvel'e ḳılsun miṣâl
Fâtiḥ-i aḳṭân ide ol şehriyârı Ẕü'l-celâl

41 ʻAzmine ḳılsun Ḫudâ tevfîḳ-i nuṣret râh-ber
Ḳabża-i teshîre çeksün düşmeni itsün ḥaẓer

42 Her ne emr üzre ṭulûʻ eylerse reʼy-i şevketi
Muḥyî-i devlet ola yâ Rabbi emr-i devleti

43 Şerʻ ile emri ola ber-vefḳ-i ḳânûn-ı mübîn
Muḳteżâ-yı ʻadl ile her ân muṣîb ü kâm-bîn

44 Ḳâdir-i Muṭlaḳ ola her emr ü re'yinde mu'în
Olsun 'ahdinde muẓaffer 'asker-i dîn-i mübîn

45 Dâ'imâ ḥüsn-i ḳarîne eylesün maẓhar Ḫudâ
Nuṣret ü fevz ü ẓaferden itmesün bir ân cüdâ

46 Bulmasun 'ahd-i hümâyûnında a'dâ-i le'îm
Bir vetîre maṭlab u dil-ḫâhına olsun elîm

47 Ḥażret-i Ḥaḳḳ eylesün a'dâyı maḳhûr u ẕelîl
Luṭf-ı Bârî işbu tevcîhâtını ḳılsun delîl

48 Ġâlib ide düşmen-i mülke o şâh-ı ekremi
Feyż-i nuṣretle Ḫudâ ol şehriyâr-ı ekremi

[6]

49 Ḳâleb-i nâ-ḳâbiliyyetde hüner mefḳûd iken
Nâ'il-i feyż eyledi âṣârımı ol Ẕü'l-minen

50 Hażm-ı nefs içün dimem yoḳdur ma'ârifden eṣer
Maẓhar olursa ḳabûl-i ḫalḳa Ḥaḳ'dandır meger

51 Eyledim beş cilde ma'lûmât-ı târîḫiyye derc
Enderûn aḥvâlidir sermâye itdim cümle ḫarc

52 İḥtiyâṭ ile riyâya gitmedi kilk-i 'Aṭâ
Nef' u żarr u ḥaşvı ḫulyâ itmedi 'aḳl u nühâ

Bu kitâbıñ daḫi ikmâline tevfîḳ iḥsân iden Cenâb-ı Muvaffaḳu'l-Umûr'a her bir noḳṭası içün hezâr-be-hezâr 'arż-ı taḥmîd ü teşekkürle imdâd-ı rûḥâniyyet-i celîlesi ümmet-i merḥûmesini ḥâ'iz-i feyż ü fażîlet-i dü-cihân ve ḥilye-i ma'ârifle müşârün-bi'l-benân iden peyġamber-i âḫirü'z-zamân peyġamberimiz Faḫr-ı 'Âlem Efendimiz Ḥażretleri'ne taḳdîm-i ṣıla-i ṣalât ve tehdiye-i teslîmât-ı vâfiyât ve pîşvâ-yı muvaḥḥidîn olan ṣaḥâbî-i güzîn ve tâbi'în ve tebe'-i tâbi'în ve e'imme-i müctehidîn ve müfessirîn ve muḥaddiṣîn ve

ebeveyn-i muḥteremeyn ḥażerâtına 'ale'l-infirâd 'arż-ı vecîbe-i tarżiye vü taḥiyyât ile bu 'âlem-i bî-ḳarârda ârâm-nişîn-i âşiyân oldukça edâ-yı dürûd-ı ḫilâfet-i 'uẓmâ ve du'â-yı ḫayr-ḫâhân-ı mülk ü millete devâm u i'tinâ ile tezyîn-i muḳaddime-i maḳâl ve taġrîd-i zebân-ı 'acz-me'âl eylerim.

Bu mecmû'a serâ-perde-i ḫafâda olan 'Oṣmânlılıḳ şânını bi-ḥaḳḳın i'lâ içün devlet-i 'aliyye-i 'Oṣmâniyye'niñ ibtidâ-yı teşkîlini müte'âḳib medeniyyete olan meyl ü raġbetine ol zamânlar üslûbınca mükemmel bir mekteb-i edeb-mekseb olaraḳ dâ'ire-i hümâyûnuñ ta'yîn ü tanẓîm ve memâlik-i düvel-i İslâmiyyede kâffe-i 'ulûm u ma'ârifde üstâd ve mu'allim ḫâceler taḥarrî vü istiḫbâr ve mevâ'îd-i alṭâf ve 'inâyât-ı bî-şumâr ile celb ü tavẓîf ve tavṭîn ü taḫṣîṣ ile vükelâ ve me'mûrîniñ bu ta'lîm-gâh-ı ma'ârifden yetişdirilmesine sa'y u iḳdâma himmetlerinden büyük delîl istemez.

Ruḳabâ-yı devletiñ isnâd-ı mâ-lem-yekünleri gibi devlet-i 'aliyye ibtidâ-yı ẓuhûrında yalñız bedeviyyetle iktisâb-ı şöhret ü şân itmeyüp bir elinde seyf-i şerî'at-ı şerîfe, bir elinde kitâb-ı 'ilm-i 'adâlet-i münîfe oldıġı ḥâlde şeref-ẓuhûrıyla 'âlemi dâ'ire-i [7] sitâyişine celb ü tenvîr ve cehl-i nâdânîyi cihândan ṭayy u taṭhîr eylemek ṭarîḳa-i enîḳasını keşfe ḥaṣr-ı tüvân-ı iḳdâm u ġayret buyurmaḳla nâ'il-i ḳabûl-i 'âmme oldıġını i'lân iden ba'żı tevârîḫ var ise de bunlar da tenâsübsüz yazaraḳ bunca himemât-ı 'aliyyeden bir çoġı mestûr-ı ṣandûḳa-i kitmân olmuş idi.

Risâle-i 'âcizânemden birincisinden beşincisine ḳadar sarây-ı hümâyûnuñ bir debistân-ı 'ilm ü 'irfân olduġını feżâ-yı vüṣûḳ u bedâhete 'arż ile ḳavânîn ü ḳavâ'id ve âdâb u âdât ve esâlîbini ve selâṭîn-i 'iẓâm ḥażerâtıyla sâyelerinde yetişen e'âẓım-ı millet-i İşlâmiyyeniñ i'mâr ve intiẓâm-ı mülk ü millet ḥaḳḳındaki himemât-ı mütevâliyelerini ve işbu beşinci cild daḫi 'alâmet-i medeniyyet olmaḳ üzere 'Oṣmân Ḫân-ı Ġâzî'den bed' ile işbu biñ iki yüz ṭoḳsan iki sene-i hicriyyesi nihâyetine degin memâlik-i maḥrûseniñ her ḳıṭ'asında te'sîs olunmuş ve el-ḥâletü hâẕihî iḳtiżâ iden maḥallere tarṣîn olunmaḳda bulunmuş olan kâffe-i medâris ü mekâtib ve müberrât u mecâlis ve âṣâr-ı sâ'ireniñ ḫâṭırda ḳalan ve taḥḳîḳ olunabilenleri derc ile devlet-i 'aliyye-i 'Oṣmâniyye'niñ medeniyyü'ẓ-ẓuhûr oldıġını 'arż u iṣbâta ityân-ı beyyine ve burhâna müṣâberet eyledim. Ve minallâhi't-tevfîḳ ve'l-i'âne ve ni'me'n-naṣîr.

Selâṭîn-i ‘Oṣmâniyeniñ Âṣâr ve Müberrâtı

Birinci Pâdişâh ‘Oṣmân Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri:

Ḳarahiṣâr-ı Ṣâḥib ve Burûsa Yeñi Şehri'nde câmi‘lerle mekâtib ve ḥammâm ve ribâṭ ve dâru'ż-żiyâfe ve ümerâ içün mesâcid ve büyût binâ buyurmuşlardır.

İkinci Şehriyâr-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Oṣmânî Orḫân Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri:

Yalova ve İzmîd ve Hereke ve Aydos ve Mudurnı ve Göynük ve Gemlik ve Armudlı ve Ḳızılca ve Ṭuzla ve Edincik ve Gelibolı ve Ḫayrabolı ve Tekfûrṭaġı ve İpṣala ve Burûsa ve İznîḳ ve Bolayır ve Balıkesrî ve Berġama ve Dikili ve Miḫalıç ve Kirmâstî ve Bandırma'da cevâmi‘ u mesâcid ve pederlerine türbe ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve mekâtib ve şehzâde Süleymân Paşa içün Bolayır'da medrese ve mekteb ve ‘imâret ve ḫân ve ḥammâm ve türbe ve Burûsa'da ‘imâret ve ḫân ve ḫân-ḳâh ve zevâyâ ve ḥammâm ve Ulubaṭ üzerine kâr-gîr bir ḳanṭara ve çeşmeler binâ ile evḳâflarını tekmîl ü iḥyâ ve "Ḥiyel-i Ḥarbiyye-i Orḫâniyye" nâmıyla uṣûl-i muḥârebeye dâ’ir bir ḳânûn-nâme tanẓîm u imlâ buyurmuşlardır.

[8] Ġâzî Ḫünkâr Nâmını Alan Üçünci Cihân-bân-ı Âl-i ‘Oṣmân Ḫudâvendigâr Murâd Ḫân-ı Şehîd Ḥażretleri:

Varna, Gümülcine, Keşân, Çorlı, Dimetoḳa, Anḳara, Vardar, Zaġra, Biga, Çirmen, Yanbolı, Yeñice, Aydos, Ḳarînâbâd, Ḳızılaġaç, Süzebolı, Ḳırḳkilîsâ, Pınarḥiṣâr, Vize, Ṣamaḳo, Aḥtimân, Köstendil, Boġazborlı, İskete, ‘Avreṭḥiṣârı, Ḳavala, Ma‘den-i Sîm-i Ḫâm, Dırama, Ḳaraferye, Siroz, Niş, Kütahya, Ḥamîd, Isparṭa, Manastır, Perlepe, İştib, Ḳarlıili, Bosna, Hersek, Ṣofya, Silistre, Nigbolı, Pervadi, Ṭırnovi, Şumnı ve ba‘ż memâlik-i

Arnavud ve Burûsa ve Çekirge ve Filibe ve Edirne'de cesîm kâr-gîr cevâmi‘ u mesâcid ve medâris ü ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ż-żiyâfe ve Edirne'de Ṭunca kenârında cesîm bir sarây ve ḫân ve ḥammâm ve müte‘addid mektebler ve cüsûr ve Burûsa'da Manastır nâm maḥalde cedd-i emcedleri türbesi civârında pederleri içün türbe ve mekteb ve ‘imâret ve Eski Ḳapluca'yı binâ ve evḳâfını tertîb ü i‘tâ buyurmuşlardır.

Dördünci Şehriyâr-ı Celâdet-şi‘âr Yıldırım Bâyezîd Ḫân Ḥażretleri:

Burûsa'da Ulu Câmi‘ ta‘bîr olunur emṣâli bir diyârda meşhûd olmayan Yeñi Câmi‘i inşâ ve ma‘a-ziyâdetin evḳâfını tedârük ü i‘tâ ile medrese ve ders-ḫâne ve mekâtib ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve ‘imâret-i cesîme ve tâb-ḫâne ve şifâ-ḫâne ve dâru'ş-şifâ ve ḥammâm ve ribâṭ ve dâru'ż-żiyâfe ve el-ḥâletü hâẕihî şehriñ ḫâricinde ḳalan cesîm bir câmi‘-i şerîf ve medrese ve kendülerine türbe ve ‘imâret ve ders-ḫâne ve Balkesrî'de ve Dimetoḳa'de cevâmi‘ u mesâcid ve mekâtib ü medâris ve cüsûr u ribâṭ ve ‘imâret ve yedi yüz ṭoḳsan yedi sene-i hicriyyesinde Üsküdâr'a ḳadar gelerek leb-i deryâda Anaṭolı Ḥiṣârı'nı ve pîş-gâhında el-ḥâletü hâẕihî mevcûd olan Namâz-gâh ile ḥiṣârıñ zirvesindeki Sancaḳ Tepesi Namâz-gâhı'nı ve Ḳıraṭova ve Üsküb ve Vidin ve Alaşehir ve Aydın ve Ṣaruḫân ve Menteşe ve Ḳonya ve Nigde ve Akşehir ve Aḳsarây ve Sivâs ve Ḳayṣeriyye ve tevâbi‘iyle Toḳad ve Ḳasṭamonı ve Selânik ve Yeñişehir ve Alacaḥiṣâr ve Şile ve Güzelḥiṣâr ve Atana ve Kankırı ve Behisni ve Malatya ve Divrigi ve Kemâḫ ve bilâd-ı meftûḥa-i sâ’ireye cevâmi‘ u mesâcid ve mekâtib ü ders-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve ḫân ve ḥammâm ve medâris ve ‘imâret ve cüsûr ve sâ’ire binâ ve vaḳıflarını tanẓîme i‘tinâ buyurmuşlardır.

[9] Müceddid-i Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Oṣmânî Beşinci Pâdişâh-ı Âl-i ‘Oṣmân Çelebi Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri:

Burûsa'da Yeşil ta‘bîr olunur çini ile müzeyyen derûnı şâdurvânlı

ġâyet ẓarîf iki cenâḥlı bir câmi‘-i şerîf ve ‘imâret ve mekteb ve medrese-i sulṭâniyye ta‘bîr olunur bir ‘âlî medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ż-żiyâfe ve Amasya'da ve Merzifon'da iki câmi‘ ve iki ḥarnmâm ve mekâtib ve medâris ve ders-ḫâne ve ribâṭ ve dâru'l-ḥadîṣ ve ‘imâret ve Burûsa'da kendüleri içün ġâyet müzeyyen bir türbe ile birâderleri Mûsâ Çelebi'niñ Edirne'de başladığı eski câmi‘-i şerîfi itmâma ḳarîb inşâ ve bu câmi‘e musaḳḳafât olmaḳ üzere Edirne bedestânıyla eṭrâfındaki dükkânları te’sîs ve Ṣamsun ve Canik ve Bafra'da mesâcid ü mekâtib ve Tosya ve Kanġırı'da mesâcid ü medâris ü mekâtib ve ribâṭ ve sekiz yüz yirmi ikide Üsküdâr'da Nerdübânlı Ḳaryesi'ne ḳadar feṭḥ iderek mescid ve mekteb inşâsıyla buraları Laçin Tîmârı nâmıyla ḫâceleri ‘İvaż Faḳîh'e tevcîh iderek Rûmili'yi teşrîflerinde daḥi bendegânından Meḥmed Beg nâm ġâzî içün Filibe'de Ḳonuş nâhiyesinde bir câmi‘ ve ‘imâret ve ḫân ve ḥammâm ve mekteb ve medrese inşâ itdirmişlerdir.

Altıncı Ḫâḳân-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Oṣmânî Ebu'l-ḫayr Ġâzî Murâd Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri:

Burûsa ve İzmir, Alacaḥiṣâr, Gügercinlik, Cânovası, Selânik, Yanya, Semendire, Novaber, Bilâd-ı Mora, Germeḥiṣârlar, Akçaḥiṣâr ve Varna'da cevâmi‘ u mesâcid ve mekâtib ü medâris ve ‘imârât ve dâru'l-ḥadîṣ ve ḫân ve ḥammâm ve ders-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve Burûsa'da Murâdiye Maḥallesi'ne bir kâr-gîr câmi‘-i şerîf ve türbe ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve ḥammâm binâ ve mâ-i leẕîẕ icrâ ve Edirne'de Üç Şerefeli Câmi‘-i Şerîf ve memâlik-i maḥrûseniñ ekṣer maḥallerine ve Selânik ve Yeñişehir ve Cisr-i Ergene ve Anḳara'da ḳanâṭîr-i cesîme ve Edirne'de iki medrese ile dîger bir câmi‘-i şerîf ve mevlevî-ḫâne ve ḫân ve ḥammâm ve mekteb ve ribâṭ ve ‘imâret ve ḳanavât icrâ ve inşâ ve Edirne'deki sarâyı tevsî‘ u tezyîn ve ḫâceleri teksîr ve fünûn-ı ma‘ârifi tevfîr ve bu sarâyıñ ḫâricine ḳışlalar ve żâbitân dâ’ireleri ve nevbet ḳulleleri binâ ve ‘alâ’im-i medeniyyeti teksîr ile ‘âleme irâ’e ve inbâ buyurmuşlardır.

[10] Yedinci Mü'essis-i Devlet-i 'Aliyye-i 'Oşmânî Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ġâzî Ḥażretleri:

Sekiz yüz elli yedide resm-i mi'mârîsi ism-i sâmîleriyle müzeyyen Rûmili Ḥişârı'nı binâ ve sene-i mezbûrede bir ṣalı güni İstanbul'ı feth iderek Ayaṣofya Câmi'-i Şerîfi'ne vaż'-ı minber ü miḥrâb ve 'imâret ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve medreseler ile Fâtiḥ Câmi'-i Şerîfi'ni ve medâris-i ṣemâniyyeyi ve müte'addid ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve iki ḥammâm ve İstanbul'uñ ṭoḳuz maḥalline cevâmi' u mesâcid ve mekâtib ve medrese ve dâru'l-ḥadîṣ ve ders-ḫâne ve ḫân ve ḥammâm ve ribâṭ ve 'imâret ve lâ-yu'ad çeşmeler ve sebîl ve Ayaṣofya civârındaki yeñi sarâyı müceddeden binâ vü inşâ buyurduḳları müte'addid ocaḳlar içün beş altı ḳadar mesâcid ve her birisi birer mekteb olmaḳ üzere dâḫilî ve ḫâricî birçoḳ ḳoğuşlar ve dâ'ireler te'sîsiyle ve memâlik-i maḥrûseden mâ-'adâ Ṭağıstan ve Afġanistan ve Hindistan ve Kâbil ve Kaşġar ve İrân'a varınca memâlik-i İslâmiyyeden 'âlim ü mütefennin ve mâhir ḫâceler ve üstâdlar celbiyle birazlarını sarây-ı hümâyûnlarına ta'yîn ve birazını medârise me'mûr iderek el-ḥâletü hâẕihî dâ'ire-i umûr-ı 'askeriyye ittiḫâẕ olunan eski sarâyı her biri birer mekteb olmaḳ üzere müte'addid ocaḳlarla te'sîs ve Anaṭolı Ḥişârı'nda ve Zeyrek ve Oḳ Meydânı'nda bîmâr-ḫâne ve tâb-ḫâne ve derûnlarına mescid ve 'imâret ve civârına dâru'ş-şifâ ve buña ḳarîb dîger mescid ve mekteb, Yârḥişarı'na mescid ve 'imâret ve mekteb ve Balaṭ'da Taḥta Minâreli Mescid ve mekteb ve tersâneye câmi' ve mekteb ve çeşme ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve Ḳâsım Paşa'ya câmi' ve mekteb ve 'imâret ve ḫân ve ḥammâm ve Serrâc-ḫâne Başı'nda mescid ve mekteb ve Kalender-ḫâne'deki kiliseyi câmi'e taḥvîl ile civârına medrese ve mekteb ve Yedi Ḳulle'de câmi' ve mekteb ve medrese ve ḥamnâm ve Balıḳ Pazarı'ndaki gümrük pîş-gâhı câmi'iyle Zindân Ḳapusı ṭışarısında Tekneciler Mescidi'ni ve Eyyûb türbe-i münîfesini ve câmi'-i şerîfini ve Burûsa ve Edirne ve Amasya ve İnöz ve Taşöz ve Ṭoḳmaḳḥişârı ve Gedûs ve Balyabadra ve Sinob ve Ṭrabzon ve Amaṣra ve Lofça ve Bosna ve Hersek ve İlbaşan ve Aḳḥişâr ve Ağrıboz ve Ḳızılḥişâr ve Semendire ve İçil, 'Alâ'iyye, Ḳaraḥişâr-ı Şarḳî, Ermeneḳ, Silifke, Kefe ve Azaḳ, Avlonya, İskenderiyye, Bozcaaṭa, Limni, Midillü, Dimetoḳa, Ṭrabzon ve Ḳaraḥişâr-ı

[11] Ṣâḥib'de birçoḳ cevâmi' u mesâcid ve medâris ü mekâtib ve dâru'l-ḥadîṣ ve ders-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve dâru'l-ḳurâ ve ribâṭ ve ḥammâm ve tekayâ ve zevâyâ ve pek çoḳ 'imâret ve cüsûr ve müte'addid çeşmeler binâ ve te'sîs buyurmuşlardır.

Sekizinci Pâdişâh-ı Devlet-i 'Aliyye-i 'Oṣmânî Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri:

İsm-i 'âlîlerine mensûb olan iki minâreli câmi'-i şerîf ve şâdurvân ve çeşme ve 'imâret ve mekteb ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve ḫân ve çifte ḥammâm ve dâru'ż-żiyâfe ve kütüb-ḫâne ve Burûsa'da Emîr Buḫârî içün câmi' ve türbe ve ḫân-ḳah ve Edirne'de iki minâreli câmi' ve 'imâret ve mekteb ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ṣ-ṣifâ ve tâb-ḫâne ve nehr-i Ṭunca üzerine bir cisr-i 'âlî ve mekteb ve 'imâret ve dâru'ż-żiyâfe ve ḥammâm ve zâviye ve Amasya'da câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve ribâṭ ve dâru'ż-żiyâfe ve ḫân-ḳâh ve zâviye ve çeşme ve ḥammâm ve Osmâncıġ'a on ṭoḳuz ṭâḳ kâr-gîr bir cisr-i cesîm ve Geyve'deki Saḳarya Ṣuyı'na on dört göz tâm kâr-gîr kebîr köpri ve Ṣaruḫân'daki Gedûs Ṣuyı'na on ṭoḳuz göz metîn kebîr bir ṭaṣ ḳanṭara ve bir çoḳ çeşme ve sebîl ve tekâyâ ve zevâyâ ve Ġalaṭa'da iki mescid ve iki mekteb ve medrese ve 'imâret ve zâviye ve ḥammâm ve pederlerine türbe ve türbe-dâr dâ'iresi ve çeşme ve tersânede Zindân Câmi'i ve Oḳ Meydânı tekye ve maṭbaḫı ve Ġalaṭa Sarâyı'nı ve bu sarâyıñ dâḫiline iki mescid ve mekteb olmaḳ üzere üç ḳoğuş ve ḫademe dâ'ireleri ve Baḥr-ı Siyâh Boġazı'ndaki Yoros Câmi'i'yle mekteb ve Ḳavaḳlar mescidleriyle mektebler ve Ḫünkâr İskelesi'nde bostâncı ocaġı câmi' ve mektebini ve degirmen ve mezbele ve bamyacı ve baġcı ocaḳlarını mekteb ittiḫâẕıyla mescidlerini ve Fâtiḥ civârında Emîr Buḫârî mescid ve mekteb ve tekyesini ve Dâvud Paşa ḳurbında Bâyezîd-i Cedîd Câmi'iyle mektebi ve Şeyḫ Vefâ Câmi'i ve medresesi ve ḫucerât ve 'imâret ve ḥammâm ve çeşme ve mektebi ve bunlardan başḳa her tarafda medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve mekâtib ve çeşme ve 'imâret ve ribâṭ ve ḥammâm ve cüsûr binâ buyurmuşlardır.

Ṭoḳuzuncı Şehen-şâh-ı Devlet-i ʻAliyye-i ʻOṣmânî Olduḳları Ḥâlde Ḫıl'at-ı ḫilâfet-i ʻUẓmâ ile Binâ-yı Devlet-i ʻAliyyeyi Yeñiden Tezyîn ve Taḥkîm ve Terfî'de Maẓhar-ı Tevfîḳât-ı Celîle-i İlâhiyye Olan Birinci Ḫalîfe-i Celîle-i A'ẓam u Ekmel Yavuz Sulṭân Selîm Ḫân-ı Evvel Ḥażretleri:

[12] Sarây-ı hümâyûndaki ḫırḳa-i sa'âdet dâ'ire-i ʻaliyyesini te'sîs ve Ṭrabzon'da bir ʻâlî medrese ve mekteb ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve ḫân ve ḥammâm ve bir câmi'-i şerîf ve cüsûr ve Şâm-ı Şerîf'de Muḥyiddîn ʻArabî Ḥażretleri'niñ "İẓâ deḫale'l-sîn ve'ş-şîn ẓahare ḳabru Muḥyiddîn" ʻibâre-i ʻaliyye-i mübeşşire ve işâret-i ma'neviyye-i müfteḫireleriyle ḳabirlerini ẓâhire iḫrâc ve üzerine bir ʻâlî ḳubbe ile eṭrâfına câmi' ve mekteb ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ż-żiyâfe ve ḫân ve ḥammâm ve Mar'aş ve sâ'ir memâlik-i Ẕü'l-ḳadriye ve Malaṭya ve Ṣamṣad ve Palu ve Ruha ve Kürdistân ve Rûmḳal'a ve Birecik ve Hakkâri ve Van ve Bâyezid ve Ḳarṣ ve Diyârbekir ve Muṣul ve Ḫarput ve ʻAyıntâb ve mülḥâḳâtıyla ve Şâm ve Ḥaleb ve Ḥama ve Ḥumuṣ ve Aḫıṣḥa ve Âzerbeycân ve Kemâḥ ve Divrigi ve Egin ve ʻArabkîr ve Ṭrablus-ı Şâm ve Lazḳiye ve Anṭalya ve Ṣayda ve Anṭakya ve Üsküdâr'da Ayrılıḳ Çeşmesi yolında miskinlere maḫṣûṣ bir dâ'ire ile derûnına mescid ve mekteb ve çeşme ve ʻimâret binâ ve ta'ayyüşlerini müheyyâ ve Beyrut ve Ġazve ve Remle ve Ḳuds-i Şerîf ve Ṣafed ve Cebel-i Lübnân ve Mıṣr-ı Ḳâhire'ye mülḥaḳ Ṣa'îd ve İskenderiye ve Reşîd ve Dimyâṭ ve sâ'ir diyâr-ı Mıṣriyye ve Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn'de cevâmi' u medâris ve mekâtib ü ʻimârât ve ders-ḫâneler ve Üsküdâr'da Miskînler Mescidi ve Ṣoġuḳ Çeşme'deki Terziler Kâr-ḫânesi Mescidi'ni ve Aḳsarây'da kiliseden münḳalib Sulṭân Câmi'i ve mektebi ve Ḫalıcılar Köşki'ndeki medrese ve mekteb ve ders-ḫâneyi ve burada daḫi kiliseden bozma bir mescidi ve Ḳonya'da Ḥażret-i Mevlânâ Türbesi civârına bir ʻâlî şâdurvân ve mekteb ve memâlik-i meftûḥanıñ ekserîsinde mesâcid ü mekâtib ve ḫân ve ḥamınâm ve dâru'ż-żiyâfe ve ders-ḫâne ve medrese ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ te'sîs ve ʻArabistân sâḥilinde ve nefs-i Beyrût'a üç sâ'at mesâfede leb-i deryâdaki Nehr-i Keleb'i menba'-ı ba'îdinden şimdiki mecrâsına icrâ ile ol ḥavâlîyi iḥyâ buyurmuşlardır.

Onuncı Şehriyâr ve İkinci Ḫalîfe-i Bâhirü'l-İḳtidâr Ḳânûnî Sulṭân Süleymân Ḫân Ḥażretleri:

Feṯḥine muvaffaḳ olduḳları Rodos ve İstanköy ve Bodrum ve Baġdâd ve Avlonya ve Delvine ve Saḳız ve bunlardan mâ-'adâ üç yüzden mütecâviz ḳılâ' u bilâd-ı meftûḥada te'sîs buyurduḳları cevâmi' u mesâcid ve zevâyâ vü tekâyâ ve mekâtib ü medâris ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṯ ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ż-żiyâfe [13] ve ḫân ve ḥammâm ve sebîl ve çeşmeler ile İskanbul'a icrâ eyledikleri mâ-i leẕîẕ kemerleriyle ḳanavât ve taḳsîmleri ve terâzûlar ve Mi'mâr Sinân Aġa ma'rifetiyle ism-i sâmîlerine mensûb olan Süleymâniye Câmi'-i Şerîfi'niñ ḳubbesi dâ'iresi birer ṭarafı saṯḥı ṭoprakdan ma'mûl küp resminde bir düziye hendese üzere yapılmış küpler kireç ve alçı ile yek-dîgerine ittiṣâl itdirilerek tedvîr olunmaḳ ḥasebiyle ḳubbeniñ şıḳleti taḫfîf ü teşdîd ve bu ṣan'aṭ-ı ḥârıḳu'l-'âde sebebiyle ḳubbe kenârındaki müdevver ṭabaḳa-i 'ulyânıñ eṭrâfında ḳarşuluḳlı iki âdem ṭurup ke'enne refîḳ-i hem-pehlûsıyla ġâyet ḫafî fısıldaşırcasına ḳubbe dîvârına temâyülen muḳâbil ü muḥâẕî olan ya'nî ḳubbeniñ ḳarşu cânibinde ba'îdindeki yine cidâr-ı ḳubbeye meyl ile ḳulaḳ viren âdeme ḫiṭâben söyledigi ġâyet ḫafî sözleri işidir ve cevâb virür oldıġı ḫavârıḳ-ı 'âdâtdan olmaḳ üzere tecrübesi mümkin ve mevcûddur. Bu câmi'-i şerîfi binâ iden Mi'mâr Sinân Aġa merḥûmuñ cümle-i mahâretinden biri de câmi'-i şerîfiñ ışṭılâḥ-ı mi'mârî olaraḳ Ḥarem Câmi'-i Şerîfi'ndeki fil ayaḳları ta'bîr olunan kebîr temelleriniñ imtizâc ve ittiṣâline kireç ve alçı ve sâ'ire gibi bir şey vaż' ve ilḥâḳ u 'ilâve olunmayup yalñız ġâyet imtizâclu perdâḫt olunmuş murabba' ṭaşlar kebîr demir kenedlerle ittiṣâl itdirilerek mevâżi'-i ḥadîd olan aḥcâr-ı meskûbe iẕâbe ve ihrâḳ-ı raṣâṣ ile tarṣîn ü taḥkîm olunduġından bu câmi'-i şerîfiñ ve müştemilâtı olan dâru'l-ḥadîṯ ve mekteb ve medâris-i erba'a ve dâru'ş-şifâ ve 'imâret ve tâb-ḫâne ve medrese-i ṭıb ve ḥammâm fenn-i mi'mârîniñ kemâlini gösterir ṣûretde ġâyet muḥkem ve güzel ve dil-nişîn yapılmış ve 'âlemde mevcûd olan fenn ü muḥassenâtca ta'dâd olunan ebniyeleriñ birincisi dinmege şâyân olaraḳ dört minâresindeki on şerefe onuncı pâdişâh oldıġına işâret bulunmuşdur.

Kerîmeleri olup ṣadr-ı a'ẓam Rüstem Paşa ḫalîlesi olan Mihrümâh Sulṭân içün Üsküdâr iskelesinde iki minâreli bir 'âlî câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve ṣâdurvân binâ buyurmuşlardır.

Şehzâdeleri Sulṭân Meḥmed nâmına Şehzâdebaşı'nda kezâlik Mi'mâr Sinân Aġa me'mûriyetiyle iki minâreli bir câmi'-i şerîf ve şâdurvân ve mekteb ve medrese ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'l-ḥadîṣ ve ders-ḫâne ve 'imâret ve tâb-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe binâ buyurmuşlardır.

[14] Fındıḳlı civârında maḫṣûṣ medrese ve Ṣalı Pazarı zirvesinde şehzâdeleri Sulṭân Cihângîr içün bir câmi'-i şerîf ve mekteb ve Rodos'da Süleymâniye Câmi'iyle küllü-yevm fuḳarâya nân-ı 'azîz ṭabḫ ve tevzî'ine maḫṣûṣ cesîm furunlar ve dâru'ż-żiyâfe ve medrese ve mekteb ve bir güzel nevbet ḳullesi ve ṭop-ḫâne ocaġına bir mescid ve tüfeng-ḫâneye bir mescid ve bostâncılar ocaġına ḳarîb Yeşil Kiremitli ta'bîr olunur bir mescid ve Baba Ḥaydar ve Emîr Buḫârî semtlerine mesâcid ü mekâtib ve Ḥaleb'de bir câmi' ve ḫân-ḳâh ve bir ḥammâm ve mektebler ve ders-ḫâne ve medrese ve müte'addid cüsûr ve ḳışla ve çeşme ve sebîl ve 'imâret ve Rûmili'niñ ekṣer maḥallerinde ve Edirne'de cevâmi' u tekâyâ ve cüsûr ve mesâcid ü medrese ve ṭab-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve zevâyâ ve enhâr-ı müte'addide üzerine cüsûr-ı cesîme ve Üsküdâr'da Tazıcılar Ocaġı'na mescid ve mekteb ve yeñiçerileriñ At Meydânı'nda ve ṭop 'arabacılar ḳışlasında mescid ve mekteb ve Beşikṭaş'da Süleymâniyye'de bir câmi'-i şerîf ve pederleri içün câmi' ve 'imâret ve ṭab-ḫâne ve mekteb ve türbe ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve Yeñibâġçe'de kâr-gîr medrese ve mekteb ve çeşmler ve ve Baġdâd'da İmâm-ı A'ẓam Ḥażretleri türbesiniñ sûrına kâr-gîr dîvâr tedvîriyle bir 'imâret ve bir câmi'-i şerîf ve medrese ve ders-ḫâne ve Baġdâd'da 'Abdulḳâdir Gîlânî Ḥażretleri merḳad-i şerîflerini ta'mîr ve Kûfe'de maḳâm-ı Ḥażret-i İmâm 'Alî'ye bir güzel câmi' ve mekteb ve bir çifte ḥammâm ve medrese ve İznîḳ'de bir kilîsâyı câmi' ve Ḳuds-i Şerîf'de Ṣaḫratullâh-ı Mübâreke ḳubbesini kâşî çinilerle tezyîn ve Şâm-ı Şerîf'de Gök Meydânı'nda bir câmi'-i şerîf ve 'imâret ve medrese ve mekteb ve ṭab-ḫâne ve ḥuccâc içün bir ṭab-ḫâne ve ḫânlar ve dâru'ż-żiyâfe ve müsâfir-ḫâneler te'sîs ve küllü-yevm iki def'a fuḳarâ ve müsâfirîniñ iṭ'âm olunması ḳânûnı tanṣîṣ ve Ḫâṣekî Sulṭân içün Dîvânyolı'nda Dikili Ṭaş ḳurbında bir câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve Medîne-i Münevvere'de bir cesîm 'imâret ve Ḥaremeyn ahâlîsi küllü-yevm infâḳ olunmaḳ üzere müstevfî evḳâf tertîb ve mâ-i lezîẕ icrâ ve Edirne'de cârî Nehr-i Meriç üzerinde Cisr-i Muṣṭafâ Paşa başında câmi' ve 'imâret ve ḫânlar ve Üsküdâr'da bir câmi'-i

şerîf ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve fuḳarâya maḫṣûṣ olmaḳ üzere kâr-gîr ḥucerât ve ṣabâḥ [15] ve aḫşâm fuḳarâ iṭ'âm ve iżyâf olunmaḳ içün evḳâf tedârükiyle Taḥte'l-Ḳal'a'da bir câmi' ve mekteb ve çeşme binâ ve Ḥaleb ve Şâm ve Urfa ve Diyârbekir ve Malaṭya ve Sivas ve Toḳad ve Ṭurḥal ve Zile ve Amasya ve Merzifon ve Tosya ve Lâdiḳ ve Ḳavaḳ ve Ḥacıḥamza ve Ṭorbalı ve Ṭaraḳlı ve Geyve ve İzmîd ve Burûsa ve Edirne ve Çerkeş ve Çorlı ve Burġos ve Aydos ve Ḳırḳkilîsâ ve Istranca ve Çekmece ve Ḥarmânlı ve Ḫâṣköy ve Papazlı ve Filibe ve Tatarpâzârı ve Zaġralar ve Çırpan ve Sultânyeri ve Aḫîçelebi ve İzladi ve İslimye ve İskenderûn ve İskenderiyye ve Servi ve İḥtimân ve Ṣofya ve Niş ve Şehirköyi ve Pilevne ve Perlepe ve Bosna ve Hersek ve İzvorniḳ ve Aṭa-i Kebîr ve Feṭḥu'l-islâm ve Babaṭaġı ve Ṣoḳul ve Belġrad ve Manastır ve Ergiri ve Şumnı ve Silistre ve Rusçuḳ ve Hezârġırad ve Varna ve Köstence ve Bayçıḳ ve Ṭırnovi ve Avlonya ve Delvine ve Yanya ve Mora ve Ṭamaşvâr ve Naḫcivân ve Kemâḫ ve Egin ve 'Arabkîr ve Divrigi ve Erzincân ve Siverek ve Ḫarput ve Dârende'de cevâmi' u mesâcid ve mekâtib ve ḫân-ḳâh u zevâyâ ve medâris ü ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve ribâṭ ve 'imâret ve ḫân ve ḥammâm ve dâru'ż-żiyâfe ve çeşme ve ḳanâṭîr ve ḳanavât te'sîs ve icrâ buyurmuşlardır.

On Birinci Pâdişâh ve Üçünci Ḫalîfe-i Ma'delet-iktinâh Olan Sulṭân Selîm Ḫân-ı Ṯânî Ḥażretleri:

Feṭḥine muvaffaḳ olduḳları Ḳıbrıs cezîresiyle üçünci def'a feṭḥ itdikleri Ḥıṭṭa-i Yemâniyye ve 'Aden ve Cezîretü'l-'Arab ve sâ'ir bilâd-ı meftûḥada bir çoḳ cevâmi' u mekâtib ve medâris ü ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve ribâṭ ve Yemen'de pek cesîm ḥammâmlar ve pederleri zamânından nâ-tamâm ḳalan ḳanâṭîr ü ḳanavât ve dâru'ż-żiyâfe ve 'imâret ve mekâtib-i edebiyye ve hendesiyye ve ṭıbbiyye ve sâ'ireyi inşâ vü ikmâl ve ḫuṣûṣiyle Mi'mâr Sinân Aġa binâsıyla Edirne zirvesindeki münhedim sarây-ı hümâyûn 'arṣasına bir câmi'-i bî-miṣl ile üçer şerefeli olan minâreleri derûnında her bir şerefeniñ yolı başḳa başḳa olaraḳ tersîm ü te'sîs buyurmuşlardır.

On İkinci Pâdişâh ve Dördünci Ḫalîfe-i Ma'âlî-penâh Olan Sulṭân Murâd Ḫân-ı Ṣâliṣ Ḥażretleri:

Vâlideleri Nûrbânû Sulṭân içün Üsküdâr zirvesinde iki minâreli bir câmi' [16] ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'l-ḥadîṣ ve medrese ve mekteb ve ders-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve dâru'l-ḳurâ ve çeşme ve sebîl ve dâru'ṣ-ṣifâ ve cesîm 'imâret ve müsâfir-ḫâne ve ribâṭ ve ṣâdurvân ve ḥucerât ve zâviye ve ḫademe-i câmi' ḫâneleri ve çifte ḥammâm ve yine Üsküdâr çârşusındaki kebîr çifte ḥammâm ve İstanbul'da Cenberli Ṭaş ḳurbında çifte ḥammâm ve Lanḳa Yeñi Ḳapusı dâḫilinde ḥavużlı tek ḥamınâm ve türbe ve çeşme ve memâlik-i mevcûde vü meftûḥada cevâmi' u mesâcid ve mekâtib ü medrese ve cüsûr ve sâ'ir âṣâr-ı celîle-i medeniyyet ve memâlik-i maḥrûse-i mevcûde ile feṭḥ u keşfine muvaffaḳ olduḳları Tiflîs ve Şamâḫ ve Şeki ve Şirvân ve Bâbu'l-Ebvâb ve Lori ve Küri ve sâ'ir bilâd-ı meftûḥadan isti'dâd-ı ḥâl ü mevḳi'e göre îcâb idenlerine cevâmi' u mesâcid ve cüsûr ve mekâtib ü medâris ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve 'imâret ve kârbân-serâ binâ ve mâ-i lezîẕ icrâ buyurmuşlardır.

On Üçünci Şehriyâr ve Beşinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-âṣâr Olan Egri Fâtiḥi Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ṣâliṣ-i Ġâzî Ḥażretleri:

Vâlideleri nâmına Üsküdâr'daki Yeñi Câmi'-i Şerîf ve medrese ve mekteb ve ders-ḫâne ve 'imâret ve dãru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ inşâ ve i'mârına himmet buyurmuşlardır.

On Dördünci Pâdişâh ve Altıncı Ḫalîfe-i Diyânet-iktinâh Olan Sulṭân Aḥmed Ḫân-ı Evvel Ḥażretleri:

Nâm-ı 'âlîlerine mensûb altı minâreli câmi'-i şerîf ve medrese ve mekteb ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve 'imâretle bunuñ civârında mescid ve yine mekteb ve câmi'-i şerîfiñ iki başındaki büyük ḳapular ittiṣâllerine sebîller ile bîmâr-ḫâne ve ḥammâm ve türbe ve Üsküdâr'da şeyḫleri olan Hüdâyî

'Azîz Maḥmûd Efendi Ḥażretleri'ne bir ḫân-ḳâh ve ḫademe-i câmi'-i şerîfleri içün câmi'leri ḥavlısına cesîm ḳonaḳ ve ḫâneler inşâ buyurmuşlardır.

On beşinci şehriyâr ve yedinci ḫalîfe-i ṣâf-şi'âr olan Sulṭân Muṣṭafâ Ḫân-ı Evvel Ḥażretleriniñ âṣâr-ı ḫayriyye iḫtirâ'ına zamânları müsâ'id olmamışdır.

On altıncı pâdişâh ve sekizinci ḫalîfe-i ma'ârif-penâh olan Sulṭân [17] 'Oṣmân Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri'niñ bir iki mekteb ve çeşmeden mâ-'adâ müberrât îcâdına mülġâ isâ'eti ve ṣadr-ı a'ẓam Ḳara Dâvud Paşa iḫâneti mâni' olmuşdur.

On Yedinci Şehen-şâh ve Ṭoḳuzuncı Ḫalîfe-i Celâdet-iktinâh Olan Sulṭân Murâd Ḫân-ı Râbi'-i Ġâzî Ḥażretleri:

İkinci def'a feṭḥ u keşfine muvaffaḳ olduḳları Baġdâd ve Hemedân ve Dergezîn ve Revân ve Cevres ve Ḫoy ve Behistân ve Tebrîz ve Erżurûm ve sâ'ir memâlik-i meftûḥa ve bilâd-ı mevrûṣede mesâcid ü mekâtib ve medâris ü ḳanâṭîr ile vâlideleri Mâhpeyker Sulṭân içün Vâlide-i 'Atîḳ ḳurbında Çinili Câmi'i nâmıyla ma'a-tetimmât ve mekteb bir câmi' binâsına muvaffaḳ olmuşlardır.

On Sekizinci Pâdişâh ve Onuncı Ḫalîfe Sulṭân İbrâhîm Ḫân Ḥażretleri:

Ḳapudân-ı deryâ silaḥdâr ġâzî şehîd Yûsuf Paşa mübâşeretiyle biñ elli beşde feṭḥ olunan ve Girid'iñ maḳarr-ı vilâyeti olan Ḫanya şehrinde bir şâdurvân ile medrese ve mekteb yapılaraḳ kiliseniñ birisi câmi' ittiḫâẕ olundıġı ve mekteble çeşme yapıldıġı mervîdir.

On Ṭoḳuzuncı Pâdişâh ve On Birinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-iktinâh Olup Avcı Laḳabıyla Meşhûr Olan Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Râbi' Ḥażretleri:

Fetḥine muvaffaḳ oldıġı Girid cezîresinde kâ'in Ḳandiye ve Resmo ve sâ'ir otuz ḳadar bilâd-ı meftûḥanıñ ekşerîsinde ve İstanbul ve Üsküdâr ve Beşiktaş'da bir çoḳ mesâcid ü mekâtib ve medâris ü 'imârât ve zevâyâ ve çeşme ve sebîl ve muvaḳḳit-ḫâne ve dâru'ż-żiyâfe ve ders-ḫâne ve medrese ve 'imâret ve dâru'l-ḥadîṯ ve dâru'l-ḳurâ ve ḫân ve ḥammâm ve tâb-ḫâne ve büyük vâlideleri Kösem Vâlide'niñ vaż'-ı esâs idüp müşârün-ileyhânıñ şe-hâdetinden ṣoñra vâlideleri Turḫân Ḫadîce Sulṭân nâmına ikmâl itdikleri İs-tanbul'da Emînöñi'nde leb-i deryâda kâ'in iki minâreli Yeñi Câmi'le mek-teb ve medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḳurâ ve sebîl ve cesîm türbe ve çeş-me binâ buyurmuşlardır.

Yirminci pâdişâh ve on ikinci ḫalîfe olan birâderleri Sulṭân Sü-leymân Ḫân-ı Ṣânî'niñ bir iki mescid ve mekteb ve medrese gibi ba'żı âṣâ-rı oldıġı mervîdir.

[18] Yirmi birinci pâdişâh ve on üçünci ḫalîfe olan Sulṭân Aḥ-med Ḫân-ı Ṣânî'niñ bir mekteb ve medresesi vardır.

Yirmi ikinci ve yirmi üçünci pâdişâh ve on dört ve on beşinci ḫalîfe ve li-ebeveyn birâder olan Sulṭân Muṣṭafâ Ḫân-ı Ṣânî ve Sul-ṭân Aḥmed Ḫân-ı Ṣâliṯ ibni Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Râbi' ḥażretleri-niñ vâlideleri Gülnûş Emetullâh Sulṭân içün Ġalaṭa'da ma'a-medrese ve çeş-me bir câmi' ile Sulṭân Muṣṭafâ'nıñ sâ'ir maḥallerde daḫi mesâcid ü medre-se ve mektebi oldıġı mervîdir.

Yirmi üçünci pâdişâh ve on beşinci ḫalîfe olan Sulṭân Aḥmed Ḫân-ı Ṣâliṯ ḥażretleriniñ mesâcid ü mekâtib ve müte'addid birçoḳ çeşme

ve sebîlleriyle medrese ve 'imâret ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve dâru'ż-żiyâfe ve yeñi sarâyda kütüb-ḫâne ve Üsküdâr'da hendese-ḫâne ve niẓâm-ı cedîd içün muḫtaṣar ḳışla ve vâlideleri müşârün-ileyhâ Gülnûş Emetullâh Sulṭân içün Üsküdâr Çârşusı'nda Yeñi Câmi' ve medrese ve mekteb ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve cesîm 'imâret ve çeşme ve sebîl ve ḥamırnâm ve ribâṭ ve türbe binâ buyurmuşlardır.

Yirmi dördünci pâdişâh ve on altıncı ḫalîfe olan Sulṭân Maḥmûd Ḫân-ı Evvel ibni Sulṭân Muṣṭafâ Ḫân-ı Ṣânî'niñ esâsına bed' ile 'Oṣmân Ḫân-ı Ṣâliṣ'iñ ikmâl itmesi cihetiyle 'Oṣmâniye Câmi'-i Şerîfi nâmı virilen câmi'-i şerîf ile medrese ve Caġaloġlı'nda çifte ḥammâm ve kütüb-ḫâne ve Ġalaṭa Sarâyı'nda ve Ayaṣofya'da ve Süleymâniye Câmi'-i Şerîfi'nde ve Fâtiḥ Câmi'-i Şerîfi'ndeki kütüb-ḫâneler ile birçoḳ medâris ve ders-ḫâne ve mekâtib ve 'imâret te'sîsine ve 'asâkir-i niẓâmiyyeniñ vücûb-ı lüzûmını taṣavvurla Üsküdâr'da hendese-ḫâne ve ḳışla ve ta'lîm-ḫâne binâsına himmet buyurmuşlardır.

Yirmi beşinci pâdişâh ve on yedinci ḫalîfe olan Sulṭân 'Oṣmân ḥażretleriniñ işbu câmi'i ikmâlden mâ-'adâ mükemmel medrese ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve çeşme ve sebîl ve kütüb-ḫâne ve mekteb ve 'imâret ve Midillü cezîresinde Ṣaġrı Lîmânı'nda ve Üsküdâr'da İḥsâniye Maḥallesi'nde mesâcidle bir câmi'-i şerîf ve üç mektebi vardır.

Yirmi altıncı pâdişâh ve on sekizinci ḫalîfe olan Sulṭân Muṣṭafâ [19] Ḫân-ı Ṣâliṣ ḥażretleriniñ Lâleli Câmi'-i Şerîf ve medrese ve mekteb ve ḥamımâm ve 'imâret ve çeşmeleri ve Üsküdâr'da Ayazma'da bir ḥammâm ve bir câmi'-i refî'u'l-bünyân ve mekteb ve muvaḳḳit-ḫâneleri ve Ḳâḍî Karyesi'nde bir câmi'-i şerîf ve bir mektebi vardır.

Yirmi yedinci pâdişâh ve on ṭoḳuzuncı ḫalîfe olan Sulṭân 'Abdulḥamîd Ḫân ḥażretleri Beglerbegi'ndeki câmi'-i şerîf ve mekteb ve

ḥammâm ve sebîl ve muvaḳḳıt-ḫâne ve çeşme ve İstanbul'da Bağçeḳapusı'na ḳarîb Ḥamîdiyye 'imâret-i cesîmesiyle mekteb ve medrese ve ders-ḫâne ve türbe ve çeşme ve sebîl ve dâru'l-ḥadîşleri vardır.

Yirmi Sekizinci Pâdişâh ve Yirminci Ḫalîfe Olan Sulṭân Selîm Ḫân-ı Ṣâliş Ḥażretleri:

Dadıları Nâz-perver Ḳalfa nâmına Lanḳa'daki mekteb ile Üsküdâr'da Selîmiyye Maḥallesi'nde iki minâreli 'âlî bir câmi' ve muvaḳḳıt-ḫâne ve ḥammâm ve mekteb ve ḫumbara-ḫânede kezâlik iki minâreli 'âlî bir câmi' ve mekteb ve ḥammâm ve hendese mektebi ve İṣtanbul ve Üsküdâr ve Ġalaṭa ve Beşiktaş ve Begoğlı'nda pek çoḳ sebîl ve çeşme ve mekteb ve 'imâret ve Ṭolmabâğçe'ye ḳarîb Levend Çiftligi ve Râmî Çiftligi ve Selîmiyye ve Dâvud Paşa ḳışlaları ve Üsküdâr iskelesinde iki cesîm erzâḳ anbârı ve Boğazlar'da tetimmâtıyla cesîm ṭabyalar binâ ve Eyyûb Câmi'-i Şerîfi'ni mücedded ṣûretiyle ta'mîr ve Eyyûb'da vâlideleri türbesiyle civârına cesîm medâris ve mekteb ve 'imâret ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve dâru'l-ḳurâ ve sebîl ve çeşmeler binâsına himmet buyurmuşlardır.

Yirmi ṭoḳuzuncı pâdişâh ve yirmi birinci ḫalîfe olan Sulṭân Muṣṭafâ Ḫân-ı Râbi' ḥażretleri sarây-ı hümâyûn kütüb-ḫânesini ta'mîr ve sarây-ı hümâyûn ḳoğuşlarına ba'żı vaḳıflar taḫṣîṣ eylemişlerdir.

Otuzuncı Pâdişâh ve Yirmi İkinci Ḫalîfe-i Ma'âlî-iktinâh Sulṭân Maḥmûd Ḫân Ḥażretleri:

Ṭop-ḫâne'de iki minâreli 'âlî bir câmi'-i şerîf ve sebîl ve muvaḳḳıt-ḫâne ve çeşmeler ile Arnabud Ḳaryesi'nde câmi' ve çeşme ve muvaḳḳıt-ḫâne ve Ḳuleli'de bir câmi' ve dadıları Cevrî Usṭa içün Sulṭân Aḥmed Câmi'ine nâẓır tâm kâr-gîr ḳapamalı bir mekteb ve sebîl ve çeşme ve ende-

rûn-ı [20] hümâyûnda maḥfûẓ ṣandûḳa-i iḫtirâm olan ḫırḳa-i sa'âdet oṭasını ta'mîr ü tezyîn ve Ravża-i Muṭahhara'ya zer ü sîmden ma'mûl şem'-dânlar taḳdîmi ve 'Arab ve Fındıḳlı ve Ṣalıpazarı ve Beşiḳtaş ve Ḳılıç 'Alî ve Yaḥyâ Efendi ve Orṭaköy ve Ṭarabya ve Ḳavaḳlar ve Begḳoz ve Ḳañlıca ve Anaṭolı Ḥiṣârı ve Ḳandilli ve Vâni Köyi ve Ḳuleli ve Çengelköyi ve İstavroz ve Paşa Lîmânı cevâmi' ve mesâcidini ve ve leb-i deryâda Şems Paşa Ḳaṣrı'na muttaṣıl câmi'i ve Ḳartal ve İzmîd mescidlerini ve Hegbeli Aṭa'daki baḥriye mektebi ḳışlasını ta'mîr ve te'sîs iderek Dâvud Paşa ve Râmî Çiftligi ḳışlalarıyla câmi'lerini ve Mâltepe ḫaste-ḫânesiyle câmi'ini ve Selîmiyye ḳışlasını yeñiden te'sîs ve ta'mîr ve bunlardan başḳa İstanbul'da ve memâlik-i maḥrûseniñ ekṣer maḥallerinde ḳışla ve cevâmi' ve mesâcid ve medâris ve mekâtib ve dâru'l-ḥadîṣ ve ders-ḫâne ve çeşme ve sebîl ve muvaḳḳit-ḫâne ve ta'dâda gelmez ḳaravul-ḫâne ve 'imâret ve fabriḳa ve bârût-ḫâne ve demir-ḫâne ve berrî ve baḥrî 'asâkir-i şâhâne içün mekteb-i ḥarbiyye ve tersânede dîvân-ḫâneniñ arḳasındaki zirvecikde muḳaddemâ ḳapudân paşalarıñ ḥarem ḳonaġı olan maḥalde kâr-gîr bir mekteb-i baḥriye ve erre-ḫâne ve ḫaste-ḫânelerle tersânede ḥavuzlar ta'mîr ve Ḳâsım Paşa Câmi'i ve mevlevî ḫân-ḳâhıyla Yeñiḳapu ve Ġalaṭa ve Üsküdâr ve Beşiḳtaş mevlevî-ḫâneleriniñ ta'mîrleri ve Ḥażret-i Hüdâyî ve birçoḳ ḳâdirî ve rufâ'î ve naḳşî ve ḫalvetî ve celvetî ve şiblî ve sâ'ir ṭuruḳ-ı 'aliyye tekâyâ vü zevâyâsı ve Yûşa' 'Aleyhi's-selâm'ıñ nâmına mensûb Ḫünkâr İskelesi zirvesindeki türbe ve câmi' ve ḥucerâtıñ ta'mîr ve te'sîsleriyle Beglerbegi Câmi'ine bir minâre daha 'ilâvesi ve Yaḥyâ Efendi ve Merkez Efendi ve Fındıḳlı'da Yûnus Efendi dergâhlarınıñ ta'mîr ve tecdîdleri ve bunlarıñ ekṣerîsiniñ vaḳıflarını tertîb ve taḫṣîṣ ve bâb-ı ser-'askerî ve bâb-ı fetvâ ve ticâret-ḫâne ve zirâ'at mektebi güşâdı ve Sulṭân Aḥmed Câmi'-i Şerîfi derûnındaki ḳaṣr-ı hümâyûndan bir dâ'ire ifrâzıyla Mekteb-i 'İrfân nâmıyla ketebeye 'ulûm-ı mütenevvi'a taḫṣîl maḥallini taḫṣîṣ ve bâb-ı fetvâyı tanẓîm ve 'ilel-i sâriyeden li-ecli't-taḥaffuẓ Ġalaṭa'da Ḳurşunlı Maḫzen'deki ḳaṣr-ı hümâyûnı ḳarantina olmaḳ üzere ta'yîn ve nâẓır ve ketebe ve eṭibbâ ve meclis ve ġardiyanlar tertîb ve ḫumbara-ḫâneye muttaṣıl mühendis-ḫâne-i berriye olmaḳ üzere 'aṣr-ı Selîm Ḫânî'den [21] ḳalan mektebi ta'mîr ve memâlik-i maḥrûseniñ iḳtiżâ iden maḥallerine ve ḫuṣûṣiyle sevâḥil-i Baḥr-i Sefîd ve Siyâh'a ḳarantina-ḫâneler ve müdîr ve eṭibbâ ve sâ'ir tavẓîf ve ta'yîn iderek bi-iẓ-

nillâhi Ta'âlâ 'ilel-i sâriyeden memâlik-i maḥrûse-i şâhâneyi muḥâfaẓaya himmet buyurmuşlardır. Bunlardan başḳa Unḳapanı'nda 'Azab Ḳapusı'na ḳadar mümted olan Ḫayrâtiyye cisr-i cesîmini ve İslimye'de çuḳa ve 'abâ ve fes ve Amasya'da bir müddet 'abâ fabrikaları îcâd ve Ṭolmabâġçe'de tüfeng-ḫâne ve Ṭop-ḫâne'de ṭop ṣaḳbına maḥṣûṣ vapur makinesiyle idâre olunur fabrika ve tersânede erre-ḫâne ve tersâneye merbûṭ Eyyûb semtinde iplik-ḫâne ve Ġalaṭa Sarâyı'nda tâb-ḫâne ve bârût-ḫânede nev-îcâd makineler ve demir-ḫâne ve sâ'ir bunlar gibi birçoḳ yâdigâr-ı medeniyyet-âṣâr terkiyle cism-i devlete müceddeden rûḥ-baḫş-ı ḥayât olmuşlardır.

Otuz Birinci Pâdişâh ve Yirmi Üçünci Ḫalîfe Olan Ġâzî Sulṭân 'Abdülmecîd Ḫân Ḥażretleri:

Vâlideleri Bezm-i 'Âlem Sulṭân ḥażretleri nâmına olaraḳ Ṭolmabâġçe Sarây-ı hümâyûnına ḳarîb iki minâreli bir câmi'-i şerîf ile ittiṣâlinde muvaḳḳit-ḫâne ve ḳaravul-ḫâne ve mekteb binâ ve Ortaköy Câmi'-i Şerîfi'ni tecdîd ve iki minâre inşâ ve Eski 'Alî Paşa'da maḥfûẓ ṣandûḳa-i iḥtirâm olan ḫırḳa-i sa'âdetiñ eṭrâfındaki büyût ve sâ'ireyi ilġâ ile ḫırḳa-i sa'âdete bir dâ'ire-i maḥṣûṣ te'sîs ve iki minâreli bir câmi'-i şerîf tezyîn ve yeñi sarây-ı hümâyûnda bâġçe içinde muḳaddemâ bostâncı başı yerini mu'aḫḫaran 'asâkir-i ḫâṣṣa-i şâhâne mekteb-i ḥarbiyyesi ittiḥâẕ ve muḳaddemâ muhteriḳ olan bâb-ı 'âlîyi kâr-gîr olaraḳ inşâ ve Üsküdâr'daki Selîmiyye Ḳışlası'yla Râmî ve Dâvud Paşa ve Ḳulleli ve Ṭop-ḫâne ḳışlalarını müceddeden pek güzel ta'mîr ü tersîm ve mekteb-i ḥarbiyye-i şâhâneyi Begoğlı'nda te'sîs ile Maçḳa'daki ḳadîm mekteb-i ḥarbiyyeyi mekteb-i i'dâdî taḥṣîṣ ve Manastır ve Erżurum ve Bosna ve Baġdâd i'dâdîlerini ve vâlideleri nâmına pederleriniñ türbesine muttaṣıl Vâlide Mektebi'ni ve mülkiye mektebini ve mekteb-i maḥrec-i aḳlâm ve cem'iyyet-i ṭıbbiyye-i 'Oṣmâniyye ve ṭıbbiyye-i mülkiyye ve bunlardan mâ-'adâ zamân-ı hümâyûnlarında İstanbul ve ṭaşralarda üç yüzden ziyâde rüşdiyye mektebi ve Yeñi Bâġçe'deki Ġurebâ Ḫaste-ḫânesi'ni ve Ayaṣofya ḳurbında dârü'l-fünûnı inşâ ve altmış iki târîḫinde bilâ-vâriş [22] irtiḥâl-i dâr-ı beḳâ iden şeyḫu'l-islâm Mekkî-zâde

Muṣṭafâ ʻÂṣım Efendi merḥûmuñ beytü'l-mâle ʻâ'id olan emvâl-i metrûkesinden Ayaṣofya Câmiʻ-i Şerîfi'ni mükemmel ṣûretde taʻmîr ü tezyîn ve İstanbul'da ve bilâd-ı ṣelâṣeniñ ekṣerîlerinde ve memâlik-i maḥrûseniñ pek çoḳ maḥallerinde müteʻaddid mekâtib-i rüşdiyye ve muʻallim-ḫâne-i nüvvâb ve baʻżı yerlerde bidâyet mektebleri ve Balıḳ Pazârı'nda Ḳaraköy Ḳapusı'na mümted olan cisr-i kebîri ve tersânede ʻAzab Ḳapusı'na yaḳın ġâyet cesîm müceddeden bir ḥavuż ve Ḳalʻa-i Sulṭâniye'de ve Ḳaradeñiz Boġazı'nda ṭabya ve bulaḳ ḥavżları ve ḳarabaṭaḳ gibi istiḥkâmât-ı ḥafiyye ve cesîme ve muntaẓam posta-ḫâneler ve telġraf-ḫâneler iḫtirâʻ ve Şumnı ve Silistre ve Rusçuḳ ve Varna ve Erżurum ḥavâlîsinde ve Ṭop-ḫâne Meydânı'nda leb-i deryâda sâʻat ḳulleleri ve sâ'ir ḫâṭırda ḳalmayan bir çoḳ yerlerde daḫi istiḥkâmât-ı cesîme tanẓîm buyurmuşlardır.

Otuz İkinci Pâdişâh ve Yirmi Dördünci Ḫalîfe Sulṭân ʻAbdul-ʻAzîz Ḫân Ḥażretleri:

Birçoḳ mekâtib-i mülkiyye-i rüşdiyye ve rüşdiyye-i ʻaskeriyye ile mekâtib-i ʻâdiye ve medrese ve mekteb-i iʻdâdî-i ṭıbbiye ile ʻaskerî mekteb-i iʻdâdîsini Ḳulleli ḳışla-i hümâyûnına naḳl ile yerine tüfeng ḥıfẓına maḫṣûṣ ġâyet mükemmel ve cesîm tâm kâr-gîr bir anbâr ve İstanbul'da Sulṭân Selîm civârında dâru'ş-şafaḳa ve Sulṭân Aḥmed'de ṣadr-ı esbaḳ Midḥat Paşa ḥażretleri himmetiyle mekteb-i ṣanâyiʻ ve dâru'l-muʻallimîn binâ ve Begoġlı'ndaki ṭopçı ḳışlasını müceddeden taʻmîr ve Ṭop-ḫâne'de sâḥil-i deryâda mekteb-i feyżiyye ve mekteb-i rüşdiyye inşâ ve Ġalaṭa Sarâyı mekteb-i ṭıbbiyyesini taʻmîr ve Fıransa lisânı taḥṣîline maḫṣûṣ sarây-ı hümâyûnda bir mekteb-i sulṭânî tanẓîm ve ʻaṣr u zamânıñ muḥtâc oldıġı sefâyin-i ḥadîdi tedârük ve Avrupa'dan cesîm ṭoplar ve igneli nev-resm tüfengler mübâyaʻa ve dâ'ire-i umûr-ı ʻaskeriyyeyi kâr-gîr olaraḳ müceddeden maḥv u iṣbât ve ittiṣâlinde Fu'âd Paşa merḥûmuñ ẓâtı içün mübâyaʻa ve inşâ itdigi cesîm kâr-gîr ebniyeyi mübâyaʻa ile mâliye ḫazînesini oraya naḳl ü îvâ ve maʻârif ve ticâret ve zirâʻat ve evḳâf neẓâretlerini birâderleri zamânında Ayaṣofya civârında dâru'l-maʻârif olaraḳ [23] yapılmış olan kâr-gîr ebniye-i cesîme-

ye naḳl ve Sulṭân Aḥmed Meydânı'na ḳarşu olan mehter-ḫâneyi ḥabs-ḫâne-i ʻumûmî olaraḳ tanẓîm ve bâb-ı żabṭiyeyi Eski Defterdâr Ḳapusı'na biʾt-taʻmîr naḳl itmişdir.

Der-saʻâdet ve bilâd-ı şelâşe ile Anaṭolı ve Rûmili ve ʻArabistân'ıñ ekşer maḥallerinde müteʻaddid mekâtib-i rüşdiyye-i ʻaskeriyye ve Begoğlı'nda raṣad-ḫâne ve Girîd'iñ Sûde Lîmânı'nda müceddeden tersâne ve baḥriye anbârları ve sâ'ire ve mekteb-i rüşdiyye inşâsına ve Aḳsarây'daki muḥteriḳ olan Kâtib Câmiʻi ʻarṣasına vâlideleri sulṭân nâmına iki minâreli bir kâr-gîr câmiʻ ve çeşme ve sebîl ile Çerâġân Sâḥil-sarâyı'na muttaṣıl Yaḥyâ Efendi Câmiʻini taʻmîr ve pederleri Sulṭân Maḥmûd Ḫân-ı Ġâzî nâmına bir mekteb-i rüşdiyye binâ ve Beşiḳtaş Mevlevî-ḫânesi'ni ikinci defʻa Ḥażret-i Ḫâlid civârında münhedim Bahâriyye Ḳaṣr-ı hümâyûnı ʻarṣasına naḳl ile müceddeden binâ ve memâlik-i maḥrûseniñ ekşer maḥallerine redîf eşyâsı ve esliḥa ve sâ'ire vaż'ına maḥṣûṣ anbârlar inşâ ve esliḥa-i ʻaskeriyyeyi Avrupa devletleri esliḥasına taṭbîḳe himmet ve iʻtinâ buyurmuşlardır.

Bunlardan başḳa bidâyet-i şeref-ẓuhûr-ı devlet-i ʻaliyye-i ʻOṣmâniyye'den şimdiye ḳadar gerek ḥarem-sarây-ı hümâyûn mensûbâtından ve gerek dâ'ire-i hümâyûn müteʻalliḳâtından ve sâ'ire vüzerâ vü ʻulemâ ve ümerâ vü aġavât ve ocaḳlu ve sâ'ireden pây-taḫtda ve ṭaşralarda aṣḥâb-ı ḫayrıñ iʻmâr u inşâ itdikleri cevâmiʻ u mesâcid ve medâris ü mekâtib ve ʻimâret ü ribâṭ ve dâru'ż-żiyâfe ve ḫân ve ḥammâm ve cüsûr ve ders-ḫâne ve dâru'l-ḥadîṣ ve çeşme ve sebîl ve muvaḳḳit-ḫâneniñ taʻdâd u teftîşleri keşreti cihetiyle nâ-ḳâbil-i taḥḳîḳ u tenmîḳdir.

Ġâzî Sulṭân Maḥmûd Ḫân-ı Ṣânî Ḥażretleri ʻAṣr-ı ʻÂlîsindeki Teşkîlât:

Biñ iki yüz ḳırḳ bir sene-i hicriyyesi "ġazâ-yı ekber" târîḫinde yeñiçerileri ilġâ ile ʻasâkir-i niẓâmiyye tertîb ü tanẓîm buyurmuşlardır.

Elli üç muḥarremü'l-ḥarâmınıñ ibtidâsında bâb-ı ser-ʻaskerîde dâr-ı şûrâ-yı ʻaskerî ve Üsküdâr'da Selîmiyye Kışlası'nda dâr-ı şûrâ-yı ḫâṣṣa ve

ṭop-ḫâne meclisi ve çend mâh ṣoñra sarâyda Gül-ḫâne Ḳaṣr-ı hümâyûnında meclis-i vâlâ-yı aḥkâm-ı 'adliye ve bâb-ı 'âlîde dâr-ı şûrâ-yı bâb-ı 'âlî ve elli dörtde ticâret neẓâretiyle ticâret [24] ve zirâ'at ve nâfi'a meclisleri ve meclis-i baḥriye ve piyâde 'asâkir-i niẓâmiyye ve ṭopçılara bölük emîni ve onbaşı ve çavuş ve mülâzım ve ṭabîb ve imâm ve mûsiḳa ve sancaḳdâr ve yüzbaşı ve ṭâbûr kâtibi ve ḳol aġası ve biñbaşı ve alây kâtibi ve alây emîni ve ḳâ'im-maḳâm ve mîr-alây ve mîr-livâ ve ferîḳ ve müşîr ve ser-'asker ve süvârî 'asâkir-i şâhâneye onbaşı ve cavuş ve mülâzım ve yüzbaşı vekîlleri içün 'alâ-merâtibihim sîm ü zehebden ma'mûl ve muraṣṣa' nişânlar ile muẓafferiyet madalyaları, tersâne ḳapudânlarına rütbelerince nişânlar ve ḳapudân-ı deryâya çapa resminde mücevher nişân ve mülkiye me'mûrlarına ḫâmise, râbi'a, ṣâliṣe, ṣâniye mütemâyiz-i ûlâ ve ûlâ ṣınf-ı evveli ve mîrmîrân ve müşîr ve ṣadâret nişânlarıyla imtiyâz ve iftiḫâr nişânları iḥsân buyurmuşlardır.

Ġâzî 'Abdu'l-Mecîd Ḫân Ḥażretleri:

'Asâkir-i şâhâneniñ münḳasim oldıġı altı ordu-yı hümâyûn meclisleri ile meclis-i kebîr-i ma'ârif ve meclis-i ṣıḥḥiyye ve meclis-i mâliye ve meclis-i 'âlî-i tanẓîmât ve meclis-i 'âlî-i ḫazâ'in-i mâliye ḳomisyonı, evḳâf-ı hümâyûn ḳomisyonı, ḫazîne-i ḫâṣṣa ḳomisyonı, rüsûmât meclisi ve memâlik-i maḥrûsede ticâret maḥkemeleri taḫṣîṣ buyurmuşlardır.

Mezkûr nişânlar ilġâ ile birinciden beşinciye ḳadar sîm mecîdî nişânlarıyla ba'żı vükelâ ve ḫüküm-dârâna mücevherlisi iḥsân buyurulmuşdur.

Ḫalef-i Hümâyûnları Sulṭân 'Abdu'l-'Azîz Ḫân Ḥażretleri:

'Asâkir-i şâhâne esliḥasını esliḥa-i cedîdiyyeye taḥvîl ve redîfe daḫi mükemmel nev-resm tüfengler ve büyük ṭoplar ve yirmi üç 'aded kûh-peyker cedîd vapurlar tehiyye iderek 'asâkir-i şâhâne ve mülkiyyeye müte'allik olan mecâlise şu'beler ve ba'żı meclisler tanẓîm ve eyâletleri vilâyâta taḳ-

sîm ile her sancaḳda idâre ve temyîz-i ḥuḳûḳ ve ticâret ve beledî meclisleri teşkîl ve vapurlar ḳomisyonı ve 'askeriyye ve mülkiyye i'dâdî mektebleri ve ṭıbbiyyede idâreye maḫṣûṣ mecâlis ve şehr-emâneti meclisi ve ṣu meclisi ve bâb-ı żabṭiyyede ve Begoġlı ve Üsküdâr'da taḥḳîḳ ḳomisyonları, şûrâ-yı devlet ve dîvân-ı aḥkâm-ı 'adliye şu'beleri, meclis-i icrâ'ât, berriyye ve baḥriyye intiḫâb ve levâzım ḳomisyonları, ṭop-ḫâne intiḫâb ḳomisyonı, lîmân meclisi, taḥrîr-i emlâk ve ṭapu ve emlâk ḳomisyonları, [25] ṭulumba meclisi, Yeñiköy, Ṭarabya, Begḳoz, Ḳâdî Köyi ve Aṭalar beledî meclisleri ve Girid tersânesi ve ḥavż-ı cedîd ve raṣad-ḫâne ve birçoḳ telġraf-ḫâne inşâ ve mecîdî nişânlarınıñ ibḳâsıyla bir de 'Oṣmânî nişânı iḥdâṣ buyurmuşlardır. İşte bunlarıñ cümlesi 'alâ'im-i ma'mûriyyet ve medeniyyet-i devlet-i 'aliyyeniñ istiḥṣâl-i ma'ârif ü refâhına ḥüsn-i niyyet ü merḥamet oldıġı rû-nümâ-yı mir'ât-ı bedâhetdir. Bi-'inâyetillâhi Ta'âlâ pâdişâhımız Sulṭân Murâd Ḫân-ı Ḫâmis efendimiz ḥażretleriniñ daḥi bir çoḳ ma'mûriyyet ve muẓafferiyyet ü nuṣrete muvaffaḳ olmaları mütemennîdir.

Mora Fâtiḥi Ġâzî Şehîd Silahdâr-ı Şehriyârî Ṣadr-ı A'ẓam Ali Paşa'nın Ta'lîmât ve Naṣîḥatları

Terceme-i ḥâl-i Felâṭûn-iştimâl-i 'âlîsi cild-i şânîniñ seksen dördünci ṣaḥîfesini tezyîn iden dâmâd-ı şehriyârî silaḥdâr ṣadr-ı a'ẓam Mora fâtiḥi ġâzî şehîd 'Alî Paşa'nıñ uṣûl-i ḥüsn-i idâre-i devlet-i 'aliyyeye dâ'ir ḫıdmet ve vekâlet-i muṭlaḳaya ta'yîn eyledigi veẓâyifi şâmil yazdıġı ta'lîmât-ı ḥikmet-âyât, çerâġ-ı ḥâṣı olup zamânında defterdâr ve mu'aḫḫaran i'dâm edilmiş olan Ḥacı Meḥmed Paşa-yı şehîdiñ evrâḳ-ı metrûkesi arasında ẓuhûr iderek ṣadr-ı müşârün-ileyhiñ Şehzâde Câmi'-i Şerîfi ittiṣâlindeki ḳonaġınıñ ṭaş oṭası iken ḥayâtında tefrîḳ u taḫṣîṣ itdigi kütüb-ḫânesine vaż' idilmiş oldıġını Mısır ḳapu keṭḫudâsı esbaḳ Ebû Bekir Mümtâz Efendi'niñ istiḫbâr ve istinsâḫ eyledigi nüsḫa mu'aḫḫaran müsteşâr-ı ṣadr-ı 'âlî Sa'îd Efendi ḥażretleri yedlerine geçerek bu 'âcize i'ṭâ itdiklerinden istinsâḫ olunmuşdur.

Sarây-ı hümâyûnda bulunduġum esnâda ta'lîmât-ı mezkûreniñ bir nüsḫasını ḫazîne-i hümâyûn baş yazıcılıġından ḫâne-i ḫâṣṣaya alınaraḳ

mu'aḫḫaran sır kâtibi Muṣṭafâ Nûrî Paşa ḥażretleriniñ Tırḥala vâlîliginiyle çerâġ olduḳlarında ḫazînedârlıḳlarıyla sarâydan çıḳardıḳları fużalâdan Şükrî Efendi merḥûmda görülmüş ve bu nüsḫa aña muṭâbıḳ bulunmuşdur.

Ṣadr-ı müşârün-ileyh raḥmetullâhi 'aleyh daha ṭıfl-ı nev-resîde iken memâlik-i 'Oṣmâniye'niñ ve daha ol zamân içün belki bütün dünyânıñ birinci mekteb-i edeb-meksebi farż u i'tibâr olunan enderûn-ı hümâyûna alınaraḳ vaḳtini taḥṣîl-i 'ulûm u ma'ârife vaḳfa himmet ve sarây-ı hümâyûnuñ ḳavânîn ü ḳavâ'idini ta'allüm ve icrâya ḥaṣr-ı ḫaṣâfet-i ḫaṣletle ḫıdmet-i lâzımesi ḥudûdını bi't-ṭab' tecâvüz idememek vaẓîfesiyle muḳayyed ve meşġûl oldıġından umûr-ı 'askeriyye [26] ve mülkiyye ve mâliye ve aḳlâm-ı şâhâne ve sâ'irede cereyân iden niẓâmât ve mu'âmelâta ma'lûmâtı lâḥıḳ olması taṣavvurdan ba'îd olamaz iken ol zamânlar uṣûlince me'mûrîn-i devlet-i 'aliyyeniñ mekâtibi farż olunan kâffe-i devâ'iri devr ile her birinde ke'enne senelerce mekş u istiḫdâm olunmuş ve aḳṭâr-ı 'âlemi gezüp envâr-ı idrâkât u tecrübesi aḥvâl-i aḳṭâr-ı cihân ve ṭabaḳât-ı ṭabâyi'-i tebe'a ve zîr-destânı tenvîr ile kesb-i vuḳûf u ma'lûmât eylemiş cihân-dîde ve kâr-âzmûde bir ṣadr-ı sâl-ḫorde-i Felâṭûn-tedbîre yaḳışur şûretde tanẓîm itdigi ta'lîmât-ı 'adâlet-âyât ḥaḳîḳaten teslîm-kerde-i 'uḳûl-i selîme vü inṣâfdır.

Çünki enderûn-ı hümâyûndan altmış ve ḫâṣekî ve balṭacı ve zülüfli ve bostâncı ve ḳozbekçi ve aşçı ve ṣandâlcı ve ḳapucı ve ḫâṣ âḫûrlı gibi devâ'ir-i sâ'ireden on ṭoḳuz ki sarây-ı hümâyûndan iḫrâż-ı mesned-i ṣadâret idenlerden seksen ḳadar ẓevâtıñ icrâ'âtı yalñız sarây-ı hümâyûn mektebinde mükteseb ve maẓhar olduḳları feżâ'il ü kemâl ve idâre-i umûr-ı siyâsiyyece ḥâṣıl olan 'ilm ü icmâlden 'ibâret olup aḳlâm ve 'asâkir ve a'ṣâr-ı sâbıḳa uṣûlince 'Oṣmânlılıḳ ta'bîr olunur vüzerâ keṯḫudâlıḳ ve dîvân kitâbeti ve mektûbçılıḳ ve silaḥdârlıḳ ve ḫazînedârlıḳ ve mühürdârlıḳ ve devâtdârlıḳ ve emîr-âḫûrluḳ ve iç çuḳadârlıġı ve voyvodalıḳ ve a'yânlıḳ ve müteselimlik ve mültezimlik ve neẓâret ve emânet ve ba'ż muḥaṣṣıllıḳ ve muḥâfıẓlıḳ gibi ḥükûmet-i siyâsiyye mekâtibi farż olunan mütenevvi' ve müteferri' dirliklerden ẓuhûr iden yüz on ḳadar vekîl-i muṭlaḳıñ bulunduḳları ḫıdmetlerce erbâb-ı tecrübeden olmaları umûr-ı ṭabî'iyyeden oldıġı ḥâlde bunlardan hiç birisi böyle bir eşer-i memdûḥ u mübârek ittiḫâẕ ve itḥâfına muvaffaḳ olduḳları şimdiye ḳadar görilüp işidilemediginden müşârün-ileyh

'ömriniñ eñ ḳıymetli vaḳti ve 'ahdiniñ pek revnaḳlı evânı olan sinn-i ṣıġar ve nümüvv ü vuḳûfını sarây-ı hümâyûnda geçirmiş iken muḳteżâ-yı farṭ-ı feṭânet ü isti'dâd ve 'ilm ü 'irfân ve żekâsı eṣeri olaraḳ bu ḥuṣûṣda kâffesine tefevvuḳ itmiş ve ḳıṭ'a-i cesîme-i Mora'yı ma'a-mużâfâtihim yirmi yedi gün żarfında bi'ż-żât ser-te-ser feṭḥe muvaffaḳ olmuş olan böyle bir żât-ı 'uluvvü'l-himemâtiñ maẓhariyyeti ḥaḳîḳaten pek ziyâde mûcib-i taḥsîn ü taḥmîd ve bu fıḳra bi'l-ḫâṣṣa sarây [27] ḥalḳınıñ rehîn-i istiḥḳâḳ ve ḥıdemât-ı cesîmede bulunmaları ise ḥaḳḳ-ı ḥaḳîḳîlerini iḥḳâḳ olmaġla müşârün-ileyh enderûn ṭaḳımına bâ'iṣ-i mufâḫaret ve müşârün-ileyh Sa'îd Efendi ḥażretleriyle Mümtâz ve Şükrî Efendileriñ de bu eṣeriñ inşâsı ḥuṣûṣına delâlete himmetleri cây-ı teşekkür ü du'â olmaġla ta'lîmât-ı meẓkûreniñ buracıġa dercine i'tinâ olundı:

Me'mûriyyet-i devlet dâ'imâ Allâhu 'Aẓîmü'ş-şân Celle Şânuhû Ḥażretlerinden ḫavf u ḫaşyet üzere olup câdde-i istiḳâmetden inḥirâf itmeyerek aḥkâm-ı şerî'at-ı muṭahharayı icrâya ve her ḥâlini şer'-i şerîfe taṭbîḳ birle 'adl üzere ḥareket eylemege sâ'î olurlar.

Ve ni'am-ı bî-pâyân-ı Cenâb-ı Rabbu'l-'âlemîne dâ'imâ teşekkür ve meṣâ'ibe ṣabr u taḥammül ve ḳażâya rıżâ ve mütevekkil-i Ḥaḳḳ olup ve Resûl-i Ḫudâ'ya tevessül idüp cümle umûrını tefvîż-i Ḥażret-i Ḥaḳḳ iderek tevbe vü istiġfâra müdâvim olalar ve nefislerini üç nesne ile mu'âḫaze ve muḥâsebe eyleyeler.

Evvelâ bugün kendüsinde ne ḫaṭâ ṣâdır oldı, ṣâniyen ḫayrâtdan ne żuḥûr eyledi, ṣâliṣen nefsinden 'amel-i ḫayr mümkin iken fevt oldı mı. Bu üç aḥvâli nefisleriyle muḥâsebe göreler ve 'âḳıbet-i umûr-ı âḫireti teẓekkür ü tefekkürden ġâfil olmayalar.

Ve zamânı-ı ḥükûmetde vażî' u şerîf ve ġanî vü faḳîr ve 'âlim ü câhil ve bu'd u ḳarîb ve müsâfir ü mücâvir cümleye yeksân baḳılup da'vâları faṣl olunmadıḳça maḳâdîr ile muḳayyed olunmaya. Ḫâṣılı icrâ-yı şer'-i şerîfde cümleyi müsâvî görüp farḳ-ı ṣaġîr ü kebîr ve ġanî vü faḳîr ve ra'iyyet ü emîr eylemeyeler.

Evvelâ eşref-i bilâd u żıyâ' ve ebrek-i emâkin ü bıḳâ' olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere şerrefallâhu Ta'âlâ ilâ yevmi'l-âḫire

ahâlîsiniñ Mışır'dan her sene irsâli mu'tâd olan ġılâlleri pâk ve münaḳḳaḥ u muṣaffâ olmaḳ üzere tamâmen sefîneye taḥmîl ve eṣnâ-yı ṭarîḳde ihânetden ṣıyânet içün mu'temedün-'aleyh âdemler ta'yîn ve vaḳti ile irişdirilmek üzere Mışır vâlîsine te'kîd ve tenbîhi müş'ir emr-i şerîf ışdâr ve irsâl olunmaḳ ve her sene bu vech üzere Ḥaremeynü'ş-Şerîfeyn ġılâlleri irsâline ihtimâm olunmaḳ lâzımdır.

Dâ'imâ rıżâ-yı Ḥaḳḳ'ı gözedüp ġaraż ile kârı ve bir mûr-ıża'îfe sû-i niyyet ü bed-efkârı olmaya ve ża'îf ve mesâkîn aḥvâlinden ġâfil olmayup tefaḳḳud-ı aḥvâllerin vâcib bileler.

Düşmen daḫi olursa bir ferdiñ muṣîbetine ṣafâlanmayup kimseniñ [28] inkisârın almayalar.

Me'mûrlar baḫîl ü ḫasîs ü denî olmayup mehmâ-emken aṣîl ü saḫî ve kerîm ü cüvân-merd olmaġa muḥtâcdır.

Ġażûb u bed-ḫâh u fürû-mâye olmayup mu'tedil ü mültefit ü nîk-ḫâh kimselerden intiḫâb ve ta'yîn olunmaḳ lâzımdır.

Ḥıḳd u ḥased dâ'iresine uġramayup riyâdan ictinâb ve kibr ü ġurûr u 'azamet ve muḥâsede vü münâfaḳat ve bî-vech mu'âraża vü münâḳaşa ve mükâbereden kemâl mertebe iḥtirâz iderek rezâ'et ve vaḳâr-ı meşrû' ile berâber ḫalḳı talṭîf ve ṣâḥib-i tevâżu' olmaya sa'y ideler.

Ve muḥtâcîniñ ḥâcetin îṣâl idüp kimseniñ mâlına tama' eylemeyeler.

Ḫalḳıñ 'uyûb-ı ḫafiyyesinden teftîş ü tecessüs eylemeyüp bu maḳûle şeyleriñ ziyân terettüb eylemesi melḥûẓ olmayanlarından iġmâż-ı 'ayn eyleyeler.

Ve hiç ferde ẓulm ü sitemi câ'iz görmeyeler. Bilâ-mûcib kimseyi tekdîr ü ta'zîr ve dil-gîr eylemeyeler.

Nefs-i emmâre ṣıfatı olan ḥırṣ u ṭama'dan iḥtirâz u ictinâb eyleyeler.

Ve ḫalḳıñ 'ırż u mâl ve nâmûs u ḫayṣiyyetini muḥâfaẓaya devâm eyleyeler.

Ve müstaḥıḳḳîne ṣadaḳa virmekde ḳuṣûr eylemeyeler.

Ṣâdıḳu'l-'ahd olup kizbden ve mübâlaġadan ve muġâlaṭadan ve mu'âraża-i bî-câdan teneffür eylemek lâzımdır.

Kendü nefsine ne ṣanur ise mü'min ḳarındaşlarına daḫi anı ṣanup ve lisânı ṣıdḳ ile câdî ve aḳvâl u eṭvârı kibrden 'ârî ve merḥameti ġâlib olup ve her yerde Ḥaḳḳ'ı ḥâżır ve cemî'-i ef'âle 'âlim ü nâẓır bilüp ve her feyżi Ḥażret-i Bârî'den añlayup ve her şeyde ḥikmet-i ḫafiyye müşâhede eyleyeler.

Ḫıdmet-i devletde ifnâ-yı vücûd itmiş emek-dârânıñ derece-i ḫıdmet ve istiḥḳâḳlarına göre iḥḳâḳ-ı i'âşelerine dikḳat itmek lâzımdır ve bu ḥaseneye ri'âyet erbâb-ı menâṣıb u me'mûrîniñ istiḳâmetini istiḥṣâle pek büyük bir vâsıṭa oldıġından bu ḫuṣûṣa dikḳat eyleyeler.

İṭâ'at dâ'iresinde olan milel-i maḥkûmeyi ṣıyânet ve refâh-ı ḥâllerine himmet eyleyeler ve muṭî' olmayanlarıñ terbiye vü tenkîllerinde daḳîḳa fevt olunmaya.

Mu'âhedâtıñ ḥüsn-i beḳâsına sa'y eyleyeler.

Mu'âmelesinde ḥalîm ve ḳalbi selîm olup nefsine ve 'aḳlına maġrûr olmayalar.

Ecnebî tebe'asınıñ düşen işlerini tebe'a-i devlet-i 'aliyyeden bilâ-farḳ kemâl-i ḥaḳḳ u 'adl üzere rü'yet eyleyüp bunları dâ'imâ muḳterin-i iltifât-ı 'adâlet eyleyeler.

Maẓlûma mu'în ve ẓâlime mühîn olalar.

Ehl-i ḥâcetiñ [29] merâmlarında sa'y u ihtimâmdan ḳaçmayalar.

Ve her kim olur ise olsun bây u gedâdan mülâḳât ṭaleb idenleri redd itmeyüp ḥüsn-i ḳabûl ve talṭîfe himmet iderek kendü fevâ'idi içün âḫere ḳaṣd-ı żarar eylemeyer.

Żarar-ı mâlı żarar-ı 'ırża taḳdîm eylemeyeler.

Her ḥâl ve maḥalde ḫaṣâ'il ve ḥaṣâfet ve ḥaḳḳâniyyeti pîşe ve icrâ-yı aḥkâmını endîşe eyleyeler.

İstiḥṣâl-i mâl u menâṣıbda ḥarîṣ ü ḥasûd ve cesûr olmaḳdan ictinâb eyleyeler.

'Uhdesinden gelemeyecegi şey'i, iderim deyü va'd eylemeyeler.

Ḫâb u râḥatına meyl itmeyüp çoḳ uyumaġı 'âdet idinmeyeler, gice ve gündüz çoḳ uyumaḳ şer'an ve 'aḳlen memdûḥ u maḳbûl olamaz.

Muḥtâcîniñ ḥâcetin yarına ḳomayup ‘alâ-ḳadri'ṭ-ṭâḳa meṣâliḥ-i ‘ibâdullâhı imkânı mertebe sür‘atle görmege ve umûr-ı ẓâtiyyesine tercîḥ itmege cidd ü cehd eyleyeler.

İki ḫaṣmıñ sözini geregi gibi añlaşılmadıḳça bir ṭarafıñ da‘vâsına ḥaḳ virerek ‘ale'l-‘amyâ ḥükm itmeyeler.

Ehl-i ḥâcete virilecek cevâb luṭf ie virilmek ṣevâb-ı ‘aẓîm oldıġın bileler.

Müzevvir olan de‘âvî ṣâḥibine bile luṭf u rıfḳ ve redd-i leyn ile i‘ṭâ-yı cevâba ḳıyâm itmek tebe‘anıñ ḫoşnûdî-i ḫâṭırlarını müstelzim olacaġından ‘inde'l-iḳtiżâ bu ṣûretle indifâ‘-i de‘âvîdeki fevâ'id-i bisyârı tefekkür eyleyeler.

Der-kenârlu ve nizâ‘lu ‘arż-ı ḥâller dîvânda alıḳonılup ba‘de'd-dîvân güzelce müṭâla‘a olunmaḳ üzere eṣnâ-yı dîvânı ta‘ṭîl eylemeyeler.

Ḫalḳ işlerini li-ecli't-tervîc ḫaṣrınından intiḳâm almaḳ içün ‘arż-ı ḥâllerinde nice ġażab getürecek şeyler yazarlar, ḳavl-i mücerrede i‘tibâr olunmayup istiknâh-ı iddi‘â ile aḥvâle vâḳıf olmaġa sa‘y eyleyeler.

İfk ü iftirâyı iḫtiyâr idenleriñ ḫilâf-ı inhâ ile kimesneye cürm isnâd eylemeyeler.

Bir faḳîriñ ‘ırżını yıḳmaḳ vâdîsinde olmayup mümkin olan mertebe ġaraż ve ‘ivażsız luṭf ile taṭyîb-i ḫâṭır ve tesellî-i ḳulûba sa‘y olunup ġaraż ve nefsâniyyetle kimseniñ hetk-i perde-i ‘ırżına ve hedm-i nâmûsına cür'et eylemeyeler.

Sû-i ḫulḳ ile dil-âzâr olmaḳdan ve cevr ile ḫâṭır yıḳmaḳdan ḥaẕer ideler.

Vaḳt-i ġażabında nefsini żabṭ u tavṭîn ve ḳalbini resen-i ṣabr u ârâm ile rabṭ u te'mîn idüp şer‘an bir kimesneye ta‘zîr lâzım gelse ‘aded-i ḥadd-i [30] şer‘i tecâvüz eylemeyeler.

Hiçkimse ḥaḳḳında şetm ü la‘n-ı nâ-meşrû‘a cür'et itmeyeler.

Bir ferde sû-i ḳaṣd eylemeyüp ve kimesneniñ âzârı ve meksûr olması ṭarafında olmayalar.

Dâ'imâ ḫayra sâ‘î olup ve niyyetini ḳaṭ‘â şerre ṣarf eylemeyeler.

Emr-i dünyâ ile tefâḫur eylemeyüp ġınâya ve manṣıba maġrûr olmayalar.

Zaḥmet ve meşaḳḳata ṣabr ve taḥammül idüp iḳbâl ve istiḥdâmı kendü 'aḳıl ve isti'dâdından bilmeyüp ve imtinân ḳaydında olmayup Ḥażret-i Bârî Ta'âlâ'ya teşekkür ve umûrını tefvîż ile her ḥâlde tevfîḳini refîḳ eylemek recâsından ḫâlî olmayalar.

Ve ḫavf-ı Ḥażret-i Ḫudâ'yı ḫâṭırdan çıḳarmayup dâ'imâ beyne'l-ḫavf ve'r-recâ bulunmaġa sa'y eyleyeler.

Furṣat düşdükçe eyüligi görinenlere mükâfât ve kemlik itmişlere 'afv ile mu'âmele eyleyüp, ġaraż-ı dünyevî gözedilmeyüp 'adâvet üzere olan düşmene daḫi furṣat deminde luṭf u iltifât ve 'aṭâyâ ile mu'âmele eyleyeler.

Vezîr-i a'ẓamlarıñ ḳapusı herkese güşâde olup, buluşmada hiç ferd istiṣnâ ḳılınmayup her ân buluşması âsân olmaḳ gerekdir ki her kimesne umûr-ı müslimînden bir emr aña müfevveż olsa ve o ise ḳapusın sedd idüp maẓlûm ve muḥtâclar aña vâṣıl olmaya ve kibr ü 'aẓamet ü enâniyyet ve buḫl u ḥıssetinden ḫalḳı taḫfîf ü terdîd iderek 'âlemi tenfîr ü taḥḳîr ile dil-gîr eyleye, anıñ yüzinden mülk ü millet ü devlet ḳaṭ'â feyż ü refâh bulamaz. Bu maḳûle ḫaṣâ'il-i rediyye ve eṭvâr-ı deniyyeden be-ġâyet teḥâşî ve ictinâb eyleyeler. Zîrâ bu evżâ'ı i'tiyâd idenlere bi'ṭ-ṭab' nâsıñ teveccühi külliyen münselib olacaġı gibi bu vechile evżâ'-ı şâ'ine ve eṭvâr-ı meş'ûme aṣḥâbına 'inde'l-iḳtiżâ ferd-i vâḥid ṭarafından i'âne ve imdâd olunmayacaġı gibi ġâyet-i iḥtiyâcı maḥallinde raḥmet ḳapusı bile münsedd olur.

Vezîr-i a'ẓam nefsine nef' u fâ'ide ve ḫayr mülâḥaẓasıyla ibn-i vaḳt olmayup nefsi içün taḥṣîl-i ḫazîne ve tertîb-i defîne me'mûlinden ferâġ ve mizâc-ı mülke 'ârıż olanża'f u fütûr içün tedârük-i 'ilâca ṣarf-ı himmetle rü'yet-i umûruñ muḥtâc oldıġı tedâbîri sür'at-i icrâ ve maḥalline iblâġ eyleyeler.

Ve ḫalḳdan cerîme ve rüşvet nâmıyla ve belki rüşvet maḳâmına ḳâ'im olacaḳ ṣûretde mühdîniñ taḥammülinden ḫâric bir hediyye bile ḳabûl itmeyüp 'iyâżen-billâhi Ta'âlâ mâl cem' itmek sevdâsına düşmeyeler. Ṭama'dan be-ġâyet ictinâb lâzımdır. Rüşvet didikleri mâl-ı ḫabîṣ ü iḫtilâs u istirâḳ, 'âḳıbet [31] mütecâsirini rezîl ü rüsvây ve üftâde-i ḳa'r-ı mücâzât-ı Ḥażret-i

Ḫudâ-yı Müte'âl idecegi hezâr emṡâli delâletiyle rû-nümâ-yı mir'ât-ı tecârib ü intibâhdır.

Zîrâ mâl cem' ve ḥıfẓı dünyâda ṣâḥibini bî-ḥużûr ve rûz-ı cezâda su'âl ü cevâb içün rehîn-i cezâ ve 'aẕab idecegi bî-gümândır. Bu maḳûle ḫaṣlet nefsine meẕelleti da'vet ider.

Ve bir işde ta'cîl ü müsâra'at eylemeyeler ancaḳ te'aḫḫur ve te'ennîsinde żarar görülmesi melḥûẓ olan işi te'ennîye düşürüp de bi'l-âḫire i'ẓâm ile devlete raḫne dâhiyesi da'vetine sebeb olunacaḳ ve hemân serî'an def' olunması 'aḳlen lâzım olduḳda te'ennîye düşürüp de bi'l-âḫire mażarrat görülmeye. Ḳıllet-i taḥammül-i umûr mülk ü millete ziyel ü ḫalel virür ise de bu ḫuṣûṣ umûr-ı külliyeye 'â'id degildir. Ancaḳ te'ennî ile rü'yeti iḳtiżâ iden umûra ṣabr u ṣebâtı pîşe ve düstûr-ı kâr idineler. Ḥaḳ Celle ve 'Alâ Ḥażretleri'nden ḥüsn-i 'âḳıbet ḫuṣûline müteraḳḳıb ve tevfîḳ istid'â ve recâsıyla feraḥ-ı 'âḳıbet vuṣûline muntaẓır olalar.

Bir vech-i meşrûḥ bi'l-farż te'ḫîri millet-i İslâmiyye ve devlet-i 'aliyye-i 'Oṡmâniyye'ye keder ve şânına şe'ni mûcib bir ḥâl ẓuhûrında taḥammül ve te'ennî ḳaṭ'â câ'iz olmayup o maḳûle meṡâ'ib ü devâhînıñ ẓuhûrıyla berâber vâsıṭa-i me'mûrîn-i mücerrebe ile ne ṣûretle olur ise olsun hemân indifâ'ına teşebbüsle der-ḥâl imḥâsına himmet ve âsâyişi i'âdeye ṣarf-ı ḳuvvet ü ḳudret eyleyeler.

Ḥasbe'l-ḥâl münâsib ve müstaḥaḳḳ olup faḳîr ü nâ-tüvân olanları bî-ġaraż kimesnelerden su'âl ve manṣıb virilüp ayaḳlandırmaġa himmet eyleyeler. Rüşvet ile manṣıb virilmek emvâl-i re'âyâ ve sükkân-ı vilâyâtı yaġmâya gûyâ izin virilmiş demekdir. Münâsib ḥaḳḳ u bâṭılı fehm ider ve Ḥażret-i Allâhu 'aẓîmü'ş-şândan ḳorḳar, ḥaḳḳ-ı ḥükûmeti îfâya muḳtedir ricâline virilüp bu miṡillülerden bir şey alınmadıḳdan mâ-'adâ belki iḥtiyâcları ḥâlinde 'inde'l-îcâb 'aṭâyâ ile daḫi iḳdâr u talṭîf olunmaḳ lâzımdır. Ẓaleme ve bî-raḥm ve ebleh ve aḥmaḳ ve bî-vâye ve câhile ve bî-fehm kesâna recâ vü şefâ'at ve rüşvet ile manṣıb virilmekden be-ġâyet tevaḳḳî oluna.

Bida' ve meẓâlimiñ mebde' ve maṣdarı ve envâ'-ı şerr ü şurûruñ menşe' ve menba'ı a'ẓamu'l-meṡâ'ib ve ekberü'n-nevâ'ib rüşvet didikleri ma'den-i fesâd-ı mel'ûndur ki ehl-i İslâm içün andan ziyâde belâ ve hedm-i esâs-ı dîn [32] ü devlete andan aḳvâ mancınıḳ-ı cevr ü cefâ yoḳdur. Ḥâṣılı

rüşvet dîn ü devleti esâsından ḫarâb u yebâb ve me'mûrîni imḥâ ider ma'nâdır.

Vezîr-i a'ẓam, bir kimesne ḫilâf-ı şer'-i şerîf ve muġâyir-i ḳânûn-ı münîf bir maṣlaḥat muḳâbili 'arż eylediği rüşvete gûşe-i çeşm-i ḳabûl ile nigâh ve iltifât itmeyüp 'arż iden bâṭıl u mubṭıle ḫaṣm-ı cân olur ise etbâ'ı ve sâ'ir ser-i kârda olanlardan hiç kimesne hiç ferde meyl-i ġadr ve cesâret-i meẓâlim ü vebâl itmek iḥtimâli olmaz. Cihânda rüşvetden, aña beñzer girân hediyyeden perhîz ḳadar ḫasene-i 'aẓîme yoḳdur.

Ṭaşrada olan me'mûrîniñ keyfiyet ü aḥvâli su'âl ve dâ'imâ tecessüs olunup bir iki şâkî sebebiyle işe yararlığı mücerreb bir vâlî-i memleket 'azl olunmaḳ îcâb eylemez. Ancaḳ kendüye naṣîḥatı müş'ir mektûb gönderilüp tenbîh ü te'kîd oluna. Mütenaṣṣıḥ olmayup yine tekrâr şâkîleri gelür ise 'azl olunmaḳ lâzımdır ve sebeb-i şikâyeti rüşvet ve hetk-i 'ırż u nâmûs ise terbiyesinde te'ḫîr ve tereddüd câ'iz degildir.

Aḥvâl-i ḥükkâm u re'âyâ ve ḫavâdiṣ-i ḳażâdan her ne vâḳi' olur ise cüz'î ve küllî i'lâm olunmaḳ üzere kâffe-i memâlike niḥânî vü âşikâre 'ulûfe ile aralıḳda maḫṣûṣ ve mu'temed âdemler ta'yîn ve isti'lâm-ı aḥvâl-i memlekete beẓl-i ihtimâm olunmaḳ muḳteżiyâtdandır.

Ḫâṭır u göñüle ve nisbet ü ta'alluḳa ve bir ṭarafa istinâda binâ'en ve bilâ-tecrübe kendüsinde zu'm olunan dirâyet ve istiḳâmete i'timâd ve i'tinâ ile me'mûr istiḫdâmı tecvîz olunmayup bu miṣillüler ḫaḳîḳaten müntaḫab ve bi'l-vücûh mu'temed ü mücerreb ve her vechile ehl-i 'ırż u dîndâr olmaḳ farîżası şerâyiṭine kemâ-hiye ḥaḳḳuhâ ri'âyet olunmaḳ vâcibdir.

Devlet-i 'aliyyeniñ ḫavza-i ḥükûmetlerinde taṣḥîḥ ve iḳâmeti ve iḥyâ ve 'imâdeti ve ḥıfẓ u ḥimâyeti elzem ü ehem mevâd nesyen-mensiyyen terk olunmayup ihtimâm ḳılına.

Te'âḳub-ı meẓâlimden ve tevâtür-i tekâlîf-i şâḳḳadan nice nice ḳurâ vü żiyâ' ḫarâb olup arâżî-i münbite ile ḫâlî ḳalan ḳaṣabât ve ḳurânıñ 'imâret ü iḥyâsı ne vechile mümkin ise tefaḥḥuṣ u su'âl birle i'mârına ṣarf-ı ihtimâm eylemek lâzımdır. Tüccâr ve ebnâ-yı sebîli urup nehb-i emvâl ve ḳatl-i nüfûs ile ġadr u ḫayf iden ḳuṭṭâ'-ı ṭarîḳ ve eşḳıyânıñ ḫaḳlarından gelinüp memleket ḥıfẓ u ḥimâyet olunmaḳ elzemdir.

Menâṣıb u emânetler ehl ü erbâbına taḳlîd olunup ḳurâ ve mezâri'den münâfiẓ-i ḥükümleri daḫilinde ḫâlî [33] ve ḫarâb olan yerleri ta'mîr ve iḥyâ eylemek şartıyla tevcîh ḳılınsa ḥarâmî ve eşḳıyâya maḳarr u me'vâ ḳalmayacaġından ġayri taḥtında nice fevâ'id-i keşîre ve 'adâ'id-i cezîle ḥuṣûli emr-i muḳarrerdir.

Ḳapusuz ve bacasız gezüp re'âyâ ve żu'afâ üzerlerine ḳonup ve göçüp müft ü meccânen yem ü yemeklerinde ġayri ḳonaḳçı aḳçesi ve na'l-bahâ ve ḳurbân aḳçesi nâmıyla ẓulmen ahâlî-i fuḳarânıñ aḳçelerin alup taḫrîb-i bilâd iden ḥaşerâtı men' u ref' ideler.

Memnû' ve mütenebbih olmayanlarıñ eynemâ-yüvecceh ḥaḳlarından gelinmek ve sâ'ir ebnâ-yı sebîl daḫi kâ'inen men kâne ḳudretleri var iken yanlarından ḫarc itmeyüp müft ü meccânen yem ve yemeklerin yiyüp ḫarc-ı râhları yanlarına ḳalmaḳ içün ṭarîḳ-i sulṭânîden çıḳup ḳarye-be-ḳarye ahâlî-i ḳurâya ḳonup göçüp tażyîḳ u ta'addî iderler ise men' u ref' ḳılınmaḳ üzere vulât-ı bilâda tenbîhe teḳayyüd oluna.

Re'âyâ fuḳarâsına ruṭûbet-i külliye gelerek müsâfire kendüleri râġıb olurlar ise yine bâd-hevâ yem ve yemeklerine tenezzül ü raġbetle ızrârları ṭarafı vechen-mine'l-vücûh tecvîz olunmaya ve bu ḫuṣûṣa kemâliyle ri'âyet daḫi mühimmât-ı lâzımeniñ ma'nâsından olduġı mülâḥaẓa ḳılına.

Ḥükkâm-ı memâlik ḳapularında il ve vilâyeti mechûl ve ḫaseb ü nesebi nâ-ma'lûm levendât ḫaşerâtı istiḫdâm olunmayup ḳavm u ḳabîlesi ma'lûm ve dîn ü îmân ve şerâ'iṭ-i islâmiyyeti bilür ehl-i 'ırż ve nâmûs ṣâḥibi aġavât ve ḫuddâm istiḫdâm itmeleri içün tenbîh ü tavṣiye oluna.

Ẓulmden be-ġâyet ḥaẓer ve ẓâlime mu'în olmadan iḫtirâz idüp mümkin olduḳça ẓulmüñ müdâfa'asına ihtimâm ve ġarîbleriñ göñlini ele alup du'â-yı ḫayrların almaġa i'tinâ eyleyeler.

Re'âyâ vü berâyâya senevî viregeldikleri tekâlîf-i ma'lûme vü mu'tâdeden mâ-'adâ muḥdeş teklîf ṭalebiyle rencîde ve kendüleri bedâyi'-i seyyi'e ile ta'cîz ü tażyîḳ olunmayup izâle-i meẓâlim ile ahâlî-i vilâyet ve sükkân-ı bilâd ḥimâyet ü ṣıyânet ḳılınaraḳ terfîh-i ḥâl ve intiẓâm-ı aḥvâle teḳayyüd birle memâlik şen ve âbâdân olmasına ve ebnâ-yı sebîliñ mâl u nefslerine bir ṭarîḳle żarar u gezend irişdirilmemek üzere ḥıfẓ u ḥirâsetlerine ihti-

mâm olunmaḳ elzemdir. Muḥdeṡât-ı ẓulmiyye ve bid'at-i seyyi'eyi ḳaleme getürüp deftere ḳayd itdirilmekden bile ictinâb eyleyeler.

Her şeyi mâ-vużi'a-lehinde isti'mâl idüp ḫilâfını irtikâb ile ḫarâb-ı dîn ü dünyâya sebeb olan meẓâlim ü ḳabâyiḥden iḥtirâz eylemek cümleye vâcib [34] ü lâzımdır.

Mefâsid-i 'aṣrıñ gerçi nihâyeti ve bu cümleniñ dâ'iye ve 'ilel-i müstaḳillesi taḥṣîl-i esbâb u tezyîn ve telezzüẓât-ı nefsâniyye ve tena''um-ı cebâbire ve terk-i ef'âl-i uḫreviyyeden Ḥażret-i Mâlikü'l-mülk Ta'âlâ Şânuhû'nuñ kemâ-hiye ḥaḳḳuhâ va'd u va'îdini añlayup bu emânet-i kübrâ ne idügi bilinüp yarın rûz-ı cezâda ḥużûr-ı Ḥażret-i Ḳahhâr u Müntaḳim Ta'âlâ şânuḥû "'Ammâ yeḳûlu'ẓ-ẓâlimûne 'uluvven kebîren"de virecegi cevâb mülâḥaẓa olunmaḳ lâzımdır.

Ḥüsn-i tedbîr ile vâridât-ı meşrû'adan ḫazîneniñ îrâdı tekṡîrine ve maṣârifiñ taḳlîline ihtimâm olunmaḳ gerekdir. Ḥükkâmıñ beytü'l-mâlde ḥiṣṣeleri ancaḳ nafaḳa ve kisveleri żarûretlerini def' mertebesi oldığın bilmeleri elzemdir. Beytü'l-mâl-i müslimîn kimseniñ mülk-i mevrûṡı olmadığından itlâf u iżâ'atdan be-ġâyet perhîz birle dünyâ vü âḫiretde su'âl ü cevâb ve 'aẓâb u 'iḳâbından kemâl mertebe tefekkür ve tevaḳḳî ile iḥtirâz itmek vâcibdir.

İs'âr ḫuṣûṣı yalñız ḳużât ve muḥtesibe ḫavâle ile geçilmeyerek narḫ-ı rûzîye geregi gibi baḳılup teḳayyüd olunmaḳ elzemdir. Narḫ-ı rûzî umûr-ı külliyeden iken cüz'îdir deyü muḳayyed olunmadığı ḥâlde şehriñ ḳâḍîsi ḥükmini icrâ idemez. Zîrâ emr-i siyâset kendüye müte'allik olmamağla ol ṭarîḳa gidemez. Müsâmaḥasında żarar-ı küllî oldığını yazmışlardır ve żararı muḳarrer ve âşikârdır. Ḫavâ'ic-i aḥâlî deger bahâsıyla ṣatdırılmaġa devâm olunmalıdır.

Şehriñ żabṭı yeñiçeri aġası ve 'asesbaşı ve ṣubaşıya sipâriş ve anlarıñ daḫi keyfiyetleri tecessüs ü tefaḥḥuṣ olunup maḳâm-ı ṣadâretden bunlara tenbîh ü te'kîd olunması muḳteżîdir. Her umûrı taḥmîl ve sifârişde ṣâḥib-i iḳtidârını taḥarrî ile tedârükdeki fevâ'id-i 'aẓîmeniñ ta'dâdı nâ-ḳâbil ve bu keyfiyyet niẓâm-ı devlete dâldir.

Bir kimseniñ şer'an ḥaḳḳında iḳtiżâ iden ne ise muḳteżâ-yı şer' üzere icrâsına diḳḳat oluna. Şefâ'at u recâ ve rüşvet ile ḫalâṣ itmekden ḥaẓer ide-

ler. Bu'd mesâfe olan maḥallerden olur olmaz da'vâ içün kimesneyi iḥżâr eylemeyeler. Ṭaşra gönderilen emriñ tenfîẕine ihtimâm elzemdir. Olur olmaz şeye emr virilmeyüp ġâyet mühim olan umûr içün emr-i şerîf tastîr olunmalıdır.

Bir da'vâ ve devlete müte'allik istid'â zeylinde ṭaşradan gelenleriñ işleri her ne ise imkânı mertebe sür'atle rü'yet olunup memleketine [35] gönderilmelidir.

Ser-ḥad ve ḳılâ' aḥvâli ve mevâcib isti'mâli ve buña mümâṣil umûr-ı mu'aẓẓama żımnında virilecek evâmiriñ infâẕına kemâliyle teḳayyüd ve iḳdâm olunmalıdır.

Aġalıḳlar ve dizdârlıḳlar ve alây beglikleri müstaḥiḳḳîne virilüp ser-ḥadât ḳılâ' me'mûrları içün 'azli îcâb ider esbâb-ı mücbire ve ṭabî'î fevt vuḳû' bulmadıḳça bunlarıñ 'azl ü tebdîli tecvîz olunmaya.

Sikke aḥvâline diḳḳat olunup her bâr taḥarrî birle müsâmaḥa olunmaḳ ve ẕüyûf ve nâ-sere ḥükminde ma'ġşûş sikke neşri devlete pek mużırdır. Sikkeniñ ḥâliṣü'l-'ayâr olmasına iḳdâm olunmalıdır.

Gâhîce tebdîl gezmekde fâ'ide çoḳdur, ammâ ifrâṭı memdûḥ degildir. Haftada bir gün ta'ṭîle ri'âyet kâfîdir.

Maḥlûlât düşmedikçe ḫazîneden teḳâż vechile vaẓîfe virilmeye. İstanbul ve tevâbi'i gümrüklerinden düşen vaẓîfe maḥlûlâtını ḫazîne-mânde idüp maḥlûlâtdan virilmek lâzım gelür ise birḳaç akçesin vireler, ziyâdesini ḫazîne-mânde ideler, müceddeden bir akçe virmeyeler. Mu'temedün-'aleyh ḳâdî ve vâlî 'arżı olmadıḳça 'arz-ı ḥâl ile ḥüccet tevcîhi memdûḥ ve münâsib degildir, ġadr iḥtimâli ġâlibdir. Ḫâric-ez-defter tîmâr ve mâlikâne virilmek münâsib degildir. Feṯḥ-i cedîd degildir ki ḫâric-ez-defter ḳalmış ola. Beher-ḥâl bir tîmâr veyâḫûd ḫavâṣ ve evḳâf re'âyâsıdır, nişâncı ḳalemiyle taṣḥîḥ memdûḥ degildir. Meger ze'âmet ve tîmârdan ḫavâṣṣ-ı hümâyûn taṣḥîḥ oluna, gâhî olur ise yollı ola.

Aḥvâl-i düşmeni bilmek mühimm-i 'aẓîmdir. Düşmen aḥvâli bilmemek nice devleti berbâd itmişdir. Anıñ içün kâffe-i düveliñ aḥvâlinden ḫabîr olmaḳ üzere ḫafî vü celî kâr-güẕâr müstaḳîm ve metîn lisân-âşinâ âdemler istiḫdâm olunmalıdır.

Ḥudûd ve ṭoprak nizâ'ı içün kemâl-i ihtimâm olunur. Ṣıḥḥatine vâḳıf olmadıḳça defter-ḫâneye ḥuccet ḥıfẓ ve ḳayd itdirilmekde hücnet vardır, iḫtilâle bâ'iṣ olacaḳ mâddedir. Ziyâde muḳtezî olmadıḳça ḥıfẓ olunmaya. Her bir ser-ḥadden memleket-i düşmene nihânî câsûslar gönderilüp beher-ḥâl keyfiyyetlerinden ḫaber-dâr olmaġa sa'y olunmalıdır.

Her bir ser-ḥad ḳılâ'ına maḫṣûṣ âdemler gönderilüp mühimmât-ı lâzımeden noḳṣânı var mıdır ve neferâtı tâm mıdır, bilinüp noḳṣânları beher-ḥâl ikmâl olunmaḳ farîżasına ri'âyet olunmalıdır. Ve istiḥḳâmâtıñ ta'mîr ve teşyîdinde ihtimâm ḳılına. Düşmeniñ hücûm iḫtimâli yoġ iken ser-ḥad ḳal'alarınıñ mühimmâtı şu vechile görile ki, gûyâ düşmen gelmelüdür, ol ḳadar diḳḳat lâzımdır. Gerek mühimmât ve gerek żeḫâyir ve gerek [36] ta'mîr ve termîmdir, bilâ-noḳṣân görilüp ḳuṣûr olunmamaḳ üzere iḳdâm oluna. Levâzımât-ı mîrî mübâya'a me'mûrlarınıñ mücerreb ve müstaḳîm olup eşyâ-yı müşterânıñ ehven ü a'lâ olmasına diḳḳat olunmalıdır.

Bir ḳal'ada olan bârût ve sâ'ir âlât-ı ceb-ḫâneden bîhûde bir nesne ṣarf u istihlâk itdirilmeye ve şenlik nâmıyla her bâr ṭop atdırılup bîhûde iżâ'at-ı bârût olunmaya ve ḳal'a muḥâfaẓasında olanlar ḳal'anıñ lüzûm u iḳtiżâsından ḫâric maḥallere buyuruldılarıyla ceb-ḫâneden hiçbir şey iḫrâc itdirilmeyüp kemâl mertebe ḥıfẓ u ḥırâsete bezl-i mechûd eylemek üzere muḥâfıẓlarına ḫıṭâben her sene birer emr-i şerîf yazılaraḳ gönderilüp tenbîh ü te'kîd oluna. Ḳılâ'-ı şâhâneye żarar-ı a'dâdan ḥıfẓa ḳâdir ḍarb-ı şemşîr ṣâḥibi vezîr ve emîr ta'yîn olunmaḳ üzere ihtimâm ḳılına. Mümkin olur ise ser-ḥad ḳal'alarında olan neferâta mevâcibi naḳden gönderilüp ve ocaḳlıḳ mâlından ve ḫavâleden virildikde neferâtı nıṣfı mertebesi vâṣıl olmayup aġaları ve keṯḫudâları ve sâ'ir ẓâbiṭleri ekl iderler. Bir ḳal'anıñ mevâcibi ocaḳlıḳ olduḳda neferât fuḳarâsına ġadr, ẓâbiṭâna nef'-i küllî olup neferâtıñ nâ-mevcûd olmasına ve bu cihet emr-i muḥâfaẓaya ża'f 'ârıżasına bâ'iṣ olur.

Ve neferâtıñ gâhîce yoḳlanması elzemdir. Ancaḳ yoḳlamasına gönderilen âdem daḫi ġâyet dîn-dâr ve perhîz-kâr ve mu'temed olmaġa muḥtâcdır. Zîrâ neferât aġaları ve ẓâbiṭânı kendüye birḳaç aḳçe ri'âyet iderler. Mu'temed olmadıġı ḥâlde ol aḳçeyi ḳabûl ve neferât nıṣf-ı mertebesi daḫi nâ-mevcûd ise mevcûd olmaḳ üzere defter ider. Ol cihetle hem beytü'l-mâl-i

müslimîne ġadr eyler ve hem ḳal'anıñ muḥâfıẓdan ḫâlî ḳalmasna sebeb olur. Bu bâbda ziyâdece ihtimâm lâzımdır. Muḥâfaẓa ve muḥârebede istiḫdâm olunacaḳ 'asâkir żâbitânı ehil ve muḳdim ve mücerreb olmaḳ farîżasına kemâliyle diḳḳat, vekîl-i muṭlaḳa aḳdem-i veẓâyif-i ṣadâḳatdir. Bu ḫûṣûṣa daḫi ziyâde diḳḳat oluna. Ba'żı maḥallerde vâlî-i vilâyet ḥavza-i taṣarrufında olan eyâletde vâḳi' ḳılâ'a yoḳlama nâmıyla senede bir def'a mübâşir gönderüp hem kendü içün ve hem mübâşir içün bir miḳdâr aḳçe almaġı beynlerinde bir 'âdet itmişlerdir. İşte bu maḳûle temettu' ma'âẓallâh hemân rüşvet-i mâl-ı mel'ûneniñ büyük ḳıt'asıdır ki [37] bunda dîn ü devlet ve mülk ü millete büyük raḫne vardır. Bu aḳçe neferâtıñ muḥâfaẓa ḫıdmetinde olduḳları muḳâbili ehl ü 'ıyâllerine ta'ayyüşleri içün ta'yîn olunmuş 'ulûfeleri bilâ-noḳṣân tâm tevzî' olunmalıdır.

Dizdâr ve aġaları cem' idüp virür, mevâcib vaḳtinde neferâtdan żı'fı ile alıḳorlar. Bu taḳrîb ile bir senede neferât bir ḳısṭ-ı mevâcibe daḫi nâ'il olamazlar. Fîmâ-ba'd bu ḫuṣûṣa daḫi pek ziyâde diḳḳat olunmaḳ üzere tenbîh ü te'kîdi ḥâvî fermânları göndermek lâzımdır. Bu tenbîhâtıñ ḫilâfında ḥareket idenleri şiddet üzere te'dîb ve terbiye itmek vâcibdir.

Meṣâliḥ-i câriyede ẓuhûr iden 'illet-i müşkileniñ edviye-i bür'ü's-sâ'ası ve mu'âlece-i serî'u't-te'ṣîri meşveret olmaġla kâffeten ḫuṭûb u mehâmda farîża-i meşveretiñ îfâsına diḳḳat ve 'uḳalâ-yı kâr-âzmûdeye ri'âyet ve hey'et-i devleti erbâb-ı tecrübe ve uli'n-nühâdan terekküb ü tertîbine ġayret olunup tecrübesiz ve dirâyetsiz hevâ vü heves erbâbı istiḫdâm olunmayup terbiye ve ta'allüm-i ḫüsn-i uṣûl ile işbât-ı liyâḳat idenler istiḫdâm oluna. Bu daḫi müşbetdir ki benî-âdem ḫırfet ü 'ilm ve ma'rifet ü san'at cihetleriyle dört ḳısma taḳsîm olunmuşdur. Umûr-ı dünyâda ḥaḳîḳate naẓar olunsa bir ṭâ'ife ṭâ'ife-i uḫrâ üzerine tercîh ve tafḍîl olunmaġa sebeb yoḳdur. Cümleden biri, ehl-i zirâ'at olmasa ṭavâ'if-i sâ'ireye ta'ayyüş mümkin olmaz idi ve tüccâr ve ehl-i ṣanâyi' olmasa tedârük-i âlât u esbâb emrine çâre bulnmaz idi ve 'ulemâ-yı İslâm olmasa Ḥaḳ Celle ve 'Alâ Ḥażretleriniñ vücûb-ı vücudını ve vaḥdâniyyeti ve va'd-ı va'îdini ve emr ü nehyini ve vâcibât u ferâ'iżini ve 'aẓâb-ı elîmden felâḥ u necâtı ve dâr-ı na'îme duḫûle sebeb olan cihâd ve sâ'ire 'ibâdât u ṭâ'âtı kim teblîġ ve ta'lîm iderdi. Bu aḳsâm-ı erba'a lâzım u melzûm olup birbirinden infikâk u

infiṣâli 'adîmü'l-iḥtimâl oldıġı ẓâhirdir. Bu ṣûretde umûr-ı 'âcilede birbirine tefevvuḳ u tercîḥe mesâġ olmayup bu maẓmûnuñ mefhûmına rı'âyet eylemek lâzım olmuş olur.

Ḥükkâm-ı memâlik kendülere tevcîh olunan menâṣıbı ḳıyrnet-i farażîsinden żı'fı ile ṣatup alup istîfâ-i ḥaẓẓ-ı nefs içün irtikâb-ı envâ'-ı meẓâlime bâ'iṣ olacaḳları muḳarrerdir. Bu daḫi ġâyet mülâḥaẓa olunup men'iyle ihtimâm lâzımdır.

Ṣırf Ḫıristiyân olan memâlik-i şâhâne aḥvâli her bâr taḥt-ı taḥḳîḳ u tecessüsde ṭutılup ḥükkâm ve żâbiṭân ṭaraflarından [38] bilâ-mûcib eẓâ vü ıżrâr itdirilmemesi lâzımdır ve tebe'a-i merḳûmeniñ marażî bir ḥareketde bulundurulmaması içün bu maḥallere her yerden ziyâde 'âdil ve muḥaḳḳiḳ me'mûrlar istiḫdâmına dikḳat olunması vâcibdir ve hem-civârımız olan Müslim ve Ḫıristiyân devletleriniñ aḥvâli ve memâlik-i maḥrûse-i devlet-i 'aliyye ḥaḳḳındaki niyyet ü ḥareketleri dâ'imâ istiḫbâr olunmaḳ içün bu bâbda ve emṣâli teşebbüṣâtda maṣrafdan ḳaçınılmayup muvaẓẓaf veyâ 'aṭiyye ile ġâyet mu'temed ve mü'temen me'mûrlar istiḫdâmına devâm olunmaḳ mühimmini tekrâr iderim.

Refâḳatine 'asker tevdî' ile muḥârebeye sevḳ olunacaḳ sergerde ve başbuġ tecrübesi mesbûḳ âdemlerden intiḫâb olunmalıdır ve ḳılâ'-ı şâhâne żeḫâyir ve ceb-ḫânesi müddet-i medîde muḥâṣaraya taḥammül idecek mertebe mükemmel olup ve neferâtı tertîbinden noḳṣân olmamasına dikḳat oluna ve ḳılâ' ve istiḥkâmâtı raṣîn ve ma'mûr olmalıdır.

Her ḫuṣûṣda 'uḳalâ ile meşveret olunup emr-i ṣûrâ yalñız ricâl ve ḥukemâya ḥaṣr olunmayup maṣlaḥatına göre 'inde'l-îcâb her kim olur ise olsun erbâb-ı tecrübe meşverete dâḫil olmalıdır.

Devlet-i 'aliyyeniñ pek ḳuvvetlü birḳaç düşmenle birḳaç sene muḥârebesi devâm itdigi ḥâlde kifâyet ider ṣûretde âlât-ı mükâfaḥası düşmen esliḥası cinsinden olmaḳ üzere ve temiz ve pâk ve mevcûd ve ceb-ḫânesi lüzûmından ziyâde bulunması elzemdir ve devletimiziñ baḥriye nezâreti olmaġla tersânesi mükemmel ve donanması müretteb ü muntaẓam ve mellâḥ u ḳapudânları mu'allem ü mütefennin olması ḫuṣûṣlarına dikḳat olunmalıdır ve donanmaca eñ memdûḥ olan baḥrî devletlere müreccaḥ ve fâ'iḳ bulunması esbâbı istiḥṣâl ḳılınmalıdır.

Ḥadd-i meşrû‘ ve lüzûmından ziyâde me’kûlât u melbûsât ve dârât u isrâfât ve iḥtişâmâta ve tezyînâta raġbet olunmayup derece-i kifâyet ve ḳanâ‘at tecâvüz olunmaması farżdır. Faḳat süferâ vürûdında ve sâ’ir merâsimde tekellüfât-ı lâzime terk olunmayup şân-ı salṭanat-ı seniyye gözedilmesi lâzımdır. Bu maṣârifât isrâfâtdan ma‘dûd degildir."

Müşârün-ileyh ḥażretleriniñ müddet-i ḳalîle-i iḳbâlleri arasında muvaffaḳ olduḳları ġazâ vü cihâd ve niẓâmât-ı devleti tertîb ü ta‘yînde ḥüsn-i ictihâd ile berâber böyle bir ta‘lîmât-ı meşrû‘a ve niẓâmât-ı memdûḥayı ḳaleme alup da aḫlâfı îḳâẓ ve intibâha ne büyük muvaffaḳiyet ve ḥüsn-i ḫıdmet ü ḥamiyyete ḥaṣr-ı ḥayât itmiş olduḳları îrâd-ı delâ’ilden müstaġnîdir. Raḥmetullâhi ‘aleyhi raḥmeten vâsi‘aten.

[39] Cild-i râbi‘iñ ṭoḳuzuncı ve yüz elli birinci ṣaḥîfelerinde âṣâr-ı manẓûmeleri münderic Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı ‘Avnî ḥażretleriyle na‘t-gû Naẓîm Efendi'niñ Mu’aḫḫaran ele geçen eş‘ârları buracıġa derc olundı.

Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı ‘Avnî Ḥażretleri:

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Ey Zelîḫâ ṭal‘at-ı Yûsuf bu miḥnet-gâhda
Biz cünûnuz zülf-i Leylîdir bizim zencîrimiz

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Emîr Sulṭân Ḥażretleri Medḥinde Ḳaṣîdesi

Fâtiḥ-i ma‘ârif-mefâtîḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ṣânî ḥażretleriniñ ḳurenâ ve muṣâḥib ve şu‘arâsından olup ṭoḳuz yüz ikide irtiḥâl-i dâr-ı beḳâ iden Burûsalı Ḳâḍî-‘asker Veliyyüddîn Efendi-zâde Aḥmed Paşa merḥûmuñ Burûsa'da medfûn-ı ḫâk-i ‘ıṭr-nâk olan dâmâd-ı ḥażret-i Yıldırım Bâyezîd Ḫân-ı Ġâzî Buḫâralı Şeyḫ Şemsüddîn Meḥmed bin ‘Alî El-Ḥüseynî eş-şehîr bi-Emîr Sulṭân Ḥażretleri medḥinde inşâd eyledigi na‘t-gûne ḳaṣîde-i naẓîreleriyle ele geçen ba‘żı eş‘ârıdır:

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

I

1 Bâġ-ı behişt 'aks-i cemâli Muḥammediñ
'Arş-ı mecîd vaṣf-ı kemâli Muḥammediñ

2 Yümn-i dem-i Mesîḥ eṣer-i feyż-i Muṣṭafâ
Şehd-i şifâ-i rûḥ maḳâli Muḥammediñ

3 Berḳ-i ruḥı cehennemi berd-i selâm ider
Düşse dil-i 'uṣâta ḫayâli Muḥammediñ

4 Kevṣer ṣuyına ḳandıra 'âṣîleri tamâm
Ṭatlu diliyle lafẓı zülâli Muḥammediñ

5 Zeyn oldı 'îd-i şâdî vü ḫatm oldı ṣavm-ı ġam
Şol gün ki ṭoġdı ḳaşı hilâli Muḥammediñ

6 'Âlem ḳaranluḳ içre ḳalurdı uyarmasa
Ḳandîl-i âsumânı cemâli Muḥammediñ

7 İksîr-i âferîniş-i 'âlemdir ol vücûd
Dillerde vaṣf olur mı celâli Muḥammediñ

8 Ol bir vücûddur ki anı mir'ât idindi Ḥaḳ
'Âlemde bulunur mı miṣâli Muḥammediñ

9 Çeşm-i zamâne miṣlin anuñ görmemek içün
Düşmezdi yer yüzine ẓılâli Muḥammediñ

10 Aḥcâr bağlanurdı teni uçmamaġ içün
Dinmez lisân-ı ḳâl ile ḥâli Muḥammediñ

11 Vaṣlı ḫazînesin Ḥaḳ'ıñ ol ḫâce gördi kim
Girdi eline dürr-i ḫışâli Muḥammediñ

12 Ḫulḳı ʿaẓîmdir ki ṭolı müşk-i nâb ider
Ḫâk-i behişti ṭîb-i nevâli Muḥammediñ

13 Bir mûra az görür dü-cihân niʿmetin tamâm
Olsa nevâle-baḫş-ı nevâli Muḥammediñ

14 Rıḍvân behişti bu ḳadar ârâyiş itdigi
Budur k'ide ḳabûl Bilâli Muḥammediñ

15 ʿİd oldı deyü ṭîb idine ḫâzin-i behişt
Girse eline gerd-i niʿâli Muḥammediñ

[40]

16 Âl-i Muḥammed'e ṣalavâtı çoġ eyle kim
Biri Emîr Efendi'dir âli Muḥammediñ

17 Ey ʿâlem-i velâyete sulṭân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a raḥmet-i Raḥmân olan Emîr

II

18 Ey menbaʿ-ı mürüvvet ü vey maʿden-i kerem
Ṣît-i kerâmetüñle ṭoludur ʿArab ʿAcem

19 Ṣuffeñ ṣafâsına özenür kevṣer-i behişt
Türbeñ turâbına iremez sâḥat-ı İrem

20 Ravżañ ṭavâfına iner iḥrâm ile melek
Yaʿnî ḥarîmüñ oldı Ḥarem bigi muḥterem

21 Taḫṣîl-i nâm içün ṣafaḥât-ı vücûdına
ʿArş-ı mecîd ceddiñ adın eyledi raḳam

22 Sulṭân-ı enbiyâya bugün ḫayr-ı âlsin
A'nâḳ-ı evliyâya baṣarsañ nola ḳadem

23 Gülzâr-ı dehri terbiyet itseydi himmetüñ
Bâd-ı ḫazândan irmez idi şemme-i elem

24 Na'leyni pây-ı rif'atinüñ gûşvâr-ı çarḫ
Elḳâbı levḥ-i 'izzetinüñ mefḫar-ı ḳalem

25 Me'lûfı murġ-ı himmetinüñ bûstân-ı ḳurb
Ḫalvet-sarâyı fikretinüñ 'âlem-i ḳıdem

26 Gösterdi Ḫızr'a ḫâk-i derüñ çeşme-i ḥayât
Ögretdi Ḥâtem'e ni'amuñ baḫşiş ü kerem

27 Dünyâ vü âḫiretde şefî'i ẓünûbumuñ
Şi'rim yeterdi saña görüb de ḥak eylesem

28 Ey 'âlem-i velâyete sulṭân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a raḥmet-i Raḥmân olan Emîr

III

29 Oldı 'uluvv-i himmmetüñe âsumân zemîn
Bir pâye ḳaṣr-ı himmetüñe çarḫ-ı heftümîn

30 Sulṭân-nişân ḫusrev-i iḳlîm-i faḳrsın
Sürse cebâbire yeridür süddeñe cebîn

31 Ceddüñ bisâṭ ṣaldı sarây-ı nübüvvete
Âdem çekerken âb u gil içinde erba'în

32 Şerḥiyle lafẓınuñ dehen-i naḳl pür-şeker
Yâdıyla ḫulḳuñuñ nefes-i 'aḳl 'anberîn

33 Ṭopraḳ yüzümi nice sürem şol ḥarîme kim
Cârûbdur işigine müjgân-ı ḥûr u ‘în

34 Ḳavs-i "vemâ rameyte"den atduñ çü sırr oḳın
Zaḫm urdı ḳalb-i ḫaṣmuña ḫayl-i müsevvemîn

35 Maḥbûb-ı Ḥaḳḳ olur sañа cândan muḥibb olan
Devlet bize maḥabbetüñ olmuş şehâ hemîn

36 Şol cân ki deldi bağrını tîr-i maḥabbetüñ
Açdı sarây-ı ḳalbine Ḥaḳ revzen-i yaḳîn

37 Kim baḳsa ravżaña açılur cânı gül gibi
Zîrâ mezâruñ oldı der-i cennet-i berîn

38 Şol noḳṭa k'anda müdrec ola râz-ı kâ’inât
Ol noḳṭadur yüzüñdeki ḫâl ey cemâl-i dîh

39 Ey ‘âlem-i velâyete sulṭân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a raḥmet-i Raḥmân olan Emîr

IV

40 Ne aḳdı Rûm'a bir ulu deryâ senüñ gibi
Ne ‘âleme getürdi Buḫârâ senüñ gibi

[41]

41 Cân mülkini maḥabbetüñ ârâyiş eyledi
Kimdir cihânda memleket-ârâ senüñ gibi

42 Göstermege yer ehline dîdârı nûrını
Âyîne virdi Tañrı Ta‘âlâ senüñ gibi

43 Ey kehf-i ḫalḳ püşt-i cihânuñ penâhısın
Devlet degil mi ‘âleme melcâ senüñ gibi

44 Çoḳ evliyâ bu taḫta ḳadem başdılar velî
Kim ḳıldı şer'-i ceddüñi icrâ senüñ gibi

45 Ey nâm-ı a'ẓamuñ der-i gencîne-i şifâ
Dil derdine kim ide müdâvâ senüñ gibi

46 Fâş eylemezdi sırrın Ene'l-Ḥaḳ rumûzunuñ
Manṣûr'a irse mürşid-i dânâ senüñ gibi

47 Şâhâ yaḳın zamânda ḥarîminden Aḥmed'üñ
Nûr itmedi cihâna tecellâ senüñ gibi

48 Pîrâye-i selefsin ü sermâye-i ḫalef
Fer'-i refî' görmedim aṣlâ senüñ gibi

49 Çoḳ şehler ögmüşüm daḫi bir kimse ṭab'ımı
Medḥinde 'âciz itmedi şehâ senüñ gibi

50 Ey 'âlem-i velâyete sulṭân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a raḥmet-i Raḥmân olan Emîr

V

51 Yevmü'l-cezâya dek ki ṣenâñ eyleyem senüñ
Bir sözde sezmezem ki sezâñ eyleyem senüñ

52 Ey ḫâce yüz kez aġzımı yursam gül-âb ile
Lâyıḳ degil ki yâd-ı gedâñ eyleyem senüñ

53 Şermende-i günâham u âlûde-i ḫaṭâ
Ne yüzle ârzû-yı liḳâñ eyleyem senüñ

54 Uş kâse-i niyâz ile geldüm ḳapuña kim
Deryûze-i nevâl-i 'aṭâñ eyleyem senüñ

55 Redd itme kim niyâzıma âmîn ider melek
Ravżañ öñinde çünki du'âñ eyleyem senüñ

56 Ay nûrı günden almaya sâyemden isteye
Bir gün ger iktibâs-ı żiyâñ eyleyem senüñ

58 Şerḥ eyle ṣadrımı vü müyesser ḳıl emrimi
'Aḳd-i lisânım aç ki ṣenâñ eyleyem senüñ

59 Ey pâdişâh-ı ṣûret ü ma'nâ buyur ki ben
Meydân-ı medḥe naṣb-ı livâñ eyleyem senüñ

60 Bir câm ṭolduram yine medḥüñ şarâbıyla
İki cihânı mest-i ṣafâñ eyleyem senüñ

61 Aḥmed belâ vü derd ile ḳalmaḳ revâ mıdur
Çün kim maḥabbet-i fuḳarâñ eyleyem senüñ

62 Ey 'âlem-i velâyete sulṭân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a raḥmet-i Raḥmân olan Emîr

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârından

Der-Medḥ-i Sulṭân Meḥmed Ḫân

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ey muḥîṭ-i keremüñ ḳaṭresi 'ummân-ı kerem
Bâġ-ı cûd ebr-i kefüñdeñ ṭolu bârân-ı kerem

2 Maṭla'-ı ṣubḥ-ı ẓafer miḥr-i ẓekâ ebr-i ḥayâ
Âsumân-ı 'aẓamet dâver-i devrân-ı kerem

[42]

3 Tâc-baḫş-ı ser-i sulṭân-ı selâṭîn-i cihân
Zînet-i taḫt u nigîn ḥażret-i sulṭân-ı kerem

4 Ẓıll-i Ḥaḳ Şâh Meḥemmed ki işigi gögünüñ
Kemterîn yıldızı olur meh-i tâbân-ı kerem

5 Ayaġı ṭoprağıdır cevher-i iksîr-i ḥayât
Âsitânı tozıdır sürme-i a'yân-ı kerem

6 Açılur ḫulḳı nesîmiyle gül-i gülşen-i cûd
Bezenür luṭfı zülâliyle gülistân-ı kerem

7 Baḥr-ı Aḫḍar ne durur ḳulzüm-i cûdında ḥabâb
Ḳaṭre-i feyżi nedür ebr-i dür-efşân-ı kerem

8 Kefi bir demde niṣâr itdigi kencüñ 'öşrin
Ḥaşre dek vezn idemez keffe-i mîzân-ı kerem

9 Bî-ḳıyâs olalı iḥsânlaruñ ey ḫuccet-i cûd
Ḳâṭı' oldı cedel-i ḫaṣmuñı burhân-ı kerem

10 Ne melek-ḫûy meliksin ki dem-i luṭfuñla
Kevṣer-i cûd aḳıdur ravża-i Rıḍvân-ı kerem

11 Ne kerâmet ḳodı Ḥaḳ ẕât-ı kerîmüñde k'olur
Ayaġuñ baṣdıġı yer çeşme-i ḥayvân-ı kerem

12 Bulmasa nâm-ı şerîfüñle şeref nâme-i cûd
Ebter olurdı ḳamu defter ü dîvân-ı kerem

13 Gün gibi salṭanatuñ ṭopı göge aġsa ne ṭañ
Saña ṣunuldı bu meydânda çü çevgân-ı kerem

14 Baḥr-ı cûduñ nice şerḥ ola k'anuñ reşḥasıdur
Ḥâṣıl-ı kân-ı seḫâ mâye-i 'ummân-ı kerem

15 Salṭanat ḫıl'atını ḳaddüñe ḫayyâṭ-ı felek
Râst biçmese açılmazdı girîbân-ı kerem

16 Nerde zer var ise dest-i dürer-efşânuñ ile
Ṣarf-ı zer gibi perâkendedür ey kân-ı kerem

[43]

17 Sîm ṣûretde sitem şeklile yazıldıġı-çün
Ṭaġıdursın anı düşmen gibi ey ḫân-ı kerem

18 Gök tenûrında ḳurı ḳurṣ oḳunur mihr ile mâh
Ḫân-ı luṭfuñla fırâvân olalı nân-ı kerem

19 Kâse-i ḫırṣ ṭoyar süfre-i iḥsânuñdan
Dest-i in'âmuñ ile 'âm olalı ḫân-ı kerem

20 Mihr-i cûduñ çemen-i luṭfa zer-efşân olalı
Gülşen-i dehri bezer nergis-i mestân-ı kerem

21 Bûy-ı ḫulḳuñdan urur müşk gibi dem ki tutar
Ḫoş revâyiḥle cihân bâġını reyḥân-ı kerem

22 Aḥsen-i ḫulḳsın ey vâsıṭa-i 'ıḳd-ı kirâm
Her le'îmüñ sözin işitme budur şân-ı kerem

23 Aḥmed'üñ kesdi dilin ġam maḳaṣı şem' gibi
Saña lâyıḳ diyemez medḥüñi sulṭân-ı kerem

24 Sen Süleymân'ı ne dille öge bir mûr-ı ża'îf
Getüre nuṭḳa meger luṭfuñ ile ân-ı kerem

25 Ḫusrevâ pâreledi cevr eli ṣabrım yaḳasın
Dest-gîr olsa demidür baña dâmân-ı kerem

26 Midḥatüñ bülbülini ġam ḳafesinde ḳoma kim
Ḥayfdur ṭûtîye zehr ey şekeristân-ı kerem

27 Ḳul ḫaṭâ ḳılsa nola ‘afv-ı şehen-şâh ḳanı
Ṭutalım iki elim ḳanda imiş ḳanı kerem

28 Umaram cürmimi ġarḳ itmege raḥmet ṣuyına
Mevc-i iḥsânuñ ile cûş ide ‘ummân-ı kerem

29 Ben ḳara ṭopraġım iḥyâ-yı memât itmek içün
Yaġsa cûduñ buludundan nola nîsân-ı kerem

30 Nice k'insân ola ‘âlemde ‘abîdü'l-iḥsân
Nice kim ola cihân tâbi‘-i fermân-ı kerem

[44]

31 Nice k'iḳlîm-i mürüvvetde geçe ḥükm-i vefâ
Nice k'eyvân-ı ‘aṭâda ṭura dîvân-ı kerem

32 Dest-i iḥsânuñ ile yapıla bünyâd-ı seḫâ
Pâye-i ḳadrüñ ile yücele eyvân-ı kerem

Ayaṣofya Civârındaki Yeñi Sarây-ı Hümâyûnuñ Ḳaṣîde ve Târîḫidür

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Ey ḳaṣr-ı felek-rif‘at u vey ṭâḳ-ı mu‘allâ
Yâ ḳıble-i ‘âlîsin ü yâ Ka‘be-i ‘ulyâ

2 Gerdûnda ne saḳfuñ gibi bir beyt ola ma‘mûr
Cennetde ne ferşüñ gibi bir ‘arş ola a‘lâ

3 Hem ẓât-ı ‘İmâd'a eşigüñ mesned-i ‘âlî
Hem menzil-i Maḥmûd'a ḳapuñ maḳṣad-ı aḳṣâ

4 Ḥâcet elin urmaġa ṭavâf içre melâ'ik
Ka'be ḳapuñuñ ḥalḳasıdur 'urve-i vüṯḳâ

5 Ṣan âyine-i ġayb-nümâ oldı ruḫâmuñ
K'itdi dü-cihân naḳşını gün gibi hüveydâ

6 Mirḳâtuña bir pâye yedi çarḫ-ı muṭabbaḳ
Eyvânuña bir ṭâḳ ṭoḳuz ḳubbe-i 'uẓmâ

7 Düşmüş yapılurken göge ṣaḥnından iki ḫışt
K'olmuş biri meh birisi mihr-i felek-ârâ

8 Görür ser-i ḳaṣruñdan iden kimse neẓâre
Nüh-ṭâremi bir dâne-i ḫardal gibi ednâ

9 Düşüre sipihr üzre külâhını başından
Her kim baḳa 'arş üstine ṣaḥnından aşaġa

10 Vaṣf itdigim ol ṣuffe durur ki işidüp anı
Ḥacletle nihân itmiş özin cennet-i me'vâ

11 Şol ḳaṣr k'anuñ şemsesi şerminden ider şems
Şeb sâyesi altında gice kendüzin iḫfâ

12 Bir ṭâḳ-ı zebercedden açar revzen-i zerrîn
Kim ide 'arûs-ı felek ol ḳaṣrı temâşâ

[45]

13 Şol bâġ-ı cinân kim pür olur ḥûr ile ġılmân
Gûyâ ki melekler ṭoludur Ka'be-i 'ulyâ

14 Şol ṣuffe ki cârûb ide zülfin aña Rıḍvân
Süpründisini gözlerine kuḥl ide ḥavrâ

15 Bir gûşesidir ṣuffesiniñ ṣaḥnı dü-kevnüñ
Bir fürcesidür 'arṣasınuñ sâḥat-ı 'uḳbâ

16 Bir nükte oḳıdur kim atar bu kemer anı
Şol tîr-i felek k'oldı yedi çarḫda peydâ

17 Geh kâh-keşân kâh alup ḫırmen-i mehden
Dûlâb-ı felek delv ile dökerdi aña mâ

18 Geh ṣuffesi dîvârına câm olmaġa rûşen
Nûr alur idi ‘âriyeten mâh-ı mücellâ

19 Ḫurşîd işidüp didi ki ey mâh yerüñ bil
Ben var iken ol mertebe degmez saña zîrâ

20 ‘Aḳl anda mühendisdür ü devlet aña mi‘mâr
Çarḫ anda mübâşirdür ü rif‘at aña bennâ

21 Her ṣubḥ kireç ṭaşır idi ṣevr ile gerdûn
Her gice ḥaṣâ döker idi necm-i semâvâ

22 Ferrâşlaruñ çaldıġı cârûb ile her ṣubḥ
Kâfûr ġubârıyla dolar ḳubbe-i mînâ

23 Cârûb-ṣıfat beste-miyân olsa yeridür
Kim yüz sürüp işigüñi pâk eyleye cevzâ

24 Bezmüñde yanan şem‘den uyarmaġa ḳandîl
Her gice gelür revzenüñe mâh-ı mu‘allâ

25 Nâhîd hevâsından ider bezmüñe muġnî
Muṭriblerüñ alsa ele ḳânûn ile şeştâ

26 Aḳvâl-i muġannîñi semâ‘ ideli her şeb
Ta‘lîme gelür çengin alur zühre-i zehrâ

[46]

27 Çün maṭbaḫınuñ dûdınadur çarḫ hevâ-dâr
Ṭolarsa demâġına ne ṭañ her gice sevdâ

28 Şol serv ki dîvârına naḳş eyledi naḳḳâş
Teşbîh olunmaġa yarardı aña ṭûbâ

29 Ol serv-i dil-ârâya hevâ-dâr durur âb
Kim düşdi bu ḳaṣr ayaġına bî-ser ü bî-pâ

30 Kevṣer mi bu yâ şerbet-i cüllâb-ı revân-baḫş
Yâ nehr-i leben k'itdi cinân bâġını isḳâ

31 Hem baḥr-ı sipihr anda ḥabâb-ı güẓerândur
Hem hût-ı felekdür aña dil-teşne-i 'aṭşâ

32 Bu ḥavż mı yâ çeşme-i ḫurşîd-i cihân-tâb
Bu ferş mi yâ câm-ı cihân-bîn-i mücellâ

33 Ṣu deyü şihâb aḳıdur uş burc-ı velâdan
Dûlâblaruñ k'oldı felekler gibi a'lâ

34 Dûlâb olup âşüfte-i bustân-ı sarâyuñ
Yaşlar döküben nâle ḳılur vâlih u şeydâ

35 Şimden girü bozulsa ne ġam çenberi çarḫuñ
Kim bunlar ider ser-be-ser eflâk işin icrâ

36 Mir'ât-ı müẓehheb aṣar altun resen ile
Ḫurşîd k'ola levḥa-i zerrînüñe hemtâ

37 Ḳaṣruña ḳaçan beñzeye bir mâh ile eflâk
Kim mihr-liḳâlarla ṭolu bunda zevâyâ

38 Âhûlar olur bunda perî-peyker ü müşgîn
Ṭûṭîler olur bunda şeker-ḫande vü gûyâ

39 Her gün ser-i ḳaṣruña çıḳar mihr-i dil-efrûz
Kim şâh-nişînüñ görüben ide temâşâ

40 Nâ-geh görinür gözine bir mâh-liḳâ kim
Germ olup ider revzeneden kendüzin ilḳâ

[47]

41 Bâlâ-yı serîrüñe ṭutar ḳaṣr-ı refî'uñ
Gerdûn-ı berîn üstine bir ḫayme-i vâlâ

42 Tâ kim ṭoġa sa'd ılduzı ol burc-ı şerefden
Mâh ile muḳârin görine cem'-i şüreyyâ

43 Şol mâh-ı sa'âdet ki ḳılur ḳaṣruñı menzil
Ḫurşîd-i cihândur ki felek farḳına ḳor pâ

44 Sulṭân-ı selâṭîn-i cihân Şâh Meḥemmed
Cemşîd-i ḳader-ḳadr ü Ferîdûn-ı ḳażâ-râ

45 Yoġ idi cihân mülkini menşûrına taḥrîr
Kim levḥde ḳılmışdı ḳalem adını ṭuġrâ

46 Ḫâk-i deri a'yân gözine kuḥl-i cevâhir
Gerd-i rehi devlet yüzine dîde-i bînâ

47 Kem çâkerinüñ manṣıbıdur maşrıḳ u maġrib
Kemter ḳulınuñ baḫşişidür mülket-i dünyâ

48 Luṭf u kerem ü ḫulḳ u seḫâvetle müzeyyen
Faźl u hüner ü 'ilm ü şecâ'atle mücellâ

49 Bir ḥabbe durur himmeti mi'yârına nüh-çarḫ
Bir ḳaṭre durur cûdı yeminde yedi deryâ

50 Ḳahruñ odınuñ ḳıṭ'asıdur âteş-i dûzaḫ
Nuṭḳuñ ṣuyınuñ ḳaṭresidür cennet-i me'vâ

51 Kevkeb gibi her burc ṭolar kevkebe-i şâh
Çarḫuñ yedi ḳat ḳal'asını ger ḳıla yaġmâ

52 Bir pûte durur tîrüñe bu beyża-i zerrîn
Bir ḥalḳa durur nîzeñe bu çenber-i dü-tâ

53 Geh ḫançer-i ḫışmuñla şikeste sipeh-i ġam
Geh gürz-i girânuñla şikeste ṣaf-ı heycâ

54 Ṭab'uñ görinür ḳâmet-i dilber gibi mevzûn
Şi'rüñ oḳınur ḫaṭṭ-ı ṣanem gibi dil-ârâ

[48]

55 Bir ṭıfl-ı sebaḳ-ḫân ola ger 'aḳl ise küllî
Bu pîr-i ḫıred ger göre ṭab'uñ gibi dânâ

56 Cân âyine-i ḥüsnüñ ile ṭûṭî-i nuṭḳî
Dil ebr-i 'aṭâyâñ ile deryâ-yı güher-zâ

57 Tîġuñ yüzine noḳṭa-i zerrîn ḳodı ḫurşîd
Çün dest-i ḳażâ âyet-i feṭḥ eyledi imlâ

58 Gerd-i sipehüñ ẓulmetile şu'le-i tîġuñ
Gösterdi şehâ ḥarb günin leyle-i ḳamrâ

59 Ḫurşîd-i ẓafer ṭâli' olur feṭḥ-i ufuḳdan
Çün ṣubḥ-ṣıfat keşf ide tîġuñ yed-i beyżâ

60 Ḳılar ḳılıcuñ 'arşda aşıldıġın i'lâm
Ḫurşîd ki çarḫ üzre çeker tîġ-ı mücellâ

61 Tîz-âb-ṣıfat çünki deler âlıeni tîrüñ
Fûlâd-siper olsa ne ġam sîne-i a'dâ

62 Râm oldı senüñ emrüñe bu tevsen-i gerdûn
Kim şekl-i hilâl oldı felek ḫınkine tamġâ

63 Âhû-yı felek gördi seḥer şîr-i livâñı
Ḫûn-ı cigerinden dil-i ṣubḥ oldı dem-âlâ

64 Mâh-ı ‘alemüñ burc-ı ḳamer ḳıldı zemîni
Kim na‘l-i semendüñle hilâl oldı hüveydâ

65 Çün ṣubḥ-ı ṣafâ ṣıdḳ ile mihrüñden urur dem
Rûşen-dil olup bulsa ne ṭañ ṭal‘at-ı ġarrâ

66 Dîvân-ı ḳażâ içre ḳalem çekdi ‘Uṭârid
Ḳılmaġa ḳader ṣafḥasına ḥükmüñi imżâ

67 Bu gün görinür râyuñ ile gün gibi rûşen
Şol sır ki nihân itmiş idi perde-i ferdâ

68 Mâh olmaġ içün meclisüñe micmere-gerdân
Her dem pür ider kâsesini ‘anber-i sârâ

[49]

69 Ger ḳaṣr-ı felek rif‘atüñe ḳıla neẓâre
Yoḳ yere göge çıḳduġına utana ‘İsâ

70 ‘Adlüñle yatar mest oluban bâġ yolında
Zerrîn külehiyle giceler nergis-i şehlâ

71 ‘Ahdüñde fiġân itmedi bir kimse meger ney
Devrüñde ta‘ab çekmedi bir kimse meger yâ

72 Bu maṭla‘-ı ġarrâya düzer ṣavt ile âheng
Bustân-ı sarâyuñda öten murġ-ı ḫoş-âvâ

73 Ey ḳıble-geh-i ehl-i ṣafâ şol ruḫ-ı zîbâ
Vey ḥalḳa-i Beytü'l-Ḥarem ol zülf-i semen-sâ

74 Dil ḫaṭṭ-ı ġubâruñ görüben oḳıdı reyḥân
Rûşen bu k'ider noḳṭa-i ḫâlüñ anı ḫûbâ

75 Ḫıżr-ı ḥaṭuñ irişmese ḳanlu yaşım ey dost
Ḳılardı gözüm zevraḳını ġarḳa-i deryâ

76 Dökmüş ḳadeḥ-i sîme zer-i sürḫ-ı müzâbı
Sâḳî ki ḫiżâb itmiş elin bâde-i ṣahbâ

77 Ḳanlu yaş aḳıtsun ḳo benim gibi ṣurâḥî
Aldıḳça lebüñ bûselerin bâde-i ḥamrâ

78 Zülf-i siyehüñden görinür tâb-ı cemâlüñ
Ṣan leyle-i ḳadr içre ḳılur nûr tecellâ

79 Yâ çekmesün âhû gözüñe mekr ile ḳaşuñ
Kim ḳıldı ḥarem gûşesini menzil ü me'vâ

80 Gîsûlarına tâb virür dôst ki ya'nî
Şeh 'ahdi durur baġlu gerek ẓulmet-i sevdâ

81 Tîġıyla ṭutar ġamzesi iḳlîm-i cemâli
İslâm diyârın nitekim şâh-ı mu'allâ

82 Şâhâ ne var olur ise evvelki sarâyuñ
Ḳudsîlere yüz urmaġ içün Mescid-i Aḳṣâ

[50]

83 Çün eyledüñ ol Ka'be-i 'âlîyi 'imâret
Oldı aña taḥvîl bu gün ḳıble-i 'ulyâ

84 Bu yedi ṭabaḳ kâġıd-ı rengînini eflâk
Her ṣubḥ ḳılur mühre-i mihr ile mücellâ

85 Pergâr çeküp ḳavs-i ḳuzaḥ defter-i çarḫa
Ḫurşîd-i zer-efşân ider altunla muḥaşşâ

86 Gök çîni devâtını ḳılur ḥoḳḳa-i mercân
Her gice şeb-i tîre ṭolar 'anber-i sârâ

87 Sürḫ-âb u sipîd-âb ile ḳılmaġa 'uṭârid
Ṭâḳ-ı feleke ḫâme-i zerrîn ile imlâ

88 Cân u dil ile niçe ki bel bağlayup itdim
Medḥüñ hevesin ḫâme gibi başıma sevdâ

89 Ḳande bula medḥüñ gibi şîrîn şekeristân
Aḥmed gibi bir ṭûṭî-i ter-gûy-ı şeker-ḫâ

90 Ṭolaşdı siyeh baḫtım ucından dilime ḳıl
Kim yazamadım şülşini bir ḥarfinüñ ammâ

91 Düzdüm ṭabaḳ-ı 'arżda bir silk-i cevâhir
Kim meclisüñe nuḳl ola ol 'ıḳd-ı şüreyyâ

92 Bir naẓm ki aña ṭaña ḳalur rişte-i pervîn
Bir şi'r ki ḥayrândur anuñ luṭfına şa'râ

93 Şol gevher-i ter-naẓm k'aña irmedigi-çün
Deryâya düşer ġayret ile lûlû-yı lâlâ

94 Iṭnâb-ı kelâm itdigüme nükte budur kim
Maḥbûb-ı cihânsın saña maṭlûbdur ışġâ

95 Nice ki cihân bâġını göstermege ḫurrem
Gülzâr-ı felekde açıla bu gül-i zîbâ

96 Tâ gülşen-i nîlûferi zeyn eyleye encüm
Pür-ḳaṭre-i şebnem görine sebze-i mînâ

[51]

97 Tâ bâz-ı sipîd-i seḥer açup per-i zerrîn
Murġ-ı siyeh-i şeb ṭoġura beyża-i beyżâ

98 Baḫtuñ güneşi maşrıḳ-ı devletde münevver
'Ömrüñ güli gülzâr-ı sa'âdetde muṭarrâ

99 Servüñ ki şeref bâġına bir gülbün-i terdür
Var iki budaġında iki ġonca-i ra'nâ

100 Aṣluñı ser-efrâz idüp ol Dâ'im ü Bâḳî
Fer'üñi refî' eylesün Allâhu Ta'âlâ

101 Bünyâd-ı sarâyuña budur aḥsen-i târîḫ
Kim ide mübârek ṭapuña Ḥayy ü Tüvânâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ılâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ṣaçdı gül-berg üzre 'anber kâkül-i müşgîn-i dost
İtdi cân bezmin mu'aṭṭar kâkül-i müşgîn-i dost

2 'Anberîne ṭaḳmaḳ içün bir perînüñ boynına
Baġlamış müşgîn girihler kâkül-i müşgîn-i dost

3 Âh kim bu ḫaṭ mıdur yâ sâye-i zülf-i nigâr
Yoḫsa dökmüş misk ü 'anber kâkül-i müşgîn-i dost

4 Çâh-ı sîmîn-i zenaḫdânındaki dil düzdine
Ṣundı zencîr-i mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost

5 Gûşe-i Beytü'l-Muḳaddes tâḳ-ı ebrû-yı nigâr
Perde-i Beytü'l-Muṭahhar kâkül-i müşgîn-i dost

6 Sâye-bân-ı ebr-i raḥmetdür k'olur gülzârda
Âfitâb-ı sâye-perver kâkül-i müşgîn-i dost

7 Ḥüsn firdevsinde ṣalınmaġa ṭûbâ ḳaddine
Ḥulle geydirmiş mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost

8 Nâr-ı ruḫsârında ol nûruñ sürer 'ömr-i dırâz
Beñzer olmuşdur semender kâkül-i müşgîn-i dost

[52]

9 El uzatmış zülfine yâruñ ṣabâ meşşâṭa-vâr
Şânesin müşg itdi yekser kâkül-i müşgîn-i dost

10 Sidre ṭâvûsına beñzer müntehâ ḳaddinde kim
Müşg-i terden açdı şehper kâkül-i müşgîn-i dost

11 Bilmezem câdû mıdır k'âb-ı ʻiẓârında ṭurup
Hergiz itmez dâmenin ter kâkül-i müşgîn-i dost

12 Kâküli vaṣfında anuñ ḫâme-veş ḳan aġla kim
La'l ü zerden bula zîver kâkül-i müşgîn-i dost

13 Ḫayme-i sulṭân gibi ḫurşîd-i tâbân üstine
Ṭutdı zîbâ sâye-bânlar kâkül-i müşgîn-i dost

14 Bezmüñe câm-ı mücevher laʻl-i dür-bâr-ı nigâr
Ṣuffeñe cârûb-ı ʻanber kâkül-i müşgîn-i dost

15 Nâmeñe ṭuġrâ-yı müşgîn ḥalḳa-i ebrû-yı yâr
Ḫaṭṭına cism-i muʻanber kâkül-i müşgîn-i dost

16 Bir felek-rifʻat meliksin kim saña ḳul olmaġa
Urdı mâha ʻanber efser kâkül-i müşgîn-i dost

17 Bir Süleymân-ḳadr ḫusrevsin ki bezmüñ-çün ṭutar
Elde bir câm-ı Sikender kâkül-i müşgîn-i dost

18 Mâh mihrüñ ḥalḳasından olsa gerden-keş ider
Şeb kemendin aña çenber kâkül-i müşgîn-i dost

19 Ḳaṣd-ı ḫaṣmuña kemân çekmiş hilâl-ebrû-yı yâr
Aya geydirmiş zirihler kâkül-i müşgîn-i dost

20 İşigüñ bir Kaʻbedür mecmûʻ-ı ḫâcât ehline
K'olmuş aña ḥalḳa-i der kâkül-i müşgîn-i dost

21 Ṭâli‘-i mes‘ûda irmiş devletüñde k'eylemiş
Mâhı bâlîn mihri bister kâkül-i müşgîn-i dost

22 Bâġ-bân-ı bâġ-ı cennetdür ki bezmüñ-çün ider
Dâmenin pür-verd-i aḥmer kâkül-i müşgîn-i dost

[53]

23 Gerd-i râhuñ ‘anberinden eylemişdür gül gibi
Câmesin yâruñ mu‘aṭṭar kâkül-i müşgîn-i dost

24 ‘Adlüñi yâd itmeyüp uzatdıġı-çün ẓulm elin
Ḫâke olmuşdur berâber kâkül-i müşgîn-i dost

25 Bâd-ı ‘azmüñden sipâh-ı fitne oldı târumâr
Ol perîşânlıḳda beñzer kâkül-i müşgîn-i dost

26 Bu sebebden devr-i eyyâmuñda berdâr oldı kim
Oldı dil-düzd ü sitem-ger kâkül-i müşgîn-i dost

27 Ḥaḳ budur kim büt-perest olmazdı ‘ahdüñde senüñ
Ḳılca inṣâf eylese ger kâkül-i müşgîn-i dost

28 Ey melek-ḫû ḥüsn fırdevsinde şevḳinden ḳurar
Sâye-bân-ı sünbül-i ter kâkül-i müşgîn-i dost

29 Ḳapuña cân u göñül mülkin musaḫḫar ḳılmaġa
Her ṭarafdan çekdi leşker kâkül-i müşgîn-i dost

30 Añsa feṭḥin sen Muḥammed-âyet ü Ḥaydar-dilüñ
Olmaz idi burc-ı Ḫayber kâkül-i müşgîn-i dost

31 Olmaz idi sürmese yüzin yüce dergâhuña
Hem-ser-i serv-i semen-ber kâkül-i müşgîn-i dost

32 Meclisüñde bir mu‘anber dil-güşâ mecmû‘adur
Ṣûret-i Çîn'le muṣavver kâkül-i müşgîn-i dost

33 Baş götürmüş düşmenüñ ḳaṣdına ejderhâ gibi
Ṣan ṣaçar aġzından âzer kâkül-i müşgîn-i dost

34 Terk idüp ser-keşligin çün yoluña ser ḳor nola
Ḥüsn iline olsa server kâkül-i müşgîn-i dost

35 Ḫusrevâ Gülgûn-ı ḥüsni ṭapuña çekmek içün
Urdı na'l-i müşg-i ezfer kâkül-i müşgîn-i dost

36 Medḥüñi yazmaġa müşgîn ḫaṭṭ ile her dem çeker
Ter-gül evrâḳına mıṣtar kâkül-i müşgîn-i dost

[54]

37 Defter-i medḥ u ṣenâñuñ örmege şîrâzesin
Rîsmân bükmüş mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost

38 Ṣan uçar ṭûmâr-ı medḥüñde redîf olmaġ içün
Murġ-ı defter gibi ṣad-per kâkül-i müşgîn-i dost

39 'Arż iderdi Aḥmed'üñ ḥâl-i perîşânın tamâm
Fi'l-meṣel olsa süḫan-ver kâkül-i müşgîn-i dost

40 Söz 'arûsı zülfine naẓm-ı cevâhir düzdi kim
Silk-i cevherdür ser-â-ser kâkül-i müşgîn-i dost

41 Lîk ser-gerdânlıġından baġlıdur baḫtım gibi
Ṣanki ḥâlimdür muṣavver kâkül-i müşgîn-i dost

42 Kâkül-i dilber dilinden şerḥ iderdim ḥâlimi
Ḳorḳaram k'ola mükedder kâkül-i müşgîn-i dost

43 Baḫtım añdım gice ḳaldurmadı ḳayġumdan benim
Başını zânûdan ekṣer kâkül-i müşgîn-i dost

44 Dâmen-i luṭfuñ ṭutup şâd olmuşam olmuş gibi
'Âşıḳ-ı zâra müyesser kâkül-i müşgîn-i dost

45 Perçem-i nuṣretle zeyn olsun cemâlüñ nice kim
Rûy-ı yâre vire zîver kâkül-i müşgîn-i dost

46 Yüz dil ü cân ile maḥkûm ola saña ins ü cân
Cânlar itdükçe musaḫḫar kâkül-i müşgîn-i dost

47 Ṣubḥ u şâm itsün ṣenâ vü medḥüñi ezber felek
Tâ ki ola dilde ezber kâkül-i müşgîn-i dost

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ca'd-ı zülfüñ kim melâḥat ṭopınuñ çevgânıdur
Yaraşur yüzüñde kim ḥüsn ü bahâ meydânıdur

2 Zülf İrem bâġında irmiş ḫûşe-i müşgîn-'ineb
Ruḫ Ḫıṭâyî yapraḳ açmış Çîn Nigâristânıdur

[55]

3 Mülk-i dilden zülf-i kâfir-kîşüñ el çeksün kim ol
Taḫt-ı sulṭân-ı ḫayâl-i sâye-i sulṭânîdür

4 Sûzumı eşkimle teskîn itmege ġamzeñ ḳomaz
Yaġmurı yaġdırmaz ol câdû cihân fettânıdur

5 Açma zülfin ey ṣabâ ḫâl-i siyâhından kim ol
Sâye-bân-ı 'anber altında Ḥabeş sulṭânıdur

6 Ey ṣanem zünnâr-ı fitne küfr-i zülfüñdür k'anuñ
Her ḳılında aṣılan biñ zâhidüñ îmânıdur

7 Şol ḳıyâmet k'anı dün şerḥ itdi şehrüñ vâ'iẓi
Rûzigâr-ı vaṣl-ı cânânuñ şeb-i hicrânıdur

8 Ḫaṭṭı yazmış dilberüñ çâh-ı zenaḫdânında kim
Bu hezârân Yûsuf-ı Mıṣrîlerüñ zindânıdur

9 Ey ḫayâl-i sâye-i zülfüñ bahâr-ı cân u dil
Bülbülüñ ḫoş görki ḥüsnüñ bâġınuñ mihmânıdur

10 Vey cemâlüñ sâye-bânı şehper-i Rûḥu'l-Emîn
'Aks-i ḥüsnüñden cihân yüzi cinân bostânıdur

11 Sâḳiyâ ṭur bir ḳadeḥ la'l-i muṣaffâ ṣun berü
Kim bu ṣâfî ṣuffede 'ayş u ṣafâ devrânıdur

12 Tâze ḥüsniyyât oḳur gül defterinden 'andelîb
Bâd-ı ṣubḥ ol defterüñ geh geh varaḳ-gerdânıdur

13 Ġulġulinden bülbülüñ çâk-ı girîbân itdi gül
Ḳumrınuñ zârîliginden serv ser-gerdânıdur

14 Ger şecerden kem degilseñ sen daḫi raḳṣ eyle kim
Şimdi ṭâvûs-ı dıraḫtuñ mevsim-i cevlânıdur

15 Ġonca-i gül meyl ider âyîne-i âb üstine
Aġzın açmış ṣan ser-i ṭâvûs-ı Hindistânıdur

[56]

16 Çârsû-yı bâġ içinde şâḫ-ı nergis gûyiyâ
Sîm ü zerden zeyn olunmuş ṣayrafî dükkânıdur

17 Ḳaṭre-i jâleyle şekl-i lâle-i ḥamrâyı gör
Dürr ü gevherden pür olmuş kâse-i mercânıdur

18 Ḳaṭre-i şebnem ki düşmüşdür gülüñ ruḫsârına
Bülbül-i mestüñ niṣâr-ı dîde-i giryânıdur

19 Şâḫ-ı gülden ġonca açılmış dil-i bülbül gibi
Çâk olur âḫir çü yere dehr ḫâristânıdur

20 Ṣan ‘araḳdur gül cüdâ düşmüş ruḫından dilberüñ
Yâ benefşe sâye-i gîsû-yı ser-gerdânıdur

21 Bâġda bâd-ı ṣabâyı gülşen-âra gösteren
Zülf-i yârüñ şemıme-i bûy-ı ‘abîr-efşânıdur

22 Ḥüsn nevrûzında ‘uşşâḳı muḥayyer eyleyen
Râstî ol serv-i dil-cûnuñ gül-i ḫandânıdur

23 Dâ’imâ ‘âlem cemâlin gül gibi ḫurrem ṭutan
Nev-bahâr-ı devlet-i Sulṭân Meḥemmed Ḫânıdur

24 Bir ḳader-ḳudret ḳażâ-râdur ki re’y-i ḳadrinüñ
Meslekinde seb‘a-i seyyâre ser-gerdânıdur

25 Bir zükâ-dildür ki çeşm-i dîde-bân-ı âsumân
Her dem evrâḳ-ı kemâl-i râyınuñ ḫayrânıdur

26 Ol eben-‘an-ced Süleymân taḫtına sulṭân olan
K'ayaġı ṭopraġı Ḫıżr'uñ çeşme-i ḥayvânıdur

27 Ġâzî-i ṣâḥib-ḳırân oldur ki devrinde anuñ
Küfr dâru'l-cehli şimdi ‘ilm şehristânıdur

28 İşigi ṭopraġı iksîr-i ḥayâtuñ cevheri
Ḫâk-i pâyı menba‘-ı luṭf u mürüvvet kânıdur

29 Âfitâb-ı salṭanatsın yüri heft-iḳlîme kim
Tîġınuñ maşrıḳla maġrib tâbi‘-i fermânıdur

[57]

30 Merḥabâ ey sürme-i a‘yân-ı devlet kim senüñ
Kemterîn sekbânuña mülk-i cihân erzânîdür

31 Tîġ-i ḳahruñ ḳanda kim oynada berḳ-i sûz-nâk
Bir ‘azâb ebrin sürer k'anuñ ecel bârânıdur

32 Rûy-ı şemşîr-i cihân-gîrüñ nedendür sebz-reng
Ṣu yirine içdigi her dem çü düşmen ḳanıdur

33 Ṭutmasun mı dâ'imâ çarḫ-ı felek çînî siper
Çünki nîzeñden ṣaḳındugı per-i keyvânıdur

34 Murġ-ı nuṣret şâḫ-sâr-ı rayetüñde ḫoş nevâ
Esb-i devlet ḫayl-i 'âlem-gîrüñüñ yek-rânıdur

35 Kîse-i âmâl luṭfuñ kîsesinden mümtelî
Sofra-i iḥsânuñuñ ḫalḳ-ı cihân milımânıdur

36 Menziletde 'umde-i tertîb-i heft-eflâk iken
Ma'deletde zübde-i terkîb-i çâr erkânıdur

37 Ḫusrevâ sen ol Ferîdûn'sun ki ednâ bendeñüñ
Ḫâk-i pâyı cevher-i tâc-ı ser-i Ḫâḳânıdur

38 Germ idüp ḳudsîleri 'arş üzre dest-efşân iden
Midḥatüñ bâġında geh geh Aḥmed'üñ ellḥânıdur

39 Baġludur ġamdan dilim ben ne diyem medḥüñde kim
Nâṭıḳa medhûş u dil ser-geşte cân ḥayrânıdur

40 Pâdişâhâ şefḳatüñden yer yüzi ma'mûr iken
Vâh kim dil Ka'besi ġam leşkeri vîrânıdur

41 Bâġ içinde tâ zümürrüd taḫt ura sulṭân-ı gül
Aña sancaḳ ḳaldıran tâ lâle-i Nu'mânîdür

42 Ḫurrem olsuñ gül yüzüñ feṭḥ u ẓafer taḫtında kim
'İzz ü devlet bâġınuñ tâze gül-i ḫandânıdur

43 Müstedâm olsun cihân bâġında cûduñ ebri kim
Faṣl-ı gülzârı anuñ perverde-i iḥsânıdur

[58]

44 Nice kim her ʻîd ʻâlem ḫalḳı żayfullâh olup
Baḫş olan ol gün ḳamu maḫlûḳa raḥmet ḫânıdur

45 Dâʾimâ ʻizz ü celâl ü nuṣret ü iḳbâl ile
Ḫurrem ol kim ḫaṣm ʻîd-i devletüñ ḳurbânıdur

46 Şehriyârâ ḥaşre dek Yezdân vücûduñ şehrini
ʻİzzet-âbâd eylesün kim devlet âbâdânıdur

Velehû

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Sâye-bân ṭutdı şükûfe sebze vü âb üstine
Sâḳiyâ ṣun leblerüñ nuḳlin mey-i nâb üstine

2 Muṭribüñ gül-gûn yüzinde perde-i evtâr-ı çeng
Çekdi mıṣṭar ṣafḥa-i ḫurşîd ü mehtâb üstine

3 Gitdi ol gün kim bulutdan rûz u şeb pîr-i felek
Cübbe-i ezraḳ giyerdi kürk-i sincâb üstine

4 Geldi ol dem kim ider iḥyâ-yı emvât-ı nebât
Bu dem içün çoḳ döner eflâk aḳṭâb üstine

5 Ṭolaşup cevlân ider ṣaḥrâda ṭâvûs-ı dıraḫt
Ṣaçılur naṭʻ-ı zemînüñ dürr-i ḫoş-âb üstine

6 Her seḥer sulṭân-ı gül bezminde ferrâş-ı ṣabâ
Ḫayme-i zerrîn ḳurar pîrûze aṭnâb üstine

7 ʻİd-i nevrûzı görüp gül defterinden ʻandelîb
Ḫoş duʻâ ve medḥ oḳur şâh-ı ẓafer-yâb üstine

8 Dir gören eş'ârımı zülf-i pür-tâb üstine
Bu ne âteşdür ki düşdi 'anber-i nâb üstine

9 Ḫâlini gördüm lebinde ḥâlini ṣordum didi
Müşg ü 'anberden megesdür ḳondı 'unnâb üstine

10 Ne kerâmet gösterür zâhid bu zülf-i ḫırḳa-pûş
Kim ṣalupdur Ḫızr-veş seccâdesin âb üstine

[59]

11 La'lüñe ḳaṣd itdigümce ḫışm ider çeşmüñ baña
Eksük olmaz şûriş ü ġavġâ mey-i nâb üstine

12 Zülfüñ altında ne hindûdur 'iẕârüñ ḥâli kim
Sünbül örtünmüş yatur gül-berg-i sîrâb üstine

13 Çekdi zülfin gûşe-i ebrûsına dilber didi
Yaraşur Ka'b'örtüsi aşılsa miḥrâb üstine

14 Cân u tenden geçmeyen 'aşḳuñ libâsın geymesün
Geymedi ḥâcî olan iḥrâmı eṣvâb üstine

15 Dürc-i ġaybuñ perdesinden sırr-ı cân olurdı fâş
Perde-dâr olmasa la'lüñ dürr-i ḫoş-âb üstine

16 Kûze-i yâḳûtdan kevṣer ṣaçaydı âfitâb
Reng-i la'lüñ 'aksi düşse çarḫ-ı dûlâb üstine

17 'Aks-i ḥüsnüñ dillere düşdi boyuñdan nitekim
Nûr-ı feth itdi livâ-yı şehden aḥzâb üstine

18 Ebr-i zülfüñ çetr-i sulṭân gibi ey şâh-ı cemâl
Sâye-bânlar ṭutdı ḫurşîd-i cihân-tâb üstine

19 Sâye-i Yezdân Meḥemmed Ḫân ki ebr-i şefḳati
Sâye-bân-ı 'izz ü devlet ḳurdı ḳurdı aṣḥâb üstine

20 Berḳ-i tîġından ol a'dâ üzre âteş yaġdıran
Ebr-i cûdından dür-efşân oldı aḥbâb üstine

21 Mekteb-i devletde almış Rûḥ-ı Ḳudsî'den sebaḳ
Ma'rifet dersinde söz ḳor ḳuṭb-ı aḳṭâb üstine

22 Cenneti şol deñlü ta'ẓîm itdi naḳḳâş-ı ezel
Kim senüñ nâm-ı şerîfüñ yazdı ebvâb üstine

23 Gördi dînâruñdaki elḳâbı çeşm-i âfitâb
Yüzi zerd oldı ki yazıla ol elḳâb üstine

24 Sen sa'âdet burcına hergiz güneş bulmazdı râh
Yüz sürüp ḳapuñda zer ṣaçmasa bevvâb üstine

[60]

25 Râyetüñde şol kerâmet var ki yâd itse ḫaṭîb
Yazılur Feṯḥ âyeti fi'l-ḥâl miḥrâb üstine

26 Dôst itdi düşmeni tedbîr ü tîġuñ mu'cizi
Ġâlib oldı ḥuccetüñ A'câm u A'râb üstine

27 Heybetüñden ġaybet idüp bîşede yatmazdı şîr
Râh-ı tîrüñ uġrasa bir kez eger ġâb üstine

28 Çarḫı yaġmâ itseñ ey şeh leşkerüñ encüm gibi
Şeb kemendiyle çıḳardı burc-ı mehtâb üstine

29 Rûy-ı tîġuñdan görinen şekl-i zerrîn dâ'ire
'Aks-i ḫurşîd-i ẓaferdür düşmüş ol âb üstine

30 Yeridür re'y-i refî'uñ gözlese dâ'im felek
Kim müneccim meyl ider dâyim suṭurlâb üstine

31 Ḫusrevâ 'âlem niẓâmına kefîl oldı kefüñ
Ḥaḳ vekîl itmiş seni erzâḳ u esbâb üstine

32 Midḥatüñ sevdâsın itse Aḥmed'i ‘ayb itme kim
Cân virür miskîn meges gördükçe cüllâb üstine

33 İşigüñ ṭoprağına yüz sürdigin ma‘ẕûr ṭut
Kim ḳadîmî resmdür teẕhîb olur bâb üstine

34 Bir şenâ dürrin çıḳardı baḥr-ı ṭab‘ım mevci kim
Cân virür ġavvâṣ olan ol dürr-i nâ-yâb üstine

35 Nice kim âbuñ ola dûlâbda ḥükmi revân
Âb-ı tîġuñ ḥâkim olsun çarḫ-ı dûlâb üstine

36 Dest-i tîġ-ı bî-ḳarâruñla ḳarâr itsün cihân
Nice kim ola ḳarârı ‘âlemüñ âb üstine

37 Pây-dâr olsun ḫıyâm-ı devletüñ aṭnâbı kim
Murġ-ı nuṣret âşiyân itdi ol aṭnâb üstine

[61]

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün)

1 Ṣaldı cünûna ‘aḳlı sevdâ-yı zülf ü ḫâli
Düşürdi câna fitne câdû gözinüñ âli

2 Aġzın bilen kimesne ġâyetde ḫurde-dândur
Bilin bilen kişinüñ bârîk olur ḫayâli

3 Serv-i çemen ḳalupdur bir ayaġ üzre ḥayrân
Baġ içre söylenelden bâlâsı i‘tidâli

4 Zülfiyle yâ kefini gördi benefşe vü gül
Ḫam oldı ol utanup bu çekdi infi‘âli

5 Yaşlu gözümde gören ḳaddi ḫayâlin ider
Ṭoġrısı ḫoş yaraşur cûy üzre servi ṭalı

6 Âşüfte olsa ṭañ mı ḥüsnine âdemî zâr
Mecnûn olur firişte göricek ol cemâli

7 Aġzı nişânın anuñ ṣorma bilindi ey dil
Çün anda ḳîl ṣıġmaz ḳo ḳâl ile maḳâli

8 Vaṣfında bir perînüñ şi'r ü ġazel yazarken
Bu söz melek dilinden ilhâm olundı ḥâlî

9 Baḫtuñ ezel güninde geldi ḫuceste-fâlı
Ḳılsun anı mü'ebbed elṭâf-ı Lâ-yezâlî

10 Ẕât-ı şerîfüñ'olsun yüz âferîn k'olupdur
Hem ḥâvî-i leṭâ'if hem mecma'-ı ma'âlî

11 Taḳdîr-i medḥüñ itsem ḥaddim degil kim oldı
Nuṭḳum beyânı ḳâṣır vaṣfuñ cenâbı 'âlî

12 Ṭîb-i şemâyilüñden kesb itdi bil şeker kim
Ḫoş-bû durur ṣabâsı müşgîn durur şimâli

13 Ey ḥâfıẓ-ı ḳavâ'id vey nuṭḳ iline ḫusrev
Mât itdi luṭf-ı ṭab'uñ Selmânı vü Kemâli

[62]

14 Ey ma'den-i siyâdet vey menba'-ı sa'âdet
Sen baḥr-i bî-kerânsın naẓmuñ durur le'âli

15 Aḥmed cemâli nûrı yüzüñde oldı ẓâhir
Ḫulḳ-ı ḥasen rehüñdür hem Murtażâ ḫıṣâli

16 Fikrim çü ṭâyir oldı medḥüñ feżâsı içre
Bulmadı aña ġâyet döküldi perr ü bâli

17 Bustân-ı fıṭrat içre çoḳ serv biter ammâ
Ḳaddüñ miṣâli bitmez bâġ-ı şeref nihâli

18 Gün sensin irmez ise gün geh gehî zevâle
Meh sensin olmaz ise meh bedrinüñ hilâli

19 Luṭfuñı hem edânî gördi vü hem eḳâṣî
Ṭoyuñdı hem esâfil ṭoydı vü hem e'âlî

20 Gûyâ-yı ni'metüñdür hem ṣâmiyetle nâṭıḳ
Bunuñ maḳâli dili anuñ lisânı ḥâli

21 Şâm u seḥer bu Aḥmed diler k'ola ṭapuña
Ḳandîle 'îd-i ferruḫ eyyâm ile leyâli

22 Ola saña mübârek 'îd-i ḫuceste-aḫter
A'dâ-i dîn ġamdan olmaya hîç ḫâlî

23 İḳbâlüñ âfitâbı burc-ı şerefde ṭoġsun
Nice k'ola felekde ecrâmuñ ittiṣâli

Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân Ḥażretleri'niñ şehzâde-i ekberleri olup ekṣer ġazâ vü cihâdda ve İstanbul'uñ fetḥinde pederleriyle berâber bulunaraḳ tebşîr-i celîl-i "ni'me'l-ceyş"e dâḫil olan ġâzî-i ġażanfer-fer Sulṭân Muṣṭafâ'nıñ devlet-i 'aliyyeniñ yedinci ve Fâtiḥ ḥażretleriniñ ikinci ṣadr-ı a'ẓamları olan ve ṣâḥib-i câmi' Maḥmûd Paşa-yı 'Adnî ile ḥasbe'l-beşeriyye beynlerinde nifâḳ u si'âyet-i bed-ḫâhân ile ḥâṣıl olan burûdet, şehzâde-i müşârün-ileyhiñ sekiz yüz yetmiş beşde irtiḥâl-i dâr-ı cennet eylediginde paşa-yı müşârün-ileyh her ne ḳadar resm-i ta'ziye ve mâtemde [63] ḳuṣûr itmemek istemiş ise de vücûdları mużırr olan erbâb-ı nifâḳ u ḥased pâdişâha 'aksini ifâde itmeleriyle paşa-yı müşârün-ileyhiñ şehâdetini netîce virmiş ve şehzâde-i müşârün-ileyh gibi şüc'ân-ı leyṣ ve hizebr-i veġâdan ma'dûd olan bir vücûd-ı ma'âlî-sûd ile Maḥmûd Paşa-yı 'Adnî'niñ birbirini müte'âḳib terk-i daġdaġa-i ḥayât itmeleri aṣdiḳâyı dil-ḫûn iderek şehzâde-i müşâ-

rün-ileyhiñ meclûbı olan Burûsalı Ḳâḍî-'asker Veliyyüddîn Efendi-zâde müşârün-ileyh muṣâḥib Aḥmed Paşa'yı daḫi dâġ-dâr-ı esef iderek işbu mersiyye-i mü'essireyi tanẓîm ü inşâd ile şehen-şâh-ı ma'ârif-penâh ḥażretlerine taḳdîm itdikleri ba'żı mecmû'alarda görülmüşdür.

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

I

1 Dûlâb-ı çarḫ dökdigi seyl-i fenâ imiş
Bâġ-ı zamâne ṭoptolu ḫâr-ı cefâ imiş

2 Kûteh biçildi ḳaddine rûḥuñ ḳabâ-yı ten
Ṭûl-i beḳâ anuñ ki ḳabâsı 'abâ imiş

3 Şâd olma şol libâs ile k'ol müste'âr ola
Farż it ki başdan ayaġa ḥüsn ü bahâ imiş

4 Çün oldı evvelüñ 'adem ü âḫirüñ fenâ
Pes sen vücûd da'vîsin itmek ḫaṭâ imiş

5 Ey dil zamâne 'ayşına aldanma kim bu nûş
Bir bâldır ki 'illet-i nîş ü belâ imiş

6 İḳbâle virme ḳalbüñi kim bî-beḳâdur ol
Görmez misin ki ḳalbi anuñ lâ-beḳâ imiş

7 Cân-ı 'azîze Mıṣr-ı vücûduñda rûzgâr
Şekker yerine ṣundıġı zehr-i fenâ imiş

8 Dürr-i girân-bahâsını dürc-i ḥayâtuñuñ
Ey ḫarc iden ġurûrla 'ömrüñ hebâ imiş

9 Âḫir kefen degil mi ṭutayın ki bezmüñüñ
Câmı ṭırâz-ı câme-i 'ayş u ṣafâ imiş

10 Ol şeh ḳanı ki sâye ṣalam dirdi ‘âleme
Ḳonmadan uçdı bilmedik ol ḫod hümâ imiş

[64]

11 Çeşm-i ümîdi ṭopraġa girdi yer ehlinüñ
Âh u ḫurûşı göklere çıḳsa revâ imiş

12 Şâdî gününi ġam bürüdi ḳapladı dirîġ
Yıllarla yer ü gök dün ü gün aġladı dirîġ

II

13 Aġlañ ki yere girdi meh-i âsumân daḫi
Ẓulmet palâsın egnine ṣaldı cihân daḫi

14 Çaldı yere külâhını derd ile ṣubḥ-gâh
Çâk itdi ġuṣṣadan yaḳasın âsumân daḫi

15 Dûlâb yaşlar aḳıdup iñler bu derd ile
Ṭaşlarla döginüp yürür âb-ı revân daḫi

16 Çeşm-i sitâre aġlasun ol meh-liḳâya kim
Görmedi pîr-i çarḫ aña beñzer cüvân daḫi

17 Kevn ü mekâna ni‘met-i bî-minnet olanuñ
Ṭutsa ‘azâsını nola kevn ü mekân daḫi

18 Derd ü belâ evin nice terk itmesün k'anuñ
Müştâḳ idi cemâline ḫûr-ı cinân daḫi

19 Ey ḳabr nite gizledüñ ol baḥr-ı cûdı kim
Mevciyle ṭolmuş idi zemîn ü zamân daḫi

20 Zinhâr emîn olur mı ki ‘âlemde kimse hiç
Bulmadı çarḫ-ı ẓâlim elinden amân daḫi

21 Âb-ı ḥayât ẓulmete düşdi bu derdden
Ḥasretdedir Sikender-i gîtî-sitân daḫi

22 Ḳıldı yer ehli sînesini câme gibi çâk
Ḳan aġlaya ḳıyâmete dek ins ü cân daḫi

23 Feryâd iderse ḥaşre dek efrâd-ı kâ'inât
Olmaya bu muṣîbete göre fiġân daḫi

24 İsfendiyâr-ı ma'reke Şeh Muṣṭafâ dirîġ
Deryâ-yı cûd u ma'den-i ṣıdḳ u ṣafâ dirîġ

III

[65]

25 Ol şeh ḳanı ki işigi 'âlem-penâh idi
Ol şeh ḳanı ki her ḳulı bir pâdişâh idi

26 Ol şeh ḳanı ki rây-ı şeb-i ḥâdiṣâtda
Meh gibi çarḫ-rif'at u encüm-sipâh idi

27 Ey ârzû-yı dîde-i ḫûn-bâr ḳandesin
Kim yüzüñ ayı âyîne-i 'izz ü câh idi

28 Vâ-ḥasretâ ki ḳandadur ol ṭal'at-ı münîr
Kim mihr-i ḥüsni maṭla'-ı nûr-ı İlâh idi

29 Ol el ḳanı ki maḳsem-i erzâḳ imiş deyü
Mülk-i cihân mülûkına hep bûse-gâh idi

30 Ḫâr-ı zamâne cevrine kim 'ömr-kâhdur
Ol şeh ḳanı ki gül yüzi ḫoş 'özr-ḫâh idi

31 Baḥr ile kâna da'vî-i faẓl itse himmeti
Ṣıdḳ-ı maḳâline dil ü desti güvâh idi

32 Zâhidler işiginde gözi dür-feşân olup
'Âbidler ayaġında yüzi ḫâk-i râh idi

33 Ḫâk-i siyehde gör nice pinhân olup yatar
Ol devlet âfitâbı ki gerdûn-penâh idi

34 Derdâ ki ṣoldı şol gül-i devlet ki bâġ-ı mülk
Beslerdi nâz ile anı çoḳ sâl ü mâh idi

35 Ḥayfâ ki düşdi ṭopraġa bâd-ı fenâ ile
Devlet dıraḫtı kim ḳamuya tekye-gâh idi

36 Olmaz muṣîbeti bu 'azânuñ beyân dirîġ
Zîrâ ki şem' bigi ṭutuşdı zebân dirîġ

IV

37 Ol burc-ı devlet aḫteri Şeh Muṣṭafâ ḳanı
Ol taḫt u tâc zîveri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

38 Ol ḫâki kîmyâ naẓarıyla zer eyleyüp
Cûdıyla ḫâk iden zeri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

[66]

39 Nuṣret 'arûsı ḥüsnine behcet baġışlayan
Deryâ-yı cûd gevheri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

40 Ṣâḥib-ḳırân öñinde güneş bigi tîġ ile
Açmaġa heft-kişveri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

41 Âl-i Muḥammed'e dil ü cândan muḥibb olan
Ḫulḳ-ı 'aẓîm maẓharı Şeh Muṣṭafâ ḳanı

42 Ḫâkî ḳafesden incinüp eflâke 'azın iden
Ḳaṣr-ı İrem kebûteri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

43 Ey lâle ḳan ola cigerüñ kim utanmadan
Alduñ elüñe sâġarı Şeh Muṣṭafâ ḳanı

44 Vîrân ol ey felek ne bezersin döne döne
Bu zer-nigâr çâderi Şeh Muṣṭafâ ḳanı

45 Ol salṭanatda faḫr-ı ḫilâfet-penâh olan
Âl-i mülûk mefḫarı Şeh Muṣṭafâ ḳanı

46 Dillü dilince zârîlik eylerdi kâ'inât
Bu idi cümle sözleri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

47 Göñli yemişi ṇoldı sa'âdet budaġınuñ
Cân bâġınuñ gül-i teri Şeh Muṣṭafâ ḳanı

48 Ey ḫâki gül yüzine niḳâb eyleyen dirîġ
Gitmekde lâle gibi şitâb eyleyen dirîġ

V

49 Yâ Rab maḳâmı ravża-i ḫuld-i berîn ola
Ḳabri enîsi ḥaşre degin ḥûr-ı 'în ola

50 Firdevsden mezârına revzenler açılup
Ervâḥ-ı ḳuds ile dün ü gün hem-nişîn ola

51 Şöyle götür ḥicâbını kim zâyir olana
Seng-i mezârı âyîne-i ġayb-bîn ola

52 Mülk-i fenâda mûcib-i emn ü emân idi
Dâr-ı beḳâda cümle belâdan emîn ola

53 Sulṭân-ı 'âleme 'ivażı bu muṣîbetüñ
Tâ ḥaşre dek sâ'âdet-i dünyâ vü dîn ola

[67]

54 Cân-ı cihândur ol aña yavuz şananlaruñ
İki cihânda ḫaşmı cihân-âferîn ola

55 Nâṣır livâ-yı ‘izzüñe her dem delîl olup
Ḳâdir saña vü âlüñe dâ’im mu‘în ola

56 Bir ḳadre ir ki ḳullaruñuñ ḳulı ḳulunuñ
Kemter gedâsı ḫusrev-i rûy-ı zemîn ola

57 Yâ Rabbi bir ṭarîḳa sülûk itdir anı kim
Şerḥ-i menâḳıbı şeref-i ‘âlemîn ola

58 Var iḥtiyâc ‘afvına yâ Sâtire'l-‘uyûb
Demdir k'anuñ şefî‘i Resûl-i Emîn ola

59 Aḥmed sözi uzatma ki merṣiyyeden murâd
Ḫalḳa naṣîḥat ise bu ma‘nî hemîn ola

60 Tâbûta girdi maṭla‘-ı ṣubḥ-ı ṣafâ dirîġ
Taḫtın degişdi taḫtaya Şeh Muṣṭafâ dirîġ

Velehû Ġazeliyyât

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Yâ Rab ne sihri var ki gözünüñ kim deyince hâ
Zülfüñ ‘aṣâsın eyledi biñ başlı ejdehâ

2 Ey mâh-ı ḫüsne mihr-i ruḫından bahâ viren
Olmaz iki cihân seni bir görmege bahâ

3 Ṭûbâ boyuñ ki cennet-i kûyuñda ṣalına
Cibrîl sidreden diye ṭoġrısı müntehâ

4 Var ey ṭarîḳ-i ʻaşḳa nihâyet bulam ṣanan
Cân virmek ibtidâdur aña yoḳdur intihâ

5 Aḥmed yoluñda ṭopraḳ olur bu ümîde kim
Zülfüñi ḫâk-i râhına eyleyesin rehâ

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâʻilün Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilün)

1 Ḥarîm-i Kaʻbe-i kûyuñ yeter penâh baña
Ḥarâm ola daḫi bir ġayri secde-gâh baña

2 Benüm fürûġ-ı ḳamerden ferâġatım var kim
Çerâġ-ı mihr-i ruḫuñdur delîl-i râh baña

[68]

3 Diyâr-ı yâri ḳoyup seyr-i sebze-zâr itsem
Çemende dil uzadun her biten giyâh baña

Velehû

(Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün)

1 Aç alnuñı ki ay yüzüñe gün ġulâm ola
Çöz zülfüñi ki ḫıl'at-ı ḥüsnüñ tamâm ola

2 Fürḳat güninde derd ile tenhâ vü zâr idim
Ḫoş hem-dem oldı nâr-ı ġamuñ müstedâm ola

3 Zülfüñ ġamında sûzıma fi'l-cümle öykünür
Şol teşne rûze-dâr ki müşţâḳ-ı şâm ola

4 Kaʻbe ḳapuñ ṣafâsına lebbeyk uranlaruñ
Beytü'l-Ḥarâm'a saʻyi var ise ḥarâm ola

5 Ḫaṭṭ-ı lebüñ belürdi yüzüñ cennetinde çoḳ
Câm-ı raḥîḳa müşg-i Ḫuten'den ḫıtâm ola

6 Ḳaddüñ ḳıyâmetini görüp cân virenlere
Ṭûbâ budaġı gölgelerinde maḳâm ola

7 Kim buldı düzd-i dil bigi baḫt ol zeḳanda kim
Zindânı sîm ü silsilesi müşg-fâm ola

8 Baḳduñ baña deyü gözini ġarḳ-ı ḫûn ider
İnsâna bundan özge nice intiḳâm ola

9 Ey dost bir selâm ile añduñ çün Aḥmed'üñ
Dâru's-selâmdan saña biñ biñ selâm ola

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dôstum zülfüñ gibi ṣalındı cânım boynuña
Yâ ḳoluñ boynuma ṣal yâ düşdi ḳanın boynuña

2 Bir perîsin sen ki bu zülf-i 'araḳ-rîzüñ senüñ
Ḫôş muraṣṣa' 'anberîne ṭaḳdı ḫânım boynuña

3 Nev-'arûs-ı ḥüsnüñi zeyn itmege ey serv-i nâz
Silk-i cevher dizdi kilk-i dür-feşânım boynuña

[69]

4 Cânda ger ḥasretüñ zülfüñde cân boynuñda zülf
Düşdi ey nâzük-beden bâr-ı girânın boynuña

5 Şevḳ ile öldürmek içün Aḥmed'i dilber didi
Ṣalınursam nicedür ey nâ-tüvânım boynuña

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Gün yüzi taḳvîmine ey dil naẓar ḳıl dâ'imâ
Ay başında fitneler vardur ḥaẓer ḳıl dâ'imâ

2 Bir ḳurı mektûbdur gönderdigim dildâra ben
Ey gözüm merdümlük it yaşımla ter ḳıl dâ'imâ

3 Bir naẓarda kîmyâ itmek dilerseñ ṭoprağı
Ḫâkini mey-ḫânenüñ kuḥl-ı basar ḳıl dâ'imâ

4 Çün şehîd eylerseñ ol ġamzeyle ey kâfir beni
Bâri nûr insün mezârıma güẓer ḳıl dâ'imâ

5 Tâ ḫarâb itmege bir ẓâlim daḫi meyl itmesün
Gönlümi zülfüñ gibi zîr ü zeber ḳıl dâ'imâ

6 Sâḳiyâ ġam tîġınuñ zaḫmın ferâmûş itmege
Cânım ol mercân ḳadeḥle bî-ḫaber ḳıl dâ'imâ

7 Leblerüñ ṣun leblerüñden mest olan 'âşıḳlara
Nuḳlini cân bezminüñ şîr ü şeker ḳıl dâ'imâ

8 Ruḫlaruñ aç 'aks-i ḥüsnüñden bahâr it 'âlemi
Ṣaçlaruñ çöz yer yüzin pür-müşg-i ter ḳıl dâ'imâ

9 Söyler ebrûsı ḳulaġına egilmiş zülfinüñ
Dir k'uzadup cevr elini fitneler ḳıl dâ'imâ

10 Dil niyâz eyler nigâruñ ḳaşı miḥrâbında kim
Ġamzesi tîġın İlâhî kâr-ger ḳıl dâ'imâ

11 Zâr u zerd oldum ġamuñdan bâri luṭf it belüñe
Ḳolumı ey sîm-ten zerrîn kemer ḳıl dâ'imâ

12 Ḥâl-i Aḥmed ḥüsnüñe ey meh tamâm âyînedür
Ḥüsnüñi seyr itmege bârî naẓar ḳıl dâ'imâ

[70]

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Şol gice ki hem-dem durur ol şem'-i şeker-leb
Ṣubḥuñ nefes urmaġa mecâlin ḳoma Yâ Rab

2 Bir rûz-ı ṣafâ-baḫş durur ṣubḥ-ı cemâlüñ
Kim zülfüñ ile ḳaplamış iki ṭarafın şeb

3 Ey ḥûr-ı perî-peyker eger var ise sensin
Bir nûr-ı muṣavver k'ana cândan ola ḳâleb

4 Ey dil ruḥ u zülfin görüben terkimiz urma
Çıḳma sefere k'oldı mehüñ menzili 'aḳreb

5 Ḳapuña yüzüm sürdügime nükte budur kim
Bâb üzre yaraşur kim ola levḥ-i müẓehheb

6 Ey eşk nihân ol göricek yüzini yârüñ
Ḫurşîd 'ayân olsa gerek malıv ola kevkeb

7 Bir bûse diler Aḥmed-i dil-ḫaste lebüñden
Hîç olmayacaḳ sözleri söyletse nola ṭeb

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Noldıġın bilmek dilerseñ göñlümi ḥüsnüñe ṣor
Kim ġarîbüñ ḥâline vâḳıf degül illâ ġarîb

2 Zülfi yüzinde ġarîb olmaz mı yâruñ kim olur
Dâmen-i gülde ṭırâz-ı sünbül-i ra'nâ ġarîb

3 Sâḳiyâ reng-i ruḫuñda görinür 'aks-i şarâb
Nitekim berg-i gül üzre lâle-i ḥamrâ ġarîb

4 Dün ġarîbüñdür deyü cân atdı Aḥmed zülfüñe
Âh kim zencîr-i ġamda ḳaldı ol şeydâ ġarîb

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 'Âşıḳuñ göñli ṣınıḳdur 'ahd ü peymânı dürüst
Zâhidüñ olmaz ṣaçuñ küfrünsiz îmânı dürüst

2 Çözse müşgîn dâmenin zülf-i 'arûs-ı ḥüsn-i dost
Ḳalmaya bir nâfe-i Çîn'üñ giribânı dürüst

[71]

3 Mest olupdur çeşm ü ebrûsı ḫayâlinden imâm
K'oḳumaz miḥrâbda bir ḥarf-i Ḳur'ânı dürüst

4 Diş bilermiş la'line yârüñ raḳîb-i seng-dil
Varsun ögütsün eger ḳalursa dendânı dürüst

5 Tîr-i ġamzeñ zaḫmı merhemdür dil-i mecrûḥıma
Acıdıġım bu ki ḳalmaz dilde peykânı dürüst

6 Gül yüzüñde ḫaṭṭ-ı reyḥânuñ ki cân ḫayrânıdur
Nâme-i tezvîrdür ben ṭutmazam ânı dürüst

7 Diñleseñ raġbetle bir gün Aḥmed'üñ bir beytini
Gül gibi her yıl çıḳa bir tâze dîvânı dürüst

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Zülfüñ ki 'iẕâruñda ider cilveler ey dost
Ṭâvûs-ı cinândur ki açar bâl ü per ey dost

2 Ḫaṭṭuñ ki ṭılısm itdi lebüñ dâ'iresine
Şîrînlik içün müşg ile efsûn yazar ey dost

3 Gel varma otaġına raḳîbüñ ki bilürsin
İt oldıġı yere melek itmek güẕer ey dost

4 Zülf-i siyehüñ çıḳmadı zîbâ külehüñden
Zîrâ ki ḥarîr içre olur müşg-i ter ey dost

5 Vâ'iẕ sözine germ olup aġlamadı çeşmim
Serd olsa hevâ olmaya merdümde der ey dost

6 Ne vechile yüz sürmeye Aḥmed ayaġuña
Ne baş ile terk itmeye yoluñda ser ey dost

7 Ol sâ'ati bu ṭâli' ile göre mi yâ Rab
Kim ide yüzüñ ayına bir kez naẕar ey dost

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Yâ ḳaşuñı peyveste kemân eyledüñ ey dost
Cevr oḳına cânumı nişân eyledüñ ey dost

[72]

2 Bir dem ki revân eyledüñ ol serv-i revânı
Çeşmimden iki çeşme revân eyledüñ ey dost

3 ‘Arż eyleyeli ḥüsn-i dilârâñı cihâna
‘Âlem yüzini bêġ-ı cinân eyledüñ ey dost

4 Ḫoş-bûy ile ṭoldurdı ṣabâ dehri meger kim
‘Anber ṣaçuñı müşg-feşân eyledüñ ey dost

5 Teng olsa lebüñ yâdına ṭañ mı dil-i Aḥmed
Çün ġonca gibi baġrını ḳan eyledüñ ey dost

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Ey dil yüzüñi ḳıble-i ehl-i niyâza ṭut
Ya‘nî ki âsitân-ı büt-i dil-nüvâza ṭut

2 Ṣûfî senüñle ṭutduġımız ḥaḳ oruç ḥaḳı
Virdüñ şarâba tevbeñi geçmiş namâza ṭut

3 Ṣabrum ‘inâyetüñ gibi az ise çoġa ṣay
Cevrüñ gözüm yaşı gibi çoġ ise aza ṭut

4 Aḥmed çü zülfi ṭûl-i emel virdi göñlüme
Ḳaddüñ añup ümîdini ‘ömr-i dırâza ṭut

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ṭurra-i cânân elinden el-ġıyâṣ
Yandım ol ṣu‘bân elinden el-ġıyâṣ

2 Bir naẓarda gözleri biñ cân alur
Şol iki fettân elinden el-ġıyâṣ

3 Seyle virdi ḫânesin merdümlerüñ
Dîde-i giryân elinden el-ġıyâṣ

4 İncinür benden maḥalleñ itleri
İtdigim efġân elinden el-ġıyâṣ

5 Ẓulm zencîrinde zülfüñ ḳılduġı
Cevr-i bî-pâyân elinden el-ġıyâṣ

6 Aḥmed iñler derd elinden lîk ben
İderim dermân elinden el-ġıyâṣ

7 Diller ol zülf ü zeḳandan çaġrışur
Bend ile zindân elinden el-ġıyâṣ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Çün dil-i miskîni zülfüñ ḳıldı sevdâyî-mizâc
Ey müferriḥ-leb buyur şehd-i şifâñ ile 'ilâc
[73]

2 Ḳatı göñlüñden bu göñlüm ṣındıġın 'ayb itme kim
İdemez ṭaşa taḥammül şîşe-i nâzük-mizâc

3 Ey şeh-i ḫüsn isteme dilden ḳarâr u ṣabr kim
Şehr-i vîrândan hemîşe şehriyâr almaz ḫarâc

4 Ṭıynetüñ taḫmîr olurken beñzer ey nâzük-beden
Ḫâk-i cennet âb-ı ḥayvân ile bulmuş imtizâc

5 Dilde çoḳ ṭurmaḳla mihrüñ ḫâliṣ olduġı bu kim
Bâde-i ṣahbâyı egletdikçe ṣâf eyler zücâc

6 Aḥmed-i dervîş çün oldı gedâ-yı kûy-ı yâr
'Âlemüñ sulṭânıdur bî-iḫtiyâc u taḫt u tâc

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey ḥüsn ḥarîminde yüzi Ka'be vü ma'bed
Vey ḥalḳa-i Beytü'l-Ḥaram ol zülf-i müca'ad

2 Göstermek içün mu'cize-i ḥüsnüñi rûşen
Şaḳḳu'l-ḳamer itmiş durur engüşt-i Muḥammed

3 Ḳan olduġı budur ciger-i müşg-i Ḫıtâ'nuñ
K'öykündi ser-i zülfüñe oldı yüzi esved

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Defter-i ḥüsnüñ yazan ḫaṭṭın laṭîf ü ter yazar
Yüzüñe yüz vech ile mihr ü mehi çâker yazar

2 Ey ḳamer-ṭal'at ḳaşuñ ḳavsin görüp taḳvîmde
Ay başında fitnedür deyü müneccimler yazar

3 Kâtib-i ḳudret cemâlüñ muṣḥafın zeyn itmege
Lâciverd ile lebüñe sûre-i Kevṣer yazar

[74]

4 Âh kim fikr-i raḳîb ile geçer bâzârımız
Ḫayf k'ol 'ömri kirâmen kâtibîn ebter yazar

5 Ḳan döker mey-gûn lebüñ şevḳiyle zülfüñde gözüm
Gûyiyâ naḳḳâş-ı Çîn'dür cevherî sâġar yazar

6 Rûm'ı evrâḳ-ı gül-i ḫandân ṭutar ḫoş-bûy ile
Gül yüzüñ vaṣfında Aḥmed nice kim defter yazar

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Bir sencileyin yâr-ı cefâ-kâr kimüñ var
Bî-raḥm u sitem-kâr u dil-âzâr kimüñ var

2 La'lüñ gibi bir ḥoḳḳa-i yâḳût-ı dürer-pûş
Aġzuñ gibi bir dürc-i dürer-bâr kimüñ var

3 Şâdî-i viṣâlüñde nola yoḳsa naṣîbüm
Şol ġam ki firâḳuñda benim var kimüñ var

4 'Arż it güle gül yüzüñi gülşende ki görsün
Bu vechile bir 'ârıż u ruḫsâr kimüñ var

5 Ey dost naẓar eyle ki 'uşşâḳ arasında
Aḥmed gibi bir 'âşıḳ-ı ġam-ḫâr kimüñ var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ġamze-i reh-zeni kim tîġını 'uryân götürür
Ger amân virmez ise gövdeleri ḳan götürür

2 Lebinüñ mantıḳı teshîr ider ins ü melegi
Ol perî-çihre meger mühr-i Süleymân götürür

3 Yâr 'ayb eylemesüñ 'âşıḳuñ añladıġını
Añladıysa nola âdemdür anı ṣan götürür

4 Şeker-i ḫân-ı Ḫalîlî durur anuñ deheni
Ḳande kim olsa bile la'l-i nemek-dân götürür

5 Nüktesin götüremez kimse raḳîbüñ ammâ
Cigeri pârelerinden nice peykân götürür

6 Aḥmed'üñ cevr ü cefâ yükini çekdigi bu kim
Yer ü gök götüremez anı ki insân götürür

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dil marîżin ṣor ki derdinden ruḫuñla zülfüñüñ
Nârdan pister döşenmiş mârdan bâlîni var

[75]

2 Ḫaṭ getürmüşsün didim geldi didi kim ḫat degül
Sâye-i zülfüm durur ḫaddimden olmuş âşikâr

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ḳarâr u ṣabrım alan zülf-i bî-ḳarâruñdur
Ḫarâb iden beni şol çeşm-i pür-ḫumâruñdur

2 Ḫadeng-i ġamzeñi peyveste ey kemân-ebrû
Cigerde ṣaḳladıġım bu ki yâdigâruñdur

3 Cihân şikârına şehbâz-ı zülfüñi ṣalagör
Kebûter-i dil ü cân ḫod senüñ şikâruñdur

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ögsem lebüñi cân deheninden şeker çıḳar
Ögsem dişüñi dîde-i terden güher çıḳar

2 La'l-i lebüñ ḫayâline ḳan yudup ölicek
Her kim ḳazarsa ṭoprağımı la'l-i ter çıḳar

3 Deryâya düşse ḳaṭresi yâr aġzı yârınuñ
Ṭuz yerine hemîşe deñizden şeker çıḳar

4 Ol serv-i sîm-ten ṣoyunup çıḳsa câmeden
Ol dem hemân görüñ ki bulutdan ḳamer çıḳar

5 Aḥmed 'aceb mi cennet-i kûyuñdan olsa dûr
Bilmezlik ile âdem elinden neler çıḳar

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ḳamerden hey'et-i ruḫsârı yegdür
Şekerden şerbet-i güftârı yegdür

2 Ṣaçı ol nâfe-i Tâtârdur kim
Dü-'âlemden anuñ bir târı yegdür

3 Ne vaṣf idem ki ol ḥûr-ı behiştüñ
İremden sâye-i dîvârı yegdür

4 Beni bî-zer görüp bîzâr olur yâr
Anuñ içün ġayr ile bâzârı yegdür

5 Güzellerde seni medḥ eyler Aḥmed
Anuñ-çün ġayrdan eş'ârı yegdür

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ne fettândur gözüñ kim cân uġurlar
Ne kâfirdür ṣaçuñ k'îmân uġurlar

[76]

2 Ṣabâ reyḥâncısı bâġ-ı ruḫuñdan
Nesîm-i sünbül ü reyḥân uġurlar

3 Lebün dürcin alur dil düzdi gözden
Dükândan ḥoḳḳa-i mercân uġurlar

4 Felek ḫân-ı cemâlüñ ḥasretinden
Ṣabâhuñ sofrasından nân uġurlar

5 Gözüñ ser-mesti alur sîneden dil
Yanar tennûrdan biryân uġurlar

6 Ruḫı mihrin raḳîbe açmaz ammâ
Ṣaḳın îmânuñı şeyṭân uġurlar

7 Ḥaẕer ḳıl ġamzeler tîġından Aḥmed
Ki dil yaġmalar ol bu cân uġurlar

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Âh kim ṣayyâd-ı ġamzeñden dile peykân yaġar
Üf nice siḥr itdi naḫcîr üstine bârân yaġar

2 Ay yüzüñ aç rûz-ı ḥüsnüñden günüm ṭoġsun benim
Şûḫ ġamzeñden nice bir nâvek ey fettân yaġar

3 Ṣuya sünbülden zırıh geydürse ruḫsâruñ nola
Her yaña nergisleriñden siḥr ile müjgân yaġar

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gül yüzüñ yâdına çeşmim güher-efşân yaraşur
Çü bahâr irse çemen bezmine bârân yaraşur

2 Yoluña dîde-i 'uşşâḳ güher-rîz oluban
Ḳapuña çihre-i 'uşşâḳ zer-efşân yaraşur

3 Ṣaldıġı ṭurra-i dil-düzdi zenaḫdânına dost
Bu ki ṭarrâr olanuñ menzili zindân yaraşur

4 Dil ki ṭutmaya ġamuñ çengine def gibi yüzin
Ney gibi her dem işi nâle vü efġân yaraşur

5 Bülbül-i bâġ-ı süḫan Aḥmed-i şîrîn-güftâr
Bezm-i şeh gülşenine murġ-ı ḫoş-elḥân yaraşur

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Bûstân-ı bâġ-ı cennetdür ruḫuñ esdükçe bâd
Ḫûşe-i sünbül deyü zülf-i perîşân oynadur

2 Pâyuña ṣaçmaġ içün ey mâh ṣarrâf-ı felek
Gâh elinde dürr ü geh la'l-i Bedaḫşân oynadur

[77]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ṭûbâ boyuña irmedigi-çün şikestedür
Nergis gözüñe beñzemedigine ḫastedür

2 Tâze bahâr olalı cemâlüñ çemenleri
Sünbül ṣaçuñ benefşeleri deste destedür

3 Zülfüñ ki mesken eyledi gülzâr-ı ḥüsnüñ
Ṭâvûsdur ki bâġ-ı behişt içre bestedür

4 Ḫâl-i ruḫuñ ki kesmedi zülfüñ ʻalâḳasın
Ol kâfirüñ taʻalluḳı bir büt-perstedür

5 Zülfüñ ḳırılmış ḫâṭırını ṣorsa Aḥmed'üñ
Kim dost vaʻdesi gibi göñli şikestedür

Velehû Maṭlaʻ

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

Ṭâḳ-ı ebrûsını yârüñ kim göñül mesken ṭutar
Murġdur kim âşiyânın gûşe-i gülşen ṭutar

Velehû Ez-Ġazel

(Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün)

1 Gözüñ egerçi ʻayn-ı ʻanâdan ḫaber virür
Laʻlüñ bu derd-mende devâdan ḫaber virür

2 Söyle nedür ḥikâyeti pür-tâb-ı zülfüñüñ
Ol kim kemend-i dâm-ı belâdan ḫaber virür

3 Câna beşâret irdi işârât-ı laʻl-i dost
Her dem marîż-i rûḥa şifâdan ḫaber virür

4 Medḥ eyle dâʼim ol gül-i ḫandânı Aḥmedâ
Cân bülbüline berg-i nevâdan ḫaber virür

Velehû Maṭla‘

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

Dil ṭıflı ser-i zülf-i siyeh-kâr ile oynar
Ḳaṣd itdi meger cânına kim mâr ile oynar

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Meh beyâżında sevâd-ı zülf-i ‘anber-sâya baḳ
Dâmen-i gülde ṭırâz-ı sünbül-i ra‘nâyı gör

[78]

2 Nûr-ı ḥüsnüñ berḳ urur zülfüñ derûnında gören
Bu mübârek demde ḳadr olmuş şeb-i yeldâyı gör

3 Vardı ‘ömrüm ârzû-yı bûy-ı zülfüñde yele
‘Aşḳ bâzârını germ iden ḳurı sevdâyı gör

4 Ġamzeñe ta‘lîm-i bâz eyler füsûn ile gözüñ
Sâḥire siḥr ögredür şol nergis-i şehlâyı gör

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Ṣubḥ-gâhuñ yaḳasın mihrüñ eli çâk eyler
Mâhtâbuñ yüzini şevḳuñ odı ḫâk eyler

2 Dil irişmez dehenüñ râzına pek dikḳatle
Nükte-i ġaybdur ol sırrı kim idrâk eyler

3 Aşmaġa cânını ḫusrevlerüñ ol şîrîn-leb
Müşg-i terden ruḫ-ı gülgûnına fitrâk eyler

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Nergis gözi yaşıyla ḳılar bâġı lâle-zâr
Çün ġamzeñ oḳı ḫûn-ı cigerden nişân virür

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zülfüñ añsam bezm-i gülşen bûy-ı 'anberden ṭolar
La'lüñ añsam ṣaḥn-ı ṣaḥrâ cûy-ı kevṣerden ṭolar

2 Mescide ger ḳâmetüñi 'arża ḳılsañ ṣubḥ-dem
Mescidüñ her gûşesi Allâhu Ekber'den ṭolar

3 Zülfüñüñ çevgânı ṭôp oynamaġa ḳaṣd idicek
Aḥmedâ meydân arası cân ile serden ṭolar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Câm-ı la'lin iste kim sermâye-i cân andadur
Küfr-i zülfin gözle kim mecma'-ı îmân andadur

2 Pâyına bir serverüñ ser ḳo ki devlet bundadur
Derdine bir dilberüñ cân vir ki dermân andadur

[79]

3 Kirpigi baġrırn delüpdür urma merhem ey ṭabîb
Çıḳmadı dilden henüz ol tîr-i peykân andadur

4 Hey ne câdû-yı siyeh-dildür yerinde zülfi kim
Bir ḳıl ucından aṣılmış biñ dil ü cân andadur

5 Bend-i zindâna ṣalar bir gün cihân ehlin tamâm
Şol güzeller şâhı ki zülf ü zenaḫdân andadur

6 Çün ḫayâli taḫtısın vîrâne gönlüm ġam yime
'Âḳıbet ma'mûr olur şol yer ki sulṭân andadur

7 Ḳondı Aḥmed ḫâne-i dilde belâ vü derd ü ġam
Bir ciger-biryân yeter mi bunca mihmân andadur

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Cevr ü cefâsı cânıma luṭf u vefâ yeter
Derd ü belâsı gönlüme zevḳ u ṣafâ yeter

2 Cân gözlerine ayaġı ṭozı nigârımuñ
Kuḥl-ı baṣîret olmaġ içün tûtiyâ yeter

3 Derdimle ölmesün ben anı öldürem dimiş
Bir evliyâsı dirlik içün ol baña yeter

4 Ḫûn-ı ciger ḥikâyetini şerḥ ider gözüm
Ehl-i naẓar olanlara ol mâ-cerâ yeter

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 El ursam ser-i zülfüñe dil ü cân dökilür
Nice miskînler ayaġına perîşân dökilür

2 Çözse zülfüñi ṣabâ âb-ı ʿiẓâruñ yüzine
Ter benefşe ṣaçılur sünbül ü reyḥân dökilür

3 Lâle ḫaddiñ göricek âh idüben aġladıġım
Bu ki gül mevsimidür bâd ile bârân dökilür

4 Ḳapuña cur'a-i câm-ı leb-i mey-gûnuñ içün
La'lü yâḳût ṭolar dürr ile mercân dökilür

5 Câm olursa lebüñe leb-be-leb ey âb-ı ḥayât
Câmdan bezmimize cur'a deyü cân dökilür

[80]

6 Ḫışm-ı çeşmüñle irer nergis-i şehlâya seḥer
Reşk-i ḫaddüñ ile berg-i gül-i ḫandân dökilür

7 Tîr-i bârân ideli câna ḫayâl-i ġamzeñ
Çeşmimüñ revzenesinden dile peykân dökilür

8 Şem' baş virse ḳadeḥ ḫûn-ı ciger ṣaçsa ne ġam
'Aşḳ yolında nice baş kesilür ḳan dökilür

9 Şöyle şîrîn öger Aḥmed lebin ol Ḫıżr-ḫatın
Ki dilinden ḳalemüñ çeşme-i ḥayvân dökilür

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Göñlüme ġuṣṣa-i ġam gâh gelür gâh gider
Cânıma derd ü elem gâh gelür gâh gider

2 Hem-dem oldıġını aġyâr ile câna göreli
Çeşme-i çeşmime dem gâh gelür gâh gider

3 İşidelden ṣanemâ cennet-i ḥüsnüñ ṣıfatın
Bülbül-i bâġ-ı İrem gâh gelür gâh gider

4 ‘Aşḳı yolında fedâ eylemegi cânı müdâm
Aġzıma yâd-ı ḳasem gâh gelür gâh gider

5 Ger dehânuña naẓar ḳılsa müjeñ tîrinden
Ḫaber-i sûy-ı ‘adem gâh gelür gâh gider

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Çeşmime ḫûn-ı ciger gâh gelür gâh gider
Maḳdem-i yâr meger gâh gelür gâh gider

2 Armaġân itmek içün bûyını Çîn illerine
Zülfine bâd-ı seḥer gâh gelür gâh gider

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Eşküñ irerse işigüñe tercümân yeter
Ḳanlar aḳıtma ey gözüm âb-ı revân yeter

2 La‘lüñ raḳîbe ṣunma beni at dehânına
Ṭutmaġ içün it aġzını çün üstüḫân yeter

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Şîrîn lebüñ ki söyleye cândan ḫaber virür
Nâzüklük ile râz-ı nihândan ḫaber virür

2 Yâ Rab bu çeşm-i mest nice ceng-cûydur
Kem söyleyene tîr ü kemândan ḫaber virür

3 Hindû-yı zülf elinde bir âyînedür ruḫuñ
K'aña naẓar iden dü-cihândan ḫaber virür

4 Hecrüñ cehenneminde yanan mübtelâlara
Kûyuñ nesîmi bâġ-ı cinândan ḫaber virür

5 Bir cur'a ṣundı sâḳî-i 'aşḳuñ cihâna kim
Nûş iden anı kevn ü mekândan ḫaber virür

6 Sûz-ı derûn-ı 'âşıḳa hîç öyküne mi şem'
K'ol cândan itdügin bu zebândan ḫaber virür

7 Câm-ı lebi kenârına ne yazdı ḫaṭṭ-ı dest
Kim Ḫıżr bigi çeşme-i cândan ḫaber virür

[81]

8 'İd ayı gibi ḳaşuñı gözetdigim bu kim
Na'l-i semend-i şâh-ı cihândan ḫaber virür

9 Ḥüsnüñ zamânesinde ruḫ-ı zerdi Aḥmed'üñ
Gül mevsiminde berg-i ḫazândan ḫaber virür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün)

1 Nâz itme ki dil belâya döymez
Bîmârdur ol cefâya döymez

2 Gül-pîrehen eyle key yaraşur
Nâzük bedenüñ ḳabâya döymez

3 Kej-râ ḳaşuñ itdi rây-ı fitne
Ṭoġrusı göñül bu râya döymez

4 Gül gün yüzüñe ne beñzesün kim
Gül vaḳti geçer bir aya döymez

5 Gördükçe raḳîbi sög baña kim
İblîs ḳaçar du'âya döymez

6 Serv ol ḳade öykünür dimeñ kim
Ṭoġrıdur ol iftirâya döymez

7 Âhımdan anuñ-çün incinür kim
Gül yapraġıdur hevâya döymez

8 Ben andan iren cefâya döydüm
Ol benden olan vefâya döymez

9 Aḥmed ḳuluña lebüñ meyin ṣun
Kim ża'fı var iḥtimâya döymez

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Terk eylemez cefâların ol bî-vefâ henüz
Bîgâne oldı idemezem âşinâ henüz

2 Âhım felekde zühreye âheng ider velî
Gör ṭâli'im ki diñlemez ol meh-liḳâ henüz

3 Cân 'âleminde derdüñ ile mübtelâ iken
Ḫalḳ olmamışdı 'âleme derd ü belâ henüz

4 'Aşḳ urmuş idi başuma mihrüñ külâhını
Gök geymemişdi egnine çînî ḳabâ henüz

5 Emsem didim ṭabîb-i lebüñ virmedi cevâb
Ḫâlüñ didi açılmadı dârü'ş-şifâ henüz

6 Yüz kez gül-âb u müşg ile yursam dehânımı
Düşmez ʿiẕâr u zülfüñi añmaḳ baña henüz

7 Arturdı yâr nâzını müşkil budur kim âh
Eksilmedi göñülden ümmîd-i vefâ henüz

8 Eşkim lebüñde derdimi her dem yazar velî
Tafṣîl ile yazılınadı ol mâ-cerâ henüz

9 Seng-i melâmet Aḥmedʾi ḫâk eyledi velî
Ṭurmaz yaġar mezârına seng-i cefâ henüz

Velehû

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)

1 Sünbül-i zülf-i kemend-endâzı çevgândur henüz
Serv-i bâlâ-yı belâ-engîzi fettândur henüz

[82]

2 Ḥüsn meydânında bir tîr urdı ġamzeñ câna kim
Ḥükm iden cân yerine ol tîr ü peykândur henüz

3 Secde ḳılmasun mı ol Yûsuf-cemâle mihr ü mâh
Kim melâḥat Mıṣrʾınuñ taḫtında sultândur henüz

4 Naḳd-ı cûdından veẕâʾif yazdı dün dilber bize
Yañılup yazdum deyü bu gün peşîmândur henüz

5 Billah ey ġam egleme ḫâk ile yek-sân it beni
Oynama ḫâkimle şâyed dilber oġlandur henüz

6 Gitmek isterken gözüm yaşın görüp raḥm itdi yâr
Didi eglenmek gerek Aḥmed ki bârândur henüz

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Râz-ı dehenüñ beyâna ṣıġmaz
Yoḳ yoḳ ne beyân gümâna ṣıġmaz

2 Ben ḫastesin añmaz ol şeker-leb
Adım meger ol dehâna ṣıġmaz

3 Ey pâk-güher dür-i viṣâlüñ
Dürc-i heves-i cihâna ṣıġmaz

4 Bu murġ-ı dil ol hevâda uçar
K'anda ġam-ı dâm u dâne ṣıġmaz

5 Fürḳat demidür ḳo şi'ri Aḥmed
Maḥşer günine terâna ṣıġmaz

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Zülf-i siyeh olmasa yüzüñde 'aceb olmaz
Kim cennet-i firdevs durur anda şeb olmaz

2 Ditrerse ruḫuñ şevḳile ḫurşîd-i cihân-tâb
Dem var mı ki mihrüñden aña tâb u teb olmaz

3 Ġamzeñ naẓarı müdde'îye düşse ne ṭañ kim
Ser-mest ü ḫarâb olana düşmek 'aceb olmaz

4 Oḳ dökdi ki ceng ide gözüñ ṣaḥn-ı ḥaremde
Maḫmûr ola hem mest ola anda edeb olmaz

5 Ne vech ile beñzeye yüzüñe güneş ü ay
Ḫurşîd ü ḳamer lâle-ruḫ u ġonca-leb olmaz

[83]

6 Yeridür eger nâr-ı caḥîme gire zâhid
Kim yanıcı anda ḥacer olur ḥaṭab olmaz

7 Aġyâr ḳapuñ Ka'besini beklemesün kim
Aḥmed var iken ḥâfıẓ aña Bû-leheb olmaz

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Çeksün müdâm nergis-i mestüñ şarâb-ı nâz
Kim geldi ḥüsn bezmine maḫmûr-ı ḫâb-ı nâz

2 Ey ṣerv-i nâz nergis-i mestüñe hey di kim
Ḳıldı cihânda ehl-i niyâzıı ḫarâb-ı nâz

3 Ġamzeñ ki oldı mes'ele-âmûz-ı 'aḳl-ı kül
Ḥall idemez mesâ'ilin illâ kitâb-ı nâz

4 El uzadup çevürdigi tesbîḥ-i zülfini
Gâhî şumâr-ı cevr ider ü geh ḥisâb-ı nâz

5 Yazıḳdur Aḥmed'üñ ṣımasun göñli şîşesin
Mestâne gözlerüñ kim olupdur ḫarâb-ı nâz

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Yanuñda müdde'î ey cân yaraşmaz
Nedîmi ḥüsnüñüñ nâdân yaraşmaz

2 Cemâlüñ muṣḥafın açma raḳîbe
Öñinde kâfirüñ Ḳur'ân yaraşmaz

3 Ḳarîb itme raḳîbi ḫalvetüñe
Meleksin hem-demüñ şeyṭân yaraşmaz

4 Beni aġlatma kim zeyn ola ḥüsnüñ
Bu rûz-ı 'îdde bârân yaraşmaz

5 Çözüp zülfin yüzine ol şeker-leb
Didi kim küfrsüz îmân yaraşmaz

6 Cihânı devletüñ ma'mûr iderken
Bu göñlüm Ka'besi vîrân yaraşmaz

7 Bahâr-ı ḥüsnüñ Aḥmed'süz geçürme
Ki bülbülsüz gül-i ḫandân yaraşmaz

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Nola eylerse göñül zülf ü zenaḫdâna heves
Ṭıfl olan çünki ider tôp ile çevgâna heves

2 Ġamzesi oḳına efsûn mı oḳur gözleri kim
İder ol zaḫmı gören tîr ile peykâna heves

[84]

3 Bulsa Ḫızır ile Sikender ṭudaġuñ şerbetini
Eylemezlerdi daḫi çeşme-i ḥayvâna heves

4 Didüm ol çâh-ı zenaḫdâna heves itdi göñül
Didi dîvânedür ol kim ide zindâna heves

5 Ben umardum ki hevâñ odına yanam yalñız
Hep bile yaḳdı cihân ḫalḳın oda yana heves

6 Çeşm-i ḫûn-rîzi ne câdû-yı siyeh-dildür kim
Ḳanmadı ḳanım içüp ḳıldı yine ḳana heves

7 Gözlerim ġamzeñ oḳın da'vet ider ḫânesine
Kerem ehlidür iderse nola mihmâna heves

8 Aḥmed'üñ sözleri sevdâsına düşdi ḳalemim
Nola ṭûṭîdür iderse şekeristâna heves

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ol ṣanem kim Leylî-izülfin girih-gîr eylemiş
Raḥm idüp Mecnûnına tedbîr-i zencîr eylemiş

2 Didim ey gül-ruḫ bu ḫaṭ yüzüñde neyler didi kim
Lâciverd ile benefşe bâġa taḥrîr eylemiş

3 Ḥâcibüñ devrinde ḫaṭṭuñ ḫaṭ getürdi ḳanıma
İki egri şâhid ile gör ne tezvîr eylemiş

4 Âh-ı 'âşıḳdan ṣaḳınmazduñ dirîġâ kim ḫaṭuñ
Dûddur k'âyîne-i ḥüsnüñde te'sîr eylemiş

5 Ḥaḳ livâ-yı 'aşḳını ṣubḥ-ı ezelde Aḥmed'üñ
Mihr-i ḥüsnüñ bigi ey meh âsumân-gîr eylemiş

Der-Ḥaḳḳ-ı Şâhzâde Sulṭân Cem İbni Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Bir dil-sitân ki ġamzesi câdû-sitân imiş
Bir serv-i lâle-ruḫ ki yüzi gül-sitân imiş

2 Yârüñ yüzinde her gice gül yaṣdanup yatur
Devr-i ḳamerde zülfi ne ḫoş kâm-rân imiş

[85]

3 Dil baş ortaya ḳodı cân virdi zülfüñe
Bu düzd aṣılmaġa sebeb ol rîsmân imiş

4 Gördüm ḳapuñda yüzüñi gün ṭoġdı başıma
Bildim ki devletim benim ol âsitân imiş

5 Sâḳî zamân-ı ḫüsnüñ içün bir piyâle ṣun
Bir vaḳt ola ki diyeler ol bir zamân imiş

6 Nitsün cemâl 'âşıḳı cennet na'îmini
Çünkim ġamuñdan özge ne yirse ziyân imiş

7 Ṣuda görüp cemâlüñi ḫod-bîn olursuñ âh
Âyîne-dârı ḫüsnüñüñ âb-ı revân imiş

8 Yüzüñde reng-i zülfüñi gördükçe ṣanuram
Bustân-ı şâh içinde iki sâye-bân imiş

9 Sulṭân Cem ki ḫusrev-i sulṭân-nişân iken
Mâh-ı sa'âdete işigi âsumân imiş

10 Erlikde bir Tehemten-i devr-i zamâne kim
Beglikde bir Sikender-i ṣâḥib-ḳırân imiş

11 Her yerde 'âdetiyle kerem hem-nişîn olup
Her yerde mevkibiyle ẓafer hem-'inân imiş

12 Genc-i diyâruña ki ṭılısm itdi rûzigâr
Kim tîġuñ ejdehâsı aña pâs-bân imiş

13 Levḥ u ḳalemle zeyn olalı mekteb-i ezel
Râyuñ öñinde pîr-i ḫıred ders-ḫân imiş

14 'Adli ḥikâyetin nice taḥrîr idem k'anuñ
Kim izi ṭozı efser-i Nûşirrevân imiş

15 Ṭarz-ı ġazelde ḫâmesi ol şâh-zâdenüñ
Bâġ-ı İremde ṭûṭî-i şîrîn-zebân imiş

16 Aḥmed bu fenn-i şi're şurû' itmeden murâd
Vird-i du'â-yı devlet-i şâh-ı cihân imiş

17 Eyyâm-ı devletüñ ola pâyende ḥaşre dek
Bu devletüñ du'âcısı çün ins ü cân imiş

18 Gey yaraşur ki kisvet-i 'ömr-i dırâzuñuñ
Yek-ser ṭırâzı memleket-i câvidân imiş

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ol serv-i nâz nâza daḫi nâz ider dirîġ
Ehl-i niyâza merḥametin az ider dirîġ

[86]

2 Devr-i ḳamerde fitneler uyarur uyḫudan
Nergislerüñ ki sürmesini nâz ider dirîġ

3 Dil zülfi çenberinde geh oynar gah atılur
Hengâme-i hevâñ anı cân-bâz ider dirîġ

4 Vaṣluñ hümâ-yı ḳuds iken ey kebk-i ḫoş-ḫırâm
Her zâġuñ âşiyânına pervâz ider dirîġ

5 Yandım bu derdden ki kime ḥâlim aġlasam
Ol daḫi sûzişüñ baña enbâz ider dirîġ

6 Câzû gözüñ pür itmege fitneyle ḥüsn ilin
Gîsûyı düzd ü ġamzeyi ġammâz ider dirîġ

7 Düşürdi Aḥmed'i ḳafes-i 'aşḳa luṭf-ı ṭab'
Bülbülleri esîr-i ḫoş-âvâz ider dirîġ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Mâha kemend atar ṣaçı hindûsı dilberüñ
Şîri şikâr ider gözi âhûsı dilberüñ

2 Miskînlik itmeseydi ṣaçı bâġ-bânına
Girmezdi bâġa beñleri hindûsı dilberüñ

3 Yâ Rab ne siḥr olur bu ki âb-ı 'izârını
Zencîre çekdi ḥalḳa-i ebrûsı dilberüñ

4 Düşdi gözümden iki cihânuñ cevâhiri
Lâlâ olalı dişleri lûlûsı dilberüñ

5 Oldı nihâl-i gül gibi başdan ayaġa nâz
Bâġ-ı revânda ḳâmet-i dil-cûsı dilberüñ

6 Çekdi ġubâr-ı râlını çûlar ġubârına
Çeşmim olalı ḥüsni terâzûsı dilberüñ

[87]

7 Yâ Rab ne fitnedür bu ki Hârût-ı ḫâline
Ta'lîm-i siḥr ider gözi câdûsı dilberüñ

8 Yıldız ṣayarsa dîde-i Aḥmed ne ṭañ k'anuñ
Baġladı uyḫusını gözi câdûsı dilberüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ey âfitâb-ı ṭal'atuña sâye-bân ḳaşuñ
Çekmiş berât-ı ḥüsnüñe müşgîn nişân ḳaşuñ

2 Ay u güneş cemâlüñe secd'itse ṭañ mı kim
Sen ḳible-i cihânsın u miḥrâb-ı cân ḳaşuñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Cânı ser-gerdân ider zülf-i perîşânuñ senüñ
Dil perîşân eylemekdür ey perî şânuñ senüñ

2 Zaḫm-ı ġamzeñ merhem urmuşdur dil-i mecrûḥıma
Hey ne derdim var ki dermân oldı peykânuñ senüñ

3 Şol ḳadar cânlar döker câẓû gözüñ zindâna kim
Ṣu yerine cân ṭolar çâh-ı zehaḫdânuñ senüñ

4 Ben vedâ' eylerken oldı zehr-i ḳâtilden beter
Bûse virmekde dehân-ı şekker-efşânuñ senüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Meyl-i ḥüsn itmege ṭab'uñda leṭâfet ḳonmamış
Ol żarûretden durur ṣûfî bu perhîzüñ senüñ

2 Aldı mehden ḥüsn-i ‘îdinde melâḥat öñdülin
Ol ruḫ-ı gül-gûn ile bu zülf-i şeb-dîzüñ senüñ

3 Ḫoş-dem ol Aḥmed ki ḳalbüñ micmerinde her gice
‘Arş ḳandîlin yaḳar âh-ı seḥer-ḫîzüñ senüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Mescid-i ḥüsnüñde ‘aşḳı çün imâm itsem gerek
Ṭâḳ-ı ebrûña sücûdı ber-devâm itsem gerek

[88]

2 Fenn-i ‘aşḳı şöyle taḥṣîl itmişim mihrüñle kim
Devşirüp ‘uşşâḳı bir gün ders-i ‘âm itsem gerek

3 Ḥâżır ol varmaġa kûy-ı yâre ey dil kim bu gün
‘Azm-i râh-ı menzil-i Dâru's-selâm itsem gerek

4 Göñlümüñ mülkinden iḫrâc itdigim cânı bu kim
Mihrüñ içün dilde bir ḫâlî maḳâm itsem gerek

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Cânıma bâlâ-yı ḳaddüñden belâ eksük degül
Göñlüme sevdâ-yı zülfüñden hevâ eksük degül

2 Çeşm-i şûr-engîzi yârüñ gör nė ḫûnîdür k'anuñ
Mest olup her dem elinde oḳ u yâ eksük degül

3 Ḥâlime bir dem naẓar ḳıl arada ḳan olmasun
Kim gözümle göñlüm içre mâ-cerâ eksük degül

4 Türk-i çeşmüñ tîr-keşinden cânı kim ḳurtara kim
Ne ḳadar kim gözlerem tîr-i ḳażâ eksük degül

5 Geh hevâ-yı ḳadd olur göñlümde geh sevdâ-yı zülf
Âh kim ol mübtelâya bir belâ eksük degül

6 Nâlesinden Aḥmed'üñ ey yâr bîzâr olma kim
Ḳande kim gülzâr ola destân-serâ eksük degül

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Cemâli naḳşını gördüm nigâra beñzetdim
Cefâların göricek rûzgâra beñzetdim

2 Şeb-i ḫayâlde ol mâh geldi revzenime
Münevver itdi cihâna nehâra beñzetdim

3 Ḳabâ-yı ḥüsn ü bahâ yaraşaldan ol ṣaneme
Libâsını ḳamerüñ müste'âra beñzetdim

4 Ne mâhsın ki yüzüñ gülşeninde ruḫlaruñı
Bir ay içinde iki nev-bahâra beñzetdim

[89]

5 Berât-ı ḥüsni beyâżında ḳaşı ḥalḳaların
Nişân-ı âṣaf-ı Cem-iḳtidâra beñzetdim

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ser-nâme-i maḥabbeti cânâna yazmışım
Ḥasret risâlesin varaḳ-ı câna yazmışım

2 Nâlişlerini derd ile bî-çâre bülbülüñ
Bâd-ı ṣabâ eliyle gülistâna yazmışım

3 Zülfüñ ḥikâyetini göñülde miṣâl idüp
Hem ġuṣṣasını levḥ-i perîşâna yazmışım

4 Resm itmişim gözümde ḫayâlüñi gûyiyâ
Naḳş-ı nigârı sâġar-ı mercâna yazmışım

5 Tâb-ı ruḫuñla ḥâlini yazarken Aḥmed'üñ
Şevḳinden odlara ṭutuşup yana yazmışım

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ḳapuñda bendelikdür 'izz ü nâzım
Senüñ nâzuñadur her dem niyâzım

2 Saña dâ'im niyâz itdigim ol kim
Ser-â-ser nâzsuñ ey dil-nüvâzım

3 'Aceb ġammâzlardur âh u eşkim
K'iderler fâş dâ'im ḫalḳa râzım

4 Bilürsüñ nicedür eşk ile ṣabrım
Mu'în-i fürḳatüñde çoġ u azım

5 Başuñ-çün zülfüñi ṣalma ayaġa
Ki oldurur benim 'ömr-i dırâzım

6 Ġamuñdur sâz-kârım bu 'aceb kim
'Aceblerler ḫalâyıḳ sûz u sâzım

7 Bu Aḥmed bendeñi görüp dimezsüñ
Nidersin ey muḥibb-i pâk-bâzım

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Çîn-i zülfüñ miske beñzetdim ḫaṭâsın bilmedim
Key perîşân söyledim bu yüz ḳarasın bilmedim

2 Ben ḳara ṭoprag̈ idim cân virdi bûyından ṣabâ
Hey ne cân-perver ḳıyâmet dil-rübâsın bilmedim

3 Ḳad ḳıyâmet g̈amze âfet zülf fitne ḫaṭ belâ
Âh kim ben ḥüsnüñüñ bunca belâsın bilmedim

4 Şem'-i meclis içre yandıġından añlar ḥâlimi
Yâr oda niçün yaḳar ben mübtelâsın bilmedim

[90]

5 Dün ṭabîbe derd-i dilden bir devâ ṣordum didi
Ġam yimekden başḳa bu derdüñ devâsın bilmedim

6 Cânıma bir merḥabâ ḳıldı ezelde çeşm-i yâr
Öyle mest oldum ki g̈ayruñ merḥabâsın bilmedim

7 Ḳaçdı göñlüm ḫışm-ı çeşmüñden velî bir kimseye
Sâye-i zülfüñden özge ilticâsın bilmedim

8 Ḳaṣdı çâk itmek degilse yaḳasın 'âşıḳlaruñ
Ayaġa niçün ṣalar zülf-i dü-tâsın bilmedim

9 Ben kemân-ı vaṣlını çekmek dilerdim dilberüñ
Hecri ḥükm-endâz imiş tîr-i ḳażâsın bilmedim

10 Sidreye beñzetdügüm ‘ayb itme cânâ ḳaddüñi
K'anı beñzetmek içün âh müntehâsın bilmedim

11 Çün cihândan yeg bilür ma‘şûḳlar ‘âşıḳların
Pek neden diñler raḳîbüñ iftirâsın bilmedim

12 Ḫâk-i pâyuñ açdı dil çeşmini gördüm ḥüsnüñi
Nice cevherdendür anuñ tûtiyâsın bilmedim

13 Çün ṭabîb-i la‘lüñe ‘anber ṣatar hindû benüñ
Yâ neden ben leblerüñ dâr-ı şifâsın bilmedim

14 Ḳadd-i dil-dâruñ hevâ-dârı degül çün zülf-i yâr
Her ḳademde niçün öper ḫâk-i pâsın bilmedim

15 Baña dilberden ‘inâyet eylemeñ ey dostlar
Ṣanmasun kim ol beni ḳadr-i cefâsın bilmedim

16 Nâmeye nâmın yazarken ḥayret almış Aḥmed'üñ
Niçe yazdım ruḳ‘a-i medḥ u ṣenâsın bilmedim

Velehû

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Ey ḳapusı penâhım İbrâhîm
İşigi secde-gâhım İbrâhîm

2 Seni çoḳ sevdim az günâh degil
Bilürüm ben günâhım İbrâhîm

3 Der ü dîvâr-ı ḫâne-i dilde
Yazaram âh şâhım İbrâhîm

[91]

4 Ḳorḳaram kim maḥalleñi nâ-gâh
Od ile yaḳa âhım İbrâhîm

5 Aḥmed'üñ dökme yaşı yıldızını
Ey güneş yüzli mâhım İbrâhîm

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Sen ol âyîne-i nûr-ı Ḫudâ'sın
Ki her bir ṣûreti ma'nâ-nümâsın

2 Dilüñ ḥikmet kilîdinüñ dilidür
Emânet-vâr genc-i Muṣṭafâ'sın

3 Senüñdür luṭfı 'İsî ḥüsn-i Yûsuf
Ki hem cân-baḫşsın hem dil-rübâsın

4 Yed-i ḳudretle virdüñ her mürîde
Ḫıżr seccâdesin Mûsâ 'aṣâsın

5 Demüñden feyż alur 'ilm-i ledünnî
Ki sen ser-çeşme-i 'ayn-ı beḳâsın

6 Devâsın derdime zaḫmıma merhem
Bilürsin nola derdimüñ devâsın

7 Murâdım şem'in uyar kim ġam-ı dil
Mükedder ḳıldı bu bezmüñ ṣafâsın

8 Ya irgür Aḥmed'i her bir murâda
Ya göñlinden çıḳar dünyâ hevâsın

Maṭla‘

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

Ey fitnesi çoḳ ḳavli yalan yandım elüñden
Bir nâz ile biñ göñül alan yandım elüñden

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Nâlemi zemzeme-i murġ-ı seḥerden ṣorasın
Derd-mend oldığımı ḫaste cigerden ṣorasın

2 Ḫâk oldıġıma inanmaz iseñ bâd-ı ṣabâ
Ayaġı tozı ile geldi seferden ṣorasın

3 Gözlerim yaşlarını dilbere ey peyk-i nesîm
Ya niçün ṣaldı beni ‘ayn-ı naẓardan ṣorasın

4 Ġuṣṣamuñ ḳıṣṣaların yazar iken âhımdan
Ḫâmeler yandığını nâme-i terden ṣorasın

5 Şevḳini ruḫlaruñuñ şem‘ u ḳamerden bilesin
Ẕevḳini leblerüñüñ şehḍ ü şekerden ṣorasın

6 Kîse-i ‘ömri tehî ḳıldıġını yoluñda
Bedenim ḫâk olıcaḳ kâse-i serden ṣorasın

[92]

7 Vâdî-i hecrde Aḥmed ḳuluñ üftâde ġarîb
Cevrler çekdigini devr-i ḳamerden ṣorasın

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Uçarsa göñül murġı ne ġam ten ḳafesinden
Ayrılmadı çün dost hevâ vü hevesinden

2 Yaġmâ dil ü cân itdi gözüñ çünki ṭoyladı
Bu ḳâfile-i 'aşḳı fiġânım ceresinden

3 Kûyından anuñ gitme raḳîbi görüp Aḥmed
Cân gülşenidür ḳaçma anuñ ḫar u ḫasından

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Çün dehânuñ sırrını ṣordum mükerrer ġoncadan
Didi kim yoḳdur bu râzı açmaġa bizde dehen

2 Serverâ serv-i ser-efrâz olalı hem-ser saña
Ayaġına yüz sürer yüz dürlü luṭf ile çemen

3 Çün çemen şâhı cihâz itdi 'arûs-ı ġoncaya
Ṭutdı dîbâdan ṭonın geydürdi vâlâ pîrehen

4 Ḫûb ḫaṭ yazmaḳ içün mecmû'asına ḥüsnüñüñ
Ṣafḥa-i ḫurşîde çekdi sünbülüñ müşgîn resen

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Câna kim sevdâ-yı zülfüñ ârzûdur neylesün
Ol perîşânlıḳda göñlüm ḳayġuludur neylesün

2 Yüzüñe ‘arż-ı naẓar itmek dilermiş âyine
Çoḳ yüz görmüş ḥayâsız saḫt-rûdur neylesün

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fa‘ûlün)

1 ‘İẓâruñ şevḳine giryân olur mû
Ṣaçuñ sevdâsına müşgîndür âhû

2 Lebüñ devrinde zülfüñden ne teşvîş
Çü tiryâḳ ola ef‘îden ne ḳayġu

3 Görüp zülf-i ḫayâlin kirpigimde
Didi cârûba binmişdür bu câdû

[93]

4 Çü bârânı görüp ḫod-bîn olupdur
Yüzi üzre sürinsün göreyin ṣu

5 Yoluñı göz yaşı ṣuladıġınca
Aña müjgânın Aḥmed itdi cârû

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Nice bir nâz ögredürsüñ ġamze-i ġammâzuña
Nâz ile yaḳduñ beni ḥad yoḳ mı âḫır nâzuña

2 Nâlesinden incinüp dûr itme zülfüñden dili
Cânlar avlarsuñ ceres ṭaḳmaz mısın şehbâzuña

3 Sidre ḳaddinde uçarken dilberüñ ey murġ-ı dil
Müntehâ pervâz idersin âferîn pervâzuña

4 Saña sînem sırrını fâş itdi eşkim lâ-cerem
Ḫıl'at-i la'lüñ geyürdüñ her dem ol ġammâzuña

5 Depret ey sâḳî elüñ kim câm yaġsun meclise
Ṭutma ey muṭrib dilüñ kim sûz virsüñ sâzuña

6 El-emânet açma ey dilber lebüñ sırrın dile
'Âḳil iseñ eyleme mecnûnı maḥrem râzuña

7 Derd-i dil mey-ḫânesinde naḳd-i cân olur telef
Hey dimezsüñ Aḥmedâ şol çeşm-i şâhid-bâzuña

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Bîmâr-ı ġamzeñim baña ṣılḥat ne fâ'ide
La'lüñ ṭabîbi virmedi şerbet ne fâ'ide

2 Fer virdi gerçi çihreñe nûr-ı Muḥammedî
Hecrüñ cehennemindedür ümmet ne fâ'ide

3 Ġayruñ yüzine cennet ise itmezem naẓar
Dîdâruñ isterem baña cennet ne fâ'ide

4 Gerçi raḳîbi derhem ile letlerim velî
Öldürmelü bir itdür aña let ne fâ'ide

5 Gelmez kinâra hiç miyânuñ ḫayâl ile
Olmaz ḫayâle yoḳ yere diḳḳat ne fâ'ide

6 'Âlemde vaṣl-ı yâr idi devlet didükleri
Yâr olmadı çün ṣervet ü devlet ne fâ'ide

7 Żâhid ne bile meclis-i ‘aşḳın edeblerin
Çünkim mü’eşşir olmaya ṣoḥbet ne fâ’ide

[94]

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Biçdim ḳabâ-yı medḥimi dildârım üstine
Zühre terâne bağladı eş‘ârım üstine

2 Ṣundı elin ‘imâme ṣandım ki dest-i dost
Bir deste tâze gül ḳodı destârım üstine

3 Günde ḫayâli nûrun-‘alâ-nûr idi velî
Dilde firâḳı nâr ḳodı nârım üstine

4 Ġam ḍarbın urdı yüzime bir sîm-ten benim
Ol sikke ḫoş yaraşdı bu dînârım üstine

5 Dil müşterîsi cân ṣatup almazdı derdüñi
Dellâl-ı dîde gelmese bâzârım üstine

6 Didim bu ḫaṭ nedür didi eş‘ârın Aḥmed'üñ
Müşg ile yazmışdım gül-i ruḫsârım üstine

7 Şeh Bâyezîd'i ben ögicek cân niṣâr ider
Ṭûtî-i ḳuds la‘l-i şekker-bârım üstine

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Nâ-gehân bülbül-i cân düşdi gül-endâmlara
Bu dil ârâmı ḳodı uydı dil-ârâmlara

2 Ṣûfiyâ nâme-i esrâr-ı Ḥaḳ'a maḥremsin
Olma münkir mey-i ṣafî gibi bed-nâmlara

3 Çeşmi ṣayyâdı gönül murġını ṣayd itmek içün
Çîn-i zülfinde gibi dâne döker dâmlara

4 Ḳafes-i 'aşḳa bir Aḥmed gibi bülbül düşmez
Ṣad-hezârân dil esîr olsa gül-endâmlara

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dost mihmân oluben külbe-i aḥzânımıza
Pîş-keş cân dilemiş minnet ola cânımıza

[95]

2 Geldi pervâneleri cem'ine ol şem'-i behişt
Gün yüzi nûrı żiyâ virdi şebistânımıza

3 Dil esîr oldığını gördi zenaḫdânına dost
Didi âzâdedür ol kim gire zindânımıza

4 Yâre şîrîn lebinüñ sırrını ṣordum didi kim
Biz şeker ṭoldururuz sözde nemek-dânımıza

5 Süzme ġamzeñ ki delersin dil-i mecrûḥımızı
Çözme zülfüñ naẓar it ḥâl-i perîşânımıza

6 Dest-i ġamdan kim ola ḳurtara dâmânımızı
K'uzadur ẓulm elini zülfi girîbânımıza

7 Ṣuçsuz öldürdigini gâh gehî añmaḳ içün
Bârî dâmânuñ ucın batırasın ḳanımıza

8 Tîġ-i cevr Aḥmed'e ḳan aġladur ol ḫâme gibi
Ḳanlar yazarız biz defter ü dîvânımıza

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Müselmânlar giriftârım meded bir nâ-müselmâna
Kemend-i zülfi zünnârı belâdur ehl-i îmâna

2 Çekinmiş nâzdan sürme sürünmüş fitneden vesme
'Arûs-ı ḥüsni bu resme baş egmez ḫûr u Rıḍvâna

3 Nigârâ bâġ-ı cennetde yâ müşgîn ḫûşedür zülfüñ
Ya 'anberden ḥamâyildür gümüş serv-i ḫırâmâna

4 Ḳara zülfüñüñ aġına ṭutuldum mevc-i 'aşḳuñdan
Ne müşkil ḥâl olur düşmek deñizden kâfiristâna

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Cân baña bâr-ı girân olurdı cânân olmasa
Cân olurdı derd ü ġam cismimde ger cân olmasa

2 Derd-i cânân ile dil ol deñlü ülfet ṭutdı kim
Ḳâşkî cümle cihân derd olsa dermân olmasa

[96]

3 Ârzû-yı ḥalḳa-i Beytü'l-Ḥarâm olsun ḥarâm
Ger ḫayâl-i ḥalḳa-i zülf-i perîşân olmasa

4 Cennet-i kûyuñda ḳalurdum ger olmasa raḳîb
Ravżadan Âdem daḫi çıḳmazdı şeyṭân olmasa

5 Ḫaṭṭuñuñ ḥükmin ṭutardım câna tezvîr itmese
Zülfüñüñ cevrin çekerdim nâ-müselmân olmasa

6 Ġam yimezdim dil sarâyın yıḳdıġı-çün rûzgâr
Ḫayl-i sulṭân-ı ḫayâlüñ anda mihmân olmasa

7 Kirpigüñ zaḫm urıcaḳ baġrımı ġamzeñdür delen
Tîr iñende kâr-ger olmazdı peykân olmasa

8 Aġlayup tôp it didüm başımı çevgân-ı zülfüñe
Didi çegân gösterürdüm saña bârân olmasa

9 Bâġ-bân-ı zülfüñ ḥarîf olmazdı ḥüsnüñ bezmine
Mâ-ḥażar avcundaki sîb-i zenaḫdân olmasa

10 Cân u dilde tîr-i ġamzeñ bir ceng oldı kim
Ḳan olurdı arada sînemde pinhân olmasa

11 Sen giderken sûzımı fi'l-cümle teskîn itdi eşk
Baña raḥm itmezdi âḫir demde insân olmasa

12 Aḥmed'üñ 'aşḳı Zebûrın ezber it k'olmaz beyân
Ma'nîsi gül ḥüsnüñüñ bülbül ġazel-ḫân olmasa

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Cân ḳıble ider ṣıdḳ ile sen ḫûr-ı liḳâyı
Rûşen göreli gün gibi yüzüñde żiyâyı

2 Kim bile ṣaçuñdan ne ḫaber bildi ṣabâ kim
Anuñ hevesine düşüben oldı hevâyî

3 Cân yüzüñe ḥayrân u göñül zülfüñe vâlih
Ne fitne durur gör bu ṣabâḥ ile mesâyı

[97]

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Kâr-bân-ı dil ü cân oldı revân sen gideli
Ne ġarîb olmuşum ey mûnis-i cân sen gideli

2 Raḥm it ol dillere kim aṣılayın maḥmilüñe
Ḳıla yollarda ceres gibi fiġân sen gideli

3 Ey gözüm nûrı 'inâyet naẓarı ḳıl baña kim
Ḳarañudur gözime iki cihân sen gideli

4 Âh kim fürḳatüñ bir demi yüz biñ yıl imiş
Geçdi miḥnetle günüm bunca zamân sen gideli

5 Gün-be-gün ḥasret-i ruḥsâr u ġam-ı zülfüñden
Âhım odıyla çıḳar göge duḫân sen gideli

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Maḥabbet ḳur'ası İlyâs'a düşdi
Göñül şâdîye vü il yâsa düşdi

2 Şarâb-ı 'aşḳuñuñ ḫum-ḫânesinde
Dü-'âlem devrine biñ kâse düşdi

3 Ki ol bir kâsenüñ ser-ḫoşlıġından
Hezârân na'ra bezm-i nâsa düşdi

4 Düşer dil murġı ġamdan kirpügüñe
Hevâdan ḫançer-i elmâsa düşdi

5 Sezelden Aḥmed'üñ sûzını micmer
Yanup baġrı içine tasa düşdi

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Göñül ġamzeñ oḳında ḫaste düşdi
Ḳaşuñ cevrine cân peyveste düşdi

2 Ruḫuñ mihriyle germ oldukça şevḳim
Girüp âb-ı revâna süste düşdi

3 Gözüñ ḳanırn içer ṣıḥḥatler olsun
Ki maḫmûr olalıdan ḫaste düşdi

4 Ḳaşuñ dil 'âbidinüñ mescididür
Velî nâẓırlıġı bir meste düşdi

[98]

5 Ṭutuldı zülfüñe göñlüm ruḫuñda
Ṣan âb içinde mâhı beste düşdi

6 Ne miskîn oldı Aḥmed zülfüñ ile
Ki müşg-i Çîn görüp dem-beste düşdi

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Uġradur bir gün belâya ol ḳad-i bâlâ beni
'Âḳıbet eyler dehânı şevḳi nâ-peydâ beni

2 Ġamzeñüñ cellâdı kim ḳaṣd ide bir ḳan itmege
Biñ dil ü cân çaġrışurlar her yañadan hâ beni

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 İçer eşkimde gözüm zevraḳı bulmazdı necât
Yetişüp Ḫıżr-ı ḫaṭuñ eylemese yârlıġı

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Zaḫm-ı ḫadeng-i ġamzesidür merhem-i ciger
Derd ü belâsıdur dile dermân didikleri

2 Kevṣer lebüñle Ḫıżr-ḫaṭuñ gördi reşkden
Ẓulmâta girdi çeşme-i ḥayvân didikleri

3 Yigitligim çaġında beni pîr ider dirîġ
Bustân çiçekleri gibi ḫûbân didikleri

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Yâ Rab ol serv-i nâz gelmez mi
Nâzdan daḫi vâz gelmez mi

2 Çâresiz ḳaldı cân-ı bî-çâre
Âh ol çâre-sâz gelmez mi

3 Kûçek ü büzrügi muḥayyer iden
Dil-keşî-i şâh-nâz gelmez mi

4 Ḫâl-i Maḥmûd sebzesinden ṣor
Bûy-ı zülf-i Ayâz gelmez mi

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ġam degül cân giderse tek ṭursun
Tîr-i yârüñ cigerde peykânı

2 Seçmez oldum giceyi gündüzden
Göreli zülf ü ḫadd-i cânânı

[99]

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gözlerim câmına naḳş itmek içün ṣûretüñi
Yazarım ḫûn ile her dem nice rengîn ṣuveri

2 Yeridür gitmese dilden leb-i mey-gûnı müdâm
Ẓulmet içinde durur âb-ı ḥayâtuñ çü yeri

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Cânum ḳaşuña secde ider dil cemâlüñe
Bir dîn içinde nice ola pâdişâh iki

2 Vîrâne ḳıldı gönlümi şevḳüñle fürḳatüñ
Olur ḫarâb ol ki ola pâdişâh iki

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gül yüzüñ bâġ u bahârdur dil ü cândur Çelebi
Verdüñ ârâyişi bustân-ı revândur Çelebi

2 Görinen fitne-i çeşmüñle ḳaşuñ mekrinden
Âfet-i cândur u âşûb-ı cihândur Çelebi

3 Kim ki teşbîh-i hilâl itse kemân ebrûña
Çoḳ ḳulaḳ virme ki bu egri gümândur Çelebi

4 Dü-cihân naḳşını rûşen ḳılalı ṣubḥ-ı ruḫuñ
Gün yüzüñ âyîne-i cânda 'ayândur Çelebi

5 Nemek-i ḫân-ı melâḥat şekerîn ḫandesidür
Ki bu dem emlaḥ-ı ḫûbân-ı cihândur Çelebi

6 Aḥmed'üñ yaşı ṣaḳın dâmenüñi ṭutmaya kim
Yeryüzi gözi yaşıyla ṭolu ḳandur Çelebi

Velehû Ez-Ġazel

(Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün)

1 Ey meh viṣâlüñ ḫânına bir gice mihmân it beni
Göster cemâlüñ şem'ini şevḳüñle ḫandân it beni

[100]

2 Yandım belâ-yı hecr ile Nemrûd nârından beter
Gel ey Ḫalîlim bir ḳadem tâze gülistân it beni

3 Ṣuçsuzlar öldürmek içün defter yazarsın dilberâ
Devletlü başuñ-çün aña luṭf eyle 'unvân it beni

4 Gel hey kemân ebrûsına ḳurbânlar olduġum iriş
Ol ġamze-i bîmâr içün ḳapuñda ḳurbân it beni

5 Ey serv sâyeñdür viren ṭopraġa cân ḫâṣiyyetin
Yoluñda ben ḫâk olmuşam ṣal sâyeñi cân it beni

6 Ey cân gidersin bâri gel mercân lebüñden câm ṣun
Cân acısın ṭuymayayın ser-mest ü ḥayrân it beni

7 Aḥmed ḳuluñı yañılup öldürdi çün ġamzeñ oḳı
Gizlendi sînemde didi ey dost mihmân it beni

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dil baṣar baġrına ḳaddüñ hevesin cânı gibi
Ṣaḳınur sîne ṣaçuñ küfrini îmânı gibi

2 Büt-i sengîn-dil ele cevr ü cefâ sengin alup
Ṣıdı peymâne-i nâmûsı peymânı gibi

3 Bir turunc itdi tekellüf bize ol sîb-zeḳan
Ki meşâmı ter ider sîb-i zenaḫdânı gibi

4 Ṭutalım kim dil-i ṣad-pâreyi nâlân ideni
Sîneler mi deler ol Aḥmed'üñ efġânı gibi

5 Bûstânuñ sözümüñ luṭfı ṣuyıdur ṣuvaran
Ki hemîşe ḫoş olur Sa'dî Gülistânı gibi

Maṭla'

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Çünki yerim dehr bâġında dikendür gül gibi
Şiddet-i 'uṣr ile baġrım ḳan olupdur mül gibi

Maṭla‘

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Nice bir iñledesin derd ile dûlâb gibi
Nice bir aḳıdasın eşkimi seyl-âb gibi

[101] Fâtiḥ Sulṭân Melḥmed Ḫân Ḥażretleri'niñ memlûklarından olup Bâyezîd Ḫân-ı Ṯânî Ḥażretleri'niñ Ḫıdmetlerinde iken sarây-ı hümâyûnda ta‘lîm-i ‘ilm ü kemâl ile tefeyyüż itmiş olan meşhûr Necâtî Beg'iñ dördünci cildiñ ḫıtâmından ṣoñra ele geçen dîvânından müntaḫab ba‘żı âṯârıdır:

Necâtî Beg'iñ Eş‘ârından

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Ẕât-ı pâküñ ki nûrdur a‘lâ
Refe‘allâhu ḳadrehû şerefâ

2 Ṭûyi şâhen-şeh-i felek-ḳadri
Ene ‘abdün faḳîr yâ Mevlâ

3 Buldı Mecnûn ṣaçında Leylî'nüñ
Sırr-ı esrâ bi-‘abdihî leylâ

4 Dil ki ‘ayne'l-yaḳîn âyinedür
Şeksüzin oldı maẓhar-ı eşyâ

5 Ẕerre ẕerre Necâtî cümle cihân
Feyż-i Ḥaḳ'dan cüdâ degil ḳaṭ‘â

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yâr ola ṣandum göñül virdüm saña
Ben baña itdim dirîġâ ben baña

2 Didi ġamzem oḳlarıyla nicesin
Nice k'olursa didüm ey bî-vefâ

3 Didi ḳarşu ṭut dil-i bî-çâreñi
Ġamzem oḳlarına ḳarşu ḫoş ola

4 İki gözsüz baḳayın dünyâya ger
Ḫâk-i pâyuñ bilmez isem tûtiyâ

5 Kim durur dirseñ Necâtî dôstum
Bende-i muḫliṣ muḥibb-i bî-riyâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 'Âşıḳ olmuşdur güneş ey dilber-i ra'nâ saña
Ṭolanur dünyâyı hergiz bulamaz hemtâ saña

2 Gördi sâḳîlik idersüñ meclis içre ey perî
Aġzın açdı ḳaldı ḥayrân sâġar-ı ṣahbâ saña

3 Ḫoş durur gül yüzlülerle baña gülşen gûşesi
Zâhidâ ḥûrîler ile cennet-i me'vâ saña

4 Altun üsküfle girer her meclise aġalanur
Gör ne yüzden öykünürmüş şem'-i bezm-ârâ saña

5 Aġladuġuñı görüp başın urur ṭaşdan ṭaşa
Acıdığından Necâtî bu yedi deryâ saña

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Eṣer itmez nidelim âh-ı seḥer-gâh saña
Meger inṣâf vire dôstum Allâh saña

[102]

2 Levḥ-i çihremde oḳumaġa ḥikâyât-ı ġamı
Giceler ṣubḥa degin şem' ṭutar âh saña

3 Nideyim dehr ṣunarsa saña şerbet baña zehr
Bu cihân böyle olur gâh baña gâh saña

4 Gözyaşı yıldızını rehber idinmezse eger
Şeb-i ġamda iremez 'âşıḳ-ı güm-râh saña

5 Ey Necâtî ṭaş iken la'l ide ḫurşîd gibi
Bir naẓar eyler ise himmet ile şâh saña

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Tîġ-ı ġam boynumı münḥarif çalup iderse ḳalem
Yaza aḳıt ḳanım işiginde âyât-ı vefâ

2 Luṭfuña irüp binâ itdüm maḥabbet ḫânesin
Rence ḳılarsañ ḳadem ehlen ü sehlen merḥabâ

3 Gide mi ey seng-dil zülfüñ ḫayâli sîneden
Çün bilürsüñ muḥkem olur kâfir itdigi binâ

4 Nâmeye ṣıġmaz Necâtî'nüñ oransuz ġuṣṣası
Göz yaşıyla ḳapuña 'arż ola bâḳî mâ-cerâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Var iken cânânı gönlüm câna olmaz âşinâ
Şem'i ḳoyup ġayr ile pervâne olmaz âşinâ

2 Ey baña sen aġlamaḳla başa çıḳmazsın diyen
Gözi almayan kişi 'ummâna olmaz âşinâ

3 Cânı yüreklendiren sînemdeki peykânıdur
Ḳalbi âhen olmayan meydâna olmaz âşinâ

4 Cân ṭabîbisin senüñ geldigüñ uman ḫasteler
Ḫoş dirilür derd ile dermâna olmaz âşinâ

5 Baḳmadı benden yaña sen câna uyaldan gönül
Herkese bellü durur dîvâne olmaz âşinâ

6 Niçün aḫşâmlarsuñ aġyâr ile ey bedr-i tamâm
Sen bilürsin kim meh-i tâbâna olmaz âşinâ

7 Ḳısmet-i bezm-i ezeldür ey Necâtî bilmiş ol
Âşinâ bîgâne vü bîgâne olmaz âşinâ

[103]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Gönlüme zülfüñ virür dâm-ı belâ
Cânıma çeşmüñ virür 'ayn-ı 'anâ

2 Ey ġamet ender dilem câyî girift
Der-cihân cüz' ü neyâbî teng-câ

3 Ente maḥbûbu'l-ḳulûbü'l-'ârifîn
Ente ma'şûḳu'l-fu'âdu'l-aṣfiyâ

4 Cennet içre sidre-veş ṭûbâ ḳadüñ
Başdan ayaġa görinür müntehâ

5 Ey ḫayâl-i mihr-i ruḫsâr-ı meheş
Ey cemâl-i cân-fezâ-yı dil-güşâ

6 Żâḳe 'ayşî ḳalle ṣabrî yâ ḥabîb
Żâ'a 'ömrî mâte ḳalbî fi'l-hevâ

7 Âhım odından olur mûm âhenîn
Ḳatı göñlüñe senüñ gelmez ḳıya

8 Derd-mend ol ey Necâtî derd-mend
Derdlü olmayınca olunmaz devâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dil ġarîb oldıġı içün yüzine baḳmaz ḥabîb
Gerçi kim merġûb olur her nesne kim ola ġarîb

2 Ṣaḳlaram dilde ḫayâl-i zülfüñ îmânım gibi
'Aşḳa uyan ṭañ rnıdur ḳoynında götürse ṣalîb

3 Ruḫlaruñda ḫâl-i 'anber-bâruñı gören didi
Rûm iḳlîmi ḥüsün sulṭânına olmuş naṣîb

4 Ġabġabuñ mâni' olur didim zenaḫdân seyrine
Didi bu veche görinür düşicek ṣu üzre sîb

5 Çihre-i zerd ile irer işigüñe ehl-i derd
Kim ṭavâf-ı Ka'be olur ḳuvvet-i zerle naṣîb

6 Hîç bir kimse dimez kim it midür âdem midür
Bezm-i 'uşşâḳa ne yüz ile gelür bilsem raḳîb

7 Luṭf-ı ṭab'uñdur Necâtî saña miḥnet çekdüren
'Ûdı yaḳar nâfeyi âvâre ḳılur yaḫşî ṭîb

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Terk eyle varı dost yolında gedâlıġ it
'Âlem içinde başı açuḳ pâdişâlıġ it

[104]

2 Ey pîr-i mey-fürûş başımda ḫumâr var
Gel bir ayaḳ ṣun al elimi de atalıġ it

3 'Aḳl ister imiş ayıra gönlümi 'aşḳdan
Kim dir aña ki araya gir keṯudâlıġ it

4 Ġarḳ oldı baḥr-ı miḥnete dil zevraḳı meded
Ey Ḫıżr-ı pey-ḫuceste yetiş dil-rübâlıġ it

5 Dürlü cihân güzelleri bölük bölük olup
Ey pâdişâh-ı ḥüsn gel berü bize aġalıġ it

6 Cânâ Necâtî çün seni dünyâ ḳadar sever
Dünyâ gibi gel imdi yeter bî-vefâlıġ it

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ġonca câmından olupdur 'andelîb-i zâr mest
Bilmeyen şöyle ṣanur kim yoḳ yere aġlar mest

2 Her kişi bezm-i ezel mestî durur ammâ ki ben
Cur'a-i câm-ı lebüñden olmuşam tekrâr mest

3 Dilde sırr-ı 'aşḳuñı ṣaḳladığım 'ayb itme kim
Olagelmişdür ider keyfiyyetin inkâr mest

4 Gözlerüñ ile degişdim göñlümi bir bûseye
Aldamaḳ âsân olur çünkim ola 'ayyâr mest

5 Ḥüsn ü ḫulḳıyla olur teshîr-i dil kim câm-ı gül
Reng ü bûyıyla ider bülbülleri her bâr mest

6 Zâhid ile 'âşıḳuñ tekyesi birdür kim olur
Ehl-i cennet hûşyâr u ṭâlib-i dîdâr mest

7 Ḳan içelden gözlerüñ oldı müselmânlıḳ zebûn
Ḳatı ceng eyler Necâtî olıcaḳ küffâr mest

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Şol ḳara ḫâlüñ zenaḫdânuñda ey ḫurşîd-ḫad
Bir Ḥabeş'dür Mıṣr-ı zindânuñda maḥbûs-ı ebed

[105]

2 Ey boyı servim elif gibi yoluñda ṭoġruyam
Râ ḳaşuñla dâl zülfüñ itmesünler beni red

3 Mîm aġzuñ dâl zülfüñ cânım u 'ömrüm durur
Hey ala gözlüm meded şol mîm ü dâluñdan meded

4 Bellüdür kim dûd-ı âhından yanar 'âşıḳlaruñ
Âteş-i ruḫsârı her ḫüsn ehlinüñ ey lâle-ḫad

5 Ḳılletimden añlama peşmîne-pûş oldıġımı
Jeng-i ġamdan göñlümüñ âyînesin ṣaḳlar nemed

6 Ey göñül bir sen degülsüñ derd-i yâre mübtelâ
Bu cihânda bu belâdan ḳurtılamaz hîç aḥad

7 Her kişi bir mesned ile irişür bir devlete
Pâdişâhum işigüñ oldı Necâtî'ye sened

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Yıllarla yeldim irmedi sen şâhdan meded
Gören didi ki hey yazuḳ Allâh'dan meded

2 Bilmezlik ile uġramışın dil belâsına
Yâ Rabbi baña ḳıl dil-i âgâhdan meded

3 Müşkil olurmuş ol ki içinde belâ ṭura
Yandım yaḳıldım âh-ı ciger-gâhdan meded

4 Ġam leşkeri irişdi şeb-i ḫûn ider dile
Sulṭânım Allâh âh-ı seḥer-gâhdan meded

5 Kendüyi gördi cennet-i kûyında it raḳîb
Şeyṭân gibi sürülmedi der-gâhdan meded

6 Rûm illerinde gibi hem alur hem öldürür
Yollar başıcı ḳâkül-i güm-râhdan meded

7 Miskîn Necâtî'yi ḫaṭ-ı ḫoş-bû türâb ider
Ey zülfi ḳara irmez ise şâhdan meded

[106]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ılâtün Fâ'ilün)

1 Ben gedâyam pâdişâhımdur nemed
Ḫâr-ı zaḫmından penâhımdur nemed

2 Başım ile cânımı ṣaḳlamaġa
Hem libâsım hem külâhımdur nemed

3 Ölür isem ben bu yoldan dönmezem
Menzil-i ma'şûḳa râhımdur nemed

4 Meskenet ṭopraġına her ṣubḥ u şâm
Döşenüpdür secde-gâhımdur nemed

5 Ṣâf ṣaḳlar göñlümüñ âyînesin
Mâni'-i jengâr-ı âhımdur nemed

6 Gerçi kim küstâḫlıḳ çoḳ ḳılmışam
Ey Necâtî 'özr-ḫâhımdur nemed

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ılâtün Fâ'ilün)

1 Kendüyi ta'rîf idermiş müşg-i ter
Öksüz oġlan göbegin kendü keser

2 Bî-vefâdur itdigi-çün çoḳ günâh
Ḳalbüñi ṭaş itdi Allâhım meger

3 ‘Arż ider ḥâli yaşım gûş eyleme
Pâdişâhım söz güherder söz güher

4 ‘Aşḳ bezminde mey-i ġamdan murâd
Bî-ḫaber olmaġ imiş aldum ḫaber

5 İdeyin rüsvâ ne ‘avretdür cihân
Żerre deñlü himmet itsün baña er

6 Göze görünmez Necâtî şi‘ri lîk
Bir perîdür âdemi bî-hûş ider

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Yine yüzüñ güneşine meh-i tâbân ezilür
Meh-i tâbânı görüp niteki kettân ezilür

2 Teb-i hicrân ile başımda bir od yanar kim
Şem‘-vâr aġladıġımca ten erür ċân ezilür

3 Aṣl-ı ser-bâz aña dirler ki şeker gibi gelüp
Baş ortaya ḳoyup la‘lüñe andan ezilür

[107]

4 Ṭuyaruz bir kişi ḳarañuda ḳoz ḳapdıġını
Bilirüz leblerüñe çeşme-i ḥayvân ezilür

5 Şekkerîn vaṣluña hicrân aġusın ḳatma kim
Yoḫsa ol şerbet ile nice sulṭân ezilür

6 Bu cihân aġzına sen bir şeker ezdüñ nitekim
Ey Necâti sözüñe nice süḫan-dân ezilür

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Şol 'âşıḳuñ ki dilber-i zîbâ-cemâli var
Şâd olsun ol hemîşe ki dünyâca mâlı var

2 Aḫşâma dek maḥalleñi ṭolanur âfitâb
Her kim ki görse dir ki şunuñ bir zevâli var

3 Luṭf eyle ey ṭabîb buyur zaḥmeti götür
Dil derd-mendinüñ bugün ayruḳsı ḥâli var

4 Bülbüllerüñüz ey lebi ġonca yanaġı gül
Al itme bizi gülşen-i ḥüsnüñe alı var

5 Ṭutalum öyküñe ḳad-i bâlâña ney-şeker
Andan ne dadı vardur andan ne dalı var

6 Gün yüzüñ ile mâh-ı felek ḳarşulaşmadı
Eksüklügüñ bilenlerüñ olsun kemâli var

7 Gâhî dehânuñ aldı gâhî mû-miyânuñı
Yine Necâtî oñmaduġuñ bir ḫayâli var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gülleri bâd-ı ṣabâ ḳande bulursa yaḳalar
Çâk olupdur ṣanemâ 'aşḳuñ elinden yaḳalar

2 Cûş idüp ḳanlu yaşı lâle gibi Ferhâd'uñ
Ḳızarupdur yine ṭaġlar etegiyle yaḳalar

3 Ne revâdur ki ben hecr odına yanmış iken
Degme ḥayvân iledüp vaṣlı ṣuyına yaḳalar

[108]

4 Sevinür ellerini ḳana boyadukça nigâr
Şol güzeller gibi kim eline ḥınnã yaḳalar

5 Ey Necâtî hele ben gördügümi söyleyeyin
Nice bâlâları kim ġâyeti ṭâli' yaḳalar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḫaṭ-ı reyḥân ile ol zîbâ-'iẓâr
Ṣanasın Muṣḥafdur âyet-ber-kenâr

2 Ḫoş yaraşdurmuş dehânuñda lebüñ
Cânı yoḳdan var iden Perverdigâr

3 Yoḳ ḥisâbundadur aġzuñla belüñ
Anları öpmekde ḳocmaḳda ne var

4 Aġza gelmiş ṣulu şeftâlûlaruñ
Bâġ-ı ḥüsnüñ çâġ-dârı gül-'iẓâr

5 Şevḳ-i bezmüñle nice âh itmeyem
Şem-'i dil-sûzam başımda od yanar

6 Çeşm-i âhû dâġ-ı ḥasret görinür
Leylî olmayınca Mecnûn'a şikâr

7 Bir gün öñdin olagör ḫâk-i ḳadem
Minnet itmeden Necâtî rûzgâr

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gönül cemâl-i mu'anber-niḳâb ile oynar
Ḥaḳîr-i zerreyi gör âfitâb ile oynar

2 Niçün hemîşe egilüp öper lebüñ zülfüñ
Ne Hindûdur bu ki yâḳût-ı nâb ile oynar

3 Yetîmler gibi şâhâ iki gözüm bebegi
Maḥalleñ içre oturmuş turâb ile oynar

4 Ġamuñla âlımı görüp raḳîb raḳṣ eyler
Ḳarañu gicede şeyṭân şihâb ile oynar

5 Raḳîb ile işigüñde Necâtî ṣullı ideli
Çemende bülbüli gördüm ġurâb ile oynar

[109]

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ġamzeler ta'lîm idermiş nergis-i fettânına
Gör ne kâfirdür ki meştüñ destine ḫançer ṣunar

2 Cânı bî-hûş itmek içün gözlerimden dem-be-dem
Bezm-i ġamda sâḳî-i miḥnet iki sâġar ṣunar

3 Çeşm-i giryânım sevindürsün izüñ tozıyla bâd
Sâ'ile 'âdet durur erbâb-ı himmet zer ṣunar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Bûse ile ġayre dilber cân virür
Ḳatlimi ol şûḫ ister cân virür

2 Yoldaşı îmân ile Ḳur'ân olur
Şol ki ḳadd ü ḫaṭṭuñ añar cân virür

3 Leblerinüñ teşnesi birin degül
Çeşme-i Ḫıżr-ı peyember cân virür

4 Ṭopṭoluken rûḥ-ı ṣânî ya'nî mey
Leblerüñ öpmege sâġar cân virür

5 Görmege yârüñ leb ü dendânını
Çeşm-i ter-dâmen dür ü mercân virür

6 Ben nice cân virmeyem ol dilbere
Kim Ḫudâ-yı bende-perver cân virür

7 Gerçi virür dilbere her kişi cân
Ey Necâtî saña dilber cân virür

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ruḫlarıñ 'uşşâḳa ol zülf-i perîşân 'arż ider
Kâfiri gör parmaġın ḳaldurdı îmân 'arż ider

2 'Âlem-i 'aşḳı dile gösterdi ḥüsnüñ nitekim
Kâyinât-ı dîdeye mihr-i dıraḫşân 'arż ider

3 Devlet-i ‘aşḳuñda umaram ḳapuñda yer bulam
Baḫt mûra gâh olur taḫt-ı Süleymân ‘arż ider

4 Yâr derdiyle ölürken baña şerbet ey ṭabîb
Şol ṣudur k'îmân içün bîmâra şeyṭân ‘arż ider

5 İtüñ ürer bildürür ḳapuñ gedâsı geldügin
Ehl-i cennet ḥâlini sulṭâna der-bân ‘arż ider

[110]

6 İşigüñe irmek içün dîde-i ter-dâmenüm
Göz yumup açınca yüz biñ dürr ü mercân ‘arż ider

7 Bûse ‘ahd itdi Necâtî'ye lebüñ gûyâ Mesîḥ
Mu‘ciz iẓhâr itmek içün mürdeye cân ‘arż ider

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem ṣandılar
Bu fenâ gülzârınuñ ‘ayşını ‘âlem ṣandılar

2 Şol ḳadar zârîlıġ itdim kim cihân gülzârını
Ḫânḳâh-ı şîven ü eyvân-ı mâtem ṣandılar

3 Çâk çâk itmiş ḳara zülfüñle Ka‘be cübbesin
Jendeler giymişdür İbrâhîm-i Edhem ṣandılar

4 Ehl-i diller göricek âyînede taṣvîrüñi
Baġrına başmış yatur ‘İsâ'yı Meryem ṣandılar

5 İncelikde belüñe mânendi yoḳdur didiler
Yoġ olalar ol hilâl ebrûlara kem ṣandılar

6 Yüzine kefler urup yire sürüp acındılar
Bilmezin deryâ-yı ‘ummânı benim nem ṣandılar

7 Ṣundılar bir cur‘a kim biñ yıl yaşar içen tamâm
Bu perî-rûlar Necâtî bizi Âdem ṣandılar

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Göklerde âh u yerde yaşım mâ-cerâsıdur
Her bir diyâruñ añılan âb u hevâsıdur

2 Ṭaġlar ḳadar niyâz u tevaḳḳu‘ yeter baña
Ferhâd'a Bî-sütûn temennâ ḳayasıdur

3 Peykânlarını yârelerim göziyle yidiler
Gizlendügi içerde hep anuñ belâsıdur

4 Miske ṣatarsa bâd-ı ṣabâ ayaġın tozın
Çün nâfenüñ derisine ṭolu bahâsıdur

[111]

Aġzına dil ṣoḳar egilüp şîşe sâġaruñ
Ṣaḳın öper lebüñi cihân bî-ḥayâsıdur

5 Aydın içinde Tîre durur ḫâl-i ‘ârıżuñ
Ruḫsâra girmeyen ḫaṭ-ı müşgîn ḳarasıdur

6 Bildüm Necâtî şi‘rüñe şöhret viren nedür
Rengîn ḫayâli şîve ile ḫûb edâsıdur

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Göñül ol lâle-ruḫuñ gün yüzini mâh bilür
İşigini felege virmezem Allâh bilür

2 Felek aġlamaġı gözyaşı ne bilsün bilmez
Anı ey zühre-cebîn âh-ı seḥer-gâh bilür

3 Dil-i ferzânemi ḫâl-i ruḫuñuñ beydaḳına
Ferz-bend idebilürsem yeñerin şâh bilür

4 Ṭarraḳallâhu bi-enfâsi ḫalâyıḳ dirler
Ḳanı bir pâk-ḳadem k'ol ṭarafa râh bilür

5 Sînede ṣıfr u elif dâġını benden ṣormañ
Kim anuñ sırrını içerde olan âh bilür

6 Ṣoragel ḫâṭırını ḫaste Necâtî'nüñ kim
Gâh olur kendüyi bilmezlik olur gâh bilür

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Bâġ-ı 'aşḳuñda perîşânlıḳ baña sünbül yeter
Sînemüñ üstinde nâḫun zaḫm-ı berg-i gül yeter

2 'Ömrüm aġlamaġla geçdügin ḥelâl itmek içün
Nâz ile ey ġonca-leb bir kez yüzime gül yeter

3 Bezmimiz gülşen gibidür câm-ı mâl-â-mâl gül
Mest olanlara ṣurâḥî ġulġuli bülbül yeter

[112]

4 'Aşḳ eger dâ'im ola Leylî vü Mecnûn eyleye
Ḥüsn eger bâḳî ḳala Maḥmûd Ayâz'a ḳul yeter

5 Ḥüsn-i vaṣfıyla Necâtî tâzele eş'âruñı
Yâdigâr-ı gül belâlu bülbüle ġulġul yeter

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Sevin ey dil ki seni dest-i ġam-ı yâr yıḳar
Ne ġam ol ḫâneye çünkim anı mi'mâr yıḳar

2 Ṭoludur ḳanlu yaşımdan iki gözüm ḳabaġı
Sâḳî âḫir beni bu sâġar-ı tekrâr yıḳar

3 Gülşenüñ güllerini âteş-i ruḫsâr yaḳar
Çemenüñ 'ar'arını şîve-i reftâr yıḳar

4 Yaşı bir serv içün ırmaġa dönüpdür dirmiş
Yine aġyârı görüñ üstümüze yar yıḳar

5 Ġamzelerle dil ü cân ḳaṣdına bir bir ölüben
Âḫirü'l-emr beni ol gözleri 'ayyâr yıḳar

6 Girme arasına gel ḫâne-i dilden çek elüñ
Ey Necâtî saña ne yâr yapar yâr yıḳar

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gül yüzüñ gülşeni cinâna deger
Sünbülüñ 'ömr-i câvidâna deger

2 Ḳulluġuñ salṭanat berâberidür
İşigüñ kevn ile mekâna deger

3 Bir gice işigüñi yaṣdananuñ
Ḳadr ile başı âsumâna deger

4 Cân u dil leblerüñle zülfe çıḳar
Beni öldürmeden saña ne deger

5 Vireyin vuṣlatuña bir cânı
Nice bir cân iki cihâna deger

6 Ey Necâtî perîye dime güzel
Nâ-gehân bu ḫaber fülâna deger

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḫalḳuñ kimisi ṣûfî kimi mey-perest olur
Ey ḫâce bu mu'âmele rûz-ı elest olur

[113]

2 'Aşḳım selefden artuḳ olursa 'aceb midür
Bezm-i şarâba ṣoñra gelen ḳatı mest olur

3 Şeh nâz ider ḫuceste cemâline yaṣdanup
Şeh-nâza göredür ki fiġânım ḫucest olur

4 Dildâra yapışursa ḳıyâmetde dâd-ḫâh
Dâmân-ı serv gibi ser-â-pây dest olur

5 Olsun Necâtî şi'rüñüñ âvâzesi bülend
K'anuñ ḳatında bülbülüñ âvâzı pest olur

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ḫaṭṭuñda kim ol zülf-i perîşân yazılıdur
Gûyâ ki ġubâr üstine reyḥân yazılıdur

2 Ol ḥoḳḳa-i mercân üzerinde ḫaṭ-ı müşgîn
Dil-ḫastelerüñ derdine dermân yazılıdur

3 Dil-teng ü perîşân idi vaṣfuñ işidicek
Güller açılup sünbül ü reyḥân yazılıdur

4 Naḳş oldı ḫaṭ-ı dilde yazuḳdur oda yaḳma
Şol ṣafḥaya kim âyet-i Ḳur'ân yazılıdur

5 Cân ṣûretini görmege meylüñ var ise gel
Cân hey'etine ṣûret-i cânân yazılıdur

6 Ey ḥüsn deyü 'âşıḳ olan göz ile ḳaşa
Bu şîve kilîsâda firâvân yazılıdur

7 Gül defteri dürsün ki ruḫ-ı dost yüzinden
Eş'âr-ı Necâtî ile dîvân yazılıdur

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ẕeḳan-ı yârda vefâ neyler
Ser-nigûn çâh içinde mâ neyler

2 Dimedüñ yâd idüp beni bir gün
'Aceb ol derde mübtelâ neyler

3 Bülbülüñ dûd-ı âhı ey yüzi gül
Göresin 'âḳıbet saña neyler

4 Hele derd-i belâya ṣabr idelim
Görelim ṣoñ ucı Ḫudâ neyler

[114]

5 Şol çemende k'ide Necâtî fiġân
'Andelîb-i süḫan-serâ neyler

6 Şol ki naḳḳâş-ı Lem-yezel gözler
Dilberüñ ḥüsnini bahâ neyler

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Devr-i güldür Allâh Allâh nice nâzük çaġ olur
Gül yañaġından semen penbeyle ḳan almaġ olur

2 Yüzüñ alup aġladuġumca viṣâl ister göñül
Kim bahâr eyyâmınuñ yaġmurı bal u yaġ olur

3 Ḳo temâşâ eylesünler 'ârıż-ı ruḫsâruñı
Ḳande ise âb u âteş ikisi aylaġ olur

4 Sênemüñ dâġın görüp raḥm eyleyüp ṣarılsa yâr
Bunca derdim var iken ṭaġ üsti bañа bâġ olur

5 Ruḫları âyînesin gösterse ol ḥûr-ı behişt
Ṭûṭî-i câna tenim ḫâki ḳafes uçmaġ olur

6 Yâre cân virdüñ Necâtî ḫoş ḫalâṣ itdüñ beni
Vay ne ḳurtulduñ seni kimse dimezdi ṣaġ olur

Velehû

(Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün)

1 İşi altun ider sâḳî gümüş peymânedür dirler
Ḫarâbâtı görenler hep bu devlet-ḫânedür dirler

2 Ṭolu nûş idüp iderler güzeller âşinâlıḳlar
Egerçi meclis-i meyden melek bîġânedür dirler

3 Yüzime baḳ gözüñ aç da ġurûr-ı salṭanatdan geç
Nice begler uyutmuşdur göñül efsânedür dirler

4 Geçüp mey-ḫâne ṣadrına ḳadeḥ-nûş eyle beglik sür
Necâtî pîş-ḫân taḫtı bugün şâhânedür dirler

Velehû

(Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün)

1 Nigârâ tûtiyâ-yı ḫâk-i pâyuñ özge dârûdur
Çekersem sürmeden eksük degüldür göz terâzûdur

[115]

2 Acı ṭatlu zamân yek-ser senüñle geçsün ey dilber
Ṭudaġuñ şehd ile şekker velîkin ġamzeñ aġudur

3 Ġam-ı 'aşḳuñla bîmâram umaram cân virem şâhâ
Ümîdüm ṣoñ nefesde ḫançerüñden bir içim ṣudur

4 Gözüm yaşın ayaġuñdan sen ırmaġ istedüñ ammâ
Neler ider saña ey serv bu gözyaşı ṭurı ṣudur

5 Ḫayâl-i çeşm-i fettânı uyandı gözüñ aç miskîn
Necâtî 'âşıḳa bu yolda bûyuñ düşmen uyḫudur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yâr mâ'il olıcaḳ mihr ü maḥabbet az olur
Anuñ içündür niyâz ehline dâ'im nâz olur

2 Sâḳiyâ ṣoḥbet emânet sırrımız fâş itmesün
Mey gibi bezm-i ṣafâ-baḫşâ şu kim hem-râz olur

3 Bûse luṭf idüp gözimüñ ḳanlu yaşın sildi dost
Rûmili güzelleri dâ'im ḳadeḥ-pervâz olur

4 Ṭâlib-i germiyyet-i 'aşḳ oldıġım 'ayb eylemeñ
Kim faḳîr olan sevinür her ḳaçan kim yaz olur

5 Fitne-i âḫir-zamân oldı Necâtî sözleri
Her ġazel kim diye bir maḥbûb-ı ḫoş-âvâz olur

6 Âferîn olsun benim siḥr-âferîn eş'ârıma
Ḫûb-rûlar içre ben sevdüklerim mümtâz olur

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yâr ehl-i maḥabbet ecelidür
Ġâfil yürime aç gözüñi gün gicelidür

2 Nergis gözüñe öyküneli ḳaddüñe şimşâd
Bâġuñ ki görür gözi vü ol ṭutar elidür

3 Yazıldı ḫaṭuñ üzre iki ṭurra-i meftûl
Gûyâ ki ġubâr üstine reyḥân-ı celîdür

[116]

4 Görüp yüzüñi cümle melekler didi Allâh
Bu ḥüsn iyesi şâh güzeller güzelidür

5 Ey dost bugünlük ya yarınlık degiliz biz
Şol 'aşḳa fedâ cân u cihân kim ezelîdür

6 Maḥbûb u meye tevbeliyem dirse Necâtî
İnanmayasız sözine zîrâ ki delidür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ben ḫaste içün la'l-i leb-i gül-şekerüñ var
Ben müflis içün zer-kemer ü sîm-berüñ var

2 Bir daḫi benim sencileyin pâdişehim yoḳ
Ey dôst senüñ nice benim gibilerüñ var

3 Aġyâr diken gibidür andan üzilürsüñ
Ey ġonca-dehen gül gibi baş üzre yerüñ var

4 Nergis gibi göz dikmiş idüñ izi tozına
Bir kez dimedüñ sûḫteñe Ḥaḳ naẓaruñ var

5 Didüm ki müjeñ tîrüñe sînem siper olsun
Taḥsînler idüp didi Necâtî cigerüñ var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Şol ki 'aşḳ âteşinüñ şem'ine pervâne geçer
Şem'-veş 'ömri anuñ yana gelür yana geçer

2 Saña cân virdigim oldur gelesin baña revân
Ġamzeñüñ oḳları kim her biri biñ câna geçer

3 Cânı yoḳdur ki ṣanem ide senüñle da'vâ
Gerçi bu ṣûret ile şâhid-i Kâşâne geçer

4 Eye câm alup urur kendüyi dîvârlara
Güneşi gör ser-i kûyuñ nice mestâne geçer

[117]

5 Baş ḳoyup zülfüñe göñlüm ṭolaşur genc-i ruḫuñ
Boynı bir gün ol aṣılasınuñ urġana geçer

6 Göricek ḫalḳ Necâtî'yi der-i âṣafda
Didiler mûrı görüñ taḫt-ı Süleymân'a geçer

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Gülşen-i ḥüsnüñde kim ṭâvûs-ı zülfüñ bâl açar
Ṭâli'-i mes'ûd olur baḫtım der-i iḳbâl açar

2 Dâl-i devlet gösterür zülf-i dil-âvîzüñ senüñ
Cân cemâlüñ muṣḥafında her ḳaçan kim fâl açar

3 Yüzüñi göstermesün aġyâra zülfüñ ki ṣaḳın
Mâr olan şeyṭâna cennet ḳapusın der-ḥâl açar

4 Sâḳiyâ göñlüm ḳarardı luṭf idüp bir bûse vir
Ḳayġulu ḫâṭırları dirler şarâb-ı âl açar

5 Dilberâ ḫâl-i lebüñ râz-ı dehânuñ ḳıldı fâş
Şöyle kim esrâr-ı ġaybı noḳṭa-i remmâl açar

6 Nitekim ẓulmet çerâġuñ rûşenâsın arturur
Rengini ruḫsâruñuñ zülf ile ḫaṭṭ u ḫâl açar

7 Şâd olur olsa Necâtî işigüñde pây-mâl
Ehl-i dünyâ gibi kim göñlini rûy-ı mâl açar

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Güzelde murâd ân olur endâm degüldür
Keyfiyyet olur meyde ġaraż câm degüldür

2 İnṣâf budur ḳâmet-i cânânuñ öñinde
Serv-i çemenüñ ṭuruşı endâm degüldür

3 İlerde delüḳanlu ide bâde be-ġâyet
Ṭuruldı biraz şimdi velî ḫâm degüldür

4 Ḳış günleri geldi hele ben bildigim oldur
Ḥasretle geçen giceler eyyâm degüldür

5 Zülf ü ruḫı şeydâsına kimse diyemez dûn
Kim düni güni ḳadr ile bayrâm degüldür

[118]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Mîvesi her şîvenüñ luṭf ile bustânuñdadur
Fitnesi âḫir-zamânuñ çeşm-i fettânuñdadur

2 Ey naṣîḥat eyleyen ben bî-dile dildâr içün
Hey ne derdüñ var senüñ göñlüñ ḳatı yanuñdadur

3 Derd ile çâk-ı girîbân eyleyen eller bugün
Rûz-ı maḥşerde senüñ ser-cümle dâmânuñdadur

4 La'l-i cânân şevḳine yansañ yaḳılsañ nola kim
Ey Necâtî âteş-i ḥasret senüñ cânuñdadur

5 Vaṣl-ı yâr olmayıcaḳ saña ne dermân ey göñül
Ḫalḳ-ı ʻâlem ṭutalım kim cümle dermânuñdadur

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ġamzeñ çalışur laḥẓada ḳan eylemek ister
Bûsen dürüşür anı yalan eylemek ister

2 Her âdemi bir bûsede biñ yıl yaşadurlar
Sâḳîlerimiz ṭayy-ı zamân eylemek ister

3 Cânâne gelür meclise gelmez degül ammâ
Kendüsini cân gibi nihân eylemek ister

4 Ben ḳaṣd iderim ṣaḳlamaġa ʻaşḳuñı lâkin
Göñlüm ṭolaraḳ âh u fiġân eylemek ister

5 Dil virmiş iken ayaġına baş ḳo Necâtî
Dil şûḫ-ı cihân serv-i revân eylemek ister

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Dem-â-dem maṭla'-ı şi'rim eyâ ḥûr
Our Ka'be yüzüñle Beyt-i Ma'mûr

2 Cihânuñ cânısın ey gevher-i pâk
Ṣaḳın degme ḫasîse olma me'mûr

3 Çerâġuñ virmesün her bezme şu'le
Yanaġuñ olmasun her şaḫṣa manẓûr

4 Anuñ-çün Ka'be râciḥdür güneşden
Ki gün hercâyî durur Ka'be mestûr

5 Şarâb-ı nâb ile dîdâr-ı sâḳî
Zihî devlet zihî nûrun-'alâ-nûr

6 Baḳup her 'âşıḳa seg dime zâhid
Eyâ maġrûr-ı bî-maġz u gözi kûr

7 Maḥabbet âteşine yaḳ vücûduñ
Necâtî müdde'î çeşmine gel ur

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 'Ârıżuñ gözleyelim berg-i semenden ne biter
Ḳâmetüñ özleyelüm serv-i çemenden ne biter

[119]

2 Hem-dem olmayıcaḳ ol âhû-yı müşgîn ḫaṭ ile
Ey nesîm-i seḥerî deşt-i Ḫutenden ne biter

3 Şekkerîn bûseleri vardur o şîrîn dehenüñ
Billâh ey bâd-ı ṣabâ ġonca dibinden ne biter

4 Yüzi cennet lebi kevṣer boyı ṭûbâ var iken
Zühd-i ḫuşkı nideyin ben baña andan ne biter

5 Ey Necâtî gül-i maḳṣûd girer ṣanma ele
Dehr bâġında vefâ yoḳ bu dikenden ne biter

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Devr-i meclis ki bugün ẕevḳ u ṣafâ ḫırmenidür
El açuñ vaḳt-i ṣabûḥ irdi du'â ḫırmenidür

2 Gögsimi ṭaşlar alup dögdügimi diñleme kim
Gördügüñ sîne degül derd ü belâ ḫırmenidür

3 Ḫaṭṭı sünbül o daḫi dâneleridür beñler
Ḫâl ü ḫaṭ ṣanmañ anı cevr ü cefâ ḫırmenidür

4 Nic'olur ḫaṭ çekicek çevresine ḫaddüñ ol ay
Bedr aġıllanacaḳ ḥüsn ü bahâ ḫırmenidür

5 Ba'żılar ḫalḳa-i dâne olup tesbîḥi ṣayar
Ṣûfî ol zühd degül belki riyâ ḫırmenidür

6 Devr-i ḥüsnüñde daḫi deste yatur sünbüller
Meger ol bu dil-i maḥrûm gedâ ḫırmenidür

7 Şükür Allâh'a Necâtî yine bir dâne durur
Pâdişâh işigi gerçi żurefâ ḫırmenidür

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ḫastedür yârımız şarâb özler
Ol ciger vuṣlası kebâb özler

2 Gör ne ẓâlim durur ki ucdan uca
Bu göñül mülkini ḫarâb özler

3 Şeb-i zülfüñde ḫaṭṭ-ı tâbende
Ḳarañuluḳda mâlı-tâb özler

4 Raḥm it dost cân ġarîbine kim
Teşne-dildür lebüñden âb özler

[120]

5 Ḫaste gönlüm lebüñ ṭabîbinden
Dil ü cân derdine cevâb özler

6 Bezm-i vaṣluñda câm-ı la'lüñden
Bu Necâtî şarâb-ı nâb özler

7 Çoḳ şükürler ki çeşm-i bîmâruñ
Gördi ṣıḥḥat yüzini ḫâb özler

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Bed-nâm-ı 'aşḳ oldum ölürsem belâ budur
Maḥşerde daḫi diyeler ol mübtelâ budur

2 Bedr olmuş idi ay gice ṭoġdı añsızın
Gören didi ki var ise ol meh-liḳâ budur

3 La'l-i lebüñ añıldı ṭutuşdum şarâb ile
Pîr-i muġân öñinde bu gün mâ-cerâ budur

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Mest olur murġ-ı çemen gül yaḳalar çâk eyler
'Ârif-i vaḥdet olanlar bunı idrâk eyler

2 Kimi kim bâd-ı fenâdan ṣaḳına pîr-i muġân
Bir iki cur'a ile ḫâkine nem-nâk eyler

3 Dûd-ı âhıyla şerâr-ı cigerinden 'âşıḳ
Ṭa'na-i kâr-gehi encüm-i eflâk eyler

4 Yoḳ dime ḫâṣiyet-i bâdeye kim luṭf-ı Kerîm
Gülde bû yârda ḫulḳ ef'îde tiryâk eyler

5 Ṭutamaz ṣûfî melâḥat oḳına sîne siper
Yine bu merdligi 'âşıḳ-ı bî-bâk eyler

6 Hele cârûb-ı müjem ḳomadı ḳapuñda ġubâr
Ki miyân-beste olanlar yolını pâk eyler

7 Yâ Rab ol ḥoḳḳa-i la'lîn ne müferriḥdür kim
Her nefes nice Necâtî'yi feraḥ-nâk eyler

[121]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ṭutalım zenbîl ile gökden iner meh-pâreler
Âh kim yerden mi çıḳdı 'âşıḳ-ı bî-çâreler

2 İḥtiyâṭ itmez misin andan ki aṣḥâb-ı niyâz
Baş açup zârî ḳılup yerden göge yalvaralar

3 Âfitâbım yüzüñ aġ alnuñ açuḳdur gerçi kim
Sâye-veş irdikçe vardur niçe yüzi ḳaralar

4 Câm-ı la'lüñle şarâb-ı nâb hem-reng olmasa
Gürleyüp düşmezdi sâġar üstine âvâreler

5 Ey Necâtî çıḳma yoldan aldanup güzellere
Şem' gibi ṣanma kim dâ'im öñünce varalar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ṭaġları Ferhâd anuñ-çün yerlere yeksân ider
Kim ġam-ı Şîrîn içün dâ'im yeler efġân ider

2 Gel beru ey 'aşḳ-ı dilberden kerâmet isteyen
Az mıdır bu kim kişiye ölmegi âsân ider

3 Ben gedâ-yı dilber oldıġımı çoḳ mı gördiñiz
Ḥaḳ Ta'âlâ isteyicek bir ḳulın sulṭân ider

4 Ṭañ mı her aḳşam yere gömülse tîġ-ı âfitâb
Çünki cellâd-ı felek gün başına biñ ḳan ider

5 Göz ucıyla merḥabâ itdüm dimiş ol bî-vefâ
Pâdişâdur ḥâşe-lillâh anı kim yalan ider

6 Bî-vefâdan merḥabâ gelmez Necâtî kimseye
Ġâlibâ unutdıġından kendüye bühtân ider

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Lâle-ḫadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler ġoncayı söyletmediler

2 Ṭaşradan geldi çemen ṣalınına bîgânedür bu
Devr-i gül ṣoḥbetine lâleyi iletmediler

3 'Âdeti ḫûblaruñ cevr ü cefâdur ammâ
Baña itdiklerini kimselere itmediler

[122]

4 Ḥamdü-lillâh mey-i cân-baḫş ile sâḳîlerimiz
Âb-ı ḥayvân ile kevṡer ṡuyın istetmediler

5 Ey Necâtî yüri ṣabr eyle elüñden ne gelür
Ḫûblar cevr ü cefâyı kime ögretmediler

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 'Âşıḳ ḳaçan ki nâvek-i âh-ı seḥer çeker
Göklerde mihr ü mâh yüzine siper çeker

2 Gâhî kemân-ı miḥnet ü gâhî ḫadeng-i âh
Meydân-ı ġamda 'âşıḳ-ı miskîn neler çeker

3 Bir gün ben âfitâba muḳârin olam deyü
Mâh-ı felek yelüp on iki ay sefer çeker

4 Aṣ bârî dâr-ı zülfüñe bir kezden it ḫalâṣ
Cellâd-ı ġamze bizi nice yer eyler çeker

5 Zülfüñ ki 'ârifâne egilüp öper lebüñ
Bir rinddür ki câm-ı ṣarâbı çöker çeker

6 Râz-ı lebüñi mest gözüñden ṣorar gönül
Nâzüklük ile aġzını arar ḫaber çeker

7 Râġıb görür ḳaṣuñ ile zülfüñ kemendini
İşte Necâtî anuñ içündür keder çeker

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Dil kişverine zülf-i siyâhuñ belâ yeter
Yaḳmaġa bu vilâyeti ol ejdehâ yeter

2 Geh yaş gelür gözümde gehî yaş yerine ḳan
Derd-i derûnı bilmege bu mâ-cerâ yeter

3 La'lüñ ḫayâli ile dile zülfüñ sitemleri
Ger bâl u ger belâ ise de dilberâ yeter

4 Çoḳlar semend-i nâza binüp yeldürür velî
Meydân-ı ḥüsn içinde bulunmaz saña yeter

5 Bîmâr-ı 'aşḳa şerbet ile eyleme 'ilâc
Var ey ṭabîb ḳo beni derdim bağa yeter

6 Ey çarḫ sen de yâr gibi olma bî-vefâ
Zîrâ bu deñlü 'âleme bir bî-vefâ yeter

7 Tek yerde gökde zerre ḳadar minnet olmasun
Örtü döşek Necâtî'ye bir bûriyâ yeter

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Sâḳî piyâle iki gözümüñ birisidür
Bir rûḥdur ki bezmimüz anuñ dirisüdür

2 Rengîn lebiyle dişi ḫayâliyle gözlerim
Birisi la'l aḳıdur oldı birisi dür

3 Zülfüñ ġamı perî gibi bî-ḫod ider beni
Gerçi perîdür ey meh evet kâfirîsidür

[123]

4 Şehbâz-ı dil ki ṣayd-gehidür feżâ-yı ʻaşḳ
İşbu güzeller anuñ uçurma derisidür

5 Işır dimedi leblerini sögdi aġzuma
Maʻẕûr ṭut Necâtî hele diş kirisidür

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Yaraşur kim seni ser-defter-i ḫûbân yazalar
Nâme-i ḥüsnüñ içün bir iki ʻunvân yazalar

2 Nola gelse ḫaṭ-ı sebzüñ ne ḫaṭâsı ola kim
Kaʻbe'nüñ çevresine âyet-i Ḳur'ân yazalar

3 Ḳorḳaram kim lebüñüñ örnegüñ alup ṣanemâ
Çîn muṣavvirleri bir ṣûret ile cân yazalar

4 Deñ eṭibbâya ki Ḳânûn-ı Şifâ yazmaḳdan
Hüner oldur ki ġam-ı dilbere dermân yazalar

5 Baña dirlik yeter ol ḳim ölicek derdüñle
Meşhedim mermerine küşte-i cânân yazalar

6 Şiʻr-ı dil-sûz-ı Necâtî var iken ḫayf ola kim
Ḫalḳ yazup yañılup defter-i dîvân yazalar

7 Beni ser-defter-i ʻaşḳ iden erenler umarın
Sen şehi pâdişeh-i millet-i ʻOṣmân yazalar

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Eyü varur müjesi sînemi efkâr eyler
Ḫoş ider ġamzeleri gönlümi bîmâr eyler

2 Beni ḫaste-ciger ol ġamzesi ġammâz ḳılur
Beni âşüfte-dil ol ṭurrası ṭarrâr eyler

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḳadd-i ḫırâmı rûḥ-ı revândan ḫaber virür
Şîrîn kelâmı çeşme-i cândan ḫaber virür

[124]

2 Ne gördi ne işitdi lebüñ gibi bir güher
Gönlüm gözüm ki baḥr ile kândan ḫaber virür

3 Dirler ki cânı ḥoḳḳaya ḳoymuş o bir ṭabîb
Yâruñ dehân u lebleri andan ḫaber virür

4 'Aşḳuñ ne deñlü ṣaḳlasam ol deñlü fâş olur
Nâlem budur ki râz-ı nihândan ḫaber virür

5 Zülfüñe 'arż ider dil-i dîvâne ḥâlini
Bir zâġdur ki ġâyib olandan ḫaber virür

6 Sâḳî firişte nuḳl-i sitâre mi âfitâb
Bezm-i piyâle devr-i zamândan ḫaber virür

7 Bülbül gibi çemende Necâtî ḫurûş idüp
Bir serv-ḳad ü ġonca-dehândan ḫaber virür

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Nedîmi bezm-i dünyânuñ nedemdür
Gel ey ney bir dem it kim dem bu demdür

2 Cihân bir dem durur gerçek dimişler
Dirîġâ hem-demi 'ayn-ı 'ademdür

3 Yine bir pâdişâhuñ ḳulıyuz kim
Cefâfı luṭfdur cevri keremdür

4 Yüz urup ayaġınuñ ṭopraġından
Ne deñlü alı bilürseñ ḳademdür

5 Muḳarrerdür dil ü cân oynamaḳda
Müjeñle zülf-i ṭarrâruñ behemdür

6 Miyânuñı kinâr itmek diler dil
Mecâz-ı 'aşḳuñ âḫir ṣoñı kemdür

7 Kimi ṣûfî dirildi kimi ṣâfî
Ara yirde Necâtî müttehemdür

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Çünki bir gice ḳonuşmazsın meh-i bî-mihr ile
Yire geçsün nideyin eşk-i ṣüreyyâdan nolur

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

Ġam-ı cânâneyi her cân götürmez
Ki degme memleket sulṭân götürmez

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

Cihânda âdem olan bî-ġam olmaz
Anuñ-çün bî-ġam olan âdem olmaz

[125]

Güzeller ṭaş bağırlu olmayınca
Binâ-yı 'aşḳ mü'esses muḥkem olmaz

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün)

Ḥabîb 'âşıḳa cevr itmese ḥabîb olmaz
Ṭabîb nicesin öldürmese ṭabîb olmaz

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Dil kesilmez 'aşḳ-ı dilberden ḳo nâṣiḥ sözi kes
Veh ki bu ḫâb-ı eceldür olamaz mâni' meges

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ḳuluñdur meh ḳapuñda aç eger ṭoḳ
Ne lâzım söylemek ḳul eksük artuḳ

2 Kim inkâr ider ise tûtiyâyı
Ayaġuñ tozını gel gözine ṣoḳ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Câm-ı şarâb-ı yâr şeker-leb didükleri
Oldur var ise 'âşıḳa meşreb didükleri

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün)

1 Güzeldür iki cihânda murâd söz bir olur
Şu kim iki diye bir sevdügine kâfir olur

2 Şu kim güzeller içün cân-ı pâk ide teslîm
Cenâzesine anuñ çoḳ firişte ḥâżır olur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Nice dirsüñ ey göñül kim hecrden cân aġlamaz
Ya'nî kimse var mıdur bu derd ile ḳan aġlamaz

2 Ey gönül ebr-i bahârî geh yaġar geh açılur
'Âlem içre sencileyin kimse yeksân aġlamaz

3 Âh u zârı işidürsin nev-bahâr-ı ḥüsn içün
Şöyle bil bâd-ı hevâdan ebr-i nîsân aġlamaz

4 Her biri bir gevher olsa eşk-i bî-pâyânımuñ
Yoluña ḫarc eylemekden çeşm-i giryân aġlamaz

[126]

5 Nice gice ola kim yaş yerine encüm döküp
Derd-mendüñ ḥâline gerdûn-ı gerdân aġlamaz

6 Gönlümi zülf-i dilâvîzüñ zebûn itdi zebûn
İki kâfirden egerçi bir müselmân aġlamaz

7 Âh u efġân ile bulur kişi dünyâda murâd
Aña süd virmez Necâtî çünki oġlan aġlamaz

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Gül yüzüñi gördükçe söze başlaruz biz
Bülbüller ile şimdi sebaḳ-daşlaruz biz

2 Hercâyî dile eylemesün ḥüsnüñi taṣvîr
Aḳar ṣuya naḳş idici naḳḳâşlaruz biz

3 Ḫurşîd-i cihân-tâbı ḳızıl manḳıra ṣaymaz
İksîr-i fenâ ṭâlibi ḳallâşlaruz biz

4 Saḳf-ı felege germ olıcaḳ cur'a ṣaçaruz
Kâşâne-i miḥnetde şu 'ayyâşlaruz biz

5 Ḳorḳutmasun öldürmek ile tîr-i müjeñ kim
Tîġ ile dirilür nice yoldaşlaruz biz

6 Ben ḳan yudarum ġamzeñ icer ḳanumı gûyâ
Bir ḳan yalaşur iki ḳarındaşlaruz biz

7 Aġzuñla dişüñ vaṣf idicek didi Necâtî
Ol la'l durur bûse güher-pâşlaruz biz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yerleri seylâba virdi dîde-i ḫûn-bârımız
Göklere dikdi 'aṣâyı âh-ı âteş-bârımız

2 Ḫalḳ-ı 'âlem hep senüñ-çün düşmen olmuşdur baña
Sensin ey meh-rû bütün dünyâda ancaḳ varımız

3 Va'de ile virdi zâhid kâsid olmaġın metâ'
Naḳd iledür ey yüzi cennet bizim bâzârımız

[127]

4 Şâhid-i İslâm ise ṣûfî bu tâc u ṭaylesân
Baş açuḳ abdâlıyuz budur bizim iḳrârımız

5 Zülfi sevdâsından idersem tecâvüz ḳıl ḳadar
Gel bizi pergâra çek kim dârdır pergârımız

6 Ḳadd ü ḫaddüñ añaldan ṭurdı serv oturdı gül
Gel ki bir elden daḫi yüz gösterür gülzârımız

7 Dôstum naẓm-ı Necâtî'den naẓar itme dirîġ
Göñül açar bir aḳar ṣudur bizim eş'ârımız

8 Bir perî-peyker semen-sîmâyı teshîr itmege
Ney-şeker gibi şîrînlik ṭoludur ṭûmârımız

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḳanlara döndi göz yaşı ey bî-vefâ yetiş
Bir dürlü daḫi oldı bugün mâ-cerâ yetiş

2 Ẓulmetde ḳaldı ṭâlib-i mâ'u'l-ḥayât-ı 'aşḳ
Ey Ḫızr-ı dil-nüvâz u Sikender-liḳâ yetiş

3 Derdim ḳatıdur âfet-i hicrân-ı yâr ile
Dermân it ey ecel demidür gel bana yetiş

4 Pend-i refîḳ u ṭa'n-ı raḳîb aldı araya
Ortada żâyi' oldı dil-i mübtelâ yetiş

5 Ben derd-mende itmiş idüñ va'de-i vefâ
Luṭf eyle va'de irmeden ey dil-rübâ yetiş

6 Ḫaşm-ı ġamuñda gâh elem oldı gehî ölüm
Al ellerinden eyle beñi bir yaña yetiş

7 Bir bûse istedim dil-i bîmâra güldi dost
Açıldı ey göñül der-i dâru'ş-şifâ yetiş

8 Hep ümmet-i Muḥammed olanlar esirgedi
Vaḳti durur Necâtî'ye gel Muṣṭafâ yetiş

[128]

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḫâk-i pâyuñ tûtiyâ-yı dîde-i ḫûn-bâr imiş
Ḥamdü-lillâh kim görecek gözlerimiz var imiş

2 Neylesün gülzârı ‘âşıḳ olmayınca gül-‘iẕâr
Bûstân-ı cennete ṣûret viren dîdâr imiş

3 Ṭıfl iken bir bûseñi azırġanurduḳ câna ah
Ey dirîġâ bilmedük bâzâr ilk bâzâr imiş

4 Bûseñi görmez Necâtî kendüye lâyıḳ velî
Ey lebi sükker ne çâre cân durur umar imiş

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Yine derd ile bir âh eyledim ṭoldı cihân âteş
Felek bir ṭâsa dönmüşdür kim ola der-miyân âteş

2 Yeter bîhûde efġân eyle ey bülbül cihândur bu
Kimine nâr olur gülşen kimine gülsitân âteş

3 Ġam u ġuṣṣa o şeb göñlümde od yaḳdıḳları budur
Kim eṭrâfa ulaşmaya derûnumda yanan âteş

4 ‘Aceb midir naṣîḥat eyledikçe iñlese göñlüm
Bilürsin üstine ṣu sepseler eyler fiġân âteş

Velehû

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Duḫân-ı âh ile oldum şerer bigi raḳḳâṣ
Sirişk-i çeşm ile oldum güher gibi ġavvâṣ

2 Bu âh ile çıḳışırsam bu yaşı nic'ideyin
Yuḳaru ḳorsam is olur aşaġı ḳorsam paṣ

3 Ḫalâṣ olmadı dil ḳayd-ı bend-i zülfüñden
Ḫaṭuñdan oḳudı biñ kerre sûre-i iḫlâṣ

4 Ṣuçın bilüp düşer ayaġa zülf-i fettânuñ
'Azîz başuñ içün eylük eyle fitneyi baṣ

5 Ne üzilür ne kesilür ṣaçuñla ġamzeñden
Gerek boġazla Necâtî ḳuluñ begim gerek aṣ

[129]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yâr yol iki ḳademdür birisini câna baṣ
Çünki bu meydâna geldüñ ayaġuñ merdâne baṣ

2 Üstüñe dönmek murâd olursa çevgân-ı felek
Bâşuñı tôp eyle andan ṣoñra bu meydâna baṣ

3 Bâġ-ı ḥüsne el ṣunarsın âh kim bîgânesin
Âşinâ ol ayaġuñı sünbül ü reyḥâna baṣ

4 Düz başınca ayaġuñ ṣalınma ey ser-mest-i nâz
Muḥtesib yüzine geldüñ nâzük ol rindâne baṣ

5 Gül yüzüñe öykünürse lâle-i ṣaḥrâ-nişîn
Yüregine dâġ-ı ḥırmân ur yüzini ḳana baṣ

6 Âl geymiş girmiş ortaya şarâb-ı lâle-reng
Duḫter-i rez çekmek isterseñ yüri mey-ḫâne baṣ

7 Aġzuñ esrârın Necâtî ṭuydı ṭuymasun raḳîb
'Anberîn ḫaṭ ḫâtemini ḥoḳḳa-i mercâna baṣ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Zülf-i ṭarrâruñ ġamından sünbülüñ boynında bâġ
Ḫâl-i ruḫsâruñ ġamından lâlenüñ baġrında dâġ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Redd itme derd-mendi eyâ Ṣâḥibü'n-Necef
Virsün ḥarîm-i ḥürmetüñe ḫasteler tuḥaf

2 Cânâ 'ale'l-ḫuṣûṣ ki dürreyn-i ezhereyn
Emṣâlini getürmedi bu nîl-gûn ṣadef

3 Ḥaḳ iki başdan iki nişân diküp eyledi
İki cihânda tîr-i murâdâtuña hedef

4 Ẕerrât ile güneş gibidür geldi bâ-vücûd
Senden cihâna her ne ḳadar dir iseñ şeref

5 Ẕât-ı Muḥammedî senüñ ile bilinmegin
Ma'rûf oldı 'âleme ma'nâ-yı men-'aref

6 Pîrâna ṣor Necâtî recâ ile buldılar
Lâ-tey'esû maḳâmını aṣḥâb-ı lâ-teḫaf

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sâḳiyâ ġam leşkerine ḥüsn-i tedbîr eylemek
Sâġar-ı meydür ṣurâḥiyle aġız bir eylemek

[130]

2 ‘Âşıḳam ḳâlû belâdan ḳoyma yolumdan beni
Kimsenüñ ḥaḳḳı degül taḳdîri taġyîr eylemek

3 Borcum olsun cân u baş üstine ḳurbân oldıġım
Tîr-i ġamzeñle kemend-i zülfüñe yir eylemek

4 Ṭıfl iken ḫarc eyledüm ‘ömrüm cüvân itdim seni
Şimdi yigitlik midür cevrüñ beni pîr eylemek

5 Yazmayınca ḫâşiye ḫaṭṭ-ı mu‘anber ḫaddüñe
Müşkil olur âyet-i ḥüsnüñi tefsîr eylemek

6 ‘Âciz ü ser-geşte iken bir ḳılında zülfüñüñ
Neydi bu bir nâ-tüvâna iki zencîr eylemek

7 Ḳaṣdı budur kim Necâtî ġamzeñe ḳurbân ola
Dôstum lâyıḳ degül ḫayr işi te’ḫîr eylemek

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Cemâlüñ muṣḥafı ḥaḳḳı mübârek fâldür zülfüñ
Ya ṭâvûsî mürekkeble yazılmış dâldur zülfüñ

2 Meger serv-i bülendüñden yere düşmüşdür anuñ-çün
Ḳararmış cümle endâmı şikeste-ḥâldür zülfüñ

3 Ne cân ile ṭuralım biz siyâset-gâh-ı ‘aşḳda
İki cellâddur ġamzeñ iki çengâldür zülfüñ

4 Bu gün urmaḳda ṭutmaḳda ḳatı seḥḥârdur ġamzeñ
Bu dem aşmaḳda başmaḳda ḳatı ḳattâldür zülfüñ

5 Necâtî her müselmânuñ görür ḳaydını ol kâfir
Baña geldükçe her dâ'im işi ihmâldür zülfüñ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Elâ ey Yûsuf-ı Ken'ânı Mıṣr'uñ
'Azîzi 'âlemüñ sulṭânı Mıṣr'uñ

2 Beñüñ beglenmesüñ ḫaddüñde zîrâ
Ḥabeş oldıġı yoḳ sulṭânı Mıṣr'uñ

3 Gözümden gitmesün ḫaddüñ ḫayâli
Kenâr-ı Nîl olur seyrânı Mıṣr'uñ

4 Şeb-i zülfüñde ḳandîl-i cemâlüñ
Ḳo yansun kim budur erkânı Mıṣr'uñ

[131]

5 Ḫalâṣ olmaz zenaḫdânuñ esîri
Mü'ebbed ḥabs imiş zindânı Mıṣr'uñ

6 Ṭavâf-ı Ka'bedür kûyı Necâtî
Ṣaçı Şâm'uñ ruḫ-ı ḫandânı Mıṣr'uñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Şâḫ-ı güldür sînem üzre zaḫm-ı şemşîrüñ senüñ
Ġoncalar zeyn eylemiş eṭrâfına tîrüñ senüñ

2 Yâ gibi ger çekersem ḳara baġrum yaraşur
Çâr-ebrû bir güzel mânendidür tîrüñ senüñ

3 Sâḳiyâ peymâne el virüp alursa dest-i yâr
Şem‘ gibi ṭutuşam olam miyân-gîrüñ senüñ

4 İdemezsin ey göñül mihr ü vefâ ile şikâr
Veh ki âhû-yı perî-zâd oldı naḫcîrüñ senüñ

5 Ṣıbyân oyuncaġına döndi Necâtî ‘aşḳ-ı pâk
Yoḫsa saña böyle mi ta‘lîm ider pîrüñ senüñ

6 Ey perî âyînede kim göre taṣvîrüñ senüñ
Âsumân oldı ṣanur ‘İsî gibi yirüñ senüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Bu ġam eyyâmında sâḳî bizi ḫoş-ḥâl eyledüñ
Rûzgâra bâde-i gül-gûn ile âl eyledüñ

2 İki bükdün bu ten-i zerd ü nizârım gûyiyâ
Murġ-ı cân ayaġına altunlu ḫalḫâl eyledüñ

3 Lâm-ı zülfüm ḥasreti dâl idiser ḳaddüñ didüñ
Üstümüze ey yüzi muṣḥaf ‘aceb fâl eyledüñ

4 Mektebe varup daḫi bir ṭoġrı ḥarf ögrenmedüñ
Üstüme ḥarf atmaġ ile ḳaddümi dâl eyledüñ

5 Baḳmayup ruḫsârına dil virmedüñ la‘line cân
Zâhidâ işi ne mûm itdüñ ne ḫod bâl eyledüñ

6 Ey Necâtî şevḳ ile her beyti kim itdüñ raḳam
Sûz-ı dilden dilbere bir nâme irsâl eyledüñ

[132]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sûre-i kevşer ḫaṭuñ ser-çeşme-i cândur lebüñ
Ḳarañuluḳdur ötesi âb-ı ḥayvândur lebüñ

2 Ruḫlaruñdur leblerüñi terbiyetler eyleyen
Mihr-i raḫşândur yüzüñ la'l-i Bedaḫşândur lebüñ

3 Ben ża'îf ü nâ-tüvânuñ biñ belâya mübtelâ
Sen Mesîḥâsın senüñ her derde dermândur lebüñ

4 Ucı bulunmaz perîşân rûzgârıdur ṣaçuñ
Aġza gelmişdür benim cânım gibi cândur lebüñ

5 Siḥr ile aldatmaġa ḫalḳ-ı cihânı dem-be-dem
Gâh olur ṭuz gösterür geh şekker-efşândur lebüñ

6 Gül-be-şekkerdür Necâtî bir ġazel dirseñ nola
Kim şekerdür sözlerim gül-berg-i ḫandândur lebüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Eyledi yüz vechile âyîne tedbîrüñ senüñ
Baġrına başmaġ içün bir lalıża taṣvîrüñ senüñ

2 Yolı dönsün şimdi bildüm istemezmiş dôstum
'Ömrüm uzunlıġın ol zülf-i girih-gîrüñ senüñ

3 Sîneme zaḫm-ı ciger-dûz itdigi eylüklerüñ
Bir bir arḳamdan çıḳardı 'âḳıbet tîrüñ senüñ

4 Gâh leb geh ḳadd añar dil-ḫaste cânın gezdürür
Kim ecel gibi irer nâ-gâh şemşîrüñ senüñ

5 Olmuşam ser-ınenzil-i kûy-ı melâmetde muḳîm
Şükr aña kim dimediler bu degül pîrüñ senüñ

6 Baş ḳurtarduñ Necâtî ayaġı tozında kim
'Arż ola 'izz-i ḥużûra 'öẕr ü taḳṣîrüñ senüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Cevre mâ'il olmasun yâri İlâhî kimsenüñ
Ẓulmi 'âdet eylemesün pâdişâhı kimsenüñ

[133]

2 Şâhid-i 'aşḳ idi eşkim ḳanlu çıḳarduñ anı
Böyle mecrûḥ olmasun yâ Rab güvâhı kimsenüñ

3 Ṭaşlar altında ḳalupdur ḳatı göñlümden elim
Böyle nâ-çâr olmasun ḥâli İlâhî kimsenüñ

4 Ben güneh-kârı bugün men' itme ṣûfî içmeden
Kim ṣorulmaz kimseden yârın günâhı kimsenüñ

5 Âh u efġânım bu ḳorḳudan uyutmaz ḫalḳı kim
Saña düşinde düşe nâ-geh nigâhı kimsenüñ

6 Ey güzellik burcına ḫurşîd olan yaḳma bizi
Çün bilürsin yerde ḳalmaz dûd-ı âhı kimsenüñ

7 Deñ Necâtî ġuṣṣa vü ġam çekmesün kim yoḳ durur
Âsitân-ı mey-kede gibi penâhı kimsenüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḥaḳḳâ budur ki ṣaḥn-ı cihân kem ḳonaḳ degül
İllâ ki 'ömr ḳâfilesi oturaḳ degül

2 Eşcâr egerçi her varaḳı bir kitâbdur
İdrâki olmayana cihân bir varaḳ degül

3 Dildâr senden olur ise bu'd-ı maşrıḳayn
Sa'y it göñül ki 'âşıḳa Baġdâd ıraḳ degül

4 Bir dem mi vardur ey gözi ser-mest ü ceng-cûy
Ol ġamzeler ki 'aşḳ ile ḳılıç bıçaḳ degül

5 İder Necâtî cennet-i dergâhuñ ârzû
Dünyâda gerçi işbu heves olacaḳ degül

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Âsumânîler geyüp gün gibi mâhım gitme gel
Göklere boyanmasun feryâd u âhım gitme gel

2 Çün müyesser oldı gelmek bende-ḫâneñ ḳurbına
Gel ki ḳulluḳ idelim devletlü şâhım gitme gel

[134]

3 Ey beni cevr ile ḫâk iden saña yalvarmaġa
Başdan ayaġa dil olmuşdur giyâhım gitme gel

4 Şem' gibi bir nefes bâlînüm üzre ḳıl ḳarâr
Cân 'adem ṣalırâsına ṭoġruldı râhım gitme gel

5 El götürüp rûz u şeb derdüñi eylerdüm ṭaleb
Ben elimle itmişim bildim günâhım gitme gel

6 Âfitâb-ı serv-ḳadsin ẓıll-i ‘âlî müstedâm
Devletim âsâyişim püşt ü penâhım gitme gel

7 Dûd-ı âhımdan Necâtî derd-mendüñ yolların
Ḳarañuluḳ eyledi baḫt-ı siyâhım gitme gel

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 ‘Âşıḳ-ı bî-çâreyim cân u cihândan geçmişim
Sâkin-i mey-ḫâneyim bâġ-ı cinândan geçmişim

2 Müflis-i kûy-ı nigâram baña añmañ cenneti
Ṭâlib-i ruḫsâr-ı yârem gül-sitândan geçmişim

3 Baña ögretmeñ gelüp her laḥẓa meyden geçmegi
Çoḳ zamân olmuşdur ey ṣûfî ben andan geçmişim

4 Göreli ruḫsâr ile zülf-i dil-âvîzüñ senüñ
Cennet-i bâḳî vü ‘ömr-i câvidândan geçmişim

5 Ben Necâtî leblerüñ şevḳiyle bî-hûş olmışam
Sen beni ṣanma şarâb-ı erġavândan geçmişim

[135)

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Âteş-i ġamdan yanupdur ḫâkdür cismim benim
Belki şol bir âh-ı âteş-nâkdür cismim benim

2 Himmetiyle hem-dem-i 'Îsî olursam ṭañ mı kim
Ehl-i diller ayaġında ḫâkdür cismim benim

3 Bunı bildim 'âḳıbet kim hîç nesne bilmedim
Gerçi başdan ayaġa idrâkdür cismim benim

4 Avladı öldürdi ben kendiligimden ölmedim
Şeh-süvârım lâyıḳ-ı fitrâkdür cismim benim

5 Ey Necâtî eyledim 'aşḳ ejdehâsını zebûn
Mâr-gîr-i zehr içün tiryâkdür cismim benim

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gözümde 'aks-i cemâlüñ bahâra beñzetdim
Yaşım bahârda ṭaşmış pıñâra beñzetdim

2 Cigerde cem' olalı ḳanlu ḳanlu peykânuñ
Derûn-ı sînede gördüm enâra beñzetdim

3 Görince baḥr-ı ḥüsünde ḫaṭuñuñ ḳarasını
Necât sâḥili ṣandum kenâra beñzetdim

4 Ṣaçuñ hevâsı ile yolları mu'aṭṭar ider
Nesîmi ḳâfile-i müşg-bâra beñzetdim

5 Güzel görinür ıraḳdan görinse her nesne
Anuñ içün güneşi rûy-ı yâre beñzetdim

6 Sirişk yaġmurı döksün ki berḳ-i âhımdan
Ḳarañu giceleri ben nehâra beñzetdim

7 Ögerseñ ol ruḫı ög kim Necâtî vaṣf ideli
Beyân varaḳlarını lâle-zâra beñzetdim

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Her gün ol ruḫsâr-ı gülzâr-ı cinânı gözlerim
Her gice ol zülf-i 'ömr-i câvidânı gözlerim

2 Zülf ü ruḫsâruñ hevâsıyla ıraḳlardan ṭurup
Gice âteş şu'lesin gündüz duḫânı gözlerim

3 Ḥüsnüñe ins ü melek ḥayrân u ben dîvâne-vâr
Geh zemîne baḳaram geh âsumânı gözlerim

4 Ḥalḳa gibi gözlerim ḳapuñda ḳaldı dôstum
Feṭḥ-i bâb ola deyü ol âsitânı gözlerim

5 Nice ṣuna çarḫ çînî kâse ile nuḳl-i ġam
Devr elinden ben ki câm-ı şâd-mânı gözlerim

6 Râḥat u ḳahrına dehrüñ baş açup yalvarrnazam
Ben Necâtî himmet-i şâh-ı cihânı gözlerim

[136]

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sen bu ḫışm-ı çeşm ile ḳan eylemezseñ işte ben
Derdimi dünyâda destân eylemezseñ işte ben

2 Al ele âyîne ol ḥüsn-i cihân-efrûza baḳ
Gül gibi çâk-i girîbân eylemezseñ işte ben

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yüri sen and içegör biz mey-i nâb ey ṣûfî
Saña peymânı ḳomuşlar bize peymânedekin

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Cefâ vü cevr ile alma dil-i sûzânı sînemden
Od alup ḳande yaḳarsın perî yüzlüm cehennemden

2 Göñül ḳaṣrına geldikçe ḫayâlüñ bir dem eglenmez
Ṣanasın kim od almaġa gelür bu külbe-i ġamdan

3 Gözüñ merdümlük eyleyüp her oḳ ki sîneme urdı
Kemân-ebrûlaruñ anı çıḳardı bir bir arḳamdan

4 Yüzüñi ey melek-sîret görürse diye ḥûrîler
Bu ṣûretle beşer gelmiş degüldür nesl-i Âdem'dem

5 Ḫayâli serv-i ḳaddüñüñ dile gelmedi ḫayliden
Ayaġına ṣu dökmeli oḷupdur çeşm-i pür-nemden

6 Müsâfirdür ṣabâ şimdi ayaḳ tozı ile geldi
Getürdi göñlüme bûy-ı vefâ ol zülf ü perçemden

7 Cüdâ olmadı sîneñden Necâtî nefs-i emmâre
Bu rûşen oldı kim kâfir ebed çıḳmaz cehennemden

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Yine ferzâne göñül 'aşḳ ile bî-hûş olsun
Yine dîvânelere câm-ı belâ nûş olsun

2 Çekeyin sînemüñ üstinde elifler tâ kim
Giceler ḳadd-i ḫayâlüñe der-âġûş olsun

[137]

3 Ey muṣavvir eger ol yâri iderseñ taṣvîr
Serv-ḳad ġonca-dehen sîm-bünâgûş olsun

4 Sen güzelden beni men' itme zihî ẓulm-i ṣarîḥ
Devr-i gülde diyeler bülbüle ḫâmûş olsun

5 İtiñüm sürme ḳapuñdan didim ol yâr didi
İtim olmaġı saña göstereyim oş olsun

6 Ehl-i dilden bu cihân boş olısardur yarın
Benden ol pîre-zen-i dehr bugün boş olsun

7 Ey Necâtî'ye sa'âdet güneşi çeşm-i ümmîd
Pertev-i mihr-i ruḫuñdan nice bir yoş olsun

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ḫayâl-i yâr öñine mâ-ḥażardan
Dil ü dîdem bulundı ḫuşk-ı terden

2 Lebüñ vaṣfın işitmiş ġoncalardan
Gül açılmış anuñ-çün çın seḥerden

3 Sevâd-ı dîde mülk-i dil senüñdür
Neñ eksük pâdişâhum baḥr u berden

4 Eger şîrîn lebüñe öykünürse
Göreyin dâd alsun Ḥaḳ şekerden

5 Baña bir bûse vir ölsün raḳîbüñ
Ḫalâṣ ol dôstum ḫayr ile şerden

6 Yüzüñi gördüm itdüm ‘aşḳa bünyâd
Kim işe ibtidâ ḫoşdur seḥerden

7 Bu cism ü vaṣl-ı kûy-ı yâr heyhât
Çıḳılmaz bir ḳıl ile göge yerden

8 Gönül ‘aşḳ odına yanar gözüm dir
Necâtî Ṭañrı ṣaḳlasun beterden

[138]

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Câm-ı ‘aşḳuñdur dem-â-dem sırrını fâş eyleyen
Nâr-ı şevḳüñdür hemîşe gözlerim yaş eyleyen

2 Öykünürmüş leblerüñe la‘l-i yâḳût ey ṣanem
Ġâlibâ işbu günehdür anları ṭaş eyleyen

3 Ḫâk-i pâyuña döküp ṣaçam gözüm gevherlerin
Ârzû-yı kîmyâdur beni ḳallâş eyleyen

4 Âhım ile işigüñ pâk itmege ḳomuş beni
Bâd-ı ṣubḥı gülşenüñ ṣaḥnına ferrâş eyleyen

5 Sâlik-i râh-ı ḥaḳîḳatdür Necâtî ḳorḳusuz
Dil-rübâlar ʻaşḳını kendüye yoldaş eyleyen

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Nice kâkül nice mû sünbül-i ḫoş-bûdur bu
Dil-i ʻuşşâḳı perîşân idici bûdur bu

2 Ne göñül ḳodı ne göz ḫâl-i ruḫ u ʻârıż-ı dost
Oda yanmaz ṣuya batmaz nice câdûdur bu

3 Umarın ḥaşrda cân oynadığımdan duyalar
Mâh-rûlar diyeler bir birine odur bu

4 Gözümüñ penceresin yapmaġa emr eyledi şerʻ
Ki nigâruñ ḥarem-i ḥüsnine ḳarşudur bu

5 Tenime ayru irer cânıma ayru sitemüñ
Tîġ-ı ḫûn-rîz-i cefâ-pîşeden ayrudur bu

6 Yine siḥr itdi Necâtî nice söz nice ġazel
Leb-i dilber ṣıfatında bir içim ṣudur bu

Velehû

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Faʻûlün)

1 Naẓar ḳıldı baña şol çeşm-i câdû
Enîs oldı yine Mecnûn'a âhû

2 Ne müşg olur ḳara zülfüñ ki hergiz
Bulunmaz nâfe-i âhûda bu bû

3 Ümîd-i vaṣluñ ile yandı sînem
Ṭama‘ olmasa olmaz idi ṭamu

4 Raḳîbe ṣadr gösterdüñ ḳapuñda
Ne gün geldi ki dirüz ite ulu

5 Gözüñden şöyle bîmâr oldı nergis
Ki ebr aġzına penbeyle ṣıḳar ṣu

6 Ruḫuñda ḫâl-i fettânuñ görelden
Bilindi bu ki batmaz ṣuya câdû

7 Necâtî ġamzesinden iste ḳaşın
Bulunmaz egri ṭutulmazsa ṭoġrı

[139)

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ey benim gün yüzli mâhum gel berü
Göklere çıḳmasun âhum gel berü

2 Ḳıble ḥaḳḳı Ka‘be yüzüñdür murâd
Ey ḳapusı secde-gâhum gel berü

3 Ay u günden alnuñ açuḳ yüzüñ aġ
Ey benüm zülf-i siyâhum gel berü

4 Sensüzin dünyâya baḳmaḳ güc imiş
Gel berü bildüm günâhum gel berü

5 Olmasun yazuḳ Necâtî ḳuluña
Ḳıl teraḥḥum pâdişâhum gel berü

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Gözüm aġlar o sîm-endâma ḳarşu
Yetîm oġlan gibi bayrâma ḳarşu

2 Yaḳamı yırtaram açma yaḳañı
Ḳızıl gül gibi ben bed-nâma ḳarşu

3 Göñül kâküllerüñden oldı ġam-gîn
Ġarîb âdem gibi aḫşâma ḳarşu

4 Beni sen ḳıṣṣa-ḫân itdüñ deyü dil
İder dildâr ile hengâme ḳarşu

5 Raḳîb ile idersin ṣoḥbet-i ḫâṣ
Necâtî'yi sürersin 'âma ḳarşu

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Fiġân ki âhıma baḳmaz geçer gider ol mâh
Dirîġ ki geçdi günüm nâle vü fiġân ile âh

2 Gice ṣaçı hevesi şöyle ince yoldur kim
Nücûm-ı eşki delîl itmeyen olur güm-râh

3 Götür niḳâb-ı cefâ-pîşeñi ki ṣûfî-i şehr
Görüp yüzüñi diye bu ne ḥüsn olur Allâh

4 Ṣabâ düşürdi ṣaçuñı bülend ḳaddüñden
O ḍarb ile teni başdan ayaġa oldı siyâh

5 Necâtî ‘aşḳa yüzüñle gözüñ şehâdet ider
Eger döküp zer ü sîmi idinmedüñse güvâh

Velehû

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Sevdim diyeli baḳmadı dilber birisine
Her kişi gerçi mâ’il olur müşterîsine

2 Yazuḳ degül mi ṣafḥa-i ruḫsâra ḫaṭ çeküp
Cân mülkini ayaḳladasın ġam çerisine

[140]

3 ‘Anber ṣaçuña beñzedicek miski ey ṣanem
Şöyle sevindi nâfe ki ṣıġmaz derisine

4 Gitsün diyâr-ı hecre göñül andan ilerü
Tek luṭf-ı dost bir naẓar itsün gerisine

5 Ḳaddimi bükdi yay gibi dest-i hecr ile
Oḳ gibi gitdi baḳmadı dilber berisine

6 Cân virseñ izi tozına nola Necâtiyâ
Bâzâr-ı ‘aşḳ içinde bugün müşterîsine

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Yaşumuñ ḳaṭresi geydürdi zirihler tenüme
Veh ki mâni‘ olamaz terk-i ḫadeng-efgenime

2 İşigüñde ṣoñ ucı ben beni ḫâk idecegin
Ey cefâ-pîşe meger geçmeye ḥükmüm tenime

3 Cennet-i kûyuñı terk eylemeyem âdem isem
Nice bir dâne-i ḫâlüñ od ura ḫırmenime

4 Dest-i ġam yaḳamı çâk itmek içün dikdi ḳazâ
Zülfüñüñ rişte sini zih gibi pîrâhenime

5 Ey güneş yüzli ṣanem âh yalıñuzluḳdan
Ki belâ giceleri sâyede gelmez yanıma

6 Dimiş ol yâr Necâtî'nüñ elinden yandım
Ki ḳomaz beni ḫużûr ile ṭuram meskenime

7 Ḳolını ḥalḳa gibi hîç ḳapumdan gitmez
Dikilür câm gibi iki gözi revzenime

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Zülf-i siyehüñ göñlümüz almaġa sebeb ne
Çün aldı dönüp yerlere çalmaġa sebeb ne

2 Gün yüzüñ ile mâh-ı felek ḳarşulaşırmış
Yâ ġamzeñ oḳın yâreme ṣalmaġa sebeb ne

3 Ol pâdişeh-i leşker-i ḫûbâna ṣoruñ kim
Kendine muṭî' olanı çalmaġa sebeb ne

[141]

4 Dil düzdi durur ḫâlüñi zülfüñ niye ṣaḳlar
Bir uġruyı ḳoltuġına almaġa sebeb ne

5 Çün girdi Necâtî elüñe gevher-i tecrîd
Şimden girü sen ġuṣṣaya ṭalmaġa sebeb ne

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḫaṭ belürmiş şol leb-i yâḳût-ı ḫandân üstine
Ḫızır'dur kim çıḳagelmiş âb-ı ḥayvân üstine

2 Geh kemend-i zülfüñi ṣal gâh tîġ-ı ġamzeñi
Boynumuz ḳılca ne ḥükmüñ var ise cân üstine

3 Sâḳî böyle sâde iken cân aparur leblerüñ
Ger şarâb olur olursa ḳan olur ḳan üstine

4 Çün biçildi ḥüsn-i ḳaddine güzellik ḫıl'ati
Kimseler iş aṣmadı zülf-i perîşân üstine

5 Ruḫlaruñda kim bilür zülfüñ ne câdûluḳ ider
Kim geçüp bu resme baġdaş ḳurdı Ḳur'ân üstine

6 Bâġ-bân-ı göñlümi men' itme ḳadd-i yârdan
Ḳonsa bir bülbül ne var serv-i ḫırâmân üstine

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey ġonca açılma gel aġyâr arasında
Dâmânuñı ṣaḳla yürime nâr arasında

2 La'lüñle dehânuñ görinür söyledügüñce
Bir ġonca iki dâne-i gülnâr arasında

3 Dil almaġa puṣuda ṭurur leşkere beñzer
Ḫaṭṭ-ı siyehüñ zülf ile ruḫsâr arasında

4 La'lüñe nice beñzedeyin şol güheri kim
İpin süriyüp yüriye bâzâr arasında

[142]

5 Fürḳat gözimüñ acı yaşın ırmaġ idüpdür
Ṣu ṣızmaz iken benüm ile yâr arasında

6 Bir yaña cihân bir yaña cânân ider cevr
Ḳaldım nideyim iki sitem-kâr arasında

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bâġ-ı cennet ne durur 'âşıḳ-ı dîdârlara
Ben o bülbül degilem ki ḳona gülzârlara

2 Ḳomazın zülfi kemendin ne çekersem çekeyin
Böyle olur ṭolaşan ṭurrası ṭarrârlara

3 Çek dil-âzârlıġı derd ile cânuñ çıḳsun
Yine cân virür idük böyle dil-âzârlara

4 Ḥabb-ı miskîn dehânda yer ider ġonca velî
Luṭf ile öyḳünemez la'l-i şeker-bârlara

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Çıḳalı göklere âhım şereri döne döne
Yandı ḳandîl-i sipihrüñ cigeri döne döne

2 Ayaġı yer mi baṣar zülfüñe berdâr olanuñ
Şevḳ u zevḳ ile virür cân u seri döne döne

3 Sen olasın deyü bir bir aṣılup âyineler
Gelene gidene eyler naẓarı döne döne

4 Ey Necâtî yaraşur muṭribi şeh meclisinüñ
Raḳṣ urup oḳıya bu şi'r-i teri döne döne

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Noḳṭa ṣaçdı fülfülüñ evrâḳ-ı rengîn üstine
Dâl yazdı sünbülüñ reyḥân ile dîn üstine

2 Zülfi 'uşşâḳ ile pîç-â-pîç olursa ṭañ mı kim
Her yañadan el üşürdiler o miskîn üstine

3 İre deyü ḳorḳaram bâd-ı ṣabâdan ṣovuḳ el
Ditrerem yapraḳ gibi ol berg-i nesrîn üstine

4 Tûtiyâ-yı ḫâk-i pâyım almasun dirseñ ṣabâ
Gör gözet dirseñ begim çeşm-i cihân-bîn üstine

[143]

5 Ṣu gibi ditrer leṭâfetde nigârâ 'ârıżuñ
Anuñ içün naḳş olunmuş ḫaṭṭ-ı müşgîn üstine

6 Ṭoprag olmuşken Necâtî agzınuñ ṣuyı aḳar
Luṭf ile ol âb-ı ḥayvân ugrasa sîn üstine

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Âhım felege irdi başım taḫt-ı şerâya
Yerden göge dek ḥayf olupdur bu gedâya

2 Ten derdi gibi olmaz imiş derd-i dil ü cân
Eyyûb daḫi döymeye beñ deñlü belâya

3 Ḥall olmaz imiş medresede müşkili ʻaşḳuñ
Maʻlûm durur mes'ele ġâlib ʻulemâya

4 Bir gül ki ḥarâmîsi durur ḫâl ü ḫaṭuñ kim
Ṭurmaz çıḳarur ḥüsn metâʻını baḥâya

5 Vaṣf eyleyemez ḥüsnüñi yıllarla Necâtî
Âsândur egerçi güzel ögmek şuʻarâya

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Bir aġız kim diyesin derd ile Allâh Allâh
Ṭoldıra yeri gögi nûr ile Allâh Allâh

2 Geh olur ḫavf gelür ġâlib olur gâh recâ
Gâh olur ḥasret ile âh iderüz gâh Allâh

3 Ṭoġrusın mi diyelim âh baña vây saña
İtmese bedraḳa-i luṭfını hem-râh Allâh

4 Ḳamu yerde bulunur ḫâżır u nâẓırdur ilâh
Âh içinde bulunur gel diyelüm âh Allâh

5 Ẓulmeti açmaġa ẕikr ile Necâtî ẕikr it
Feṯḥ-i Rûmilini âvâze-i Allâh Allâh

Velehû

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Faʻûlün)

1 Yaraşmaz bâdeden dildâra tevbe
Bu vechile ḳalursa yâre tevbe

2 Görelden leblerüñ and içdi ḳâḍî
Ki daḫi virmeye mey-ḫâra tevbe

3 Ḳulaġuña girer pendi raḳîbüñ
Nitekim kûçe-i ḫammâra tevbe

4 Dehânuñ sırrını ṣaḳlayamaz dil
Ne çâre yoġ imiş esrâra tevbe

5 Aḳıtdı ġamzeñ itsün ḳana perhîz
Begim lâzım durur bîmâra tevbe

[144]

6 Ġamuñ şeydâsına içmek yaradı
Nitekim merdüm-i huşyâra tevbe

7 Bu mu'ciz naẓmuñ elfâẓın Necâtî
İşidenler didi güftâra tevbe

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Dâ'im aḳar mı göz yaşı böyle yüzüm üzre
Devlet güneşi ṭoġmaya mı yıldızum üzre

2 Ben kuḥl-i cilâ minnetini çekmezem ammâ
Ḫâk-i ḳademüñ minneti iki gözüm üzre

3 Ol şâh-ı cihân süreli ḫışm ile naẓardan
Göz yaşı gibi âh ki düşdüm yüzüm üzre

4 İtmeye cüdâ bâd-ı fenâ kûy-ı fenâdan
Raḥmet buludı ṣu sepelerse tozum üzre

5 Dükkân açalı çâr-suy-ı bezmde ḥüsnüñ
İş a8dı yine gicelerüm gündüzüm üzre

6 Çün tâc-ı şeref oldı vü iksîr-i sa'âdet
Ḫâk-i ḳademüñ 'izzeti başum gözüm üzre

7 Sevdim dimişem seni Necâtî gibi sevdim
Yoḳdur dönüşüm baş virürüm bu sözüm üzre

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Çoḳ fitne ḳopar zülf-i siyeh-kâra uyınca
Dillerde meṣeldür bu ki ilanı tüyince

2 Ey Yûsuf-ı gül-çihre meṣeldür atalardan
Kim düşmen içün ḳuyı ḳazan ḳazar boyınca

3 Virdüñ ayaġı ṭopraġına nâfe-i Çîni
Ey bâd-ı ṣabâ var yüri ḫayr ile toyınca

4 Secde idüp ayruġa getürdüm yüzime kir
Göz yaşı neler çekdi neler anı yuyınca

5 Ġoncayla ḳatı ṣıḳlıġı var bülbülüñ ey bâd
Aġzı ḫaberin aldum anuñ ben ṣoluyınca

6 El virmiş iken furṣatı fevt itme Necâtî
El mi irer ol serv-i revâna büyüyince

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Gerçi çeşmüñ laḥza laḥza ḳan ider ḳan üstine
Dôstum ġamzeñ ḳılıçdur çeşm-i fettân üstine

2 Yâre ḫaṭṭ isnâd itmek bir zamândur şimdi kim
Ẕerreler toz ḳondurur ḫurşîd-i tâbân üstine

3 Yâr ile öpüşmeyince nûş idüp âb-ı ḥayât
Neydügini bilmedüm cân beslemek cân üstine

[145]

4 Ḫaṭṭ-ı la'lüñ ḥükmi kim zîbâ görinmez ey perî
Ger ḫaṭ-ı Yâḳût ise mühr-i Süleymân üstine

5 Ẓâhidâ küfrini zülfüñ ṭut ki âyân bilmişüz
Sû-i ẓann itmek ne lâzım bir müselmân üstine

6 Şimdi bildüm derd imiş dermâna irgüren beni
Ṭañ degül tercîḥ idersem derdi dermân üstine

7 Ḳaddüñi ögmek Necâtî'nüñ degül ḥaddi velî
Söylemez ḳumrı gibi serv-i ḫırâmân üstine

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Deldi ġamzeñ oḳı geçdi cigeri cândan öte
Delsün ey şûḫ-ı sitem-kâr nic'ola andan öte

2 Çemen-i ḥüsne geçüp nâz ile sen seyr idicek
Nice bülbül ola kim serv-i ḫırâmândan öte

3 Leb-i rengînüñe fi'l-cümle olur idi şebîh
Nesne yaratsa Ḫudâ la'l-i Bedaḫşândan öte

4 Virürüm zülf ü zenaḫdânuña gönlüm nic'ola
Neyleyeler baña zencîr ile zindândan öte

5 Câm-ı mey oldı nigîn ḥalḳa-i meclis ḫâtemi
Bezmimiz oldı bizim mühr-i Süleymândan öte

6 Zülfi derbend gözi reh-zen olaldan geçemez
Dil ü cân ḳâfilesi zülf-i perîşândan öte

7 Bülbül-i ṭab'-ı Necâtî söze âġâz idicek
Kimse yoḳdur ki öñinde gele 'irfândan öte

8 Ṭura ṭolular içe 'aşḳıma Rûḥ-ı Câmî
Varsa bu nuḳl-i şeker mülk-i Ḫorasândan öte

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Yine baġlandı göñül zülf-i siyeh-kâruñla
Yine daġlandı ciger âteş-i ruḫsâruñla

[146]

2 Dir görem dimiş idüñ ġamzeñüñ öldürdigini
Yine bir bûseñi alam gibi iḳrâruñla

3 Sürinüp ṣu gibi yüz üzre gelür ḳanlu yaşum
Ġarażı bu ki müşerref ola dîdâruñla

4 Sâye-perver yaraşur serv-i sehî luṭf ile
Yerlere çalsa beni sâye-i dîvâruñla

5 İt gibi ḫôr u ḥacîl olsun iki 'âlemde
Ser-i kûyuñ itini bir gören aġyâruñla

6 Ol degüldür ki gözüñ yaşın uralar yüzüñe
Yâr oldur ki ḳabûl ide seni varuñla

7 Eşer-i şâm u seḥer yoġ idi dünyâda daḫi
'Aşḳ u meşḳ ider idük ṭurra-i ṭarrâruñla

8 Sözüñüñ sûzı ile yandı Necâtî dil ü cân
Göreyin odlara yansun daḫi eş'âruñla

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Gel ey zâhid baña Ḥaḳ'dan temennâ ḳıl du'â eyle
Di kim dâ'im anı bir dil-rübâya mübtelâ eyle

2 Ümîdim devletim varım sa'âdetlü işigüñden
Kesilmesün 'alâḳam tek vefâ itme cefâ eyle

3 Eger pervâne gibi eylemezseñ yanmadan pervâ
Dil-i şeydâñı yaluñ yüzlilerle âşinâ eyle

4 Aña kimse yaramaz ey gül-i ra'nâ-yı bustânî
Cefâ vü cevr ü miḥnetden ne eylerseñ baña eyle

5 Necâtî cân virüp alduñ ayaġı ṭoprağın yârüñ
Yüri bâbında bulmuşsın gözüñe tûtiyâ eyle

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Âfet-i dîn olan ol gîsû-yı 'anber-bû gibi
Ġâret iden göñlini ben mübtelânuñ bu gibi

2 Oldı ben dîvâneye mûnis ḫayâl-i çeşm-i yâr
Ġam beyâbânında şol Mecnûn ile âhû gibi

3 Buncadan ḫûn-ı cigerle beslediğim göz yaşı
Dem-be-dem sıçrar yüzime yapışur ḳanlu gibi

[147]

4 Şol ḳadar sürdüm yüzimi itlerüñ izine kim
Al olupdur ḳanlu yaşumdan gül-i ḫod-rû gibi

5 Bir mu'allimden daḫi bir ṭoġrı ḫarf ögrenmeden
Serv-i ḳaddüñ vaṣfını ezber oḳudum ṣu gibi

6 Tîr-i miḥnetden Necâtî bulmaduñ hergiz ḫalâṣ
Ol kemân-ebrû cefâsı alnuña yazu gibi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Baḳmasun ḳapuña zâhid gözlesün miḥrâbını
Lâyıḳ oldur kim bile her kişi kendü bâbını

2 Menzil-i evvelde başını ḳadem itmek gerek
Râh-ı 'aşḳuñ gözleyenler zâhidâ âdâbını

3 'Ârif iseñ ṣafḥasında ḥüsnüñüñ ḫaṭ ḳoyma kim
Müsta'idd olan kitâbınuñ ḳomaz i'râbını

4 Gice vuṣlat mâ-cerâsın söyleşürdük âb ile
Yâr işitdi didi miskîn ḫûba söyler ḫâbını

5 Olṭa ṣalmışdur ṣuya ṣayd itmek içün ṣanuram
Gördügimce 'ârıżında zülfinüñ ḳullâbını

6 Sen ṭurup ṣûfî yüzin ekşitdiginden kime ne
Acıdur bî-çâre yavuz sirke kendü ḳabını

7 Ey Necâtî nâle mutrib eşk sâḳî ġam nedîm
Gel ki itdiler müretteb ṣoḥbetüñ esbâbını

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Aġzuñuñ zerrece yoḳ çünki vefâ-dârlıġı
Birdür ey dost anuñ yoḳluġı vü varlıġı

2 Dehenüñde leb-i cân-baḫşuñı itmiş iẓhâr
Ol ki yoḳdan yaradupdur bu ḳamu varlıġı

3 Deliden uṣlu ḫaber nûş idegör câm-ı şarâb
Nice bir 'aḳla kifâyet ḳo bu huşyârlıġı

(148]

4 Ṣaçı mârın kesüp olmuş gözi bîmâr velî
Virmemiş ḳılca żarar ḫüsnine bîmârlıġı

5 Ben dimezdim ki ḳapuñ iki cihâna degişem
Nidelim devr-i zamân eyledi ġaddârlıġı

6 Lebi vaṣfında sözüñ biz şekerin çıḳarıruz
Ḳanı ṭûtî ki ide cânla ḫarîdârlıġı

7 Şekerîn sözlerini ḳaġıda dürdüñ ki ṣata
Begim ögretdi Necâtî'ye bu 'aṭṭârlıġı

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Dünyâyı bir yaña ḳosalar bir yaña seni
Baña seni gerek seni ey bî-vefâ seni

2 Müşkil bu kim maḥabbet iki başdan olmadı
Sevdirmedi bana seni illâ bana seni

3 Mihr ü vefâ içün mi getürdi beni felek
Cevr ü cefâ içün mi yaratdı Ḫudâ seni

4 ʻÂşıḳlaruñ ne çekdigini añlamaġ içün
Allâh ideydi bir güzele mübtelâ seni

5 Bir baġrı ḳatı yüzi açılmış güzel gerek
Âyîne gibi göstere şâhum saña seni

6 Ṣalma ṣaḳın ayaġa duʻâcılaruñı kim
Ey serv-ḳad el üstine ṭutar duʻâ seni

7 Olduñ Necâtî sâye-i zülfinde pâdişâh
Var ey gedâ ki ḳapladı ẓıll-i hümâ seni

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Sâḳiyâ çünki degül kimseye furṣat bâḳî
Gel ṣabûḥî idelüm var ola elbet bâḳî

2 Furṣat el virmiş iken bezm-i ḥayâtı ḫoş gör
Demidür cân-ı ʻazîzüñ saña ṣoḥbet bâḳî

3 ʻAşḳı cândan ilerü sevdigimi ṭañlama kim
Umaram cân gide ḳala bu ḥâlet bâḳî

4 Dôst bu ṣûret ile gönlümizi aldı velî
Ḥüsn bir âyinedür ḳalmaz o ṣûret bâḳî

5 Ger vefâ itmez iseñ ‘ahde cefâ-kâr olasın
Ger devâ itmez iseñ derd ile ‘illet bâḳî

[149]

6 Baña yazuḳ diseñ a saña ne var ey ṣûfî
Kûy-ı yâr olmaz ise gûşe-i cennet bâḳî

7 Salṭanat virdi Necâtî'ye hümâyûn zülfüñ
Bârekallâh begim sâye-i devlet bâḳî

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Dime kim yârda yoḳ cevr ü cefâdan ġayri
Ne dilerseñ bulunur mihr ü vefâdan ġayri

2 Beni aġlañ beni kim üstime gelmez ölicek
Bir avuç ṭoprak atar bâd-ı ṣabâdan ġayri

3 Ne belâdur ki ḥaṭ u ḫâlinüñ âşüfteleri
Çeke hecrüñ elemin bunca belâdan ġayri

4 Dûd-ı âhım ne ‘aceb göklere ṭutsun yüzini
‘Âşıḳuñ kimi var ola Ḫudâ'dan ġayri

5 Ne ġaraż eyleye ‘uşşâḳ viṣâlüñ var iken
Ne murâd idine bîmâr devâdan ġayri

6 Elif-i ḳâmetüñ ile ḳaşuña râ didiler
Gönlümüz egleyemez kimse bu râdan ġayri

7 Yüzine ṭutsa Necâtî ne ‘aceb ḥaclet elin
Nesi var yüze gelür dest-i du‘âdan ġayri

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Dil sevdi yine cân ile cânân olacağı
Bî-çâre bilür derdine dermân olacağı

2 Gün yüzi ṭulû' eyleyicek ṣubḥ-ı ṣafâdan
Besbellü idi âfet-i devrân olacağı

3 Dil leblerüñüñ şevḳi ile düşdi şarâba
Sâḳî içelüm ṣun yeri şu ḳan olacağı

4 Dil zülfüñe ṭolaşdı didim güldi didiler
Beñzer ki olageldi perîşân olacağı

5 Genc-i ruḥı ḳatında göñül ḥâlini añma
Billâh Necâtî ḳo şu vîrân olacağı

[150]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Kâkül-i müşgîni birdür 'ârıż-ı gül-fâm iki
Nitekim 'âdetdür olur ḳadr bir bayrâm iki

2 Sînede hem cevr-i yâr u hem cefâ-yı rûzigâr
Bir niyâm içinde olmaz tîġ-ı ḫûn-âşâm iki

3 Âh kim iki 'adem ortasıdur bâġ-ı vücûd
Bir ḫarâb-âbâda geldik ṣubḥ birdür şâm iki

4 Ṭâlib-i cânân olan dünyâ vü 'uḳbâ añlamaz
Kûy-ı yârüñ yolı birdür menzil-i ârâm iki

5 Kimi ʻİsî dir leb-i cân-baḫşuña kimi Ḫızır
Ṣora varursañ ḥaḳîḳat cism birdür nâm iki

6 Bâdedür laʻlîn lebüñ mestânedür nergislerüñ
Bezm-i ḥüsnüñ zînet itmiş piste bir bâdâm iki

7 Düşde ʻaşḳuñ ḥâletin Mecnûn'a ṣordum didi kim
Saña hem-demdür Necâtî bâde birdür câm iki

Velehû

(Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün)

1 Çekdi kenâra göz yaşı sen mâh-pâreyi
Ey mâh-pâre öger iseñ ög sitâreyi

2 Maʻşûḳa göñlin egmedi Ferhâd gerçi kim
Mûm eyler idi şevḳi odı seng-i ḫâreyi

3 Virdi fenâya âhım u yaşım yeri gögi
Yer gök ḳabûl ide mi bu ben yüzi ḳarayı

4 Derd ile ḳoñ beni baña añmañ viṣâli kim
Baḥr-ı muḥîṭe ġarḳ olan añmaz kenâreyi

5 Ṣanma Necâtî cennet-i kûyuñ ḳoyup gide
Ölmüş durur bulunca ol arayı arayı

Yuḳaruda otuz ṭoḳuzuncı ṣaḥîfeden bed' ile âṣârınıñ dercine ibtidâr olunan Burûsalı ḳâḍî-ʻasker Veliyyüddîn Çelebi-zâde, Fâtiḥ ḥażretleri muṣâḥib [151] ve vüzerâsından Aḥmed Paşa'nıñ ṣoñradan ele geçen baʻżı eşʻârıdır. Şâʻir-i müşârün-ileyhiñ şîve-i meżâmîn ü ḫayâl ve imlâ vü me'âlinden dört beş yüz sene muḳaddem âṣâr-ı manẓûme ve menṣûrede Türkçe îrâd ve istiʻmâl olunan reviş-i ʻibâre ve şîve-i lisân, "ḳaba Türkçe"

ta'bîr olunan Anaṭolı lisânıyla mürekkeb ve ba'żen 'Arabî ve Fârisî daḫi maḫlûṭ olaraḳ tanẓîm ü inşâd olundıġı añlaşılur ve bu 'ibâre de "babamız lisânı" ta'bîrine cedîr ü sezâ oldıġı iḫṭâr olunur.

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Ṣoñradan Ele Geçen Eş'ârı

Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ḫayâl-i yâr ile ḳıldum bu gice ṣoḥbet-i ḫâṣ
Semâ'-ı nâleme uydurdı raḳṣını raḳḳâṣ

2 Niçün düşer yüzi devrinde dil zenaḫdâna
Gerek ki 'îdde zindândan olunaydı ḫalâṣ

3 Lebüñ ḳanırn içer anuñla bir degülse gözüñ
Ḳo ḳanlum ile ṣoruşayum el-curûḥu ḳaṣâṣ

4 Ṣımaġa şîşe-i nâmûsın Aḥmed'üñ nice bir
Hemîşe seng-i melâmet atar 'avâm u ḫavâṣ

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ṣafâ-yı 'ârıżı cennetden itdürür i'râż
Hevâ-yı kûyı ḳomaz dilde ârzû-yı riyâż

2 Devâ-yı derdimi ṣordum ṭabîb-i 'aşḳa didi
Liḳâsı ile ḥabîbüñ şifâ bulur emrâż

3 Belürdi ḥoḳḳa-i la'lüñde dür dişüñ ḫannâs
Göründi mîmde Yâḳût şîvesiyle beyâż

4 Kemâle ḳâbil iseñ istifâża ḳıl Aḥmed
Muḥâldür bu ki feyżinde buḫl ide Feyyâż

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ġam degül bî-ḫâl olursa ḥüsnüñ evrâḳında ḫaṭ
Resmdür 'âriflere nâme yazarlar bî-nuḳaṭ

2 Zülfüñüñ dârında berdâr itmege dil düzdini
Ḥâkim-i ḳudret 'izâruña virüpdür dest-i ḫaṭ

[152]

3 Ḫayr umarsa dil miyânuñdan maḥaldür dilberâ
Çünki Peyġamber buyurdı ḫayr-umûr olur vasaṭ

4 Mıṣr-ı ḥüsnüñ ḥasretinden her dem Yûsuf-cemâl
Nîl-i çeşmimden döker Baġdâd-ı gönlüm Rûm'a Şaṭ

5 Aḥmed'e cevr eylemekden dôst i'râz eyledi
Yâ unutmuşdur ṭarîḳın yâḫud itmişdür ġalaṭ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün)

1 Cânâne cemâlüñsüz dil bulmadı cândan ḫaẕ
Zîrâ ten-i bî-câna yoḳ 'ayş-ı cihândan ḫaẕ

2 Geçdikçe ṣun ey sâḳî meyden var ise bâḳî
Furṣatdur alam tâ kim 'ömr-i güẕârândan ḫaẕ

3 Ey dil ḫat-ı ser-sebzin la'linde temâşâ it
Gör Ḫızır ne ḫoş almış ser-çeşme-i cândan ḥaẓ

4 Gönlüñ ḳatıdur cânâ nerm olmaz o eşkimle
Kim seng-i siyâh itmez hîç âb-ı revândan ḥaẓ

5 Zâhid yanaġuñ vaṣfın idrâk idemez zîrâ
Kesb eyleyemez a'mâ âyîne-i cândan ḥaẓ

6 Raḥm isteme dilberden çün ney gibi iñlersin
Aḥmed seni diñdirmez ol k'ala fiġândan ḥaẓ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Görmeden cân terkin eyler bî-nizâ'
Vaṣf-ı ḥüsnüñi kim itse istimâ'

2 Cân u dil dirsem nola la'lüñe kim
Yoḳ bahâya istenür evvel metâ'

3 Ṣormaḳ isterdim lebi râzın didi
Küllü sırrın câveze'l-işneyni şâ'

4 Aġdı başına hevâsı ḳaddüñüñ
Ol hevesden serv urur her dem semâ'

5 Bûse almaḳ zehr-i ḳâtil görinür
La'l-i şîrînüñden itdikçe vedâ'

6 Cân-ı 'âşıḳ ṭaldı aġzuñ fikrine
Buldı sâlik sırr-ı ġayba ıṭṭılâ'

7 Her şeb Alḥmed revzenüñden tâ selḥer
Görinür âhuñ çerâġından şu'â'

8 Key be-vaṣl-ı dost yâbem dest-râ
İnne 'ömrî fî hevâ ṣudġîha żâ'

[153)

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḫışm ile çeşmi ḳaṣd-ı dil ü cân ider dirîġ
Küfr ile zülfi ġâret-i îmân ider dirîġ

2 Ḫayl-i ḫayâli 'aḳlı perâkende-ḥâl idüp
Cem'iyyetimi zülfi perîşân ider dirîġ

3 Milḥnet kemânı cevr oḳı ile delüp ḳomaz
Ḥasret ḳılıcı yüregimi ḳan ider dirîġ

4 Mey deyü ḳanım içeli mestâne gözleri
Tennûr-ı ġamda baġrımı biryân ider dirîġ

5 Bâġ-ı ruḫında çâh-ı zenaḫdânı ḫasreti
Cennet çemenlerin baña zindân ider dirîġ

6 Alḥmed'den idüben ḥasenâtın o şeh dirîġ
Her nâ-maḥalle ḥüsn ile iḥsân ider dirîġ

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Zihî bidâyet-i ḥüsn-i ḫaṭuñ nihâyet-i luṭf
Yüzüñde ḥuccet-i ḥüsn ü lebüñde âyet-i luṭf

2 Gül-i ruḫuñ varaḳı ḥâmil-i maḳâle-i ḥüsn
Ḥadîṣ-i la'l-i lebüñ nâḳıl-i rivâyet-i luṭf

3 Bu luṭf-ı ṭab'ı gören incinür du'âmızdan
Ne nâzük eylemiş ol nâzenîn-i ġâyet-i luṭf

4 Dili münevver ider cânları musaḫḫar ider
Meh-i sipihr-i melâḥat şeh-i vilâyet-i luṭf

5 Çü dilde verd-i ruḫuñ ẕikri vird-i cânımdır
Sezâ durur ki serimde ola velâyet-i luṭf

6 'İẕâruñ âbı ne ṣudur ki ḥüsn mevcin urur
Leṭâfetinden ider ḫaṭṭuña sirâyet-i luṭf

7 Zebân-ı ḫâme-i Aḥmed beyân resâ'iline
Yazar leṭâ'if-i ḥüsn ü ider ḥikâyet-i luṭf

Velehû Ez-Ġazel

(Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün)

1 Ṭaşdı yaşım deñiz gibi sâḥili vü kenârı yoḳ
Mevc-i ġam-ı zamâneden fülk-i dilüñ ḳarârı yoḳ

2 Kimse mi var cihânda kim bezm-i ġamuñda şem'-vâr
Sîne-i sûz-nâk ile dîde-i eşk-bârı yoḳ

3 Mihr yüzini gösterür 'âşıḳa ruḫlaruñ velî
Âyinelerde görinen ṣûretüñ i'tibârı yoḳ

4 Fürḳat odına yanarım ḳor gider ise ġam beni
Kim bu ṣınıḳlu göñlümüñ bir daḫi ġam-güsârı yoḳ

5 Naḳd-i revânın Aḥmed'üñ yolına ṣaçduġum bu kim
Ġayri elinde ey ṣanem saña yarar niṣârı yoḳ

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Âh kim ġam kilîdinüñ dili yoḳ
'Âşıḳuñ bundan ulu müşkili yoḳ

[154]

2 Ṣındı seng-i cefâda ṣabr ayaġı
Râh-ı 'aşḳuñ maḳâm u menzili yoḳ

3 Ġonca la'lüñe ḳande öyküne kim
Ġonca miskîndür aġzı var dili yoḳ

4 Nice teşbîh idem yüzüñ ḳamere
Ki mehüñ 'anberîn selâsili yoḳ

5 Ẓulmi oransuz itme Aḥmed'e kim
Tîr-i âhuñ felekde ḥâ'ili yoḳ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Her kimüñ kim bir ḳamer-ruḫsâr-ı mihr-efzâsı yoḳ
Gûyiyâ ḫâr-ı siyehdür kim gül-i ra'nâsı yoḳ

2 Ḫaddüñüñ cennet gibi yüz gülşen-i ḫandânı var
Cennetüñ ḫaddüñ gibi bir lâle-i ḥamrâsı yoḳ

3 Serv-i ra'nâdur ḳadüñ ey ġonca-leb servüñ velî
La'l-i 'unnâbuñ gibi şîrîn ü ter ḫurmâsı yoḳ

4 Çeşm-i şûr-engîzi pür-âşûb idelden ‘âlemi
Gûşe mi vardur kim anuñ fitne vü ġavġâsı yoḳ

5 Cân u dil yaḳsam nola cânâ yüzüñ şem‘inde kim
Bâl ü perden ‘âşıḳ-ı pervânenüñ pervâsı yoḳ

6 ‘Anber-i sârâ gibi olsun siyeh-rû ey ṣanem
Her göñülde kim ser-i zülfüñ siyeh sevdâsı yoḳ

7 Bülbülüñ çoḳdur senüñ ey gül velî bu Aḥmed'üñ
Senden özge lâle-ruḫsâr u semen-sîmâsı yoḳ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Piste-lebsin pistede lîkin şeker güftâr yoḳ
Serv-ḳadsin servde ammâ ki ḫoş-reftâr yoḳ

2 Sebze vü âb-ı revân u câm-ı ṣâfî ṭab‘-ı pâk
Cümle ‘ayş esbâbı var ammâ münâsib yâr yoḳ

3 Dil ġarîbin aṣma zülfüñ dârına şeb-rev deyü
Ben boyun kim şehrde ṭurrañ gibi ṭarrâr yoḳ

4 Leblerüñ esrârını mey-ḫâneden ṣormaḳ gerek
‘Ayb-bîn çoḳdur velâkin kâşif-i esrâr yoḳ

[155]

5 Ḫaste-diller ḥâlini ṣor sañ a ġamzeñden didim
Didi dilberlik yolında pürsiş-i bîmâr yoḳ

6 Senden alup göñlümi kime virem kim bir daḫi
Âfitâb-ı serv-ḳâmet mâh-ı gül-ruḫsâr yoḳ

7 Serv-i gül-ruḫ dirdim ol fettâna lâkin servde
Sîb-i sîmîn üzre bitmiş berg-i ‘anber-bâr yoḳ

8 Hep cihân ol meh-liḳâya müşterîdür ey güneş
Ṣatamazsıñ ḥüsnüñi germ olma kim bâzâr yoḳ

9 Kimse Aḥmed gibi medḥ itmez mu‘anber zülfüñi
Ṭûtî çoḳdur Hind'de lâkin şeker-güftâr yoḳ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Âyine-i cândur ruḫ-ı zîbâsı ‘Alî'nüñ
Bir gözle muḥâl oldı temâşâsı ‘Alî'nüñ

2 Kim gezdüre ḫurşîdi gümüş serv üzerinde
Fitneyle meger ḳâmet-i ra‘nâsı ‘Alî'nüñ

3 Bir serv durur yapraġı şîve yemişi nâz
Ṭoġrusı belâdur ḳad-i bâlâsı ‘Alî'nüñ

4 Bustân-ı ḥacâletden eger şîve ṣatarsa
Biñ câna ucuzdur lebi ḫurmâsı ‘Alî'nüñ

5 Câzû gözi öldürdigini itmege ilḥyâ
‘Îsî-demidür la‘l-i güher-zâsı ‘Alî'nüñ

6 Yüz fitne vü biñ nâzı çeker sürme yerine
Bir demde iki nerġis-i şehlâsı ‘Alî'nüñ

7 Ḫaṭṭ u lebi tezvîr idügin ṣormaġa Aḥmed
Ḥâcib getürür yâ ḳaşı ṭuġrâsı ‘Alî'nüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Cânları zâr u nizâr eyledi hecr ile ġamuñ
Dilleri zîr ü zeber ḳıldı cefâ vü sitemüñ

[156]

2 Ceyş-i Hindû ile feṯḥ itmege mülk-i Ḫuten'i
Sipehi ṭıfl ider ol ṭurra-i müşgîn-'alemüñ

3 Cân ḳaşuñ üzre benefşeyle yazar sünbül-i ter
Ṣalsa ey serv-i revân sâyesini zülf-i ḫamuñ

4 İşigüñe niçe yüz sürmeye ḫurşîd-i felek
Ki ider gâh gehî anı müşerref ḳademüñ

5 Zülfi şerḥini bu Aḥmed nice kûtâh ide kim
Râh-ı sevdâda dırâz oldı zebânı ḳalemüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Bir gice sevdâ-yı zülf-i bûy-ı yâr itsem gerek
Müşg gibi ḳanlar yudup terk-i diyâr itsem gerek

2 Kimseye rûzî degüldür maḥrem-i esrâr-ı 'aşḳ
Ben şeb-i târîki bârî râz-ı dâr itsem gerek

3 Şem' baş oynar ki meclisde iken germ olmasun
Ben ayaġuñ tozına cânlar niṣâr itsem gerek

4 El uzadup zülfüñe yalvarırum sevdâmı gör
Mûr iken efsûn oḳuyup ḳaṣd-ı mâr itsem gerek

5 Seyre çıḳdukça seg-i kûyuñ ḳadem basmaġ içün
Yüzimi gül-gûn yaşımla lâle-zâr itsem gerek

6 Tîr-i âhımdan iñen ġâfil yürür beñzer ki ben
Bir gün ol kebk-i ḫırâmânı şikâr itsem gerek

7 Sâḳiyâ peymâne ṣun kim tevbe vü peymânı ben
Ṣûfîler dülbendi gibi târumâr itsem gerek

8 Ẕikr ü fikr isterseñ Aḥmed işte ḫalvet işte ben
Ḳo beni kim fikr-i ruḫsâr-ı nigâr itsem gerek

[157]

9 Ḫaṭṭ u la'l ü ḳadd ü ruḫsâruñ ile eş'ârımı
Ḫûb u rengîn ü laṭîf ü âb-dâr itsem gerek

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Efkâr-ı 'aşḳuñ ile dil-efgâruñum senüñ
Dermândeyim ki derde giriftâruñum senüñ

2 Sevmek seni günâh ise aṣ zülfüñe beni
Başdan ayaġa çünki güneh-kâruñum senüñ

3 Ṭurdum ḳapuñda başuma bir gün ṭoġa deyü
Gören ṣanur ki sâye-i dîvâruñum senüñ

4 Ey ṭâs-ı 'aşḳına dil ü cân ka'beteyn olan
Nerd-i ġamuñda ḥasret ile zâruñum senüñ

5 Bîmâr öldürici dil ü cân ṭabîbisin
Öldür beni ki derd ile bîmâruñum senüñ

6 Ne mâhsın ki cân olalı müşterî saña
Bâzâr-ı ʻaşḳ içinde ḫarîdâruñum senüñ

7 Yâr Aḥmed'i görüp didi ey ʻandelîb-i mest
Zârîlıġ eyle turma ki gülzâruñum senüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün)

1 Gülşen-i cennetde bitmiş bir gülüñ vardur senüñ
Ol gül ucından hezârân bülbülüñ vardur senüñ

2 Luṭf ile reyḥânları gülşende ḫayrân itmege
Yâsemenler sâye ṣalmış sünbülüñ vardur senüñ

3 Çîn-i zülfüñde ne Hindûdur benüñ kim dir gören
Mülk-i Hindustân deger bir fülfülüñ vardur senüñ

4 ʻAnberîne olmaġ içün nev-ʻarûs-ı ḥüsnüñe
Serv-i nâz üstinde müşgîn kâkülüñ vardur senüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün)

1 Mestâne gözlerüñden olalı ḫarâb dil
Yaş yerine döker cigerimden şarâb dil

[158]

2 Maḥşer midür ṣaçuñ ʻarafâtında ʻaşḳuñuñ
Kim anda ḳalb ḳalb ṭurur bî-ḥisâb dil

3 Ġam pûtesinde cân eridigin gözetme kim
Tâb-ı cemâle döymez olur âb u tâb dil

4 Ṭaḳdım kebûter-i dile şevḳim kitâbını
Sûzından odlara yanup oldı kebâb dil

5 Ḥüsnüñ ṭaġıtdı ‘aḳlı dil aldandı sözüñe
Alḥmed ne itsün oldı maḥall-i ‘itâb dil

Velehû

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Ḥikâyet-i ġam-ı hicrân-ı yârı mı diyelim
Şikâyet-i sitem-i rûzgârı mı diyelim

2 Yâḫud bu şîşe-i nâzük-mizâc göñlümüze
O seng-dilden iren inkisârı mı diyelim

3 Edeb degül gile cevr ü cefâ-yı cânândan
Ne ḫûb ‘özr diler rûy-ı yârı mı diyelim

4 Yazup leṭâ’if-i ḥüsnin beyân varaḳlarına
Benefşe berg-i gülüñ perde-dârı mı diyelim

5 Ya âb-ı luṭf-ı ‘izârın mı yâ kenârında
Leṭâfet ile biten sebze-zârı mı diyelim

6 Şiken şiken resen-i müşg-bârı mı ögelim
Dizin dizin güher-i âb-dârı mı diyelim

7 Viṣâle va‘de virür ġamzeñ aña biz inanup
Ḳabûl-i mestüñ olur i‘tibârı mı diyelim

8 Göñülde sûzen-i ġam var üşenmeden biz aña
Ḫayâlüñ ayaġınuñ reh-güzârı mı diyelim

9 Belâlı bülbülin añup ṣorarsa Aḥmed'i dost
Gülüñ firâḳını yâ zaḫm-ı ḫârı mı diyelim

Şehzâde Sulṭân Cem'iñ ṣoñradan bulunan ba'żı âṯârıdır:

Şehzâde Sulân Cem Ḥasbe'ṭ-ṭâli' Rodos şövalyelerine müsâfir iten birâderi Sulṭân Bâyezîd-i Ṯânî'ye yazdıġı ḍarâ'at-nâmede görilen eş'ârıdır:

مفرد
باب حیوان کرم وقتست ای سلطان
احیا کی این بنده راذلت قلب چاکرم

وله
نیست خدمت که ازلطف بجویم رحمتی
زانکه لطف خسروابی حدوبی عدادمست

وله
چون زالطافت کرفتم قال را
حاجت کفتن نشاید حال را

Sulṭân Bâyezîd-i Ṯânî'niñ ikinci şehzâdeleri Sulṭân Ḳorḳud'uñ, küçük birâderi [159] Yavuz Sulṭân Selîm'iñ cülûsından ṣoñra Sulṭân Selîm'e yazdıġı 'arîżadaki eş'ârıdır:

رفیع رأی تو برمن تغیری دارد
بتهمتی که مراشان بکفته اندجرم نی

بنعمت توکهجانراازوست نوروضیا
بتهمتی توکه تنرازبهراست غیرتی

نکرده ام بخلاف ضمیر تو فعلی
خدای لم یزلی شاهدم باین معنی

وله
كجاروم كه مراجزدرت پناهى نيست
بجزعنايت توهيچ عذرخواهى نيست

وله
اسمع بقلبك انالاذان كاذبة
وانظربعقلك ان الطرف خوان

Yavuz Sulṭân Selîm Ḫân-ı Ġâzî ḥażretleriniñ ‘Acem şâhlıġını i‘lân iden Şeyḫ İsmâ‘îl Ṣafevî'ye re’sen ve cevâben ṣâdır olan tehdîd-nâme-i hümâyûnlarında mesṭûr olan ve zâde-i ṭab‘-ı hümâyûnları olup mu’aḫḫaran ele geçen eş‘âr-ı ‘âlî-i cihân-gîrâneleridir:

Tehdîd-nâme-i evvelde münderic ebyât:

چو بيينه تهى كرددار نره شير
شغال اند ندرايد ببانك دلير

من زرع الفتن حصد المحن

مصرع
كه زنكى بشستن نكردد سفيد

بيت
خوى بد در طبيعتى كپ نشست
نرود جز بوقت مرك أزوست

وله مثنوى
من انم كه چون بركشم قيغ تيز
برار روزى زمين رستخيز

كباب از دل نره شيران كنم
صبوحى بخون دليران كنم

شود صید زاغ کمانم عقاب
ز تیغ بلرزد دل آفتاب

اگر درتیر دم تو کنم دیدهء
ذکر دون کردند نشنیدهء

ز خورشد تابان عنانم بپرس
ز بهران آب سنانم بپرس

اگر تاج دارای مرا تیغ هست
چو تیغم بود تاجت آرم بدست

امیدم چنانست نیروی بخت
که بسانم ازدشمنان تاج و تخت

وله
سایهء عدل و عنایت بسر او فکنیم
هرکه چون مهرنهدروی بخاك درما

مصراع
زهی سعادت انکس که این اجابت کرد

وله
باسیه دل چه سود کفتن وعظ

Pâdişâh-ı ẓafer-penâhıñ üçünci def'a gönderdikleri tehdîd-nâmede münderic manẓûmeleridir:

عروس ملك کسی در کنار کیرد ننك
که بوسه بر لب شمشر آبدار دهد

وله
در مرك انکسی بکوید بپای
بزین اندر بجند رجای

'Ahd-i Ḳânûnî'den Ṭavuḳçı Başı-zâde Ṭavuḳçı Başı Enderûnî Seḥâbî Çelebi:

Maṭla'

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Zaḫm-ı tîr-i yâr ile ey dil ṭolu ḳansın yine
Ḳaşlarınuñ yâyına beñzer ki ḳurbânsın yine

Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân ḥażretleri 'Aṣrından Edîb-i Meşhûr İrânî Molla Ḥâmidî'niñ Eş'ârı

Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân ḥażretleriniñ her nev' 'ilm ü ma'rifete olan farṭ-ı meyl ü raġbet ve aṣḥâbına ri'âyet ü 'inâyet-i ma'ârif-şinâsîlerini işiden 'ulemâ vü üdebânıñ dâru's-salṭanat-ı seniyyelerine cân atdıḳları gibi edîb-i meşhûr İrânî Mollâ Ḥâmidî daḫi bâr-gâh-ı hümâyûnlarına ruḫ-sâ ve bir müddet muṣâḥiblik ve ba'żı me'mûriyetlerle maẓhar-ı elṭâf u iltifât olaraḳ nâm-ı hümâyûn-ı pâdişâhânelerine tanẓîm ü tedvîn ve ḥuẓûr-ı hümâyûnlarına taḳdîm eyledigi dîvân-ı belâġat-'unvândan müntaḫab eş'âr-ı belâġat-âṣârıdır:

مناجات حضرت باری

التجا کردم بشاهی کو سمیع است و علیم
زانکه دارد مرا ازشر شیطان الرجیم

چون کشادم دفتر اعمال خود رهم چو کل
مطلع ان بود بسم الله الرحمن الرحیم

[161]

کفت دل الحمد لله چون هدایت یافت ما
داشت رب العالمینش بر صراط مستقیم

شکر یزدانراکه جانم داد و ایمان تیر هم
وزکرم بخشید ثوب صحت و طبع سلیم

تامرا ساز و بلطف خود مقام صدق جای
ساخت اینجا بر سر سجادهء تقوی مقیم

از نسیم لطف و فیض رحمت خود در جهان
جسم خاکئ مرا حرورد در ناز و نعیم

یا اله العالمین دارم ز تو امید لطف
من کنهکار و فقیرم تو کریمی و رحیم

وله

عالم و عرفان دادی و کردی کرامت راه راست
در محل بد هرچه دادی بنده ات رایا حکیم

طالب دیدارم و خواهم کپ بینم روی تو
وز تویی یابم صدای لن ترانی چون کلیم

حامدی شد خاك در کوی تو ای دریای نور
پرتو خود را مکیر ازلطف ازین مشتی رحیم

وله

سازاین بیچاره راازپی روان مصطفا
انکه مدشد برفلك زایماء انکشتش دونیم

آنکه مد ظل حق راز و کسی بهتر ندید
زان سبب بخود اسمش دردل مد حا و میم

وله

آن محیط مرکز عرفان که در بحر وجود
انبیا هر یك دری بودند واو دری یتیم

یا رسول الله کرم فرما و دست من بکیر
چند دست و پازنم در ورطهء امید و بیم

یا شفیع المذنبین رحمی که در راه خدا
بر دل محزون من هست ازکنه باری عظیم

[162]

وله

کرچه غفارست و ستارست رب العالمین
ازکنه شرمندکی مارا عذابی دان الیم

عفو کن یارب کناه من بحق صاد و نون
کز خجالت روز و شب وپیش دارم سرچوجیم

کرچه سرتاپا کناهم در طریق بندکی
همچنان ازتو امید عفو دارم یا کریم

وله

دارم امید از سر کویت رسیم رحمتی
ادران روزی که دست من نه زرکیرد نه سیم

روی زردآرردہ ام بردرکه و موی سفید
رحم کن بر حال زار من بقرآن قدیم

هرچه صادر کشت از من پی رضای حضرتت
زان پشیمانم کنون استغفرالله العظیم

وله

بنام پادشاه عالم آرای
که کردافلاك راچون خیمه برپای

کنه بخشی که اودریای جودست
زابرجود فیاض و جود ست

جهانداری که ملکش بیکرانست
نهان ازدیده و بردل عیانست

زنامش کار عالم با نظام است
عطایش دایم و ملکش مدام است

چو آتش عقل را شد دانش آموز
بامرش خلق شد عالم بشش روز

زفانوس مه و قندیل خورشید
زمین را و زمانرا نور بخشید

فر و بارید بر صحرای کثرت
زابر مغفرت باران رحمت

چو شد سیراب ازو کیزار عالم
جهان نشو و نمای یافت خرم

مدام ازفر انوار صفاتش
جهانرا چون کلستان کرده ذاتش

بهر جای از و آب و هوائ
ندارد جا و پی او نیست جائ

سپهروعرش وکرس ساجداوست
دل بیچارهء من حامد اوست

درنعت رسول الله صلی الله علیه و سلم [163]

محمد مظهر الطاف یزدان
حبیب حق امین وحی قرآن

رسول الله نیکو خواه امت
در بحر یقین دریای رحمت

بمعنی کرچه زادم بد مقدم
بصورت در نبوت کشت خاتم

جنان آراست کلزار شریعت
که عالم شد پر انوار شریعت

چنان افروخت شمع دین باحسان
که تا روز قیامت هست تابان

چو او در بارگاه حق امین شد
بلطف خود شفیع المذنبین شد

زهی سر لوح دیوان نبوت
بتو ختم است ارکان نبوت

خدا ذات ترا چون بر گزیده
عزیزت کرده همچون نور دیده

چوکشت ازحق مقام صدق جایت
جهان جا کرد در ظل لوایت

طریق عاشقان شد روشن از تو
ضمیر عارفان شد کلشن ازتو

ازان سیرانکهت سبع طباقست
کپ ببکت جبرائیل اسبت براقست

در صفت معراج

شبی کشتی دراین دنیای غدار
سواره بر براق برق رفتار

براقی ماه روی عنبرین دم
قوایم لعل سیمین ساق زرهم

سراپایش بلعل و در ملمع
همه زین ولجام او مرصع

چو خورشیدی بروکشتی سواره
ملائك فوج فوج اندر قطاره

براندی از سرای امهانی
هوا کردی ازین دنیای فانی

ملائك پش پشت طراقوا کوی
همه با جبرائیل اندر تکاپو

کرفته جبرئیل آندم بطاقت
دواندی بر هوا برق براقت

کذشتی همچو باد از بحر آتش
شدی بر اوج این نه طاق خوش خوش

چو وهم تیز پر جایی رسیدی
که باخود جبرئیل آنجا ندیدی

چو جبرئیل وبراق آنجا فروماند
خدا آندم ترا نزدیك خود خواند

فرود آمد ز اوج قدس رفرف
ملائك در نظاره مانده صف صف

نهادی پای برفرف روانی
شدی بر چار طاق لا مکانی
[164]
حجاب نور و ظلمت جمله شد دور
شدی اندر مقام قرب مسرور

نشستی در مقام قاب قوسین
نمود ایزد بتو اثرار کونین

چو صحت آمد از اول بانجام
خدایت ملك پا داد و کرد انعام

نهادت تاج اوحیناك بر سر
فکندت خلعت لولاك در بر

ترا کفتا چو دادت تاج شاهی
بخواه ای بنده از من هرچه خواهی

توآندم کام خود کردی فراموش
جهانرا یاد کردی از سر هوش

شدی از حضرت سلطان غفار
شفاعت خواه این مشتی کنه کار

چو کار ملك ملت راست کردی
کناه خلق را در خواست کردی

کریم بر کرم از غایت جود
کناه جملهء امت به بخشود

ترا باتاج و با تشریف و انعام
اجازت داد با صد لطف ر اکرام

دکر باره ز اوج ملك لاهوت
بیکدم آمدی تا ملك ناسوت

بأمت تحفه آوردی ز درکاه
که هان لا تقنطوا من رحمة الله

بنور شمع و فانوس رسالت
رهاندی خلقی از تیه ضلالت

زهی سر خیل فرزندان آدم
بعون حق شفاعت خواه عالم

تو ابر رحمتی فیذ تو عام است
عطایت وافر وجودت مدام است

مدار ازما بلطف دور سایه
ندارد کرچه هرکز نور سایه

تو از حق رحمة للعالمینی
شفیع هر کنهکار حزینی

نظر کن اشك و اه حامدی را
بخواه از حق کناه حامدی را

هزاران رحمت حق بر روانت
پس آنکه بر روانی پی روانت

درود آفرین حق نثارت
نثار چار یار با وقارت

جهار ارکان دین مستقیمت
که بودند از سر دانش ندیمت

ترا آل و اصحابت سراسر
سلام مؤ منان تا روز محشر
[165]
پس از حمد حق و برتو تحیات
مرا در خاطر آمد این مناجات

غزل درمناجات باحق سبحانه وتعالی

خداوندا کناهم عفو فرمای
ز لطف خویش جرم من به بخشای

مرا از جمله‌ء مستغفرین ساز
خلاصم ده ز دست نفس خودرای

دو چشمم لایق دیدار خود کن
زبانم را بشکر خود بیارای

زمرآت رخت یعنی دل من
بدست خود غبار غیریزدای

زنزد خود رفیقم ساز توفیق
که تا بر شارع دولت نهم پای

الف و ارم مجرد از علایق
بسوی خویش راه راست بنمای

بدست تست مفتاح سعادت
بروی من دری از غیب بکشای

باوج دل رسان موج معانی
ز قعر لجهء طبع کهر زای

بسوی خویشتن خوان حامدی را
پس اورا در مقام صدق کن جای

در مدح پادشاه اعظم فاتح قسطنطنیه سلطان محمد بن سلطان مراد خان ابوالخیر دوران

شه دریا دل فرخنده طلعت
سکندر هیبت جمشید سیرت

خداوند جهان قطب سلاطین
پناه ملك عون دولت و دین

شه علی نسب سلطان محمد
که بادا عمر و اقبالش مؤید

شهی کوراست سلطانی مسلم
بعدل و جود گشته شاه عالم

شهنشاه جهان سلطان عادل
که در فن جهانگیر پست کامل

جهانرا روشنئ دیدهء جان
چراغ دودمان آل عثمان

دمی کین طاق مینو آفریدند
برای خاطر او آفریدند

سپهر و انجم و عنصر تمامی
زجان داده بدو خط غلامی

همه از بهر او پیوسته درکار
تمامی بنده اند اوست خوانکار

ربود اقبالست از عون الهی
بچوکان سعادت کوی شاهی

بجود و عدل و علم و حلم هر چار
شده اسطون این نه طاق روزکار

شده باآن دل و دوست توانا
خداوند دو اقلیم و دو دریا

[166]

ز تختش کوست جای شهریاری
بود یکساله راه از هر کناری

نموده همچو مهر از روم اشراق
فکنده سایه ء دولت بر افاق

فلك زین خسرو زر ثخش غازی
نموده بر زمانه سر فرازی

ز عول خود مدامست بانوار کار
چو پیغمبر شب و روزش غزا کار

زسهم تیغ این سلطان عادل
بدهر از هم جدا شد حق و باطل

دمی کو آتش کین بروزد
نهنك اندر دل دریا بسوزد

زجودش عالم جایی زد علم را
که دیدارازخودفر و لوح قلم را

بدرکاهش که کان هر کمالیست
کمال ارزان وسعرشعر غالیست

بروز بزم بخشد با دعاکو
کهرباکیله و زر با ترازو

دهد باشاعر و مادح سراسر
برای یك غزل ده بدرهء زر

برای نکتهء بخشد جهانی
زشهریٔ به بر او نکته دانی

ندیمانش بسان چرخ دوار
سراسر غرق خلعتهای زرکار

بیك خندیدنش با نکته کوییٔ
دهد زرین کلاهی ماه رویئ

بروی هر که او خندد زمانی
کند تازنده باشد کامرانی

چو او زر بخشد و انواع کالا
نباشد در حسابی اسب و دیبا

فقیری کو ازو یابد وظیفه
نپوشد غیر کمخا وو قطیفه

اکر یابد خبر از بخشش وی
خجل کردد روان حاتم طی

بود او آفتاب برج اقبال
که زر بخشیست کارش سال تاسال

دمی کو از پی تسخیر آفاق
بسان مهتر تابان کرد اشراق

اشارت بفتوحات سلطانی دام فی الملك فتوحه

زتیغش آتش هیجا علم زد
فرنکستان و مغرب را بهم زد

نخستین شهر استنبول کرفته
زعکس رخ جهان در کل کرفته

نهاد از شرع ودین یاساق و توره
بملك بوسنه وارناود و موره

طرابزونرا که حصنش چو درجی
بدست آورد وزدبر خیل کرجی

بیك حمله کرفت از عون یزدان
زافللاق و مدللی تا قرامان

عدورا راند چون شب ازدر و بام
بسان صبح صادق تا در شام
[167]
شکست آمد از و خیل عجم را
که ماند از حد خود بیرون قدم را

درازی را که دم از راستی راند
بجای خویشتن چون سرو نیاشند

وزانجا چونکه بر دشمن ظفریافت
عنان بخت سوی تخت خود تافت

بر افکند از جهان آیین غزرا
برون آورد مغز انکرز را

سپاهش در خرزاز آب بکذشت
بدست آورد ملك کفه و دشت

چو فارغ شد زفتح دشت توران
بشادی کرد فتح قرا بوغدان

دکرباره ز فتح لشکر شاه
جهان مسرور کشت الحمد لله

بفیروزی کذشت از آب تونه
چو خور بالشکری انجم نمونه

تمام اقلیم دشمن پی سپر کرد
در و بام عدو زیر و زبر کرد

بر خیلش که دریایست فولاد
عدوی پی جکر یکدم تأستاد

چو از شه لشکر کفار بشکست
دل آدای دین ناچار بشکست

هزیمت در سپاه دشمن افتاد
ببانك این غزل هاتف نداداد

غزل درفتح لشکرخونکاروهزیمت کفار

که کبر ازپست خونکار بکریخت
بلی از مصطفا کفار بکریخت

یکی کو خویش را ثانی نمی دید
از و بیچاره شد ناچار بکریخت

همی زدلافها در خلوت اما
چو روز رزم کشف ازکار بکریخت

زپیش حملهء شیران شرزه
عدو چون روبهی طرار بکریخت

چو شکل رمح بیجان تورا دید
زبیم جان چو دزد ازدار بکریخت

اکربکریخت خصم ازشه عجب نیست
که کبر از حیدر کرار بکریخت

کریزان شد ز رنك و بوی خیلت
جعل از نکهت کلزار بکریخت

چو او بکریخت لشکر هم نه استاد
نارستد خیل چون سردار بکریخت

خبر شد در جهان کاعدای دولت
زپیش صدمهء خونکار بکریخت

ترا شد خسروا شاهی مسلم
مبارك باد فتح جمله عالم

تاریخ فتح لشکرسلطان وکسرسپاه قرا بوغدان

زآب تو نه چون بر دشت زد موج
سپاه شه که او عمان خیرست

[168]

بزیر چتر شاهی همچو ماهگ
روان شد آن شهی کو جان خیرست

چنین تاریخ کو کنجیست پنهان
زهجرت هشتصد و هشتاد و یك دان

تمامئ سخن و ذکر حال قایل

چو شد این فتح را تاریخ گفته
رخ احباب شد چون گل شگفته

پس از فتح قرا بوغدان بسالی
که ساکن شد سپاهش در حوالی

روانی بردآن خیر البریه
سپه را بر سر اسکندریه

من آندم بودم از شه بازمانده
دعای انزوا بر خویش خوانده

زمکر حاسدان و کید اقران
فتادم دور از درگاه سلطان

کشیده صد بلا از بهر برسه
شده ساکن درون شهر برسه

دلم غمگین و چشمم بود نمگین
شدم دور از شه آفاق مسکین

دعای شاه می گفتم شب و روز
که باز آید شه آفاق فیروز

بود کز حال من آگاه گردد
حدیث من قبول شاه گردد

بداند کانچه میگویند اقران
بحق حامدی کذبست و بهتان

مرا باری دگرد لشاد سازد
ززندان غمم آزاد سازد

کناه من زشاهنشاه دوریست
که ازخورشیددوری عین کوریست

بدین مقدار جرمم هست اقرار
به بخشد کاشکی این چرم خوانکار

کرازشاه دور کردم بار دیکر
به تیغم کو ببر شاه جهان سر

وکر باری دکردراردوی شاه
مرا راهی بود از عون الله

بمردم در سخن کر لب کشایم
زبانم را بیرون آر از قفایم

غرض کز دورئ شاه جهانبان
زقول و فعل خود هستم پشیمان

کناهی خود نکردم بردر شاه
وکر هم کرده ام استغفرالله

خطاب و زمین بوس

سلیمان دولتا عالم پناها
فریدون اقتدارا پادشاها

تو سلطان سلیمان دستکاهی
بفرمان تو از مه تا بماهی

[169]

خدااز لطف خویشت آفریدست
ترا از پادشاهان برکزیدست

بامرش خلق شد بهرتو کردون
غلام تست کرعالی و کردون

بمصر ملك داری هرچه خواهی
عزیزان بنده و تو پادشاهی

نمیدانم غلامانت کدامند
تورا ازماه تاماهی غلامند

من از جانت غلامی کمترینم
که دور از حضرتت کوشه نشینم

نه تو اول زخاکم بر کرفتی
سراپای مرا در زرکرفتی

پس از عمری اکر کردم کناهی
بجز عفو ندارم عذر خواهی

چه خوش کفت این سخندان خردمند
کناه از بنده و عفو از خداوند

هران حکمی که فرمودی متمنعا
همه بر وفق فرمانت اطعنا

غلامانیم و سر تاپا کناهیم
خداوندی تو غفران ازتو خواهیم

مصیر من بسوی حضرت تست
اکرچه سست رفتم آمدم چست

ندارد جان حزین درکه پناهی
نمی آرد دل من روبراهی

طریق مکه ام خاك ره تست
مقام قدس داعی درکه تست

وله

مبادا دیده ام پی خاك راهت
سرم خالی مباد از ظل جاهت

همیشه تا بود افلاك برپای
همیشه با ترکی مه بود آی

ترا دوران شاهی جاودان باد
دلت شاد و خدایت یار جان باد

فلك در قبضهء فرمان شه باد
عدوی کاو دل قربان شه باد

خداوندا بحق خیر ابرار
که از شربدان شه رانگه دار

غزل

بکن جهدی کزا هل دردباشی
کر اهل دردباشی مردباشی

زبهر آن یکی ترك دو عالم
اکر کویی بمعنی فردباشی

اکر دل دل نداری کرمئ عشق
چو ماه دی بصورت سردباشی

چنان باید که دایم از غم عشق
باشك سرخ و روی زردباشی

اکر داغ غم عشقش نداری
کی اهل درد را در خوردباشی

[170]

کنی چون سرمه اندر دیدها جای
اکر در راه آن مه کردباشی

بکو چون حامدی مدح شه دین
که چون خورشید عالم کردباشی

وله
درین معنی چو بنمایئ تکلف
بناشی خالی از ذوق تصرف

چنان کن ای سخندان نکته سازی
که باشد در دل هر حرف رازی

و کر بنمایدت اقبال راهی
که یابی قربت درکاه شاهی

دران درکه رعایت کن ادب را
فراموش ساز انین طلب را

ظو کل پیوسته خندان روی می باش
سخنساز و لطایف کوی می باش

سخن درپیش شاه آهسته میکوی
طریق رفق و مسکینی همان پوی

دکرباره اکر درپیش سلطان
همی خواننده شعر خویش اقران

مکو زنهار عیب شعر ایشان
که ایشانرا نکردد دل پریشان

کر ایشانرا بود از روی معنی
کمان جهل در بازوی دعوای

توچون سنك محك درویش می باش
دران حالت بخال خویش می باش

که گر نقد خود ایشان برتوسایند
عیار خویش بامردم نمایند

سفرکردن حامدی درافطاروعزیمت درگاه خوانکار

سفر کردم چو در از قعر دریا
نهادم رخ چو خوردر کوه و صحرا

چو بیك چرخ میرفتم شتابان
کهی در بحر و کاهی در بیابان

بهر سالی همی رفتم بجایی
همی دیدم زعمر خود صفایی

کهی در کوه بودم چون پلنکان
کهی در بحر بودم چڈن نهنکان

بهر شهری که بودم قرب سالی
بدم در خدمت صاحب کمالی

بهر ملکی که کردم عزم خود جزم
کهی در بزم بودم کاه در رزم

بکشتم مدتی در کوه و هامون
بدیدم اکثری از ربع مسکون

رسیدن بملك روم و تفرج آن مرزوبوم

بامر حق پس از سی سال سیران
بروم افتادم از تقدیر یزدان

چه دیدم کشوری معمور واسع
که بودش هر دهی چون مصر جامع

بهر شهرش که رفتم بهر سیران [171]
شدم در طور آن معموره حیران

تمام شهرها چڈن خلد معمور
زعدل شاه خلق شهر مسرور

عمارتهاش مأوای غریبان
چو جنت هر یکی جای غریبان

شهی آسوده اندر هر عمارت
که هرکس کامدار ز بهر زیارت

وله

بهمت روح آن شاه ملك فر
دهد دانه بر بخش بامر غفر

چو نعمت نوشد آنجا مرد ه رو
در آخر مرکب او هم خورد جو

برند از بعد اکل آشنایئ
مسافر را بحمام خدایئ

مسافر کامد آنجا تا بسرحد
تو کوی شد بشهر و خانهء خود

چو دیدم رونق وآین آن ملك
بسی کردم بجان تحشین آن ملك

بکفتم کیست شاه این ولایت
که بادش یار جان شاه ولایت

بکفشد آن شهنشاه جهاندار
که نامش در شهنشاهیست خوانکار

وله

خداوند سلاطین زمانه
کزو شد تازه آیین شهانه

مثال او شاهان در شماره
مثال آفتابست و ستاره

شهنشاه جهان سلطان عدل
نکو خواه زمان خاقان بازل

هر آنچه در جمیع عمر حاتم
به بخشیدست او بخشد بیکدم

درین عالم کنون پیدا و پنهان
نباشد مثل او شاهی سخندان

رسیدن بدرگاه شاه جهاندار حضرت خوانکار دام ملکه

روانی عزم ان درگاه کردم
دعای شاه عالی جاه کردم

چه دیدم کشوری چون تخت خورشید
در آنجا خسروی بهتر ز جمشید

مع القصه بعن لطف الله
بدیدم آفتاب روی ان شاه

چو شاه از لطف خوددر فن نظر کرد
همانندم ان نظر در من اثر کرد

نظر فرمود و تحسین کرد آ بنواخت
مرا از جمع نزدیکان خود ساخت

عزیزم کرد و در بر کرد خلعت
برای من مقرر کرد نعمت

[172]

قریب نیست سالم محترم ساخت
مرا سرتابه پا غرق نعم ساخت

خداوند زر و دینار کشتم
بنزد خلق بامقدار کشتم

هر آن شعری که میگفتم من ازخود
ترحم می نمودار نیك و اربد

بمن پیوسته آن شاه ملك فر
همی بخشید بدره بدرهء زر

بهر سالم غلامی پنج دادی
در عشرت بروی من کشادی

مدامم اشبهای باد رفتار
همی بخشید و خلعتهای زرکار

نه تنهابامن این لطفش عیان بود
چومن بلبل هزارش مدح خوان بود

که هر یك راز من صد باره بهتر
رعایت کردی آن شاه ملك فر

همه باخان ومان و زر و اسباب
همه چون منعمان خوش دل زهریاب

همه چون من بدان منزل رسیده
ز لطف شه بکام دل رسیده

زجودش روزکاری عیش کرده
بشادی رخ او باده خورده

چنان مارا زلطفش ساخت مسرور
که ازالطاف شه کشتیم مغرور

دل من هر چه ازسلطان طلب کرد
بمن بخشید وچن دررخ نیاورد

بدبینان دایمم تیمار کردی
غم حال من درویش خوردی

چو سال هشتصد وهشتادویك کشت
که سلطان طرد فتح کفه و دشت

بملك بخشید خلعتهای فاخر
بداعی و بهر کو بود شاعر

همی بخشید آن شاه کریمان
غلامان باندیمان و حکیمان

رهی را یك دو روزی در میانه
فراموش کرد آن شاه زمانه

برای من یکی از فرط خامی
طلب کرد از شه عالم غلامی

شه دین دو غلامم داد زیرك
که شهری را همی ارزید هر یك

چو قدر آن بتان نشناختم من
عجب منصوبهء کج باختم من

نکرده هیچ فکر و احتیاطی
دران درکه نمودم انبساطی

که یعنی بنده راز انها نکو تر
عطا فرماید آن فرخنده اختر

ویاخود چیفت کاوی با زمینی
دهد تا من شوم کوشه نشینی

دل سلطان که چون بحریست عمان
نشد از من بدان معنی پریشان
[173]
ولیکن آن سخن دلکش نیامد
شهنشاه جهان را خوش نیامد

رهی راخواست تا مهجور سازد
وزان درگاه عالی دور سازد

شیخ شدن حامدی در عمارت سلطان شهید سعید غازی خوانکار مراد خان اول

روانی ساخت آن شاه جهاندار
مرا شیخ مزار غازی خوانکار

نمی کردم قبول آن پایه را من
که شخص از اکابر کفت با من

که از قهر شه عالم بیندیش
مکن ز دهر چه ادای مرد درویش

ز ترس شاه منصب ردنکردم
ولی می شد بکردون اه سردم

شدم دور از سلطان بناچار
برفتم تا مزار غازی خوانکار

چه آنجا رفتم و کردم زیارت
خوشم افتاد وضع ان عمارت

در آنجا بود حمامی خدایئ
که میکرداند آبش آسیابیئ

صفت حمام قاپلوجه
که از بهر فقیران کرده ایام
مراور اکرام همچون آب حمام

بدانستم چو دیدم انچنان رمز
که با من میکند شاه جهان رمز

که عمر ای حامدی امد بغایت
بر آور غسل در آب انابت

خلاصهء رمز و اشارت شاهی

چه هر ساعت غلامی خوب خواهی
چو بخشیدم دکر محبوب خواهی

وکر تا که ترا در خرده بینی
ندادم جفت کاوی با زمینی

منم قادر که در شاهی برحمت
به بخشم غله اتپی جفت و زحمت

چو عمری داده ام زر و قماشت
دهم بی دود و زحمت نان و اشت

چو حمامت دهم پی دود کلخن
چراغت برکنم پی جور روغن

چو کردم فقه اینهارا سراسر
دل مسکین تمامی کرد باور

بکفتم حامدی انصاف تو کو
براه بندکی ان لاف تو کو

چو تو کشتی ز جود شاه فربه
چه حاجت جفت کاو و زحمت ده

[174]

بتو بمیل کردم با دلریش
پشیمان کشتم از کستاخئ خویش

در آن آب انابت غسل کرم
که استغفار بدرمان دردم

دران حال از دل و جان رمیده
شفاعت نامه کفتم این قصیده

قصیده

ای زسهم خنجرت ثر چرخ لرزان آفتاب
خنك اقبال تورا بریسیده ماه نو رکاب

در جهانکیری علم کشتی بفیروزی چنانکه
آسمانت میکند اسقندر ثانی خطاب

تاروان شد فوج ازهرطرف خیلت چو سیل
کشت شهر و قلعهء دشمن زموج ان خراب

ازنهیب تیغ خونریز تو دشمن با زره
غرق شددرخون چشم خوش چون ماهی دراب

کرکند با کوه قدرت دست کین اندر کمر
همچو سنك آسیا در کردش آید از شتاب

ازبرای بزم خاصت هرسحر فراش مهر
خیمهای لاجوردی را کشد زرین طناب

رامح افلاك از بهر تو بر نار شفق
نسر طایر را بنوك رمح می سازد کباب

شهریاران جهانرا خاك راحت شد مقر
پادشاهان زمان را بارکابت شد ما آب

کر نبودی لنکرحلم تورا حکم ثبات
زورق غبراشدی برآب کردن چون حباب

پادشاه بردرت کو قبله کاه عالم است
مدتی شد تاندارد بنده راه ازهیچ باب

خطاب و زمین بوسی

من سك این آستان بودم ولیکن چشم بد
دورازاندرددرم افکندست ازان عالیجناب
[175]
من که بودم از عطایت غرقه درناز ونعیم
میکشم اکنون زدور چرخ انواع عذاب

یارب آن اقبال و دولت کو که ازروی کرم
که کهی یابنده میکردی بدلجوئ خطاب

آن سعادت کو که من ازدولت بخت بلند
دیده می رخسار آن خورشدتابان می حجاب

ای خوش آن روزی که من همچون ریاحین رنك ر
از عطای شاه دین پوشیدمی هر دم ثیاب

ای خوش آن روزی کزابردست شه برفرق من
سیم می باریدهمچون رش باران از سحاب

من که بودم کمتر از یکذره درپیش رخت
داشتم از خرمی در سرهوای آفتاب

کاه چون مه باسعود چرخ میکردم قران
چون مه تو کاه یاخورشید می سودم رکاب

تا مرا ازچشم خویش افکندی آن دولت نماند
آن همه نعمت توپنداری خیالی بودوخواب

تحسر بر مافات وحکایتی مناسب این حالات

در وجود آمد بنادانی زداعی جزدهء
کرچه میکردم همه عمرازجرایم اجتناب

ماه بختم راازان غفلت خسوف غم کرفت
کرم شدخورشد تابان برمن ازروی عتاب

خیمه زدخیل غم هجران دراقلیم دلم
دولت وصل مه رویت پذیرفت انقلاب

پادشاها در زمان مصطفای مجتبی
آنکه بدپیغمبران رادرجهان مالك رقاب

کرد روزی شاعر کستاخئ تازوبنی
رفت همچو ززلفت مه رویان پس درپیچ وتاب

درمیان جمع آن شاه شریعت با علی
قطع کن کفتار زبانش رازمن ای بو تراب
[176]
مرتضا رفت و مراد شاعر مسکین بداد
کفت اینست ای عزیزان این زمان رای صواب

مصطفا این حال چون ازمرتضا معلوم کرد
کفت پوشیدی درین کار ای علی ثوب ثواب

پادشاها تاب قهر شه ندار و حامدی
زانکه نبود خاك را تاب عتاب آفتاب

اعتذار و شفاعت

در بسیط خاك هرکز در خیال من بنود
این که کردوتیره ازبرك خسی دریای آب

من بحسب حال خویش ازکفتهء سلیمان بیت
میکنم تضمین مدح پادشاه کامیاب

آفتابا کر کناهی دیدهء از ما بپوش
وربتیغم میزنی سهلست روی ازمن متاب

خردهء کر دروجودامد زمن برمن مکیر
خردهای ذره کی خورشید کیرد در حساب

درجهان رسمی قدیمست ازبزرکان مرحمت
وز فرو دستان خطا والله اعلم بالصواب

تا بود افلاك همچون خیمه واوتاد میخ
تابود خیط شعاع مهر تابان چون طناب

باد قایم خیمهء عمرت باوتاد دوام
سایبان خیمه ات اقبال تا روز حساب

بخدمت مشغول شدن بنده دران عمارت فرخنده

شدم از جملهء مستغفرین من
نهادم زیرا مر شاه کردن

شدم مشغول شیخئ عمارت
بهر روزی همی کردم زیارت

همی خواندم در آنجا شاد و خندان
چو حفاظ دکر یك جز و قران

در آنجا بود سی حافظ موظف
که میقردند تربت را مشرف

چو من در آن عمارت شیخ بودم
همیشه جد و جهدی می نمودم

زسی حافظ کپ بود انجا ملازم
تنی چندی همی خواند ند دایم
[177]
دیکرهامی فرستادند نایب
چه نایب کودکی چندی عجایب

غلط خوان کودکی چندی که فرفر
ورقها می شمردندی سراسر

چو سر محفل دعای ختم کفتی
ورق برهم نهادندی و رفتی

چو بودم شیخ و حکمم بود غالب
منآندم منع میکردم ز نائب

بکفتم هرکه او دارد وظیفه
بباید خود بدان ترب شریفه

که این طفلان غلط خوانند دایم
نباید شان شدن اینجا ملازم

رهی هر صبح بهران جسارت
همی رفتم بدان فرخ عمارت

وزانجامی شدم تاسوی مطبخ
همی دیدم یزاق روی مطبخ

که طباخ خدم کانجا بمزدند
زلحم و نانها چتری ندزدند

کروهی صاحب بقراج و کاسند
کروهی مفلسند و در هراسند

تمامی را همی کردم رعایت
زمن خوشنود بودند آن جماعت

بدند از من چو بودم بنده ناظر
غریبان و فقیران جمله شاکر

وکر جمعیتی کردندی اشراف
که آمد دوستی ناکه ز اطراف

خدم را در نهان از مال اوقاف
حذر فرمود می از تور اسراف

که هم مهمان زما خوشنود باشد
هم از اسراف دوری سود باشد

وزانجا چون همی رفتم بخانه
همی کفتم دعای عاشقانه

بسلطان جهان و جد سلطان
که ایشان صاحب خیراند واحسان

رهی را بردرخانه است مسجد
دلم را بهتر از جانست مسجد

من و جمعی همی کردیم ترویح
بفرض و سنت ووتر و تراویح

بدنیسان میکذشتی روزکارم
دعای شاه بودی کسب و کارم

تمام مردم شهر و عمارت
کواهندار کند سلطان اشارت

چنین بد مدتی سیر و سلوکم
که داعی ناصح و شیخ ملوکم

[178]

الذین یجاهدون فی سبیل الله باموالهم و انفسهم
اولئك اعظم درجته عندالله واولئك هم الفائزون

بااین ایت دل خود شاد کردم
یراق و رخت و اسب و زاد کردم

بخرمن هیچ شیخ از خانهء خود
برای آن سفر بیرون نیامد

زمستان بود و یخ بندان و سرما
چو آتش بود مهر شاه درما

برای دیدن شاه جهانبان
سفر کردم تمام آن زمستان

بحمد الله بآن دولت رسیدم
لقای شاه عالیجاه دیدم

افندی چون رهی را داد اجازت
کپ باز آیم بسوی آن عمارت

بتن خستهء بدل رنجور کشتم
دران نزدیکی از شه دور کشتم

پس ازچندی چوشاه ازبنده پرسید
مرا معزول کردن مصلحت دید

دیکرباره سوی درکاه رفتم
دعای شاه عالیجاه کفتم

ذکر سعایت ساعی و برآات ساخت داعی

شهنشه کفت می نوش اکنون
بکفتم نه بحق سورهء نون

افندی کفت شب شب میخوردمی
نکفتم من که دیدست این کجاکی

بسلطان و افندی زان لطایف
نیارستم سخن کفتن مخالف

ولیکن میخورم سوکند بسیار
که در شیخی نکردم کزآن کار

قسمیات

شهنشاها بحق ان خذاییی
که جان را داده با جسم آشنایی

بحق پاکئ ذات و صفاتش
که هست وبودوخواهدبودذاتش

بوحدانیت ذاتش که دایم
بحکت برسر خلق است قایم

بدان قدرت که دراکوار و ادوار
بسلطانی بود هر روزه درکار

بدان علمی که براشیا محیط است
بدان نوری که درهرجا بسیط است

بدان کوهر که عقل کل ازو خاست
بدان اخترکه کردون را بیاراست

بشمع و مشعل و فانوس انجم
بدستی کودهد روزئ مردم

بدان حی که جان بخشیدونان داد
چراغ جسم را نور روان داد

[179]

بحکمتهای کوناکون زامرش
که می بینندظاهر زید و عمرش

بعرش و کرس ان طاق مقرنس
که این یك ثابتست آن هست اطلس

بدور کردش کردون کیوان
که او اقلیم اول راست سلطان

بچرخ مشتری و علم و ادراك
بخونریزئ ان بخرام بی باك

بسلطانئ خورشید جهانتاب
کزو باشد جهانرا تاب و هم آب

بنور زهره ان روح مصور
که صورتهای خوب اوراست درخور

بچرخ تیر و ماه تیز سیرش
بنار و باد و آب وخاك و دیرش

بتسکین جمادات و نباتش
بحیوانات و اطوار حیاتش

بترکیب وجود و اصل ارکان
بتوریت و بانجیل و بقران

بنوع ادمی ان مظهر کل
که شد مخلوق سرتاپاش چون کل

بروح انبیا اول زادم
که در فن رسالت بد مقدم

بشیت و ابتدای حلقت او
بایوب صبور و طاقت او

بکوه طور و ذکر و فکر موسا
بجان بخشی و اخلاق مسیحا

بداوود و زبور نغمه سازش
بابراهیم و قربان و نیازش

بأسماعیل و تسلیمش بقربان
بأدریس وشعیب و نورو طرفان

بفرمان سلیمان و سریرش
بتیغ احمد و باداد و کسیرش

بحق چاریار پاك رایش
باولاد کزین با صفایش

بصدق یار غاران پیر پردان
بعدل عمر و با شرم عثمان

بشمشیر علی و هیبت او
بیاریٔ نبی و حرمت او

بحق تربت اولاد حیدر
بحق مردیٔ ان شیر صفدر

بحق کربلا و ان شهیدان
که یکسر داده اند ازبهرحق جان

بلفظ و معنیٔ ایات قران
بحق حرف حرف ال عمران

بحم و بطاهه و بیاسین
بحق کافها و نور وطسین

بحق صاد والقران ذی الذکر
بحق قوت ادراق ذی فکر

بحق اولیا و انبیا هم
باهل صفهء صاحب صفا هم

بحق علم و حلم اهل عرفان
بحق نور و تاریکی در اکوان

باهل شوق وذوق ووجدو حالت
بدربایستن ارکان و آلت

[180]

بروح پاك شاهان قدیمی
بجالینوس و بقراط و حکیمی

بتیغ شه که ماحیٔ ذنوب است
بلطف شه که ستارعیوبست

به تیرشاه دین درچشم حاسد
بتیغ شاه بر فرق معاند

بعدل شه که عالم زوست معمور
به بذل شه که آدم زوست مسرور

بحق چار رکن و هفت اختر
بحق نه سپهر و هفت منظر

بحق لمعهء مهر درخشان
که سازدلعل درکوه بدخشان

بنور ماه در شبهای تاری
بسیر مهر در دور نهادی

بصنعت کاریٔ طبع سبك دست
که اصل و فرع و هرجنسی بهم بست

بحق کعبه و قدس معلا
بحق مسجدی کوهست اقصی

بحق زمزم و بیت المقدس
بزرکاریٔ این سقف مقرنس

بسوز نالهای بیکناهان
زقول زور مردم پیش شاهان

باشك دیدهء محروم مانده
بسوز سینهء مظلوم مانده

بحق کعبه و حق مدینه
بحق سینهء کش نیست کینه

بمصباح صباح و شمع خفتن
بیاریٔ زبان در قول کفتن

که درایام شیخی می نخوردم
نه کاری بر خلاف شرع کردم

نه هرکز هیچ کسی رنجیدازمن
نه هرکز کس خیانت دید ازمن

همی دانند خدا می عمارت
بکسنانی هم که کردندی زیارت

همه برسد کواه این فقیرند
اکر درویش مردم و رامیرند

معزول شدن داعی بسبب غمز غماز وسعایت ساعی

دیکرباره چو جود خسرو روم
دعاکو را مقرر ساخت مرسوم

مرا بکذاشت درشهر و سفر کرد
چو خاك ره زخم را پی سپر کرد

چو من از شاه عالم دور ماندم
بتن خسته و دل مهجور ماندم

رقیبان یافتند آن لحظه فرصت
روان در حق من کردند تهمت

شهنشه را چو هنگام غضب بود
مرا باخصم روبارو نفر مود

روانی قطع کردادرا زبنده
مرا با خصم روبارو نفر مود
[181]
چو من ازآب استنبول کذشتم
بسان آسیا سرکشته کشتم

بشهر برسه در کنجی نشستم
در خلوت بروی غیر بستم

چو لاله بردل ازغم داغ دروی
چو غنجه تنك دل از ناصبوری

فکنده چون بنفشه ثر ز غم بینش
پشیمان ر خجل از کردهء خویش

نه رأی آنکه باارد و کنم روی
نه پای آنکه پویم از دیکر سوی

بکرد من نشسته اشك باران
غلامان و زن و فرزند و یاران

یکی کفتا بسوی مصر رو کن
چو روی مصریان کارت نکوکن

یکی کفتا باقلیم عجم رو
که جائ سخت خوبست آن قلم رو

بکفتم من زدرکاه شهنشاه.
نخواهم روی کردان شد بأکراه

شه از تن کر جداسازد سرم را
وراندازد بدریا بیکرم را

سری ازنوبرآرم بهر تیغش
زدریا کوهر آرم بیدریغش

زامر او نخواهم تافت کردن
ندارم چارهء جز صبر کردن

همیشه شکر نعمت کویم اورا
دعای عمر دولت کویم اورا

من از اقلیم این شاه ملك فر
نخواهم رفت هرکز جای دیکر

حدیث قدسئ حق بی نزاعی
همی خواهد درینجا غدر داعی

قال الله تبارك وتعالی فی حدیث القدسی یا بنی آدم اصبر
علی بلائ واشکر لنعمائ والاخراج من بین ارضی وسمائ

مطیع حضرت بیچون توان شد
نه از ارض و سما بیرون توان شد

زمین وآسمان چون بام ودرنیست
بیرون رفتن ازوحد بشر نیست

اکر من هم بدور حضرت شاه
زاستبول برون رفتم باکراه

ولی ز اقلیم شه کش انتهانیست
شدن جای دیکر مقدور ما نیست

بحسب حال خویش از شعر استاد
درین حالت دو بیت آمد مرا یاد

قطعهء در قناعت

دلا غمکین مباش از بهر روزی
که دارد هرکسی قسمی معین
[182]
همه روزه برای رزق مقسوم
چه کردی کرد کوه و دشت وبرزن

ترا کر روزئ باشد مقدر
بیرون آرد خدای ازسنك وآهن

چو سالی بکذراندم در فقیری
زعون ذوالمنن آمد بشیری

که شه دادت مزار میردم تاش
قناعت وزروکنجی کیروخوش باش

چو شاهنشاه عالم یاد کردم
زشادی یك غلام آزاد کردم

دل از غمهای عالم برکرفتم
دیکرباره امید از سر کرفتم

ز جود شاه عالم هر چه آمد
روانی ساختم تاج سر خود

نکردم هیچ پروای کم و پیش
هماندم شاد کردم خاطر خویش

سرای دل ز کرد غم برفتم
روان یك قطعهء دیکر بکفتم

خاتمه در اعتذار

کنون این حالهاچون کشت معلوم
یکایك بر ضمیر خسرو روم

بدان ای حامدی کین دم حکایت
مطول کر شود کرد و شکایت

بیار این لحظه از بهر تمامی
بتضمین این دوسه بیت از نظامی

نظامی تا بکی کستاخ کویی
که با دولت کنی کستاخ کویی

خداوندیکه خاقان تا بففور
بصد حاجت درش بوسند از دور

چه عذر آری توای خاکی ترا زخاك
چه کویی در چنین جائ خطرناك

یکی عذرست کو در پادشاهی
صفت دارد ز درکاه خدایی

بران در هرکه بالا تر فرو تر
کسی کافکنده تر کستاخ روتر

سلیمانیست شه با اودرین راه
کهی ماهی سخن کوید کهی ماه

تمامئ سخن

دران مدت که من از عون الله
ملازم بودم اندر اردو شاه

چنان از لطف شاهم وقت خوش بود
که در چشم جهان جنات وش بود

همیشه خوشدل و مسرور بودم [183]
ز لطف شاه دین مغرور بودم

چه سوداهاکه در سر داشتم من
امید شهر و کشور داشتم من

چه دانستم که ناکه نجم طالع
شود از ذروهء اقبال راجع

ولی اکنون که سلطان یاد فرمود
مرا شد طالع من باز مسعد

وله

دکرباره ز نو امید وارم
امید دیدن دیدار دارم

بود کارم دعای جان خوانکار
من بیدل شب و روزم درین کار

زمبداء تابدینجا شرح کردم
کنون اینجا ورق درمی نوردم

کرم مهلت دهد خلاق داور
معاد خود بکویم جای دیکر

کنون ما و دعای جان خوانکار
درین کارم درین کارم درین کار

دعای حضرت پادشاه اسلام خلدالله ملکه

شهنشاها بر اعدایت ظفر باد
همیشه فتخ با تو همسفر باد

شعاع آفتاب فتح نصرت
بسان ظل یزدانت بسر باد

همیشه سنجق قدر رفیعت
بگردون سایبان ماه خور باد

عزیزی کو نباشد خادم تو
بمصر جاه خوار ودربدر باد

هرانکو کفت شکر نعمت تو
دهان او ز شکرت پر شکر باد

دلی کز خط فرمانت کشد سر
چو نافه دایمش خون در جکر باد

مطیعت باد در هر سال شاهی
بهر مه روزیت شهری دیکر باد

قلم دردست خصمت قاپ تدبیر
بچشمش راست چون ماردوسرباد

چو پای اندر رکاب اورد دشمن
رکابش برنی پا چون بتر باد

برای ریزش خون دشمنت را
بر اعضا هر سر مو نیشتر باد

هر اقلیمی که بر کرد ز امرت
چو شهر لوط زیرا و زبر باد

هر آن خاکی که جای دشمن تست
برو باران اکر بارد حجر باد

کرآید باد بر اشجار و زرعش
پی احراق آتش باددر با

[184]

کر اشیا منفعت بخشد بدشمن
تمامی را خواص نفع ضرباد

سرشك حامدی وروی زردش
به پای مزکیت چون سیم وزر باد

غبار خاك راه حضرت تو
مدامم روشنی بخش بصر باد

بباغ جان نشاندم نخل مدحت
همه در ثمین اورا ثمر باد

هرانکو هم سفر شد با تو اورا
بروی لاله و نسرین مقر باد

دعای آفتاب دولت تو
رهی میکویم اختر در کذر باد

حساب ثابت و سیاره چندست
ترا دوران شاهی آن قدر باد

مطول باد جاهت همچو عمرت
کلام حاسدانت مختصر باد

نظیرهء شفاعت نامهء سلمان در مدح حضرت
خان خانان خلد ملکه

ای ز سهم خنجرت بر چرخ لرزان آفتاب
خنك اقبال ترا بوسیده ماه نو رکاب

در جهانکیری علم کشتی بفیروزی چنانکه
اسمانت میکند اسکندر سانی خطاب

تاروان شد فوج فوج ازهرطرف خیلت چوسیل
کشت شهر و قلعهء دشمن زموج آن خراب

از نهیب تیغ خونریز تو دشمن بازره
غرقه شددرخون چشم خویش چون ماهی در آب

کرکند باکوه قدرت دست کین اندر کمر
همچو سنك آسیا درکردش آید از شتاب

از برای بزم خاصت هر سحر فراش مهر
خیمهای لاجوردی را کشد زرین طناب

رامخ افلاك از بهر تو بر نار شفق
نسر طائر را بنوك رمح می سازد کباب

[185]

شهریاران جهانرا خاك راست شد مقر
پادشاهان زمانرا بارگاهت شد مأب

پادشاهآ بر درت کو قبله کاه عالم است
مدتی شد تا ندارد بنده راه از هیچ باب

من سك این آستان بودم ولیکن چشم بد
دورازاندردورم افکندست ازان عالیجناب

من که بودم از عطایت غرقه در ناز نعیم
می کشم اکنون ز دور چرخ انواع عذاب

یارب آن اقبال و دولت کوکه ازروی کرم
که کهی بابنده میکردی بدلجوی خطاب

آن سعادت کوکه من از دولت بخت بلند
دیدمی رخسار آن خورشید تابان بی حجاب

ای خوشاروزی که من همچون ریاحین رنك رنك
ای عطای شاه دین پوشید می هر دم ثیاب

ای خوش آن روزی کزابردست شه برفرق من
سیم می بارید همچون رش باران از سحاب

من که بودم کمتر ازیك ذره درپیش رخت
داشتم از خرمی در سر هوای آفتاب

گاه چون مه باسعود چرخ میکردم قران
چون مه نو گاه باخورشید می سودم رکاب

تا مرا ازچشم خویش افکندی آن دولت نماند
آن همه نعمت تو پنداری خیالی بود و خواب

در وجود آمد بنادانی زداعی جزدهء
کرچه می کردم همه عمر از جرایم اجتناب

ماه بختم را ازان غفلت خسوف غم کرفت
کرم شد خورشید تابان بر من از روی عتاب
[186]

خیمه زد خیل غم هجران در اقلیم دلم
دولت وصل مه رویت پذیرفت انقلاب

پادشاها در زمان مصطفای مجتبی
آنکه بد پیغمبران را در جهان ملك رقاب

کرد روزی شاعری کستاخئ تا زو بنی
رفت همچون زلف مه رویان بسی درپیچ وتاب

درمیان جمع آن شاه شریعت با علی
قطع قن کفتا ز انش رازمن ای بو تراب

مرتضا رفت و مراد شاعر مسکین بداد
کفت اینست ای عزیزان این زمان رأی صواب

مصطفا این حال چون ازمرتضا معلوم کرد
کفت پوشیدی درین کار ای علی ثوب ثواب

پادشاها تاب قهر شه ندارد حامیدی
زانکه نبود خاك را تاب عتاب آفتاب

در بسیط خاك هرگز در خیال من بود
این که کردد تیره از برك خسی دریای آب

من بحسب حال خویش از گفتهء سلمان سه بیت
میکنم تضمین مدح پادشاه کامیاب

آفتابا گر گناهی دیدهء از من بپوش
ور بتیغم میزنی سهلست روی ازمن مطاب

خردهء کردروجود آمد زمن بر من مگیر
خردهای ذره کی خورشید گیرد در حساب

در جهان رسمی قدیمست از بزرکان مرحمت
وز فر و دستان خطا والله اعلم بالصواب

تا بود افلاك همچون خیمه و اوتاد میخ
تا بود خیط شعاع مهر تابان چون طناب

باد قایم خیمهء عمرت باوتاد دوام
سایبان خیمه ات اقبال تا روز حساب

درمدح خسرو جمشدخو پادشاهی خورشید رو
خلد ملکه و دولته

دارم دلی از فتنهء چشم سیه او
سرکشتهء هر بادیه ماننده‌ء آهو

[187]

در وادئ هجران تو هر شام نهد دل
بر خار مغیلان غم ازدرد تو پهلو

کوی غم عشق است که میدان بلاهاست
مائم و سری کوی صفت بر سر این کو

جان من شوریده که بود از دو جهان فرد
شد چفت غم از دوریٔ ان طاق دو ابرو

عمری بسر کوی بلا نهر دو چشمم
مواج شده بهر تو چون دجله و آمو

درباغ زدم بی کل روی تو دمی سرد
اوراق شجر زرد شد و رنجت زهر سو

هجرتو چو ایام خزان ساخت رخم زرد
روی چو بهارت بنمااای کل خود رو

من عاشق روی تووا ین طرف که واعظ
هر دم دهدم توبه زروی تو زهی رو

باد سحر از لالهء روی تو زند دم
مشك ختن ازسنبل زلف تو برد بو

شب بر سر کویت زپریشانیٔ سودا
می کفت دلی خسته دران خلقهء کیسو

کین دام بلاهاست وزانجانتوان رهت
پی پرتو الطاف شهنشاه ملك خو

سلطان سکندر در جم جاه که کردون
بسته بارادت کمر بندکیٔ او

خونکار جهانکیر فلك قدر که اورا
صد بنده بود همچو ابقراط و ارسطو

شاهی که بودست ز شاهان زمانه
در عرصهء اقبال بچوکان ظفر کو

او جان جهانست وجز اورا نکند یاد
در سینه هران دل که زند نعرهء یاهو

دررزم عدوذات وی ان کوه وقاریست
کوکوه زجا برکند از وقت بازو

اوخسروجم قدرکه درچشم جهان هست
افعال تو مانندهء آءوال تو نیکو

هفت اقالیم جهان لیك درین هفت
بر مسند اقبال نظیر تو یکی کو

در قصر جلالت بود از غایت رفعت
مانندهء یك جام زر این قبهء مینو

کفتم که بود مثل تو در باغ زمانه
از شاخ شجر فاختهء کفت که کوکو

کر بشنود از لفظ کهربار تو حرفی
از شرم شود غرق عرق پیکر لولو

دست چو مه و مهر زرافشان بکه بزم
بخشد بسر سیم و فلوری بتر ازو

در موکب اقبال تو زیبد پی خدمت
خورشید سلحدار و زحل خادم هندو

خاص از پی فراشئ درکاه تو کردون
از شهپر طاوس فلك ساخته جارو

تو حافظ اسلامی و در شهر ولایت
کلك تو بود حارس و شمشیر تو بارو

از رعد تو سالم نرهد قلعهء دشمن
کر برجش ازاهن بود و باره اش ازرو

تو مهر جهانکیری و در معرکه باشد
شیر فلکی بینش سمند تو چو آهو

درزرم سنان تو دو کس را چوکنه یك
بر عکس کند تیغ توان روزیکی دو

[188]

آن روز شود عرصه چو باغی پر لاله
ازکشته وخون هرطرفی کشته روان جو

جز درد سرخود ندهد خصم تو زانست
درد سر اور ازدم تیغ تو دارو

کو سربری از حامدئ دلشده چون کلك
قطعا نکشد سر زخط امر تو یك مو

پیوسته دعا کویم و بینم از شه احسان
صد شکر که غافل نهء از خال دعا کو

در رهکذر فیض عطای تو دو چشمم
جوهست که هشتش همه دم لطف تومرجو

تا آب بود نان ده این خانهء ششدر
تا خاك بود درت این قبهء نه تو

باد اختر جاه تو چوخورشید درخشان
عمر تو و اولاد هزار و نو دو دو

دروصف جام سرای وقصر حضرت پادشاه
اسلام خلد ملکه

زهی قصر تو ببرج دولت و دین
سرایت را فلك یك جام زرین

زعکس کاشی و جام سرایتت
شدست این کنبد فیروزه رنکین

سرایت جنت خلدست و رضوان
کند چاروب ان از زلف مشکین

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

الا ای از رخت قصر تو پر نور
ارم باغ تو قصرت بیت معمور

ز مهروی تست این قصر روشن
بوقت بزم تو نور علی نور

سپهرش غرقهء فردوس خواند
که در وآقت تفرج کویدش حور

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

چهار ارکان این قصر مثمن
بود چون روضهء فردوس روشن

از آب لاجورد و زر محلول
در و دیوار او کشته مزین

فلك در سایهء دیور بامش
بسان عز و دولت کرده مسکن

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت
[189]
چنین قصری بعالم هیچ جانیست
ازین به درجهان آب و هوانیست

هوای خلد و اب او اکرچه
نکو باشد بدین لطف و صفانیست

دعای صاحبش کوییم مادام
که چیزی جز دعا دردست مانیست

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

سرایت تا ابد معمور بادا
ز عکس روی تو پر نور بادا

دعای حامدی پیوسته این است
که دایم صاحبش مسرور بادا

چو تاریخ بنایش عزتت شد
جهان را برزمان مذکور بادا (۸۷۷)

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

تهنیت قدوم موکب همایون حضرت پادشاه اسلام

همای چتر شه خصم بند قلعه کشای
بتخت خوشتن آمد دیکر بعن خدای

بیك سفر دوسه جالشکر عدو بشکست
چنان که نعرهء تحسین برآمد ازصد جای

خیال ملك بدر کرد از سر دشمن
بکرز کله شکاف و بتیغ خون بالای

هزار شکر خداراکه روی ملك آراست
برای نصرت ایمان برای ملك آرای

عنان رزم سوی بزم تافت بعد از فتح
رفیق دولت جاوید و خضر راهنمای

چو آفتاب که آید بسوی برج اسد
نهاد شاه جهان رخ بسوی پرده سرای

بذکر فتح نو ای عطارد و زهره
باوج چرخ برآمد بصورت بربط و نای

کذشت نوبت اندوه و دور جام رسید
بیار ساقی ازان روخ بخش غم فرسای
[190]
بذکر فتح شه دین که صیقل جان است
غبار غصه ز آیینهء دلم بزدای

هزار شکر خدارا که پادشاه مدام
مظفرست بتأیید و عجن بارخدای

شه محیط چشم بحر آفتاب علم
که صیت سلطنتش رفته تا بچین و خطای

نجوم کوکبه سلطان محمد غازی
که هست سنجق اورا خواص فرهمای

شهی که چرخ کمربسته کویدش هر دم
که پادشاهی و من بنده خدمتی فرمای

فلك بزین و لجام مرصع از سر صدق
کشیده بیش وی این نقره خنك آهن خای

بخاك بارکه اوست دست بر سینه
هزار قیصر و خاقان ستاده بر سر پای

همیشه تاکه مقوئ قلب باشد مشك
مدام تا خفقانرا دواست کاه ربای

بروی مسند دولت هزار سال بمان
عدو به بند و ممالك ستان وقلعه کشای

صفت حصار نو در شهر اسلامبول برکرد سرابستان و قصر
حضرت شاهی ظل الهی سلیمان دستکاهی
خلد عمره و دولته

ای حصارت را سپهر از عرش برتر ساخته
برج و بارو دولك و فتح و ظفر در ساخته

دست قدرت بر زمین از قلعهء ذات البروج
قلعهء قدرت بچندین پایه برتر ساخته

بیت معمور ترا هر چند حصنی بد حصین
حفظ حق کرد سرایت حصن دیکر ساخته

[191]

قلعهء دارت که هستش مهر تابان قلعه دار
کشت چون برج حصار چارم اختر ساخته

نابسازد قلعهء قدر ترا معمار عقل
بر فلك خشتی زسیم و خشتی اززر ساخته

چرخ سیمایی زعکس خویشتن آورده آب
وز کهر سنك و کلشن از مشك و عنبر ساخته

بانئ کردون فصیل برج و بارویش ز مهر
کوی از فیروزه و یاقوت احمر ساخته

بهر تیر انداز او در چشم خصم از طرف
روزنی در زیر این فیروزه منظر ساخته

کرده دیوارش کج اندود ازفلق استاد صنع
وآسمانرا در فضایش فرش مرمر ساخته

کرد بر کر جدار قلعه اترسام فکر
خندقی مانندهء دریای اخضر ساخته

دیده بان قلعهء کردون برای روشنی
این دو مشعل بر سریر حسن منور ساخته

آمدش دزدار بهرام و سلحدار آفتاب
کز شعاع خود جهان پر تیرو خنچر ساخته

پاسبانش از صدای سنك رعد و زخم تیر
کور کرده چشم خصم کوش اوکر ساخته

قلعهء کارغادش انجم بوده و معمار مهر
چرخ بر کرد تو چون برج دو پیکر ساخته

در درون شهر استنبول بأمرت قلعهء
کرد قصرت کشت چون چرخ مدور ساخته

دولت شه طرح آن انداخت در ماه صفر
تا رجب شد برج و بارویش سراسر ساخته

کرد ایوانت بسال هشتصد و هشتاد و دو
قلعه کردید چون سد سکندر ساخته

[192]

دیدهء کردون ندیده در بسیط شش جهت
قلعهء زینسان که شاه هفت کشور ساخته

خان اعظم پادشاه قلعه ساز قلعه کیر
آنکه یزدانش برای خویش مظهر ساخته

ظل حق سلطان محمد خان شه عالی نسب
آنکه چون خور مشرق ومغرب مسخرساخته

پادشاهی کزبرای خدمتش استاد صنع
نه سپهرو هفت کوکب را مقرر ساخته

تاچو خورشید جهان آرا شده طالع زروم
قاف تاقاف جهان ازرخ منور ساخته

شیم قارون رابرآورده بهمت از زمین
هم بدست خویش عالم را پراز زر ساخته

سایهء خود ساعتی برهرکه افکنده مهر
در زمان بهرام وارش میرلشکر ساخته

هرکه رخ برسم اسب اونهاده چون هلال
همچو شاه ملك شامش صاحب افسرساخته

همچو ماه آفتاب ازمهر بر روی زمین
روزرا شهری وشب شهری برابر ساخته

پادشاها سایهء حقی و درحصن وجود
طینتت را حق زلطف خود مخمر ساخته

حق بدستت داده است از لطف مفتاح فتوح
ای بتو اقبال و دولت تا ابد در ساخته

پیش بحر دست فیاضت همیخوانم زیر
یك غزل کان هست همچون لولوی تر ساخته

ای جمالت عالم جانرا منور ساخته
مهر رویت ماه را در حسن چاکر ساخته
[193]
کرده روشن دردل تنکم چراغ مهر تو
آنکه مه را شمع این فیروزه منظر ساخته

تا بنفشه کردهء پرچین بکرد کل دور
حسن شادروانی ازیاقوت احمر ساخته

هست چتری آن دو رخ را کاکل عنبرنشان
پادشه دیدی که چتر از مشك اوفر ساخته

زلف تو افراخته بر روش چوکانی زمشك
وز خط ثبزت نقن را کوی عنبر ساخته

چون بشیرینی ضیافت کرده جانرا آن دهن
از لبت حلوای قندی را مکرر ساخته

تا جدایم از رخ آیینه رنکت هر شبی
آه من آیینهء کردون مکدر ساخته

کرد کویت کردد و باز آیدم دل هرزمان
درهوایت خویش را همچون کبوتر ساخته

کرچه خوارم در فراقت جان من هردم چوکل
دفتر در مدح شاه بنده پرور ساخته

پادشاه کامران قطب زمان شاه جهان
آنکه درمدحت چوکل دیوان و دفتر ساخته

آن امیرالمؤمنین سیرت که اورا کردکار
درفن کافر کشی ثانئ حیدر ساخته

کاتب تقدیر ازدیوان فطرت در ازل
دولت جاوید بهر او مقدر ساخته

خسروا شاها جهاندارا غلامت حامدی
آنکه در مدحت چوکل دیوان و دفتر ساخته

اندرین مدت که از درکاه عالی دور شد
روزکارش چهرهء کلناری اصفر ساخته

از جفای چرخ قدم چون مه تو خلقه شد
تا مرا بخت من دور ازین در ساخته

[194]

تا همای همت شه سایه از من دور کر
در هبوط غم مرا چون مرغ بی پر ساخته

محنت و درد غریبی و فراق روی شاه
این سه حالت بنده را یکباره مضطر ساخته

حسبة لله نظر بر من فکن باری دکر
تا شود کار رهی یکبار دیکر ساخته

روز و شب تاقهر و لطف هست دربحرین جود
تا بود حصن سپهر هفت پیکر ساخته

باد ذات پاك تو در قلعهء حفظ خدای
قلعهء زانسان که باشد تا بمحشر ساخته

تاریخ بنای قلعهء نو در استانبول

جناب خسرو آفاق شهریار زمانه
پناه پادشاهان آفتاب دولت و ملت

بفتح ونصرت واقبال همچوشیرشکاری
چو یافت برقرابوغدان وانکرز فرصت

پس از مراجعت غزو اندر استنبول
یکی حصار بنا کرد همچو برج سعادت

بکرد خانهء خود چون بروج چرخ مدور
که یافت شهر زوضعش هزاررونق وزینت

تمام کشت بروج حصار و تاریخش
فکندهمچوهمای بملك ثایهء دولت (۸۸۲)

غزلیات

ای در سواد زلف تو آرام جان ما
دردل خیال قد تو سرو روان ما

از مهرروی وموی توهرصبح وشام هست
ذکر لب و دهان تو ورد زبان ما

جانی زخط سبز لبت یافتیم باز
کوی که خضر کرد زبان در دهان ما

از نقش آن دهان سرموی نکرد فهم
کرچه شکافت مو خرد خرددان ما

[195]

خاص ازبهای خدمت شکرلبان چونی
بسته است پیر اهل طریقت میان ما

دستان سرای ناطقه تا شرخ شوق کفت
مشهور کشت در همه جا داستان ما

از حامدی ز روی کرم سایه وامداد
ای ابر لطف و رحمت تو سایبان ما

وله

ای عشق آفتاب جمال تو دین ما
مشکین کمند زلف تو حبل المتین ما

از مهر خاتم لب یاقوت رنك تست
نقش خیال خط تومهررنکین ما

هر که که سروقد تودر برکشم تنك
باشد کمیت عیش وطرب زیرزین ما

تا بسته ایم همچونی از مهر او کمر
بسته است روزکار میانرا بکین ما

ای دل بعیش کوش مباداکه ناکهان
چشم بد زمانه بود در کمین ما

ساقی بیا زلعل لبش جان تشنه را
یك جرعپء ببخش ز ماء معین ما

از سرکذشت عشق مشو حامدی ملول
این خط نوشته بود خدا بر جبین ما

وله

ای عارض چون آب تو نور بصر ما
دراب طلب کار خیالت نظر ما

ما سر بقدمهای خیال تو نهادم
تا تیغ فراق تو چه آرد بسرما

تا سینه سپر ساخت بر تیر غمت دل
آماج بلاکشت دل بی خبر ما

شبهای رسد مقدم مهمان خیالت
باشد دل بریان وجکر ماخضر ما

زین نوع که در آتش هجریم معذب
وقتست که باد از عدم آرد خبر ما

مارخ به بیابان غم عشق نهادیم
کس نیست بجز درد و غمت همسفرما

خون شد جکر حامدی وریخت ز دیده
در عشق به بیند عزیزان جکر ما

وله

بی تو یکدم قرار نیست مرا
جز تو محبوب بار نیست مرا

دولت وصلت از خدا طلبم
کرچه هیچ اعتبار نیست مرا

کفتی ازکوی من چرا دوری
چه کنم اختیار نیست مرا

در هوایت فغان کنم که جونی
جز رخی زرد و زار نیست مرا

می کنم ذکر وصل تو شب و روز
بجز این هیچ کار نیست مرا
[196]
بار غم ز ان کشم کپ در عشقت
جز دلی برد بار نیست مرا

حامدی نکذرد دمی که چو
نالهء زار زار نیست مرا

وله

با خیال دوست وقتی بود بازاری مرا
بود باسودای زلفش خوش سردکاری مرا

آخرش دور سپهر ازمن چنان بیکانه ساخت
کان پری هرکزندید ازدور پنداری مرا

کر بمهران ماه افکندی سوی من یك نظر
آفتاب و مشتری کردی خریداری مرا

ای کمان ابروکه افکندزخوددورم چو تیر
چشم ان دارم که بازازخاك برداری مرا

سالها سودم چو کل برخاکپایت روی زرد
کی کمان بردم که بکذاری بدین خواری مرا

من بکویت میدهم جان تامکر درروز حشر
از سکان خودشماری دروفاداری مرا

حامدی را کم کرفت امروزدلدار ازرقیب
از سکی هم کم کرفت آن شوخ دریای مرا

وله

آه من رفت که باماه بکوید کلها
کردروشن فلك ازآتش آن مشعلها

هر که دوقیددوزلف توبمیرد در حشر
خیزد از خاك بسودای تو سلسلها

از سرکوی تو زانروزکه دورافتادم
می فرستم بتو هرشب ز دعای فلها

در ره عشق مشو عاقل ازانکیر رقیب
که کمین کاه حوادث بود این مرحلها

حامدی شکوه زدوری نتوان جزبادوست
که بدشمن نتوان کفتن ازنیسان کلها

وله

اکر حق روز کرداند شب تاریك هجرانرا
توانم دید خورشید رخ جان بخش جانانرا
[197]
ازو تا چند باشم دوریارب عمرده چندان
که بینم باردیکر چون کل آن سروخرامانرا

زشوق آن برچون یاسمن حسرت برد پروین
اکربکشاید آن سرو سهی کوئ کریبانرا

رودر رقص پاکویان زعشق ساق اوطوبی
اکر آن لاله رخ بالا کشدچون سروداماترا

بهار آمد بده ساقی بما آن راح ریحانی
که می بخشد زفیض خود صفای جوهر جانرا

نصیحت تابکی صوفی مراکزباده شوتائب
کرم فرما بحال خویش بکذار رندانرا

نصیب حامدی عشق است ورندی ازقضاء حق
چونکه رد توان کردن قضاء چرخ کردانرا

وله

چو خط بر رخ کشیدی نسترن را
بمشك اراستی برك سمن را

بکلشن رفتی واز عکس رویت
پراز کل کردی اطراف چمن را

نسیم جعد گیسویت برانست
که سودای کند مشك ختن را

دهد دندان تو صد غوطه هردم
در آب لطف لولوی عدن را

لب خود در دهان حامدی نه
بیا ای جان من بشنو سخن را

وله

سر مویست کفتم آن دهن را
چه کنجای بود آنجا سخن را

به بیش طوتئ خطت چه نسپت
به بسته آن لب شکر شکن را

بخاکم کر کذر ثازی چو لاله
بدرم بر بدن خونین کفن را

چه کویم حال خود پیشش چوغم نیست
زتلخئ من آن شیرین دهن را

کرش چون حامدی یکدم نه بینم
چو کل صد پاره سازم پیرهن را

وله

سرو سر سبزم چو در برکرد نارنجی قبا
شد روان دریای سرو قامت او اشك ما
[198]
جان من با اشك بر می آمد و با لعل او
دل همی کفت ای بخونم تشنه باماخوش مرا

با کل زردست سرو قامت سر سبز و شاد
راستی سرو قدت دارد هوای رنك ما

ترسم آخر ماه رویت را به پوشد ابرخط
ماه من اکنون غنیمت داردور حسن را

حامدی وصف خطت را بابها خواهد نوشت
زانکه چون خالت لبت راشد غلام بی بها

وله

دیوانه شد از عشق تو باز این دل شیدا
بفروخت بباز از غمت عقل بسودا

خون شود دل و بااشك روان کشت زدیده
غافل مشو از حال دل خون شده جانا

کفتم که بیاییم بسر کوی تو امروز
تا روی تو بینم نفسی کفت که فردا

ما دیدن دیدار تو خواهیم درین کوی
زانروی کزین به بنود هیچ تماشا

جائینست خرابات به ازجنت فردوس
عاشق طلبد دولت دیدار درینجا

ما باغم افلاس و غریبی بره عشق
از دوست بجز دوست نداریم تمنا

چون حامدی از قبله نمای نظر خود
محراب دو ابروی تو جوید دل دانا

Bit-Türkiyye

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Niçün ey meh cennet-i kûyuñda bâr olmaz baña
Niçün evvelki gibi hîç i'tibâr olmaz baña

2 Derd-i hecrinde baña yâr olmadı ṣabr u ḳarâr
Sen baña yâr olmayınca kimse yâr olmaz baña

3 Ben ḳaçan görsem seni kendümi aṣlâ bilmezem
Baḫt yâr olmadıġı-çün İḫtiyâr olmaz baña

4 'Aşḳuñuñ yolında Manṣûr'am velî nâ-pâydâr
Ey dirîġâ kim bu devlet pâydâr olmaz baña

5 Ger nigâr itsün eli ḳanımdan andan dönmezem
Dimesünler kim meger mihr-i nigâr olmaz baña

6 Ḥâmidî ger ki ḳabûl olsa dehenüñ vaṣfını
Bundan özge bu cihânda hîç kâr olmaz baña

[199] وله

تا پیش رخت زلف برافراخت علم را
زد حسن تو در ملك جهان کوس قدم را

تا خسرو عشقت بدلم تخت نشین شد
از شهر دلم کرد برون لشکر غم را

مردم زندان ماه بدل ناوك مژگان
حاجت بتقضا بنود اهل کرم را

چون جوب بقم شد تنم از خون دلم کاش
پیوند خدنکت کنم این چوب بقم را

چون حامدی اول ز سر خویش کذشتیم
و انکاه نهادیم بکوی تو قدم را

وله

تا باوراق کل زدی از سبزه رقم را
آه دل من سوخت زغم لوح و قلم را

بر خاك فشان جرعهء جام می لعلت
تا لطف لبت زنده کند پیکر جم را

کر یار کند قتل محبان قدیمی
من عاشق دیرینه ام آن تازه صنم را

خالی نیم از ناله چونی در همه حالی
ای مطرب خوش لهجه نکه دار تودم را

ای ساقی از ان جام می معنویم ده
کر آیینهء دل ببزد صورت غم را

تا در قدمت جان کرامی کنم ایثار
بر دیدهء من نه ذره لطف قدم را

چون حامدی اول ز سرخوش کذشتیم
و انکه نهادیم بکوی تو قدم را

وله

ای شب غمها خیال ماه رویت یار ما
شمع رویت روشنئ دیدهء بیدارها

ای صبا هر که بکویش میروی بااو بکو [200]
حالت سوز درون و دیدهء خونبار ما

کر دل آن دلبر سیمین بدن از سنك نیست
عاقبت رحمی کند بر نالهای زار ما

از تجلی رخش زاهد اکر واقف شود
بعد ازین در عشق بازی که کند انکار ما

کر زکار ما نظر بردارد آن مه حامدی
همچو زلف آن پری کردد پریشان کار ما

وله

ای بقصد جان من چشم ترا انکیزها
دیده درهرکوشه ازوی مردمان خونریزها

دردلم بار غم افتادست برهم تنك تنك
یافتم از دولت عشق تو چندین خیزها

آمدم جان و دلی برکف به پابوس سکت
پیش مردم خوش بود رفتن بدست آویزها

تا تو انکیز ستم کردی سرشکم خیز کرد
هست پیش مردمان انکیز هارا خیزها

کاه پرهیز دولت از زاهد و کاه از عسس
باده نوش ای حامدی تا چند ازین پرهیزها

حرف الباء

دردمند عیقم و محزون و مهجور و غریب
قد تری حالی معالج داء قلبی یا طبیب

کفتهء ازدور خواهم زرد بتیر غق=مزه ات
جنتی صدری الا یالیت ترمی عن قریب

هیچ وجهی نیست از بهر نثارم غیر جان
فی طریق الودیو ماان اری وجه الحبیب

خاك کوکل کنم ز اشك وبرآرم باروئ
فی مقام الشوق حتی لا اری وج الرقیب
[201]
کفتهء تاکی کدازی همچو ماه اندر محاق
کلما اذکرك فی نارالهوی لحمی یذیب

زور جمعه بابتی زهره جبین می میخوریم
قد ضربناالیوم جیدالزهدبالسیف الخطیب

حامدی از لعل او بوسی کدای می کند
لیس هذا سائلا بل انه شخص غریب

وله

عکس رخ تو دید چو ماهی ملك درآب
آمدبمهر عارض تو از فلك در آب

از دیده بهرخال توشد دل اسیر زلف
دردام از پی طمع افتد سمك در آب

عکس می لب و دهن و سیب غبغب
جوید مدام دیدهء ما یك بیك در اب

کرزر نخواهد از رخ ما با شکنجه چشم
بهرچه کرده است چو ترکان نمك در آب

چشم درون اشك بسودای زلف تر
از رنك خود نکشت چوسنك محك در آب

هر شب بیاد عارضت از اشك حامدی
ایندرد قطار چو مرغان ملك در آب

وله

دو چشم می جهد بسیار امشب
مکر کردست یا دم یار امشب

ز سودای سر زلفش برانم
که بندم در غمش زنار امشب

بعشتق اراست جانم خانهء دل
برای دیدن دیدار امشب

هزاران شمع وقندیل است تابان
زسقف کنبد دوار امشب

پیامی خور باواز دف آ نی
شنواز چنك وعود اسرار امشب

زمانی همنشین حامدی شود
به بین شیرینئ اشعار امشب

(202) حرف التاء

ازچین سنبلت چو عذار تو لامع است
کوی زبرج سنبله خورشید طالع است

پیش توسجده میکند ازمهر ماه تو
زانروکه رویت آیینهء لطف صانع است

نکذاشت سنبلت که به بینم جمال تو
ازسعی من چه فائده چون بخت مانع است

بیمار جام لعل تورا هم لبت شفاست
مخموررا مدام می صاف نافع است

ساقی بیار باده که جان حزین من
از ساغر لب تو بیك جرعه قانع است

کفتند حامدی ز می ناب تو به کرد
بد نیست این حدیث ولی غیرواقع است

وله

کرچه دوری ازبرم از سرخیالت دور نیست
خانهء چشم مرا بی شمع رویت نور نیست

آن کمان ابرواکرچه میکند دوری ماز
تیر مژکانش بحمدالله ازدل دور نیست

کفتمش زادیٔ من بین و حالم رحم کن
کفت بیزارم زز ادیٔ توباری دور نیست

همچو نرکس در کلستان جهان بیمار باد
هر که از چشم میکون بتی مخمور نیست

آنکه میزد طعنه یعنی نیست عاشق حامدی
کو به بین زردیٔ رخسار مرا کر کور نیست

وله

دل را زخوان وصل تو خون جگر بس است
جانرا برای همدمی آح سحر بس است
[203]
در باغ سینه نخلهء عشقت نشاد ایم
آسیب جان و رنجم دل ازوی سمر بس است

از دیده همچو چرخ مدامم ستاره بار
ازبهر سوز سینهء من این شرربس است

هان ای رقیب روترش ازبهر قتل من
تلخئ هجران لب همچون شکر بس است

خون میخوریم و هیچ شکایت نمیکنیم
روزئ ما زخوان قضا این قدر بس است

اشکم بروی زر درو انست دمبدم
مارا بدولت غمت این سیم و زر بس است

ای حامدی برای اختلاصئ تو ز غم
ازلطف ر جودشاه جهان یکنظر بس است

وله

مه خویش را بحس چو آن لاله روکرفت
ازتاب مهر آتش غیرت درو کرفت

در ملك حسن خال تو بازلف بحث کرد
زلف تو رفت درهم واور افرو کرفت

از لالهء رخت کل سوری کرفت رنك
وز سنبل معنبر تو مشك بو کرفت

کردون شراب مهر بیادت تومیخورد
کزمه بدست کاه قدح که کدو کرفت

وصف میان و زلف خود آن مه زحامدی
بشنید و کفت هست برو مو بمو کرفت

وله

روی تو قاء اوج سپهر سعادتست
صدباره آفتاب بخوبی زیادتست

مانند لاله پیرهن پرزخون مرا
تا روز حشر از تونشان شهادتست

محراب نقش نعل سمند تو هرکه دید
درحال سجده کردکه وقت عبادتست

هرچند پش تیر جفا میزنی بدل
دل را بناوك تو ارادت زیادتست

[204]

می نوش وعشق روزکرم کن که درجهان
انرا سعادتست که با این سعادطست

سربر مدار از قدم یار حامدی
زانرو که این نشانهء حسن ارادتست

وله موشحا

م مادلی داریم و آن دل هم اسیر صد بلاست
و وزپریشانی بدام زلف یاری مبتلاست

ل لاله تها داغ هجرانت ندارد بر جکر
ا ای مه ازمهر تومارانیز بردل داغهاست

ن نیست بی زلف قراری دردل سودا زده
ا آری این مرغ هوای زایشان خود جداست

ح حیفم از پای تو می آید بخاق ره منه
س سرو بالای ترا منزل کنار چشم ماست

ی یار کفتا حامدی پیوسته می نالد چونی
ن نالهء دل سوز ما پنداشت کز باد هواست

حرف الثاء

مه رابحسن روی تو ازبهر چیست بحث
تو آفتاب عالم جانی و نیست بحث

هردم هزار بحث کنند اهل علم لیك
درپیش اهل عشق بمعنی یکیست بحث

ای جان سخن یکیست بمعنی کرای دل
زیراکه در مراتب دعوی بسیست بحث

چون عقل و عشق یار مقابل فتاده اند
پیوسته در میان بنی و ولیست بحث

واعظ در ازمی کشد ای حامدی سخن
ارباب عشق راز سخن کو تهیست بحث

حرف الجیم

ای غم عشق توام دردل ویرانه چو کنج
رحم از سیب زنخدان تو همچو نارنج

هر دمم نقش مه روی تو آید بخیال
مفلس سوخته در خواب نه بیند جز کنج

ساعد و دست تو بردند بسر پنچه زمن
عقل و صبر و خرد دین و دلم را پنچ

[205]

دلم از سلسلهء زلف تو سودایئ شد
درخور قند و شکنجه است دران چین وشکنج

حامدی شکر که کر هیچ نداری داری
خاطر صاف سخن ساز و دلی معنی سنج

وله

ای بدرکاه تو شاهان جهانرا احتیاج
خاك درکاه توبرفرق سلاطین کشته تاج

اهل دلرا کرنمی کردی بلطفت تربیت
دردوعالم کی متاع فضل رابودی رواج

تاشدی برتخت سلطانی بعون حق مقیم
تاجداران جهان بردرکهتآورده باج

ریخته بر سینئ سیمین فلك زر نجوم
هرسحرکاهی بدرکاپ تومی آرد خراج

بردرت هردم شفاجویان درد فقر را
میکند جودت بقانون جوانمردی علاج

می نهدکردون جوداعی بردرتروی نیاز
جان درازی تو خواهد دردل شبهای داج

حرف الحاء

ای زلعلت جان و دل را صد فتوح
زاده از یاقوت نابت قوت روح .

لوح دلها جای مهر روی تست
هذه معنی علی قلبی یلوح

ساقیا درهای شادی بسته شد
هست دردست تو مفتاح فتوح

سیل اشکم مرد مانرا غرقه کرد
در فراق دوست چون طوفان نوح

حرف الخاء

از می کلرنك چون شد رنك روی یار سرخ
شد ز شرم روی خویش لاله در کلزار سرخ

کر نشد شرمنده ازیاقوت جان افزای یار
ازچه شد لعل بدخشان دردل کهسار سرخ
[206]
بررخ زردم روان شددورازان سیب زقن
قطره قطره اشك همچون دلنهای نارسرخ

زابر چشمم س که خون می بارد ازهجررخت
مردمانرا شد زاشك من درو دیوار سرخ

حامدی از مردمان پوشیده داراسرار عشق
تا نکردد ازتو چون منصور چوب دار سرخ

وله

من و شراب مدام و نکاره ساده زنخ
که درمیان من وزاهدیست صد فرسخ

تو شهر یاربتانی واز خط و خالت
کشیده حسن رخت لشکری چو مورو ملخ

زجنت سرکویت چو دور افتادم
بچشم من همه عالم نمود چون دوزخ

چه خار غم که مراازتودرجگر نشکست
فغان زدست تو ای کلعذارسیب زنخ

زآه سردم اکرچه فسرده کشت جهان
تنم زتاب فراغت کداخت همچون یخ

چو حامدی بلبلان قناعتم خوشدل
پلاس فقر بهست ازهزار اطلس و نخ

حرف الدال

زهی بهر تو نه قبهء فلك موجود
به پیش ماه رخت کرده چرخ بر سجود

مقام ادم خاکی بند هنوز جهان
که مهرروی توچون جان مقیم دردل بود

زیاده می شود ازدیدنت محبت من
که میکسندبرجنت تجلی اسم ودود

اکرچه دوررروزی توبوده ام عمری
رساند ام بسر کویت زدو دیده درود

[207]

چنان زبارفراقت نحیف کشت تنم
که زردروی شدم ازجفای چرخ کبود

بخاکپای تو سوکند زین مدت
بجز دعای توام هیچ درخیال نبود

کجآ رود زدت حامدئ بیچاره
که غیر خاك درت نیست قبلهء مقصود

وله

دلم کرچه ز هجرماه رویش ناتوان باشد
خیالش را همیشه سینه ام تخت روان باشد

شب هجران شرارازآتش آهم همی ریزد
چو آن مشعل که وقت سوختن آتش فشان باشد

مه من میرودچون آفتاب وهر طرف بااو
چوانجم خیل عقل وصبرودین ودل روان باشد

زده خالش بروی لاله وکل خیمهء خوبی
بروزلف سیاهش همچومشکین سایبان باشد

نیارم دید خورشید رخش راازان کزان غمزه
زهر سوی که بینم درنظر نزدسنان باشد

زابرو ومژه چشمش چه میخواهد زجان من
که دایم درکمین بنده باتیر وکمان باشد

هر انکوییش تیرغمزه اش سازد سپرسینه
بسان حامدی درعشق بازی پهلوان باشد

وله

بهار آمد کنون جام شراب ناب خوش باشد
بروی سبزه می خوردن شب مهتاب خوش باشد

کنون کزلاله وکل روی کوه ودشت می خندد
زمی خندان شدن همچون کلسیراب خوش باشد

بوقت باده نوشیدن زدست ساقئ مهوش
قدح پرپرشادئ دل احباب خوش باشد

[208]

دمی بایار کلرخسارسیمین ساق شیرین لب
زدن خیمه چو لاله برکنار آب خوش باشد

بکل روی چوبادام دومغز ازغایت مستی
نهادن سینه برسینه بوقت خواب خوش باشد

بسان سنبل زلف توروزوشب بروی کل
طرب کردن میسرکرشوداسباب خوش باشد

چه خوش بودی کرافکندی نظربرحامدی سلطان
بخاك ره طلوع مهرعالم تاب خوش باشد

وله

هرکه او حسنرخت بینند وتابع نشود
دولتش بنده واقبال متابع نشود

باغم ودرد توکزتعمت جاویدبه است
همتی نیست دران بنده که قانع نشود

طائر تیرتوآن مرغ خمایون بال است
که برجزدردل این غمزده واقع نشود

خواستی زدبدلم تیری و نکذاشت رقیب
کارخیرست بفرمای که مانع نشود

قتل عاشق چوکنی وعده ازان بازمکرد
زانکه خورشید درین دائره راجع نشود

حامدی علم ادب کسب کن ازدفتر عشق
مکذران عمر بتعطیل که ضایع نشود

وله

آنراکه چون تو ماه رخی همنشین بود
باآفتاب همچو مسیحا قرین بود

خاتم اگر بدست سلیمان فتد دگر
خواهد که وصف لعل تو نقش نگین بود

دل باخیال روی توجائیست چون بهشت
کانجا مدام جلوه که حور عین بود

آن غمزه بهر صید دلم زابرو ومژه
دایم گرفته تیر و کمان در کمین بود

پیکان بهشت ناوك او دردلم کزاو
صحن سرای دیده بهشت برین بود
[209]
در خلق تشنه های بیابان اشتیاق
ازدست دودست تیغ چوماء معین بود

ای حامدی چه نظم ترانگیزد آن دلی
کو درفراق روی نگاری حزین بود

وله

دلبرم دل برد و جانم را بغم بیمار کرد
آفرین بروی که عاشق رانکو تیمار کرد

ترك عشق روی اوکفتم بکویم عقل کفت
هیچ کسی درعالم ازنکویی استغفار کرد

وی لبش را درسخن قند مکرر کفت دل
جان چو بشنید این حدیث ازذوق ان تکرارکرد

هرکه او برغمزهء شکر دهانی دل نهاد
عاقبت دیدم که چون نی نالهای زار کرد

ناوك خود بادل من یارکردآن شوخ و رفت
ای عزیزان باکه کویم آنچه بامن یار کرد

تا فتاد آوازه درعالم که عاشق میکشی
حامدی آمد بجرم خویش اقرار کرد

وله

دل چو از سنبل آن سروروان دور افتد
همچو جسیمست بمعنی که زجان دور افتد

خوار شد دیده چو ازخاك درت دور افتاد
چون عزیزی که بغربت زمکان دور افتد

نور چشم من دلخسته خیال رخ تست
یارب آن روزمبادا که ازان دور افتد

آهم زدورئ ابوی تو برچرخ رسید
تیر هرکه که جداشد زکمان دور افتد

عکس رویت که ازاو در نظرم کلزاریست
می نخواهم که زچشم نکران دور افتد
[210]
روح را کوی تو چون باغ جنانست و مباد
روزی آن روز که ازجای جنان دور افتد

تا شده دور زتو حامدئ سوخته دل
هشت نزدیك که ازجان و جهان دور افتد

وله

تا سر دلم اشك بهر دیده عیان کرد
در عشق مرا بهر تو رسوای جهان کرد

گفتم بروید نکنم فکر لبت گفت
درموسم گل تو به زیاده نتوان کرد

ازوصف گلچهرهء تولاله چو دم زد
باد سحری مشك و گلابش بدهان کرد

از مهر عذارولب چون گلشکرت بود
بلبل که چونی هر سحر ازعشق فغان کرد

پیکان خدنکت چه متاعیست که جانش
درپردهء تن چون دل پردرد نهان کرد

تا میل ستم کردکمان ابروی شوخست
ازغم قدچون تیرمراهمچو کمان کرد

ای حامدی انکسی که غبار سر کویش
بفروخت بملك همه آفاق زیان کرد

وله

سرومن سبزهء خط برگل رخ پیدا کرد
دل مسکین مرا برخط خود شیدا کرد

مهر ماه رخش از خلق نهان می کردم
اشك لعلی ورخ زرد مرا رسوا کرد

صفت عاشقی من بمه روی تو بود
هر چه برلوح لم کلك قضا املا کرد

کرمرا مهر رخت سوخت کسی راچه سخن
هرچه باعاشق خودکرد رخت زیبا کرد

عاشق دلشده را آن مژهء کافر کیش
کشت صدبار بتیغ غم وباز املا کرد

دل مسکین زخم زلف تو صد مشکل داشت
در سخن لعل لبت مشکل او حلوا کرد

حامدی هرچه زاوصاف خدنك تو نوشت
راستی راسخنی بودکه دردل جاکرد

وله

دل چو از زلف سیاه تو جدامی کردد
روزوشب همنفس درد و بلا می کردد

کویی ازآه دل غمزدهء ما کردون
آسیایست که ازباد هوا می کردد

مرکز دائرهء عرش دل ماست ازان
روز و شب عرش بکرد دل ما می کرد

[211]

باغ رخسار ترا کر نه هد چشم من آب
مژه بردید چو دولاب چرا می کردد

حامدی سبزهء خط بر رخ آن کل مدام
تازه ز آب نظر اهل صفا می کردد

وله

در هجررخ وزلف توروزم بشب آمد
بهر دهن تنك تو جانم بلب آمد

کردی طلب از خاك رمیکده ای چشم
مفتاح مراد دل مردم طلب آمد

درخاك فرورفت چو اشك انکه درین ره
در دیدهء صاحب نظران بی ادب آمد

وی روز خیال رخت آمد بدلم کفت
کای غمزده مینوش که وقت طرب آمد

درخون دل ای جان طلبی نقطهء خالش
این حال مرا ازتو دراین دم عجب آمد

ای اشك بروم آی بکو حامدی این دم
چون شیشهء می بادل صاف از حلب آمد

وله

هرچند چو من لاله دلی سوخته دارد
دربزم چراغ طرب افروخته دارد

درحلق من آن زلف کره کن که بکویند
در سلسله شاهی سکی آموخته دارد

دل پی دهنت رو بعدم کرده وبا خود
هر چز دهن تنك تو اندوخته دارد

تا دل زخم سنبل زلف تو جدا شد
چون نافه درونی ز غمت سوخته دارد

بر حامدی افکن نظر مهر که دائم
چون باز ز غیرت نظری دوخته دارد

وله

مرا چون یاد از شمع رخ آن ماه می آید
شب هجر ازدل من هرنفس صدآه می آید

خوشاوقتی که می آیدخیالش دردل پرخون
بجان بخشی دلی چون ماه نوکه کاپ می آید

دلا کرعاشقی غافل مشو ازغمزهء آن مه
که تیر غمزهء ابردل آکاه می آید

من ازوی چشم میدارم ستم زانروکه کوخیری
همی آید بسوی بنده از الله می آید

[212]

بسرعت در هوای لعل او ازتن مروای جان
که آه سینه بااشك روان همراه می آید

لباس زهد و تقوی رابمانسبت مکن صوفی
که آن کسوت بقد عاشقان قهءتاه می آید

بکوی عشق و رندیروی نه چون حامدی زانرو
که هر کو دولتی دارد بدین درکاه می آید

وله

مرا بردل چو زخم ناوك آن ماه می آید
بدان ماندکه جانرا شادی ناکاه می آمد

باستقبال تیر آن کمان ابرو دلا ازتن
اکر امروز خواهی رفت جان همراه می آید

دلم میخواست کوباتیغ تیزآید بقصد جان
بحمدالله که هم برموجب دلخواه می آید

دلا از سهم تیر آن کمان ابرومرو از جان
که بهر جان قضای کربود دررہ می آید

چه می ناله زتاریکی هجران حامدی هرشب
که ماه رایت شه زاده شیر انشاه می آید

وله

دردلم چون فکر آن کان کهر پیدا شود
دانهای اشك بر روی چوزر پیدا شود

بهرآن لب ای دلازتلخئ تیر او منال
صبر می باید که از نی شکرپیدا شود

چهره ازبهر دهانش زرد باید ساختن
هر چه می بایدترااای دل بزر پیدا شود

زردئ رخ بهر آن مه تابخون چشمم بکاست
خردهء سیمش بصد خون جکر پیدا شود
[213]
سایه ات ازلطفف اندامت چوبرخاك اوفتد
درچمن ازخارخشك وتر ثمر پیدا شود

بلبلی چوحامدی کرهمچواشك ازچشم رفت
مردمانرا زوهزاری خوبتر پیدا شود

وله

هردم از آتش آهم تن و جان می سوزد
سوز عشق است که پیدا ونهان میسوزد

ماه اکرمحترق آیدبررویت چه عجب
چون بخورشد رسد زهره روان میسوزد

کفته بودی که نهم بررك جانت داغی
صبرتاکی که دلم درپی آن میسوزد

شمعع من برسرپروانهء دل نه قد می
بین که بی نور جمال توچه سان میسوزد

حامدی چند کنی ناله ز سوز غم او
که ز آه تو دل خلق جهان میسوزد

وله

دلم با تیغ خون ریزش سر خود درمیان دارد
که ماه من نه پنداردکه عاشق بیم جان دارد

خیال زلف او ازدیده چون آیدبشهر اول
که راهی مشکل است این ودو دریا میان دارد

نخواهم کشت کلشن پی کل رویش که کرعاشق
ببخت اوفتد دل سوی یارمهربان دارد

از و تا دور کشتم دورم ازصبروقرار دل
خوشا جانی که بر خاك سرکویش مکان دارد

همیشه در خیال ماه روی و خط مشکینت
دل مسکین هوای سبزه وآب روان دارد

زخم زلف چو زنجیر تو وخورشد رخسارت
همی ماندیشان اژدرکه آتش دردهان دارد

زکوی خود چه رانی حامدی را ای شه خوبان
که همچون سك سر خدمت مقیم آستان دارد

[214] وله

خوبان برند دل زکف و رخ نهان کنند
تا عاشقان دل شد را امتحان کنند

ازکو شها کشیده کمانهای ابروان
درپیش تیر غمزه دل ما نشان کنند

کر پیش یار راه نیابند عاشقان
از بهر تحفه جان برجانان روان کنند

وی استین بروی من افشاندی بخشم
با عاشقان غمزده هرکز چنان کنند

ای حامدی در ای بمیدان شاعری
تا شاعران شهر ترا امتحان کنند

وله

آن پسر هر ساعتی جای دکر بازی کند
نیك بخت انکس که او باآن پسربازی کند

میکند بازی بزلف خویش ومی ماند بدان
ریسمان بازی که برموی ازهنربازی کند

میچهد اشکم برو هر لخظه از شوق لبش
همچو آن طفلی که او دایم بزربازی کند

میکند خال تو هردم جلوه برلعل لبت
همچو طوطی پچهء کو باشکر بازی کند

بایدش کردن دل خویش اسیر تیر بلا
هرکه همچون حامدی دایم نظر بازی کند

وله

شب چو شمع عارض او مجلس افروزی کند
همچو پروانه دل من خیشتن سوزی کند

ما همه از بهرآن سیب ذقن سرکشسته ایم
تا خدا آن میوهءشیرین کراروزی کند

غمزه اش تعلیم خونریزی کند چشم مرا
همچو استادی که تعلیم نوآموزی کند

شد دلم صد وصله وامید میدارد چنان
کان کمان ابرو بتیر غمزه دلدوزی کند

حامدی پی نور رویت میکذارد همچو شمع
جان من وتا چند چون پروانه دلسوزی کند

[215]

وله

شبی که همچو مه آن نازنین برون آید
چو ابر تیره رقیب ازکمین برون آید

بکلرخی اکر افتد هوای صحبت من
چو خار خشك رقیب از زمین برون آید

وکر بمهر درون دم زنم بمهر رویی
بقصد خون من او هم بکنین برون آید

وکر خورم عسل شهد نیش زنبوری
زبهر تلخیم از انکبین برون آید

برای سوختن رخت جان بطالع من
شراره هم ز دل آتشین برون آید

رود ز جان غمینم خدنك آه و بدل
چسودم زنم نه دل من همین برون آید

مثال حامدی از دور آختر بد مهر
ضرورینیست که دایم چنین برون آید

وله

هر قطره کزین دیدهء خونبار بیفتد
کر موج زند زودر و دیوار بیفتد

هر شب دل شوریدهء من برسر کویت
از ناله چو خاموش شود زار بیفتد

عسیبی نبود کرفت از بار غمش دل
کوه آحد ز بار غم یار بیفتد

خوش حالت آن رندکه فارغ زدو عالم
سرخوش بدردخانهء خمار بیفتد

چون ترك حیل کرد رقیب تو بیفتاد
چون بادکئ پیر که از کار بیفتد

ای حامدی از سیل سرشك تو وآهست
بیم است که این کنبد دوار بیفتد

وله

دل که از سنبل زلف تو جدا می ماند
همدم محنت و اندوه و بلا می ماند

میدهم جان حزین را بفراق تو جزا
تا مرا دور زتو زنده چرا می ماند

چند کوی که بکن صبرومخورغم در هجر
من اکر غم نخورم دهر مرا می ماند

می شود بهرتو پرکار صفت سرکردان
هرکه در دائرهء عشق تو پا می ماند

[216]

بیش شمشاد بلند تو حیرت چون من
در چمن سرو سهی سر بهوا می ماند

برسُر کوی تو افتاده سروپا چندان که
کسی نداند که سرو پای کجا می ماند

حامدی را غم ودردازدرت انداخته دور
تا نکویئ که برغبت زتو وا می ماند

حرف الذال

یارب آن آرم جان یکروز دور از من مباذ
خانهء دل پی مه رویش شبی روشن مباذ

کر بود غیر خیال روی او در دل مرا
جان شیرینگ که دارم یك زمان درتن مباذ

جز مرا کز شوق توق مهردارد کردنم
با خیالت هیچ کس را دست درکردن مباذ

کر نجواهم تا زپای دل کشم خار غمت
همچو عیسی درجهانم یك سرسوزن مباذ

شهریار شهر خوبانی و حسنت کنج عشق
کنج عشقت را بجز کنج دلم مسکن مباذ

کرچه می سوزد زتاب شمعرویت حامدی
مجلس او پی چراغ چهره أت روشن مباذ

حرف الراء

ای به پیش تیر مژکان تو جان من سپر
بادل من غمزه ات راهردمی لطفی دکر

جز هوای قامت در دل ندارم راستی
ناوك آن غمزه دارد از ضمیر من خبر

عکس رخسارت زچشم خون فشان خالی مباد
زانکه کس دوری بخست ازروشنایئ بصر

سرخ شدرویم زشرمت چون نظرکردی بمن
آری آری خاك زر کردد زتأثیر نظر

بر دلم تیرش چو آمد کر ندیدم عیب نیست
هست مشهوراین اذاجاء القضا عمی البصر

یار کفتا در پی نفس وهوا دیکر مرو
زین سخن تاجان بود هرکزنخواهم شد بدر

حامدی را غمزهء آن مه نصیحت میکند
هرچه کوید می نهم انکشت خودبرچشم وسر

وله

دهان و سنبل خط ولب لعل تو ای دلبر
حیاتست ونجاتست وبناتست و لب کوثر
[217]
ببرده چار چتر تو کزواز چارچیز الحق
قد از عرعردل ازمرمرخطا ازعنبرلب ازشکر

بنام ایزد زهی زلف ولب و خط و قدو چهره
دلاویزوشکرریزو سحرخیز و بلند اختر

مرا پرسی که برداز توقرار وصبرودین و دل
خط مشکین لب شیرین برسمین قد دلبر

مرا هر وعده کزلب میدهدباآه و اشك من
سرابست و شیرابست وسحابست وهوای تر

به بین ای حامدی زلف ولب وخط ودهانش را
سمن سای وشکرخای وکل آرای وکهرپرور

وله

ای خطت از مشك تر خوشبوی تر
وی لبت ازکلشکر دلجوی تر

از خیال عارض چون آب تو
در کلستان شد شکل خود روی تر

مردم چشمم در آب از هجر تو
غوطها زد کش نشد یکموی تر

خالت از لب طیره شد آری شوند
از لطیفه مردم هندوی تر

از تو در کلزار عشق ای حامدی
بلبلی پیدا نشد خوشکوی تر

وله

ای نافهء الفاظ تو از کلك سیه سر
زاده چو شمامه زدل ماهیٔ عنبر

ز رقعهء مشکین تو حقا کپ رهی را
هم ثینه مشرف شدو هم دیده منور

دل عاشق بوی تووخوی توشد الحق
ای نافهء مشك ازدم خلق تو معطر

معنئ کلام تو و الفاظ و حروفش
انواع لآلیست در اصداف معنبر

شد صورت تو مظهر لطف وکرم آرای
هم صورت و هم معنئ ای روح مصور

تو صاحب ذهن سره طبع لطیفی
زان کشور فضل وهنرت کشته مسخر

تا فضل و کمال وکرم وخلق تو دیده
شد حامدیت از دل و جان بنده و چاکر

[218]

Velehû Bi't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dôstuñ ḳadi ḫayâli giceler cânda ḳonar
Cânda ger ḳonmasa ol serv-i revân ḫânda ḳonar

2 Gözde ḳonsa ne 'aceb ḫayl-i ḫayâl-i ḫaṭ-ı yâr
Ḫânda kim âb-ı revân olsa çerî anda ḳonar

3 Yâ Rab ol ḫâl-i ruḫ u la'l gibi Ḫızır mı kim
Geh gül üstinde vü geh çeşme-i ḥayvânda ḳonar

4 Kim ḳadüñ 'aşḳı ile bunda dirilürse bugün
Ṭoġrı bundan çü gide ravża-i Rıḍvânda ḳonar

5 Zülfüñe girdi göñül 'aşḳ ile baş oynamaġa
Kim baḥâdır olan er gicede meydânda ḳonar

6 Gönlüme ḳondı ġam-ı ʻaşḳı pes ez-ḳatl-i raḳîb
Şeh seferden çü döne feṯḥ ile eyvânda ḳonar

7 Hecr ile Ḥâmidî ger ḳaplucada ḳonsa nola
Derd ile bülbül-i şûrîde gülistânda ḳonar

وله حرف الزاء

چون بچشم آید خدنك غمزهء آن سرو ناز
برسر راهش رود اشكم برسم پیشواز

با دعا كردیده خواهد زلف اوشبها چه عیب
ازخدا خواهند مردم در جهان عمر دراز

دور بود از پای سروش آب چشمم مدتی
برسرما سایهء سروروان افكنده باز

دیده در زلفش اكر شددورازفالش چه شد
مردمان درشب نمایند از سپاهی احتراز

همچو چشمم هركه بیند قبلهء ابروی تو
هر دمی در خون دل سازد وضو بهرنماز

شد روان از دیدهء اشك در فشان حامدی
تا به بوسد خاك راه شاه ازروی نیاز

[219]

حرف السین

در تن من تا بود باقی زجانم یك نفس
كام جانم دیدن روی تو خواهد بود و بس

چشم من دورازرخ چون آفتابت تا بكی
سیل خون باردزجوی دیده ام همچون ارس

ناله‌ء دلسوز من رفت از غمت تا آسمان
ای مه نامهربان من بفریادم برس

جان محزونم همیشه در هوای کوی تست
مرغ مسکین آرزوی باغ دارد در قفس

بلبل گلزار حسنت بودم اول از چه رو
راندی آخر از سر خوان وصالم چون مگس

در سر من آرزوی دولت دیدار تست
ازسرم بیرون نخواهدرفت هرگزاین هوس

دربیابان جدائی چند نالم چون جرس

غیر جانم نیست بیکی تافرستم سوی تو
وه چه خوش بودی اگر بودی بجانم دسترس

حامدی ازپا فتاد ای شاه خوبان دست گیر
خود همیدانی که غیر از تونداردهیچ کس

حرف الشین

به برگ گل نوشت از مشك نقاش
که نتوان کرد سر آن دهن فاش

چه دانی رمز خط و خالش ای دل
بحال خویش وفکر خویش باش

زاشك و روی زرد خویش هر دم
بخاك پاش سیم افشان وزرپاش

ازان جانباز وبی باکیم در عشق
که همچون حامدی وندیم و قلاش

وله

چو درپایت نیفکندم سر خویش
سری افکنده ام ازشرم درپیش

دل مسکین من قربانئ تست
بنام من برآور تیری از کیش
[220]
چو کرد لب برآمد خط سبزست
برامد آه عاشق از دل ریش

زکات حسنت ای مه بوسهء بخش
که تودر حسن شاهی بنده درویش

چو در دل حامدی در تو دارد
تو حال دردمند خود بیندیش

وله

شمع شد کرم باشی بارخ بزم آرایش
آتش سوز دلم سوخت زسرتا پایش

خاکپایش مبر ای بادبهر سوکان خاق
توتیائیست که شود دیدهء مردم جایش

سروازقد تو رزدید بتا رعنائ
آب جویای وی آمدکهبما بنمایش

توتیا لاف مزن زانکه ترا میل کشند
چون رسیدن نتوانی تو بکرد پایش

لاف زد باخط مشکین تو ای کل سنبل
چون سیه روی شداین لحظه مکن اندایش

حامدی دست زخون دل صد پاره بشوی
که حریص است بخون خوردن مالبهایش

وله

خدنکی زد دلم را چشم مستش
هزاران آفرین بردست دستش

چو مرغ تیرش ازتن کرد پرواز
دلم جانراروان بربال بستش

چو شیشه خاطری دارم زغم پر
تو از سنکین دلی کم کن شکستش

دلادارد خدنکش مرهم ریش
تو زخم خود بدو بنما که هستش

سر زلفش کمندی بود مشکین
ازانرو حامدی شد پایی بستش

وله

دلم مرغیست هرجای و زلف یار مادامش
که درهرجای می باشدهوای یار مادامش

بزلفش کر مقید شددل مسکین مکن عیبم
که دردام او فتادست ازبرای چشم بادامش

حدیث تلخ اکر کوید نشاید رو ترش کردن
کزان لبها بود شیرین حدیث تلخ ودشنامش

نمیدانم که دردل کیست تازومیدهد یادم
که جانم تازه میکردوبهر ساعت ز الهامش

چه فرخ ساعتی باشد که قاصدنام اوکوید
که جان حامدی بادافدای نام و پیغامش

حرف الصاد [121]

ای چه پروانه بر شمع رخت جان رقاص
شده در بحر غمت مردم چشم غواص

دل که در پوتهء آخلاص توبکداخت چوزر
نیست اورا زخم زلف تو امید خلاص

کر شود خاص بجانبازی و رندی عاشق
بنده درچارسوی عشق توام خاص الخاص

آن زمان قابل اکسیر غمت کردد دل
کز تف آتش عشقت بکذارد رصاص

کرکشد غم سیه فتنه که ریزد خونم
چه کنم غیر سرکوی توام نیست مناص

حامدی رفت بمهر دهنت سوی عدم
از لبت فاتحهء خواست زروی اخلاص

حرف الضاد

چو شمع اکر رك جانم برند با مقراض
زطلعت چو پروانه کی کنم اعراض

زرشتهء سر زلف تو نکسلم پیوند
اکر کنند مرا ریزه ریزه بامقراض

بچشم ما لب ودندان دلفریب ترا
لطافتیست وراء جواهر و اعراض

محر مژه ام وصف زلف وعارض تست
که از مسودهء دیده می بردبه بیاض

بشادیٔ کل رخسار یار و نزکس او
کشد پیالهء می لاله در حریم ریاض

بدان امیدکه ازحق رسد بحور و قصور
چه چله هاکه برآورد زاهد مرتاض

برآی حامدی ای سروناز بادهء صاف
نصیبه ایست که آمد زمبداء فیاض

حرف الطاء [122]

ای نوشته برکل سوری زمشکناب خط
خط لعلت را مزین کرده خالت چون نقط

باقدی همچون قلم باشد چونونی عنبرین
هردوا بروی تووآن خال مشکین دروسط

تاشدی از پیش چشمم دورازبهر رخت
میزندنهردوچشمم موج چون جیحون و شط

مردم چشمم بمهر عارض چون آب تو
میخوردصدغوطه هردم درسرشك خودچوبط

جندا آندم قه من ازجرعهء جام لبت
می شدم زانسان که راه خانه میکردم غلط

حامدی کام دلازلعل لبش بازر بجو
زانکه بیش آن پری وزنی نداردشعروخط

وله

ای طرفداران سرلطان جمالت خال و خط
جمله اخلاق ترا درمردمی حد وسط

مشك رانسبت بچین سنبل زلفت خطاست
لاله را تشبیه باشد باکل رویت غلط

دردوچشم من خیال تیرت ای ابرو کمان
برسرآب روان پیوسته می پرد چو بط

عکس ابروی تو در چشم همی ماند بدان
زورقی مشکین که میکرد وروان بری شط

خط مشکین کرد رویت بادهان دانی که زچیست
نون مشکشنی که دارد درمیان لعلین نقط

حامدی می آید از هربیت شعرت بوی مشك
کس نکوید وصف خط وخال خوبان زن نمط

وله [223]

هرکه دارد همچو جام می زلعل یار خط
یافتست ازجان شیرین درجهان بسیار خط

جان زاهدیك سرمو لذت دردش نیافت
نیست آن بیچاره رادرعشق این مقدارخط

همچوچشم خویش سیم افشان دلادرراه او
تاپیاپی درجهان ازدولت دیدار خط

دل زیبکانهای تیر او ندارد حاصلی
از زر دنیا ندارد مرد دنیا دار خط

پیش لعل یار جان و سرفدا کن حامدی
تا پیاپی ازلب جان پرور دلدار خط

حرف العین

من که هر شب از غمت تا روز بیدارم چو شمع
درفراقت سیل خون ازدیده می بارم چو شمع

شب همه شب با خیالت عشق بازی میکنم
چون سحرباز جان پیش توبسیارم چو شمع

هردمی بد عشق پنهانم کواهی میدهند
اشك و سوزسینه وزردئ رخسارم چو شمع

شکر یزدان راکه روشن میکند بزم مرا
در شب تاریك هجران طلعت یارم چو شمع

کر بسوزم زآتش مهررخت چون حامدی
جز خیال ماه رویت درنظر نارم چوشمع

حرف الغین

ای زرخت خانهء دل را چراغ
قد و رخت رشك کل وسرو باغ

سنبل زلفین تو از هر طرف
بر رخ مه چون حبشی مانده داغ

خط تو برلعل شکرخا و خال
هست همان قصه ء طوطی و زاغ

زاهدا کر در هوس بوی تست
کوبرو وتنقیه فرما دماغ

[224]

دوش درآمد زدرم یار مست
داد بمناز سرمستی ایاغ

کفت زعالم چه به ای حامدی
کفتمش ای دوست زعالم فراغ

حرف الفاء

مژکان او بقصد دلم چون کشند صف
دل بینش تیرغمزهء اوجان کند هدف

هر سوکه رفت کشت یکی را بتیغ ناز
یارب چه شدکه هیچ نیامد بدین طرف

خون ریختن زغمزه ات آموخت چشم من
زان دم که کفته اندکه ازعلم چو شرف

تیر خدنك غمزه مزن بردل رقیب
قوت روان ماست چرامیکنی تلف

کفتی که تیر غم ز دلت بکذرانم آپ
این تیر بکذرد زدم شحنهء بخف

پر کوهرست درج لب شکرین تو
زان کوهری که جان عزیزش بود صدف

تاکی ثند زدست فراق تو حامدی
از تلخیٔ فراق تو بر سرچو بحر کف

حرف القاف

اشك چشمم کشت چون شنکرف ناکاه از فراق
بر رخ زردم بخون دل نوشت آه از فراق

تا جدا افتاده ام از آفتاب روی دوست
میکذارم هر شبی تا روز چون ماه از فراق

بس که آه من هوای خاك کویش کرد جان
عاقبت با آه خواهد رفت همراه ازفراق

آنچه دیدم از فراقش لوحشی الله از وصال
کی بود تا وارهاند بازم الله از فراق

[225]

از درازی چون بریدآن یوخ زلف عنبرین
رشتهء امید ما کردید کوتاه از فراق

کر بود کوهی شود کاهی زدردمن رقیب
کربه پرسد حال زار بنده ناکاه از فراق

کر بکوید شمهء از شرح شوق بن نسیم
وارهاند حامدی راحضرت شاه از فراق

وله

چنان خوش است دلم باهوای عالم عشق
که ذرهء نفر و شم بعالمی غم عشق

ازان مسخر عشق است ملك تا ملکوت
که ذکر خط لب تست نقش خاتم عشق

کجا بکنکرهء قصر وصل پی بردی
اکر عروج نکردی دلم بسلم عشق

صفای حج همه عمره یافت آن حاجی
که غوطه خورد زمانی درآب زمزم عشق

مدام همدم او درد و غم بود تا حشر
چو حامدیٔ حزین هرکه کشت همدم عشق

وله

دلا خرد بسرت کر نهاد افسر عشق
ز دست ساقئ کلرخ بنوش ساغر عشق

لبی چو خاتم یاقوت اکر بدست آری
شود مسخر حکمت تمام کشور عشق

اکر نه جلوهء حسنش بدی که می کفتی
که ملك تا ملکوتش شود مسخر عشق

سفینهء دل مارا قرار کی بودی
اکر نخ بحر معارف بدی و لنکر عشق

قرار و صبر و تحمل زمن مجوی کنون
که خرمن خردم جمله برد صرصر عشق

مشام خلق جهان شد معطر از نفسم [226]
ازانکه سوخت دلم عود جان بمجمر عشق

اکرچه غنجه صفت بود حامدی دلتنك
چو کل ورق ورق ازبر نوشت دفتر عشق

حرف الکاف

ای نبات خط و قند لبکت شیرینك
هردوچون کسوة کل درنظرم رنکینك

نرکس چشمك میکونك تومخمورك
سنبل زلف مشکینك توپرچنك

چشمك وابرو یکت تیروکمانك دارند
آنچنان تیروکمانك که بود مشکینك

بسرسروك سبز توكه دايم هستيم
مست ازان ميم عقيقينك وسيمين سنك

قدمك برسرك وچشمك من نه كه شدست
پی توای جانك شيرين دلكم غمكينك

حامدی در رهكت جانك خود كرد نثار
چند پی سنبلكت صبر كند مسكينك

حرف الام

هر شب از سودای زلفت ميكشد صد آه دل
ازكجا افتاد دردام بلا ناكاه دل

كرنه همچون لاله خون خوردی بمهرت جان من
ازنشان داغت ای مه كی شدی آكه دل

كر سركردان مرا زلفش برای آن دهن
دوستان كس را مبادا در جهان كمراه دل

درهوای لعل او يكدم نمی كيری قرار
قصد جان من چه دار حسبة لله دل

[227]

ای كه كفتی از سر كويش سفر كن
ميرم ليكن نمی آيد بمن همراه دل

چون لب و زلفش بخونت تشنه اندای حامدی
خواه جان خود فدا كن پيش درويش خواه دل

وله

ای خورده لاله از كل روی تو انفعال
نركس نديده سرو ترا در چمن مثال

در باغ غنچه چون لب خندان تو بدید
از خندهء تو سرخ برآمد از انفعال

سی شب درین خیال فرو میرود قمر
تا همچو ابروی توبرآید شبی ملال

تا لعل ناب دید لب شکرین تو
همچو شفق بخون دل خویش کشت آل

ای دل بیاکه درد تو درمان پذیر نیست
چون حامدی مجوی دوا و زالم منال

وله

کفتم کپ شد زخون جکر چهرهء من آل
کفتا چو عاشقی برو از زخم ما مثال

زآب حیات لعل تو پیداست آن زبان
مانند ماهی خضر از چشمهء زلال

کفتم که چیست رمز دهان و میان تو
زد خندهء وکفت که آن هیچ واین خیال

تا دید زلف و روی تو خورشید خاوری
درباختر بخویش فرورفت از انفعال

بیخوشد از هوای دهان تو حامدی
بر عین بیخودیٔ وی آن زلف کشت دال

وله

کل را همیشه بانك زند بر رخ تو خال
کلبانك زن بعهد محمد که بدبلال

از چنبرش جهانم و در چرخش آورم
کر پیش ابروی تو بردانم خود هلال

تا ازخطا بر زلف تودم زددلم شکست
چینی همیشه می شکند رونق سفال

کر عود نشود سخنت مطربا مرنج
اورا بتازیانه بده زود کوشمال

چون حامدی بشعر جهان کیر کشتهء
در شعر خویشتن مثلی آر یا خیال

وله

چون چشم من کند طلب صورت هلال
جز نقش ابروی تو نباشد مرا خیال

تاسروخویش راچوقدت برکشیده است
درپای بلبل است سرسر و پایمال

[228]

کل خواست تاچوروی توباشد بچشم ما
اورا میان خار صباداد کوشمال

میزن زغمزهء بردل ما تیغ بی دریغ
وردم زنم ز تیغ تو خون منت حلال

ای حامدی چه فائده چون او فتادهء
باکلب درقلاده وبا کرك در جوال

زین حال غم مدارکه فرصت ازان طست
زانروکه همچوشیر نیارد شدن شغال

حرف المیم

زآه آتش افشان دل سوزان که من دارم
سمندروار شب تاروز درآتش وطن دارم

زفکرت همچو فانئث خیالم هرشبی زانرو
که ل میسوزدم چون شمع ودربرپیرهن دارم

برشمع رخ آن مه مکوبامن سخن صوفی
که چون پروانه میسوزم چه پروای سخن دارم

زعکس چشم وروی وقدآن سروسهی دایم
درآب دیده شکل نرکس وسرووسمن دارم

بران چاه ذقن دارم نظر از تشنکی لیکن
چوچشم خویش آب حسرت ازوی دردهن دارم

پس ازعمری که ورزیدم طریق مهر روی او
رخی چون زر زدردهجران سیمین بدن دارم

نخواهد خاك جسم حامدی را درلحد خوردن
چرا کز رشتهء مهر تو پیوند کفن دارم

وله

بجام نیلکون تا بادهء همچون بقم دارم
زدور چرخ زنکاری من ببدن چه غم دارم

زدیو غم ظنّ غم دارم بفکر آن دهان و لب
که هم مهرسلیمان دارم وهم جام جم دارم

بکنجی همچو کنجم باخیال مار زلف او
انیس خلوت خاطر خیال آن صنم دارد

[229]

کهی با ماه میکویم حدیثت کاه با پروین
بیادت هرشبی خوش صحبتی تاصبحدمدارم

بسان حامدی ازدولت عشقت غنی کشتم
زرچهره وسیم سرشك ای مه چه کم دارم

وله

دردل من کر خیال او نمی بودی مقیم
من بتیغ خویش میکردم دل خودرا دونیم

کر بشمشیر جفایم میکشی ای بی وفا
بار تیغت کردنم رامنستی باشد عظیم

جیم زلف و نقطهء خال توراتا دیده ام
در هوای آن دهن دارم دلی چون چشم میم

بردرت چون حلقه روزوشب مقیمم ای پری
فتح بابی چشم میدارم ازان خلق کریم

می نهم برخاك راهت هرسحر روی چو زر
ازسرکویت نسیمی چشم میدارم نه سیم

نیست رحمی برمنش چندانکه میرندم سرشك
دردل افکن رحمتی آن سنك دل را یا رحیم

حامدی را کفتهء در کوی ما از سك کم است
جان من زین به که داند قدر یاران قدیم

وله

زجام لاله کون کر همچو نرکس سرکران باشم
درین یك هفته عمرخویش چون کل شادمان باشم

بتیغ غمزه چون دلدارخون عاشقان ریزد
دران غوغاچنان خواهم که من هم درمیان باشم

چه باشدکرفرو ریزد بصحرا استخوان من
که روزی پیش تیر آن کمان ابرو نشان باشم

بخلوت میکند بر دل خیال روی او جلوه
زچشم مردمان همچون پری زانرو نهان باشم

[230]

مکن منع من از افغان که همچون نی بهجرانت
همان بهترکه دایم زارو زرد وناتوان باشم

برای سروقدش چون دهم جان دردم آخر
یقین دانم که در محشر زجمع راستان باشم

پی ایثار خاکپای او چون حامدی خواهم
که جان در آستی خویش وسربر آستان باشم

وله

من که کنج غم تو در دل ویران دارم
نکشم سرزخط امرتو تا جان دارم

نیست پروای بهار و کل وکلزار مرا
کز رخ و قدتودردیده کلستان دارم

بخیال قدو روی و خط وزلف مادام
در نظر سرو و کل وسنبل وریحان دارم

ای بلب تنك شکر تنك دلم بی دهنت
حال دلتنکی خویش از تو چه پنهان دارم

بسته ام بهر توده جای کمر همچون نی
کرچه ازدست تو در هرنفس افغان دارم

درد هجر تو نخواهد دلم اما چه کنم
بجز از صبر دریندرد چه درمان دارم

من که چون حامدیم بندهء خورشید رخت
چه غم از حادثهء کنبد کردان دارم

وله

من ازشکر لبان شهر شیرین یارکی دارم
سیه چشمی کمان ابروی کل رخسارکی دارم

ندارم هیچ کاری غیر وصف آن دهان ولب
زخوبان چون مه قناد شیرین کآرکی دارم

زدستش چون ترازو سنك بردل میزنم زانرو
که باسودای زلف و خال او بازارکی دارم
[231]
زعکس قامت وچشم ورخ وزلف ودهان او
درون دیدهء پرآب خوش کلزارکی دارم

دلم را کرچه زلفش روزوشب زبندغم دارد
من غمکین بدان شام که خوش دلدارکی دارم

کمند تابداراز زلف و خنچر دارداز مژکان
زبهربردن ول همچو ای عیارکی دارم

زشعر حامدی در وصف آن لب قند می بارد
چه شیرین دلبری شوخی شکرکفتارکی دارم

وله

ای مجلس تو چرخ و ندیمان تو انجم
روشن ز مه طلعت تو دیدهء مردم

برجیس اکر قرب تویابد بفضیات
خودرا عجب ارزانکه زدهشت نکندکم

پیش تو عطارد بسخن لاله نماید
من خود چه توانم که زنم لاف تکلم

کفتم برقیبان صفت قد تولیکن
بسیار فکندم بدهان خاکتندم

ازچشم میند از من سوخته دل را
کزلطف تودارم بجهان چشم ترحم

سی روزه مراد ورزروی تو درین دور
ازخون جکرسینه بجوش آمده جون خم

کردردل منکم شود ازمهرتو یك جو
بشکافته بادازغم سینه چو کندم

جاوید کند خنده کل دولت انکس
کز غنچهء لعلت رسدش نیم تبسم

درپیش تو صاحب نظرانند خموشان
ای کاش بدی حامدئ لشده منهم
[232]

وله

مرغ دل تا شد سیر زلف آن بادام چشم
پی رخ و زلفش نمیکرید دمی آرام چشم

جرم دل از دیده چون بینم که بهرروی خوب
دل مرارسوای عالم کردوشد بدنام چشم

چون بکام دل نیارم کفت درروبش سخن
سوی ابرویش دهد ازکوشها پیغام چشم

سوخت دل درسینه ازهجروبمهرت روزوشب
می یزد بهر وصال او خیال خام چشم

حامدی تا دیده آن لبهای میکونرا بدیر
کاسهء دارد پرازخون جکرچون جام چشم

Velehû Bi't-Türkiyye

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Varalım ol ṣanem-i gül-'iẓâra yalvaralım
Belâ-yı fürḳat elinden nigâra yalvaralım

2 Niyâz u ḥasret ile ḳapusına yüz sürelim
Şefî' idüp seg-i kûyını yâra yalvaralım

3 Müsâ'id olsa eger rûzgâr bizim ile
Orada baş açuben rûzgâra yalvaralım

4 Göñül be-tün ü gün eyyâm-ı ġamda ṣâbir idik
Bugün kim oldı göñül pâre pâre yalvaralım

5 Bu derd-i hecri ki Ḥaḳ rûzî ḳıldı bize bugün
Egerçi idemeziz çâre yâre yalvaralım

6 Ger isteseñ ki yine Ḥâmidî gibi göresin
Ḫaṭ u ruḫı dün ü gün Kirdgâra yalvaralım

وله

روزکاری شد که من از یار دور افتاده ام
زارمی کریم کزو بسیار دور افتاده ام

هرزمان چون غنچه دربرپیرهن سازم قبا
کزبرآن سروکلرخسار دور افتاده ام

ازکه نالم دور ازخاك روان بیوفا
کرجفای چرخ کج رفتار دور افتاده ام

می نویسم بردرو دیوار ازدرد فراق
آه کزخاك در دلدار دور افتاده ام

[233]

ناله و زاریٔ شبهای مرا معذوردار
ای که میدانی من از یار دور افتاده ام

سینه هم سوراخ سوراخت تازان لب شکر
همچونی بانالهای زار دور افتاده ام

شکر ایام وصالش چونْ نکفتم پیش ازین
این زمان از دولت دیدار دور افتاده ام

خوار کشتم از عزیزان دورهمچون حاموی
کزسکان درکه خوانکار دور افتاده ام

پادشاه بنده پرور خسروصاحب کرم
شهریار روم سلطان عرب شاه عجم

Velehû Bi't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ay yüzüñ âyine-i ṣûret-i cândur bilürüm
Anda naḳş-ı ruḫ-ı dildâr 'ayândur bilürüm

2 Ol 'ayân nûrı ki maṭlûbıdur ehl-i naẓaruñ
Dil-i her ẕerrenüñ içinde nihândur bilürüm

3 Bu ki ârâm idemez seyr ü sülûkında felek
Ġarażı terbiyyet-i ḥüsn-i bütândur bilürüm

4 Ol kim alur dil ü ṣabr u ḫıredi ġâret ider
Maẓhar-ı ṣûret-i zîbâ-yı fülândur bilürüm

5 Ol şeker-leb götürür Ḥâmidî'yi mey-kedeye
Gösteren yol baña mehdî-i zamândur bilürüm

حرف النون

دلم دیوانه شد بندش ززلف خویش محکم کن
بمهر خویش ماه من مرا رسوای عالم کن

به تنهای دلم خون میخوردهان ای کمان ابرو
زشصت خویش تیری بادل مجروح همدم کن

بکویش آب چشم ماروان بسیار خواهد شد
رقیبا کرچه می رنجی توهم آزار ماکم کن

[234]

بنام هرکسی ازمهر تعیین کرده دردی
زلطف خویش تشریف غمی بزمام ماهم کن

بیادروزوصل او نمی استد زچشم خون
مشوای حامدی موقوف فردافکرایندم کن

وله

زدرد هجرت ای کل روچنان شد چشم من اکنون
که داردردورازان نرکس چو لاله کاسهء پر خون

جنانم منزوی چون چشم خود دورازمه رویت
که نتوانم زدست غم نهاد ازخانه پا بیرون

چوچشمم ازغمت بروی مردم درفرد بستم
زعالم کوشه میجویم زجور طالع وارون

بسوی یار اشارت کن که آرد خاك راه تو
مکرچشم رمد دیده شفا یابد بدین قانون

شبی در خواب چون ماهی خیال عارضت دیدم
زآب چشم من زدجای خوابم موج چون جیحون

چو می آید خیالت اشك مریزد زچشم من
بدانسان کز طلوع مهر انجم ریزد از گردون

دمی از چشم مسکین حامدی خون کم نمی کردد
چو دریای که باشد سیل اوپیوسته روز افزون

وله

ای خاك رهت دردوجهان تاج سر من
روشن زمه طلعت خوبت بصر من

تادورشدم ازسر کوی تو چه کویم
کر تیغ فراق تو چه آمد بسر من

کر پرتو لطفت نبود بامن خاکی
باداز سوی شهر عدم آرد خبر من

خبرخاك سرکوی توکان کحل نظرهاست
حقاکه نیایدردو جهان در نظر من

[235]

ازدوری ابروی کجت موج زنان است
چون دجله وجیحون همه دم چشم ترمن

خواهم بسر کوی تو آنم بسر اما
کویی که کرفتست قضا رهکذر من

درهجرعذار ولب جانبخش تو هر دم
چون حامدیٔ دلشده خون شد جگر من

مرا از زندکی بهتر بود در پای او مردن
زدستش زهرخوردن به که پی اوانکبین خوردن

بزن تیغی مرابرسرکه رویم لاله کون کردد
سرافرازیٔ عاشق باشدآخر سرخ رو مردن

خودآوردم بلای زلفت ای جان ازبرای دل
بدست خود چرابایدبلا بهر خود آوردن

روان جانرافدایش ثازای دل جون جکرداران
که ازمیدان عشق دوست مشکل جان توان بردن

مکن ای جان من آزار مسکین حامدی هردم
که درعالم غریبان رانمی باید دل آزردن

وله

خواهم ازکوی تو آشفته و شیدا رفتن
اشك باریدن و چون سیل بدریا رفتن

جان من کلشن قدس است نه این دیرکهن
عاقبت خواهم ازین دیر بدانجا رفتن

دل من زلف بتان داردو جانرا ناچار
می ببآید ز پی دل بتقاضا رفتن

ای دل ازطلب یاری زبرای نظری
بایدت بر در دلها بتمنا رفتن

حامدی یار غیورست ترا می باید
در پی او چو الف بیدل وتنها رفتن

[236]

وله

افزود در دل از غم آن لعل ناب خون
در تن فزون شود همه دم ازشراب خون

در خواب دید لعل تودل خورد تیرعشق
روزی بود معاینه دیدن بخواب خون

زد موج خون دیدهء مادررهش چنانکه
هرجاکه رفت میرسدش تارکاب خون

آه دلم ز آتش سوز غمش فزود
افزون شود وخان چوچکد ازکباب خون

می بارد ازفراق تو خون زابر چشم من
هرکزکه دیده است که یبارد سحاب خون

از خون دیده جدول دیوان حامدی
پرشدچنانکه کشت روان ازکتاب خون

جواب معمیات جامی باسم شاه ابوالفتح سلطان محمد بهادر خان خلدالله تعالی ظلال جلاله علی العالمین آمین

ازروی شوق شد رخ آن ماه مهربان
در تابخانهء دل تنکم چراغ جان

بادل چو شکل قدتو بنمود نقش مهر
بروی فزود دل زسر دوستی روان

دندان تو نداشت بخاطرکه لب کزد
افکندش این هوس سرآن طره درمیان

بودم کل عذار تورا بلبل از ازل
زانرو بیش روی تودرمدحم این زمان

آه دلم دران مه پر هیچ اثر نکرد
باوی اکرچه بود مرا نقش جان روان

ماهیست در رخ توبحق کشته نوربخش
کز مهر او منیر شده چشم مردمان

برسر و تارخ تو نمودست آفتاب
درپیش اوشدست مرا دیده درافشان

برداشت ظلم ازسراین خاکدان قدم
میخواست تادکرنکند دل زغم فغان

زلفین وقامت ولب ولعل توهرکه دید
بنهادسر بعشق دل و رفت ازمیان

چون دل بلندتر الف آه برکشید
ازآه من فتاد شررها در آسمان

دل ترك سرکرفت درین عالم فنا
تادید حسن باقئ جان بخش بران

ای کاش کاسهء سر بیچاره حامدی
بودی کدوکه زبختی آن ماه می در آن

یا خاك راه شاهدی تاکه کاه کاه [237]
ماندی بروی او زهم اسب شه نشان

سلطان دین خلیفهء حق شاه بحر و بر
سلطان محمد بن شهنشه مراد خان

حرف الهاء

تاشب همه شب راه تو روشن بود ای ماه
افروخته ام ز آتش دل مشعله آپ

بخرام که در هر قدم از شوق جمالت
سرهاست شد خاك رهت بارخ چون كاه

برخاك رهت بوسه زند مهر ز كردون
آندم که بكردون روی ای ماه درین راه

خلقی همه در راه تو جان برکف ومن نیز
رفتم بسر راه توکلت علی الله

ساقی بده آن بادهء چون آینهء صاف
باشدکه به بینم درو چهرهء دلخواه

هردم بمرادی رسد آن رند که باشد
چون حامدئ دلشده خاك قدم شاه

وله

ای یافته ازروی تو انوار ستاره
دندان تو در لعل درربار ستاره

تآ مهر رخت كشته درین دائره لامع
پنهان شده در كنبد دوار ستاره

پی روی تومانندهء باران شده اشكم
بی مهر هویدا شده بسیار ستاره

از وصل مه روی تو تا دور فتاده
هر شبﻫشمرد دیدهء بیدار ستاره

میخواست دلم كز تو رسیدی بمرادی
اما چه كند چون نبود یار ستاره

ای حامدی از سعی چه امید چو باشد
بر عكس مرادات تو درکار ستاره

وله

تا برکذار خیلت اقبال رخ نهاده
شد در رکاب اسبت شاه فلك پیاده

روشن دلی بود کوهرشام تا سحرکه
مانند شمع سوزان پشت به پاستاده

صد باره سیل هجران افکندیم زپاکر
لطفت نمی کرفتی دست من فتاده

[238]

دورکل است می خوردرپای بیدکین دم
بر کف کرفته لاله بهر تو جام باده

ای حامدی ازاین ره رخ برمتاب کین در
بر روی اهل معنی دایم بود کشاده

وله

بسر و قد بلندش دلا مکن تشبیه
براستی که نباشد کیا بسدره شبیه

لب توچشمهء نوش است ورویت آیت نور
بعین روشنی وناز کیست این تشبیه

تو شاه کشور حسنی بتا بوجه حسن
که صورت تولطیفست ومعنئ تووجیه

زخاك کوی تو شد دور چشم غم دیده
بجهل خویش زجنت فتد بدور سفیه

زبیم مدعیان پخته نوش می ای دل
همین بس است ترارخصت اززبان فقیه

بتلخ کامئ من ای رقیب روی ترش
مباش غمکن وبکشا کره زشکل کریه

مشو زتندئ آن غمزه حامدی غافل
هزار بار ترا بیش کردپ ام تنبیه

وله

ساقیا در ساغر زرین مرا سرخاب ده
ازبرای دفع غم جام شراب ناب ده

چند باشد خشك لب باغ وجود ما بیا
سبزه زار طبع این لب تشنه هارا آب ده

در حریم بزم رندان دوست کامی دیم است
ساغر ما پربیاد طلعت آحباب ده

چون بجوش آمدمراازشوق لعلش ای طبیب
بهرتسکینش ازان لب شربت عناب ده

دربیآبان غم ای ترك شکار انداز من
سوی آهوی دل من ناوکی پرتاب ده

ارتفاع طالع ما ز آفتاب روی اوست
روشنیست این ای منجم ترك اصطرلاب ده

چند لرزد حامدی از سردی ءول رقیب
ازدوزلف خویش اورا هم یکی سنجاب ده

Velehû Bi't-Türkiyye

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Zihî mihriñ dil-i vîrân içinde
Maḳâmı derd-i 'aşḳıñ cân içinde

2 Ne mutludur cihânda ḥâli ḥâliñ
Ki yatur lâle vü reyḥân içinde

3 Diliñ yâḳût-gûn balıġa beñzer
Kim oynar çeşme-i ḥayvân içinde

4 Gözümde mâh-ruḫsârıñ ḫayâli
Çü nûr-ı Ḥaḳ durur insân içinde

5 Tenimde dil ḫayâl-i sünbülüñle
Yatur zencîrle zindân içinde

[239]

6 Mehi gördüm gice yıldızlar içre
Benim yârim gibi ḫûbân içinde

7 Fedâ ḳıldı yoluñda Ḥâmidî cân
Nice bir ṣabr ide hicrân içinde

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Nice dil ṣabr ide hicrân içinde
Nice cân ġam çeke devrân içinde

2 Nice aḳa gözümden ḳanlu yaşlar
Nice bir yüze göñlüm ḳan içinde

3 Nice bir şu'lelensün berḳ-i âhım
Giceler künbed-i gerdân içinde

4 Nice bir ol perî-rû fürḳatinde
Beni ḳor nâle vü efġân içinde

5 Daḫi vaḳt olmadı k'ol şâh-ı ḥûbân
Beni yâd eyleye yârân içinde

6 Daḫi vaḳt olmadı kim ḫayme-i ‘ayş
Ḳuralım lâle vü reyḥân içinde

7 Gel ey meh Ḥâmidî gönlin sevindür
Ki besler derd-i ‘aşḳı cân içinde

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün)

1 Ol gün ki yüz sürerim bir dem bu ḫâk-i pâye
Gün gibi ol şerefden başım irer semâya

2 Dünyâda Ḫıżr gibi buldum ḥayât-ı câvîd
Tâ serv-ḳâmetüñden üstüme düşdi sâye

3 Cemşîd eger göreydi ‘âlemde câm-ı la‘lüñ
‘Ömrinde baḳmaz idi câm-ı cihân-nümâya

4 Tâ gün yüzüñden ıraḳ itdi beni sitârem
Âhım ḫadengi irdi hecr-i ruḫuñdan aya

5 Bî-çâre Ḥâmidî'niñ âḫı seḥâba irdi
Kim bildirir bu ḥâli ol şâh-ı meh-liḳâya

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Lâle geldi çemene la‘l gibi sâġarla
Gül içer bâdeyi nergis gibi câm-ı zerle

2 Bezm-i bâġıñ ṭarabı vaḳtidir imdi kim alur
Lâle envâ‘-ı çerâġ ile vü gül micmerle

[240]

3 Tâ reyâḥîn içeler ẕevḳ ile ṣahbâyı müdâm
Depredür gül def ü bülbül ḫoş oḳur maẓharla

4 Biz daḫi ṣalın-ı çemende ḳuralım ḫayme-i ‘ayş
Şimdi kim ḳondı şükûfe çemene çâderle

5 Gül ḳulaḳ ṭutar u bülbül güle ḳarşu her ṣubḥ
Bu vefâsız çemenüñ vaṣfın oḳur defterle

6 Nice yaz ola bu dünyâda ki biz olmayalım
Hâliyâ ‘ayş idelim lâle gibi sâġarla

7 Ḥâmidî şâh-ı cihân-gîr ġazâya varıcaḳ
Nice ḳalur kişi bu şehrde yâ peslerle

وله

دل جلوهء خورشید رخت کرده نظاره
افشانده چو صبح ازفلك دیده ستاره

کفتند که صبرش بغم چارهء عاشق
چون صبرنماندای دل غمخواره چه چاره

در عشق منه پای که این قلزم مواج
بحریست که اورا نبود قعر و کناره

تا سینه سپرساخته ام پیش خدنکت
از تیغ غمت جوشن جانم شده پاره

نتوان زدل یارخط مهروفا خواند
زانروکه هر کزندهد سبزه زخاره

ازدیده روانش مرا دجله و جیحون
تا کرده خدنکت زدل ریش کذاره

ای حامدی ازنالهء بلبل به سرو
برخیزکه صبح است ومؤ ذن بمناره

وله

داغی که غمت بر دل شوریده نهاده
هم چون مه نوروز بروزست زیاده
[241]
از نرکس اوتانظری یافته جارم
برروی دل من دری ازغیب کشاده

درد تو بیپرس ازدل پرخونم اکرچه
مسموع ندارد زمجروح شهاده

درعشق توثابت قدم است قه چون شمع
پیش توکرفتست سرخویش و ستاده

دلرا بود ازبالش زرین فلك به
سنکی که بزیر سر پردرد نهاده

تخمیست کهمی روید ازولالهء نعمان
هر قطره کزین دیدهء خونبار فتاده

بیزار شد حامدی از خرقهء سالوس
تا دیده صفای می لعل و رخ ساده

وله

یارب از جمع سخنهای پریشان توبه
هرچه دروی نه رضای توبودزان توبه

ای عطاپاش خطاپوش هم ازروی کرم
به پذیرازمن آشفتهء حیران توبه

تو بهاکردم چون زلف بتان بشکستم
میکنم پیش رخت توبه ازانسان توبه

توبه کردن بتوان همچو من ازهرکهنی
لیکن ازمهر مه روی تو نتوان توبه

حامدی کردزکستاخئ خود توبه بلی
کند ازجرم چو شد مرد پشیمان توبه

حرف الواو

اکر داری سری با زلفش ای دل کوی چو کان شو
زجان بازی درین ره چند لافی مرد میدان شو

چه لافی باقد اوراستی ای سرو در بستان
اکر داری توهم جانی بیا چون او خرامان شو

نداری هیچ نوری پیش رویش ای رقیب اکنون
برآمد آفتاب ازشرم چون خفاش پنهان شو

رقیب دیو کج طبع است بااو می شوی همدم
پری رویا اکراهلی بکن سعی و انسان شو

بدورروی آن مهحامدی کرمست بازارت
بمهر خط و رخسارش توهم باری بدوران شو

وله

روان شد همچو آب آن سرونازوجان من بااو
زهرسویی چو اشك ما روان مردوزن بااو

چو پیش خط تو دعوئ شوخی میکند سنبل
به بین تادرچمن زین بس چه خواهم کردمن بااو

[242]

شهید تیغ خونریز بتانرا دردم آخر
کواه سرخ رویی بس بود خونین کفن بااو

چو بینی بارقیبانش دلا غمکین مشو زانرو
که در خوبی سلیمانست وبایدا هر من بااو

صباامروزبس خوشبوست می ماندکه خواهدبد
غبار خاك کوی یار یا مشك ختن بااو

رقیبا چون رواداری که هرشب حامدی باشد
چودامان ازبرش محروم باشد پیرهن بااو

وله

هر سحر کویم بزاری باسکان کوی او
کای عزیزان همتی باشد که بینم روی او

ازسرراه ریا برخواستم چون عارفان
بی تکلف می نشینم باسکان کوی او

میزند آن کمان ابروبخلق و همچنان
مردمانرا چشم از هر کوشه برابروی او

ای کل خودرو دکر باعارض آن سرو قد
دعوئ خوبی مکن شرمی بدار ازروی او

تیران ابروکمان پیوسته درپهلوی ماست
که رواداارم که باشد دیکری پهلوی او

تاچو زلفش هرطرف صد همنشین آمدبدید
حامدی ازغصه می پیچدبخود چون موی او

وله

عید قربانست وما قربانئ تسلیم او
عارفان تکبیر میکویند در تعظیم تو

آنکه آندم قصدجان عاشقان دارد بتیغ
قامت و ابرو و زلفست ودهان میم تو

دولت وصلت بهشت است وفراقت دوزخست
تا کدا من یك نصیب ماست درتقسیم تو

که امیدوصل دارم کاه بیم فرقتست
درمقام حیرتم دارد امید و بیم تو

خواه قربان سازوخواهی لطف کن حکم آن تست
هست در هرحال مسکین حامدی تسلیم تو

وله [243]

عجب که فاش نکردد غم نهانئ تو
چنین که دیده ام ای دیده خون فیانئ تو

بتاب خانهء اندوه جز غم تو مرا
کسی نکشت قرین هم غم نهانئ تو

صبا ببردل مارا روان بیاروبکو
که دل بتحفه فرستاد یار جانئ تو

بداغ سرو سهی هست بیشمار ولی
کجاست سروکه اڈرا بود روانئ تو

توآن ظریف زمان خودی که تیر دیر
همی برد حسد ازرای ونکته دانئ تو

همه ملاحت و حسنی صد آفرین بادا
بشاعری و جوانی وقصه خوانئ تو

وله

بکویش کر شبی مآنم بخاك آستان پهلو
زفیروزی زند بختم بماه آسمان پهلو

دران حسرت که کرددروزخورشید رخت بینم
چو کردون تابکی کردم ازین پهلوبران پهلو

توشبهاپشت برمسندبعیش ومن بدان راضی
که مانم تاسحر چون سك بخاك آستان پهلو

نهادن پهلوی خودبرسر کویت بخار غم
مرا به زانکه درجنت نهم برپرنیان پهلو

دلی کویی ریاداردنشان عشق ودرویش است
چوغم زانش بودکزبوریادارد نشان پهلو

چوزلفت باتو هم پشتست مسکین حامدی ای مه
چه بودی کررقیبانرا شکستی درمیان پهلو

حرف الیاء

بر کل اکر آن مه خط مشکین ننوشتی
ایام بساط طربم در ننوشتی

در باغ دلم کاش که دهقان زمانه
چیزی بجز از نخل خدنك تو نکشتی

دردیده خیالت شبی ای حور در آمد
ازعکس رخت خانهء دل شدچو بهشتی
[244]

ازساقئ کلچهره طلب جام لبالب
چو لاله وکل هرنفسی برلب کشتی

توماه فلك قدری وازروی شرف هست
خورشیدزدیوار سرای تو چو خشتی

درچارسوی عشق محز عشوهء دنیا
زانروکه نیکو نبود غمزهء زشتی

جززخم دم تیغ بتان برسرت ای دل
کلك ازلی دردم قسمت چه نوشتی

کراین دل سودازده دیوانه نبودی
زنجیر سرزلف تو ازدست نهشتی

ای مه مسیحای ودرروم بمهرت
چون حامدئ دلشده مایم وکنشتش

وله

تو آن خورشید فیاضی و مه خوب دیداری
که درملك جهان تخت وزارت راسزآواری

اکر جز برمرادخاطرت کردد دمی کردون
مبادا بهرهء اورا ازین دیبای زنکاری

توچون شاهی ومن برآستان آسمان قدرت
بخاك ره نشسته چون کدا قانع بدیداری

چوصحبت نور بخشم کفتی و کردی فراموشم
کمست ای آفتاب دلبران این ازتو بسیاری

چه سان یاد آیدت ازمن که درکویت همی بینم
چومسکین حامدی صدکشته درهر پای دیواری

وله

هرکه یابد زتو ای کان ملاحت نظری
بر رخ اوبکشانید ز فردوس دری

پیش مهمان خیال توکشم جان عزیز [245]
چه کنم به ازاین نیست مراما حضری

لایق خاق رهت کرچه نباشد سر من
میدهم خاك سر کوی ترا درد سری

خرمن سنبله بر چرخ بسوزد شب هجر
کر بکردون رود ازآتش آهم شرری

ازپی طوف سر کوی تو ای کنج مراد
کاچ بودی دل مسکین مرا بال و پری

حامدی باز سوی منزل او ره یابی
کرتوانی که بخست ازسرخود درکذاری

وله

ای غم بروز هجران کریارمانباشی
مارا کسی نپرسد یارب که هم تو باشی

ای دل به بستر غم چون شمع میکذاری
بیماری اکرنهء توچون صاحب فراشی

هان ای رقیب نشکست ازسنك ما سر تو
ای کوزهء سفالین یارب که از چه داشی

پیش رخ چو ماهست چون زلف کشت مسکین
تا کی شوری برابر با آن سیاه ناشی

کر حامدی بلا فدا ز شاعری فن اوست
ای کیل کوه ناشی باری تو خود که باشی

ای سوزنیٔ مغلم پیش کلاه دوزان
کون را زدی بقالب لعنی توهم قماشی

من در میان مردم زانسان ترا بوضعم
کز ضرب تیر ایرم بریش خویش شاشی

وله

بایاد خط یاری مائیم و اشك رازی
که بر کنار آبی کاهی بسبزه زاری
[246]
شاخ مژه زاشکم صد غنچه کردو دیده
برك شکوفه ریزد هر دم ز شاخساری

ای دیده چند رو یی خاق رهش بمژکان
تزسم نشیند ازتو بر خاطرش غباری

تیرش که درپی جان ناکه روان شد ازدل
درداکه غیر پیکان نکذاشت یادکاری

دزدیده اند کلها حسن از رخت صباحم
در باغ هر یکی را آویخته بداری

چون عارض تو بینم کردد پرآب چشمم
سازند حوضها پر مردم بهر بهاری

بلبل منال چندین چون حامدی براو
کل را چه غم که میرد مانند تو هزاری

وله

باز از سر زلفت دل ما کرد هوائی
جویای وصالست کجا راهنمایئ

از قد تو دل کرد هوای سر زلفت
زانروکه شنیدست که هر جا و خوایئ

دل رفت بر زلفش تو هم ای اشك روان شو
با آه که خود را برسانیم بجایئ

ما تا مقامی دکر آهنق نمودیم
در حلقهء عشاق نداریم نوایئ

دادیم بمی جبه و دستار حریفان
چون حامدئ دلشده مائیم و قبایئ

وله

سیب سیمین زنخدان تو از شیرینی
پیش صاحب نظران هست به از حلوینی

زلف آشفته چه بودی کل روی توشنید
کوش بکرفت هماندم که کند مسکینی

چند در آیینه بینی رخ خودرا پنهان
روشنم کشت که داری هوس خودبینی

[247]

بخدنکی دل مجروح مرا در سینه
شادمان کن که بجان آمدم از غمکینی

حامدی اشك تو بر چهرهء زردت آهیست
که زسرخاب کرومی برد ازرنکینی

وله

ای سنبل از کلاله‌ء زلفت کنایتی
ریحان زخط سبز لب لعلت آیتی

توشهریارکشور حسنی و در جهان
کس رانشد مسخر ازین به ولایتی

وصف دهان قدتوای غنچه لب زمن
کل کوش کردو گفت که شیرین حکایتی

خونبارکشت چشم من وپیش مردمان
یکدم زخون دیده نکردم شکایتی

صاحب جکر دلی که میدان درد و غم
برمیکند زمشعله‌ء آه رایتی

نرکس بسان حامدی ای عین مردمی
دارد زلطف عام تو چشم عنایتی

وله

ای از مه عذار تو خورشید پرتوی
چون صبح لامع ازرخت انوار معنوی

درجام چون هلال فکن آفتاب می
ای دل چوسایه درپی دنیاچه میروی

میخور بیاددوست چو کل درحریم باغ
غمکین مباش درطلب مال دنیوی

کرخود زموج حادثه عالم شود خراب
مائیم وکشتئ می و کلبانك پهلوی

کرواقف ازحقیقت عالم شوی بعلم

خوبان اکر کشند بحورت هزار یار
بازت کنند زنده بانفاس عیسوی

تادر سواد زلف رخت دید حامدی
چون ماه پیشه کرد مهر تو شب روی

وله

ای آفتاب روی تو را حسن معنوی
بر فرق تست کاکل تو چتر خسروی

بکشای چهره چون کل خودروی تا شود
درپیش صورت توخجل نقش مانوی

دایم دلم چون سایه روان ازقفای تست
هرجا که می نشینیّ وهرجاکه میروی
[248]
میخواند وصف نخل قدت دوش درچمن
بلبل زشاخ سرو بکلبانك پهلوی

آن هم بیمن حسن ادب بدکه جای کرد
مهر ایاز در دل محمود غزنوی

هرچند کشتهء بجفایم هزار بار
فرما اشارتی که شوم زنده از نوی

تامادح سکان تو ام همچو حامدی
در کشور سخن زده ام کوس خسروی

وله

قمری زشاخ کل بغزلهای پهلوی
می کفت دوش فاخته را رمزمعنوی

یعنی اکرتوپنبهء غفلت کشی زکویش
تسبیح دانه دانهء انکور بشنوی

برعمرپنج روزه مکن هیچ اعتماد
سی روزه باده نوش بکلبانك پهلوی

جام شراب و صحبت محبوب وجای امن
اینست در ببسیط جهان عیش خسروی

بی تو به حامدی زقدح باز کشتهء
یارب چه شدکه هیچ پشیمان نمی شوی

وله

ای زچین سنبلت هرموی پیوند دلی
خاك کویت اهل دل راخوبتر سر منزلی

کل ازان محبوب عالم شدکه دراقلیم حسن
می کندذکر رخ خوب تو درهر محفلی

چند ترسانی بتیغ غمزه این لب تشنه را
آب حیوانست تیغ ازدست چون تو قاتلی

پای بوس تست کام من بدست آور لم
شاه خوبانی چه باشدکربدست آری دلی
[249]
ساقیا جامی بده زان می که باشدغم زدا
تا شود آیینهء طوطی طبعم منجلی

نه مسافر می تواند شدنمی کیرد قرار
در سر زلفت دل ماراست مشکل مشکلی

حامدی پیشی بفضل است وفزونی ازهنر
ازکمیئ زر نکردد کم کمال کاملی

وله موشحا

ا ازمی لعل تو کردم بصفا یاد شبی
درسر افتاد مرا از هوس آن طربی

ح حدمانیست تمنای وصال تو بلی
ازغریبان جهان خوش نبود بی ادبی

م میکنم عزم که آیم بسرکوی تو لیك
میکشد بخت بدازراه مرا بی سببی

د دردلم نقش خیال تو مقیم است مدام
دولت اینست که من یافته ام بی طلبل

چ چونکه من روی توخواهم بدل خودنکرم
واندران آیینه بینم بتو هنر همه شبی

ل لطف فرماوقبولم کن اکرچه نبود
لایق خاك درط اشك وعذار ذهبی

ب بمن وشعرمنت نیز چه پروا باشد
تو که پر معنی ودریادل وعالی نسبی

ی یارجان توخردابادکه خواهی دیدن
هرمرادی که در ایام زحق می طلبی

میرود حامدی سوخته در دست دعا
بهر بوسیدن خاك ره احمد چلبی

Velehû Bi't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Râḥat olmadı dil ey râḥat-ı cân sen gideli
Ġonca-veş göñlüme dar oldı cihân sen gideli

2 Sünbül-i zülfüñ ile gül yüzüñi yâd iderim
Gice gündüz ḳıluram âh u fiġân sen gideli

3 Göreli la'l gibi leblerüñi merdüm-i çeşm
Aḳıdur derd ile ṣu yerine ḳan sen gideli

4 Âb-ı çeşmimde ḫayâl-i ḳad-i sîmîn-berüñi
İsterem dem-be-dem ey serv-i revân sen gideli

5 Dehenüñ şevḳi ile Ḥâmidî-i sûḫtenüñ
Gitdi ṣabr u dil ü cân oldı revân sen gideli

[250]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Kerem it ḥüsn ẓekâtı baña ey serv-i sehî
Ki işigüñde gedâyım ben ü sen ḥüsn şehî

2 'Âşıḳam serv-i gül-endâmuña kim 'işve ile
Her ṭaraf yürise ṭûbâ kim olur ḫâk-i rehi

3 Men kimem kim ḳul olam sencileyin mâh-ruḫa
Ki ruḫuñ bende ḳılur ḥüsn ile ḫurşîd ü mehi

4 Ne sa'âdetlü imiş hindû-yı ḫâl-i siyehüñ
Ki gül üstinde ṭurur dâ'im anuñ ḫâb-gehi

5 Ḥâmidî sevdi seni cevr ile öldürme anı
'Afv ḳıl luṭfuñ ile işbu ġarîbüñ günehi

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Müselsel zülfüñe gönlüm ṭolaşdı
Delü zencîre bir daḫi ulaşdı

2 Virür ṣûret nişân ma'nâ yüzinden
Bu ma'nâ ṣûretâ gözler ḳamaşdı

3 Ṣavaşdılar raḳîblerüñ benümle
Ġarîbe nola ger itler ṣataşdı

4 Çü ġamdan ṭoldı göñlüm aġlaram zâr
Meṣeldür kim ḳazan çün ṭoldı ṭaşdı

5 Elüñle Ḥâmidî'yi öldürürken
Nigâruñ elleri ḳana bulaşdı

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ger ġamzesi oḳıyla göre yâ gibi ḳaşı
Sehminden ola mâlı-ı nevüñ gözleri yaşı

2 Âh-ı dil ü sûz-ı cigeri terk idemez cân
Ger ḫod kesesin şem' gibi tîġ ile başı

3 Zâhid mey-i gül-gûn u ḥabîb ile dirilmez
Ḥaḳ her kişiye virmedi bu 'aḳl-ı ma'âşı

4 Âhımla sirişkim seni ister gice gündüz
Dâ'im seni 'aşḳ ile ṣever ṭâ'ir ü mâşî

5 Şevḳ ile raḳîbi daḫi ḫoş görse ḳapuñda
Ger Ḥâmidî-i sûḫte-dil olmasa nâşî

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ger bu resme unuda yâr vefâ-dârlıġı
Ġonca-veş gitmeye hergiz bu göñül darlıġı

[251]

2 Ḳılmazam cevr ü cefâ vü sitem ayruḳ didi âh
Kimden ögrendi yine bunca cefâ-kârlıġı

3 Geh ṣıdı gâh dürüst eyledi zülfi dilimi
Kim görüpdür hele bu vechile dil-dârlıġı

4 Pîş-keş ḳıldı dehânına göñül żerrece cân
Neylesün ʻâşıḳ-ı bî-çâre budur varlıġı

5 Ger beni öldüresin ḳapuñı terk eylemeyem
Ânçi âzâr ola kim olmaya bîzârlıġı

6 Ṭut ki men ḫod güneh-i ʻaşḳuñı fâş eylemişim
Ḳanı ehl-i keremüñ ʻâdet-i settârlıġı

7 Hîç yâd eylemedi Ḥâmidî-i sûḫteyi
Bu mıdır bizim ile ol ṣanemüñ yârlıġı

Velehû

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Faʻûlün)

1 Żihî mihr-i ruḫuñ göñlüm sirâcı
Ayaġuñ ṭoprağı ḫurşîd tâcı

2 Senüñ mihrüñledür göñlüm münevver
Belî mıṣbâḥ ider rûşen zücâcı

3 Güzeller begi sensin kim cihânda
Getürür saña şehler ḫüsn bâcı

4 Eger kûyuñda öldürsem raḳîbi
Bu maʻnîden olam ḥâcî vü nâcî

5 Hemîşe baş u cân oynar yoluñda
Kişi kim bildi dünyânuñ mizâcı

6 Murâdı sensin ey meh Ḥâmidî'nüñ
Cihânda yoḳdur özge iḥtiyâcı

وله

بیوفا مرا از چشم خوش انداختی
همچواشکم عاقبت رسوای مردم ساختی

درمیان پوتهء هجرای بت سیمین بدن
دردم ازآهن دلی ماراچوزربکداختی

دورازان روروستانرا ازآتش غم سوختی
هم برغم دوستان بادشمنان در ساختی

باقدآن شهسوارای سرولاف از خود مزن
بسکه عمری برسرما اسب چوبین تاختی
[252]
بی کل رخسارش ای اشك ازنظر افتادهء
خوارکشتی چونکه قدرمردمان نشناختی

دربساط عاشقی کان هست میدان بلا
ای دل ازسودای زلفش خویش رادریاختی

حامدی راای کمان ابرو کشیدی سوی خود
پس بزروش همچوتیرازخویش دورانداختی

وله

ای که درجلوه چو خورشید بچشمم خوبی
آفرین بر تو که سرتا بقدم محبوبی

ای دل سوخته کرطالب آن دیداری
باخبر باش که هم طالب وهم مطلوبی

دست دردامن عشق ارزنی ای واعظ شهر
به ازان کاستی افشانی و منیر کویی

جرعهء جام می لعلش اکر نوش کنی
خاك این میکده رندانه بمژکان روبی

بی رخ همچو کل و سنبل مشکین حبیب
حامدی چند کنی صبر مکر ایوبی

وله

ای دل قدحی جوز مهی حور سرشتی
کزمقدم او میکده کردد چو بهشتی

در کهنه زر دهر برای می لعلی
دهقان جهان کاش جزانکور نکشتی

درزین سرمست بو دهر دو برابر
کر بالش زرین بوداز پارهء خشتی

مایئم وحریفان رومی وصحبت ساقی
که برلب آیی وکهی بر لب کشتی

استاد چو می ساختی ابریق وقدح کاچ
نامم بلب لولهء ابریق نوشتی

خوش بوداکرحامدی خسته شب وروز
جز ذکرمی ومطرب وساقی ننوشتی
[253]

وله

ای قدتوچون طوبی ورویت چو بهشتی
درروضه نباشدچوتویك حورسرشتی

کربعدوفاتم کذری برسر خاکم
کرددزرخت خوابکهم هم چوبهشتی

جمشیده اکرنقش دهان تو بدیدی
وصف لب لعلت بلب جام نوشتی

ای کاش بیاد قدتو برسر خاکم
دهقان زمانه بجز ازسر و نکشتی

خوش بودی اکرحامدی خسته شبوروز
جز ذکرمی ومطرب وساقی ننوشتی

وله

دلا چون دور از ان رو باغم او الفتی داری
منال ازدردتنهایی که خوش هم صحبتی داری

اکرداری هوای قدآن سروروان درسر
چو مردان راستی درعشق عالی همتی داری

ترآ کفتم باما خوش برای شاه مهرویان
سخن بشنو زدرویشان اکر اهلیتی داری

پری زانروکه آدم نیست پنهان می شودازما
تو خودای نورچشم مردم انسانیتی داری

رقیبا کرتوانی ازسر کویش بران مارا
بران درطانه پنداری که برمامنتی داری

مراخاصیت ازمهر رخت زاریست میکفتم
بخنده کفت مه من عجب خاصیتی داری

ترا ای حامدی آن یار میخواهدچنین غمکین
مبارك بادت این شادی که نیکودولتی داری

وله

بادلم هر نفسی نکش دیکر می بازی
کشتیم عاقبت ای شوخ ببازی بازی

چون کمان درپی ازار منی نزدیك است
که چو ترم زیر خویش بدور اندازی
[254]
آب چشم بهوای قدت از سربکذاشت
سرو من وقت نیامد که بما پروازی

کرچه افکنده یمازچشم چنان دارم امید
که دلم را بخدنك مژهء بنوازی

Burûsalı Ḳâḍî-‘asker Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş‘ârı

Der-Ḥaḳḳ-ı Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Seḥer ki zühre nevâda düzetdi perde-i çeng
‘Arûs-ı heft-felek çarḫa girdi çâpük ü şeng

2 Uyandı şu‘le-i gerdûn u yandı şem‘-i felek
Dirildi çâder-i kuḥlî vü ḳaçdı leşker-i zeng

3 Meger ki bîşe-i gerdûna girdi zerrîn şîr
Ki sebze-zâr-ı zümürrüde ḳaçdı sîmîn-reng

4 Cihân cemâli bu müşgîn tütuḳdan oldı ‘ayân
Ṣanasın açdı ruḫ-ı dost ṭurra-i şeb-reng

5 Sipihr cengine zerrîn veter ṭaḳar ḫurşîd
Ki düze muṭrib-i zühre bu şi'r-i terle tereng

6 Ġamuñla ḳılca ḳalup cânım oldı ḳaddim çeng
Dilümi 'ûd ḳılup niçün itmeyem âheng

7 Çü zülfi ḥallḳalarından sitâreler görinür
Ṭaña ḳalup unudur kendüzini heft-evreng

8 Ṣan irdi ḫûşe-i engûra üşdi mûr u meges
Ki oldı rişte-i zülfinde cân u dil âveng

9 Cemâli gülşeni içre gözi iki âhû
Kenâr-ı âb-ı 'iẓârında zülfi iki neheng

10 Şeker ne kelledür ey ṭûtî-î şeker-güftâr
Ki la'le öykünüp itdi cihânı başına teng

[255]

11 Bu saḫt-rûlıġı ucından ol şikeste dili
Kim itdi ġarḳa-i âb u kim urdı başına seng

12 Cefâsı tîġı ḳaçan çıḳa dil niyâmından
Ki ṭutdı ḫûn-ı cigerle anı ser-â-ser jeng

13 Cemâli mülkini tîġıyla ṭutdı ġamzeleri
Niteki mülket-i islâmı şâh-ı ferruḫ-seng

14 Cihân-güşây u memâlik-sitân-ı heft-iḳlîm
Muḥammed-âyet ü Yûsuf-cemâl ü Ḥaydar-ceng

15 Düzetdi tîġ ile islâma ḳal'a-i pûlâd
Ki ḳal' ola anuñ ile ḳamu bilâd-ı Fireng

16 Sen ol hümâ-yı şerefsin ki 'ahd-i 'adlüñde
Ḳılur nişîmen-i şehbâzı âşiyâne küleng

17 Ḳażâ gibi ne ḳadar tîr k'atasın ḫaṣma
Ece gider ḫaber itmege önce biñ ferseng

18 Ki âhenîn siper olsa ‘adû-yı sengîn-dil
Geçer bu nîze-i ser-tîzüñ itmez anda direng

19 Çü ṭoldı ḳubbe-i gerdûn ṣadâ-yı na‘rañla
İçine od düşüben ra‘d ider ġirîv ü ġareng

20 O şeh-süvâra ‘inân-gîr ola mı dest-i ṣabâ
Ki bâd-pâyına nisbet sipihr ḫınkî-i leng

21 Muḫaddarât-ı süḫandan çü destüñ açsa niḳâb
Gerek ola müteḥayyir ‘uḳûl-i pür-ferheng

22 Çü nükte-dân-ı cihândur şehen-şehüñ Aḥmed
Sözi uzatma demidür du‘âya ḳıl âheng

23 Nice dürüst ḳılam bir ḳalemle şeh medḥin
Ki nide baḫt-ı siyâhım ḳalem şikeste vü deng

[256]

24 Nice ki uçura her ṣubḥ murġ-ı zerrîn-bâl
Bu âbnûs ḳafesden sipihr-i mînâ-reng

25 Şeref göginde sen ol âfitâb-ı ‘âlem-tâb
‘Uṭarid-i felek ursun ‘adûña tîr ü ḫadeng

Aḥmed Paşa'nın Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân Ḥażretleri'niñ Şehzâdeleri Sulṭân Cem Ḥaḳḳındaki Ḳaṣîdesi

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Bitürdi nigâruñ yüzi gülzârı benefşe
Olsa yeridür tâze gülüñ yârı benefşe

2 Bir ḥüsn bahârında sekiz cenneti gördüm
K'olmuşdı zemîni gül ü dîvârı benefşe

3 Siḥr eylemese zülfi 'iẕârında nigâruñ
Bitirmez idi âteş-i ruḫsârı benefşe

4 Sehvin bilüben secdeye varmazdı nigârâ
Zülfeyninüñ olmasa güneh-kârı benefşe

5 Kim vaṣf ide ol ḥüsni k'anuñ bâġ-ı ruḫında
Eyledi ḫacil nâfe-i Tâtârı benefşe

6 Gül yüzi kenârında ne ḫoş ḫâl olur ol ḫâl
Kim bendesi müşg oldı hevâ-dârı benefşe

7 İşitmedim ol ḳadd ile bu zülfden özge
Bir serv-i gül-endâm k'ola ezhârı benefşe

8 Seyr eyler iseñ ḥüsni gülistânını seyr it
Kim mûrı çemendür görinen mârı benefşe

9 Talıṛîr idicek zülf ü ruḫuñ vaṣfını kâtib
Ṭûmârı gül olur ḫaṭ-ı ṭûmârı benefşe

10 Bir dem ġam-ı devrânı unutdurmaġa sâḳî
Gül mevsimidür şun berü gülnârî benefşe

11 Nîlûfer-i ḫaḍrâ çün içer ḳanumuz âḫir
Ġabrâ-yı çemende içelim bâri benefşe

12 Evvel ṣu lebüñ yâdına mey-ḫâneye düşmüş
Âḫir ḳomadı ḫâne-i ḫammârı benefşe

13 Zülfüñi külâhuñda nihân eyleme ey dost
Cân bağıdur olsa nola iẕhârı benefşe

14 Cânlar nigerân olmaġa naḳş itdi nigârım
Gül yapraġı üstinde girih-gârı benefşe

15 Zülfin yüzine ṣaldı kirişmeyle didi kim
Kim gördi k'ola Ka'be'nüñ astârı benefşe

16 Bu ḫaṭ mı yaḫud zülfi ucı sâyesidür kim
Gösterdi ruḫ-ı âyine-girdârı benefşe

17 Yâ çekdi gülistân-ı ruḫı dâ'iresinden
Göz degmemek içün ḫaṭ-ı jengârî benefşe

18 Bu zülf mi yâ ḫâme-i şehzâde midür kim
Kâfûr-ı ter üzre ider îṣârı benefşe

19 Sulṭân-ı cihân Cem ki anuñ adın işitse
Fi'l-ḥâl sürer ṭopraġa ruḫsârı benefşe

20 Bülbül gibi biñ dürlü dil açardı ṣenâña
Bulsaydı eger ḳudret-i güftârı benefşe

[257]

21 Rengîn düzer evrâḳı ki ter müşg ile yaza
Ḫulḳuñ ṣıfatında olan eş'ârı benefşe

22 Geldügüñ işitmiş eline micmerin alup
'Anberle buḫûr eyledi yolları benefşe

23 Gül-gûnuñ ayaġına nişâr itmege çıḳmış
Ḥoḳḳayla ṭutar nâfe-i Tâtârı benefşe

24 Bustân-ı sarâyuña yüz urmaḳ hevesinden
Ṭoprak döşenür yaṣdanur aḥcârı benefşe

25 Bir ṣuffe ki zülfin aña cârûb ide ḥavrâ
İrişmez anuñ tozına miḳdârı benefşe

26 'Adlüñde ṭutup kimse mi baġlayubilürdi
Ter-dâmen olup gezmese bâzârı benefşe

27 Bu 'adl-i cihân-gîrden añlandı ki ayruḳ
Nâ-maḥreme baş ḳoşmaya ebkârı benefşe

28 Ḫulḳuñ nefesin aldıġı-çün bâd-ı seḥerden
Ḫoş bûy ile müşgîn ider eşcârı benefşe

29 Devlet bigi baḫtuñı görüp ḫıdmete ṭurdı
Ḫâb-ı 'ademüñ oldı çü bîdârı benefşe

30 Ġarḳ oldı 'adû ḳanına ol ḫançer-i sîrâb
Gûyâ ki geyer câme-i gül-nârı benefşe

31 Ger terbiyet itseydi cihân bâġını luṭfuñ
Olurdı zemînden çıḳanuñ varı benefşe

32 Ger ḫâk-i derüñ ẕerresi irişse seḥâba
İderdi bu nüh künbed-i devvârı benefşe

33 İzüñ tozınuñ cevherine beñzeye dirdim
Ḫâṣiyyet ile virse ol âşârı benefşe

34 Yüz mertebe a'lâ olur ezhâr-ı felekden
Bir dem ḳapuñuñ olur ise bârı benefşe

[258]

35 Söz bâġına bir naḳş u nigâr itdi ḫaṭuñ kim
Zeyn idemez ol luṭf ile gülzârı benefşe

36 Ne ḫâmedür ol oldı zebân ile şeker-rîz
Ne ṭûṭîdür ol kim döke minḳârı benefşe

37 Râhuñda esen bâda sücûd eyledigi-çün
Pür-misk ü 'abîr eyledi destârı benefşe

38 Ṭurup bir ayaġ üzre rikâbuñda yürürdi
Ger ḳâdir olaydı k'ide reftârı benefşe

39 Gûş eylemese midḥatüñi cân ḳulaġıyla
Ḳandan ṭaḳınurdı dür-i şeh-vârı benefşe

40 Var perde-i fikrüñde ‘arûsân-ı semen-bûy
Kim her birinüñ oldı perestârı benefşe

41 Siḥr eyledi şi‘rim çemeninde ḳalemim kim
Söyler bu żamîrimdeki esrârı benefşe

42 Bu medḥ redîfinde söz açup didi sûsen
Göstere mi ol ḳulzüm-i zeḫḫârı benefşe

43 Gerdûn işidüp didi ḳaçan żabṭ ide heyhât
Evṣâf-ı Ferîdûn-ı cihân-dârı benefşe

44 Eksükligini bildi vü miskînlige geldi
Gûşına yapışdı k'ider a‘ẕârı benefşe

45 Ḳaṣd eyledi ḫâmem k'ide dil derdini taḥrîr
Göründi mülâyim aña nâ-çârî benefşe

46 Bu Aḥmed-i ġam-gînüñ eger ḳılsa ġamın gûş
Zânûda ḳoyup başın ide zârî benefşe

47 Niteki gülistânuñ ola reng-i rezi bâd
Niteki bahâruñ ola ‘aṭṭârı benefşe

48 Çekmege çemen leşkerini ḳaldura her yıl
Şol sancaġ-ı pîrûze-i jengârı benefşe

[259]

49 Ḳılsun çemen-i ḳadrüñe taḳdîr seḥâbı
Ḫurşîd-i gül ü çarḫ-ı semen-bârı benefşe

50 Aġṣân-ı celâlüñi penâh eylesün eflâk
Nice ki ṭuta dâmen-i eşcârı benefşe

51 Ḫulḳuñ güli dünyâ çemenin ide mu'aṭṭar
Nice ki mu'aṭṭar ḳıla gül-zârı benefşe

Der-Ḥaḳḳ-ı Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṣânî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Şükür ki virdi yine rûzgâra ḥüsn-i cemâl
Bahâr-ı devlet-i Şeh Bâyezîd-i ferruḫ-fâl

2 Hevâ-yı Yûsuf-ı baḫtuñla nev-cüvân oluben
'Acûz-ı dehr Züleyḫâ-veş'itdi 'arz-ı cemâl

3 Beşer ne şerḥ idebilsün cemâlin ol kişinüñ
Ki oldı ẓıll-i Ḫudâ-yı cemîl-i Celle Celâl

4 Ṣuvardı bâġ-ı cihânı seḫâsı ebri ile
Yemiş yerine cevâhir bitürdi şâḫ-ı nihâl

5 Felek ṣaḥîfe-i 'izzüñde oldı bir noḳṭa
Zemîn terâzû-yı ḳadrüñde oldı bir miśḳâl

6 Nişân-ı nâmelerüñdür meḳâsimü'l-erzâḳ
Zebân-ı ḫâmelerüñdür mefâtiḥu'l-emsâl

7 Bulut yemînüñe beñzerdi olmasaydı 'abûs
Güneş żamîrüñe beñzerdi görmeseydi zevâl

8 Fürûġ-ı rây-ı münîrüñle âb-ı tîġuñdan
Uyandı şem'-i hidâyet söyündi nâr-ı ḍalâl

9 Başuñda tâc-ı sa'âdet zihî celâl ü şeref
Elüñde mühr-i ḫilâfet zihî 'aṭâ vü nevâl

10 Nedür bu luṭf u diyânet nedür bu ḫulḳ u kerem
Nedür bu cûd u seḫâvet nedür bu faẓl u kemâl

[260]

11 Nesîm-i ḫulḳuñ eger âb u ḫâke ḳılsa güẕer
'Abîr olurdı türâb u gülâb olurdı ẓılâl

12 Ṣalardı sâyesini âsumâna sidre gibi
Dikilse nâm-ı şerîfüñle yer yüzinde nihâl

13 'Arûs-ı devletüñ olmazdı mübtelâsı bu ḫalḳ
Sevâd-ı dergehüñ olmasa rûy-ı şevkete ḫâl

14 Ser-i mülûka sa'âdet bağışladı sâyeñ
Hümâ-yı çeṭr-i hümâyûnuñ açalı per ü bâl

15 Ruḫ-ı 'adû gibi dâ'im ṣarardı çihre-i zer
Bu ġuṣṣadan ki görünmez ḳapuñda raġbet-i mâl

16 Hilâl nûnını altun ṣuyıyla kâtib-i çarḫ
Yazar her ay ki na'l-i semendüñe ola dâl

17 Ḫayâl-i devlet idermiş taṣavvurında 'adûn
Zihî taṣavvur-ı bâṭıl zihî ḫayâl-i muḥâl

18 Sen ol penâh-ı cihânsın ki vaṣf-ı ceyşüñ ider
Firâset ehlini 'âciz kiyâset ehlini lâl

19 Ne baḥrdur 'acabâ cünd-i bî-şumâruñ kim
'Adîduhum ke-remâlin fu'âduhum ke-cibâl

20 Götürdi miġfer-i ḫûnîn-i ḫaṣmı nîzelerüñ
Misâl-i lâle-sitân oldı rûy-ı ṣaff-ı ḳıtâl

21 Cihâna şöyle zer-efşânlık itdi cûduñ kim
Ṭakındı zengî şeb ayaġına zer ḫalḫâl

22 Düzetdi çengini zühre semâ'a girdi felek
Bu ḳavle başladı çün meclisindeki ḳavvâl

23 Perî bu vechile bulmadı ey ḫuceste-ḫışâl
Melâḥat içre nihâyet leṭâfet içre kemâl

[261]

24 Bu ġamze sâḳî lebüñden mi oldı mest-i ġurûr
Bu ṭurra câẓû gözüñden mi oldı şîfte-ḥâl

25 Gülâle el uzadur kim gül ala yüzüñden
Delâl-i bülbül-i mestüñe iñen itme dilâl

26 Çatup ḳara ḳaşuñı itme cânum almaġa nâz
Süzüp elâ gözüñi itme göñlüm almaġa âl

27 Ḫayâl-ı la'lüñ ile dâne dâne eşkimden
Dizildi kirpigim ucında ḫûşe ḫûşe le'âl

28 Maḳâle-i ġam-i hicrânuñ oḳusam kûha
Ne deñlü seng-dil olursa iñleyeydi cibâl

29 Şehâ esirge cihân ḫalḳın açma ḳaşlaruñı
Ki ḳorḳaram ola sevdâdan âfitâb hilâl

30 Didim ki levḥ-i cemâlünde nice ḫaṭdur bu
Ki ṣaldı göñlüme fitne düşürdi câna ḫayâl

31 Didi 'iẓârıma yazdım ki kim görürse beni
Viṣâlim aña ḥarâm ola ḳanı baña ḥelâl

32 Metâ'-ı derdüñe dil virmez idi cân naḳdin
Ger olmasaydı ara yirde gözlerüm dellâl

33 ʻİnân-ı çeşmüñi çek râh-ı ḥüsnde ey dil
Ṣaḳın kim esb-i naẓardan düşersin eşk-miṣâl

34 Severseñ ol ṣanemi sev ki sâʻidinden anuñ
Gül-i ter ile olur âstîni mâl-â-mâl

35 Ṣafâ-yı âyine-i ḥüsni virdi ṭûtîye nuṭḳ
Kelâm-ı ġonca-i ḫandânı ḳıldı bülbüli lâl

[262]

36 Ne bende şîve-i ṣabr u ne sende ʻâdet-i raḥm
Ne bende ṭâḳat-ı hecr ü ne sende fikr-i viṣâl

37 Anuñ-çün oldı ḳara zülfüñ aġına hevesim
Ki âb-ı dîdede çoġaldı mâhiyân-ı ḫayâl

38 Bu murġ-ı dîde meger dâm-ı zülfüñi görmez
Ki açdı dâne-i ḫâlüñ hevâsına per ü bâl

39 Didim yüzimi niçün cevrüñ ile ḫâk itdüñ
Didi ki devr-i şehen-şehde oldı zer pâ-mâl

40 Hemîşe rişte-i zerrînle itdi derzî-i ṣubḥ
Kenâr-ı ḫar-geh-i sebzüñ için ḳaṭîfe-i âl

41 Ki anda ʻayş ide sen ḫusrev-i hümâyûn-baḫt
Sitâre-ḫayl ü felek-ḳadr ü âfitâb-cemâl

42 Elüñde zevraḳ-ı zerrîn gördi didi felek
Leḳad reʼeytü hilâlen yedûru fevḳa hilâl

43 Melekler isteyüp anuñ devâm-ı devletini
Yüsebbiḥûne lehû biʼl-ġuduvvi veʼl-âṣâl

44 Ne câẓûluḳlar ider gör medâyiḥüñde ḳalem
Ki düzdi âb-ı siyehden niẓâm-ı ʻıḳd-ı leʼâl

45 Semâ'-ı naġme-i naẓmımla raḳṣa girse ne ṭañ
Ḳalem ki câm-ı medîḥüñle oldı mest-i maḳâl

46 Ḥavâle eyledi luṭfuña Aḥmed'üñ ḥâlin
Niẓâm-ı 'âlemi düzdükde İzid-i Müte'âl

47 Naẓar kim itsün aña luṭfuñ eylese iġmâż
Kerem kim itsün aña cûduñ eylese ihmâl

48 Hemîşe tâ kim ola na't-ı zülfde ebyât
Hemîşe tâ kim ola vaṣf-ı ḥâlde emṣâl

49 Kesile başı 'adûnuñ cihânda niteki zülf
Ḳarara yüzi ḥasûduñ zamânda niteki ḫâl

[263]

Der-Ḥaḳḳ-ı Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṣânî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Geldi bir dem kim bezendi dürlü reng ile zemîn
Oldı ferrinden bahâruñ bâġ firdevs-i berîn

2 Ṣaldı bir naṭ'-ı münaḳḳaş ṣaḥn-ı ṣaḥrâya ṣabâ
Kim anuñ naḳşında ḥayrândur nigâristân-ı Çîn

3 Açdı 'anber ḥoḳḳası ṣaḥrâda 'aṭṭâr-ı ṣabâ
Düzdi rengîn câmesin bustânda bezzâz-ı zemîn

4 Micmer-i zerrînde nergis itdi 'anberden buḫûr
Oldı bûyından anuñ bâġuñ demâġı 'anberîn

5 La'l ü yâḳût aṣdı mercâna dıraḫt-ı erġavân
Dürr ü gevher ṭaḳdı mînâya nihâl-i yâsemîn

6 ‘Âleme gösterdi ḥaşruñ şübhesiz burhânını
Çün nebât emvâtın iḥyâ itdi Rabbu'l-‘âlemîn

7 Ḫande-i gülden ṣafâ buldı cihân illâ ki âb
Geh ider rûd u terâne geh düzer ṣavt-ı ḥazîn

8 Yûsuf-ı gül şevḳi uş Mıṣr-ı çemende eyledi
Pîr-i dünyâyı Zelîḫâ-veş cüvân-ı nâzenîn

9 Naġme-i bülbül yine remz eyleyüp gülşende dir
Ḥâẓihî cennâti ‘adnün fedḫulûhâ ḫâlidîn

10 Ṣan düzer muṭrib bu şi‘ri diñlesün ol dil-nüvâz
Kim bu pervîn ol mehüñ gûşında lâyıḳdur hemîn

11 Ṣaçlaruñ müşg-i Ḫuten'dür ruḫlaruñ gülzâr-ı Çîn
Ṭaġıdup zülfüñi ṭoldur müşg ile gülzâr için

12 Beñ mi yüzüñde ya bulmuş mâh ile pervîn ḳırân
Ṣaç mı alnuñda ya olmuş nûr ile ẓulmet ḳarîn

13 Zülfi ne siḥr itdi kim zencîre düşdi âfitâb
Çeşmi ne mekr itdi kim sebze bitürdi yâsemîn

[264]

14 Ceẕbe-i zencîr-i zülfüñden çün abdâl oldılar
Ṣaçların uzatdı sünbül müşg geydi pûstîn

15 Buldı çeşmim baḥr-ı eşkimde ḫayâl-i la‘lüñi
Ḫoş müyesser oldı ol ġavvâṣa bu engüşterîn

16 Ḫâlüñ üzre zülfüñi depretse âhım dir gören
Oldı ḥüsnüñe meges-rân şehper-i Rûḥu'l-Emîn

17 Hîç irmez belüñe diḳḳatle fikr-i mû-şikâf
Hîç bilmez aġzuñı fikretle ‘aḳl-ı ḫurde-bîn

18 Âdem alnında eger görse cemâlüñ nûrını
Secde emrinde ‘inâd itmezdi iblîs-i la‘în

19 Şöyle ḫoş-bûsın ki sen bir rehden eylerseñ güẕer
Müşg ü ‘anberden olur ol reh-güẕâruñ ‘anberîn

20 ‘Âşıḳuñ derdi budur kim ide dilberden gile
Dilberüñ ẕevḳi budur kim ‘âşıḳa eyleye kîn

21 Diñmesüñ zârîlıġı her dem neyüñ kim dem-be-dem
Yâr elinden ḫalḳa geh eyler şikâyet geh enîn

22 Nâzenîndür dâmen-i ṣaḥrâda gül dirmek velî
Nâzenîn ol vaḳt olur ki ola her dem nâzenîn

23 Nâzenînsüz şâ‘irüñ şi‘rinde ne luṭf ola kim
Söylemez âyînesiz ṭûtî kelâm-ı şekkerîn

24 Seb‘a-i seyyâle ṣun sâḳî anuñ bir keşfine
Zâhid-i murtâż irişmez çekse biñ yıl erba‘în

25 Fitne-i âḫir-zamân gösterdi gördüm ḫaṭṭ-ı yâr
İlticâ itdüm ki aña k'oldur penâh-ı mülk ü dîn

26 Ẓıll-i Yezdân âfitâb-ı taḫt Sulṭân Bâyezîd
Mehdî-i devr-i zamân u dâver-i rûy-ı zemîn

[265]

27 Şu‘le-i tîġı beyâż-ı ġurre-i ṣubḥ-ı ẓafer
Reşḥa-i kilki sevâd-ı sürme-i ‘aynü'l-yaḳîn

28 Ol ki ṭa‘n-ı nîzesinden ḳan döker çeşm-i zırıh
Deprenür pây-ı semendinden ẕemîn-i heftümîn

29 Re’yidür seyl-i belânuñ def‘ine sedd-i sedîd
Tîġıdur mülk-i cihânuñ ḥıfẓına ḥışn-ı ḥaṣîn

30 Âsitânı Ka'besidür secde-gâh-ı Rûḥ-ı Ḳuds
Ḫâk-i pâyı cevheridür tûtiyâ-yı ḥûr-ı 'în

31 Sensin ol kim itdi ḳudret nâmuñı 'unvân-ı nâz
Sensin ol kim itdi devlet nâmuñı naḳş-ı nigîn

32 Sensin ol kân-ı seḫâ kim dest-i cûduñdan ḳaçup
Düşdi deryâ ḳa'rına ḳurtulmadı dürr-i şemîn

33 Sende oldı maṭla'-ı ḫurşîd-i baḫt ol âsitân
Sende oldı menba'-ı baḥr-ı kerem ol âsitîn

34 Ḫaṭṭuñ ol ẓulmet durur kim andadur âb-ı ḥayât
Nâmuñ ol maḫzen durur kim andadur genc-i zemîn

35 Püşt-i 'ayyârân-ı 'âlem pest olur ḳursañ kemân
Dest-i mekkârân-ı devrân süst olur açsañ kemîn

36 Ḳalmadı devrüñde göynüklü meger micmerde müşg
Yoḳdur eyyâmuñda ḫûnîn-dil meger âhû-yı Çîn

37 Ġamze-i ḫûbân ider ancaḳ diyâruñda fiten
Nây ile ṭanbûr ider ancaḳ zamânuñda enîn

38 Ṭîb-i ḫulḳuñdan ḥikâyet eyledi gülşende bâd
Bu sebebden göge degdürdi külâhın yâsemîn

39 Eyleseñ 'azm-i sefer feṭḥ u ẓaferdür hem-'inân
Eyleseñ meyl-i ḥażar 'ayş u ṭarabdur hem-nişîn

40 Rezme binseñ gerd-i ḫaylüñden siyâh olur felek
Bezme inseñ çetr ü çâderden sepîd olur zemîn

[266)

41 Bu müşebbek ḫayme-i sîmâb-gûn u bî-ṭınâb
Ḳadrüñ ordusında bir perde-serâdur kemterîn

42 Rezm içinde deprede çün râyetüñ şîrîn ṣabâ
Ḫavfdan ḥummâ ṭutup lerzân ola şîr-i ġarîn

43 Geh süheylüñ çeşmine ṭarf-ı sinânuñ çekdi mîl
Geh hilâlüñ ḳaşına pîç-i kemendüñ ṣaldı çîn

44 Cân-ı 'âşıḳ bîm-i fürḳatden niçe lerzân ise
Heybetüñden şöyle ditrer ḫaṣmuñ itseñ aña kîn

45 Ḫıl'at-ı zerrîn ile germ olmaz idi âfitâb
Ger ḳomasa her seḥer ḫâk-i cenâbuñda cebîn

46 Ey şehen-şâh-ı sa'âdet-güster ü kişver-güşây
Vey Ferîdûn-ı faẓîlet-perver ü dâniş-güzîn

47 Sensin ol kim ẓulmet-i ẓulmi götürdüñ râhdan
Nitekim ref'-i ḍalâlet ḳıldı Ḫayru'l-mürselîn

48 Zer diyâr-ı Rûm içinde cândan olmuşken 'azîz
Dest-i zer-baḫşuñla şimdi ḫâkdandur kemterîn

49 Şol ḳadar virdüñ zemîn mülkin zamân ehline kim
Muẓṭaribdür ḫavf-ı cûduñdan senüñ çarḫ-ı berîn

50 Kâse-i luṭfuñ hemân alıbâba baḫş olmuş degil
Mümtelîdür ni'metüñden evvelîn ü âḫirîn

51 Gördi devlet k'efser-i şâhî yaraşmaz ġayruna
Bende-i muḳbil gibi göñlin saña virdi hemîn

52 Sezmezem bir söz ki medḥüñde sezâ-vâr eyleye
Ḫaşre dek siḥr eylese biñ şâ'ir-i siḥr-âferîn

53 Alımed ey şeh bezmüñe bir deste gül gönderdi kim
Nâfe-i ḫulḳuñ gibi itdi cihânı 'anberîn

54 Ruḳ'a-i medḥ ü ṣenâñı şöyle yazdım kim anı
Şehperine baġladı heykel deyü Rûḥu'l-Emîn

[267]

55 Püşt-i ümmîdim şikest itdiyse ġam mı rûzgâr
Mûmyâdur çünki medḥ-i ḫusrev-i rûy-ı zemîn

56 Nice kim nevrûz ile zînet bula bâġ-ı cihân
Eylesün ferr-i ruḫuñ eyvânuñı ḫuld-ı berîn

57 Gûşe-i ḳadrüñ külâhı irsün ol araya kim
Dest-res bulmasun aña âsumân-ı ber-terîn

58 Tâ ki nüzhet-gâh-ı cân ola vü ḫalvet-gâh-ı dil
Zülf-i ḫûbân-ı Ḫıṭâ vü rûy-ı meh-rûyân-ı Çîn

59 Nûr-ı ḥüsnüñ eylesün 'ulyâ serîrin müstenîr
Ṭîb-i ḫulḳuñ eylesün dünyâ sarâyın 'anberîn

69 Devletüñ olsun muḫalled ṭâli'uñ olsun sa'îd
Dôstuñ olsun mu'azzez düşmenüñ olsun mehîn

Der-Ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Şeyḫ Vefâ Ḳuddise Sırruh

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 'Arşdan çoḳ yücedür rif'ati dervîşlerüñ
Kimse bilmez nicedür 'izzeti dervîşlerüñ

2 Cân ṣatup her birisi oldı belâ müşterîsi
'Aşḳ şehrinde budur ṣan'atı dervîşlerüñ

3 Ol ḥarîmüñ kim ola maḥremi kim ṭañ yelidür
Perde-dâr-ı ḥarem-i ḥürmeti dervîşlerüñ

4 Bezm-i firdevse buḫûr isteyeler ḫâkinden
Ravżaya irse dem-i raḥmeti dervîşlerüñ

5 Âb u gilden çü mizâcında eṣer yoḳ bularuñ
Neyle yoġruldı ‘aceb ṭıyneti dervîşlerüñ

6 Biñ Süleymân çerisin maḥv ide bir mûr begi
Bâd-ı ḳahr esdiricek saṭveti dervîşlerüñ

7 Ṭutuşa çenber-i çarḫ u eriye ay u güneş
Göge düşse naẓar-ı heybeti dervîşlerüñ

8 Ördi Rıḍvân ṣaçı reyḥânlarını ḥûrlaruñ
K'ola cârûb-ı der-i ḫalveti dervîşlerüñ

[267]

9 Âşinâlıḳ yüzin açduḳça göñül gözgüsini
Ġayrdan pâk ḳılur ġayreti dervîşlerüñ

10 Himmet-i Şeyḫ Vefâ'dan meded irmezse dirîġ
Aḥmed'üñ ḥaddi degül midḥati dervîşlerüñ

11 Her ümîdüm gülini dermege her ṣubḥ umaram
K'açıla bâġçe-i şefḳati dervîşlerüñ

12 Ola k'ıslâḥ ide hicrândaki ḫayrânlıġım
Dem-i vuṣlatda olan ḫayreti dervîşlerüñ

13 Ḫâne-i ḫâk-i siyehden geçüben ḫayme ḳurar
Lâ-mekân ‘arṣasına himmeti dervîşlerüñ

14 Biñ güneş ḳurṣı döker mâ-ḥażarı bir mûra
Luṭf ḫânın çekicek ni‘meti dervîşlerüñ

15 Cümle müştâḳlara şâhid-i maḳṣûd yüzin
Gösterür âyine-i ṭal‘atı dervîşlerüñ

16 Ayaġı ṭopraġını tâc ide ḫurşîd-i felek
Kime bendem dir ise ḥażreti dervîşlerüñ

17 Buldılar künc-i ferâġatda ḳanâ'at gencin
'Azlsiz 'izzet imiş 'uzleti dervîşlerüñ

18 Gerçi ġâfil gözine derd ü elem bigi gelür
Dil ü cân leẕẕetidür zaḥmeti dervîşlerüñ

19 Umaram ḫâliṣ ola zer gibi bu ḳalb-i siyâh
Kîmyâdur bilürem ṣoḥbeti dervîşlerüñ

20 Bu ṣenâ murġı uçarsa ne 'aceb sidreye dek
Bağludur şehperine midḥati dervîşlerüñ

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ol meh ki dirdi râḥat-ı dildür devâ gibi
Virür ṣafâ cefâları mihr ü vefâ gibi

2 Ḳan yaş aḳıtmaya müje-i eşk-bâr eger
İzi tozın çekem gözüme tûtiyâ gibi

[269]

3 Evvel ġubâr-ı müşg didüm ḫâk-i pâyine
Âḫir bu fehm olundı ki fikr-i ḫaṭâ gibi

4 Ḳurup ḳaşı kemânın atar ġamzeden ḫadeng
Yoḳ ḫışmı bize eyledigi yayḳarâ gibi

5 Yanup odına yüz ṣuyı dökdüm yolında lîk
Sa'yim ḳamusı bâd-ı hevâ vü hebâ gibi

6 Terk-i vücûd ḳıldı bu Aḥmed çü bildi kim
Yoḳdur beḳâ vesîlesi maḥv u fenâ gibi

Velehû Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ey ṣabâ depredicek ṭurra-i cânânemizi
Çekme zencîrüñ esirge dil-i dîvânemizi

2 Gice ḫavfından aḳan ḳanlu yaşım ḫavfından
Uyumazlar ki bu dem seyl alısar ḫânemizi

3 'Aşḳuñ esrükleriyüz câm-ı lebüñ ṣun sâḳî
Cândan it meclis-i cânânede peymânemizi

4 Dest-i endîşe niḳâb açdı ruḫ-ı ḥüsnüñden
Kim ura zülf-i 'arûsâna bizim şânemizi

5 Uyana nergis-i maḫmûr şeker ḫâbından
İşidürse giceler na'ra-i mestânemizi

6 Aḥmed'üñ gönlini geh dôst yıḳar geh düşmen
Bilmezem kim yapa 'âlemde bu vîrânemizi

Necâtî Beg'in Eş'ârından

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sünbülüñ gül yüzde örter ḫaṭṭ-ı reyḥânı dürüst
Kim dir idi kâfiri ḥıfẓ ide Ḳur'ânı dürüst

2 Şöyle kim ardıncadur dâ'im Zelîḫâ-veş ṣabâ
Sezmezem gül Yûsufı'nıñ ḳala dâmânı dürüst

[270]

3 Ḥüsn meydânında ṭôp olalı zülf-i müşg-bâr
Ḳalmadı bir şehriyâruñ elde çevgânı dürüst

4 Şöyle şîrîndür lebüñ kim leẕẕetinden ḫusrevâ
Bir kez emen kimsenüñ ḳalmaya dendânı dürüst

5 Olamaz ṭab'-ı Necâtî gibi bülbül beẕle-gûy
Fi'l-meṣel ḥıfẓ itse ebyât-ı Gülistânı dürüst

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gözüñ ḫarîm-i cemâlüñde ḳan ider güstâḫ
Belî hemîşe olurmuş o bî-ḫaber güstâḫ

2 Serîr-i ḥüsne geçürdüñ bu deñlü yüz virdüñ
'Aceb mi ger ola zülfi ziyâde-ser güstâḫ

3 Ṣurâḥî ḳan ile ṭoldurdı sâġaruñ içini
Ki dem-be-dem leb-i yâri niçün öper güstâḫ

4 Niçün yabanda ḳala Ka'be gibi her maḥcûb
Piyâle gibi el üzre ṭutula her güstâḫ

5 'Aceb degül ṣanemâ kürk içinde ḳopmuşdur
Ḫaṭuña beñzemede olsa müşg-i ter güstâḫ

6 Kim ola kim ide saña yavuz naẓar çelebi
Ki kimsene güneşe idemez naẓar güstâḫ

7 Meṣel durur bu ki göz görmese yüz utanmaz
Necâtîyâ ne 'aceb nergis ola her güstâḫ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Gülmek saña yaraşur eyâ şâh-ı meh-nijâd
Kim güldügüñce gül gibi ḥüsnüñ olur ziyâd

2 Ey pâdişâh-ı mülk-i melâḥat güzelligüñ
Bünyâdı bir ḳıl üstinedür ḳılma i'timâd

3 Uydurdı göñlümi göze 'aşḳuñ kerâmeti
Gör nice virdi âteş ile âba ittiḥâd

4 Ḳaddüñ elif durur iki yanuñda dâl-ı zülf
Lâyıḳ budur ki 'âşıḳa senden irişe dâd

5 Ḫusrev gibi göre durur iken püserleri
Şîrîne meyl eyleyenüñ bilmez aġzı dad

6 Bir vechile unutma Necâtî ki kimsenüñ
Miḥnet-sarây-ı ḳapusın açmaz meger ki bâd

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 İşigüñden gider oldı dil-i âvâre meded
Dôstlar olmaya mı bu ġama bir çâre meded

2 Derdim ol deñlü degüldür k'ola şerbetle 'ilâc
Beni size gerek isem meded ol yâre meded

3 'Âḳil ü ṣâbir idim 'âşıḳ-ı şeydâ ḳıldı
Yüz urup yalvaruñ ol gözleri seḥḥâra meded

4 Ey göñül dostlaruñ uṣandı vü dilber fârig̱
Meger Allâh'dan ire derdüñe bir çâre meded

5 Ey ḥarîm-i ḥaremüñ dâr-ı şifâ her derde
Şerbet-i vaṣl ile iriş dil-i bîmâra meded

6 Tâb-ı ḥasretler ile yaḳdı beni nâr-ı firâḳ
Serv-i nâz olmaz ise sâye-i dîvâra meded

7 Zâr zâr agḷamada ḫaste Necâtî ḥâlin
Dil-i g̱am-dîde ile dîde-i ḫûn-bâra meded

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün)

1 Hîç olmadı 'aşḳ içinde dil şâd
Meşhûr durur ki oñmaz üstâd

2 Dil mülki ḫarâb olmayınca
Olmadı cihânda 'aşḳ âbâd

3 Yaşlu gözümüñ sitâresi var
Gel gör ki ne ol meh-i perî-zâd

4 Dil murg̱ını zülfi bend-i g̱amdan
Başına çevürdi ḳılmadı âzâd

5 İşi ḳızıl altun oldı her kim
Bâdeyle Necâtî oldı mu'tâd

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 İdersin ṣûfî bize çihreñi zerd
Kim alur senden andan derdüñe derd

[272]

2 Yüzine göredür sözi raḳîbüñ
Ki yüzi ekşi olur yüzi serd

3 Senüñ zîbâ cemâlüñe hey âdem
Firişte öykünürse baña gösterd

4 Lebüñ ḫaṭṭı mıdur yâ Ḫıżr eliyle
Yazılmış çeşme-sâr üstünde bir ferd

5 Gelelden ḫaṭṭ-ı müşgînüñ nigârâ
Kim ola ḫâṭırına ḳonmaya gerd

6 Dögünler ḳara pullar cân u dil zâr
Elifler birle sînem ṭaḫta-i nerd

7 Yüzini görmege cân vir Necâtî
Açar cennet ḳapusın çünki cömerd

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Luṭf iderseñ sen gelürsen mürde cisme cân gelür
Nâme yazup gönderürseñ bendeye 'unvân gelür

2 Dün gice beytü'l-ḥazende fürḳatiyle âh kim
Ol ḳadar aġlamışam ki yaş yerine ḳan gelür

3 Ġamzeñe ışmarla ḳatlim kirpigüñ gözden ṣavar
Çün Mesîḥâdur lebüñ ölmek iñen âsân gelür

4 Müdde'îler ḳorḳusından dilber-i 'âşıḳ-nüvâz
Gün gibi rûşendür ammâ cân gibi pinhân gelür

5 Rişte-i naẓma naṣîḥat dürlerin dizdüñ velî
Ey Necâtî sözlerüñ ol dilbere yalan gelür

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ṣâḥib-i dost dil-rübâ görinür
Ṭoġar ay gibi diḳḳat it hâ görinür

2 Genc-i ḥüsnüñ ṭılısmını gör kim
Her ḳılı zülfüñ ejdehâ görinür

3 Geh firişte gehî perî dirsin
Bir gün ol dil-rübâ saña görinür

4 Fâl ile lâm-ı zülfi geldi göñül
Saña bu yolda çoḳ belâ görinür

5 Vaṣlı mâliḫulyâsın eylersin
Teşne dilsin düşüñde mâ görinür

6 İnce belim ḳoluñda bil dirsin
Dirsin ammâ yoḳ ortada görinür

7 Pâdişehdür Necâtî ma'nîde
Ṣûretâ gerçi kim gedâ görinür

[273]

Veleḥû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Her ḳaçan bâd ile zülf-i 'anber-efşân ṣarmaşur
Dil perîşân ola başlar rişte-i cân ṣarmaşur

2 Dest-i hicrân ile çâk itdim ḥayâtım câmesin
Kim niçün kâkülleri yâr ile 'uryân ṣarmaşur

3 Sen ṣanavber ḳâmete bî-çâre dil 'âşıḳ gibi
Kim görürse ḳande bir serv-i ḫırâmân ṣarmaşur

4 Ḳadd ü zülfüñden gelen bâd ile ḥasretler gibi
Ḳuca ḳuca görişür şimşâd u reyḥân ṣarmaşur

5 Vaṣf-ı ḥâlimden yazardım yâre ammâ ḳorḳarım
Nâme ile bile gider rişte-i cân ṣarmaşur

6 Ḳoma elden kâr-bân-ı kûy-ı 'aşḳuñ dâmenin
Ka'be'ye gidenlere ḫâr-ı muġaylân ṣarmaşur

7 Ey Necâtî yerde gökde bir belâsız bal yoḳ
Mâh-ı tâbâna seḥâb u gence ṣu'bân ṣarmaşur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zülfüñ altında sinüp ḫaṭṭ-ı mu'anber gizlenür
Ṣanasın dil almaġa puṣuda leşker gizlenür

2 Yaşırnı görüp teraḥḥum idesin dirdim velî
Aġladuġum bu ki gün görinse aḫter gizlenür

3 Ḫâceden âzâd olıcaḳ görse ḥüsnüñ âfitâb
Ditrer endâmı ṣararur beñzi ḳaçar gizlenür

4 Sînede zülfüñ ḫayâlini görenler didiler
Bir ḳarınca ininüñ içinde ejder gizlenür

5 Cân lebüñ bekler göñül zülfüñi çeşmüñ yâdına
Çünki âhû avlayanlar böyle yer yer gizlenür

6 Kirpigüñ şevḳiyle şöyle çâk olupdur sîne kim
Degme nâḫun zaḫmınuñ içinde ḫançer gizlenür

7 Ḳatı yanmışdur Necâtî eyle âhından ḥaẕer
Gâh olur ḫâkisterüñ içinde aḫker gizlenür

[274]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Dilber ki ġamzelerle dil ü câna ḳaṣd ider
Maḳṣûdı dil degülse nedür yâ ne ḳaṣd ider

2 Çek ẓulm elini ġamze-i mestüñe hey di kim
Bir bûse içün iki gözüm ḳana ḳaṣd ider

3 Ḳo çeksün acı dillere deryâ ol acı kim
Ḳor dişlerüñi lûlû-yı 'ummâna ḳaṣd ider

4 Vallâh öldüreydi yazuġı yoġ idi hic
Şunlar ki derdi ḳor daḫi dermâna ḳaṣd ider

5 Derdâ ki 'âdet eyledi gözler yabanları
Âhûlaruñ ki cânlara şîrâne ḳaṣd ider

6 Gitdi göñül ki ‘aşḳuñı fâş eyleyüp gele
Şol bir fedâyî gibi ki sulṭâna ḳaṣd ider

7 Ḳuluñ Necâtî ger bulasın şâmdan iltifât
Şeyḫî nola ki şîve-i Selmân'a ḳaṣd ider

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Yâr ile ḳoñ beni beni ol yâr pek bilür
Bî-çâre ‘andelîbini gülzâr pek bilür

2 Zülf-i dırâzı derdini benden ṣor ey ṭabîb
Uzun gice belâsını bîmâr pek bilür

3 Arturmaz âdemîyi meger kim murâd-ı ‘aşḳ
Her nesnenüñ baḥâsını bâzâr pek bilür

4 İzüñ tozın ṣabâ yeli ṣatar direm direm
Misk ü ‘anber ḳadrini ‘aṭṭâr pek bilür

5 Ey gül bu ġuṣṣa ḳıṣṣasını ṣor Necâtî'ye
K'aḥvâl-i ‘aşḳı bülbül-i dîdâr pek bilür

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Gülşenden ise ‘âşıḳa dil-dâr ḫoş gelür
Cennetden ise ‘ârife dîdâr ḫoş gelür

2 Ben derd-i dilden iñlerin ol şâd-mân olur
Zîrâ ṭabîbe nâle-i bîmâr ḫoş gelür

[275]

3 Zehr içüp ölmeyeyin ü dirileyin deyü
Ben ḫastesine yâr-ı dil-âzâr ḫoş gelür

4 Depretme servi aġzını açdurma ġoncanuñ
Reftâr-ı yâr u şîve-i güftâr ḫoş gelür

5 Çün bülbüli gül açdı güli ḫâr besledi
'Uşşâḳa yâr u yâra da aġyâr ḫoş gelür

6 Dirler ki yâr ile ṣatu bâzâr eylemeñ
Billâh ki baña yâr ile bâzâr ḫoş gelür

7 'Ârif dirile geldi Necâtî ölünce dir
Cennetden ise 'ârife dîdâr ḫoş gelür

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Göñlüme gâh nesteren ü gâh semen gelür
Dervîş ölüsine nice yerden kefen gelür

2 Cânlar virürüm ölmege hecrüñde şöyle kim
Tâbût ile kefen baña serv ü semen gelür

3 Ben ol dehâna yoḳ dir isem söz gelür baña
Yoḳ yire âdeme söz işitmek neden gelür

4 Seng-i cefâyı yüze urur çarḫ-ı bî-vefâ
Var i'tiḳâdım aña başa yazılan gelür

5 Meyl eyleriz Necâtî gibi tevbeye velî
Ey ḫâce ḳorḳarız yine vaḳt-i çemen gelür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 İtdi gözümüñ yaşını 'ummâna berâber
Ol lâle-ruḫuñ işleri var ḳana berâber

2 Gerçi felegüñ adı yedidür evet dost
Olmaya senüñ dûzaḫ-ı hicrâna berâber

3 Allâh ziyâd ide ki el irmez olupdur
Ḳaddüñ olalı serv-i ḫırâmâna berâber

[276]

4 Senden baña bir bûse vü benden saña biñ cân
Gel 'ayş idelim oldı ḥarîfâne berâber

5 El aldı yüze gelmedi ol ṭurra-i ṭarrâr
Da'vetçi ile ṭurmadı sulṭâna berâber

6 Gün yüzi ḳatında bilüp eksükligini ay
Bedr olmayıcaḳ gelmedi meydâna berâber

7 Bir ḳuş dilinüñ oldı Süleymân'ı Necâtî
Ulaşdı sözi Ḥażret-i Süleymân'a berâber

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 La'l-i şîrînüñ ki Ḫıżr-ı çeşme-i ḥayvânıdur
Ṣaḳınursın ḫaste dilden ṣan kim âdem cânıdur

2 Geldüginçe ġam göñül mülkine cân ḳarşu çıḳar
Nice 'izzet itmesün bir memleket sulṭânıdur

3 Meyl iderse ḫadd ü ḳaddine raḳîb olmaz ‘acîb
Ol gül-i şimşâd-perver gülşen-i rûḥânîdür

4 Ka‘be ise ‘ârıżuñ zülf-i siyehdür ortası
Cennet ise ruḫlaruñ ṣu‘bân ṣaçuñ derbânıdur

5 Żerre gibi revzenüñden ḳaṣruña düşer güneş
Şöyle beñzer k'âftâb-ı ḥüsn ser-gerdânıdur

6 Çeşm-i fettânı Necâtî gerçi ḳattâl añılur
Ol lebi şîrîni gel gör kim ne âdem cânıdur

Velehû

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Dirsin ki beni ṣarmaġa cânâ ne virürler
Billâh bunuñ gibi yalana ne virürler

2 Ḳurbâna beni Ka‘be işigüñe ḳomazlar
Cevr eylemege devr-i zamâne ne virürler

3 Ma‘nî gerek ey dil ki vire âdeme ṣûret
‘Âlemde fulân ibni fulâna ne virürler

4 Zârîlıġ idüp devr-i ruḫuñda meded âhım
Yoḳ yerlere bu âh u fiġâna ne virürler

5 Eş‘âr-ı güher-bâr ile müflis dirilürsin
Billâh Necâtî bu yalana ne virürler

[277]

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Beni cevr ile öldürse dimeñ ol yâre ḳanludur
Ḥelâl olsun aña ḳanım yigitdür deliḳanludur

2 İşitdim ki raḳîb ölmüş ḥabîbüñ 'ömri çoġ olsun
Ḳapudan bir seg eksilmiş anı ṣanmañ ziyânludur

3 O mâhı nâ-gehân görsem baña uġramayup geçse
Ḳalur parmaġım aġzumda gören dimez ki cânludur

4 Dimişdi öldürem seni feraḥ bu tîġ-i ḫışm ile
Dirîġâ 'ahdine ṭurmaz ṣânasın Ḳaramân'ludur

5 Necâtî ey perî-çihre saña üftâde olmuşdur
Yüzinüñ rengi zerd olmuş gözinüñ yaşı ḳanludur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 İşigüñi altun iden meydür güneş peymânedür
Ol ḫarâbât ey birâder şimdi devlet-ḫânedür

2 Hep yidigüñ içdigüñ üstüñe ṣayılmamış ol
Bu cihân-ı bu'l-'aceb bir tuḥfe mihmân-ḫânedür

3 'Ömrinüñ eksildigini isteyen meksûr içün
Ârzû-yı mâh-ı nev iden kişi dîvânedür

4 Mâla maġrûr olma ey ḫâce ki bu dünyâdasın
Sencileyin nice bayḳuş uçuran vîrânedür

5 Bir ġazâlüñ siḥr-i çeşminden Necâtî ḫastedür
Anuñ içün söyledigi sözleri yabanadur

6 Sâḳiyâ bezm-i behişt-âbâddan feryâd kim
Âşinâlar yâd olupdur yâdlar bîgânedür

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Dili bir dil-rübâya yandırıgör
Maḥabbet şem'ini uyandırıgör

2 Ṭoġupdur âfitâb-ı sâġar-ı 'aşḳ
Çerâġuñ aḳluñuñ diñlendirigör

3 Ḳız oldı duḫter-i rez sâḳîye gel
Bir iki câm-ı mey ṭolandırıgör

[288]

4 Ṭolaşur degme bir zencîr-i mûya
Ögüt vir göñlüñe uṣlandırıgör

5 İnanmaz kimse meyden geçdügüñe
Necâtî and içüp inandırıgör

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zâhidâ adı ḫarâbâtuñ cihân-âbâddur
Bu esâs-ı mey-gede bir kâfirî bünyâddur

2 Yüri var ṭa'nı ḳo ma'nîde pîr-i mey-gede
Her ayaḳ kim ṣunula el virmedür irşâddur

3 Ṣan'at-ı 'aşḳa dimeñ Ferhâd idi ṣûret viren
Dünyedür bir oñmaduḳ kim göresin üstâddur

4 İki zülfi dâla beñzer ortada ḳaddi elif
Vay bu ẓâlim şöyle başdan ayaġa bî-dâddur

5 Âdem ad altında ölmek devlet-i sermed durur
Atam anam ölmez oġul ister isen addur

6 Ṣoḥbetüñde añılur dâ'im Necâtî didiler
Didi yoḳ vallâhi yoḳ bî-çâre bundan yâddur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ol güneş yüzli ḳamer ḫaylice şehr oġlanıdur
Her ne yüzden dir iseñ ṭoġrı cihân fettânıdur

2 Ey gül-i pâkîze-dâmen bön mi ṣanursun beni
Oḳuyup unutdıġım bülbüllerüñ destânıdur

3 Ey baña neñdür seversin dilberi diyen sefîh
Cânımuñ cânânesidür derdimüñ dermânıdur

4 'Aşḳuñ adın işidürdüm şimdi gördüm âh kim
Bir güç işe uġradım ölmek anuñ âsânıdur

5 Şöyle oldum ki ecel yaṣduġına baş ḳoyanı
Ṣanuram uyḫusı gelmiş memleket sulṭânıdur

6 Dünyede ḫoşça dirildi çün güzellerle göñül
Şöyle ṣanurlar ki bu güzeller anuñ cânıdur

7 Oyna başuñ işigüñde ṭopuñ aġsun göklere
Ey Necâtî gördigüñ merdâneler meydânıdur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Perhîz ögredür baña zâhid kişilenür
Bilmez ġam-ı nigârı bu miskîn yenir ṣanur

[279]

2 Gören düşünde bir gice mestâne gözlerüñ
Nergis gibi ḫammâr ile bir belde uyanur

3 Ol şîve-ger girifte-i âḫir-zamân geçer
Ben bildigim zamân ise bir gün uṣlanur

4 Sâḳî götür bu 'âdeti dirlik degül bu kim
Bûseñ alınca bir kişi cânından uṣanur

5 Gündüz görine deyü duḫân itmezem velî
Âhım ḳarañu gicede çoḳ göge boyanur

6 Gözyaşını Necâtî ider yüzine niḳâb
Miskîn meger ki itdigi işlerden utanur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Dîvâne gibi bâġda gül bî-sebeb güler
Gördükçe anı gül gibi her ġonca-leb güler

2 Ḫurşîd rûzı şem'-i şeb-efrûzı neylesün
Bir ḥüsn ister ehl-i naẓar rûy-ı şeb güler

3 Pervâne gerçi ḫandesine şem'üñ aldanur
Bilmez anı ki çoḳ kişi vaḳt-i ġażab güler

4 Germ oldugınca meclis-i 'uşşâḳ-ı mey-perest
Aṣḥâb-ı şevḳ girye ider bî-edeb güler

5 Gülzâr-ı ḥüsn içinde açılur gül-i murâd
Her ġonca-leb ki bûse idicek ṭaleb güler

6 Başı ṭururken iki omuzında zülf-i yâr
Ḍalḥâk-vâr lebleri nice 'aceb güler

7 Aġlar Necâti ḥasret-i derd-i yâr ile
Dâ'im niteki ḫusrev-i 'âlî-neseb güler

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ġamzeler kim cân iline tîr-i müjgân yaġdırur
Beñzer ol Tâtâra kim sihr ile bârân yaġdırur

[280]

2 Fürḳatüñde gözlerim geh yaş aḳıdur gâh ḳan
Yolına îṣâr içün diziyle mercân yaġdırur

3 Şol ḳadar aḳdı gözümüñ yaşları kim geldi ḳan
Şimdiden ṣoñra aḳan seylâbı ḳandan yaġdırur

4 Dûd-ı âhımdan ṭuyar ḫalḳ-ı cihân aġladıġım
Ḳara yel esdükçe bilürler ki bârân yaġdırur

5 Leblerinüñ sâġarından sâḳî-i 'Îsî-nefes
Cur'a deyü ehl-i meclis üstine cân yaġdırur

6 İşigüñde âhım işiden döker göz yáşların
Nitekim ḳıble yeli esse firâvân yaġdırur

7 Zülfüñ ucından göñüller düşdigin ‘ayb eyleme
Öyle ejderhâ aġızdan nâr-ı sûzân yaġdırur

8 Ey Necâtî kilk-i gevher-bâruña ḳıymet mi var
Dürr olur her ḳaṭre kim ol ebr-i nîsân yaġdırur

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Şîve-i reftâruña serv-i ḫırâmân imrenür
Leẕẕet-i güftâruña ser-çeşme-i cân imrenür

2 Ṭurra-i pür-tâbuña reyḥân u sünbül cân virür
Lâle-i sîr-âbuña gül-berg-i ḫandân imrenür

3 Ḥamdü-lillâh pâdişâhım devletüñde ḥüsnüñüñ
Şâdîye ġuṣṣam güler derdime dermân imrenür

4 Ben nice cân virmeyem ol lebleri mercâna kim
Böyle baġrı ṭaş iken la‘l-i Bedaḫşân imrenür

5 Mihr ü mâhı ḥüsn ile meydâna çekse yaraşur
Sen ki zülf ü ġabġabuña gûy u çevgân imrenür

6 Ey Necâtî sâḳîler ḫandân olupdur gül gibi
İşbu bezm içinde kim ṣaḥn-ı gülistân imrenür

[281]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Biñ ṣayd idince yayını her pehlevân aṣar
Ḳaşuñ bu resme gün başına bir kemân aṣar

2 Bâzâr-ı ḥüsn içinde göñülden ṣayar ṣaçuñ
Zîrâ metâ'ı ḳalbdür âḫir ziyân aṣar

3 Gördüñ ḳad-i nigârı eyâ bâġ-bân-ı luṭf
Var sende bir şunuñ gibi serv-i revân aṣar

4 Yazıldı müşg ile şeref-i âfitâbda
Ṭûmârlar ki ṭurra-i 'anber-feşân aṣar

5 Zencîr-i zülfi câmi'-i ḥüsninde dilberüñ
Ḳandîl-i âfitâb u meh-i âsumân aṣar

6 Yârân-ı 'aşḳ ḥâżır oluñ çekmege ipin
Cellâd-ı ġamze zülfine bir nâ-tüvân aṣar

7 Bir gün ṣaçuñda boġulur olur şikeste dil
Çoḳlar Necâṭî kendüsini nâ-gehân aṣar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 'Âşıḳa cânından ise vaṣl-ı cânân ṭatludur
Dünyelikden derd-mend olana dermân ṭatludur

2 Ġamze-i ḫûn-rîz-i cânân acıdupdur cânımı
Leblerine meyl idersem ṭañlamañ cân ṭatludur

3 Vuṣlat umanlar ṭuyar mı acısını fürḳatüñ
Ṭâlib-i gevher olana baḥr-ı ʻummân ṭatludur

4 Ḫadd ü ḫaṭṭuñ devridür meyl it dil-i sûzâna kim
Nev-bahâr u sebze eyyâmında biryân ṭatludur

5 Ârzû-yı bûse itsem ol şeker-leb-veş ḳıṣar
Bellüdür câm-ı şarâb-ı nâb pinhân ṭatludur

6 Bâde şîrîn leblere öyküdigini işidüp
Acısındandur didügi laʻl-i cânân ṭatludur

7 Maʻrifet virmez Necâtî câh ile fâḫir libâs
Renge naẓarla dinilmez zaʻferân ṭatludur

[282]

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Baña yârüñ yañaġı vü lebi vü ḳaddi yeter
Üzül ey gül açıl ey ġonca yıḳıl ey ʻarʻar

2 Baña ol ḳâmeti ṭûbâ lebi ʻunnâbı gerek
Nideyin görmek ile serv-i çemenden ne biter

3 Bir iki gün daḫi sen şâha irişmezse elim
Yaşım u âhım ider yeri gögi zîr ü zeber

4 Göricek derd ile ḳan aġladıġımı ter olur
Ḳızarur çihre-i zîbâsı nitekim gül-i ter

5 Gice gündüz işidür âh u fiġân eyledigim
Hîç bir kerre dimez ḫaste Necâtî neyler

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Hezâr-pâre göñül oldı yine yâr ile bir
Şu resme kim gül-i ṣad-berg ola hezâr ile bir

2 Yazuma baḳ kim olam bülbül-i hezâr-nevâ
Hezâr olur ṣanemâ çünki i'tibâr ile bir

3 Zamâne eylemez idi benim niyâzuma nâz
Sen olmayayduñ iki yüzli rûzgâr ile bir

4 Göñül kenâra getürmek diler miyânuñı lîk
Cihânda oldıġı yoḳdur miyân kenâr ile bir

5 Birisi ṣordı baña kim güzellerüñ 'âşıḳ
Cihânda ḳaçını sevdüñ didüm nigâr ile bir

6 Ṣafâ-yı âh ile bulur hevâ-yı 'aşḳ ferah
Ṣabâ gibi kim ola tâze nev-bahâr ile bir

7 İkide bir dil-i dîvânemi çeker çevirür
Benüñ olalı ser-i zülf-i tâb-dâr ile bir

8 Necâtiyâ nice bir 'aşḳuñ âḫirüñ ṣanasın
Sen ol yola çıḳışar mısın intiẓâr ile bir

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Sevin ey dil ki seni dest-i ġam-ı yâr yıḳar
Ne ġam ol ḫâneye çünkim anı mi'mâr yıḳar

2 Ṭoludur ḳanlu yaşımdan iki gözüm ḳabaġı
Sâḳî âḫir beni bu sâġar-ı tekrâr yıḳar

3 Gülşenüñ güllerini âteş-i ruḫsâr yıḳar
Çemenüñ ‘ar‘arını şîve-i reftâr yıḳar

4 Ġamzelerle dil ü cân naḳdini bir bir aluben
Âḫirü'l-emr beni ol gözi ‘ayyâr yıḳar

5 Girme ortasına gel ḫâne vü dilden çek elüñ
Ey Necâtî saña ne yâr yapar yâr yıḳar

6 Yaşı bir serv içün ırmaġa döndürdürmüş
Yine aġyârı görüñ üstümüze yar yıḳar

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Cânâ cefâñı ‘âşıḳ-ı bî-dil vefâ bilür
Her ṭaş ki atdı reddüñ eli merḥabâ bilür

[283]

2 Zülfüñ hevâsı ile göñül düşdi ġurbete
Boynu uzaḳ yola giden işin Ḫudâ bilür

3 Câm-ı şarâb-ı nâb ile altun olur işi
Şol kim muġân işigi tozın kîmyâ bilür

4 Sînemde buldı cânım eliyle ḳomuş gibi
Ġam-ḫânemi bucaḳ bucaḳ ol dil-rübâ bilür

5 Âḫir kemân ḳaşuñı eger âhım âteşi
Yâ ‘ilmini Necâtî ḳuluñ müntehâ bilür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün)

1 Ol dilber-i şîrîn-leb şekker-dehen olmuşdur
Gül-ġoncalarınuñ hep yeri diken olmuşdur

2 Ḥüsnüñ ṣıfatın tâ kim diye işide dâ'im
Gülşende gül ü ġonca gûş u dehen olmuşdur

3 Ḳaddüñle 'iẕâruñdan ayru düşeli cânâ
Tâbût u kefen baña serv ü semen olmuşdur

4 Bîmâr-ı belâ-keşden bî-çâre ṭabîb el çek
İtme emegüñ żâyi' baña olan olmuşdur

5 Bu zülf-i perîşânı ol ḥüsn ile görelden
'Âlemde perîşânlıḳ bildim neden olmuşdur

6 Ey Rûm'a 'aḳîḳ ilten ṣaḳın ki ziyân eyler
Ḳanlu yaşum ucından 'Âlem Yemen olmuşdur

7 Ey dost Necâtî'ye bu luṭf u 'aṭâyı gör
Ḫusrev olalı şeyḫi naẓmı ḥasen olmuşdur

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün)

1 La'l-i güher-engîzüñ şekker-şiken olmuşdur
Gîsû-yı dil-âvîzüñ misk-i Ḫuten olmuşdur

[284]

2 Ḫâl-i ruḫı dildârun ol bir ḳara ḳulluḳçı
Şol Mıṣr'a 'azîz olmaḳ yâ Rab neden olmuşdur

3 Ḫusrev ideli himmet bî-çâre Necâtî'ye
Şeyḫî gibi eş'ârı ḫûb u ḥasen olmuşdur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Her seḥer gülşende kim murġ-ı laṭîf-elḥân oḳur
Ḫûb-rûlar meclisinde ṣanasın ḫoş-ḫân oḳur

2 Ṭurmasun bülbül gibi dâ'im fiġânlar eylesün
Şol ki güller defterinde nâme-i hicrân oḳur

3 Yâr ḥüsnin ẕikr iderken cenneti añmañ baña
Söylemez dünyâ sözin şol kimse ki Ḳur'ân oḳur

4 Bî-niḳâb olma ḥabîbim görmesün yüzüñ raḳîb
Muṣḥaf açıḳ olıcaḳ dirler anı şeyṭân oḳur

5 Dil cemâlüñ âyetini ḫûb taḳrîr eyledi
Sûre-i Yûsuf gibi kim Ḥażret-i 'Oṣmân oḳur

6 Ṭarz-ı eş'âra Necâtî bir leṭâfet virdi kim
Her melek meyl-i ẕarâfet eyleyüp dîvân oḳur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Şol dil-rübâ ki 'âşıḳa yüz biñ cefâsı var
Ḥaḳḳâ ki her cefâsına biñ biñ vefâsı var

2 Yüz biñ belâsı var ola 'aşḳuñ belâ budur
Kim her belâsınuñ nice biñ mübtelâsı var

3 Erbâb-ı ‘aşḳ âh ider aṣḥâb-ı zühd hû
Âyînenüñ güzeller ile ḫûb ṣafâsı var

4 Aġyâr ile dirilmez isem ölüme ḥâżırırn
Şükr-i Ḫudâ ki her marażuñ bir devâsı var

5 Yâ Rab ne götürür bu Necâtî ki her güzel
Aña söger meger ki mücerreb du‘âsı var

[285]

Velehû

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Nigâra gâh güneş gâh olur ḳamer dirler
Görüñ o bî-bedelüñ yüzüñe neler dirler

2 Yüzüñ görüp sevinenler ṣaçuñ-çün aġlamasun
Ki ṭañlayup gülen aḫşâma dek güler dirler

3 Hevâ-yı ‘aşḳ ile ḫâk olanuñ durur meydân
Bu od ile ṭutışup ṣabr iden yeñer dirler

4 Yüzüñi görüp ölenler ṣafâ sürer dirler
Bahâr günleridür mevsim-i sefer dirler

5 Güzeller aġlamayana ne derdi var dirler
Ḳan aġlayana gülerler ne bî-ḫaber dirler

6 Necâtî ser-ḫoş olur zâhid olımaz yârân
Meṣel durur ki ere bir hüner yeter dirler

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Şevḳüñle yanan dillere pervâne disünler
Sen şem' olıcaḳ 'âşıḳuña yâ ne disünler

2 Uş cân viresin delüḳanlunuñ öñinde
Oldı yine şol bir deli dîvâne disünler

3 Zülf-i siyehüñ göñlümüz almamaġ iderse
Zencîrüñe çek ola ki uṣlana disünler

4 Kûyuñda baña itlerüñ ürerse ḳayırmaz
Ulularumuz ḥâlimi sulṭâna disünler

5 Bir vechile ṣûret virelim şi're Necâtî
Kim ḫalḳ baḳuñ şîve-i Selmân'a disünler

6 Ey bâd-ı ṣabâ var yüri yârâna ḫaber vir
Ṭarz-ı ġazeli şöylece rindâne disünler

[286]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ruḫlarınuñ şem'ine yanmaġa dil pervânedür
Âteşe meyl eyler iseñ ṭañ degül dîvânedür

2 Ârzû-yı pertev-i mihr-i ruḫuñla dôstum
Yıllar olmuşdur göñül ma'mûresi vîrânedür

3 Gül yüzüñe beñzedürse kendüyi bilmezligi
Mül lebüñe öykünürse ḳıpḳızıl dîvânedür

4 Câm-ı zerrîn ü mey-i yâḳût bezmin eylemek
Şol gedânuñ kim şafaḳ bâde güneş peymânedür

5 Ḳoñ beni yolumdan ırup da'vet itmeñ mescide
Lâ'ubâlî 'âşıḳım ser-rnenzilim mey-ḫânedür

6 Ḥâlimi dirsem varur nâz uyḫusına gözlerüñ
'Âşıḳuñ ḥâlâtı ḳatuñda hemân efsânedür

7 Cânlar cânân ḳavuşdı tek Necâtî gelmesün
Âşinâlar cem'idür bu bunda ol bîgânedür

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Nihâli ḳâmetüñüñ rûzgâra nâzlanur
Ki serv-i nâz hemîşe bahâra nâzlanur

2 Müjeñ ki dil-keş ola Seyf-i Ẕü'lyezen ḳulıdur
Gözüñ ki ser-ḫoş ola Ẕü'l-ḫımâra nâzlanur

3 Leb-i şeker-şikenüñ bûseye olur ḳâyil
Belâ budur ki ḫayâlüñ kinâra nâzlanur

4 Gözüñdedür yine sâḳî şarâb-ı nâz senüñ
Ne ḫoş bu mest mey-i ḫoş-güvâra nâzlanur

5 Öge öge lebüñi göklere çıḳarmışdur
Mesîḥ şimdi mey-i ḫoş-güvâra nâzlanur

6 Sitâresiz göremez ay yüzüñe baḳsa güneş
Nesine germ olur ol yüzi ḳara nâzlanur

7 Necâtî nâz nigâruñ durur velî ʻâşıḳ
Yolında ṣâdıḳ olıcaḳ nigâra nâzlanur

[287]

Velehû

(Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün)

1 Ey ḳaşı yây olan beni iñletme ḳıl ḥaẕer
Bilmez misin ki göklere yiter duʻâ irer

2 Cân gider oldı gel seni görsün ḳo hecri kim
Oruç revâ degüldür iden kişiye sefer

3 Ben saña ḥâlim aġladayım zaḥmet olmasun
Bir ḫaste kim ṭabîbe virür derdini ḫaber

4 Ṣıçrar yüzime yapışur andaḳ gözüm yaşı
Sen mâhı ḳoyup eyler isem mihre bir naẕar

5 Varup ḥarîm-i kûyuña yüzüñi görmeyen
Saʻy ile nûr göremedik ḥâcıya döner

6 Ṭoġrulducaḳ Necâtî'den ayruġa tîrini
Allâh bilür ki ḫaste göñülden neler çeker

Velehû

(Mefʻûlü Mefâʻîlü Mefâʻîlü Faʻûlün)

1 Cedvelden iñen çıḳma ki pergâra çekerler
Ṭoġrı yolına gitmeyeni dâra çekerler

2 Ġafil yürime ayaġı tozında gözüñ aç
K'ol sürmeyi şol dîde-i bîdâra çekerler

3 Âşüfteler ol ġamze-i ḫûn-rîzüñ ucından
Ḫançerler ile sînelere yâre çekerler

4 Şimşâd ṣalınmaḳda elim var dimesün kim
Güzeller anı şîve-i reftâra çekerler

5 Gül Yûsufı devrüñde güzellik ṣatamaz hiç
Gün başına bir kûçe-i bâzâra çekerler

6 Gül devri durur ser-ḫoş ol utanma Necâtî
Ḥaclet raḳamın cebhe-i huşyâra çekerler

[288]

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Cân ḳıldı sefer hecr ile cânân ele girmez
Dil yandı gider derd ile dermân ele girmez

2 Işındı göñül âteş-i hicrâna żarûrî
Kim ol yañaġı şem'-i şebistân ele girmez

3 Cennet ü çemen gezmek ile çıḳdım ayaḳdan
Bir sencileyin serv-i ḫırâmân ele girmez

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Niçe bir böyle yabândan gelene 'izzet ü nâz
Hele ey Ka'be gibi işigi bîgâne-nüvâz

2 Ḳo beni aġlayın ey serv-i semen bir sen gül
Ki saña nâz virilmiş ezelî bañа niyâz

3 Ser-i kûyuñda ḳoma hecr ḥarâmîsini kim
Ḳullara emn ü emân ile olur şarṭ Ḥicâz

4 Ġam-ı ʻaşḳuñ ḳulıyuz begligimiz var bizim
Bize virildi meger devlet-i Maḥmûd u Ayâz

5 Ḳapuña secde idicek añarın cenneti ben
Unudulmuşları zîrâ getürür ḳalbe namâz

6 Ey Necâtî o güneş çihreli çoḳ sevdigümüñ
Döyemez göz ḳamaşur yüzine baḳmaġa biraz

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Faʻûlün)

1 Göñül gözyaşını yaġdırmayınca
Maḥabbet sebze-zârı ḫurrem olmaz

2 Güzeller ṭaş baġırlu olmayınca
Binâ-yı ʻaşḳ iñende muḥkem olmaz

3 Lebi ġonca beli ince güzeller
Öpüp ḳoçmaġ ile ṣolmaz kem olmaz

4 Gelem aḫşamlayam dimişdi ol mâh
Sitâremde dirîġâ aḫşâm olmaz

5 Degildim serv gibi ṭoġrı geldim
İşigüñden bir adım gitsem olmaz

6 Necâtî tevbeñi bozmaḳ dilerler
Çemende lâle vü gül epsem olmaz

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ḥabîb işigi raḳîbe şeref virürdi velî
Çemende gezmek ile zâġ 'andelîb olmaz

2 Bütün cihânda göñül 'aşḳ ile olur maḳbûl
Ḳamu diyârda ehl-i hüner ġarîb olmaz

[289]

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Nice ḥayât umayın ben serv-ḳâmetsiz
Ölü dirildigini görmedük ḳıyâmetsiz

2 Ne şem' olur ruḫ-ı sâḳî ki kellesi ḳızıcaḳ
Dil uzadur ḳamer ü âfitâba minnetsiz

3 Güne zevâl irer ayuñ sitâresi bozılur
Ḳapuñ yine ṭolaşur bir iki sa'âdetsüz

4 Diri ṭutup gicēyi ṣubḥ olınca aġlaram
Ölürin olamazın şem' gibi ṣolḥbetsiz

5 Ḳomaz mey içmege ṣûfî vü şeyḫ ṣavma'ada
Yoġ ola ancılayın pîr evinde ḥürmetsiz

6 Kitâb-ı 'aşḳda gördüm ne ḳatı yazı imiş
Raḳîb adını añmaḳ kimesne la'netsiz

7 Necâtî mey-gede ṣadrına geçdi devletle
Ne ḫoş bilür gör e yirini vay bu devletsiz

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Şol ki tecrîd olamaz tâc u ḳabâdan geçemez
Ḥalḳa-i bezm gibi ehl-i ṣafâdan geçemez

2 Geçmelü oldı göñül za'f ile çenberlerden
Ne hevâdur bu ki ol zülf-i dü-tâdan geçemez

3 Beli miḥrâb-ı 'ibâdetde iki büküldi
Zâhidi gör ki daḫi bâb-ı riyâdan geçemez

4 Meyl ider dâne-i tesbîḥe göñül murġı velî
Zülf-i miskîni ḳoyup dâm-ı belâdan geçemez

5 Vaṣla mâni' yoġ idi olmasa seylâb-ı sirişk
Ḳamudan geçdi göñül ḫastesi mâdan geçemez

[290]

6 Sîneme va'de-i vaṣl itmiş idi tîr-i müjeñ
Dil teḳâżâ ide deyü bu yañadan geçemez

7 Sâḳiyâ bezm-i maḥabbetde Necâtî-i levend
Ḳamudan geçdi leb-i rûḥ-fezâdan geçemez

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Göñül ögrendi ġama beyt-i ḥazenden çıḳamaz
Degme bir nesne ile kişi vaṭandan çıḳamaz

2 Dil Ḫalîlim işigüñ Ka'besini terk idemez
Men' idüp ḥubb-ı vaṭan Veys Ḳaren'den çıḳamaz

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey pîr-i ḫarâbât bize 'âr gerekmez
Mest-i mey-i 'aşḳ olana inkâr gerekmez

2 Zülfi ḫaberin bâd-ı ṣabâdan ne ṣorarsın
Bir müşg adını bilmege 'aṭṭâr gerekmez

3 Ol la'l-i revân-baḫş ile 'İsî-i zamânsın
Ḳapuñda senüñ nâle-i bîmâr gerekmez

4 Tenhâ ṣalın ey dôst ki aġyârı nidersin
Cennet güline çün çemen'ü ḫâr gerekmez

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Câm-ı şarâb-ı 'aşḳuñ ile Cem degil miyüz
Bezm-i ġamuñ ṣafâsına ḫurrem degil miyüz

2 Bâġ-ı ruḫuñda dâne-i ḫâlüñe ey perî
Meyl eylesek 'aceb midür âdem degil miyüz

3 Ger ẕerre-vâr itmesek ol âfitâba meyl
Biz ẕerreyüz bu yolda daḫi kem degil miyüz

4 Bezm-i neşâṭa niçün iletmez bizi raḳîb
Çeng-i ġamuñda nây ile hem-dem degil miyüz

5 Dilber cemâli vaṣfın idelden Necâtiyâ
Üslûb-ı naẓm içinde müsellem degil miyüz

[291]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Biz senüñ ḥüsn-i cihân-efrûzuña 'âşıḳlaruz
Anuñ içün ḳanda güzel görevüz 'âşıḳlaruz

2 Ehl-i ḥüsn içinde sen her nice müsteṣnâ iseñ
Ehl-i diller arasında biz daḫi fâ'iḳlerüz

3 Nola sen bir beg güzelseñ biz de beg ḳullarıyuz
Terbiyetler eyle kim her himmete lâyıḳlaruz

4 İçevüz sâḳî elinden bâde-i hel-min-mezîd
Bizi ser-ḫoşluḳdan aġlar ṣanma biz ayıḳlaruz

5 Gönlümüz ister şarâb-ı la'lüñ ammâ virmez el
Bezm-i ḥüsn içinde biz maḥrûm olan 'âşıḳlaruz

6 Aġladuḳça ṣıḳlıġı artar gül ile bülbülüñ
Bilmiş ol şimden-girü biz daḫi aġlar ṣıḳlaruz

7 Ṣûfî sen rü'yâ ile baġlayamazsın gözümüz
Biz Necâtî meşrebinde dâ'im uyanuḳlaruz

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Maḫmûr gözler olalı mest-i şarâb-ı nâz
Her gûşede benüm gibi yatur ḫarâb-ı nâz

2 Gül dürlü dürlü nâz ile gönlini bülbülüñ
Alsa 'aceb mi düşmez elinden kitâb-ı nâz

3 Maḥşer tamâm ola vü tamâm olmaya henüz
Yarınki gün ṣorulsa ol iden ḥisâb-ı nâz

4 Güller çemende şîve ile öptürür yüzin
Gûyâ ki lâle-çihreler içre şarâb-ı nâz

5 Başı ayaġı oldı belürsiz Necâtî'nüñ
Sâḳî meger ki itdi ayazınuñ âbın az

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dil kesilmez 'aşḳ-ı dilberden ḳo nâṣiḥ sözi kes
Veh ki bu ḥâb-ı eceldür oġamaz mâni' meges

2 'Âşıḳ olmayınca itmez kimseler dilden fiġân
Yola girmeyince ḳılmaz nâle vü zârı ceres

3 'Âşıḳ içün aġlayanlar ayruḳ acı görmesün
Müstedâm olsun benüm-çün âh idenler bir nefes

[292]

Velehû

(Mefa'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Güzeller geldi bayrâma beg olmuş
Ṭonanmış biri birinden yeg olmuş

2 Güzeller gibi bayrâm ile nev-rûz
Bezenmiş birbirinden yegreg olmuş

3 Güzeller gibi oynarlar derilüp
Semenler sebzede pek gökçek olmuş

4 Güzeller ‘ârıżından yandı lâle
Libâsı aña oddan göñlek olmuş

5 Güzel sâḳî bugün yitürdi ḫalḳuñ
Yine ṣâfî ile ṣûfî seg olmuş

6 Güzeller yine ṣûret virdi ‘aşḳa
Didüklerüñ Necâtî gerçek olmuş

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ṭutalım ol zülf-i müşg-efşân ‘anber-bûy imiş
Ey göñül lâzım degül kim diyesin iş bu imiş

2 Geh gözümde görinür gâhî göñülde bulınur
Ġamze-i ḫûn-rîzi bir siḥr-âferîn câdû imiş

3 Gözlerimden göñlüme geldi ḫayâl-i ġamzesi
Ṣu yolından bâġa girdi ûstâd uġrı imiş

4 Ḳanlu peykânuñ ciger büryânını yir dâ’imâ
Şimdi bildüm beñzinüñ ḳızarduġını bu imiş

5 Ruḫlaruñdan çeşm-i mestüñ nice bîmâr olmasun
Kendüyi ṣaḳınmamış yatmış güneşde uyımış

6 Baġladı göñlin Necâtî zülfüñüñ zencîrine
İşidenler hep didiler ol kişi uṣlı imiş

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Cânımı virür idim bûse-i çânâna 'ivaż
Yaradılmışda eger olsa idi câna 'ivaż

2 Bûseñe cân virürüz gerçi ki dünyâ ṭuralı
Görmemişdür bir aḥad baḫşiş-i sulṭâna 'ivaż

[293]

3 Naḳd-i 'ömr oynadı bir kez yañaġuñ oḫşamaduḳ
Bârî bir alma vir ol genc-i firâvâna 'ivaż

4 Bâri terk eyle ḫalâṣ ol bu belâdan dirler
Nice bîmâr ola cânın vire dermâna 'ivaż

5 Dil virüp vuṣlat umar ise Necâtî heyhât
Kimse gördüñ mi vire âteş-i sûzâna 'ivaż

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 El urdı ḥüsn dâmenine ey nigâr ḫaṭ
Ḳoma ki çıḳa dâ'ireden zînhâr ḫaṭ

2 Ortaya atdı beñlerini ḳopdı fitneler
Nâzüklük ile kendüsi çizdi kenâr ḫaṭ

3 Bir toz ḳoparmayınca ḳomadı görür misiz
Zülf ü ruḫ ortasında zihî nâ-be-kâr ḫaṭ

4 Derd ehline getürdi maḥabbet selâmını
Dürdi vefâ varaḳlarını gül-'iẕâr ḫaṭ

5 Yaḳışdı ḥüsni şem'ine pervâne oldı ḫâl
Yazıldı gül yañaḳlarına perde-dâr ḫaṭ

6 Vaṣf itmek istedikçe ḫaṭ-ı müşg-bârını
İñler ḳalem diliyle begim zâr zâr ḫaṭ

7 Ḫaṭṭı ḳarardugına Necâtî gücenme kim
Merġûb olur naẓarda bulıcaḳ ḳarâr ḫaṭ

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün)

1 Ṭoldur var iken sâḳî yâḳût-ı revândan ḥaẓ
Çün 'ömr degül bâḳî al ḳût-ı revândan ḥaẓ

2 Gülzâr-ı cinân ise vuṣlat yolınıñ bâġı
İtmeye ma'âẓallâh dil bâġ-ı cinândan ḥaẓ

3 Ey şeyḫ nedür tedbîr alnuma benüm taḳdîr
Yazmış kim alam dâ'im bir ḳaşı kemândan ḥaẓ

4 Nâz ile geçüp bir gün sögmedi du'âcıya
Geçdi günüm almadım 'ömr-i güẓerândan ḥaẓ

5 Ḫaṭṭuñ geleli meylim la'lüñe ziyâd oldı
Artar ecel irdükçe her ḫasteye cândan ḥaẓ

[294]

6 Gün gicelidür ḫaṭṭuñ ḫaddüñi ḳuşatmasun
Ḳo ḳılca ḳolum ḳılsun ol mûy-ı miyândan ḥaẓ

7 Ol serv Necâtî'nüñ baḳmaz yüzine zîrâ
Şimşâd-ı bahâr itmez evrâḳ-ı ḫazândan ḥaẓ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḳâmetüm yây itdügine itmeyem hergiz nizâ'
Oḳ gibi bir gez çekersem baġrıma rûz-ı vedâ'

2 Sînem üzre şerḥalar görüp elif ṣanmañ ki ġam
'Ömrümüñ ser-defterine çekdi ḥarf-i inḳıṭâ'

3 Ḳaddüñe beñzetdügüm beñzer k'işitdi bâddan
Kim ṣalup ḳollarını şevḳ ile serv eyler semâ'

4 Aġlamaḳda iñlemekde ṭoġramaḳda baġrını
Ṭâġlar Ferhâd ile hem müşterekdür hem müşâ'

5 Dôstum ḫaṭṭ-ı 'araḳ-rîzüñden irmezse gülâb
Gülşen-i cennet güli virür Necâtî'ye ṣudâ'

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 İtmedüm cân içün aġzuñla nizâ'
Yoḳ bahâya gitdi ol nâzük metâ'

2 Zülfüñüñ baş oynaram çevgânına
Başdan ṭopı ben itdim iḫtirâ'

3 Kûyuña vardılar andan dôstum
Cennet vaṣfın idenler istimâ'

4 Dönme ehl-i derdden görüp beni
Kim ḳıyâs olamaz ey ṣûfî semâ

5 İki ṭoludan olur bir bûse fâş
Küllü sırrun câveze'l-iṣneyni şâ‘

6 Ḳara baġruma çekeydim oḳ gibi
Öpe ḳoca eyleyeydüm el-vedâ‘

7 Yâ gibi bükdüñ Necâtî'nüñ belin
Bârî ayrılduḳça itme imtinâ‘

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Ḥalḳa ḥalḳa idüp ol kâküli bu ḥüsn-i bedî‘
Yazdı menşûr-ı cemâl üstine tevḳî‘-i refî‘

2 Yine yazıldı ḫaṭuñ üzre mu‘anber zülfüñ
Yine derc oldı ġubâr üstine ḫaṭṭ-ı tevḳî‘

3 Leb-i cânâneyi terk eyleme ey tâze cüvân
Devr-i gülde meyi terk itme şenî‘ ola şenî‘

4 Luṭf idüp dost du‘âcılarına sögdükçe
Dile tekrâr gelür âyet-i Allâhu semî‘

[295]

5 Ölmedigine Necâtî'nüñ utanduġı yeter
Yine ḥaclet umarın ola günâhına şefî‘

6 Vech-i ta‘rîf bañа şi‘r-i cihân-gîr yeter
Aṣlı iṣbât ider çünkim ola fer‘ refî‘

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gel itme ser-ḫoş iken ol leb-i zülâle ṭama'
Münâsib olmaz iñen daḫi ehl-i ḥâle ṭama'

2 Firâḳ içinde viṣâl ü viṣâl içinde firâḳ
Ḫayâlime geleli itmedim viṣâle ṭama'

3 Belüñe girse 'aceb mi dil-i daḳîḳa-şinâs
Hemîşe şâ'ir olanlar ider ḫayâle ṭama'

4 Dehânı nuṭḳa gelüp her su'âle virdi cevâb
Daḫi o ġamze-i ḳattâl ider cidâle ṭama'

5 Murâda irdi müjeñden iden cidâle heves
Cevâbın aldı lebüñden iden su'âle ṭama'

6 İşidirüz ġam-ı Şeddâd u mâl-ı Ḳârûn'ı
Nedür bu mülke heves yâ nedür bu mâla ṭama'

7 Necâtî nükteleriüñden ṭuyaydı rûḥ-ı Kemâl
Düşerdi uşbu kelâmı görüp kemâle ṭama'

8 Miyânuñ ile dehânuñ olup durur bâ'iṣ
Anuñ-çün ehl-i naẓar itdi ḳîl ü ḳâle ṭama'

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Mihr ḥüsnüñ ḥasretinden sînesine çekdi dâġ
Lâle-i dil-sûz daḫi mâhdan yaḳar çerâġ

2 Bezm-i ḥüsnüñe ıraḳdan baḳar iken âfitâb
Kendüsin bilmezlik ile ortaya atar çerâġ

3 Olalı dildâra aġyâr-ı bed-endîşim yaḳîn
Miḥnet ü derd oldı işim işidenlerden ıraġ

4 Dilberâ vaṣluñ güninde eyleme bûseñ dirîġ
Dôstum bayrâm olıcaḳ bâdeye olmaz yasaġ

5 Nâṣiḥuñ bârid sözinden üşüdüñse dôstum
Sîneme gel kim senüñ-çün germ olupdur bu ocaġ

6 Ġabġabuñda ḫâl-i ‘anber-bâruñı görüp didim
‘Âşıḳına ṣunmaġ içün eylemiş sîb üzre dâġ

7 Tîġ u ḫançer çekme ġamzeñden Necâtî ḳaṣdına
Bir ḳarınca ḳatline lâzım degül bunca yaraġ

[296]

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Erbâb-ı ‘aşḳa nâle vü efġân olur ḫarîf
Gönlüme ġuṣṣa göz yaşına ḳan olur ḫarîf

2 Az ḳaldı kim viṣâlüñe vâṣıl ola gönül
Çoḳ vaḳt olur gedâlara sulṭân olur ḫarîf

3 Aġzın bıçaḳlar açmaya ṣoḥbetde pistenüñ
Kim leblerüñe ġonca-i ḫandân olur ḫarîf

4 Var mıdur ola gül gibi gülşende yüzi berg
Kim her dem aña bülbül-i nâlân olur ḫarîf

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ṣabâ gibi ser-i zülfüñi kim ider ta'rîf
Hemîşe nâfe-i Çîn'i nesîm ider ta'rîf

2 Ḳarañu giceler öger çerâġı anuñ içün
Ruḫını kâkül-i 'anber-şemîm ider ta'rîf

3 Ṣafâ-yı vuṣlatı dâ'im añar belâ-yı firâḳ
Hevâ-yı cenneti nâr-ı caḥîm ider ta'rî

4 Yegâne aḥsen-i taḳvîm diyü her yerde
Cemâl-i yâri Kelâm-ı Ḳadîm ider ta'rîf

5 Necâtî şi'rüñe zînet ḫayâl-i ḫâṣ virür
Ne baḥr olur bu ki dürr-i yetîm ider ta'rîf

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Redd itme derd-mendi eyâ Ṣâḥibü'n-Necef
Virsün ḥarîm-i ḥürmetüñe ḫasteler tuḥaf

2 Cânâ 'ale'l-ḫuṣûṣ ki dürreyn-i ezhereyn
Emṣâlini getütmedi bu nîl-gûn ṣadef

3 Ḥaḳḳ iki başdan iki nişân diküp eyledi
İki cihânda tîr-i murâdâtuña hedef

4 Ẕerrâtla güneş gibidür geldi bâ-vücûd
Senden cihâna her ne ḳadar dir iseñ şeref

5 Ẕât-ı Muḥammedî senüñ ile bilinmegin
Ma'rûf oldı 'âleme ma'nâ-yı men-'aref

6 Pîrâne-ser Necâtî recâ ile buldılar
Lâ-tey'esû maḳâmını aṣḥâb-ı lâ-teḫaf

[297]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ey Muṣḥaf-ı cemâl yüzüñde sebaḳ sebaḳ
Âyât-ı ḥüsn ḫaṭṭ-ı ruḫuñ beñlerüñ varaḳ

2 Temṣîl olursa ġamzeñe ölüm iñen yaḳîn
Teşbîh olursa yüzüñe Ka'be iñen ıraḳ

3 Zülf ü 'iẓârı tevbeleri bâṭıl itdi âh
Ḥaḳ budur ki farḳ idemezven ḳaradan aḳ

4 Engüşt-i Aḥmed olmasa gün yüzde zînetüñ
Bedr âyı eylemez idi ey dôst iki şaḳ

5 Sermest-i câm-ı 'aşḳ olupdur Necâtî'ye
Mest-i şarâb deyü behey ṣûfî ṭutma daḳ

Velehû Ez-Ġazal

(Fâ'lâtün Fâ'lâtün Fâ'lâtün Fâ'lün)

1 Derd ile öldüm gider bir kimsenüñ âgâhı yoḳ
Râh-ı 'aşḳuñ mevt gibi âh kim hem-râhı yoḳ

2 Fâriġ ol ey müdde'î 'âşıḳ mı dirler aña kim
Yer yüzinde seyl-i eşki gökde dûd-ı âhı yoḳ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Gül muṣḥafın ṣabâ yeli açdı varaḳ varaḳ
'Aşḳ âyetini bülbül oḳudı sebaḳ sebaḳ

2 Hecrüñle mihr gökde içer zehr ṭâs ṭâs
Miḥrüñle lâle yerde yudar ḳan çanaḳ çanaḳ

3 Gül-zâr-ı ḥüsn içine düşüp gûşe-gîrler
Âhû gözüñ yataġın ararlar bucaḳ bucaḳ

4 Göreydi lâle ḫaṭṭuñı bu vechile senüñ
Sögeydi ġonca aġzına bülbül varaḳ varaḳ

5 Cân gülşeninde zülf ü 'iẕâruñ hevâsına
Reyḥân deste deste semenler ḳucaḳ ḳucaḳ

[298]

6 Evvel-ḳademde başuñı vir yâre ey göñül
Kim nerdübân-ı 'aşḳa çıḳılmaz ayaḳ ayaḳ

7 Vaṣf-ı ruḫuñla yaẕmaġa şi'rin Necâtî'nüñ
Kâġıd ṭutarlar elde çiçekler ṭabaḳ ṭabaḳ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ten esâsın yıḳdı itdi cân evin âbâd 'aşḳ
Dilde seng-i hecr ile ṣaldı aġır bünyâd 'aşḳ

2 Derd ü miḥnet ger bu ise i'tiḳâdım ol durur
Çeḳmedi Mecnûn belâ vü görmedi Ferhâd 'aşḳ

3 Dört yanından ḳolaysuz var ise budur hemân
Miḥnet ü derd ü ġam u hecre ḳomuşlar ad ‘aşḳ

4 ‘Aşḳı te’lîf idenüñ ‘uḳbâda olsun rûḥı şâd
Gerçi dünyâda bizi itmedi bir dem şâd ‘aşḳ

5 Ḳâmet-i âzâduña şimdi hevâ-dâr añılur
Neydügini bilmez iken serv ile şimşâd ‘aşḳ

6 Kimi cevr ister kimi luṭf umar eyle kim yarar
Fi'l-ḥaḳîḳa itmemişdür kimseye bir dâd ‘aşḳ

7 Cân u dille derd-i ‘aşḳa nice ḳul olmayayın
K'eyledi dünyâ ġamından ben ḳulın âzâd ‘aşḳ

8 Ey Necâtî olamaz Ferhâd gibi pîşe-kâr
Her kime kim ṣan‘atında olmadı üstâd ‘aşḳ

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Olalı hicrân ile dergâh-ı dilberden ıraḳ
Âh u efġân oldı işim işidenlerden ıraḳ

2 Ey benim ḥâlim ṣoranlar noldığın bilmez misin
Ẕerrenüñ aḥvâlini ḫurşîd-i envârdan ıraḳ

3 Almayam devrânı sensiz virseler bir ḥabbeye
Ḳıymeti olmaz ṣadef kim ola gevherden ıraḳ

[299]

4 Görinür nûr-ı cemâlüñden dehânuñ çeşmesi
Gerçi olur âb-ı ḥayvân şems-i ḫâverden ıraḳ

5 Ey ġam-ı dilber ṣaḳın cân u göñülden çıḳma kim
Pâdişaha câ'iz degüldür ola leşkerden ıraḳ

6 Dögeyin kendü elimle leblerüñ-çün başımı
Şol meges gibi kim ola teng-i şekkerden ıraḳ

7 Pây-bûs-ı şehriyâra sa'y it olma nâ-ümîd
Ey Necâtî kimse görmez devleti erden ıraḳ

8 Żerre-i mihr-i cihân-tâba hevâ-dâr eylemiş
Yârdan bu vechile gökler yüzin yerden ıraḳ

9 Ayaġuñ ṭopraġına yüzüm gözüm ḳo süreyin
Görmek olmaz her murâdı sîm ile zerden ıraḳ

10 Ḫâk-i pâyuñ nice ola âsitânuñdan cüdâ
Olabilmez ṣayrafî ṣandûḳ-ı cevherden ıraḳ

11 La'l-i şîrîn-i güher-rîz ü ḫayâl-i ḫaṭṭ u ḫâl
Hey ma'âżallâh megesler teng-i şekkerden ıraḳ

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Göster yüzüñi cevr ü cefâ eyleme çoḳluḳ
Ey mâhı yaraşmaz güneşe k'ide ṣoġuḳluḳ

2 Aç gün yüzüñi aña yaşum yaġmurı degsün
Bâşed ki gözümüz göre bir pâre açıḳluḳ

3 Cân virdi ḳad ü zülfüñe dil mekteb-i ġamda
Gûyâ ki elif-lâma çıḳup itdi ḳonuḳluḳ

4 Gül-ruḫlaruñuñ şevḳi yaşım ḳana boyadı
İrişdi bahâr oldı ṣularda bulanıḳluḳ

5 Biñ sihr ider naġmede bülbül gül açılmaz
Bâd-ı seḥer ortada meger itdi ṭutuḳluḳ

[300]

6 Fikr-i dehenüñ göñlümi zülfüñe düşürdi
Küfre iledür dirler idi kişiyi yoḳluḳ

7 Ġamzeñ dir imiş hecrden aġladı Necâtî
Ol kâfiri gör nice virür ḳana ṭanıḳluḳ

Velehû

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)

1 Çeşm-i mestüñe düşer mi dem-be-dem ḳan eylemek
Zülfüñe mi ḳaldı yâ diller perîşân eylemek

2 Çün viṣâlüñ gencine cân atmaz idük dôstum
Neydi dil maʿmûresin cevrüñle vîrân eylemek

3 Ḳapuña gelsün ḳo geh geh ey perî bî-dillerüñ
Şehlere ʿâdet durur her hefte dîvân eylemek

4 Uyusun tek râḥat ile nergis-i bîmâr-ı yâr
Yüzüm üzre gözlerim yaşını bârân eylemek

5 ʿAşḳ işi müşkil belâdur pâdişâhum ṭapuña
Müşkilini ḳullaruñ âsândur âsân eylemek

6 ʿAşḳuñı aġyârdan ṣaḳladuġum ʿayb eyleme
Bâġî kâfirdür gerekdür dîni pinhân eylemek

7 Ey Necâtî ‘aşḳdan ‘âşıḳlara maḳṣûd yine
‘İd-i vaṣla irişüp cânını ḳurbân eylemek

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ṣan‘atıdur çeşmüñüñ ser-ḫoş olup ḳan eylemek
‘Âdetidür zülfüñüñ diller perîşân eylemek

2 Ḫâk-i pâyı olur iken kuḥl-i erbâb-ı naẓar
Ey ṣabâ lâzım degül ‘azm-i Ṣıfahân eylemek

3 Cân dilerseñ vaṣluña ey la‘l-leb bu var ımıdur
Meẕheb-i ‘İsî'de bayrâm olsa ḳurbân eylemek

4 Ḳanḳı ḳanına ṣuṣamış dirilür senüñle kim
Bir ṣu içmek gibi gelmez saña biñ ḳan eylemek

[301]

5 Ölürüm hecr ile göster ‘ârıżuñ kim ḫoş degül
Ḫasteden rıḥlet deminde ṣuyı pinhân eylemek

6 Aġlamazdım cevr-i cânândan eger kim olmasa
Ḳarşuma dâ'im raḳîbi böyle ḫandân eylemek

7 Ey dil âḫir çünki ser-sebz olmaz imiş bâġ-ı vaṣl
Nice bir dûlâb-veş giryeyle efġân eylemek

8 Yoluma ölmez Necâtî dir imiş ol bî-vefâ
Ölmez isem borcum olsun anı nâlân eylemek

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Aġlar dimiş beni leb-i ḫandâna beñlerüñ
Bilmem niçün şehâdet ider ḳana beñlerüñ

2 Çâk itdi tîġ-ı milḥnet ile ḳalbi kirpigüñ
Dâġ urdı nâr-ı ḥasret ile câna beñlerüñ

3 Tesbîḥi oldı mescid ü miḥrâb ehlinüñ
Hem-dem olalı zülf-i perîşâna beñlerüñ

4 Bir Hindû idi mesned-i ḥüsn oldı menzili
Ṭañ mı selâm virmese sulṭâna beñlerüñ

5 'Âşıḳlaruñ gözi bebegi 'aksidür şehâ
Âyîne-i cemâlde şâhâne beñlerüñ

6 Bezm-i ḥüsünde câm-ı muṣaffâdur ol zeḳan
Kim görinür içinde siyeh dâne beñlerüñ

7 Manṣûbe ile sürdi ruḫ üzre piyâdesin
Şeh-mât itdi 'âlemi ferzâne beñlerüñ

8 Ortaya ḳoydı 'arṣa-i ḥüsnüñde başını
İster ki çeke zülfüñi meydâna beñlerüñ

9 İtdügini Necâtî'ye bir kâfir itmeye
Ḥâşâ ki beñzer ola müselmâna beñlerüñ

[302]

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Baş ḳoşma mey-i nâb ile peymâne degülseñ
Hây uyma delüḳanluya dîvâne degülseñ

2 Ḳuvvet ṣınayup âteş-i hecr ile ṭutuşma
Yanmaġa heves eyleme pervâne degülseñ

3 Ol ṭurraları Leylîye Mecnûn olamazsın
'Âlemde ġam-ı 'aşḳ ile efsâne degülseñ

4 Sürdüñ ruḫ-ı yâr üzre vefâ beydaḳın ey ḫâl
Murġ-ı dil-i miskîne eger dâne degülseñ

5 Ey bâde-i gül-çihre müdâm al giyersin
Bu şîve nedür şâhid-i kâşâne degülseñ

6 Ḳanınca iki dişlerüñ ey pîr-i heves-nâk
Zülfiyle çekişmek ne içün şâne degülseñ

7 Dün gice Necâtî'nüñ iden ṣabrını yaġmâ
Öldür beni sen gözleri mestâne degülseñ

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Devlet ü 'izz ü şeref câhını biz çâh oḳuduk
Ẕillet ü faḳr u 'anâ çâhına biz câh didük

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Her laḥẓa gün yüzine ṣalar sâye perçemüñ
Her dem kemend-i nâz atar aya perçemüñ

2 Ṣalın ṣalın ki luṭf ile misk ü ḥarîrden
Ḫıl'at biçüpdür ol ḳad-i bâlâya perçemüñ

3 Atışmasun ögütle bu ḥüsn ile kirpigüñ
Ṭolaşmasun esirge bu şeydâya perçemüñ

4 Açup başını zülf-i siyâhuñ ṭarar iken
Ol âfitâb-ı ḥüsne ṣala sâye perçemüñ

[303]

5 Zülfüñ gibi etegüñe ṣarmaḳ gerek başın
İrmek dilerse ol ruḫ-ı zîbâya perçemüñ

6 Dildârlıḳ ṣınâ'atını başa ilteli
Baş egmez idi zülf-i semen-sâya perçemüñ

7 Ṣarmış iken etegin ayaġına zülf-vâr
Ṣaldı Necâtî'yi yine ġavġâya perçemüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Siḥr ider reftârda serv-i ḫırâmânuñ senüñ
Ḳıl yarar güftârda la'l-i dür-efşânuñ senüñ

2 Leblerüñ mühr-i Süleymân oldugı-çün ey perî
Zülf gibi ejdehâlardur nigeh-bânuñ senüñ

3 Ey kemân-ebrû yüregim yerine oturdı oḫ
Başdım âḫir bağruma şol ḳanlu peykânuñ senüñ

4 Ḳanlu yaş ile ṭoludur gözlerinüñ sâġarı
Çeşm-i ser-mestüñ diyelden içeyin ḳanuñ senüñ

5 Meryem-âsâ ḳaralar geymiş ṣalınur nâz ile
Yerde sürür dâmenin zülf-i perîşânuñ senüñ

6 Diş bilermiş sen leb-i şîrîn-i yâre vaz gel
Ey Necâtî döymez ol ṭatluya dendânuñ senüñ

7 Bülbüli ötdürmez oldı tâze dîvânım benim
Ġoncayı söyletmez oldı la'l-i ḫandânuñ senüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Çün perîler cilve-gâhıdur pınarı çeşmimüñ
İli olsa ṭañ degüldür çeşme-sârı çeşmimüñ

2 Ḳâmetüñ 'aksinden ey serv-i dilârâ-yı çemen
Gösterür ṭûbâ miṣâlin cûy-bârı çeşmimüñ

3 Rence ḳılursañ ḳadem çirkin yüzümüñ üstine
Dürr ü la'l olsun ayaġuña niṣârı çeşmimüñ

[304]

4 Tâ ki ḫaṭṭ-ı 'ârıżuñ geldi ḳarârı başladı
Ḳalmadı göñlüm gibi bir dem ḳarârı çeşmimüñ

5 Göñlümüñ ṣırça sarâyın ey perî ḥıfẓ itmege
Hindu-yı ḫâl-i ruḫuñdur perde-dârı çeşmimüñ

6 Ḥalḳa ḥalḳa dâm ḳurdum ḳoydum ortasına beñ
Tâ kim ol şehbâz-ı ḥüsn ola şikârı çeşmimüñ

7 Yâr işiginde Necâtî olısar bir bir telef
Ḳıymeti gevherleri hep varı varı çeşmimüñ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Niçün tercîḥ idersin küfrini zülf-i perîşânuñ
Bu veche rûşen iken gün yüzüñde nûrı îmânuñ

2 Ḫadüñden ḫaṭṭuña varınca câna nice nîş urdı
Güneşden gölgeye iletmez oldı zülf-i ṣu'bânuñ

3 Gözi hecrine alındım fiġân ol türk-i ḫûn-rîzüñ
Ṣaçı küfrine ṭutuldum meded bir nâ-müselmânuñ

4 Muḳâbil olma dildâruñ güneş ruḫsârına ey mâh
İşidirüz müneccimden ki senüñ geçdi devrânuñ

5 Ṣanasın penbe ile ṣaḳlanur bir tâze ayvadur
Nigârâ ġabġabuñ üzre senüñ sîb-i zenaḫdânuñ

6 Dağılmasun deyü zülfi ṣınıḳ göñlümi ṣardıḳça
Necâtî ney gibi daḫi ziyâde oldı efġânuñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ey ṣabâ zülf-i nigârı 'anber-efşân eyledüñ
Ḫâk olan bî-dillerüñ tozın perîşân eyledüñ

2 Yol eri oldur k'ola yârüñ ayaġı ṭopraġı
Egledüñ ey ġam beni yolumda yalan eyledüñ

3 Öldigim vaḳtin meger ġâ'ib namâzın ḳılalar
Kim beni ża'f ile nâ-peydâ vü pinhân eyledüñ

[305]

4 İşigüñi va'de itdüñ itmedüñ gitdi vefâ
Söz ile ḳaç kez beni sen Mıṣr'a sulṭân eyledüñ

5 Gâh tevbe gâh mey geh muḥtesib ṭutdı beni
Bir iki içim şarâbı sen bañ a ḳan eyledüñ

6 Cevr-i dilber devridür ölmekden özge nesne yoḳ
Müşkilini 'âlemüñ luṭf itdüñ âsân eyledüñ

7 Git Necâtî'den kesil ṣaġlıḳla gelme ey ṭabîb
Derde dermân eyle didim derde dermân eyledüñ

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Oda atarsa seni ḥasreti ol mâh-veşüñ
Göñül âh eyleme kim yaḳdıġı tütmez güneşüñ

2 Ruḥlaruñ ḥasretine çâre umarın gülden
Hîç def' eyleye mi yaḳdıġı âteş 'aṭaşuñ

3 Ṭa'n idermiş boyı âzâdlara serv-i çemen
Kendüyi bildürüñ o aḥmaḳa siz de yetişüñ

4 İḫtiyâr eyleyicek 'aşkı başuñ ortaya ḳo
Terk-i cân eylemeyince içine girme ṣavaşuñ

5 Zülf-i şeb-dîzine baş ḳoşma Necâtî yârüñ
Yoḫsa bir gün aşılur bî-çâre terkiye başuñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Nâleye âheng idersüñ ey göñül feryâda gel
Baġruña ṭaşlar başup ṭaġlar gibi Ferhâd'a gel

2 Sen göñülden çıḳduġuñdur ġayriye yâr oldıġuñ
Eksügüñse ey ḳamer-ruḫ yâda varma yâda gel

3 Maḥv olur naḳş-ı emel mânende-i ḫaṭṭ-ı mezâr
Ḫâk-i pây-ı cân-sitâna 'ârif iseñ sâde gel

4 Çekmek isterseñ bu gün bâr-ı ta'alluḳdan elüñ
Serv gibi sebze-zâr-ı 'âleme âzâde gel

5 Onmaduġından bilüñ oldı Necâtî pîşe-kâr
Ṣan'at ögrenmek eger maḳṣûd ise üstâda gel

[306]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Didüm ey dil saña yâr ide vefâ ḫandân ol
Âh idüp derd-i derûn ile didi andan ol

2 Baña cânân işigi vü saña Ka'be ṣûfî
Tek yüzüñ görmeyelim var Mıṣır'a sulṭân ol

3 Didüm işigüñe yüzüm süreyin güldi didi
İşte baḳ Ka'be gerek ḥâcı gerek ḳurbân ol

4 Hey vefâsız güzel efġân ile geçdi günimiz
Bir gce külbe-i aḥzânımıza mihmân ol

5 Ḥasret ü derd ile ey dil beni vîrân itdüñ
Göreyin ḥasret ü derd ile seni vîrân ol

6 Ey Necâtî ġam-ı cânâne ile cânuñ çıḳsun
Saña kim didi ki her bir güzele ḥayrân ol

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḫırmen-i mâhı yaḳan âh-ı derûnumdur benim
Çarḫ-ı ser-keş ey göñül şimdi zebûnumdur benim

2 Gül yüzi ṭaġıtdı naḳdim ṣabrını bülbül gibi
Nev-bahâr irişdi hengâm-ı cünûnumdur benim

3 'Aşḳı meydânında yârüñ bu yeñi göz yaşımı
Zülfi çevgânına ṭôp itmek oyunumdur benim

4 Şem'-i ruḫsârına iden zülf-i şeb-rengin niḳâb
Bilinür baḫt-ı siyâh-ı ser-nigûnumdur benim

5 Ey Necâtî 'aşḳ ṣaḥrâsını gül-gûn eyleyen
Bilmiş olasın ki eşk-i lâle-gûnumdur benim

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Yoluñda ḳurdı dîdelerim ḥalḳa ḥalḳa dâm
Tâ ṣayd ide naẓar seni ey kebk-i ḫoş-ḫırâm

2 Raḥm it ki ḳıldı sen gül-i ḫandân firâḳına
Yüzüm ṣaḥîfesin cigerim ḳanı lâle-fâm

[307]

3 Lâyıḳ degül mi şâd ola luṭfuñla bir nefes
Şol kim du'â-yı devletüñ ider 'ale'd-devâm

4 Ṣûfî lebüñ meyinden eger içse bir ḳadeḥ
Żikri ṣurâḥî ḳulḳuli tesbîḥi ola câm

5 Zerrâḳ ṣûfî puḫte ile bizi aldadup
Bâḳî ḳalan şarâba dilermiş ki diye ḫâm

6 Luṭf eyle sâḳî mecma'-ı yârân ṭaġılsun
Peyvend eyle silsileyi devr ile müdâm

7 Dilden giderdi ġam gicesinüñ ḳarañlığı
Sâġar hilâli olsa Necâtî meh-i tamâm

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Şâmîler itmesün deyü ikide bir hücûm
Götürdi zülf ḳâ'idesin yüzden ehl-i Rûm

2 Dünyâ bütün benim dise yarım aġız lebüñ
Cân-ı 'azîze itmeye ayruḳ ecel hücûm

3 Cânâ güzeller aġzuña baḳsa 'aceb midür
İns ü perî nigîn-i Süleymân'a oldı mûm

4 Hiç idebile mi lebüñüñ şîvesin Mesîḥ
Aġızdan ögrenile mi iḥyâ gibi 'ulûm

5 Ḫâlüñ cefâyı ḫûşe-i zülfüñden ögrenür
Üzüme göre ḳararur ey bî-vefâ üzüm

6 Avlamaġa güzelleri mâni‘ olur faḳîh
Mollâlaruñ şikârda olur liḳâsı şûm

7 Ölüm işi Ḥaḳ işidür andan kim incinür
Yâri Necâtî ġayr ile görmek büyük ölüm

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ḳaddimi bükdüñ ṣaḳın âhımdan ey mâhım benim
Yedi ḳat gökden geçer cerḥ oḳıdur âhım benim

[308]

2 Aġladuḳça göz yaşı dûr itdi dergehden beni
Yıldızım barışmadı sen mâh ile şâhım benim

3 Yerde ḳaldı ḳanlu yaşım gibi âh-ı derd-nâk
Yıldızım yoḳ mı ‘aceb göklerde Allâhım benim

4 Leşker-i fürḳat şebi-ḫûn eyledikçe her gice
Ṭâlib olur vuṣlata âh-ı seḥer-gâhım benim

5 Ẓulmet-i âḫir-zamândur şem‘-i devlet olmasa
Ey Necâtî yola girmez baḫt-ı güm-râhım benim

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ey ṭudaġuñ çeşme-sârı âb-ı ḥayvânım benim
Dirlik it ben ḳuluña devletlü sulṭânım benim

2 Sicn-i mü'min cennet-i kâfir durur dünyâ dimiş
İşiden aġyâr-ı bî-dîn ile destânım benim

3 Lâle-zârı düşde ben Ferhâd'a ṣordum didi kim
Her bahâr olduḳça yerden cûş ider ḳanım benim

4 Dirmiş ol gül-ruḥ ki yoḳ ġonca gibi aġzı belî
Pisteler dilden düşürmez la'l-i ḫandânım benim

5 Ey Necâtî 'ömre sürer nitekim âb-ı ḥayât
Gül gibi pejmürde olmaz tâze dîvânım benim

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Şol dem ki zehr-i hecr ile cânândan ayrılam
Göñlüm diler ki cânı virüp andan ayrılam

2 İsterler ise işte ḫarîfâne naḳd-i cân
Mümkin midür ki ṣoḥbet-i cânândan ayrılam

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ben üzümüñ ṣuyın severim ṣûfî dânesin
Zîrâ kimi ḳızını sever kimi anasın

2 Ey gül severse ṭañ mı zenaḫdânuñı göñül
Bülbül cihâna virmez imiş âşiyânesin

[309]

3 Di ġamzeñe ḳomaduġı yerden götürmesün
Yıḳup gidermesün dil ü cânuñ ḫızânesin

4 Öldürmege bahâne gerekmez Necâtî'yi
Yetmez mi bu bahâne ki sen bî-bahânesin

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Dirler lebüñe ḫalḳ Mesîḥâ küçücükten
Kim oldı Mesîḥâ gibi gûyâ küçücükten

2 Dürler döker ol ġonca-dehen söze gelince
Atmışlar aña lûlû-yı lâlâ küçücükten

3 Öldürse vefâ sögse du'â dögse ṣafâdur
Kişi güzeli sevmeye illâ küçücükten

4 Arturdı cefâ ḳâ'idesin yâr egerçi
Bilmezdi vefâ ḳâ'idesin tâ küçücükten

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yâre deñ bî-çâreler ḥaḳḳında tedbîr eylesün
Baş açuḳ abdâlıyuz tedbîr-i zencîr eylesün

2 Mey-gede def'î ḳapanmasun ölür maḫmûrlar
Ḫayra girsün muḥtesib şer işi te'ḫîr eylesün

3 Câm-ı 'aşḳ ile beni sen pîr iken itdüñ cüvân
Ḥaḳ Ta'âlâ sen cüvânı göreyin pîr eylesün

4 Dün gice düşümde gördüm aġlar idim derd ile
Yûsuf-ı Mıṣr-ı melâḥat anı ta'bîr eylesün

5 Zülfi sevdâsında ser-gerdân olan dîvâneler
Uyumasun ṣubḥ olınca âh-ı şeb-gîr eylesün

6 Kişi mescidde Necâtî ṭurup oṭurmaḳ ḳolay
Devleti olan göñülde kendüye yir eylesün

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Ölürsem sen gözi bîmâr elinden
Gerekmez âb-ı Ḫıżr aġyâr elinden

2 Beni ey kâküli yollar başıcı
Ḥarâmî çeşmüñüñ ḳurtar elinden

[310]

3 Ṣabâ gibi nice âh itdim ey gül
Alınca dâmenüñi ḫâr elinden

4 Gözüñe cân virüp zülfüñi aldum
Ki müşg erzân olur Tâtâr elinden

5 Necâtî vaṣf-ı la'lüñ mi yazar kim
Ḳalem zâr oldı ḳan aġlar elinden

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dôst itdim çünki cânı derd-i cânân ile ben
Bilmişem kim düşmenim ölünce dermân ile ben

2 Nâme-i ḥasret gelür 'âşıḳlara çoḳ çoḳ velî
Hîç mażmûn oḳumadım işbu 'unvân ile ben

3 Ṭutalım ḳan aġlamaḳdan ölem utanmaz mısın
Varıcaḳ maḥşerde yarın ḥażrete ḳan ile ben

4 Cânım ürkerdi güzellerden vefâ gelmez deyü
Bu ‘acebdür kim ḳul oldum saña ol cân ile ben

5 Ḳo ġurûrı zâhidâ dünyâ degüldür ber-ḳarâr
Ne sen îmân ile ḳalursın ne oġlan ile ben

6 Râstî budur ki rüsvây oldı nâmûsum benim
Çıḳışamadım Necâtî âh u efġân ile ben

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Gül yüzüñde sünbül-i ‘anber-feşânı bilmeyen
Ol durur cennetde ‘ömr-i câvidânı bilmeyen

2 Bildi ḥüsnüñ âfitâbından hilâl oldıġımı
Yer yüzinde âsumân u rîsmânı bilmeyen

3 Dil-rübâlıḳ şîvesinden bir nice destân bilür
Baña ṣorsañ gelseñ ol şûḫ-ı cihânı bilmeyen

4 Âfet-i ehl-i naẓardur şîvedür ben bildigim
Fitne-i devr-i ḳamerdür bilmez ânı bilmeyen

5 Cân virür ‘Îsî ṣuyı deyü leb-i ḥandânuña
‘Ömri içinde şarâb-ı erġavânı bilmeyen

6 Ey Necâtî ḥâl ü ḫaṭṭ u ḥüsne eylesün naẓar
Güzel olup fitne-i âḫir-zamânı bilmeyen

[311]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ṣoḥbeti germ eylesün gün yüzli cânân oynasun
Mest olan göñüllere göñül degül cân oynasun

2 Hem gelür servüñ elinden hem uṣûline düşer
Aya çalsun nâr-ven serv-i ḫırâmân oynasun

3 Ben seni ġayr ile görüp oynamaḳdansa yürek
Ey kemân-ebrû güzel yürekde peykân oynasun

4 Aġlamaġ ile eger sen servi itmezsem kinâr
Ṣu yirine dîde-i ḫûn-bârdan ḳan oynasun

5 Tâb-ı meyden 'aks-i ḥüsn-i yâr yaḳdı meclisi
Sâḳiyâ şimden girü şem'-i şebistân oynasun

6 Şeh-süvârâ 'âdet oldur ḫâk ile oynar yetîm
Yollar üzre oynasun ḳo eşk-i ġalṭân oynasun

7 Ey Necâtî işe güce yaramaz oldı göñül
Gel virelüm anı şimden girü oġlan oynasun

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Lebüñ 'aksi ile yaşım görenler dir ki ḳandur bu
Yaḫod câm-ı maḥabbetde şarâb-ı erġavândur bu

2 'Abîr-i Ka'be-i kûyın baña 'ıṭrı kefen eyleñ
Kim anda ḥûr u Rıḍvân'a ne ḳutlu armaġândur bu

3 Didim cennetde olmaz şeb nedür zülf ü ruḫuñ yâ Rab
Didi ‘ömrüm cinân bâġında ‘ömr-i câvidândur bu

4 Necâtî dôsttan cânım dirîġ eyler dimiş düşmen
Yolunda öldügüm düşmen sözidür hep yalandur bu

5 Egerçi kim bu üslûba dimişdir bir ġazel Sa‘dî
Ḫayâl-i rûy-ı yâr ile bir özge Gülsitândur bu

[312]

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 ‘Âşıḳuñ göñli ḳararur dem-be-dem itmezse âh
Dûd-keş olmayıcaḳ evde ôd olur çün siyâh

2 Nergis-i bîmâra deñ sîm ü zer içün ġam yime
Eksük olmaz ḫod bilürsin ṣaġ başında külâh

3 Kirpügüñüñ her ḳılı bir tîrdür cân ḳaṣdına
Âteş-i ḫaddüñde ṭoġruldurken olmuşdur siyâh

4 Yaşı ḳalmadı gözümüñ nice bir virürsin and
Ṣuçı bu mıdur ki oldı âteş-i ‘aşḳa güvâh

5 Öldi ġamzeñle Necâtî bir ölüm daḫi bu kim
Anı ṭoġrı çıḳarup dirler ölenüñdür günâh

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün)

1 Zühd işi âḫir oldı ṣûfî du‘âya başla
Gül devri ẓâhir oldı ẕevḳ u ṣafâya başla

2 Âdâb-ı faẕl-ı ṣoḥbet Ḥaḳ'dan olur hidâyet
Sen ey faḳîh-i millet biñ kez Hidâye başla

3 'Aşḳuñ ḫaberlerinden naḳl eyle cân çıḳınca
Uyḫu gelince yârâ gel bir ḥikâye başla

4 Ḫalḳı namâzuñ ile hep bî-ḥużûr ḳılduñ
Ey zâhid-i riyâyî bir bir ḳażâya başla

5 Bir kez seni Necâtî uş öldürem dimişdüñ
Ol va'de-i kerîme luṭf it vefâya başla

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Gördüm yüzüñde zülf-i perîşân girih girih
Bâġ-ı İrem'de sünbül ü reyḥân girih girih

2 Sînemde ġuṣṣa-i ser-i zülfüñ gürûh gürûh
Boynumda rişte-i şeb-i hicrân girih girih

3 Ḳaddüñ hevâsı ile olupdur ṣanavberüñ
Bağrında dâġ-ı âteş-i ḥırmân girih girih

4 Meyyâl olan göñülde olur nâle vü elem
Aḳmaḳdan olur âb-ı firâvân girih girih

[313]

5 Hecr-i lebüñle kân-ı dıraḫşân mıdur aḳar
Kim bağlanur içinde olan ḳan girih girih

6 Şevḳ-i lebüñle kim dökilür ḳanlu ḳanlu yaş
Olmaz bu resme ḫûşe-i mercân girih girih

7 Ṭûṭî lebüñe öyküne mi ṭut ki yazıla
Yâḳût üzre mühr-i Süleymân girih girih

8 Ḫurşîd ü mâh-tâb degüldür Necâtî bu
Miḥnetden oldı ḫâṭır-ı devrân girih girih

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ḫâlüñ dir iken ḫaṭ nedür ol la'l-i ter üzre
Teşdîd ne lâzım ki ḳoyalar şeker üzre

2 Ölmelisiyüz leblerüñüñ bize ne perhîz
Oruç mı ṭutalum begim andan sefer üzre

3 Ey ḳaşı kemân ġamzeler oḳın çekerek ṭut
Ḳoma ki düşe biri birine ciger üzre

4 Göñlüme gözüme girerek ey yüzi ḫurşîd
Şimden girü gel pâdişâh ol baḥr u ber üzre

5 Yüzümde baṣar biri birin eşk-i revânın
Bir nice yetîm üşegelüp düşdi zer üzre

6 Söz Yûsufını müşg ile ṭarṭardı Necâtî
Ḳıymet ḳosa ṣarrâf-ı cihân bu güher üzre

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Kûh-ken Ferhâdlıḳlar itdi Şîrîn adına
Sikkeyi mermerde ḳazdı âferîn üstâdına

2 Cur'a-i câm-ı maḥabbet ḳan bahâmızdur bizim
İçelim şol ġamzesi ḫûn-rîz olanuñ adına

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ger bizimle bir dem ol serv-i revân eglenmeye
Sînede bir laḥẓa cân-ı nâ-tüvân eglenmeye

2 'Âşıḳa cevr itmesün ḫüsni şebâtın isteyen
Ẓulm ü devlet bir arada bî-gümân eglenmeye

3 Rûzgâruñ ṣafḥasında yazıludur bu kelâm
Kim ġam u şâdî cihânda bir zamân eglenmeye

4 Tîz-bâzâr-ı cihânda çaġırur dellâl-ı 'aşḳ
Ġam yime ey ḫâce kim sûd u ziyân eglenmeye

5 Ḫâr-ı miḥnetde Necâtî ḳuluñı añmaz mısın
Tîz gel ey gül-ruḫ u ġonca-dehân eglenmeye

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Gözlerüñ siḥr ile enbâz olmasa
Giceler uġrıyla hem-râz olmasa

2 'Aşḳı ḫâlî görme kim Maḥmûd Şâh
Şöhreti bulmazdı Ayâz olmasa

3 Böyle göz yaşın döküp ṣaçmazdı dil
Ol gül-i ġonca ki mümtâz olmasa

[314]

4 Yerlerinden oynamazdı dil ü cân
Nây hem-dem ‘ûd dem-sâz olmasa

5 Kim ṭuyardı remzini ‘aşḳ ehlinüñ
Bir Necâtî gibi ḳurnaz olmasa

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Lebüñe ḫoşça gelür çeşme-i cândur dimege
Dehenüñ çeşme-i cân gibi nihândur ḍimege

2 Kim ne dirse disün ol ḳâmet ü bu şîvelere
Hele biz uṭanuruz serv-i revândur dimege

3 Şîşe gögüs geçürür leblerüñ öpdükçe ḳadeḥ
Aġız açmış yüregim ṭopṭolu ḳandur dimege

4 Beni öldürmege ‘ahd eyledi veh ki güç imiş
Kerem ehlini görüp va‘de ḳaçandur dimege

5 Varayın Ka‘be'ye dervîş olayın yüz süreyin
Yâ Rab o ḥüsn çerâġın baña yandur dimege

6 Ḳamu çirkinligi gel sen baña isnâd it kim
Yüzümüz ṭutamaz âyîne yalandur dimege

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Sînesine germ olup baḳdukça cânân ḳoynına
Ṭoldurupdur dest-i ḳudret ṣanuram cân ḳoynına

2 Sînesin gören ṣanur âyîne baṣdı baġrına
Yâ melekdür kim girüpdür mâh-ı tâbân ḳoynına

3 Ben ırаḳdan gögsümi dögmekden artuḳ çâre yoḳ
Ṭurmadan sürter gezer zülf-i perîşân ḳoynına

4 Vuṣlatuñ eyyâmına cânlar fedâ didim didi
İ'tibâr olmaya bayrâm olsa ḳurbân ḳoynına

5 Göñline gir ben ḳuluñ şâh ol ki sulṭân olmadı
Girmeyince Yûsuf-ı Ken'ân zindân ḳoynına

6 Gördigi ḫûbı Necâtî ḳoynına ṣoḳmaḳ diler
Bulduġını nitekim öksüzce oġlan ḳoynına

7 Gerçi kim hercâyîdür dîvân-ı eş'ârım velî
Ḥamdü-lillâh girmedi 'âlemde nâdân ḳoynına

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ṣanmañ ki beni devr-i zamân çekdi çevürdi
Bir ṭurraları müşg-feşân çekdi çevürdi

2 Ṣuçlı deyü ortaya getürmüş kemerini
Yoḳ yerlere ol mûy-miyân çekdi çevürdi

3 Ṭoġru iken oḳ gibi yolında dil-i çâkim
Aldı ele ol ḳaşı kemân çekdi çevürdi

4 Ṭûlâb gibi iñleyüp aġladıġım-çün
Kûyuñda beni dün şu fülân çekdi çevürdi

5 Tîr-i müjesi gönlümüz almaġa Necâtî
Hây eyledi ol şûḫ-ı cihân çekdi çevürdi

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Ḫâṭır ki bûy-ı zülfüñ ile 'âṭır olmadı
Yanmaġa 'aşḳ micmerine ḳâdir olmadı

2 Zencîr-i zülfi bendesini zâḫid itme 'ayb
Dîvâne oldı ise nola kâfir olmadı

[315]

3 Vaṣl ile maḫv ḳılmadı fürḳat şebini âh
Ol mâhı gör bizimle iki gün bir olmadı

4 Sen germ idince ġayr ile bâzâr-ı mihrüñi
Dil yanmaġa döye mi ṭut şâ'ir olmadı

5 Üslûb-ı naẓm içinde Necâtî ḳuluñ şehâ
Vaṣf itmeyince mihr-i ruḫuñ mâhir olmadı

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Niyâzım ögredür dildâra nâzı
Gel ey 'âşıḳlaruñ nâz u niyâzı

2 Ṣurâḥî söyledür mâ-fi'ż-żamîri
Dirîġa meclisüñ fâş oldı râzı

3 Dili çıḳdı ṣurâḥînüñ 'acebdür
Ele virmez ise yine boġazı

4 Otursun salṭanat bezminde Maḥmûd
Müdâm olsun anuñ da ḫâṣ Ayâz'ı

5 Niçün oġlan oyuncaġını itdüñ
Necâtî böyle midür ‘aşḳ bâzı

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Her kim ol cennet içün dînde çekdi emegi
Gerek olmazken eyü vardı ḳayırdı geregi

2 Getür ey dost geçür dil yerine peykânuñ
‘Âşıḳuñ çünki demürlerden olurmuş yüregi

3 Yüzüme düşmez ayaġuñ tozına sürmek lîk
Nidelim böyle imiş arada Ḥaḳḳ'uñ dilegi

4 Sâḳiyâ dest-i ecelden yaḳamı itdi ḫalâṣ
Cân imiş la‘l-i lebüñ bûselerüñ cân kesegi

5 Beni yanınca sürütmege ḳabûl eyleye mi
Gölgesinden uṭanup ‘âr ider iken yedegi

6 Olamaz ḳıl ḳadarı nâfe ṣaçuñdan ayru
Meger ol zülf-i siyâh ile kesildi göbegi

7 Sensiz ey dost Necâtî'ye görünmez ‘âlem
Gel gel ey ḫâl-i ruḫı iki gözümüñ bebegi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Avlayalum bir semen-endâmı bayrâm irtesi
Eyleyelüm bir daḫi bayrâmı bayrâm irtesi

[316]

2 Geydi merdüm-zâdeler gibi ṭonandı rûz-ı 'îd
Eylemek lâzım degül ibrâmı bayrâm irtesi

3 Gözüñ aç ey piste-leb 'ayş u bahâr eyyâmıdur
Çünki şehrüñ açılur bâdâmı bayrâm irtesi

4 Sâz u söz ü 'ayş u nûş u şevḳ u zevḳüñ çağıdur
Ḥâżır ol fevt eyleme eyyâmı bayrâm irtesi

5 Tañrı cânım almasun ey çeşme-i âb-ı ḥayât
Ṣuya ṣalmayınca neng ü nâmı bayrâm irtesi

6 'Ayş u nûşuñ mevsimidür añma tecrîd olmaġı
Ḳoma elden ey ḳalender câmı bayrâm irtesi

7 Ey Necâtî göresin uş ṭa'n ider câm-ı Cem'e
Rûzgâruñ rind-i dürd-âşâmı bayrâm irtesi

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Sen servi biz el üzre ṭutaruz du'â gibi
Girme vebâle ḳaçma du'âdan belâ gibi

2 Ka'be gibi ġarîb-nüvâz olalı ḳapuñ
Bîgâneler de secde ider âşinâ gibi

3 Virdi ġamuñ gedâya fenâ gerçi ḫâk-i ‘âşḳ
İder faḳîr ṣâḥibini kîmyâ gibi

4 Göñlüm hümâsı uçdı ider zülfüñ ârzû
Ne yerdeyin ne gökde nesîm-i ṣabâ gibi

5 Yarışma ḳadd-i yâr ile kendüñde ṭut dilin
Ey serv şimdi sidreden ol müntehâ gibi

6 Âhû gibi gel vaḫşeti ḳo köleñ olayım
Cânâ cihânda nesne mi vardur vefâ gibi

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 ‘Ârıżuñ âyet-i luṭf u ḫaṭuñ i‘râb gibi
Yañaġuñ nûr-ı nebî beñlerüñ aṣḥâb gibi

2 Nice bir iñlede vü aġlada ey verd-i çemen
Ḥasret-i gülşen-i kûyuñ beni ṭôlâb gibi

3 Ebruvânuñ görinür ġonca-i envâr-ı feyż
Bir ‘azîze ṭayana Ka‘be'de miḥrâb gibi

4 Ḳaradur zülf-i dil-âvîzi nigâruñ ammâ
Görinür nûr-ı ruḫından şeb-i meh-tâb gibi

5 Seni düşümde görem dir idi bî-çâre göñül
Düş de gözinde uçar şimdi anuñ ḫâb gibi

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Üstime döndi ġam piyâleleri
Başıma çıḳdı derd nâleleri

2 Câm-ı 'aşḳ olmaz ise derd olsun
Bana ḫân-ı ṣafâ nevâleleri

3 Bu faḳîrüñ ne borcı var şâhum
Ki müjeñ göndere ḥavâleleri

4 Bir yaña ġamzeñüñ ta'addîsi
Bir yaña zülfüñüñ iṭâleleri

5 Benim içün mi itdüñ Allâhım
Kirpigi ḳara gözi alaları

[317]

6 Nâr-ı cevrinden incinüp ey dil
Gül yerine görem mi lâleleri

7 Cigerini delersüñ eflâküñ
Çekerek ṭut Necâtî nâleleri

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Didüm ḫüsnüñ berâtında nedür zülf-i siyâh egri
Didi bu Rûmdur dervîş olur tevḳî'-i şâh egri

2 Güzellik taḫt-gâhına çıḳup ẓulm itme sulṭânım
Ṣaḳın 'uşşâḳuñ âhından ki olmaz tîr-i âh egri

3 Ḳaşuñ sevdâsına zâhid maḳâm idindi miḥrâbı
Ḳad ü zülfüñ ḫayâliyle olur geh ṭoġrı gâh egri

4 Benim serv-i ser-efrâzım raḳîbüñ yanına varma
Elif kim ulaşur lâma olur bî-iştibâh egri

5 Ḳara yüzlü ṣaçuñ ḥaḳdur dimiş tezvîrine ḫaṭṭuñ
El ursun muṣḥaf-ı ḥüsne olursa ol güvâh egri

6 Elâ ey âfitâb üzre hilâli görmeyen kimse
Gör ol ḫurşîd-i raḫşânı geyer zerrîn külâh egri

7 Necâtî'ye bu dirlikden ölüm yegdür ma'âẕallâh
Raḳîb-i rû-siyâh ṭoġrı olayın bî-günâh egri

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Göz yaşı ile dil der-i cânâna yetişdi
Ḫâşâk idi seylâb ile 'ummâna yetişdi

2 Ey mâh-ı vefâ mihr-i ruḫuñ ṣa'ṣa'asından
Yüz dürlü ṣafâ bu dil-i vîrâna yetişdi

3 Her ḫaste şifâ-ḫâne-i vaṣluña nigârâ
El-minnetü lillâh ki dermâna yetişdi

4 Gözine cihân oldı ḳarañu meger ey dost
La'lüñ ḫaberi çeşme-i ḥayvâna yetişdi

5 Yirin felege virmeye min-ba'd Necâtî
Şimdi ki der-i âṣaf-ı devrâna yetişdi

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Dilberâ sevdâ-yı zülfüñ ideli şeydâ beni
Gözlerim yaşı çeker zencîre ser-tâ-pâ beni

2 Ḳatı yanar yaḳılursın şem'adan pervâne dil
Yaḳma billâh dôstum anı esirge yâ beni

[318]

3 Añduġuñı öldürürsin ey cefâ-cû cevr ile
Niceler bu derd ile ölmüş durur añma beni

4 Nitekim bârân olıcaḳ zerreye ḳalmaz vücûd
Ey güneş eşkim dem-â-dem itdi na-peydâ beni

5 Biñ dil ile cân virürsin bir ḳılına zülfinüñ
Ḳorḳaram bir gün Necâtî ala bu sevdâ beni

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḳatl-i 'âm itdükçe artar çeşm-i fettân uyḫusı
Keşret-i ḫûndan durur ḥikmetde insân uyḫusı

2 Ḫâb-ı nâz eyler gözüñ ṣaġlıḳlar olsun dôstum
Ṣıḥḥat âṣârı durur bîmâruñ ey cân uyḫusı

3 Giceler uyḫuya yar mı var dimeñ kim zülfinüñ
Bir ḳılında baġludur yüz biñ Süleymân uyḫusı

4 Zemzemeyle ṭoldurur her gice gülşen ṣaḥnını
Uçdı âhımdan meger murġ-ı ḫoş-elḥân uyḫusı

5 Aġladıġımca ider ol gözleri mestâne ḫâb
Ey Necâtî ḫoş gelür insâna bârân uyḫusı

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Egerçi tîr-i ġamzeñ câna girdi
Hele la'l-i lebüñ mercâna girdi

2 Zenaḫdânuñda ḫâlüñ fitnesinden
Ḳamu ehl-i naẓar zindâna girdi

3 Yüz urup âsitânuñ öpdi ḫurşîd
Otaġuñ içre dervîşâne girdi

4 Ṣaçuñ çevgânına ṭôp olmaġa gün
Baş açup şevḳ ile meydâna girdi

5 Bugün mey-ḫâneyi cerr itdi vâ'iẓ
Eline bir iki peymâne girdi

6 Necâtî'ye ṭolaşduñ deyü ḫayli
Ṣabâ ol zülf-i müşg-efşâna girdi

Müşârün-ileyh Necâtî Beg ve Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa ve Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân Ḥażretleri'niñ nüdemâsından İrânî Molla Ḥâmidî'niñ eş'âr-ı Türkiyyeleri 'ibâresi arasında mine'l-ḳadîm Asya Türkleri lisânlarınca "Ḳaba Türkçe" tekellüm ve telaffuẓ olunan elfâẓ u ta'bîrât taḥḳîḳ ve siyâḳ u sibâḳ ḳarînesiyle delâlet itdikleri ma'ânî beyân u tenmîḳ olundı:

"Uş", "yazuḳ" ma'nâsına imiş. "Artuḳ", "bundan ziyâde, bundan ġayri" ma'nâsına imiş. "Deñlü", "anuñ gibi" ma'nâsına imiş. "Öykinür", ġażablanur; bu lafıẓ ba'żen de "yeltenür, özenür, taḳlîd ider" gibi de ḳullanılur

imiş. "Ṭañladı", "ta'accüb olundı"; "ṭañladılar", "ta'accüb [319] eylediler"; "ṭañdur", "'acâyibdür"; "ṭañladım", "ta'accüb itdim"; "ṭañ mıdur", "ta'accüb olunur mı"; "ṭaña ḳaldı", "'acebledi" żımnında, ba'żen de "'ayıbladı" çıḳıyor. "Cân kesici", "cân alıcı" lafẓı ṣırasında ḳullanılıyor. Bunlar iḳtiżâ-yı ṭıynetle ana baba lisânlarımız oldıġından bu ḳadarcıḳ bir taḥḳîḳâta muvaffaḳ olundı. Her ḥâlde ve bu ḫuṣûṣda mu'terif-i ḳuṣûr oldıġımdan bu 'ibâreniñ teṣâdüf idecegi enẓâr-ı 'âliyeden taḳṣîr itmek 'afvını niyâz iderim.

Dördünci Cildiñ Tertîb ü Ṭab'ından Ṣoñra Ba'żı Ele Geçen Eş'âr-ı Selâṭîn-i 'İẓâmdır:

Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ṯânî:

Müfred

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Mu'aṭṭar itdi demâġı didüm nedür bu bû
Yapışdı zülfine dilber didi ki budur bû

Muḥibbî Ḳânûnî Sulṭân Süleymân Ḫân Ḥażretleri'niñ Dördünci Cildde Münderic Olan Ġazel-i Meşhûrlarını Ḳâḍî-'asker Bâḳî Efendi'niñ Taḫmîsidür:

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Câme-i ṣıḥḥat Ḫudâ'dan ḫalḳa bir ḫıl'at gibi
Bir libâs-ı fâḫir olmuş ḫalḳa ol kisvet gibi
Var iken baḫt-ı sa'âdet ḳuvvet ü ḳudret gibi
Ḫalḳ içinde mu'teber bir nesne yoḳ devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes ṣıḥḥat gibi

2 Ehl-i vaḥdet kâ'inâtuñ 'âḳil ü dânâsıdur
Merd-i fârig̱ 'âlemüñ mümtâz u müsteṣnâsıdur
Gör ne dir ol kim sözi gûyâ Mesîḥ enfâsıdur
Salṭanat didükleri ancaḳ cihân g̱avg̱âsıdur
Yâr-ı bâḳî ister iseñ var rnıdur ṭâ'at gibi

3 'Âlemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raṣad
Devr içinde ṭurmasun görseñ hezârân nîk ü bed
Her ṭarafdan aḳsa gelse mâl-i dünyâ lâ-yu'ad
[320] Olsa ḳumlar ṣag̱ışınca 'ömrüñe ḥadd ü 'aded
Olmaya baḫt-ı sa'âdet dünyede vaḥdet gibi

4 Encümen-gâh-ı fenâdur bî-vefâdur 'âḳıbet
Sevdigüñ ṣaḥn-ı cihân senden cüdâdur 'âḳıbet
Bâd-ı ṣarṣar-veş ḳarârı yoḳ hebâdur 'âḳıbet
Ḳo bu 'ayş u 'işreti çünki fenâdur 'âḳıbet
Gelmeye bu şîşe-i çarḫ içre bir sâ'at gibi

5 Menzil-i âsâyiş-i 'uḳbâya isterseñ vuṣûl
Ḥubb-ı dünyâdan ferâg̱at gibi olmaz ṭog̱rı yol
Şâd-mân erbâb-ı 'uzletdür hemân Bâḳî melûl
Ger ḥuẓûr itmek dilerseñ ey Muḥibbî fârig̱ ol
Olmaya vaḥdet maḳâmı gûşe-i 'uzlet gibi

Aydınoğlı Tekyesi Şeyḫ-zâdesi Serheng-i Ḫazîneli Dervîş Esrâr Efendi:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Bu şeb mestâne bezm-i fikre ol rûḥ-ı revân geldi
Ḳıyâs itdim ki cism-i mürdeye şevḳ ile cân geldi

2 Nola cân içre ṣaḳlarsam ḫadeng-i ġamze-i yâri
Bu tîrüñ her biri ol ḳaşı yâdan armaġân geldi

3 Göñül ṣad şevḳ ile raḳṣân olursa var yeri ammâ
Bu şeb âġûş-ı ḫulyâya o şûḫ-ı mû-miyân geldi

4 Görüp bu dûd-ı âhım dâmen-i dildârı terk itdüñ
Raḳîb-i bed-liḳâ fehm itdi kim işler yaman geldi

5 Nişâr itdim o şûḫ-ı bî-vefâya cümleten varım
Faḳaṭ cân naḳdi ḳalmışdı anı da aldı yan geldi

6 Raḳîb-i kîne-cûya ḳarşu ey şûḫ-ı felek-meşreb
Baña böyle ḫafîfçe âşinâlıḳ pek girân geldi

7 Senüñ şevḳ-i ḳudûmüñle ḳadeḥler başladı devre
Meyüñ de'aks-i rûyuñla biraz beñzine ḳan geldi

8 O şûḫuñ nâ'il-i âzârı olmuş ġâlibâ Esrâr
Der-i dil-dârdan zîrâ bugün pek şâd-mân geldi

[321]

Sulṭân Murâd Ḫân-ı Râbi' Ḥażretleri:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)
Dıraḫşân oldı gördüm beş hilâl üstinde bir ḫurşîd

Ḳurenâ-yı Hümâyûnlarından Ṭıflî Çelebi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)
Meger kim pençe-i sîmînin ol meh-pâre yaṣlanmış

Sulṭân Murâd Ḫân-ı Râbi‘ Ḥażretleri:

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)
Düşdi dâmân-ı dile bir şerer-i sûz-efgen

Müşârün-ileyh Ṭıflî Çelebi:

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)
‘Aşḳ âhen-geri zencîr-i cünûn işler iken

Şâ‘ir-i mâhir Kâẓım Paşa Ḥażretleri'niñ ifâdelerinden olunan istifâdeye naẓaran ‘ulûm-ı ‘âliye vü edebiyyede zamânınıñ ferîdi olan Ṭıflî Çelebî'yi Ḫâḳân Murâd Ḫân li-ecl-i imtiḥân zâde-i ṭab‘-ı hümâyûnları olan mıṣra‘ları taẓmîne himmet ve pesend-i ṭab‘-ı hümâyûnları oldıġı cihetle maẓhar-ı iltifât u ‘âṭıfet buyurmuşlardır.

Tüfengçi Başı Kâmil Beg:

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Telḫ-i ṭavr-ı sitem-âmîz-i sipihri Kâmil
Haẓm ideriz her işe de mi‘de-i ġayret vardır

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Sâye-bân-ı dûd-ı âhı görse her dem serde dir
Şâh-ı ġam ṣaḥrâ-yı ‘aşḳa ḳurdı âteşden otaġ

Üsküdâr Yeñi Câmi'i Mütevellîsi Ṣurre Emîni Ferîd İbrâhîm Beg:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Dü-çeşmüñ şeb-çerâġ-ı bezm-i vuṣlat yâ Resûlallâh
Gelür verd-i ruḫuñdan bûy-ı vaḥdet yâ Resûlallâh

2 İki ruḫsâruñ üzre gîsuvânuñ deste sünbüldür
Demâġ-ı cândan gitmez o nükhet yâ Resûlallâh

3 'Urûcuñ gûş-ı 'İsâ'ya irince âsumân üzre
Cemâlüñ şevḳi ile buldı râḥat yâ Resûlallâh

4 Per-i Cibrîl'i sûzişden viḳâye eyleyüp raḥmen
O dem irdüñ reh-i ḳurba ne devlet yâ Resûlallâh

[322)

5 Be-âh-ı 'âşıḳân luṭf eyle dîdâruñla mesrûr it
Saña Mevlâ müyesser ḳıldı rü'yet yâ Resûlallâh

6 Ferîd'üñ râh-ı 'aşḳuñda ṭutuşmuş nâle-kâruñdur
Çeker derdüñle her sû âh-ı fürḳat yâ Resûlallâh

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ẓuhûruñ maṭlab-ı a'lâ-yı ḥażret yâ Resûlallâh
Vücûduñ revnaḳ-ı ṣadr-ı risâlet yâ Resûlallâh

2 Dü-'âlem vâye-dâr-ı feyż-i luṭfuñdan ḥaḳîḳatdür
Ki ẕâtuñ bâ'iṣ-i iḥyâ-yı ümmet yâ Resûlallâh

3 Ḥabîb-i Ḥaḳ Muḥammed'sin şefâ'at kânı Aḥmed'sin
Saña maḫṣûṣ ancaḳ bu sa'âdet yâ Resûlallâh

4 Ki sensin cân-ı ‘âlem ‘âlemüñ cânı saña ‘âşıḳ
‘Aceb bu ümmetüñ ḥâli ne ḥâlet yâ Resûlallâh

5 Kibâra yoḳ ṣıġâruñ ḥürmeti ḫayli zamânlardur
Ḳanı emr-i ulu'l-emre iṭâ‘at yâ Resûlallâh

6 Egerçi ẓimmet-i her ümmete lâzım ‘ubûdiyyet
Velî birbirin eylerler si‘âyet yâ Resûlallâh

7 Ṣalâḥa meyl ü raġbet yoḳ naṣîḥat eylemez te’sîr
Ne ḥâletdür fesâd u fısḳa raġbet yâ Resûlallâh

8 Cihân birbirine girmiş ḍalâlet râhına irmiş
‘Aceb sevdâya meyl virmiş hidâyet yâ Resûlallâh

9 Ṭarîḳ-i müstaḳîmüñ rehberidür tâ ezel ẓâtuñ
‘İnâyet ḳıl senüñdür bu şerî‘at yâ Resûlallâh

10 Derûn-ı nâsı taḥvîl eyle ef‘âl-i ḳabâyiḥden
Ki gelsün leşker-i islâma ġayret yâ Resûlallâh

11 ‘Adûdan intiḳâm alsun ẓafer şemşîrini ṣalsun
Virüp Sulṭân Maḥmûd'a ‘adâlet yâ Resûlallâh

[323]

12 Muṭî‘-i emri ḳıl şâhuñ vekîlüñ ‘adl-i dergâhuñ
Bu demler eyle dil-ḫâhuñ ‘inâyet yâ Resûlallâh

13 Şerî‘at meslekinden ḫaṭve ruḫṣat virme ayırma
Reh-i emrüñdedür cây-ı selâmet yâ Resûlallâh

14 Menâhî ictinâbuñdan evâmir intisâbuñdan
Naṣîb eyle cenâbuñdan viḳâyet yâ Resûlallâh

15 Ferîd-i mücrimüñ ḥâli yamândur çeşmi giryândur
Sañadur rabṭ-ı ḳalbi rûz-ı ḫayret yâ Resûlallâh

16 Niyâz-ı ümmet-i ‘âṣîye raḥm it şâha nuṣret vir
Tamâm târîḫ-i hicretdür şefâ‘at yâ Resûlallâh (1224)

Ferîd İbrâhîm Beg

Târîḫ Berây-ı Âmeden-i Medeng-i Ṭaybe-i Ḥażret-i Resûlullâh Ṣallallâhu Ta‘âlâ ‘Aleyhi ve Sellem

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Yine mir‘ât-ı dil-i şevḳime ṣafvet geldi
Ṭûṭî-i ṭab‘-ı süḫan-pervere nevbet geldi

2 Yine bir başḳa feraḥ başḳa ṣafâ var el-ḥaḳ
Çihre-i ‘âleme zîrâ ki beşâşet geldi

3 Esdi bir bâd-ı tecellî-i nesîm-i Bârî
Tâ demâġ-ı dil-i ġam-dîdeye nükhet geldi

4 Öyle bir nükhet-i ṭâḳat-şiken-i âhû kim
Bezm-i üns-i ḥarem-i vuṣlata zînet geldi

5 Öyle bir zînet-i ser-meclis-i ḳâbe ḳavseyn
‘Arş u kürsî aña na‘leyn-i ferâġat geldi

6 Öyle bir fârig-i na‘leyn-i cihân u ‘uḳbâ
Zîver-i şümme denâ maẓhar-ı rü’yet geldi

7 Öyle bir maẓhar-ı rü’yet ki melâ’ik ḥayrân
Lî-ma‘allâh serâ-perde-i vaḥdet geldi

8 Öyle bir perde-i vaḥdet ki bilâ-keyf ü kem
Çeşm-i mâ-zâġına nûr-ı aḥadiyyet geldi

9 Öyle nûr-ı aḥadiyyet ki idüp müstaġraḳ
'Arż-ı dîdârı içün maṭlab-ı Ḥażret geldi

10 Öyle bir maṭlab-ı a'lâ-yı maḳâm-ı vuṣlat
Ki vücûd-ı sebeb-i 'âlem-i ḫılḳat geldi

11 Ya'nî sulṭân-ı rüsul rehber-i nezdîk-i sübül
Zîver-i bezm-i göñül nûr-ı hidâyet geldi

12 Pertev-i nûr-ı Muḥammed virür âfâḳa żiyâ
Felek-i 'âleme ol mihr-i ḥaḳîḳat geldi

13 Nûr-ı teşrîfi ṣalup pertevini ekvâna
Ẓulm-i küfri giderüp Ḥaḳḳ'a iṭâ'at geldi

[324]

14 Emr-i perḫâşda bâ-vâsıṭa-i fürḳâtî
Bâr-gâh-ı ḥarem-i Ḥaḳ'dan icâzet geldi

15 Ehl-i İslâma gelüp ġayret-i istîmânı
Rezm-i küffâr iderek ümmete keşret geldi

16 Ümmete lâzım olan dergehine ḫıdmetdür
'Abd-i maḫṣûṣına bu vâcib-i ẓimmet geldi

17 İntisâb-ı der-i vâlâ-yı naṣîb-ârâsı
Mevṣıl-i rütbe-i dergâh-ı kerâmet geldi

18 Âh her bir ḳula da olmuyor ammâ ki naṣîb
Var ise ol şeh-i iḳlîm-i 'adâlet geldi

19 Pâdişâhâna da ıṭlâḳ-ı 'adâlet müşkil
Gerçi hep sâ'î-i icrâ-yı şerî'at geldi

20 Bir ḳılı ḳırḳ yara icrâ-yı ḥaḳîḳatdur bu
Şâha şâyân-ı sülûk öyle ṭarîḳat geldi

21 Ki ola her bir umûrında müdaḳḳiḳ zîrâ
Ḳıṣṣa-i şâh-ı ʻÖmer mûcib-i diḳḳat geldi

22 Diḳḳat oldur ki tecessüs ide her bir kârı
Müslim ü ġayrı eger cümle vedîʻat geldi

23 Şübhesiz böyle gerek ise de ḥamden-lillâh
Böyle bir şâh-ı ḫulûṣ-âvere nevbet geldi

24 Şükr ü ḥamd olsun İlâhî saña yüz biñ kerre
Ḥaḳḳ şükrinde hezâr ʻacz ile ẕillet geldi

25 Bize irsâl idüp ol şâh-ı kerâmet-câhı
Luṭf u iḥsân-ı Ḫudâ maḥż-ı ʻinâyet geldi

26 Ẕâtı hem-nâm-ı resûl aʻḳal-i aṣḥâb-ı ʻuḳûl
Ḫân Maḥmûd-ı fuḫûl aʻlem-i devlet geldi

27 Maẓhar-ı nûr-ı mecîd aẓher-i aḫlâḳ-ı ḥamîd
Vâriṣ-i sırr-ı vaḥîd ekmel-i sîret geldi

28 Şâh-ı yektâ-yı fünûn reşk-i dil-i Eflâṭûn
Rehber-i râst-nümûn ehl-i velâyet geldi

29 O şehüñ ḳand-i nebât-ı süḫan-ı luṭfından
ʻAdl ü dâd ile demâġ-ı dile lezzet geldi

30 Ḫaṭṭ-ı pîşânî-i ʻadlî-i hümâyûnından
Oḳur erbâb-ı baṣîret ne belâġat geldi

31 Ehl-i dil omasa olmazdı bu ḫıdmet ḳısmet
Ḥaḳḳ ʻadl üzre tamâm eyledi ḫıdmet geldi

32 Öyle bir ḫıdmet-i aʻlâ-yı rıżâ-yı ʻizzet
Reʼy ü tedbîr-i umûrında iṣâbet geldi

33 Ḫâric ez-'aḳl u nühâ re'y ü verâ-yı sâlim
Herkes engüşt-i dehen-beste-i 'usret geldi

34 İşte taḳrîr ideyim ḫıdmet-i maḳbûl-i şehi
Miṣli mesbûḳ degil dehre bu ḥâlet geldi

35 Ḫâricî ḫâ'in-i mel'ûn Yezîd-i devrân
'Azın idüp Yeṣrib ü Baṭḥâya o nekbet geldi

36 İtdi râh-ı ḥaremeyni nice yıllar der-dest
İhtimâm eyledi ẓann itdi metânet geldi

37 Türbe-i Ḥamza gibi nice emâkin yıḳdı
Vaż'-ı ilḥâd ile envâ'-ı felâket geldi

38 O ḳadar eyledi tażyîḳ o ḫâric-meẕheb
Ṭaybe dâreyninüñ ehline de ḥayret geldi

39 Şîve-i bezm-i ḳader-pervere var mı diyecek
Bu vuḳû'ât-ı verâ-perde-i ḥikmet geldi

[325]

40 İmtiḥân-ı ümeme bir miḥek-i tecrübedür
O sebebden bu ẓuhûrât-ı meşiyyet geldi

41 Herkesüñ çıḳdı 'ayâr-ı ẕeheb-i iḫlâṣı
Bu zer-i ḫâṣ-ı şeh-i 'adlîye ḳıymet geldi

42 Olmadı kimse mühim-sâza bir iki üç yıl
O mehâbetlü şeh-i taḫt-ı ḫilâfet geldi

43 Taḫt-ı 'Oṣmânî'ye iclâs idicek evvel kâr
'An-ṣamîm eyledi taḫlîṣini niyyet geldi

44 Ḳalb-i ilhâm-pezîrine olup bu mülhem
'Alî Paşâ'ya bu ḫıdmetle ṣadâḳat geldi

45 Emr ü fermân idüp ol demde Mışır vâlîsine
Bir hücûm eyledi kim herkese ḥayret geldi

46 Eyleyüp bir senede ‘askeri irsâl hemân
Aldı Yenbû‘ı varup leşker-i ġayret geldi

47 Yed-i himmetle Cedîde boġazın eldı ele
Ṣıḳboġaz itdigi dem ‘aḳlına ḫıffet geldi

48 Ṭaybe'ya ḳaçdı taḥaṣṣün iderim zu‘mıyla
Cünd-i İslâmdan ol mertebe ḫaşyet geldi

49 Aradı kûy-ı ‘adem cânibini tâ o ḳadar
Ḳuvvet-i ḳâhire-i şâh ile dehşet geldi

50 Seyf-i cârûb-ı şehî sildi süpürdi o yeri
Âb-ı tîġ-ı yed-i şevketle ṭarâvet geldi

51 Eyledi râh-ı mürûr-ı Ḥaremeyn'i taṭhîr
Şimdi hengâm-ı ṭavâf-ı reh-i ḥasret geldi

52 Serine mesken ü cây ın yıḳar inşâ'allâh
Ṭaraf-ı Ḥaḳ'dan o şâhen-şehe ḳuvvet geldi

53 Bî-riyâdur ne ḳadar vaṣfına âġâz itsem
Gerçi kim biñde birin anca ḥikâyet geldi

54 Ẓâhir ey şâh-ı kerem-pîşe-i ḫayr-endîşe
Ma‘nâ irşâdına ilhâm-ı işâret geldi

55 Mâ-ḥaṣal rûḥ-ı Resûl eyleyüp imdâd-ı şehî
Müjde-i sûr ile neccâb-ı beşâret geldi

56 Yoḫsa düşvâr idi bu maṣlaḥatuñ itmâmı
‘Azm-i rezm eyledigi ân suhûlet geldi

57 Ser-fürû-bürde-i dergâhı dil-i ehlullâḥ
O sebebden meded-i leşker-i himmet geldi

58 Ḥalḳa-i dergeh-i ʻadli naẓar-ı ehl-i dilân
Cümlesi dest-ber-âverde-i beyʻat geldi

59 Sâyesinde ideriz nice fütûḥât ile sûr
Serte-ser nâḥiye-i ḥâline nuṣret geldi

60 Ne kerâmet ne ʻinâyet ne saʻâdet şâhâ
Sikke-i ʻadline bu nâm-ı recâhet geldi

61 Ḳılıcuñ etmegidür ḫâdim-i lafẓ-ı Ḥaremeyn
Zîb-i ser-süfre-i ʻunvân bu niʻmet geldi

62 Bir ġazâdur bu ġazâ kim ḳılıç aṣduñ ʻarşa
Bârekallâh sürûşân-ı kinâyet geldi

63 Ol ḳadar eyledi eṭrâf-ı cihânı mesrûr
Zîb-i sâyeñde bütün ʻâleme râḥat geldi

64 Ṣanki dünyâ benim oldı o ḳadar şâd oldum
Midḥat-i ẕât-ı hümâyûnına miknet geldi

65 Nüh-ḳıbâb-ı felek-i ʻâlemi bir cevz gibi
Göñlümüñ gûşesine ṣoḳmaġa vüsʻat geldi

66 Ġurre-i luṭfuñ olup iẕn-i hümâyûnuñla
Naʻt-ı pâk-i şeh-i kevneyne cesâret geldi

67 İştiyâḳ-ı ḥarem-i ravżа-i sûr-âver ile
Ḫâṭıra bu süḫan-ı pâk-i risâlet geldi

[326]

68 O Ḥabîb-i Medenî şâhid-i ʻizzet geldi
Ḳadd-i ʻirfânına levlâk ile ḫıl'at geldi

69 Oḳunup ḫuṭbe-i şânuñda vemâ-erselnâk
Gelmedi ‘âleme illâ ki o raḥmet geldi

70 İdicek ‘arż-ı cemâl olmadı meh tâb-âver
Maẓhar-ı şaḳḳ-ı ser-engüşt-i şehâdet geldi

71 Mâḥî-i küfr ü ḍalâlet olup ol şâh-ı rüsul
Rûşenâ-baḫş-ı şeb-i târ-ı cehâlet geldi

72 Ey resûlü'ṣ-ṣeḳaleyn ümmet-i ḫâṣuñ ‘Adlî
Ḫân Maḥmûd'a dem-i luṭf u i‘ânet geldi

73 Eyle her kârını teshîl dü-‘âlemde anuñ
İlticâ-kerdesine vaḳt-i mürüvvet geldi

74 ‘Âlem âsûde-i hengâme-i ‘adli olsun
İrşen ol şâha cihân senden emânet geldi

75 Cümle dil-ḫâh-ı şehen-şâha mu‘în ol her dem
Nehc-i şer‘ üzre zihî mecrî-i sünnet geldi

76 Baḳma noḳṣân-ı Ferîd'e meded ey kân-ı kerem
Diyesin ḥaşrda şâyân-ı şefâ‘at geldi

77 Umarız kesmeyüz ümmîdimizi Mevlâ'dan
Ümmet-i Aḥmed'e çün va‘det-i cennet geldi

78 Aç elüñ dergeh-i ḥâcâta niyâz it Ḥaḳḳ'a
Bezm-i âmîne sürûşân-ı icâbet geldi

79 Ḳande ‘azın itse olur yâveri tevfîḳ-i ṛefîḳ
Ẓâhir ü bâṭın-ı şeh muḳbil-i ümmet geldi

80 Tîr-i da‘vâtım ola hep hedef-ârâ-yı ḳabûl
Dîde-i cân u dile şevḳ ile rilḳḳat geldi

81 Müjdeciler ḳoşuşup diye efendim müjde
Şimdi şehzâde-i gehvâre-i şevket geldi

82 Virür Allâh senüñ cümle murâduñ elbet
Böyle bir sûr senüñ destine ḥuccet geldi

83 Ẕevḳ u şevḳuñ ide günden güne efzûn Allâh
Gelmesün ḫâṭırına lafẓa-i ṣıḳlet geldi

84 Böyle nev-sûr-ı hümâyûnuñı gûş itdikde
'Arż-ı târîḫ benim cânıma minnet geldi

85 Eyle bu beyt ile tebrîk medeng-i sûrı
Şâ'irâna bu da bir 'arż-ı rıḳiyyet geldi

86 Ṭaybe'den sûy-ı der-i 'Adlî-i Maḥmûd Ḫân'a (1228)
Pâk âlây ile miftâḥ-ı sa'âdet geldi (1228)

87 Ṭaybeden 'adli ile ḳıldı himem Ḫân Maḥmûd (1228)
Bâba celb eyledi miftâḥ-ı sa'âdet geldi (1228)

Ḥekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdı Çuḳadâr Aġa İbrâhîm Râsiḫ Aġa

Müfred

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Ḳuvâya geldi ḫalel çün göründi mûy-ı sefîd
Güm oldı râḥatımız leylimiz nehâr olalı

[327]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Ol ḳadar olmuş ruḫuñ ṣâf u laṭîf ey meh-liḳâ
Mâ-ḥaṣal reng-i 'arażbâr girân olmuş saña

Velehû Ḳıṭ'a

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 O şûḫı itmedik bezm-i merâma râm ben ḳaldım
Cihân müstaġraḳ-ı luṭf oldı bir nâ-kâm ben ḳaldım

2 Ḳalanlar daḫl olmaz ḥalḳa-i zülfinde cânânuñ
Ḳıyâs-ı nefs idüp bildim ki bir eyyâm ben ḳaldım

3 Ḫabersiz bûse-çîn olmaḳdı niyyet ḫaṭṭı geldikde
Ay aḫşâmdan ṭoġup âzürde-i hengâm ben ḳaldım

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

Meh-tâba mı çıḳmış 'aceb ol âfet-i devrân
Cân atdı ṣabâḥa şaşırup mâh-ı dıraḫşân

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Görüp ol gül-ruḫuñ ṣahbâda 'aks-i ḫâtem-i la'lin
Didim duḫt-i reze bir verd-i ra'nâdan nişân geldi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Geh fiġân geh girye geh eyvâh gâhî âh u vâh
Diñleyenler nâlemi dirler bu faṣl-ı penc-gâh

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Ḳavs-i ebrû vü ḫadeng-i nigehüñ seyr ideli
Rüstem-i Zâl'üñ eli ra'şelenüp yay düşdi

Velehû Ḳıṭ'a

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Miḥrâb-ı dü-ebrûña idüp meyl-i teveccüh
Ben ḫân-ḳeh-i 'aşḳuña postı serivirdim

2 Tâtâr-ı nigâhuñ getürüp müjde-i vaṣluñ
Ḫıdmet deyü naḳdîne-i eşk-i teri virdim

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Nigâh-ı mest-i nâzuñ pehlevân-ı 'işve-ger buldum
Feżâ-yı sînede tîr-i müjeñden ṣad eṣer buldum

2 Ṭutup el üzre luṭf it şaṣtı düşdükçe nigâh eyle
Saña göñlüm gibi ey ḳaşı yâ a'lâ siper buldum

[328]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Süzme çeşmüñ gelmesün müjgân müjgân üstine
Urma zaḫm-ı sîneme peykân peykân üstine

2 Pâre-i elmâs eker her açdıġı zaḫma o şûḫ
Luṭfı var olsun ider iḥsân iḥsân üstine

3 Dilde ġam var şimdilik luṭf eyle gelme ey sürûr
Olamaz bir ḫânede mihmân mihmân üstine

4 Yârdan mehcûr iken düşdüm diyâr-ı ġurbete
Baña gösterdi felek hicrân hicrân üstine

5 Hem mey içmez hem güzel sevmez dimişler ḥaḳḳıma
Eylemişler Râsiḫ'e bühtân bühtân üstine

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Bıraḳdı nâr-ı hicrâna kimüñ başına döndümse
Beni yaḳdı çü pervâne kimüñ başına döndümse

2 İdersem nâle vü zârî nola seng-i felâḫen-veş
Ki âḫir atdı yabâna kimüñ başına döndümse

3 Kebûter gibi ḫûnîn-dîde olsam itme istiġrâb
Dem-â-dem ḳaṣd ider câna kimüñ başına döndümse

4 'Aceb mi girye vü âh eylesem mânende-i gerdûn
Giriftâr itdi bühtâna kimüñ başına döndümse

5 İdüp pür-pîç ü tâb âḫir beni destâr-veş Râsiḫ
Ḳodı ḥâl-i perîşâna kimüñ başına döndümse

Velehû Müseddes

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Şâh-ı 'aşḳ itmege iḳlîm-i derûna seferi
Şerḥa-i sîne imiş sâhire-i mu'teberi
Dâġ imiş ṣaḥn-ı dile sûz-ı maḥabbet eşeri
Şerḥalar dâġlar açdım ki ola reh-güẕerî
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Ẕât-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

2 Cüst-cû eyleyerek gezme miṣâl-i pergâr
Merkez-i noḳṭa-i vaḥdetde hemân eyle ḳarâr
[329] Ẕâtını kendi bilür birligüñ eyle ḳarâr
Ne idersin yine sende bulunur her ne ki var
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Ẕât-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

3 Yanmayan añlayamaz sûz-ı maḥabbet ne imiş
Dûr olan fehm idemez leẕẕet-i vuṣlat ne imiş
Kimse idrâk idemez künh-i ḥaḳîḳat ne imiş
Ehl-i ẓâhir ne bilür ḳâl ile vaḥdet ne imiş
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Ẕât-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

4 Ḳâl u ḳîl eyleme ḥaḳḳında anuñ zâ'iddür
Eyleyen cenneti taṭvîl ḳurı bir zâhiddür
İden âṣârını inkâr anuñ mülḥiddür
Ḳul hüvallâhu aḥad birligine şâhiddür
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Ẕât-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

5 İdemez kimse mu'ammâ-yı kem ü keyfini ḥall
Mâ-'arafnâk degil mi aña mâ-ḳalle ve dell
Çekeli semt-i dile şem'-i maḥabbet meş'al
Güft-gûya bulamaz Râsiḫ-i kem-mâye maḥal
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Ẕât-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

Velehû Muḫammes

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Gördükde ḫadeng-i nigehüñ gitdi irâde
Ḳoydum ḳoşuya cânımı meydân-ı rıżâda
Yoḳdur bedel ey yoşma saña ṣaḥn-ı cefâda
Âh itse nola rûz-ı firâḳuñla fütâde
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

2 Gönlüm siper-i tîr-i müjeñ sîne feżâdur
Şâhid dil ü cândur nigehüñ sehm-i ḳażâdur
Biñ gez ṣaraḳ eylerse de 'uşşâḳ sezâdur
Rüstem bu keşâ-keşde pes eylerse revâdur
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

3 Bu ḳuvvet-i bâzû ile çoḳ menzili başduñ
Geh çilleye ḳoyduñ bizi geh yâ gibi aşduñ
Tîmâr-ı niyâz eyledik ip ṭaḳmaduñ aşduñ
Ḫalḳa hemân itmek mi kepâde bizi ḳaşduñ
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

4 Her bir nigehüñ göz göz idüp pûte-i cânı
Aldı yeñiden nâvek-i müjgân ile şânı
[330] Ṣaḥn-ı dile ṭaş dikdi bozup tozḳoparanı
Zih-gîr gibi çeşmime ṭar itdi cihânı
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

5 Mişlüñ felege gelmemiş ey şûḫ-ı dil-ârâm
Meydân senüñdür yüri nâz ile bir eyyâm
Varken bu omuzdan atış üftâdeyi mâdâm
Ger oḳ da tamâm ḳabża da dirse nola Behrâm
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

6 Şâyeste hevâ-dâruñ olursa nola âfâḳ
Râsiḫ daḫi ey şûḫ-ı kemân-keş saña müştâḳ
Bend ile idüp ḳavs-i dilüñ ṭâḳatini ṭâḳ
Yâ Ḥaḳ çaġırur çille-i ʻaşḳı çeken ʻuşşâḳ
Ṭâḳat mi gelür ey ḳaşı yâ böyle güşâda

Ġazel-i Vâṣıf Beg Taḫmîs-i Mûmâ-ileyh Râsiḫ Aġa

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Gözümde ḫâb u râḥat ṣubḥa dek nâ-yâbdur sensiz
Şerâr-ı sûz-ı ḥasret cismime eşvâbdur sensiz
Şeb-i hecrüñde dîdem manẓar-ı mıżrâbdur sensiz
Dü-çeşm-i girye-kârımdan aḳan ḫûn-âbdur sensiz
Sirişkim gûyiyâ bir ḥalḳa-i girdâbdur sensiz

2 Ümîd-i şerbet-i laʻl-i lebüñle dem-be-dem cânım
Ser-â-pâ şerḥa-dâr-ı nişter-i hecr oldı sulṭânım
Açup mir'ât-ı rûyuñ ṣoñ nefesdür işte sulṭânım
Şifâ-sâz ol yetiş gel ey ṭabîb-i derd-i pinhânım
Göñül rencûr-ı ḥasretdür yatur bî-tâbdur sensiz

3 Göñül kim fikr-i zevḳ oldı bu bî-encâm-ı hecrüñde
Hevâ-yı leylî-i zülfi ḳoyaldan dâm-ı hecrüñde
Tefevvuḳ eyledi Mecnûn'a evvel kâm-ı hecrüñde
Bisâṭ-ı istirâḥat görmez oldı şâm-ı hecrüñde
Ḫayâlüñle gözüm tâ ṣubḥa dek bî-ḫâbdur sensiz

4 Girift-i çeng-i aḥzânuñ olan sanṭûr-veş iñler
[331] Bu cism-i nâ-tüvânım sûziş-i tennûr-veş iñler
Rebâb-ı sînemi gûş eyleyen rencûr-veş iñler
Ṭoḳunduḳça tel-i hicrânıma ṭanbûr-veş iñler
Bu sâz-ı sîneme engüşt-i ġam mıżrâbdur sensiz

5 Çekelden dil elin peymâne-i ṣahbâ-yı ülfetden
Firâḳuñ ṣabrı virmez hiç şarâb-ı câm-ı râḥatdan
Ṣurâḥî-veş döker ḫûnâb eşkim tâb-ı fürḳatden
Pey-â-pey meclis-i ġamda ḫumâr-ı keyf-i ḥasretden
Baña peymâne-i lebrîz-i mey zehr-âbdur sensiz

6 Çıḳınca fülke-i sâmân başdan baḥr-ı ḥasretde
Olup nâ-yâb-ı semt-i merḥamet girdâb-ı miḥnetde
Gezerken şurṭa-i fikretle deryâ-yı melâḥatda
Muḫâlif rûz-gâr ile yem-i 'ummân-ı fürḳatde
Benim keştî-i maḳṣûdum nişîn-i Şâbdur sensiz

7 Görenler gûşe-i ġamda dem-â-dem Râsiḫ'i 'âkif
Taḥazzünle olurlar her biri bir ḥâl ile âsif
Degildür kimse ey meh nükte-i endîşeme vâḳıf
'Aceb ḳandan ẓuhûr eyler deyü ḥasret-keşüñ Vâṣıf
Ümîd-i maḳdemüñle ḫâṭıra bu âbdur sensiz

Velehû Râsiḫ Aġa

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

Ża'f ile hilâl eylemiş ol mâh cihânı
Ṭutsam yer idim ḥâṣılı bir gün ramażânı

Velehû Şevḳiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ġam u endîşe vü efkârım olup dilde ziyâd
İdecek nesne arardım dil-i maḥzûnımı şâd

2 Gelicek ḫâṭırıma seyr-i ṣafâ-yı Ġalaṭa
Şevḳ ile düşdi heves cünbiş-i semt-i ġalaṭa

[332]

3 'Aḳla yelken iderek ḳoşdum o sûya ben de
Belki olur diyerek bâ'iṣ-i zevḳ u ḫande

4 Nâ-gehân gûşıma bir naġme-i şeh-nâz irdi
Gûyiyâ sine-i mecrûḥıma ḫançer girdi

5 Mecma'-ı zevḳi ṣorunca didiler Çizmelidir
Levḥ-i dilden ġam u efkârı bozup çizmelidir

6 Olayım ben de didim dâḫil-i bezm-i ẓurefâ
İdelim def'-i ġumûm eylerek zevḳ u ṣafâ

7 Vardım ol meclise kim bir şeh-i ḫûbân oṭurur
Ḳarşusında nice biñ vâlih u ḥayrân oṭurur

8 Ya'ni bir neyyir-i reşk-âver-i mâh-ı tâbân
Şem'-i ruḫsârına pervâne anuñ şems-i cihân

9 Nûr-ı mihr-i ruḫı virmişdi anuñ bezme żiyâ
Virse ḥayret o mehüñ ġamzesi mirrîḫa sezâ

10 Çıḳsa evc-i züḥale âh o 'uṭârid-ṣan'at
Müşterîsi daḫi nâhîd olur idi elbet

11 Söylemiş ṣanki bunuñ ḥaḳḳına evvel şâ'ir
Ya'nî bir ehl-i hüner fenn-i şi'irde mâhir

12 Ne ḳadar gevher-i ẕî-ḳıymet ise beyne'n-nâs
Bir ḥacer pâresidür la'line nisbet elmâs

13 Nola yâḳût o pırlanṭanuñ olsa şânı
Neyleyim lezẕet-i la'li var iken rummânî

14 Belde zümrüd tepeli âh o mücevher ḫançer
İşleyüp sîne-i 'uşşâḳına tâ câna geçer

15 Nîm-tendir o ḳamer-vech Meḥemmed Şâhı
Şaşırur ḫalḳı açup sîne o dehrüñ şâhı

[333]

16 Altun oluḳ idi 'antârisi ol mâh-veşüñ
Var mı âyâ bu ḳadar şevḳ u ẕiyâsı güneşüñ

17 Reng içün 'âleme ḳaftân geyer ol al keşret
Luṭfına virse nola cânını 'âşıḳ ücret

18 Bele mâr-pîçli ṣarup başa al fermâyiş
Viriyor gördügi üftâdeye ḳat ḳat ḫâhiş

19 Ḫud'a vü reng ile eyler dil-i bî-çâreyi bend
Reng-i ruḫsârına başında ider şâlı pesend

20 Dûşına geymiş o gül-fem ala ḳaplu semmûr
Vech-i pâki şeb-i deycûrda gûyâ bir nûr

21 Yeşile ḳaplu başaḳ anı daḫi pek açıyor
Neyleyim 'âşıḳ-ı zârına vefâdan ḳaçıyor

22 Ṭolaşur şem'ine pervâne gibi muġ-beçegân
'Aşḳ ile bir yaña ki ḳalmaya ṣabr u ṭâḳat

23 Nigehi zevḳ-i mey-i nâz ile mest olmuş ezel
İnce bel ḳaddi güzel vechi güzel çeşmi güzel

24 Fulya ṣad-berg ü şaḳâyıḳ ile meclis ṭolmuş
Ḥasretinden daḫi saḳız güli ẓannım ṣolmuş

25 Yâsemen sünbül ü zerrînle ḳaranfül zîbâ
Virdi ol lâle-ruḫuñ meclisine bûy-ı ṣafâ

26 Eylemiş gülleri ʻaşḳıyla gülünce dil-ḫûn
Boynın egmiş morarup ġamla benefşe maḥzûn

27 Mey-i Erdek ṣunuyor ol mehe dest-i sâḳî
Müjesi ʻârıż-ı sâḳîden anuñ verrâḳı

28 Nuḳli hep rûy-ı nigâr ile şeker gevrekdür
Herkese cânı ḳayısı diseler gerçekdür

[334]

29 Nâz ile dest urıcaḳ sâġara sîmîn bilegi
Dehenine ṣunar ol muġ-beçe şekker çilegi

30 Ḳonmuş ortaya tekirle daḫi mercân ṭavası
Ṣanki mâhîlerüñ olmuşdı o meclis yuvası

31 İtmese ʻâşıḳ-ı ġam-ḫâra eger ürkeklik
Dil-i nâ-çârı kebâb eyler o ṭavrı keklik

32 Ne ararsañ bulunur anda ne isterseñ çoḳ
Meclisinde o mehüñ ṣanki hemân ḳuş südi yoḳ

33 Ṣalınur ṭavşanî-mânend tezerv ü tâvûs
İtmek ümmîdi ile pâyın o ṭûtînüñ bûs

34 Pûte-dârî yelek ile tepebaşı nîm-ten
Geydürüp çengîleri oynadur ol ġonca-dehen

35 Nâzı bir yaña ḳo ey meh diyerek miçoları
Getürürler iç efendim deyü altun ṣuları

36 Süzilüp her açа şâhuñ nigehi bir kez ura
Kim olur ḳâdir anuñ ḥamline zûrını ṣava

37 Gâh potḳa içer ol gül 'araḳı gâhîce rom
Faḳat ol bezme papasḳarası olmuş maḥrûm

38 Acı bâdemle aġaç ḳavunı zîb-i bezmi
Mest-i 'aşḳı ider ayılmamaḳ içün cezmi

39 Mest-i medhûşı anuñ câm u sebû-yı bâde
Ṣabr-ı üftâdeyi ġayri nice virmez bâda

40 Nâz u şîve ile ol şûḫ ki çeşmin süzdi
Muṭribân neş'e vü cünbiş ile sâzı düzdi

41 Gûş idüp naġme-i nâyı idiyor ol şeh nâz
Eyliyor sîne-kemân şevḳ-i mülûka âġâz

42 Mûsiḳâr gâh hümâyûn ider ol eṣnâda
Görmemiş kimse bu zevḳi ṣanuram dünyâda

43 Bezm-i ṭanbûr olıyor naġme ile şevḳ-âver
Bu teġarrî arada gâh muḥayyer eyler

[335]

44 Eyledikçe bu noṭa gâhîce gerdâniyye
İder eṭrâfa tebessüm o meh iḥsâniyye

45 Geh ḥicâz naġmesini eylerdi kemânçe icrâ
O gül-i nâza hemân virmek içün zevḳ u ṣafâ

46 Ḫâṭıra geldi aña şi'r ile ben de çatayım
'Ayş u nûş eyleyerek cânıma cânlar ḳatayım

47 Gelicek nâz ile güftâra hemân ġonca-dehen
Eyleyüp âh oḳudum ben de bu beyti birden

48 O mehüñ ġonca-i ruḫsârına mâşâ'allâh
Baḳ şu bülbül gibi güftârına mâşâ'allâh

49 Baḳdı diḳḳat ile ben zârına ol şâh-ı cihân
Nigeh-i merḥamet-i luṭfına ḳıldı şâyân

50 Didi ey 'âşıḳ-ı miḥnet-zede bu bezme buyur
Bunda bîgâneye yer yoḳ şu uyur düşmen uyur

51 Vardım aġır düşerek ben de kenâr-ı bezme
Dimesün deyü ḥasûdân burada çoḳ gezme

52 Didi ey bülbül-i gülzâr-ı hüner yanıma gel
Virme luṭf eyle sitiġnâ ile gel bezme kesel

53 İşidince bu sözi vardım anuñ yanına ben
Oldı meclis baña ol demde miṣâl-i gülşen

54 Alıcaḳ yanına ben 'âşıḳ-ı zârı gülerek
Ṣundı desti ile ol dîdesi bâdâm süzerek

55 Göricek ḥâl-i perîşânım o sîmîn-tenim
Eyledi ḫâṭır-ı nâ-şâdımı talṭîf benim

56 Şâlı başdan çıḳarup açdı saçı egdi fesi
Şi're ġâyetle meger varmış o şûḫuñ hevesi

57 Ẕevḳe dâ'ir orada ḥaylice ṣoḥbet oldı
Mey-i 'aşḳıyla sebû-yı dil ü cânım ṭoldı

58 Geldi sâzendeler ol neş'e-i meyle cûşa
Ġam-ı dehri unıdup başladıḳ 'ayş u nûşa

59 Başladı muġ-beçeler oyuna ol şeh-nâza
Her ṭarafdan ṣunuyor puncı o tâze tâze

60 Gerçi meşġûl idiler cünbiş ü sâz u söz ile
Arada iş de yaparlar idi ḳaş u göz ile

61 Viricek destime ol mâh-ı münevver ṭolı câm
Şaşırup kendimi itdim o zamân ben de tamâm

[336]

62 Seyr iderken leb-i mey-gûnını medhûş oldum
Ġayb idüp kendimi ol ḥâl ile bî-hûş oldum

63 Böyle ẕevḳ eyleyerek cünbiş-i meclis bitmiş
Ehl-i meclis oradan ġayri dağılmış gitmiş

64 Ḫâb-ı ġafletden o ḥâletde ki oldum bîdâr
Ne bezim var ne aḥibbâ ne de bîgâne ne yâr

65 Başıma oldı o demde orası bir zindân
Gördüm ol mey-kededen çekmiş ayaġı rindân

66 Ḳaldım ol yerde ta'accüble ġarîb ü bî-kes
Ne bir insân bulınur anda ne ḥayvân u ne ses

67 Nâ-gehân girdi ḳapudan içerüye bir pîr
Maḳdemiyle dil-i vîrânımı ḳıldı ta'mîr

68 Didi ey 'âḳil-i bî-çâre nedür bu ḥâlet
Niçün itdüñ bu ḫarâbâta bu rütbe raġbet

69 İşidince bu sözi ben de didüm ey dânâ
Saña taḳrîr ideyim ḥâlimi diñle cânâ

70 Eyledim derdimi bir bir aña ḥüzn ile beyân
İltifât-ı nigeh-i raḥmına ḳıldı şâyân

71 Didi mey-ḫâne mi ṣanduñ buña dünyâ dirler
Kimse ta'bîr idemez ḥâlini rü'yâ dirler

72 Ḳanı ol câm ile ol meclis o sâzlar ḳande
Ḳande mey ḳande o maḥbûb o nâzlar ḳande

73 Bir hevâdur senüñ ol ney deyü gûş eyledigüñ
Neş'e-i fânîdür ol mey deyü nûş eyledigüñ

74 İşte maḥbûb didigüñ bâ'iṣ-i farṭ-ı şehvet
Bilür erbâbı anı cüz'î iderse diḳḳat

75 Dil-i vîrânımı yapsam deyü çoḳ sa'y itdi
Yıḳılup hep bu ḫarâbâta gelenler gitdi

76 Varsa 'irfânuñ eger añla cihânı sesi kes
Reng ü bûyına anuñ eyleme bîhûde heves

77 Böyledür 'âlemüñ ey 'ârif-i kâmil ḥâli
Ḥâlüñi añla hemân eyleme ḳîl ü ḳâli

78 Beni nuṣlı-ı ḥikem-âmîz ile irşâd itdi
Dil-i maḥzûnımı şâd eyledi çıḳdı gitdi

79 Ben de ol şevḳ ile oldum o zamân 'âzim-i râh
Küpedir gûşıma Râsiḫ o naṣîḥat her gâh

80 Ḳıṣṣadan ḥiṣṣe alup ḫayr ile yâd olma merâm
Oldı Şevḳiyye daḫi işte bu beyt ile tamâm

[337]

Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmî 'İzzet Efendi

Çuḳadâr Aġa Müşârün-ileyh İbrâhîm Râsiḫ Aġa Birâderi Mekteb-i Ḥarbiyye-i Şâhâne Fârisî Ḫâcesi Seferlili Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmî 'İzzet Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 'İd-i vaṣl içün o sîmîn-bere ḳurbân oluruz
Yine tennûr-ı ġam-ı âhda biryân oluruz

2 Gâh şem'-i ruḫunuñ biz daḫi pervânesiyüz
Gül-i ruḫsârına geh bülbül-i nâlân oluruz

3 Külḫan-ı ġamda yanan zerrece ḥâlim bilemez
Tâb-ı ḫurşîd-i ruḫ-ı yâr ile sûzân oluruz

4 Reft olur ḳayd-ı ḥicâbdan dil-i zâr eyleme âh
Biz de himmet ile âzâde-i devrân oluruz

5 Dâniş'e pey-rev olup vâdî-i ma'nîde yine
Sâmî naḫcîr-i meżâmîne nigeh-bân oluruz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Tâ temelden bir yıḳık vîrâne kim gönlümdür ol
Rûz u şeb bûm-ı cefâya lâne kim gönlümdür ol

2 Ceyş-i müjgânuñ ṣalar gûyâ ḳapar ol sîneme
Çeşm-i Tâtâruña menzil-ḫâne kim gönlümdür ol

3 Fikr-i va'd-i nûş-ı ṣahbâ-yı leb-i la'lüñ ile
Cân u dilden nâẓır-ı peymâne kim gönlümdür ol

4 Reh-rev-i deşt-i cünûnum ben hevâ-yı ḫaṭṭ ile
Târ-ı zülfüñ bestesi dîvâne kim göñlümdür ol

5 Raḥm ider yoḳ derdim açsam yâre de aġyâra da
Bir acır var Sâmî-i nâlâna kim göñlümdür ol

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yâr ile ẕevḳ-i mülâḳât eylemek ister göñül
Şevḳ ile imrâr-ı evḳât eylemek ister göñül

2 Nüsḫa-i rûyuñ dile ta'lîḳ idüp şerlı eyledim
Cümle terkîb-i iżâfât eylemek ister göñül

3 Şaştına düşdükçe tîr-i âh-ı cân-kâhın urup
Ḫâne-i ḫaṣrını ḫarâbât eylemek ister göñül

4 Çille-i saḫtuñ kemân-âsâ 'aceb mi çekdigim
Ḳadd-i gerdûnı iki ḳat eylemek ister göñül

5 Himmeti pest ise de ol şâ'ir-i siḥr-âverüñ
Dâniş'e Sâmî'yi mir'ât eylemek ister göñül

[338]

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ḫançer-be-kef ol ḳaşı kemân yanıma geçdi
Tîr-i müjesi tâ hedef-i cânıma geçdi

2 Gördüm ġażab-âlûde raḳîb ile geçende
Bildim ki o kâfir beni cânânıma geçdi

3 Üftâdene hiç gün yüzi göstermedüñ ey meh
Bârân-ı firâḳuñ dil-i sûzânıma geçdi

4 ‘Arż itdim aña ḥâl-i dili eyledi şefḳat
Bir kerre niyâzım hele sulṭânıma geçdi

5 Pür-neş’eyim ol pâdişehim dirmiş işitdim
Sâmî de benim defter-i dîvânıma geçdi

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Bûs-ı ḫâl-i ruḫı va‘diyle inandırdı beni
Aldı naḳd-i dili biñ dekle dolandırdı beni

2 Ḳanġı sûya ‘acebâ gitdi bu gice diyerek
Buldum ammâ o mehi ḫayli arandırdı beni

3 Çaldı bal aġzıma şehd-i lebini va‘d iderek
Lezẕet-i ṣoḥbet-i la‘liyle yalandırdı beni

4 Geçdim o mâh-veşüñ fikr-i viṣâlinden ben
Va‘de-i kiẕb ile cânımdan uṣandırdı beni

5 Virmedi ruḫṣat o meh Sâmî-i dil-dâdesine
Ṣarılursuñ deyü vâfir oyalandırdı beni

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Hedef-i sînesi biñ zaḫm ile meşḫûn o biziz
Tîr-i ḫûn-ḫâruñ ile ḫâli diger-gûn o biziz

2 Eyler ümmîd-i viṣâl aldanup elṭâfa göñül
Deyn-i dûr-ı kerem-i va'de-i kemmûn o biziz

3 Merhem-i vuṣlat içün yâreye minnet itmem
Yâre-i żacret ü miḥnet ile memnûn o biziz

4 Fikr-i la'l-i leb-i şîrînüñ ile Ferhâdız
Neş'e-i leylî-i zülfüñ ile Mecnûn o biziz

5 Ḥażret-i Behcet ile Dâniş'e Sâmî taḥsîn
Ṭavr-ı eş'ârda bîgâne-i mażmûn o biziz

[339]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 O bütüñ dîdesi şâhâne degildür de nedür
Bulunur mı eşi bir dâne degildür de nedür

2 İtmedi 'arż-ı cemâl 'âşıḳına hiç bir gün
Ġayri ol meh bize bîgâne degildür de nedür

3 'Aşḳuñ ile yanar âteşlere her dem dil-i zâr
Şem'-i ruḥsâruña pervâne degildür de nedür

4 Reh-rev-i deşt-i cünûn oldı miṣâl-i Mecnûn
Gönlümüz baḳ hele dîvâne degildür de nedür

5 Keyf-i la'lüñ dilime nitdigini farḳ idemez
Mey-i 'aşḳuñ ile mestâne degildür de nedür

6 Tîr-i müjgânını işletdi ciger-gâhımıza
Ḳaṣdı Sâmî o mehüñ câna degildür de nedür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Rûy-ı berrâḳuñı ey mihr ü ḳamer-fer göster
Zülf-i şeb-rengüñ açup mâh-ı münevver göster

2 Micmer-i dil yanar âteşlere ey merdüm-i çeşm
Dîde-i 'âşıḳa bir ḫâl-i mu'anber göster

3 Esb-i nâzuña binüp çıḳ da şehâ meydâna
Ḫurde işler yapup eṭrâfa hünerler göster

4 Sîne-i ṣâfuñı aç câm gibi baḳsunlar
Çeşm-i üftâdeye mir'ât-ı Sikender göster

5 Sâmî-i ṭûtî gibi ehl-i süḫan çoḳ ammâ
Dâniş-âsâ baña bir nâṭıḳa-perver göster

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Tîr-i ġamze hedef-i sînemize pes geliyor
Yine cân almaġa ebrûsı muḳavves geliyor

2 Bezm-i naḫvetde o şeh nâz ile itdikçe ḫırâm
Gûşıma evc-i sitiġnâda 'aceb ses geliyor

3 Öyle şâhâne-edâ öyle hümâyûn-meşreb
Ġamla âvâze-i 'uşşâḳ aña pes geliyor

4 Yine fitne bıraġur ise raḳîb şâyed ki
Ṣoḥbet-i meclisi aġyâr amân kes geliyor

5 Ṣayd-ı şehbâz-ı me'âl itse nola Sâmî-i zâr
Ṭab'ına himrnet-i üstâd-ı müderres geliyor

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dil-i sengîni anuñ gerçi ki âhen gibidür
Hele ġayre naẓaran olsa da ehven gibidür

2 Târ-ı gisûya idelden dil-i dîvâneyi bend
Ḥaṣretüñle müjeler çeşmime sûzen gibidür

3 Tek ben ol murġ-ı feṣâḥat ile hem-bezm olayım
Ne ḳadar ḍîḳ maḥall olsa da gülşen gibidür

4 Yandı tennûr-ı firâḳuñda dilim oldı kebâb
Âteş-i derd ü ġamuñ sûziş-i külḫan gibidür

5 Ḫâl-i müşgînüñe üftâdeler içinde yine
Sâmî bendeñ ki hele 'aşḳuñ ile ben gibidür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bu ḳadarca heves-i kâkül-i şeb-gûn yetişür
Çekdigim miḥnet ile çille-i gerdûn yetişür

[340]

2 Murġ-ı dil seyr-i çemen-zâra ne ḥâcet gitmek
Baña ol naḫl-i gül-i nâz ile meşḥûn yetişür

3 Bu sene ol şehe 'arż itmek içün nev-bâve
Bâġ-ı fikrimde biten mîve-i mażmûn yetişür

4 Gözlerimden ġam-ı hecrüñ ile ḳan dökdigime
İki şâhid saña bu dîde-i pür-ḫûn yetişür

5 Leylî-i zülfüñee şân virmek ise ḳaṣduñ eger
Saña Sâmî gibi cân-dâde-i Mecnûn yetişür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Çeşm-i fettânuñı ġâyet ile sâḥir bilürüz
Ṣan'at-ı fitnede ġamzeñ gibi mâhir bilürüz

2 Gerçi söz yoḳ leb-i şîrînüñe ammâ bizler
Ṣoḥbeti dîde-i mestâneye ḍâ'ir bilürüz

3 Niyyetüñ 'âşıḳuñ îmânını hep yaġmâdur
Nâz ile itme tecâhül anı kâfir bilürüz

4 Keremüñ bendeye hiç yoḳ dimeziz lâkin
Olsa da luṭfuñı üftâdeye nâdir bilürüz

5 Remz ile bildür aña kâşif-i dil maẓmûnın
Sâmî olduḳça seni biz yine şâ'ir bilürüz

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Şerbet-i vaṣluñ 'aceb mi diseler ṣadra şifâ
Nûş-ı dârû-yı lebüñden nice biñ derde devâ

2 Bâġ-ı ḥüsnüñde temâşâ ile geçdi göñlüm
Bulmadım ẕerrece ey lâle-ruḫum bûy-ı vefâ

3 Tîr-i fürḳat hedef-i sînemi ḳıldı mecrûḥ
Çekene çille-i cevrüñi ṣalâ ey ḳaşı yâ

4 Ne füsûn eyledi ol sâḥir-i çeşmüñ bilmem
Bir nigehle alup ʻaḳlım beni itdi şeydâ

5 Nuṭḳ-ı cân-baḫşuñ ile ey şeh-i ʻİsî-dem sen
Sâmîʼnüñ mürde-dilin luṭf idüp eyle iḥyâ

Velehû

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Fürḳatüñle eylesem ben çekdigim bir bir ḥisâb
Şerḥ-i cevrüñ yalıñız olur muṭavvel bir kitâb

2 Âteş-i derd-i firâḳuñla yanup bu mülk-i ten
Germî-i tennûr-ı ʻaşḳuñla ciger oldı kebâb

[341]

3 Revnaḳ-ı ḥüsnüñ gidermez rûyuña ḫaṭ gelse de
Girse de zâʼil olur mı ebre nûr-ı âfitâb

4 Ben gibi revnaḳ virür mi hâle-i âġûşına
Burc-ı ʻaḳrebde gezerken ol meh-i ʻâlî-cenâb

5 Baḥr-ı ʻummân oldı Sâmîʼnüñ sirişki hecr ile
Nola ḫulyâ-yı ruḫuñla itse ey meh âfitâb

Velehû

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Enderûn-ı sînede derd-i dile tîmâr güç
Dârû-yı vaṣluñla da olmaḳ çerâġ ey yâr güç

2 Gâh cevr eylerse geh luṭf eylesün o ḳaşı yâ
Çille-i hicrânını çekmek anuñ her bâr güç

3 Bendeyem ṣad şevḳ ile dergâh-ı vâlâsında ben
Da'vî-i 'aşḳı o şûḫuñ ey dil-i nâ-çâr güç

4 Merhem-i luṭfuñ dirîġ itme amân dâġ-ı dile
Sînede zaḫm-ı ḫadeng-i ġamze-i ḫûn-ḫâr güç

5 Eylemek tażmîn Muḥîṭ-i nükte-gûyuñ mışra'ın
Sâmiyâ ḥaddüñ degüldür öylece eṭvâr güç

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 O dilber 'âşıḳı baḳ niyyet-i fedâda gezer
Ḫulâṣa ṭab'ı anuñ böyle bir edâda gezer

2 Ṣan iki şehper olup hecr-i yâr u ṭa'n-ı 'adû
Hevâ-yı ḫaṭṭ ile murġ-ı dilim hevâda gezer

3 Göñül ki pey-rev-i Mecnûn ġamuñla ṭaġlarda
O leylî zülf yine vâdî-i cefâda gezer

4 Bize gelince olur esb-i nâz u ḫışma süvâr
Raḳîb ile vefâda hemân piyâde gezer

5 Yaḳar ḫırâm ile göñlüm ol âteşîn-ruḫsâr
Görülmemiş işi Sâmî ḥarîḳ-i âde gezer

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ney gibi nâle-künân ister iseñ işte ḳuluñ
Ger giriftâr-ı fiġân ister iseñ işte ḳuluñ

2 Dâ'imâ çille-i cevrüñ çekerek ey ḳaşı yâ
Cevr ile ḳaddi kemân ister iseñ işte ḳuluñ

[342]

3 Gördigi serv-ḳadüñ pâyına ṣu gibi aḳar
Mâ'il-i tâze fidan ister iseñ işte ḳuluñ

4 Âteş-i 'aşḳ ile her rûz u şeb ey pâdişehim
Külḫan-ı ġamda yanan ister iseñ işte ḳuluñ

5 Bâġ-ı ḥüsnüñde fiġân eyleyecek Sâmî-veş
Bülbül ey ġonca-dehân ister iseñ işte ḳuluñ

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yanıyor sine sine sîne nedür bu diyerek
Aradım semt-i dili bir yanar âteş buldum

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

'Ayneyk ṭaḳup dîde-i ġam-dîdeye Sâmî
Dik dik niçün ol meh-veşe dört gözle baḳarsın

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ḳaṣdı tîr-i müjeñüñ sîne-i sûzâna mıdur
Ġarażuñ ey ḳaşı yâ yoḫsa dil ü câna mıdur

2 Erre-i ḥasret-i zülfüñ ile ṣad-çâk itdüñ
Göñlümüz kâkül-i hecrüñle ġamuñ şâne midür

3 Lâle-veş sînemi pür-dâġ-ı elem eyler o şûḫ
Dâ'imâ meyli 'aceb żevḳ-i çerâġâna mıdur

4 Dil-i âvâreyi gök ḳandîl ü lâ-ya'ḳıl iden
Leb-i mey-gûn mı yâ dîde-i mestâne midür

5 Hâtif'e vâdî-i tanżîrde pey-rev olmuş
Bilemem Sâmî-i bî-çâreyi dîvâne midür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ruḳebâ mültefet-i ni'met-i bî-ġâyesidür
Zehr-i tîġ-ı ġażabı 'âşıḳınuñ vâyesidür

2 Ḫaṭ degül gird-i ruḫında o mehüñ ẓâhir olan
Şâhbâz-ı nigehüñ bâl ü peri sâyesidür

3 Bend idüp kâküle dil-dâdeyi ol meh oyalar
Zülf-i ḫam-der-ḫamınuñ bir o da pîrâyesidür

4 Naḳş olaldan o şehüñ ṭıfl-ı ḫayâli çeşme
Dâne-i eşk virür dîdelerim dâyesidür

5 Ḫûn-ı eşki ṣınıf-ı zer-ger-i ʿaşḳuñ Sâmî
Ṭamla yâḳût gibi eldeki sermâyesidür

Velehû

(Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün)

1 Aġyâr girüp araya işe ḳarışınca
El ölçdi bütün kâle-i vaṣlı ḳarışınca

2 Yüz ḳaralıġı oldı mehe ṣanma kelefdür
Ḫurşîd-i cihân ile ḫüsünde yarışınca

[343]

3 Ṣan saʿd ile naḫs itdi ḳırân burc-ı felekde
Ol mehle benim kevkeb-i baḫtım ḳarışınca

4 Aġyâr gelür ḫâṭıra râḥat mı virür hiç
Ḫulyâda ḫayâliyle daḫi dil ṣarışınca

5 Var sen de edeble o kerem-pervere Sâmî
Luṭfın görür elbet hele herkes varışınca

Velehû

(Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün)

1 Dil ḫamûşî-i leb-i nâzüki rencîdesidür
Neş'e-dâr-ı süḫan-ı gevher-i sencîdesidür

2 Yerdeki yüze başılmaz dinür ammâ ḳuluñuñ
Ayaḳ altında ḳalan cebhe-i mâlîdesidür

3 Ḫeṭ degül ẓâhir olan ṭarf-ı leb-i âlinde
ʿÂşıḳuñ târ-ı şuʿâʿ-ı nigeh-i dîdesidür

4 Ca'd-ı miskîndür iden 'âşıḳa îrâş-ı żarar
Genci ḥüsnüñ var ise ejder-i pîçîdesidür

5 Ḥâlimi ben bilemem nemdir iden fâş hele
Sâmî'nüñ eşk-i ter-i dîde-i ġam-dîdesidür

Velehû Ḳıṭ'a Der-Ḥaḳḳ-ı Ḥademe Resmi

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Mümkin mi ki taṣvîr ide Bihzâd bu resmi
Ressâm-ı ḳader eylemiş inşâd bu resmi

2 'Uşşâḳa vefâ ṣûreti vechinde muṣavver
Bir 'âdet-i nev eylemiş îcâd bu resmi

Velehû Der-Ḥaḳḳı Yanar Âteş İbrâhîm Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Daḫi gülzâr-ı İbrâhîm ü nâz u şîvesi dil-keş
Firâḳı nâr-ı Nemrûd işṭiyâḳı bir yanar âteş

Velehû Ḳıt'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zeyn idüp sünbülle gülzâruñ bu yüzden vir revâc
Zülf-i müşg-efşânuñı ya'nî ruḫ-ı âl üzre ṣaç

2 Dil virür baḳan ḳumâş-ı ḥüsne râh-ı 'aşḳda
Bu'l-'acebdür kim alurlar dîde-bândan bunda bâc

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Herkes zamânını gözedür irtiḥâl içün
Vaḳti gelince ḫasteleii bir bahânedür

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Ḳumandâ-yı nigehle süngi ṭavranmış meger çeşmân
Dil aldı ordu ḳurdı ṣaḫn-ı sînemde ṣaf-ı müjgân

[344]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

'Arż eyledikçe yârem açar yâre bir daḫi
Ben zaḫm-ı sînemi açamam yâre bir daḫi

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bezm-i 'âlemde meserret baña cânân iledür
İnbisâṭ-ı ezelî vâsıṭa-i cân iledür

2 Kâfirî ġamzesi çoḳ kimseleri itdi esîr
Bu reviş mülk-i derûna ṣaf-ı müjgân iledür

Seferlili Ṣarıḳçı Yamaġı Anḳaralı Küçük Ḥâfıẓ Dimekle Ma'rûf Ṣâḥıb Efendi

Mıṣrâ'

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)
Bıraḳmam ḳayd-ı zülfüñ lâyıḳ-ı zencîr olursam da

Şarḳı Güftesi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ey lebi ġonca 'iẓârı sûsen
Ġam yimezdim beni cüz'î sevsen
Bu revâ mı ki raḳîbi sevsen
Ġam yimezdim beni cüz'î sevsen

2 Gerçi hicrân ile yaḳduñ cânım
Şöyle ki tâ-be-seḥer giryânım
Cümlesi ḳayd degil sulṭânım
Ġam yimezdim beni cüz'î sevsen

3 Her ne emrüñ ki ōlursa mümkin
Dil ise ḫâk-i derüñde sâkin
Ġarażım şekve degildir lâkin
Ġam yimezdim beni cüz'î sevsen

4 Çâre ne oldı bir işdir eyvâh
Ṣâḥıb'a nâfile küsme ey mâh
Çihre itseñ daḫi şimden-girü âh
Ġam yimezdim beni cüz'î sevsen

Velehû Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey dil bu ḳadar nâle vü feryâd nedendir
İtmek emeli kendüye mu'tâd nedendir

2 Bir dil bilene ḥâl-i dili söyler idim âh
Bilse idi dil-i zârımı nâ-şâd nedendir

3 Biñ kerre ḳırar şîşe-i ḳalbim o perî-zâd
Ġayri anı âdem deyü ta'dâd nedendir

4 Perçem yeter artar idi bu baḫt-ı siyâha
Ḫaṭṭuñla yine ẓulm-i nev-îcâd nedendir

5 Gün görmedi devrinde o mâhuñ daḫi Ṣâḳıb
İster yine dil devrini bî-dâd nedendir

Taḫmîs-i Ġazel-i Çuḳadâr Aġa Seferlili İbrâhîm Râsiḫ Aġa

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Bulunmaz cilve vü nâzı anuñ serv ü ṣanavberde
Şeker güftârınuñ reşk-âveri ḳand-i mükerrer de
[345] Nice mecbûr-ı ḥüsn ü ânı olmam gördigim yerde
Gelüp nâz ile bir söz söylemiş var kim o dilber de
Lisânı bülbüle ḥayret virür reng-i ruḫı verde

2 Yaḳışmış câme-i zîbâ ṭoḳunmuş çeşm-i bülbülden
Bitürmüş dâne-i ḳudret iki gîsûyı sünbülden
Gelür bûy-ı maḫabbet ḳoḳlasañ ol ḫâl-i fülfülden
Ḫamîr-i mâyesi taḫmîr olunmuş nükhet-i gülden
O verd-i bâġ-ı 'işve şîve vü nâz ile perverde

3 Yeri var derdimi yansam yaḳılsam bu ḳıyâfetle
Dil-i maḥzûnı memnûn itmedi luṭf u ‘inâyetle
Çalup ‘aḳl-ı perîşânım nigâhı bir işâretle
Nola leb-rîz olursa zaḫm-ı dil ḫûn-ı şikâyetle
Bulunmaz rişte-i müjgânınuñ te’ṣîri ḫançerde

4 Hemân eczâ-yı aṣliyyeñ olup gül-âb ile taḫmîr
Ḫulâṣa cismüñi billûra ḳoymuş eyleyüp taḳṭîr
Senüñ bûy-ı dil-âvîzüñ ne mümkin eylemek ta‘bîr
Demâġ-ı ârzûyı eylemez müşg-i Ḫuten ta‘ṭîr
Hevâ-yı kâkül-i ‘anber-şemîmüñ var iken serde

5 Uṣandurdı beni cân u cihândan ṣıḳlet-i cevrüñ
Zebân-ı ḫâmenüñ ḳaṭ‘î cevâbı ṣıḥḥat-i cevrüñ
Silindi levḥ-i dilden lafẓ-ı ma‘nâ-ṣûret-i cevrüñ
Unutdurdı baña ḥarf-i recâyı vuṣlat-ı cevrüñ
Faḳaṭ âh u niyâzı el-amân ḳalmışdur ezberde

6 Şarâb-ı ‘aşḳ ile mest-i müdâm itdükde âfâḳı
Mey-i la‘l-i lebüñle bâb-ı dil vîrân-ı müştâḳı
Görünsün sâḳ-ı billûruñ bizi geçme amân sâḳî
Nüvâzişler idüp memnûn-ı iḥsân itdüñ ‘uşşâḳı
Unutduñ mı ‘aceb yoḫsa faḳîrüñ yoḳ mı defterde

[346]

7 Bu bîmâruñ idüp tîmâr ey nabż-âşinâ-yı seng
‘İlâc-ı merhem-i luṭfuñ dil-i zâra devâdır pek
Ne lâzım Sâḳıb'uñ böyle gelüp de teşne-leb gitmek
Revâ mı şerbet-i la‘l-i lebüñ şimdi dirîġ itmek
Efendim sen düşürdüñ Râsiḫ-i ġam-ḫârıuñı derde

Velehû Müfred

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Seni bu rütbe yaḳınca güneş ey mâh-liḳâ
O zavallı güneşi sen ne ḳadar yaḳduñ ola

Velehû Güfte-i Şarḳı

(Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün)

1 Luṭf eyle cânım söyle nedür bu
Teshîr-i dil mi ol çeşm-i câdû
Aġyâra olma pehlû-be-pehlû
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḫaṭâmız ey vaḥşî âḥû

2 Çün şâne göñlüm ṣad-pâre pâre
Şerḥ eylemekden sen yâre yâre
Degdimse 'afv it ben zülf-i yâre
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḫaṭâmız ey vaḥşî âḥû

3 Ḳorḳma raḳîbe tel ḳırmadım ben
Yapılmasun bu luṭf ile senden
Dûr itme göñlüm ṭûl-i emelden
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḫaṭâmız ey vaḥşî âḥû

4 Ṣâḳıb ḳuluñdan bir iş mi ḳaçma
Ey âyine-rû esrârı açma
'Aḳlı perîşân eyleme ṣaçma
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḫaṭâmız ey vaḥşî âḥû

[347]

Velehû Güfte-i Şarḳı

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey sâḳî-i Cem neş'e-i mül tâze yetişdi
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi
Maḫmûr idi mestâne göñül tâze yetişdi
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

2 Göz dikdim anı eşk-i dü-çeşmimle büyütdüm
Bülbül gibi naġme ile sînemde uyutdum
Bâġ-ı İremi ḫâr u ḫası cümle unutdum
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

3 Malḥrem idemem gül yüzine bâd-ı ṣabâyı
Ḳoḳlatmayayım kimseye nev-reste edâyı
Açdı lebini ġonca-dehen diñle ṣadâyı
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

4 Ṣâḳıb o ten-i nâzüke gül ile ṭoḳunma
Şebnem gibi bâr olma ṣaḳın üstine ḳonma
Ey bülbül-i şûrîde ṣaḳın pençeñi ṣunma
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Gelür vicdânıma bî-ḥarf ü ṣavt-ı ey pey-ender-pey
Diler cân u dili kâlâ-yı vaṣla pey pey-ender-pey

2 Neġamda her demimde hây u hûy ile süḫan-sâzım
İderken ol melek-ḫû nefḫ-i ṣûr u mey pey-ender-pey

3 Yarar belki dil-i mecrûḥıma cânâ dirîġ itme
Baña ol sîne-i kâfûrdan olsun key pey-ender-pey

4 Cigerden ḫûn aḳar çeşme kesilmez mâ-cerâ ey dil
Der-i mey-ḫâneye cûyân olan çün-mey pey-ender-pey

5 Felekde necm-i Ṣâḳıb mı dönen ey mâh-ı devrânım
Nigâh-ı iltifâtuñla döner her şey pey-ender-pey

Taḫmîs-i Ġazel-i Neccâr-zâde Ḳâḍî-'asker Tevḥîd Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yüz bulup ṣarḳındılıḳ itdi ḫaṭâ-yı perçemüñ
Çıḳdı başdan fes daḫi oldı fedâ-yı perçemüñ
Lâyıḳ-ı iḳlîm-i ḥüsnüñdür bahâ-yı perçemüñ
Sünbül-i bâġ-ı melâḥat nev-edâ-yı perçemüñ
Ṭûġ-ı şâh-ı şâhândur zînet-fezâ-yı perçemüñ

[348]

2 Mû-şikâfân-ı hüner-mendân ḳîl ü ḳâl ile
Iżṭırâb-ı ḥâl-i zârım pîç ü tâbımdan bile
Nâr-ı 'aşḳuñ raḫne virdi 'unṣur-ı âb u gile
Ġûl-i zihn oldı ḫayâl-i zülf-i merġûlüñ dile
Deşt-peymâ-yı cünûn ḳıldı hevâ-yı perçemüñ

3 Şâh-ı Fes oldıġını bâd-ı ṣabâ tebrîk iden
Ṣarṣar-ı âh-ı derûnumdur benim taḥrîk iden
Vaṣf-ı dâġuñ ḫâme-dâr-ı râḳımı târîk iden
Ḫâṭırım teşvîş fikrim ol ḳadar bârîk iden
Güft-gûy-ı na't-sâzândur berây-ı perçemüñ

4 Reşḥası mı nâvdân-ı göñlüme nâmı viren
Eşk-i çeşm-i 'âşıḳân mı yoḫsa kim taṭvîl iden
Ṭurra-i ṭarrâruñı arar ṭarar şâne neden
Âb-ı ḥayvânî-i deycûrîden âyâ ġayriden
Gülşen-i ḥüsnüñdeki neşv ü nemâ-yı perçemüñ

5 Murġ-ı cân ṣaydına mârânı ṭuzaġıñ mı nola
Bildigim bu 'ilm-i sîmyâ degmedi hiç bir pula
Bir raṣadla maġribîler vefḳ-i dil-ḫâhım bula
Bend-i zencîr-i dil-i 'âşıḳ ola yâḫud ola
Genc-i vaṣlına ṭılısm ef'î liḳâ-yı perçemüñ

6 Dûd-ı âhı ḳadr-i leyl-i zülfüñ içündür belî
Merdüm-i çeşm-i sevâd-ı Ḳays'a vardır medḫali
Ṣırmadan tâ sürmeye dek aradım her bir teli
Baḫt-ı ‘âşıḳdan siyeh bî-reyb bilinmezdi velî
Ḳalb-i bî-raḥmından ol ẓulmet-serâ-yı perçemüñ

7 Ġarḳa-i envâr Ṣâḥıb aḫter-i nâhîdinüñ
Dâne-i eşki yetîmâna olup tebrîdinüñ
Mâyesi bârân-ı nîsân gevher-i ümmîdinüñ
Dürr-i ma‘nî zâde-i ṭab‘ı olur Tevḥîdî'nüñ
Mevc-ḫîz olduḳça deryâ-yı żiyâ-yı perçemüñ

Tesdîs-i Ġazel-i Şâhîn Girây

(Müfte‘ilün Fâ‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün)

1 Yâr ki bu sînemüñ derdine olur devây
Âh ide mi rûz u şeb ḥasret ile bu gedây
Yâr girüp araya oldum o mehden cüdây
Vuṣlat-ı cânân içün cânımı virdüm Girây
Yâr gelüp ‘âşıḳuñ menzilini ḳılsa cây
İtmeye mi gün yüzi dîdeleri rûşenây

[349)

2 Yanışı ser-tâ-be-pây şevḳ ile leb-rîz gibi
Yansa göñül nârına zerre-i nâçîz gibi
Tâ seḥerî âh ide murġ-ı şeb-âvîz gibi
Başlaya âvâzeye naġme-i nikrîz gibi
Yanaşup ol mâha yâ ḫançer-i ser-tîz gibi
Eylese aġyârınuñ sînesini hem-çü nây

3 Ya nolur âh u fiġân alma dil-i zârdan
Semt-i cefâya daḫi gitme bu ġam-ḫârdan
Yandı yaḳıldı saña ‘ârıż-ı ruḫsârdan
Eyleme mehcûr amân ‘âşıḳı dil-dârdan
Yan virüp ey meh-liḳâ ḳaçma bu ġam-ḫârdan
Âteş-i hicrânına yanmaġı görme revây

4 Yavru iken ḳondurur pençe-i şâhî ḳola
Tâc-ı ser-efrâza şâyeste vü lâyıḳ ola
Salṭanat-ı devletüñ ḫaylini bende bula
Destine alsa revâ her-dü-serâmı nola
Yâver olursa eger luṭf-ı Ḫudâ bir ḳula
Bir pula muḥtâc iken dehre olur pâdişây

5 Yâr olanuñ ḥikmetin gör ki aña mâ'iliz
Mîve-i vaṣlı içün dergehine sâ'iliz
Biz ki rıżâ bâbınuñ bendesiyiz zâ'iliz
Gerçi ġam u derdine ḥamd ile biz ḫâ'iliz
Yâr dilerse eger sînemizi ḳâ'iliz
Tek bizi ol meh-liḳâ luṭfına ḳılsun sezây

6 Yâr ser-i kâküle cân ile râġıblığım
Kendimi bilmem daḫi söylerim 'âşıḳlığım
Ġayri güzel sevemem başḳaya tâ'ibliġim
Yolına cân virme mi cümle-i ġâlibliġim
Yaz semender gibi bâġına ṭâlibliġim
Ey ḳalem 'arż it eger diler ise dil hümây

7 Yâ meh ü encüm midür dîde-i şevḳe ṭolan
Ḫâne-i târîkimi nûr ile memlû ḳılan
Yoḫsa bu âyîne-i sır mı ki revnaḳ bulan
Ḫâṣılı bu vechile ḥüsni mi göñlüm alan
Yâ meh-i raḫşende mi dehre żiyâ-baḫş olan
Ṭal'at-ı rûyuñ mıdır 'âleme viren cilây

8 Ṭurrâ-i ṭarrârını ṣalmıyor ışrâr idüp
Cehlini işbât ider da'vî-i tekrâr idüp
Göz süze mümkin midir ẓâhiri iẓhâr idüp
Ġayri ne ḥâcet ki ben söyleyem iḳrâr idüp
Yâ lecc idüp müdde'î gün yüzin inkâr idüp
Eyler idi 'aybını 'âḳil ise żerre rây

[350]

9 Yâreli sînesini kimisi şerḥa gider
Kimisi cân u seri virmege ruḫṣat diler
Her biri ḥâlince bir ṣâḥib-i ṣan'at geçer
Ṣâḳıb'ı seyr it felek devrini seyrân ider
Yâre ider ehl-i 'aşḳ ṭurmayup 'arż-ı hüner
Nevbet-i 'arż-ı hüner sende mi Şâhîn Girây

Şâhîn Girây Fıḳrası

Mel'ûn-ı merḳûm, Şâhin Girây'ıñ birâder-i mâder-be-ḥaṭâsı ve A'rec Aḥmed Girây'ıñ oġlu olmaġla meşhûrdur. Birâderi ḫânlıġında ḳalġay ve biñ yüz ṭoḳsan bir senesi taṣdîḳ olunan şurûṭ-ı serbestiyyet seyyi'esinde hem-mesleklerinden ba'żı ümerâ intiḫâbıyla ḫod-be-ḫod Ḳırım'a ḫân ve ḳażiyye bâb-ı 'âlîye 'aks itmesiyle ḥasbe'ż-żarûre ḳapucıbaşı Rûḥî Süleymân Aġa me'mûriyetle teşrîfât-ı seniyye iḥsân buyurulmuş idi. Biñ yüz ṭoḳsan altı senesi Ḳırım ahâlîsi bunuñ i'dâmına ittifâḳen ḳıyâm itdiklerinde Rusya ülkesine firâr ve Rusyalunuñ i'ânesiyle ḫânlıḳ mesnedini tekrâr telvîşe ḥaṣr-ı iḳtidâr itmiş idi.

Bin yüz ṭoḳsan sekiz senesinde bu maḳûleleriñ si'âyeti ve ṭâ'ife-i mülġâ ve devlet kâr-güzârlarınıñ isâ'etleriyle ülke-i Ḳırım'ıñ külliyen eyâdî-i düşmene giriftâr olmasına mel'ûn-ı merḳûm sebeb-i müstaḳil olduḳdan ṣoñra biñ iki yüz bir senesi Rusya diyârından çıḳaraḳ utanmadan memâlik-i maḥrûse-i devlet-i 'aliyyeye vuṣûlinde Rodos cezîresine nefy ü iclâ ve sene-i mezbûre şevvâlinde cezîre-i mezbûre muḥâfızı bulunan Ġâzî Ḥasan Beg cezâyir-i mülḥaḳayı me'mûren geşt ü güzârında Rodos nâ'ibi bulunan meşhûr Sünbül-zâde şâ'ir Vehbî Efendi'ye ḫiṭâben işâbet-efzâ-yı sünûḥ u ṣudûr iden fermân-ı 'âlî mûcibince Şâhin Girây-ı iḫânet-fezây i'dâm olunacaġını istifhâm ve iftirâs itdigi anda ṭaynet-i rediyye ve fıṭrat-ı rezîle-i deniyyesinde merkûz olan 'adem-i mübâlâtı i'lânen bu kerre de Fıransa devletiniñ Rodos'daki ḳonsolos-ḫânesine firâr ile iḫtifâ itdigi nâ'ib-i mûmâ-ileyh istiḫbâr ile merḳûmuñ ḥükûmete teslîmi iltimâsına dâ'ir ḳonsolos-ḫâneye yazdıġı tezkireye ḳarşu mücâb olamadıġından ba'żı ḳuvve-i cebriyye tanżî-

miyle ḳonsolos-ḫâneye [351] irâ'eye niyyet-i 'azîmet-i ḫayr-iltimâsı üzerine ḫâ'in-i mel'ûn efendî-i mûmâ-ileyhe teslîm ile i'dâm ve ser-i maḳṭû'ı der-sa'âdete bi'l-irsâl cesed-i murdârı derûn-ı ḳal'a-i şâhânede kâ'in bir ḫufreye ilḳâ vü taġmîd ile güm-nâm idilmiş idi.

Teṣâdüfât-ı ġarîbe-i 'ibret-nümâdan olmaḳ üzere medfûn u maḫfûr oldıġı mezâr-ı bî-envârınıñ ḳarşusında kâ'in olup Kavalarlar vaḳtinden ḳalma ġâyet metîn ve müstaḥkem kâr-gîr ḳışla-i hümâyûnuñ 'ahd-i Selîm Ḫân-ı Ṣâliş ve 'aṣr-ı Maḥmûd Ḫân-ı Ṣânî'deki ta'mîrlerinden birinde ḳışla-i mezkûr ḫâricine birḳaç ḫalâ yapılması lâzım gelüp bunlar içün ḫafr olunan maḥal merḳûmuñ medfeni oldıġı bilinmedigi ḥâlde ḫalâlar o çuḳura teṣâdüf itdigini bu 'âciziñ üç seneden ziyâde Cezâyir-i Baḥr-i Sefîd eyâleti mutaṣarrıflıġında bulundıġım zamânda merkez-i idâreniñ Midillü'ye taḥvîlinden evvel Rodos'da ârâm-ı 'âcizânem eṣnâsında tersâne-i 'âmirede süfün-i hümâyûn ḳapudânlıġından neş'et iden mîr-mîrândan Rodos muḥâfıẓı esbaḳ Şükrî Paşa merḥûmuñ ḳavaslarından iken Rodos'da ḳalaraḳ Aḥmed Feṭḥî Paşa ve Ṣafvetî Paşa merḥûmlarıñ himmetleriyle kapucı başılıḳ taḥṣîl ve Rodos'da birinci vücûhluḳ i'tibârını kesb itmiş olan Ḥacı Ḥâfıẓ Aġa ve sâ'ir erbâb-ı vuḳûf ifâde ve maḥallini irâ'e itmişler idi.

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

İḫânet medfene varınca insânı rezîl eyler
Bu ḫaṣlet ṣâḥibin elbette mezmûm u zelîl eyler

me'âl-i mücerrebince merḳûmuñ ḳahr u izâlesi yüz seneye resîde oldıġı ḥâlde licâm-ı şebdîz-i kilk-i istiḳâmet-silkiñ bu baḥṣ-i feżâda keşîde-i 'inân-te'ḫîr-i tek ü pûsına muvaffaḳ olunamadı. Fa'tebirû yâ uli'l-ebṣâr.

Cümlesi Ḳırḳ Dört Olan Tâtâr Ḫânlarınıñ Esâmîsi

Bu ḳażiyye-i 'ibret-âmîz mûmâ-ileyh Sünbül-zâde Vehbî Efendi Merḥûmuñ Ṭayyâre ismiyle dîvânında mesṭûr olup ber-vech-i âtî derc olunan

ḳaṣîdesinden añlaşılur. İşbu Tâtâr ḫânlarınıñ cümlesi ḳırḳ dört ḫândır. Bu ṭâ'ife içinde Mengli Girây, Meḥmed Girây, Sa'âdet Girây, Devlet Girây-ı Evvel, Ġâzî Girây, Fetiḥ Girây, Rezmî Bahâdır Girây, Ġâzî Girây-ı Ṯânî, İslâm Girây-ı Evvel, İslâm Girây-ı Ṯânî, Ḥâcı Selîm Girây, [352] Devlet Girây-ı Ṯânî, Selîm Girây-ı Ṯânî, Ḳaplan Girây, Mengli Girây-ı Ṯânî, Selîm Girây-ı Ṯânî, Arslan Girây, Selîm Girây-ı Ṣâliṯ, Devlet Girây-ı Râbi', Ḳaplan Girây-ı Ṣâliṯ gibi içlerinden yirmi ḳadar kâr-güẓâr ẓuhûr idüp ḫavza-i ḫükûmetlerinde iḳtiżâsına göre bedeviyyet ve medeniyyete himmetle millet-i İslâmiyyeniñ şân u şöhretini i'lâya ḫıdmet itmişler ise de ekṣer emâret-i imtiyâziyyede vuḳû'ı görüldigi gibi Ḳırım'da daḫi evlâd u peder ve aḳribâ vü birâder beyninde ḫırṣ u ḥased-i ḫükûmet reḳâbetiyle vuḳû' bulan lâ-yu'ad ḳanlu muḥârebelerde pek çoḳ nüfûs telef ve bu dâhiye Rusyalunuñ fürcesine sebeb olaraḳ nihâyetü'l-emr Şâhin Girây mel'ûnı mel'ûniyetiyle ḳoca bir pâdişâhlıḳ maḥalli elden çıḳmaḳ ve esârât-ı İslâmiyyeye bâ'iṣ olmaġla kâffe-i muvaḥḥidîni rehîn-i esef itmegi netîce virmişdir. Ne'ûẓu billâh min şurûri ẓâlik.

Ḳaṣîde-i Ṭayyâre-i Sünbül-zâde Mar'aşî Vehbî Efendi Der-Tertîb-i Cezâ-yı Şâhin Girây-ı Bed-rây Bâ-İrâde-i Hümâyûn Ez-Cezîre-i Rodos Nüvişte

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Mü'eyyed eylemişdür tâ ezelden Ḥażret-i Bârî
Mu'allâ devlet-i 'Oṣmâniyân-ı ma'delet-kârı

2 Ne devlet kim veliyy-i ni'met-i 'uẓmâ-yı 'âlemdür
Kim eylerse ḫıyânet der-ḳafâdır seyf-i ḳahhârî

3 İder Fir'avn-veş a'dâsını ġarḳ-ı yem-i ḫüsrân
Bu mülküñ ḥıfẓı içün 'âdetullâh böyledür cârî

4 Bu devlet gibi manṣûru'l-livâ bir salṭanat yoḳdur
Tetebbu‘ eyledim her bir lisânda niçe esfârı

5 İder ṣâḥib-şerî‘at dâ’imâ aḥkâmını te’yîd
Cihânda pîşvâ itdikleri-çün şer‘-i muḫtârı

6 O şâhân-ı ‘iẓâmuñ cümlesi a‘dâya ġâlibdür
Ki ḳılmış her birin Ḥaḳ maẓhar-ı esrâr-ı cebbârî

7 Ḫuṣûṣâ cümleden mümtâz ḳılmış feyż-i Rabbânî
Cenâb-ı Ḥażret-i ‘Abdu'l-Ḥamîd Ḫân-ı cihân-dârı

[353]

8 Ḫudâvend-i mu‘aẓẓam şâh-ı Fârûḳî-siyerdür kim
Yed-i ḳahrında vardur ḳuvvet-i bâzû-yı Kerrârî

9 Şehen-şâh-ı melek-manẓar ḫidîv-i ḳahramân-peyker
Helâk itmiş Hülâgû Ḫân'ı bîm-i ceng ü peygârı

10 Ṣüreyyâ-menzilet ḫurşîd-ṭal‘at mâh-ṣûretdür
Sezâ behrâm-ı çarḫ olsa rikâbında silaḥ-dârı

11 Rüsûm-ı salṭanat ḫaṣṣîṣa-i ẕât-ı hümâyûnı
Mülûkâne ‘atâsı her edâsı cümle ḫünkârî

12 Muvaffaḳ eylemiş bir ṣadr-ı ‘âlî-ḳadre kim Mevlâ
Müreccaḥdur Niẓâmü'l-Mülk'e ḥüsn-i re’y ü eṭvârı

13 Süleymân-ı zamândur kim ḳarîn-i Âṣaf olmuşdur
Sikender'dür ki Ḫızr'ı reh-nümâ ḳılmış aña Bârî

14 O ḳuṭb-ı salṭanat ḥükm eylese edvâr-ı gerdûna
İder gerdûne-i seyr ü temâşâ çarḫ-ı seyyârı

15 Semender gibi mâhîler iderdi âteşi mesken
Miṣâl-i ebr talṭîf eylese mâhiyyet-i nârı

16 Cihânda bâdir-i her luṭfı dârû-yı ḥayât ammâ
Dil-i a'dâya te'ṣîr eylese zehri olur mârî

17 Levendânuñ ocaġın bir nefesde eyledi berbâd
Söyündürdi celâdetle şerâr-ı nâr-ı eşrârı

18 Ẓuhûr-ı nuṣret-i Yezdân ile maḥv u helâk itdi
Nice Ṭâhir 'Ömer gibi Nuṣayrî merd-i murdârı

19 Piristû-beççeler mâr-ı siyehden iḥtirâz itmez
Cihâna men' itmişdür rüsûm-ı cevr ü âzârı

20 Hümâ-yı bî-hemâl-i himmeti zîr-i cenâḥında
İder âsûde-i ẓıll-i ḥimâyet cümle aḳṭârı

21 Dilerse maṭbaḫı ḳuş-ḫânesinden bezl-i ni'metle
İder dil-sîr-i envâ'-ı ni'am şâhân-ı emṣârı

[354]

22 Eger sîmurġ-ı 'adli eyleseydi zîr-i şehbâle
Şikest eylerdi devrân beyża-i nüh-çarḫ-ı devvârı

23 'Uḳâb-ı pençe-i şehbâz-ı ḳahrı ıżtırâbından
Felek evcinde nesr-i ṭâ'ire dehşet olur ṭârî

24 Ḥışâl-i Ca'fer-i tayyârî var 'anḳâ-yı zâtında
Çıḳarmış âşiyânından nice 'ayyâr u ṭayyârı

25 'Adû-yı tîre-rûyı bir uçar ḳuş olsa da farżâ
Olur çengâl-i bâz-ı ḳahrınuñ elbet giriftârı

26 Hevâdan indirüp ez-cümle şehbâl-i kerâmetle
Ḳafes-bend eyledi Şâhin Girây-ı nâ-be-hemvârı

27 Tüyin düzmek hevâsında gezerken dûş olup dâma
Şikest oldı per ü bâli ḳırıldı çeng ü minḳârı

28 Nevâl-i salṭanatdan ḳuş südiyle beslenüp âḫir
Ḳımız içdükde iẓhâr eyledi küfrâne inkârı

29 Ni'am-perverde-i Rûsum deyü söylerdi bî-pervâ
Bir iki gün yiyüp içmekle ḫûk u ḫamr-ı küffârı

30 Geyüp ḳuzġun siyâhî câmeler râhib gibi ṣatmış
Teşebbüş idecek esbâbdur eṣvâb-ı füccârî

31 Niḳâbıyla 'uyûbın setre sa'y eylerdim ammâ kim
Yüzinden perde ṣıyrıldı beyâna çıḳdı esrârı

32 Rodos'da bâġı mesken eylemişdi bâġî-i ḫâ'in
Getürdüm ḳal'a-bend itdüm o çaḳır gözli mekkârı

33 Keyânî 'add iderken kendüsin bir mâkiyân buldı
Gelince gûşına bâng-ı ḫorôs-ı ṣubḥ-ı bîdârî

34 Fıransız ḳonsolosı dâr-ı melcâsın penâh itdi
Cihânı başına teng eyleyince ḫavf-ı berdârî

35 Ṣoyundı câme-i Tersâya girdi geydi ters eṣvâb
Ezelden ḫılḳati böyle libâs-ı 'ârdan 'ârî

[355]

36 Daḫîl olmaġı ṛnu'tâd eylemişdi ecnebîlere
Ḫıyânet ile medḫûl oldıġından kâr u girdârı

37 Getürdi şeyn şân-ı ḫânedân-ı Âl-i Cengîz'e
Ḳabûl itmez esâtîn-i selâṭîn ol tebeh-kârı

38 Hezârân manṭıḳu'ṭ-ṭayr oḳudum çıḳmam didi âḫir
Ḳanad ṣaldı görince ḍarb-ı tôp-ı heft-ḳanṭârı

39 Ṣanurdı kendüyi şâhîn güncişk oldı ḫavfından
Görince ḳara ḳuşlar gibi ṣayyâdân-ı ḫûn-ḫârı

40 Amân ḫaṭṭ-ı cenâḥ-ı merḥamet eyleñ deyüp ol dem
Ġurâb-ı rû-siyâh-âsâ iderdi nâle vü zârı

41 Eger ḥaddin bilüp ayılmayup serkeşlik itseydi
Çeküp ġaddâremi ṣad-pâre eylerdim o ġaddârı

42 Kerîm Ḫân gibi bir ferzâne-vârî şâhı mât idüm
Sürüp meydân-ı ferzendîde birḳaç esb-i reh-vârı

43 Didüm öyle celâlî-sîrete kendü lisânınca
Tuvâ-yı devlet-i ḫo der-şeh-i mârâ çi pindârî

44 Kelâġ u zâġ ṣandım aña nisbet bu daġal-bâzı
Ḳanadın ḳuyruġın yoldum bilindi ḥadd ü mişvârı

45 Derûn-ı ḳal'aya idḫâl idince çıḳdığı yerden
Nezâketle ḳonaḳ virdim ḥiṣâr-ı ḥabs-i dizdârı

46 Egerçi murġ-ı zîrek ẓann iderdi kendüsin ammâ
Taḥammül eylesün ṭutdum duzaġ ile o ferrârı

47 Dü-nîm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslâmı
'Urûḳında nümâyân oldı şimdi tebżî minşârı

48 Ḳırım ḫalḳı ider ol dûzaḫî ile teṭayyur kim
Kef-i ġaddâra virdi öyle mülk-i cennet-âṣârı

49 O ṭâvûs-ı caḥîmi ṭâ'ir-i meş'ûmdur bildim
Uçınca murġ-ı cânı zevḳ u şâdî ṭutdı aḳṭârı

[356]

50 Feleklerden melekler de anı raḥm eyleyüp gûyâ
Ebâbîl-i felâket başına yaġdurdı aḥcârı

51 Fesâneyle çalar çarpar ṣanursuñ sâḥa-i mülküñ
Çapul virdi diyâr-ı 'ömrine baḫt-ı nigûn-sârı

52 Ṣabâ-reftâr dirlerdi ezelden ḳavm-i Tâtâr'a
Dübûr itdi bunuñ reftârını âṣâr-ı idbârı

53 Beşâret-gûne kâġıdlar uçurdum dergeh-i ‘adle
Kebûterle iṭâre itdim aḫbâra bu iḫbârı

54 Şehen-şâhâ kerâmet-destgâhâ âsumân-câhâ
Saña ‘avn-i Ḫudâ âsân ider her kâr-ı düşvârı

55 Tefe''ül eyledim ġâlib olursun cümle a‘dâya
Ġazâ-yı ekber itdüñ ḳatl idüp ol nâ-be-hencârı

56 Moġolistân'a gitse deşt-i Ḳıpçaġ'a firâr itse
Yine iḫżâr iderdüñ gönderüp bir iki Tâtârı

57 Sen ol ḫurşîd-rif‘atsın ki evc-i i‘tibâruñda
O gûne ḫâk-sâruñ ḳadri yoḳdur żerre miḳdârı

58 Nice tâb-âver olsun ḍarbuña bir öyle ṭâġî kim
Dü-nîm itmiş cihânda bîm-i tîġuñ nice kühsârı

59 Ḫas u ḫâşâkdan gülzâr-ı iclâlüñ müberrâdur
Çıḳarduñ bâġ u râġ-ı şevketüñden ḫâr-ı dîvârı

60 Mülûk-i çâr-eṭrâf eyleyüp dergâhuña rû-mâl
Cenâb-ı Ḥaḳ saña fermân-ber eyler çâr u çâsârı

61 Hezârân ḳal‘anuñ ḳuflin açarsın dest-i nuṣretle
Gelür dergâhuña tâ bâbu'l-eyvânuñ anaḫdarı

62 Ne ḳuşlar ḳondururdum gül-nihâl-i vaṣfuña ammâ
Felek âvâre-i ġam eyledi murġân-ı efkârı

63 Nice te’sîs-i ebyât eylesün mi‘mâr-ı endîşem
İder gerdûn-ı dûn her dem mücâzât-ı Sinimmârî

[357]

64 Ḳażâ ḥükmince ḳahr-ı dehr ile ṭayyu's-sicil-âsâ
Belî ṭayy eylemişdim çoḳ zamân ṭûmâr-ı eş'ârı

65 Ümîd-i neyl-i iḥsânuñ getürdi şevḳe ḫünkârım
Yine pîrâne-ser aldım ele dîvân u ṭûmârı

66 Taṣannu' itmeyüp ancaḳ veḳâyi'-nâme ṭarzında
Getürdüm silk-i imlâya bu nev-naẓm-ı güher-bârı

67 Sezâdur vaṣf-ı şâhîde bu naẓma dinse Ṭayyâre
Ki böyle ḳuş dilince eyledim ta'bîr ü teẕkârı

68 Fetîl-i şem'-i baḫtım gerçi itdi rûzgâr iṭfâ
Çerâġ it pâdişâhım bir nefesle bu emek-dârı

69 Hüner-mendân-ı 'âlem şeş-cihetde iftiḫâr itsün
Efendim sitteden manṣıbla şâd eyle bu nâ-çârı

70 Bilürler levḥ-i sînem taḫta-i meşḳ-i ma'ârifdür
Eger ser-levḥa olsam kimse itmez ṭa'n u inkârı

71 Bu germiyyetle Sünbülli ṣuyında bir ġazel yazdım
Görüp ḫoy-gerde ruḫlarda ter olmuş zülf-i dildârı

72 Yine ṣayd eyledim bir 'işve-bâz-ı kebk-reftârı
'Acâyibden şikâr aldım disem şâyestedür bârî

73 Temâşâya çıḳar ḳumrî ser-i serv-i çemân üzre
Tezerv-i ḫoş-ḫırâmım gâhî geşt itse çemen-zârı

74 Müsellem ṭurna telli ispirî bir yüriceḳdir kim
Uçurdum murġ-ı 'aḳlım çâre yoḳ oldum hevâ-dârı

75 ʻAceb âyîne-i devrânda görmüş var mıdur bilmem
Şeker-leblerle böyle ṭûtî-i şîrîn-güftârı

76 Ṣabâ ile vezân itdim semâya hüdhüd-i şevḳi
Getürseydi dile bârî peyâm-ı vuṣlat-ı yârı

77 O süglün gibi şûḫuñ cünbişinden bî-ḳarâr olmuş
Meger bîhûde bîhûde ṣanurdum nâle vü zârı

[358]

78 Nesîm-i luṭf-ı şâhîden açıldı ġonca-i kâmım
Çekerdim bülbül-âsâ gerçi çoḳdan miḫnet-i ḫârı

79 Du'â-yı devlet ü iclâline ḥaṣr itdim ey Vehbî
Miṣâl-i murġ-ı ḥaḳ-gû ṣubḥ u şâm evrâd u ezḳârı

80 Mü'eyyed şân u şevket eyle iḳbâl ü sa'âdetle
Ḫudâ taḫtında dâ'im eylesün şâh-ı cihân-dârı

81 Mu'allâ baḫtınuñ ḫurşîd ü mâh-ı 'âlem-ârâ-veş
Cihânı rûz u şeb tâbende ḳılsun feyż-i envârı

82 O ḫâḳân-ı mu'aẓẓam ser-be-ser dünyâyı feṭḥ itsün
Ser-i a'dâsı olsun ṭu'me-i şemşîr-i ḫûn-ḫârı

83 Muẓaffer eylesün ṣadr-ı mu'allâ-ḳudreti Mevlâ
Hemîşe cünd-i imdâd-ı İlâhî olsun enṣârı

84 Hemân târîḫler yazsun bu kemter 'abd-i dergâhı
Fütûḥâtuñ pey-â-pey müncelî olduḳça âşârı

Velehû Ṣâḳıb Efendi

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Pâyâna irmedi ġam-ı hicrân tükenmedi
'Ömrüm tükendi fürḳat-i cânân tükenmedi

Şâ'ir-i Mâhir Kîlârî Rikâb-dâr Yâver Ḥasan Beg

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ne cânlar yaḳdıġın ol âfetüñ dil-gîr olandan ṣor
Naṣıl silḥ itdigin 'uşşâḳına teshîr olandan ṣor

2 Ne bilsün zâhid-i nâdân anuñ naḳş-ı dil-ârâsın
O şûḫuñ ṣûretin bir ḳalbine taṣvîr olandan ṣor

3 Felâṭûnlar ḳalur 'âciz bilinmez 'aḳl ile ḥâlim
Benim rüsvâlıġım 'aşḳ içre pür-tedbîr olandan ṣor

4 Degül nân-ḫâregân ġam-ḫâre-gânın ekşerin bilmez
Bu 'aşḳuñ mâyesin 'aşḳ ile pür-taḫmîr olandan ṣor

5 Çekilmez bir kemân-ı saḫtdur Yâver belâ-yı 'aşḳ
Felek ḫamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan ṣor

[359]

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ẓuhûr-ı mûy-ı nev-ḫîzüñ ruḫında nûrdan gördüm
Şiken ol ḫurde-ḫaṭṭı 'aynek-i billûrdan gördüm

2 O meh-rûnuñ hilâl-i yek-şebe bârîk-i ebrûsın
Yaḳın gelmezden evvel kimseye ben dûrdan gördüm

3 Meger bûs-ı leb-i sâḳî ṣabûḥ-ı ṣubḥ-ı 'işretmiş
Bu ṭarz-ı tâze mey bir müdmin-i maḫmûrdan gördüm

4 Didim yâre dehen temkîni gördükde ḫaṭ-âvere
Bu şekker bâdeyi ḥâlâ hücûm-ı mûrdan gördüm

5 Hemân gûyâ ki Yâver ḳadre irdim nûra ġarḳ oldum
Beyâż ol gerdeni kim ol siyeh semmûrdan gördüm

Velehû Ḳıṭ'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ey ḳaşı yâ ġalibâ baġrım hedef ẓann eyledüñ
Sînem üzre biñ ḳadar oḳ var geçenden mâ-'adâ

2 Nice câm olmuş şikeste nice Cem olmuş ḫarâb
Ḳalmamış bezm-i cihânda az içenden mâ-'adâ

Velehû Ferd

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

İḫtiyârımla ḳazandım senüñ 'aşḳuñ cânâ
Ne ḳadar cevr ü cefâ eyler iseñ az baña

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

Bî-cân olayım ġamze-i ḫûn-rîz-i müjeñle
Cânım gibi sevmezsem eger ben seni cânâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

El-amân ey çeşm-i ḥasret bir gice olsun nolur
Ḫâba varsañ belki rü'yâda görürsüñ ol mehi

Sâbıḳ Taḫallüṣ iden ve Ba'żen 'Ârif Maḫlaṣını İḫtiyâr iden ve Ḳoyunyayan Şöhretiyle Meşhûr Olan Ḳurşuncıbaşı-zâde Çuḳadâr Aġa Kîlârî Eyyûbî Meḥmed 'Ârif Aġa

Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Ḥalḳa-i zühde çeker nefs-i bedi ḍîḳ-ma'âş
Râh-ı vâsi'de olur pîçişi mârın efzûn

[360]

Velehû Ḳıṭ'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Yandıran âteş degil nâr-ı firâḳuñdur beni
Ber-hevâ iden hevâ-yı iştiyâḳuñdur beni

2 Gel niṣâr itdüm vücûdı ḫâk-i pâya rûz u şeb
Âb-ı vaṣluñ ile şâd itmek merâḳuñdur beni

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Duḫt-i rez meşrebime uymadı Sâbıḳ ben de
İtdim ıṭlâḳ şelâşeyle bıraḳdım bu gice

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Âdemi bende iden luṭf u keremdür yoḫsa
Pâdişâh eyleyemez bende-i âzâdeyi ḳul

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yüzde birin gibi üftâde bulunmaz Sâbıḳ
Kimi var nâ'il-i bûs-ı ruḫı benden ġayri

Velehû Ġazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dil viren dilber-i dânâ-dile dil-gîr olmaz
Sâde efsûn u fesâneyle de teshîr olmaz

2 Ne cihân-dîdeleri eyledi ḫâb-âlûde
Çeşm-i mestânesi bir vechile ta'bîr olmaz

3 Mû-be-mû diḳḳat idüp bu gice Bihzâd-ı ḫayâl
Çîn-i zülfe didi şebbû gibi taṣvîr olmaz

4 Yâ ne mümkin bu zebân vaṣf ide zîbâ ruḫını
Bûy-ı gül ṣûret ile ḳâbil-i taḥrîr olmaz

5 Yoḳdur 'Ârif o hümâ-meşrebi ṣayda tedbîr
Kimsenüñ dâm-ı ḫayâlâtına naḫcîr olmaz

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Sevâd-ı ḫâl-i müşg-engîz kim tâ rîz-i kâküldür
Girih pür-pîç-i ḫâbım her gice hep toḫm-ı sünbüldür

İzmîdî Ḫazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Ḳâdîsi Balṭa Lîmânlı Meḥmed ʻÂrif Efendi

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Olaldan maġz-ı çeşmim bûy-yâb-ı laʻli ḥasretle
Sirişk-i germ penbe-sûzdan mînâ-yı pür-müldür

2 Cihân-gîr oldı devr-i şuʻle-i âvâze-i zencîr
O kim berḳ-i cünûn-ı ʻaşḳ ile âteş-zen-i güldür

3 İder bezmi dü-bâlâ güft-gûy-ı neş'e-i ser-şâd
Leb-i nâb-ı ṣurâḥîden nevâ-sencî-i ḳulḳuldür

4 Olur medd-i yem-i iḥsânı ʻÂrif dîgere ammâ
Baña mevc-i nigâhı cevher-i tîġ-ı teġâfüldür

[361]

Recâ'î-zâde Kîlârî Muṣṭafâ Sâmil Efendi

Enderûndan Evvelâ Dîvân-ı Hümâyûn Ḳalemine Çerâġ Olaraḳ Mu'aḫḫaran Bâb-ı ʻÂlî Tercüme Oṭasına Naḳl Olunan Recâ'î-zâde Kîlârî Muṣṭafâ Sâmil Efendi

Ġazel

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Gözümde rûz-ı rûşen târdır çeşm-i siyâhuñdan
Dilim ḥasretle pek bîmârdır çeşm-i siyâhuñdan

2 Ḳarardı hep ḫayâl-i ḫâl-i ruḫsâruñla çeşmânım
Daḫi çoḳ dem ki meyli vardır çeşm-i siyâhuñdan

3 Perîşân ḥâlime ḫâ'in de olsa raḥm ider ey şûḫ
Dil-i bî-çâre çoḳdan zârdır çeşm-i siyâhuñdan

4 Gözüm görmez iken aṣlâ cihânı ḳara baḫtımdan
Baña bir ḳat da şimdi ṭârdır çeşm-i siyâhuñdan

5 Müjeñ göz göz idüp Sâmil gibi bu çeşm-i giryânı
Dilim ḥasretle pek bîmârdır çeşm-i siyâhuñdan

Velehû Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Bir nigâhuñ şimdi biñ dürlü 'inâyetdür baña
Rûyuñı her vechile görmek sa'âdetdür baña

2 Fürḳatüñ ey mâh-rû îrâṣ-ı ḥüzn eyler dile
Ḫânemi her laḥẓa teşrîfüñ meserretdür baña

3 Âb-ı ḥayvân mı nedür çâh-ı zenaḫdânuñ senüñ
Vâṣıl olmaḳ ẓulmet-i cevrinde devletdür baña

4 'Azm-i gülşen itdigüñ aġyâr ile gûş itmeyem
'Âşıḳ-ı nâ-kâmıñım ey gül rezâletdür baña

5 Râḥ-ı 'aşḳuñda yeter ḫamyâze çekdim ey perî
Terk-i 'aşḳuñ ba'd-ezîn cây-ı selâmetdür baña

6 Ârzû-yı rûy-ı meh-tâbuñ ider dil dâ'imâ
İctinâbuñ şimdi derd-efzâ-yı ḥasretdür baña

7 Kim çekerdi âşikâre nisbetüñ göñlüm gibi
Gizlemem ben çekdiren 'aşḳ u maḥabbetdür baña

[362]

8 Âh-ı serde başladan âteşli feryâd itdiren
İtdigim evvel senüñle germ-ülfetdür bana

9 Tîġ-ı istiġnâsı pek çoḳ yâre açdı göñlüme
Dâġ-ı sîne Sâmilâ dâġ-ı nedâmetdür bana

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Çeşm-i 'ibretle bugün 'âlemi süzdüm yatdım
Ṭa'na ḳaldımdı biraz aġzımı büzdüm yatdım

2 O mehüñ keştî-i vaṣlında olup bir eyyâm
Baḥr-ı fürḳatde bulup kendimi yüzdüm yatdım

3 Mey ü maḥbûb ile ben zevḳe baḳup tâ-be-ṣabâḥ
Şu ġamuñ mâderini bu gice düzdüm yatdım

4 Yârdan geçdi ṣanurdı beni çingâne raḳîb
Ṣarılup göz göre ben kâfiri üzdüm yatdım

5 Sâmilâ 'ayn-ı ḥayâlimde degül naḳş-ı cihân
Çeşm-i 'ibretle bugün 'âlemi süzdüm yatdım

Bir Eczâcı Beççe Ḥaḳḳında Söyledigi Ġazeldir

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Meyl-i küllî itdi dil eczâcı bir şûḫa 'ayân
Ḥabb-ı sevdâ-yı bana yutdurdı kâfir nâ-gehân

2 Ḥalḳa-i zülfi degil ef'î merâḳa ṭoḳunur
Semm-i ḳâtil ġamzesi ḥâl-i ruḥı tiryâḳ-i cân

3 Puḫtedir eczâ-yı cismim nâr-ı ‘aşḳıyla anuñ
Saḫḳ ider dâ’im havân-ı ġamda cânım ol cüvân

4 Şerbet-i vaṣlın ṣunınca raṭb u yâbis söyledim
Derde tertîb-i devâ itdi ṭabîb-i nükte-dân

5 Sulfata mânend-i ten ḥalvâ-yı ḳudret gerdeni
Ḫaddi Loḳmân rûḥıdur nuṭḳı baña rûḥ-ı revân

6 Gösterür leyn-i mizâcı pek de gelmez ülfete
‘İşve-i sîm-âbdur ‘uşşâḳa kârı her zamân

[363]

7 Şîve-i Rûm eyler ammâ ki ‘araḳ-rîz-i ḥicâb
Vaṣlına iksîr-i a‘ẓamdur dimiş kîmyâ-gerân

8 Çekdi inbîḳ-i derûnumdan ‘alâ’iḳ rûḥını
Ṭoldırup tîz-âb-ı ‘aşḳın başladı cevre hemân

9 Mezc idüp ma‘cûn-ı endîşeyle efyûn ḫâlini
Sâmilâ bu neş’eden dil idemez derk-i cihân

Mûmâ-ileyh Sâmil Efendi'niñ Nûrüddîn-i Cerrâḥî Ḥażretleri Ḥaḳḳ-ı ‘Âlîlerinde Söyledigi Ḳıṭ‘adır

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Ḳızışdur ḥalḳa-i tevḥîdi yansun ḳalb-i âteş-nâk
Fetîl almaḳsa maḳṣad ḳoyma elden öyle mışbâḥı

2 Yanup sızlarsa sîneñ yâreden râhında âh itme
Ṣarar hep merhem-i luṭfıyla Nûruddîn-i Cerrâḥî

Velehû Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Şâne-veş çâk eyledi ṣabrım edâ-yı perçemüñ
Ḫâṭırın ṣalḳım ṣaçaḳ itdi hevâ-yı perçemüñ

2 Necm-i gîsû-dâr-veş ḳırḳ yılda bir girmez ele
Koyver ey meh bâṣıram sürsüm ṣafâ-yı perçemüñ

3 Avrupa fes dâḫilinden tâ sevâd-ı a'ẓama
Olmada şûriş-fiken ṣıyt-i ṣadâ-yı perçemüñ

4 Hep şikenc-i ṭurradur çîn-i cebîn gördümse de
Ḳıl ḳadar rencîde olmaz mübtelâ-yı perçemüñ

5 Ḫaṭṭuña tâb-âver olmuşdur dil-i Sâmil gibi
Şâne-veş çâk eyledi ṣabrım edâ-yı perçemüñ

Velehû Ġazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Bî-külfet imiş ülfet-i ḫûbân-ı zamâne
Rûḥ oldı baña ülfet-i ḫûbân-ı zamâne

2 Dil-ḫânede pek ṣıḳleti var âteş-i 'aşḳuñ
Sûz-efgen ola keşret-i ḫûbân-ı zamâne

3 Gezmekde göñül şehri perîşân mütelâşî
Añmış bizi cem'iyyet-i ḫûbân-ı zamâne

4 Ḳalb oldı ḥiyel şimdi ġazel diñlemez eṭfâl
Çil aḳçeyedür raġbet-i ḫûbân-ı zamâne

5 Meftûnum amân ol meh-i âşüfte-mizâca
Vardur bize de himmet-i ḫûbân-ı zamâne

[364]

6 Müstaġraḳ-ı luṭf it beni sen ey şeh-i ḫûbân
Çekdirme baña minnet-i ḫûbân-ı zamâne

7 Ey tâze nihâlim ḳad-i bâlâñı görince
Pest oldı bütün ḳâmet-i ḫûbân-ı zamâne

8 Bilmezdi meḥâbîb-i Sitanbûl bu vefâyı
Dehrüñ keremi ġayret-i ḫûbân-ı zamâne

9 Çatdım bugün âmîzişş ile Sâmil o şûḫa
Bî-külfet imiş ülfet-i ḫûbân-ı zamâne

Ḳıt'a Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Resm-i ḥüsnin seyr idüp diḳḳatle Mi'mâr-zâdenüñ
Dil kiriş ḳaldı beni sevdâsı da itdi ḫarâb

2 Saṭḥ-ı ruḫsârın gören görmek ne lâzım hendese
Cismi mânend-i perî bir dilber-i 'âlî-cenâb

Kîlârî 'Alî Muḫliṣ Begefendi

Ma'den Vâlîsi Balṭacı Muṣṭafâ Paşa-zâde 'Ömer Beg-zâde Sır Kâtibi Muṣṭafâ Nûrî Paşa Ḫazîne-dârı Ḳonya Defter-dârı Kîlârî 'Alî Muḫliṣ Begefendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Verd-i nâzım ḳalb-i nâlânım hezâruñdur senüñ
'Âşıḳ-ı ḥasret-keş-i nâzük 'iẕâruñdur senüñ

2 Tâzelersin nev-be-nev de'b-i ḳadîmüñ yoḫsa kim
'Âşıḳa cevr itmek ey meh eski kâruñdur senüñ

3 Bellidür ey mû-miyânım nâṣiyeñ iẓhâr ider
Merḥamet şefḳat mürüvvet hep şi'âruñdur senüñ

4 Bülbüle taḳlîdi terk it ḥiṣṣe al pervâneden
Vuṣlat-ı dildâra mâni' âh u zâruñdur senüñ

5 Sîm şeklin gösteren destinde Muḫliṣ ol mehüñ
Eşk-i çeşm-i lûlü-i lâlâ-niṣâruñdur senüñ

Meşhûr Mü'eẕẕinbaşı Ḫazîneli Şâkir Efendi

Şarḳı

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

1 Ey nâzenîn-i dil-rübâ
Varım saña olsun feḍâ
Söyle nedür zevḳüñ baña
Tek sen ṣafâ eyle ṣafâ
Ey ṭıfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün aḳrânuñ saña

2 Ṣaf-bestedür efgendeler
Ḥâżır bezimde bendeler
Âfâḳa çıḳsun ḫandeler
Çalsun hemân sâzendeler

Ey ṭıfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün aḳrânuñ saña

[365]

3 Erbâb-ı ẕevḳle ülfet it
Ẕevḳ itmeyenden 'uzlet it
Nûrum efendim ḥürmet it
Rindlerle dâ'im ṣoḥbet it
Ey ṭıfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün aḳrânuñ saña

4 Yoḳdur bu devrüñ engeli
Âhengi üzredür teli
Şâkir ḳuluñla gitmeli
Her yerde bir ẕevḳ itmeli
Ey ṭıfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün aḳrânuñ saña

Ḫazîneli Besîm Beg

Şarḳı

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bezmi pür-nûr-ı cemâlüñ ile pür-tâb idelim
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim
Dil-i miḥnet-zedeyi bârî ṣafâ-yâb idelim
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

2 Şâhbâzım saña biñ cân ile oldum ḥayrân
İntiẓâr âteşine yaḳma derûnum her ân
Râh-ı teşrîfüñe baḳmaḳdayım ey âfet-i cân
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

3 Nâr-ı ḥasret ile iḳlîm-i tenim sûzândır
Ser-te-ser mülk-i derûn pâdişehim vîrândır
Meh yüzüñ görmeyeli ḫayli vaḳit nâlândır
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

4 Pek recâ eylerim ey dilber-i ḫurşîd-naẓîr
Külbe-i muẓlimini eyle Besîm'üñ tenvîr
İşte bedr olmuş iken pâdişehim mâh-ı münîr
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

Beglikçi ʻİzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Ḫazîneli Yaḥyâ İḥyâ Beg

Şarḳı

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Ṭalʻatuñla bezmi pür-nûr eyledüñ
Ḫâṭır-ı vîrânı maʻmûr eyledüñ
Dilden efkâr-ı ġamı dûr eyledüñ
Nâsı teşrîfüñle mesrûr eyledüñ

2 Câna kâr itmişdi hecr-i sîne-sûz
Luṭfuña olmuşdı herkes dîde-dûz
Ey veliyy-i niʻmet-i ʻâlem henüz
Nâsı teşrîfüñle mesrûr eyledüñ

3 Şimdi gözden oldı semt-i ġam nihân
ʻÂleme virdi ḳudûmüñ tâze cân
Şimdi leb-rîz-i sürûr oldı cihân
Nâsı teşrîfüñle mesrûr eyledüñ

4 Nûr-ı vechüñ virdi dehre zîb ü fer
Ḳalmadı ‘âlemde ġamdan hîç eṣer
Eyledüñ İḥyâ cihânı ser-te-ser
Nâsı teşrîfüñle mesrûr eyledüñ

[366]

Kîlârî Ṣâliḥ Aġa

Ḳıṭ‘a

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Âh itmez idik ṣabra dili râm idebilsek
Ṣabr eyler idik fürḳate ârâm idebilsek

2 Âyînemiziñ zerrece ḳalmazdı ġubârı
Bir kerre mey-i ‘aşḳa dili câm idebilsek

Ḫızır Aġa-zâde Sa‘îd Beg Merḥûmuñ Ele Geçen Âṣârıdır

Sulṭân ‘Abdulḥamîd Ḫân ḥażretleriniñ muṣâḥiblerinden Ḥalebli Ḫızır Aġa-zâde Meḥmed ‘Ârif Aġa'nıñ oġlı olup enderûn-ı hümâyûnda kîlâr-ı ḫâṣṣa aġaları ṣınıfına iltiḥâḳ ve isti‘dâd-ı mâder-zâdını kesb-i kemâle ḥaṣr u ṣarf ile miyâne-i emâṣilde iṣbât-ı istiḥḳâḳ iderek ba‘żı rüfeḳâ-yı müsta‘iddîne Fârisî ve muḳaddemât-ı ‘Arabî dersleri irâ’esiyle ḫâce-i encümen-i dâniş ü ‘irfân ve meydân-ı naẓm u neşirde müşârün-bi'l-benân oldıġından fażla pederinden vâriṣ ve mâlik oldıġı ḥüsn-i ṣavtı rikâb-ı hümâyûn çavuşları ve ḫâṣṣa mü’ezzinleri cemâ‘atine idḫâline sebeb olaraḳ biñ iki yüz ḳırḳ üç târîḫinde Râmî Çiftligi mevkib-i hümâyûnına sevḳ-i semend-i ‘azîmete semen-i vücûdı ḥâ’il olmasıyla Yeñi Sarây'da ḳalmış idi.

Âlüfte-i left-i ilbâ oldığından sarâyda tek ü tenhâ ṭurmayup istid'âsına mebnî senevî beş biñ ġuruş nân-pâre ile çerâġ ve eḳâribinden tersâne-i 'âmire emîni Ḥacı 'Alî Begefendi merḥûmuñ ṣaḥâbetiyle rehîn-i refâh olmaḳda iken ṣadr-ı esbaḳ Ḫusrev Paşa'nıñ evvelki ser-'askerliginde biñ iki yüz ḳırḳ altı târîḫinde Ṣofya mevḳi'inde taḥaşşüd iden sipâhî alâyları müdîrligine ve ḳırḳ yedide serdâr-ı ekrem Aġa Ḥüseyin Paşa refâḳatiyle Anaṭolı'ya i'zâm olunan ordu-yı hümâyûn alâylarından ba'żısınıñ emr-i idârelerine me'mûr olduḳdan ṣoñra der-sa'âdete 'avdetle bâ-rütbe-i müşîrî ḍarb-ḫâne-i 'âmirede nâẓır-ı maraẓiyyü't-tedbîr ve ḥaḳîḳatü'l-ḥâl Ḥâtem-semîr olan 'Alî Rıżâ Efendi merḥûmuñ himmetiyle Aḳṭaġ ma'den-i hümâyûnı keşf ü mu'âyenesi me'mûriyetinden,

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Aḳṭaġ'da ḳara baḫt ile ḫûnâb-ı eşkimi
Çoḳ eyledim nişâr sefîd ü siyâh u sürḫ

ḥasb-i ḥâlini îrâd ve żeheb-i ḫâliṣü'l-'ayârı ḫaṣlet-i mâder-zâdîsini züyûf-ı sû'-i isti'mâl ü iktisâddan 'arż-ı i'râż u iḫtirâs ṭarîḳasındaki revâc-gâh-ı bâzâr-ı istiḳâmetde dâd u sitâd-ı ṣadâḳati ictihâd iderek yüzinüñ aġıyla 'avdet ve elli birde nâẓır-ı müşârün-ileyhiñ dest-yârî-i luṭf [367] u himmet-i ḳadr-dânîleriyle silk-i ḫâcegâna dâḫil ve,

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)
Cihânda bâ'iş-i rif'at efendi himmetidir

evcinde pervâza âmâde vü ḥâżır olmuş iken,

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Âsiyâb-ı felegiñ gerdişine girmeye gör
Gösterür döne döne âdeme biñ dâne belâ

vech-i melâli verâ-yı perde-i taḳdîrden bedîd ya'nî elli iki ramazânınıñ yirmi dördünci bâzâr güni Ayaṣofya Câmi'-i Şerîfi minberi dibinde tenvîr-i ṣı-

yâm ve ḳıyâm itmekde oldıġı ve ol gice ṣâḥib-i terceme-i ḥâliñ iftiṭârına med'uvv bulundıġı ḥâlde ṣâ'ir-i müşârün-ileyhiñ,

(Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün)

Görmek dilerseñ 'âşıḳ 'aynıyla Kerbelâ'yı
Minber dibinde gel gör Seyyid 'Alî Rıżâ'yı

merṣiyesi müfâdınca efendî-i müşârün-ileyh ḫançer-i ġadr-i nemek-be-ḥarâmî te'ṣîrinden şehîd ve ẓuhûr-ı mevâ'îd-i Cenâb-ı Ḫudâvend-i Vaḥîd'e intiẓâren vâṣıl-ı sarây-ı firdevs-i sa'îd ve a'lâ-yı 'illiyyîn-i ḥûr-ı 'în ile icrâ-yı 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd eyleyecegi mübâşeretiyle şitâbân-ı behişt-i berîn ve mûmâ-ileyhiñ müşîr-i müşârün-ileyhe olan farṭ-ı maḥabbeti ilcâsıyla kederinden ser-nihâde-i bâlîn-i bîmârî vü enîn olaraḳ,

(Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûl)

Çünîn râst resm-i sipenc-i sarây
Yekî çün deved dîger âyed be-cây

me'âlinden ḳalb-i melîline ḳuvvet ve vücûd-ı 'alîline miknet-i ḥareket virüp çünki bu bâdire-i nâdire sarây ḫalḳınıñ naẓarda süḳûṭı hengâmına teṣâdüf itmesi ḥasebiyle mûmâ-ileyh isti'dâd-ı fıṭrîsini enẓâr-ı vükelâya 'arża vâsıṭa-i bâsıṭa taḥarrîsinde iken ol zamân ser-'asker bulunan dâmâd-ı evvel-i ḥażret-i Maḥmûd Ḫânî Çerkes Ḫalîl Rif'at Paşa'nıñ 'ilm ü kemâl ve edebiyyâta meyyâl olması edîb-i mûmâ-ileyh gibileriñ imtiyâzına müsâ'id oldıġından mûmâ-ileyhi istiṣḥâb ile encümen-i laṭîfinden maḥẓûẓ ve bezm-i irem-i muṣâḥabet-i ḥakîmânesinden nâ'il-i nişâb-ı ḥuẓûẓ oldıġı ḥâlde muḳteżâ-yı mecbûliyyet-i ḳadr-şinâsîleri üzere mûmâ-ileyhiñ iḳdâr u refâhına himmet itmek taṣavvurında iken iki nefer-i nemmâm-ı müstaḥaḳḳu'l-intiḳâm ser-'asker-i müşârün-ileyhe ṣâḥib-i tercemeniñ şe'âmetinden baḥişle ḥüsn-i naẓarını taḥvîle iḳdâm ve bu aralıḳ Pertev ve 'Âkif Paşalarıñ daḫi gösterdikleri ri'âyet ü raġbetine mebnî bunlara mülâzemet ve aḥvâl-i mâżiye vü âtiyesini mi'yâr-ı i'tibârda muvâzene vü ḥisâb itmek hen-

cârında ẕehâb u iyâb eylemekde oldıġına ma'ârif-düşmen olan ba'ż ġammâz mümâna'at emeliyle si'âyet itdiklerini tecessüs ve sû'-i te'ṣîri emârât u 'alâyimini taḥassüs itdigini bu 'âcize beyân u ḥikâye eylemekle ez-behr-i tesliyet muḳteżâ-yı ṣuver [368] ü emṣâl-i rûzgâra dâ'ir ḫayli şeyler îrâd u ifâde olunmuş ise de,

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)
Mûmyâ-yı tesliyet hergiz müfîd olmaz baña

vehminden kendüsini alamamaġla teḳâżâ-yı ḳalb-i ḥazînden ḳâlebi fütâde-i ferş-i bîmârî vü enîn ve sene-i mezkûrede müteveccih-i semt-i behişt-i berîn olaraḳ Eyyûb ḳaṣabasınıñ Bahâriyye Câddesi yesârındaki maḳbere-i müslimîne tedfîn olundı. Raḥmetullâhi 'aleyhi raḥimehümullâhu 'aleyhim ecma'în.

Mûmâ-ileyh mebâdî ve maḳâṣıd-ı şi'r ü inşâda üstâd dinmege lâyıḳ ve mezâyâ-yı kütüb-i edebiyye ve ḫayâlât-ı Fârisiyyede emsâline fâ'iḳ ve eş'âr-ı şîrîn-güftârda ekṣer-i şöhret-şi'ârân-ı şu'arâ-yı 'Oṣmâniyyeyi sâbıḳ bir şâ'ir-i mâhir-i nâzük-ṭabî'at oldıġı miṣillü rûḥı ḫafîf, ṭab'ı laṭîf, edâsı ẓarîf, lisânı ḥaṣîf, nüktedân u 'arîf ve mâ'ide-i ikrâmı aḥibbâsına müheyyâ bir ẕât-ı ḳadr-şinâs-ı âlûf u elîf oldıġından meclisi müzdaḥam-gâh-ı ḫayl-i ẓurefâ ve her nev' 'ulûm u fünûn ve edebiyyâtıñ mahâret-i mâhiyyetinden baḥṣe münḥaṣır u müsâ'id ḥaḳîḳaten bezm-i Bayḳarâ dinmege şâyân bir encümen-i ma'ârif-pîrâ olup bu ċem'iyyet-i celîlede egerçi ekṣer müşâ'are cereyân itdigi ḥâlde şâ'ir-i mûmâ-ileyh şi'ri pek de mühimsemeyüp aḫyânen ṭab'-ı ma'ârif-neb'inden cereyân iden âb-ı zülâl-i âṣâr-ı ḳalemiyyesi maḳbûl-i ṭıbâ'-ı 'urefâ ise de ḥıfẓ ü żabṭına 'adem-i teḳayyüdle tedvîn ü ictimâ'ına raġbet itmediginden aḥibbâ-yı ṣâdıḳasından dâne-çîn-i maḥâfil-i üdebâ ve mütelezziz-i ni'met-i celîle-i ḥüsn-i vefâ bu bî-nevâ Ṭayyâr-zâde Aḥmed 'Aṭâ merḥûm-ı mûmâ-ileyh raḥmetullâhi 'aleyh ḥaḳḳında żerî'a-i raḥmet ve üdebâ-yı ebnâ-yı zamâna bir ḫıdmet olmaḳ ve merḥûmuñ nâmı cerîde-i 'âlemden ḳâbil-i maḥv u ḥakk olmamaḳ arzûsıyla bezm-i İrem-nazîrinde bulunduḳça sünûḥ iden ezhâr-ı eş'ârını ictinâ ve ḳayd u żabṭ ile şâ'iriñ lisânından ṣudûr eyledigi gibice biraz müntaḫablarını işbu cild-i ḫâmise dercine i'tinâ eyledim.

Münâcât-ı Ḥażret-i Ḫâlıḳ-ı Mevcûdât

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Mebde'-i evvelîn olan Allâh
Neş'e-i 'âlemîn olan Allâh

2 Ġâfirü'ẕ-ẕenb ḳâbilü't-tevbe
Melce'-i müẕnibîn olan Allâh

3 Ne diyem hep bilürsin aḥvâlim
Baña benden yaḳîn olan Allâh

4 Bir ġarîb 'abdim 'âciz ü aḥḳar
Ey ġarîbe mu'în olan Allâh

[369]

5 Merḥamet ḳıl Sa'îd-i maḥzûna
Erḥamu'r-râḥimîn olan Allâh

6 Keremüñle du'âmı eyle ḳabûl
Ey mucîb-i mübîn olan Allâh

Naẓîre Be-Münâcât-ı Ḥażret-i Şems-i Tebrîzî

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

1 Ey ṣâḥib-i kevn ü mekân
Dermânde-em feryâd-res
Vey dest-gîr-i 'âcizân
Dermânde-em feryâd-res

2 Terk itdi bezm-i şevḳi dil
Fikr itmez aṣlâ ẕevḳi dil
Artırdı nâr-ı 'aşḳı dil
Dermânde-em feryâd-res

3 Ġam gûşesinde çâre-ḫâh
Bir ḫasteyem ḥâlim tebâh
Şâyân-ı luṭf it yâ İlâh
Dermânde-em feryâd-res

4 Nâ-şâd ḳaldım ġamla ben
Mu'tâd ḳaldım ġamla ben
Bî-dâd ḳaldım ġamla ben
Dermânde-em feryâd-res

5 Ḥayretle bilmem 'âlemim
Farḳ eylemem ẕevḳ u ġamım
Sûra bedel ḳıl mâtemim
Dermânde-em feryâd-res

6 Keştî-i 'aḳlı ṣaldı dil
'Ummân-ı 'aşḳa ṭaldı dil
Ġarḳ oldı şimdi ḳaldı dil
Dermânde-em feryâd-res

7 Yâ Rab Sa'îd çün ḫâr u ḫas
Pâ-mâl-i ġamdır her nefes
Maẓlûma sensin dâd-res
Dermânde-em feryâd-res

Nâ-tamâm Na't-ı Cenâb-ı Peyġamberî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Güzel gösterdi bir nûn ile vechüñ nûr-ı Raḥmânî
O nûna noḳṭa-i raḥmet femüñdür yâ Resûlallâh

Berây-ı İstid'â-yı İntisâb-ı Ḥażret-i Mevlânâ

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Saña ḳaldı işim her dü-cihânda
Amân yâ Ḥażret-i Mollâ daḫîlek
Ḳolu baġlu ḳulum bâb-ı emânda
Amân yâ Ḥażret-i Mollâ daḫîlek

2 Göñül ḫâhişde dürlü dürlü derde
Nefes çekmekde çeşm-i câna perde
Ḳuluñ bî-çâre ḳaldım ara yerde
Amân yâ Ḥażret-i Mollâ daḫîlek

3 Yüzüm yoḳ ḥadden aşḳın cürm ü 'iṣyân
Derûnı ḳaplamış derd-i firâvân
Saña düşdüm senüñdür ġayri iḥsân
Amân yâ Ḥażret-i Mollâ daḫîlek

4 Dü-çeşmim ḫâb-ı ġafletden ıraġ it
Sa'îd'e bezm-i 'irfânı duraġ it
Uyandır cânımı bir ḳul çerâġ it
Amân yâ Ḥażret-i Mollâ daḫîlek

[370]

Ġazeliyyât

Ḥarfü'l-Elif

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 İtmedi gitdi eṣer nâle-i cân-kâh saña
Merḥamet virmedi mi Ḥażret-i Allâh saña

2 Nâlem itmiş seni ḫâbîde-i ḫâb-ı naḫvet
Ġâlibâ ninni gelür âh-ı seḥer-gâh saña

3 ‘Âḳıbet ‘ömrimi ḥüsnüñ gibi ḳılduñ itlâf
Ḳaldı sermâye amân âh baña vâh saña

4 Beni şâd eylemedüñ bir kere inṣâf eyle
‘Acabâ neyledim ey ṭâli‘-i bed-ḫâh saña

5 Dögünür bî-ḫaberâne düşen elbette Sa‘îd
Ẓannıma rehber olur bu dil-i âgâh saña

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Reh-i ümniyye-i ‘âşıḳ degülken cây-ı istiġnâ
Niçün bilmem bu yolda çekdi kendin pây-ı istiġnâ

2 Ne ḥikmet göz yaşım çaġlar aḳarken yâri añdıḳça
Yine her ḳaṭresinde mevc urur deryâ-yı istiġnâ

3 Bisâṭ-ârâ-yı nâzım dâmen-i Ḳâf-ı tecâhülde
Nola bâlînim olsa şehper-i ‘anḳâ-yı istiġnâ

4 Tükendi ṭâḳatim nâzuñ tükenmez ey felek-meşreb
Ṣabâḥ oldı daḫi itmezsin isti‘fâ-yı istiġnâ

5 Hemân sen itme istiġnâyı ey naḫvet-nigeh yoḫsa
Sa‘îd'üñ lafẓen istiġnâsı istiġnâ-yı istiġnâ

Ḥarfü't-Tâ

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 İdicek mevc bu şeb dilde miyâh-ı ḥasret
Eyledim balır-i sirişk içre şinâh-ı ḥasret

2 Gözüm ardımda ḫayâlüñ daḫi gözden gitmez
Pâyına baġlı mıdur medd-i nigâh-ı ḥasret

3 Dâne dâne añup aḥbâbımı âh itmiş idim
Ḫırmen-i ṣabrı ṭutuşdurdı o âh-ı ḥasret

4 Ḫûn-ı dil şaḳḳ-ı cigerle yazarım mektûbı
Ḥuccet-i ʻaşḳıma olmaz mı güvâh-ı ḥasret

5 Çeşm-i dünyâ ile aḥbâbımı bir bir göster
Eyleme ʻömrimi yâ Rabb tebâh-ı ḥasret

6 Ḥażret-i Hâdî-i Muṭlaḳ var iken ḳorḳma Saʻîd
Ṭoġrılur memleket-i vuṣlata râh-ı ḥasret

Ḍarb-ḫâne-i ʻÂmire Müşîri Rızâ Efendi'ye Müşîrlik İḥsân Olunduḳda Tebrîke Giderken Yolda Söyledigi Ġazeldir

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 İdüp ebrûsın ol şeh-nâza me'mûr-ı müşîriyyet
İder her ʻişvede biñ ḥükm destûr-ı müşîriyyet

[371]

2 Gelince ḫaṭṭı bir ḳat daḫi oldı ḥüsni bâlâ-ter
Müşârün-bi'l-benânım aldı menşûr-ı müşîriyyet

3 Müşâr olduḳça ḥüsn-i ṣûreti mir'ât-ı ʻâlemde
Nigâhı olmasun yâ Rabb maġrûr-ı müşîriyyet

4 Olup Ḥaḳ'dan işâret ḥükmini tenfîẕ ü icrâda
Efendim ola her emrinde me'cûr-ı müşîriyyet

5 Beher-gün bi'l-işâre feyż alur ḫurşîd-i şevketden
Ola vechinde dâ'im petev-i nûr-ı müşîriyyet

Ḥarfü'r-Râ

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ziḥâm-ı zaḫm-ı sînem mevc-i şemşîr-i nigâhuñdur
Oñulmaz yâreler hep raḫne-i tîr-i nigâhuñdur

2 Uyutdı cân alup cân virerek dünyâyı çeşmânuñ
Ḥayât u mevt-i 'âlem ḫufte-i zîr-i nigâhuñdur

3 Nice ḳanlar döker cânlar yaḳarsın ẓann olur ammâ
Sebeb 'ayn-ı ḥayâta belki te'şîr-i nigâhuñdur

4 Deli göñlüm ṭayansın ḫâriş-i müjgân-ı ḫûn-rîze
O fûlâd igneler ser-bend-i zencîr-i nigâhuñdur

5 Anam atam bakışlar ṣaçmadur aġyâr-ı ḫınzîre
Şu ḳuşça cânı ḳollaşdur ki naḥcîr-i nigâhuñdur

6 Sa'îd'üñ bir nigâh-ı iltifâta göz diker yoḫsa
'İtâba ḳalsa iş bî-çâre dil-sîr-i nigâhuñdur

Naẓîre-i Ġazel-i Keçeci-zâde 'İzzet Mollâ Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Egerçi çille-i ebrûyı çekmek pehlevânlıḳdır
Velâkin tîr-i nâza sîne germek ḳahramânlıḳdır

2 Ḳurulmuş tîġ-ber-kef ġamze evreng-i 'izâr üzre
Ḳamer devrinde ẓannım ḳaṣdı bir ṣâḥib-ḳırânlıḳdır

[372]

3 Müselmân ṣûretinde kim bilür kâfirse de zülfi
Günâhı söyleyenler boynına bizce ḳaranlıḳdır

4 Ben itdim ḫacle-gâh-ı ḥüsnini tezyîn zârımla
'Arûs-ı nâz u ḥüsne perde-i âhım ṭavanlıḳdır

5 Göñül zehr-âb-ı cevr-i bûseñ olsun 'âfiyetlerle
O mîve imtiḥân bezminde bir rıṭl-ı girânlıḳdır

6 Ḳızardı ḳız gibi şerm ile ruḫlar gül-'araḳ dökdi
Bu yüzden çeşm-i ter mînâ-yı inbîḳ-i Ḳızanlıḳdır

7 Meşîḫat almış 'İzzet devlet-i ḥüsn-i belâġatda
Sa'îd'üñ rütbe-i vâlâsı ammâ şimdi ḫânlıḳdır

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Sendeki çeşm-i siyeh bendeki sevdâya deger
Ya'nî her medd-i nigeh zaḫm-ı süveydâya deger

2 Çeşmine dâ'ir olan ṣoḥbeti ter geçmelidir
O bir oḳdur ki ucı 'âşıḳ-ı şeydâya deger

3 Bûs idince dehenin ölse de 'âşıḳ acıma
Cân ṭatlıysa da ol la'l-i şeker-ḫâya deger

4 Beni öldürse de yârim çıḳamam emrinden
Kişinüñ sevdiginüñ ḫâṭırı dünyâya deger

5 Nigeh-i 'âṭıfetüñden bulurum 'ayn-ı ḥayât
Nâz ile bir baḳışuñ rûḥ-ı Sa'îdâ'ya deger

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Beççe-i şîr-i Ḫudâyım mîşe-zârım dildedir
Pençe-i a'dâ-şikârım ḫûn-niṣârım dildedir

2 Gül gül olmuş şerḥalar cân-ı nizârım ‘andelîb
Lâledir dâġ-ı derûnum nev-bahârım dildedir

3 Ka‘be vü büt-ḫâne birdir cebhe-sây-ı vaḥdete
‘Âbid-i beyt-i Ḫudâyım secde-sârım dildedir

4 Murġ-ı gülzâr-ı ene'l-ḥaḳ şâh-ı manṣûr-ı fenâ
Lâne-sâz-ı deşt-i ‘irfânım ki dârım dildedir

5 Ben Sa‘îd'im ṭoġmadan nâmım yazılmışdır Sa‘îd
Baḳ inanmazsañ sicill-i i‘tibârım dildedir

Ḥarfü'l-Ḳâf

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Piyâle-i ġamı câm-ı ḳader bilür ‘âşıḳ
Naṣıl demâġ bu zehri şeker bilür ‘âşıḳ

2 Lafız ġalaṭda biliş ṭoġrı zevḳe gitmez mi
Keder didikleri şey’i gider bilür ‘âşıḳ

3 Vuḳûf-ı nîstî vü hestî çifte tâtârı
Ḥavâdiṣât-ı ḳıdemden ḫaber bilür ‘âşıḳ

4 Sükûtı bilmediginden degil edebdendir
Egerçi söylemez ammâ neler bilür ‘âşıḳ

5 Sa‘îd bir bilen Allâh'ı dîgeri bilmez
Faḳaṭ ki meşreb-i nâsı diger bilür ‘âşıḳ

[373]

Ḥarfü'l-Kâf

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gelin olmuş didiler bintü'l-'ineb dün gördük
Şevher-i neş'e ile vechini düzgün gördük

2 Ġayr içün rûyına zülfin döküp ol ḥûr-cemâl
Ḥamdü-lillâh hele sâyede bir gün gördük

3 Bir cihetden ötürü baḳdıḳ elif-ḳadlere hep
Medd-i ḳaddin o bütün cümleden üstün gördük

4 Iżṭırâb-ı veca'-ı fürḳate bür'ü's-sâ'a
Nev-demîde ḫaṭını tâze pülüskün gördük

5 Seni bir âh ile ber-bâd raḳîbâ iş mi
Biz senüñ ṣîṭ-i fesâduñ gibi çoḳ ün gördük

6 Bûse-i la'li olaldan bize iksîr-i ḥayât
Duḫt-i rez ḳaḥbesini meclise küskün gördük

7 Âs-ı çarḫuñ unu yoḳdur ununa baḳma Sa'îd
Dönüp unuñla ögünme bize biz un gördük

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Mülk-i Fas başdan başa olsa fedâ-yı perçemüñ
Ehl-i sevdâya göre olmaz bahâ-yı perçemüñ

2 Şâm-ı ġamdan ṣubḥ-ı ümmîdi baña göstermeyen
Yâ ḳara baḫtım ola yâḫud belâ-yı perçemüñ

3 Ḳurtaran fülk-i dili ḥaḳḳâ re'îs-i 'âşıḳân
Ġavṭa-i baḥr-ı siyehdir ibtilâ-yı perçemüñ

4 Ḳayd olur bir şey midir sevmiş ḫaṭâ itmişse de
Küfre mi girdi a ẓâlim mübtelâ-yı perçemüñ

5 Başına meclisde dünyâyı raḳîbüñ eyle ṭar
İp ṭaḳup yüz virme eylerse recâ-yı perçemüñ

6 Murġ-ı dil böyle faḳa başmazdı ammâ neyleyim
Ẕihnimi vardı ṭolaşdırdı hevâ-yı perçemüñ

[374]

7 Ṭûġ dikdi medḥ-i zülfüñde süḫan meydânına
Bu Sa'îd oldı begim mîr-i livâ-yı perçemüñ

8 Baġlanup ṭurdum bu şeb bâb-ı rıżâ'ullâhda
Her-çi-bâd-âbâddır ġayri berây-ı perçemüñ

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Olmasam zinde eger derd-i nihânuñla senüñ
Kendimi yoḳ ṣanuram fikr-i dehânuñla senüñ

2 Bûs-ı la'lüñ şekerin çigneyüp aldatma beni
Yüregim yandı yeter ṭatlı lisânuñla senüñ

3 Ḳırḳ yarmaḳ ḳılı bir iş mi süḫanda ammâ
Kilk-i fikrim ṭolaşur mûy-miyânuñla senüñ

4 Bâġ-ı naẓmımda olan mıṣra'-ı bercesteleri
Başḳa reftâra ḳodum serv-i revânuñla senüñ

5 Eyle taḳdîm-i süḫan ḥażret-i üstâda Sa'îd
Çünki maḥẓûẓ oluyor ḥüsn-i beyânuñla senüñ

Ḥarfü'l-Lâm

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zâr u ḫâr u mübtelâ bir nây bir ben bir göñül
Şûr u şer rüsvâ belâ bir nây bir ben bir göñül

2 Ḥâkiyü'l-aḥvâl çâkî-ḥâl şâkî-i melâl
Çâk-i bâl-i ibtilâ bir nây bir ben bir göñül

3 Dil hevâ-dâr u fiġân-mu'tâd dîvâne-nijâd
Ser-nihâd-ı her ḳażâ bir nây bir ben bir göñül

4 Nâleden cândan bezen elden ele dâ'im gezen
Pür-miḥen derd-âşinâ bir nây bir ben bir göñül

5 Zerd-rû vü merd-ḫû vü verd-cû bülbül gibi
Derd-gû âteş-serâ bir nây bir ben bir göñül

6 Baġrı yanıḳ cevre ḳanıḳ luṭfına lâyıḳ olan
'Âşıḳ-ı sûziş-nevâ bir nây bir ben bir göñül

7 Pey-rev-i Râ'if rumûza vâḳıf u 'ârif Sa'îd
Kâşif-i rengîn-edâ bir nây bir ben bir göñül

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Olmamış yâr senüñ ḥâlüñe âgâh göñül
Ġayri yardımcıñ ola Ḥażret-i Allâh göñül

2 Çekdigüñ derd ü ġamı bilmez idim ben evvel
Acıdım şimdi saña vâh göñül vâh göñül

3 Vâdî-i ʻaşḳda ẓulmetde niçün ḳalmışsın
Söndi mi meşʻale-i âh-ı seḥer-gâh göñül

4 ʻÂḳil ol kimseye esrâruñı fâş itme dilâ
Böyledür ʻâdet-i ʻaşḳ itme ṣaḳın âh göñül

[375]

5 Rûzgâr ehl-i ṭarîḳi nice muġber idiyor
Seyr idersin idelim gel seni hem-râh göñül

6 Nây-veş iñle varup dergeh-i Mevlânâ'da
İtme bîhûde yere nâle-i cân-kâh göñül

7 Eli baġlı cigeri dâġlı esîr oldı Saʻîd
Bir zamân kişver-i tecrîde geçen şâh göñül

Velehû

(Mefâʻilün Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilün)

1 Görüp ilişdi ḫam-ı zülf-i yâre dîde vü dil
Ṭutuldı ḳâfile-i müşg-bâra dîde vü dil

2 Gözümde yâd-ı ruḫıyla sirişkim âteş olur
Yanar o âteşe ʻayn-ı şerâre dîde vü dil

3 Gözüm ḳarardı görüp dîde-i siyeh-mestüñ
Ḳalur giderse yazıḳ bu ḳarâra dîde vü dil

4 O ṭaş baġırlı sitem-kârı naṣb-ı ʻayn ideli
Uruldı şîşe gibi seng-sâra dîde vü dil

5 Hezâr girye vü âh ile bülbül oldı Sa'îd
Bu âb u tâb ile ol gül-'iẕâra dîde vü dil

Ḥarfü'l-Mîm

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Göz diküp ḳızdırur ol 'ârıż-ı âli çeşmim
Gûyiyâ gül-ruḫına Gökṣu sifâli çeşmim

2 Giryeme çeşm-i ḥaḳâretle baḳınca ḫor ḫor
Yüz sürer pâyına ḳırḳ çeşme miṣâli çeşmim

3 Mâ-cerâ-yı ġamı hiç ṣorma gözümden añla
Ṣu gibi itmede taḳrîr me'âli çeşmim

4 Derd-i hicrânı Sa'îd ince ta'bîr idelim
Görmedi düşde daḫi ẕevḳ-i viṣâli çeşmim

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Beni ḳıldı bu şeb pür-sûz-ı sevdâ ḫâl-i 'anber-fâm
Gözümde tütdi yandıḳça süveydâ ḫâl-i 'anber-fâm

2 Sipend-i âteşi cân didiler rûyında gördükçe
Velâkin bence toḫm-ı verd-i ra'nâ ḫâl-i 'anber-fâm

3 Şikenc-i ṭurralar ruḫsâruñ üzre sünbül-i cennet
Yanınca fülfül-i firdevs-i a'lâ ḫâl-i 'anber-fâm

4 Cemâle maẓhariyyet mümteni'ken kâfire muṭlaḳ
Naṣıl taḥṣîl-i vuṣlat itmiş âyâ ḫâl-i 'anber-fâm

[376)

5 Neler taḳrîr iderdim şerḥ-i ḥüsn-i ḫaṭṭına dâ'ir
Ḳalur bir nükte-i ser-beste ammâ ḫâl-i 'anber-fâm

6 Demâġ-ı cânını bir şey Sa'îd'üñ eylemez ta'ṭîr
Meger yâ ḫaṭṭ-ı müşgînüñ ola yâ ḫâl-i 'anber-fâm

Ḥarfü'n-Nûn

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Niyâzımdan teġâfül idicek iġfâl ṣandım ben
Ġaraż imhâl imiş iḥsânını ihmâl ṣandım ben

2 Bilindi şimdi maḥż-ı âyet-i nûr oldıġı ḫaṭṭuñ
Ḫaṭâ'en ibtidâ Cibrîl-i ḥüsne bâl ṣandım ben

3 Nigâh-ı ḥüsnüñi teşḫîṣ içün diḳḳatli baḳmışdım
Nigâhımdan ruḫuñ âzürde olmuş ḫâl ṣandım ben

4 Amân 'afv eyle mey içdimse zâhid rûze-i ġamda
Hilâl-ebrû-yı sâḳîyi meh-i şevvâl ṣandım ben

5 Sa'îdâ bu küheh bünyân-ı 'âlemde meger maḳṣad
Ṣafâ-yı bâl imiş ancaḳ refâh-ı ḥâl ṣandım ben

Ḥarfü'l-Vâv

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Gülşen-i 'ârıżına jâle-feşândır gîsû
Ya'nî ḫoy-gerde ikeṇ ebr-i nîsândır gîsû

2 Tenim ol rütbede baḫt-ı siyeh itmiş ki ża'îf
Beni bir ḳılla ṭutan rişte-i cândır gîsû

3 Ḳara gün dostı ḳafâ-dâr-ı siyeh-kâr-ı hevâ
Bir gönül baġlayacaḳ merd-i cihândır gîsû

4 Tâbiş-i rûyını seyrâna göz açdırmaz âh
Gündüzüm gice iden ḫâb-ı girândır gîsû

5 Dil uzatma ruḫınuñ vaṣfına zinhâr Sa'îd
Şekl-i teşlîşde mıḳrâż-ı zebândır gîsû

Ḥarfü'l-Hâ

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Baña yâr itdi devâ derdimi taḳrîre göre
Çoḳ büyük luṭf u 'aṭâ bendeki taḳṣîre göre

2 Ḫâbda gözlerin öpdüm didi 'ayn-ı vâḳi'
Vâḳı'â itdi ẓuhûr itdigi ta'bîre göre

3 Ruḫına gül diyene ben nice gülmem zîrâ
Gül dimek pek ḳaba ẓihnimdeki taṣvîre göre

[377]

4 Bâde içdimse güzel sevdim ise ey zâhid
Neyledim ben saña bu mertebe ta'zîre göre

5 Mebḥaṣ-i ḫaṭṭını pek ḥâşiyelendirme ṣofum
Âyet-i nûr odur bizdeki tefsîre göre

6 Pek ḳolay hażm olunur naḫveti ehl-i keremüñ
Olsa in'âmı eger itdigi taḥḳîre göre

7 İder iḥsân Sa'îdâ iki 'âlemde saña
İş midir istedigüñ sâ'iḳ-i taḳdîre göre

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Gül açdı çeşm-i ḥasret 'ârıż-ı dildârı añdıḳça
Gözümde tütdi yârüñ ḫâl-i 'anber-bârı añdıḳça

2 Bu gün bir ḥasb-i ḥâl-i sûziş-efrûz itdüñ ey dil kim
Beni de nâra yaḳduñ âteş-i ruḫsârı añdıḳça

3 Uçar oldı gözinde ḫâb-ı râḥat ḳuş gibi cânuñ
Dü-şâhîn-i nigâh-ı dîde-i ḫûn-bârı añdıḳça

4 Ne ḥâletdir bu ey dünyâyı yoḳdan var iden Allâh
Gözümde ḳatredir 'âlem dehân-ı yârı añdıḳça

5 Sa'îd'i ten-nizâr-ı ḥasret itdüñ sevdigim ammâ
Ölürse hecr ile ḳalbüñ acır mı bâri añdıḳça

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ne dünyâ var ne 'uḳbâ var ne ḥubb-ı câh var dilde
Hemân bir nâliş-i yâ Ḥażret-i Allâh var dilde

2 Nedendir bendeki sûziş nihânî ben de bilmem âh
'Aceb 'âşıḳ mı oldum gizli gizli âh var dilde

3 Fürûġı gün gibi meydânda ism-i Şems-i Tebrîzî
Żiyâ-baḫş-ı reg-i cânım olan bir mâh var dilde

4 Ṭolaşma egri bügri vâdî-i ġafletde ey 'âşıḳ
Giderseñ gel diyâr-ı yâre ṭoġrı râh var dilde

[378]

5 Ḫilâfım yoḳ kelâmımda Resûlullâh ḥaḳḳı-çün
Sa'îdâ bu tecellî gâh yoḳsa gâh var dilde

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ṣarılup çekdim o nev-ḫaṭṭı bu şeb cân evine
Çünki şâm oldı çekilmez mi ya evli evine

2 Oldı bir oḳla hedef sîne kemân-ebrûya
Muṭribâ bir diyecek yoḳ ṭoḳınan peşrevine

3 Yâ ḳaşı başḳa fürûġı diger envârı laṭîf
Beñzemez pertev-i ḥüsnüñ güneşüñ pertevine

4 Ṭal'atuñ var iken ey ḳaşı hilâlim felegüñ
Kim baḳar biñ senelik mihr ile mâh-ı nevine

5 Bûs-ı ruḫsâruñı isterse Sa'îd iḥsân it
Bu güler yüzle ġarîbüñ de bu yüzden sevine

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Cemâl-i pâkine mecbûr bir dil bir de âyîne
Yüzinden dâ'imâ mesrûr bir dil bir de âyîne

2 Ḫudâ ḥıfẓ eylesün dest-i ḥaḳâretde ḳırılmaḳdan
Nigâh-ı luṭfına maġrûr bir dil bir de âyîne

3 Perîşânî-i ḥüsn-i ṣûret-i âmâle bâ'iṣdir
Ṣaḳın kim olmaya mesrûr bir dil bir de âyîne

4 Bulunmaz işte baḳ bir çift böyle ḳıṭ'ası maṭbû'
Ber-i ṣâfuñ gibi billûr bir dil bir de âyîne

5 Ṭayanmaz şîşedir ḫor ḳullanılmaz ẕâtı nâzikdir
Şu iki vechile ma'ẕûr bir dil bir de âyîne

6 Şikest itseñ de dest-i i'tibâruñdan bıraḳmazsın
Ḫarâb ammâ yine ma'mûr bir dil bir de âyîne

7 Sa'îd-âsâ maṣûn olsun kederden her dü-'âlemde
Ṣafâ-yı ḳalb ile meşhûr bir dil bir de âyîne

[379]

Ḥarfü'l-Yâ

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Lebüñ hüviyyeti cânâ bilinmedi gitdi
Ġarîb nükte şu ḥâlâ bilinmedi gitdi

2 Gelen ḥakîm-i Felâṭûn-edâyı oynatdı
Uṣûl-i ḥikmet-i dünyâ bilinmedi gitdi

3 Bilindi bey' u şirâ-yı dü-kevn her ne ise
Göñül bazarlığı ammâ bilinmedi gitdi

4 Belâ-yı baḫt-ı siyeh mi hevâ-yı kâkül mi
Nedir başımdaki sevdâ bilinmedi gitdi

5 Ḫaṭ-âver oldı yine ülfet olmadı mümkin
Bahâr geldi de ḥayfâ bilinmedi gitdi

6 Ḳuṣûr bende mi yârim mi bî-vefâ 'acebâ
Sebeb firâḳa ne ḳaṭ'â bilinmedi gitdi

7 Nişâr-ı gevher-i eşk eyledim Sa'îd gibi
Ne çâre ḳıymeti aṣlâ bilinmedi gitdi

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bir şey içdiñ mi idi bâde gibi rôm gibi
Yine ḫûnî nigehüñ pâdişeh-i Rûm gibi

2 Neş'e-i bâde 'izâruñda nümâyân olmuş
Ṣâf billûr üzerinde gül-i mersûm gibi

3 Nigeh-i mestüñ içün zâhid-i bî-neş'e bile
Dâḫil-i meclis olur fâsıḳ-ı maḥrûm gibi

4 Aradım aġzını sır virmedi ammâ bence
Nükte-i bûs-ı leḇüñ noḳṭa-i mevhûm gibi

5 Kebk-i nâzım seni yardan mı uçurmuş aġyâr
Yuvası ṭaġılası meş'eme-i bûm gibi

6 Luṭf-ı Ḥaḳ'la yapılur bir gün olur ḳorḳma Sa'îd
Şimdilik ḫâne-i dil olsa da mehdûm gibi

Taẓmîn-i Mıṣra'-ı 'İzzet Mollâ Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Çâr-ṣad zaḫma duçâr olsa bulur çâresini
Ṭâli'i yâr olanuñ yâr ṣarar yâresini

2 Yüz bulup yüz ḳadar 'âşıḳ yüzine yüz sürmüş
Var ise luṭfa sezâ-vâr ider âvâresini

[380]

3 Gül yüzi güldi ḳoyup bâde-i gül-sûḫt gibi
Ḫâriş-i ḫâr-ı ġama bülbül-i ġam-ḫâresini

4 Ḳıl ḳadar ḳılma naẓar ḳîl ile ḳâle beni bul
Ey ṣabâ bir aralıḳ gel ara zülf arasını

5 Göz göz olsa bile gözler mi gözi ġayri ṭabîb
Ṭâli'i yâr olanuñ yâr ṣarar yâresini

6 Şekl-i teşlîşde aşdım der-i eş'âra Sa'îd
'İzzet'üñ mıṣra'-ı vâlâ-yı güher-pâresini

7 Bir ġazeldir iki taẓmîn-i müşelleş üç beyt
Şâ'irüñ dört ḳılar dîde-i nezzâresini

Tasṭîr-i Ḳıṭ'a-i Mardînî Ḫâce Maḥmûd Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Meyl ider bu ḥüsn ile kim görse ey gül-fem seni
Çâre pek güçdür meger ki görmeye 'âlem seni

2 Ṭarḥ-ı kelfinden ṭolayı düşmüş ammâ rûyına
Tâze sünbül-zâra döndürmüş siyeh perçem seni

3 Bî-miṣil bir ḥüsne mâliksin ki ey ḳaşı hilâl
Mihr-i 'âlemle bile farż idemem tev'em seni

4 Ṭal'atuñ gördükçe âfâḳı ṭutan budur deyü
Birbirine gösterür çün mâh-ı nev 'âlem seni

5 Ḳadrüñ añlarken Sa'îdâ ol vezîr-i lâ-naẓîr
Silk-i şâ'irden niçün 'add itmemiş bilmem seni

6 Cümle-i ekdârdan ey âṣaf-ı dâniş-nihâd
Tañrı maḥfûẓ ide hem sevdiklerüñi hem seni

Taḫmîs-i Ġazel-i ʻÂkif Paşa

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Gülşen-i ʻâlemde gördük gerçi deste deste gül
Görmedik lâkin saña teşbîhe bir şâyeste gül
Bâġa dün gitmişsin ammâ sevdigim nev-reste gül
Olalı reng-i ruḫuñ şermi ile dem-beste gül
Serpilüp bâlîn-i gülbünde yatur dil-ḫaste gül

2 Bâġ-ı cânımda büyütdümse ḳad-i dil-cûyını
Tâ İçil'den daġ yardım da getürdüm ṣuyını
Çoḳ mı gördüñ naṣb-ı ʻayn itdimse reng ü bûyını
Besleyüp ḫûn-ı cigerlerle ḫayâl-i rûyını
Zîver-i mînâ-yı çeşm itdim gör ey nev-reste gül

[381]

3 Ebr-i nîsân eyleyüp müjgân-ı gevher-dârımı
Başḳa bir feyż ile ḳıldım terbiye gülzârımı
Tâb-ı ḥüsnüñ baḳ ne renge ḳoydı ḥâl-i zârımı
Seyr ḳıl dûd-ı kebûd-ı âh-ı âteş-bârımı
Görmedüñse sevdigim ger sünbüle peyveste gül

4 Ḫâk-i pây-ı ḥażret-i üstâdı ruḫ-sâ eyledim
Reşḥa-i feyż ile bu gülzârı inşâ eyledim
Berg-i sebz-i bendeñi ḥaddimce peydâ eyledim
Şimdi ḳopdı gülşen-i ṭabʻımdan ihdâ eyledim
ʻÂkifâ bezm-i aḥibbâya sezâ bir deste gül

5 Gül-nihâl-i ẕât-ı pâküñ eyleye Rabb-i Mecîd
Güller ile nev-bahâr-ârâ-yı elṭâf-ı cedîd
Sâyesinde ṣad-hezârân bende olduḳça bedîd
Hem duʻâ ḳıl hem de cürmüñ iʻtirâf it ki Saʻîd
Verd-i zîbâdır ġazel taḫmîs berg-işkeste-gül

Şarḳiyyât

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Meclisde ḳılup la'l-i leb-i yâri piyâle
Bu fikr ile zînet virirüz bezm-i ḫayâle
Sîb-i zeḳanuñ ẓann idüp 'uşşâḳa nevâle
Bâr olma kerem ḳıl göñül ol tâze nihâle

2 Dâm-ı heves-i vuṣlatuñ imkânını ḳurma
Şehbâz-ı şekîbi ṣaḳınup yardan uçurma
Ṣoḥbet arasında yañılup ṭaş daḫi urma
Bâr olma kerem ḳıl göñül ol tâze nihâle

3 İrmiş mi bahâr-ı ruḫ-ı gül-reng ḫitâma
Ta'cîl ne lâzım bu ḳadar maṭlab-ı ḫâma
Göz dikme ṣaḳın ḫalḳa uyup bâġ-ı merâma
Bâr olma kerem ḳıl göñül ol tâze nihâle

4 Fikr itme Sa'îdâ o ḫaṭ-ı ġâliye-sâyı
Ḳayd itme bu yollarda muġaylân-ı cefâyı
Ter geç sitemi ḳırma o nev-reste-edâyı
Bâr olma kerem ḳıl göñül ol tâze nihâle

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ey şeh-i dânâ-yı iḳlîm-i fünûn
Ola ḳalb-i şevketüñ ġamdan maṣûn
Dem-be-dem olduḳça nuṣret-nümûn
Olsun iḳbâlüñ gibi 'ömrüñ füzûn

2 Ḳahr ile a'dânuñ olsun yüzi zerd
Ḳalmasun aṣlâ senüñ gönlüñde derd
Dâ'im olduḳça bu çarḫ-ı lâciverd
Olsun iḳbâlüñ gibi 'ömrüñ füzûn

3 Luṭf-ı 'aynu'l-Ḥaḳ nigâh-ı şefḳatüñ
Âfitâb-âsâ fürûġ-ı şevketüñ
Ḳapladı dehri şu'â'-ı devletüñ
Olsun iḳbâlüñ gibi 'ömrüñ füzûn

4 Eyle ed'iyye Sa'îdâ küllü-ân
Nev-be-nev olsun meserretler 'ayân
Ey nüket-senc-i ma'ârif her zamân
Olsun iḳbâlüñ gibi 'ömrüñ füzûn

[382]

Velehû

(6 + 5 = 11'li Hece Vezni)

1 Bir dilberi sevüp bilmezem noldum
'Aşḳına boyandım ṣarardım ṣoldum
Uruldum çeşminüñ mecrûḥı oldum
Bu yârenüñ var mı 'aceb çâresi
Onulmadı gitdi göñül yâresi

2 Gûyâ 'âşıḳ oldum göñlüm egledim
Dermân ararken derdi peyledim
Bilmiyorlar çoḳ ḥekîme söyledim
Bu yârenüñ var mı 'aceb çâresi
Onulmadı gitdi göñül yâresi

3 Göñül bir hümâdır yüksekden uçar
'Âşıḳ olan cândan cihândan geçer
Loḳmân ṭîmâr itmez Felâṭûn ḳaçar
Bu yârenüñ var mı 'aceb çâresi
Onulmadı gitdi göñül yâresi

4 Ey Sa'îd başladuñ güftâr-ı 'aşḳa
Ẓannım vâḳıf olduñ esrâr-ı 'aşḳa
Kimseler baḳmıyor bîmâr-ı 'aşḳa
Bu yârenüñ var mı 'aceb çâresi
Onulmadı gitdi göñül yâresi

Velehû

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

1 Ey şâh-ı iḳlîm-i vefâ
Sâyeñdedür ẕevḳ u ṣafâ
Elṭâfuñı gördükçe ben
Yüzler sürüp geldim saña
Yüzler sürüp geldim saña

2 Ey gülbün-i bâġ-ı bahâr
Evṣâfuña ġâyet mi var
Gün gibi vech-i devletüñ
Gördükçe ben bî-iḫtiyâr
Yüzler sürüp geldim saña

3 A'dâyı maḳhûr eyledüñ
Dünyâyı mesrûr eyledüñ
Dil şehri pek vîrân idi
Luṭfuñla ma'mûr eyledüñ
Yüzler sürüp geldim saña

4 Tîġ-ı nigâhuñ ḳahramân
Çeşm-i siyâhuñ câna cân
Mecbûr olup iḥsânına
Ben de Sa'îd-âsâ hemân
Yüzler sürüp geldim saña

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Şâhım nice ben olmayam elṭâfuña meftûn
Şâdî-i cihân luṭf-ı hümâyûnuña merhûn
[383] Her laḥẓa idersin ḳuluñ iḥsân ile memnûn
Ṭurduḳça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn

2 Devrüñde senüñ ḳalmadı hiç merdüm-i nâ-kâm
Hep bendelerüñ maṭlabını eylediler râm
'Udvânuñı ḳıldı nigehüñ ḳahır ile i'dâm
Ṭurduḳça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn

3 Vaṣṣâfuñ iken ins ü melek ey şeh-i dânâ
Mümkin mi efendim ideyim medḥüñi inşâ
Her ṣubḥ u mesâ 'âlemi 'adlüñ ider iḥyâ
Ṭurduḳça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn

4 Dergâhuña rû-mâl olaraḳ rûḥ-ı revânım
İḫlâṣ-ı derûn üzre Sa'îd ed'iye-ḫânım
Ey şâh-ı kerem-ver budur evrâd-ı zebânım
Ṭurduḳça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Ey şâh-ı eḳâlîm-i seḫâ mün'im-i 'âlem
Ṭâḳ-ı der-i luṭf u himemüñ manẓar-ı Ḥâtem
A'dâ-yı bed-evżâ'uñ olup ḳahr ile muḳḥem
Ẕât-ı şeref-'unvânuña tevfîḳ ola tev'em

2 Esrâr-ı nühüft-i neġam-ı ṭab'uña beste
Ṣîtüñ bu ṭarab-ḫâne-i 'âlemde ḫuceste
Eyler nigehüñ ġuṣṣadan ehl-i dili reste
Ẕât-ı şeref-'unvânuña tevfîḳ ola tev'em

3 Eṭvâr-ı pesendîdeñi tavṣîfe ne ḥâcet
Ḳadrüñ senüñ a'lâ bilür erbâb-ı ẓarâfet
Şevketli efendim dilerim tâ-be-ḳıyâmet
Ẕât-ı şeref-'unvânuña tevfîḳ ola tev'em

4 Olmaz mı Sa'îd'üñ saña biñ cân ile ḳurbân
Ḳılduñ yine elṭâf-ı hümâyûnuña şâyân
Ey gülbün-i gülzâr-ı kerem menba'-i iḥsân
Ẕât-ı şeref-'unvânuña tevfîḳ ola tev'em

Velehû

(Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün)

1 Ey şeh-süvâr-ı meydân-ı 'işve
Şimdi senüñdür cevlân-ı 'işve
Var ise söyle fermân-ı 'işve
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve

2 Râh-ı ṭalebde itmem imâle
Bir şey'i ki 'irfâna ıḥâle
Sen çekme zaḥmet 'îd-i viṣâle
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve

3 Ey meh ne çekdim ben dergehüñde
Lâkin temeyyüz buldum rehüñde
Şimdi tekâpû bismil-gehüñde
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve

4 Raḥm it Sa'îd'e ey çeşm-i âfet
İşkeste göñli bulsun ṭarâvet
Öz başuñ içün ey serv-ḳâmet
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ey nihâl-i bâġ-ı iḥsân u 'aṭâ
Sâye-i luṭfuñ senüñ 'ayn-ı vefâ
Eylerim yüzler sürüp her şeb du'â
Bezm-i ḫâṣuñda nedîm olsun ṣafâ
[384]

2 Re'y ü tedbîrüñ 'adâletdür senüñ
Her işüñ maḥż-ı kerâmetdür senüñ
'Âleme ẕevḳüñ 'inâyetdür senüñ
Bezm-i ḫâṣuñda nedîm olsun ṣafâ

3 Ḳudretim yoḳ medḥe ey 'âlî-neseb
Kilk-i nâ-çîzim daḫi eyler edeb
Ey şehen-şâh-ı hüner-ver rûz u şeb
Bezm-i ḫâṣuñda nedîm olsun ṣafâ

4 Bende-i kemter Sa'îd ey kâm-kâr
Eyler evṣâfuñla her dem iftiḫâr
Şevḳ ile her sâ'atüñ itsün güẕâr
Bezm-i ḫâṣuñda nedîm olsun ṣafâ

Velehû

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

1 Dökdükçe zülf-i pür-ḫamuñ
Ẕihni dolaşdı 'âlemüñ
Hep ḫalḳı başdan çıḳarur
Ġâyet güzeldür perçemüñ

2 Ḥüsnüñ görüp ben ey perî
Oldum göñülden müşterî
Gel ey Ṭarabya dilberi
Ġâyet güzeldür perçemüñ

3 Gel meclise nûş it şarâb
Nolsun bu rütbe ictinâb
Ḳaldır fesüñ itme ḥicâb
Ġâyet güzeldür perçemüñ

4 İrdi Sa'îd'üñ aṣluña
Maḥrûm ḳılma vaṣluña
Dil varmıyor hiç faṣluña
Ġâyet güzeldür perçemüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sevdim ammâ Gökṣu'da gördükçe sen sîmîn-teni
Âl ruḫsâruñ gibi bir nâra yaḳma bendeni
Ḳaṣduñ aldatmaysa bir reng-i laṭîf ile beni
Fusduḳî pek başḳa açmış çeşm-i bâdâmım seni

2 Sende bir ṣûretde ki ḥüsn-i neşâṭ-efzâ bugün
Nev-bahâr olmuş 'izâruñ ey gül-i ra'nâ bugün
Penbeler evvel yaḳışmışdı saña ammâ bugün
Fusduḳî pek başḳa açmış çeşm-i bâdâmım seni

3 Ḳâmetüñ seyr eyleyüp gâhî lahûrî şâl ile
Bir tuḥaf renge boyanmışdıḳ dil-i meyyâl ile
İşte yaḳduñsa da sen göñlüm muḳaddem âl ile
Fusduḳî pek başḳa açmış çeşm-i bâdâmım seni

[385]

4 Tirşe mor zevḳüñse geydikçe Sa'îd'e ṣorma sen
Bir güzelsin ki ne geyseñ yaraşur ey gül-beden
Mâ'îlerle bir içim ṣu olduġuñ meşhûr iken
Fusduḳî pek başḳa açmış çeşm-i bâdâmım seni

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Gülzâra ṣalın ġonca-i zîbâ-yı zamânsın
Görsün seni de reşk ile gül âteşe yansın
La'l-i lebüñe ġoncalaruñ aġzı ṣulansın
Gül açıl efendim gül-i ṣad-berg-i cihânsın
Ḫalḳuñ da bahâr oldıġına ḳalbi inansın

2 Nesrîn ü semen sîne-i ser-besteñe ḥayrân
Ḫavżuñ ṣuyı âyîne-i der-desteñe ḥayrân
Her naḫl-i ḫırâmân ḳad-i nev-resteñe ḥayrân
Gül açıl efendim gül-i ṣad-berg-i cihânsın
Ḫalḳuñ da bahâr oldıġına ḳalbi inansın

3 Dâm-ı ḫam-ı zülfüñ çıḳar oldukça fesüñden
Ḳuş gibi dil atıldı ṭutuldı ḳafesüñden
Olsun eşer-i feyż-i ḥayâ her nefesüñden
Gül açıl efendim gül-i ṣad-berg-i cihânsın
Ḫalḳuñ da bahâr oldıġına ḳalbi inansın

4 Nergisleri her gün idüp âşüfte nigâhuñ
Şeb-bûya virür gice ṣafâ zülf-i siyâhuñ
Maṭlûb bu gülşende senüñ zevḳ ü refâhuñ
Gül açıl efendim gül-i ṣad-berg-i cihânsın
Ḫalḳuñ da bahâr oldıġına ḳalbi inansın

5 Şu rütbe Sa'îdâ idelim cünbişe âġâz
Mey gül gibi der-dest ola ney bülbüle dem-sâz
Ẕevḳ-i çemenüñ vaḳtidür ey serv-i ser-efrâz
Gül açıl efendim gül-i ṣad-berg-i cihânsın
Ḫalḳuñ da bahâr oldıġına ḳalbi inansın

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bâġ-ı 'âlemde şehâ ṣu gibi ḥükmüñ yürüsün
Öñüñe sedd olanı Ḥaḳ yüzi üsti sürüsün
Gülşen-i şevketüñ ezhâr-ı meserret bürüsün
Mülküñe göz dikenüñ naḫl-i ḥayâtı ḳurusun
Özini ḳurdı yesün bâri kökinden çürüsün

2 Sensin ol pâdişeh-i nâẓım-ı dîn ü devlet
Nev-bahâr-ı keremüñ ḳıldı cihânı cennet
Gül gibi olmuş iken zînet-i mülk ü millet
Mülküñe göz dikenüñ naḫl-i ḥayâtı ḳurusun
Özini ḳurdı yesün bâri kökinden çürüsün

[386]

3 Saña ḥâ'in olanı Ḥaḳḳ ide pâ-mâl-i ḫasâr
Ḫâr u ḫas-veş ayaḳ altında sürünsün her bâr
Ey nihâl-i çemenistân-ı 'adâlet-ezhâr
Mülküñe göz dikenüñ naḫl-i ḥayâtı ḳurusun
Özini ḳurdı yesün bâri kökinden çürüsün

4 Tîġ-ı 'adlüñ senüñ ey ḳâhir-i ferḫunde-simât
Ḍüşmene berḳ-i belâ dostlarına âb-ı ḥayât
Gülbün-i ma'deletüñ bulmuş iken ḥüsn-i ṣebât
Mülküñe göz dikenüñ naḫl-i ḥayâtı ḳurusun
Özini ḳurdı yesün bâri kökinden çürüsün

5 Ġonca-i gülbün-i cennet-ṣıfat-ı ‘Oṣmânî
Bülbülânuñ gözinüñ nûrı Sa‘îd'üñ cânı
Tañrı maḥfûẓ iderek Ḥażret-i Maḥmûd Ḫân'ı
Mülküñe göz dikenüñ naḫl-i ḥayâtı ḳurusun
Özini ḳurdı yesün bâri kökinden çürüsün

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Cihânı çeşmüñ-âsâ isterim ‘aşḳuñla ser-ḫoş gör
Maḥabbet bezmini ammâ yed-i luṭfuñ gibi boş gör
Müsâvîdür bize şimden-girü hep yâr u aġyâruñ
Kimüñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ḫoş gör

2 ‘Abeş nâr-ı caḥîm-i hecre yandıḳ bir nice müddet
Meger cennet imiş bu ‘âlem içre gûşe-i vaḥdet
Ne lâzım şöyle böyle beynenâda birtaḳım ṣoḥbet
Kimüñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ḫoş gör

3 Yeñi aḥbâb ile pâ-bend-i ülfetseñ de ‘aşḳ olsun
Gerek âzâde-i ḳayd-ı mürüvvetseñ de ‘aşḳ olsun
‘Azîzim Yûsuf-ı Mıṣr-ı melâḥatsañ da ‘aşḳ olsun
Kimüñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ḫoş gör

4 Ḫulûṣ-ı ṣâdıḳım ẓannım efendimce yalan geldi
Bu vaż‘-ı nâ-becâ ḥattâ Sa‘îd'e pek girân geldi
Begim yaḫşî güzelseñ de bize cevrüñ yaman geldi
Kimüñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ḫoş gör

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dün görüp ṭavr-ı nev-îcâd ile nâ-gâh seni
Da'vet itdimse de 'afv it bu şeb ey mâh seni
[387] Naṣıl itsem 'acebâ ḥâlime âgâh seni
Sevmemek elde midir âh seni âh seni

2 Çeşm-i âşûb-ı nigâhuñda fiten mâl-â-mâl
La'lüñe yoḳ diyecek dinse de o ḫâm ḫayâl
Çeşm-i inṣâf ile âyîneye baḳ ey ruḫ-ı âl
Sevmemek elde midir âh seni âh seni

3 Var iken resm-i vefâ sen[illegible]-i cefâya gitme
Şiken-i zülfüñ ile murġ-ı dili incitme
'Âşıḳ olmuş deyü luṭf it beni ta'yîb itme
Sevmemek elde midir âh seni âh seni

4 Nigeh-i 'âṭıfetüñ luṭf ider iken îmâ
Nâz ile söyleyişiñ 'aḳlımı eyler yaġmâ
Gerçi daḫl eyliyoruz biz de Sa'îd'i ammâ
Sevmemek elde midir âh seni âh seni

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bir leṭâfetli hevâ kim bu şeb ey mâh-liḳâ
Ṣafvetinden gümüş âyîneye dönmüş deryâ
Ey ḳamer-çihre ider bendeleriñ cümle recâ
Seyr-i mehtâb iderek ḳullaruñ eyle iḥyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

2 Ḳalḳ efendim gülelim açılalım ġonca-miṣâl
Ḳâmet-i nâza gümüş serviyi itdür pâ-mâl
Tâm göster yüzüñi bu gice ey ḳaşı hilâl
Seyr-i mehtâb iderek ḳullaruñ eyle iḥyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

3 Parladup ʻâlem-i ʻâbı bu şeb aḫşamla amân
Dehri yerden göge dek nûr ile eyle tâbân
İşte âmâde ne ister iseñ ey rûḥ-ı revân
Seyr-i mehtâb iderek ḳullaruñ eyle iḥyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

4 Ey efendim kim ider pertev-i ḥüsnüñ inkâr
Bildi noḳṣânını meh itdi felekde iḳrâr
Nûr-ı ʻaynım kerem it eyleyüp ʻarż-ı dîdâr
Seyr-i mehtâb iderek ḳullaruñ eyle iḥyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

5 Gün yüzinden bularaḳ devr-i ḳamer şevḳ-i cedîd
Gicemiz gündüz ola gündüzümüzse ola ʻîd
Ṭâliʻi gibi uyansun seni görsün de Saʻîd
Seyr-i mehtâb iderek ḳullaruñ eyle iḥyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

Velehû

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Faʻûlün)

1 Beñi luṭfuñla elbette añardıñ
Bileydiñ ḥâlimi sen de yanardıñ
Derûnum söylenilseydi ḳanardıñ
Bileydiñ ḥâlimi sen de yanardıñ

[388]

2 Egerçi söylemem çekdiklerim ben
Velâkin sen de luṭf it ḳaçma benden
Güzelde merḥamet ‘âdet degilken
Bileydiñ ḥâlimi sen de yanardıñ

3 Ne ḳan dökdi dem-â-dem çeşm-i giryân
Naṣıl yandı ḫafîce ḳalb-i nâlân
Bu gice şübhesiz ey çeşm-i fettân
Bileydiñ ḥâlimi sen de yanardıñ

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Olduġum günden beri ‘aşḳ-âşinâ
Her kimi sevdimse nâz itdi baña
Hep ḥelâl olsun yine benden yaña
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

2 Her kimi sevdimse oldum bî-ḥużûr
Ġayri dilber sevmeden geldi fütûr
Bende mi baḫtımda mı bilmem ḳuṣûr
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

3 Başım üzre eyleyüp cây-ı ḳarâr
Her birine ayru itdim cân niṣâr
Bulmadım bir çâresin encâm-kâr
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

4 Söyleyem esrârımı ṭuysun cihân
Kendine gelsün gürûh-ı ‘âşıḳân
Yoġ imiş bilsün vefâ-yı dilberân
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

5 Sevdigüñ kimdür deyü itme su'âl
Olmasun esrâra dâ'ir ḳîl ü ḳâl
Şâhidim işte Sa'îd-i bî-mecâl
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

Ḳıṭa'ât

Ḍarb-ḫâne-i 'Âmire Müşîri Rızâ Efendi'niñ Himmetiyle Aḳṭaġ Ma'den-i Hümûyûnına Me'mûr olduḳda Söyledigi Ḳıṭ'adır

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ḳuvvet-i himmet-i vâlâ-yı veliyy-i ni'met
Baña bir âh ile bin ṭaġı devirdür ḥâlâ

2 Ṭaş dögenlikde benim ġâlib olan Kûhken'e
O ṣu aḳıtdı ise ben gümüş itdim icrâ

Ḥekîmbaşı Behcet Efendi Sâḥil-ḫânesini Teşrîf-i Hümâyûn Vuḳû'ında Söyledigi Ḳıṭ'adır

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Şeh-i ḥikmet-şinâsıñ ḳulları teşrîf ü talṭîfi
Şu gûne fehm olur ki 'illet-i dehre devâdur bu

2 Gözüñ aç ḫâk-i pây-ı Ḥażret-i 'Adlî'ye yüz göz sür
Ḥekîmbaşı Efendi bir bulunmaz tûtiyâdur bu

Müşârün-ileyh Rızâ Efendi'niñ Sâḥil-ḫânesini Teşrîf-i Hümâyûn Vuḳû'ında Söyledigi Ḳıṭ'adır

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ḳıldı teşrîf ile talṭîf seni bi'l-iḳbâl
Ne kerem ma'denidür añla şeh-i devrânı

[389]

2 Oldı ṣırma gümüşi ġayri Rıżâyâ her işüñ
Kîmyâ bil ḳadem-i Ḥażret-i Maḥmûd Ḫân'ı

Pederim Ṭayyâr Efendi'niñ Üsküdâr'a Hicretinde Söyledigi Ḳıṭ'adır

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Çekilmiş Üsküdâr'a eski dârırndır deyü Ṭayyâr
Baġışlasun yuvasın yavrularıyla aña Allâh

2 Şu ḳuşça cânına çoḳ âb u dâne eyleyüp iḥsân
İde hem lânesin zîr-i cenâḥ-ı evliyâ'ullâh

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Nükte-i râzımı gül-bergine talḫrîr itdim
Ḫâl-i ruḫsârını bu vechile taṣvîr itdim

2 Yâd idüp rûyını olduḳça dü-çeşmim giryân
Şîşe inbîḳ ile çoḳ gül ṣuyı taḳṭîr itdim

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

1 Olduḳça mevic-ḫîz yem-i dîde-i giryân
Müjgân-ı dem-âlûdum olur pençe-i mercân

2 Alḳdan ḳaradan baḫtım ider mi 'aceb imdâd
Girdâb-ı ḫam-ı zülfe düşürdi beni devrân

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ḫayâl-i yâri eşkimle bu şeb çoḳ şüst-sû itdim
O da aġyâr ile ḥamınâma girmiş cüst-cû itdim

2 Meger mühr-i sükût işrâb idermiş nükte-i la'li
Bu sırrı bilmedim ben de ḫaṭâ'en güft-gû itdim

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Yine bir ḫâl gördüm yandı ṣabrım rûy-ı âlimde
Bıraḳırsa beni çoḳ şey bu sûziş kendi ḥâlimde

2 Sa'îdâ fikr-i şem'-i 'ârıż-ı dildârı benden ṣor
Nihâl-i gül bitürdi sünbülistân-ı ḫayâlimde

[390)

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ölene baḳma yoluñda ṣaġa baḳ sen ṣaġ ol
Günde 'uşşâḳuñ efendim saña biñ başı fedâ

2 Murġ-ı dil çanṭada keklik gibidür destüñde
Avcı ta'lîmine bîhûde çıḳup ḳıyma baña

Taẓmînât

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

'Abd-i maḥżım gerdenim ṭavḳ-ı 'ubûdiyyetdedir
Boynumuñ bâġı degil zencîr-i zülfüñdür senüñ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Sermâ-yı ġamda sîneye dâġ yaḳda ẕevḳe baḳ
Âteş kenârı ḳış gününüñ lâle-zârıdır

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Ḳopar elbet göñülden bûs-ı la'le ruḫsatuñ cânâ
Ḫudâ ḳâdirdir eyler seng-i ḫârâdan güher peydâ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Mey içdi ba'de'l-iftâr itmeden teklîf ṣûfîye
O ḳatmer baḳlava benden yaña ḳat ḳat ḥelâl olsun

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Bana düşmez ki lebüñ cur'asına 'âşıḳ olam
Ben ne ḫâkem ki kemâl-i kereme lâyıḳ olam

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Fikr-i ruḫsârını işkeste-dile itme su'âl
Bir ḳırıḳ şîşede gül destesi eyle ḫayâl

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Baña bîgâne gönlüm yâre gitdi âşinâ oldı
Beni terk itdi ammâ itdigi ġâyet becâ oldı

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Bahâr verd-i ṣabâdan ne dem sürerse hezâr
Şu yavruları çerâġ ile şâd olur Ṭayyâr

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Birbirine girdiler ḫurşîd ü mâh-ı âsumân
Kâtibü's-sırr-ı şehen-şâhîye olmaḳ-çün nişân

[391]

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Sebz-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñla eglenirim
Ḫızır Aġa-zâdeyim yeşillenirim

Ḳırḳ Dört Târîḫinde Yanġın Kâtibi Olan Meşhûr Ḥasîb Efendi Ḥaḳḳındadır

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Cânıma ḳundaḳ bıraḳdı âh o yanġın kâtibi
Ḫânumân-ı ṣabrı yaḳdı âh o yanġın kâtibi

Müfredât

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Mey ṣunarken nâz ile baḳdıydı farḳ itmem henüz
Çeşm-i sâḳîden mi oldum yoḫsa ṣahbâdan mı mest

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Bıraḳ Allâh içün olsun elüñden nîze-i cevri
Sinânoġlı iki ġamzeñ benim tâ cânıma geçdi

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Ebr olur âhım o perçem gelicek ḫâṭırıma
Mikiyil-zâdeye göz yaşını bârân ideriz

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Mollayı cennete döndürdi yine 'aşḳ-ı ṣafâ
Gûyiyâ oldı anuñ ḳalbi maḳâm-ı Maḥmûd

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Merdürn-i çeşm-i cihân sensin efendim sensin
Ġayre baḳmaz seni gözler seni özler dîdem

Aḳṭaġ Ma'deni Me'mûriyetine Dâ'irdir

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Aḳṭaġ'da ḳara baḫt ile ḫûnâb-ı eşkimi
Çoḳ eyledim niṣâr sefîd ü siyâh u sürḫ

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Ṭop oldı bir yere hep ehl-i meclis ḥasb-i ḥâl üzre
Şikenc-i ṭurradan bir yana düşmüş şunda ben ḳaldım

[392]

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Ḳula efendi rıżâsı 'aliyyü'l-a'lâdır
Bulanlar 'izzet-i dâreyni böyle buldı hemân

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Mâl ne ḥâle naẓar ḳıl gözde nem var ise al
Tendeki rûḥ-ı revânırn kendi mâluñdur senüñ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Nuḳûd-ı eşkimi cûlar gibi çoḳ mı aḳıtsam ben
Deger ḳadr-i baḥâsı bir ḫazîne ḫalvet-i vaṣluñ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Gül devşirür bu mezra'alarda diken diken
Reşk eyledi diken dikene yâsemen diken

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

Ṣûret-peẕîr-i ḳudretidür Rabbu'l-'izzetüñ
Âyîne-i fu'âdda sırr-ı reşâdı gör

Cisr-i 'Atîḳ'a

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Ḳurup bu cisr-i nev-îcâdı Ḫân Maḥmûd deryâya
Ṣırâṭ-ı müstaḳîmi remz ile gösterdi dünyâya

Necâtî Beg'iñ Baḥâriyye Ḳaṣîdesi

Yuḳaruda İki Def'ada Eş'âr-ı Müntaḫabası Münderic Necâtî Beg'iñ Ṣoñradan Ele Geçen Eş'ârından Sulṭân Bâyezîd-i Ṯânî'ye Taḳdîm Eylediği Baḥâriyye Ḳaṣîdesidir

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 'Âlem zihî ḫuceste zihî mevsim-i bahâr
Kim bâd ḫoş-nesîm durur âb-ı ḫoş-güvâr

2 Gülzâra gel ki kevṣer-i bâġ u nesîm-i ṣubḥ
Emvât-ı ḫâki itdiler iḥyâ Mesîḥ-vâr

3 Luṭf âyetini sûsen-i çînî-devât ile
Yazdı çemen ṣaḥâyifine ṣun'-ı Kirdgâr

4 Berfüñ gümüş varaḳlarını ḥall idüp ṣabâ
Cedvel çeker ṣaḥîfe-i gülzâra cûy-bâr

5 Ṭonatdı gül 'arûsını meşşâṭa-i nesîm
Âyîne oldı âb-ı revân şâne oldı ḫâr

6 Eyledi lâle ṭaġ eteginde buḫûrlar
Yaḳdı hevâ eliyle şaḳâyıḳ yaḳada nâr

7 Gül âteşiyle rûşen olupdur cemâl-i bâġ
Niteki câm-ı bâde-i nâb ile rûy-ı yâr

8 Od düşdi bâġa gel berü yaġma maḥallidür
Esbâb-ı 'ayşdan alıgör sen de yâdigâr

9 Cennetde gice olmadıġın istimâ' idüp
Ḳaṣd itdi kim uzun giceyi maḥv ide bahâr

[393]

10 Ġâlib gerek neşâṭ-ı ġam üstine şimdi kim
Günden güne ziyâde olur leylden nehâr

11 Âlâm-ı cevr-i devr ile ey nâ-tüvân olan
Gitmek gerekse ḫâṭır-ı 'âṭırdan inkisâr

12 Sürüni sürüni ṣu gibi sebze-zâra git
Düşe ṭura ṣabâ gibi gel gülsitâna var

13 Göñül ḳarası gitmeye ḳala içinde dâġ
Anlar ki bâġı lâle gibi itmez iḫtiyâr

14 Gördüm seḥerde gülşene uġradı bâd-ı ṣubḥ
İki büküldi didi çemen idüp i'tiẕâr

15 Yüzümi başageldi vü bu ben fütâdeyi
Ṭoprâḳdan götürdüñ eyâ bâd-ı müşg-bâr

16 Gülşen yolında mest bulup nergisi şimâl
Ḳapdı 'imâmesini urup çeşmine ġubâr

17 Ol ḳorḳudan görünmez olupdur şimâl kim
Ṣala ḥabâb ḥabsine inṣâf-ı şehriyâr

18 Şâh-ı bülend-mertebe Sulṭân Bâyezîḍ
Mâh-ı nücûm-kevkebe mihr-i felek-medâr

19 Ey ḫân-ı şevketine hümâ-yı ẓafer meges
Vey bâz-ı himmetine cihân kemterîn şikâr

20 Her tende luṭf u merḥameti cân gibi revân
Her yerde re'y-i pâki ḫıred gibi kâm-kâr

21 Aḫter gözini re'yi ile açsa kuḥl-i şeb
Tâ ḥaşr mîl-i mihr ile kör itmese nehâr

22 Oldı raṣad sipihr ü suṭurlâb âfitâb
Tâ irtifâ'-i ḳadrini ṭîr eyleye şumâr

23 Kûy-ı zemîni ḳapladı gerdûn gibi tamâm
Sîmurġ-ı ḳadri şehper-i 'adl ile beyẓa-vâr

24 Çekdi ḳılıcı seyl-i ḥavâdiṣ yolına sed
Mülküñ esâsı oldı felek gibi üstüvâr

25 Ṣaḳlar cihânı ḥâris-i inṣâf-ı şehriyâr
Min-ba'd ey sipihr gerekmez buña ḥişâr

26 Ey tâc-dâr mülk-i cihân begleri senüñ
Ḳapuñda ḳuluñ olmaġ ile eyler iftiḫâr

27 Uş elüñe ayaġuña yüz urmaġa deyü
Çekdi ḳapuñda ḳayṣer ü faġfûr intiẓâr

28 Şehler piyâde ruḥ yere ḳorlar olalıdan
Sen nat'-ı salṭanatda murâd atına süvâr

29 Çîn ü Ḫıṭâ'ya ger vara tevḳî'-i nâfiẓüñ
Baş üzre yeri var nitekim zülf-i tâb-dâr

30 Yere düşürmeyüp ḳapışur tûtiyâ gibi
Kulḥl-i ġubâr-ı dergehüñ a'yân-ı rûzgâr

31 Ḫurşîd-nûr u kûh-sükûn fi'l-meṣel senüñ
'Ahdüñdeki vefâ ola ṭab'uñdeki vaḳâr

32 Gitdi ẓalâm-ı şirk ideliden şeref gögi
Mâh-ı livâ-yı ḳadrüñi gün gibi âşikâr

33 Olsa revâne ṣarṣar-ı ḳahruñ 'adû-yı mülk
Deryâ-yı memleketden ide ḫas gibi kenâr

34 Tîrüñ 'uḳâbı ceng güni ṣadrı gözedür
Ḫâk-i ḥaḳîre ḳonmaġa ider meger ki 'âr

35 Ḫâk-i ḥaḳîr terbiyetüñle bulur vücûd
Bâd-ı bahâr ile nitekim ṣaḥn-ı sebze-zâr

36 Şimden-girü götürse revâdur ṣudâ'ı gül
Bûy-ı bahâr-ı ḫulḳuñ ile ṭoldı her diyâr

[394]

37 Gülzâr-ı dergehüñde cihân ḫalḳı ḫusrevâ
Gül gibi güldi bir benim iden hezâr zâr

38 Gûş it fiġânım ey gül-i ḫandân ki yaraşur
Gülzâr-ı ‘izzetüñde Necâtî gibi hezâr

39 Virsün zamâne destüñe nev nev gül-i murâd
Her ṣubḥ-dem ki açıla bu köhne merġ-zâr

40 Ser-sebz ü ḫurrem ola gülistân-ı devletüñ
Devr itdügince bu yedi dûlâb-ı bî-ḳarâr

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nıñ Yuḳaruda Yazılan Benefşe Ḳaṣîdesine Necâtî Beg'iñ Naẓîresidir

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Gülşende re’îs olmaġa ezhâra benefşe
Demdür ki ḳadem-rence ḳıla vara benefşe

2 Baġdâd-ı çemende ide da‘vâ-yı ḫilâfet
‘Abbâsî ‘alemler dike gülzâra benefşe

3 Dem geldi ki gül şevḳine her ḫâr ayaġına
Yüzin süre boynın çeke yalvara benefşe

4 Âhı tütüni yer yüzüni göge boyadı
Alındı meger bir yüzi gülnâra benefşe

5 Bu lutf ile kim ḳıldı çemen ṣalınını çînî
Ṭa‘n itse nola nâfe-i Tâtâra benefşe

6 Deste işidür lîk ucuz olmamaġ içün
Bir kez gelür eyyâmda bâzâra benefşe

7 Ḫargûş gibi gözi açuḳ uyḳuya varmış
İrmezse ne ṭañ devlet-i bîdâra benefşe

8 Ditrer eli bir ḥarf elifi ṭoġrı çekemez
Uġradı meger kûçe-i ḫammâra benefşe

9 Mestâne ṭurup cübbesi yaḳasın ider çâk
İşbu ġazel-i ḫûb u güher-bâra benefşe

10 Âşüfte olup sünbül-i dildâra benefşe
Yüz yire ḳodı derd ile bî-çâre benefşe

11 Leylî ṣaçuñ 'aşḳı ile ṭaġlara düşmüş
Mecnûn gibi âşüfte vü âvâre benefşe

12 Zülf ile ḫaṭa 'âşıḳ olan gülşene gelsün
Tâ göñli aça ara çemen ara benefşe

13 Gülzâra varup göñlümüz eglense olurdı
Sünbüllerüñe beñzese bir pâre benefşe

14 Hindû-beçe-i micmere-gerdân-ı çemendür
Raġbet ḳomadı ṭabla-i 'aṭṭâra benefşe

15 'İsâ nitekim sûzen ile çıḳdı semâya
Ol resme çıḳar ḳulle-i kühsâra benefşe

16 Vaṣl itmedi gülzâr-ı cihân benzedigi-çün
Ma'şûḳa gül ü 'âşıḳ-ı ġam-ḫâra benefşe

17 Gel 'ayş idelüm leyl ü nehâr ile ki döndi
Rûza semen-i tâze şeb-i târa benefşe

18 Pervâne gibi bâl ü peri ḳapḳara yanmış
Dîvâne gibi pîreheni pâre benefşe

19 Yâ maḥşer-i gülşende ṣunuldı ḳara defter
Maḥzûn oluben döndi güneh-kâra benefşe

20 Niçün gögerüp boynın eger serv dibinde
Aşmadı ise kendüzini dâra benefşe

21 Gömmüş beline deñlü yere k'ide siyâset
Neyledi 'aceb çarḫ-ı sitem-kâra benefşe

22 Her yapraġı bir göz bebegi gibi olupdur
Ḳadri güline itmege neẕẕâre benefşe

[395]

23 'Ahdüñde ḥacil oldı yüzi yerlere düşdi
Girdigi içün kisvet-i küffâra benefşe

24 'Adlüñle ider dehr ḫarâbın felek ıṣlâḥ
Şükrâne ider fâ'ide bîmâra benefşe

25 Gülzâra güẕer eyler ise ṣarṣar-ı ḳahruñ
Âteş ola gül dûd ola hemvâre benefşe

26 Egmezdi boyun olmasa ḥükmüñ yeli çavuş
Ol sancaḳ-ı jengârî-i zer-kâra benefşe

27 Senden üşenür ḳalduruban başını baḳmaz
Gülzâr-ı ḥarîmindeki ebkâra benefşe

28 Uġrı gibi baġlu getürürler naẓarunā
Yere baḳuban geydigi-çün ḳara benefşe

29 Gülzâr-ı sarâyuñda zihî dâr-ı sa'âdet
Kim oldı laḳab çarḫ-ı perestâra benefşe

30 Bir ekmedigüñ yerde biter ḳopmayasıdur
Ḳara ṣaçuña ḳorḳaram el ḳara benefşe

31 Ben bî-dile cevr itmek içün tâbi' olupdur
Zülf-i siyeh ü çarḫ-ı siyeh-kâra benefşe

32 Âh eyleyicek çıḳdı tütüni depesinden
Yanup cigeri bencileyin nâra benefşe

33 Dün ḥüzn ile olmuşdı ḳara yire berâber
Bugün neden irişdi bu miḳdâra benefşe

34 Ḳudretle şeref buldı yetişdi göge başı
Şâh işigine süreli ruḫsâre benefşe

35 Malḥmûd-ı cihân-baḫş u cüvân-baḫt ki anuñ
Ḫulḳıyla virür ḫâr gül ü ḫâra benefşe

36 Ṭop eyleyüp eflâki öñinde ḳodı taḳdîr
Şol resm ile kim yâr ṣunar yâra benefşe

37 Düşmen ‘alemi gibi gelür şâh işigine
Başı aşaġa müftaḳir ü ḳara benefşe

38 Şol vech iledür ḳaṣr-ı refî‘uñ kim ider faḫr
Öyküdigine sâye-i dîvâra benefşe

39 Erḥâma naẓar eylese kej ṭoġmaya kimse
‘Âlemde meger derd ile bî-çâre benefşe

40 Rif‘atde ḳaçan ḳapuña mânend ola gerdûn
Hem-ser ola mı günbed-i devvâra benefşe

41 Bir ḫâme ile kâġıd-ı rengîn ider iḫżâr
Evṣâfuñ ile naẓm olan eş‘âra benefşe

42 Vaṣfuñ çemeninde yaraşur lâle yerine
Müstaġraḳ ola lü’lü-i şehvâra benefşe

43 Bu şi‘r-i dil-âvîzi Necâtî yaraşur kim
Ḥall ile yaza ṣafḥa-i jengâra benefşe

44 Şâhâ bu siyeh-baḫt ḳuluña naẓar it kim
Baḳmaḳla cilâlar virür ebṣâra benefşe

45 Sûsen gibi naẓm itmege dilim ṭolaşurken
Vaṣfuñla getürdi beni güftâra benefşe

46 Ḥaḳ'dan dilerim devlet ü ʻömrüñ ola câvîd
Nitekim ola pîş-rev ezhâra benefşe

Pederim Meḥmed Ṭayyâr Efendi'niñ Ṣoma Nân-pâresi İḥsân Buyurulduḳda Veliyy-i Niʻmeti Cennet-mekân Sulṭân Maḥmûd Ḫân Efendimiz Ḥażretlerine Işṭılâḥât-ı Ṭuyûr İle Tanẓîm Eyledigi Manẓûm Teşekkür-nâmesidir

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Hümâ-yı himmetiyle göñlümi Maḥmûd Ḫân ṭutdı
Çerâġân-ı hezârân gülşeninde âşiyân ṭutdı

[396]

2 Nişâr itdi ḥubûb-ı luṭfını semt-i çerâġâna
Alup şâhinci-başılıḳla dâne murġ-ı cân ṭutdı

3 Şu ḳuşça cân idince bu gügercinlikde kim pervâz
Duʻâ-yı şevketin güncişk-i dil vird-i zebân ṭutdı

4 Ḳafesden rûḥ-ı Ṭayyâr olsa da perrân ḥünkârım
Bu luṭfuñ murġ-zâr-ı ʻâlem-i ʻulvîde şân ṭutdı

5 Benem zâġ-ı siyeh ḳuş-ḫâne-i ʻâlemde ammâ kim
Olur ʻanḳâ da reşk-âver beni Maḥmûd Ḫân ṭutdı

6 Olınca żaʻf-ı pîrî mâniʻ-i ḫıdmet şehen-şâhım
Ṣoma nân-pâresin şu ḳuşça câna ḳarşu nân ṭutdı

7 O şâh-ı ekrem itdi pençe-i zaḥmetden istiḫlâṣ
Cenâḥ-ı luṭfını farḳımda yine sâye-bân ṭutdı

8 Selîm Ḫân'uñ göñül ḳuş-ḫâne-i luṭfında idi âh
Felek dâm-ı cefâ ḳurdı o şehbâzı hemân ṭutdı

9 Görüp ṭâvûs-ı cennet terk-i şevket itdigin ol şâh
Ḳavânîn-i nevîn emrini el-ḥaḳ ḥırz-ı cân ṭutdı

10 Niẓâm-ı devleti taṣvîr idüp mir'ât-ı ḳalbinde
Bu sırr-ı niyyeti ancaḳ hezârândan nihân ṭutdı

11 Çeküp ṭûlâb-ı tedbîri nice âb-ı ḥayât-efzâ
Olup murġ-ı saḳâ-veş çâre-cûyân pek yaman ṭutdı

12 Nihâyet düşmedi tedbîri taḳdîre muvâfıḳ âh
Çemen-zâr-ı beḳâda şâh-ı ẕî-şânım mekân ṭutdı

13 O yatdıḳça ide Ḥaḳ 'ömr ü iḳbâl-i te'ebbüdle
Anuñ işr-i sülûkın ḥamd ola Maḥmûd Ḫân ṭutdı

14 Virince yavrularımla bağa lânemde ḥaḳḳ-ârâm
Münâcât-ı dili şehbâz-ı fikrim her zamân ṭutdı

15 Olup ṭûtî gibi gûyân dürûd-ı dâ'imîsinde
Disünler ṭatlu sözlerle ne şîrîn bir lisân ṭutdı

[397]

16 Ben ol naḫcîr-i faḫr-ı faḳr olup ḥamd eylerim yâ Rab
Benim ṣayyâdım oldı mefḫarım şâh-ı cihân ṭutdı

17 Ben ol murġ-ı süvâr-ı ṭab'-ı çâlâkim ki sür'atden
Ḳaçarken mihr-i istiġnâyı dâm-ı lâ-mekân ṭutdı

18 Hevâya uçdı murġ-ı kilk-i ḳuşbâz-ı ḫayâlim âh
Ṭuyûr u vaḥşiyân içre yine bir kebk-i cân ṭutdı

19 Ḳarîb olmaḳdadur tis'îne sinn-i bâ-kemâl ey dil
Ne nef'i var nedür bilmem ṭarîḳ-i el-amân ṭutdı

20 Ḳarîb-i rûzgâr-ı dehr olan ḥammâme-i iḳbâl
Nihâyet lâ-mekân-ı bî-mekânîde nişân ṭutdı

21 Perim pervâz iderken 'âlem-i tecrîd içinde âh
Felek 'aḳd-i 'alâyıḳ itdi bir tîr ü kemân ṭutdı

22 Neden ben dâne-çîn oldum bu ḳurb-ı Bayḳarâyîde
Niçündür bilmedim pâyımdan ol ṣayyâd-ı cân ṭutdı

23 Uçurma vâdî-i tafṣîle kebk-i naẓmı ey Ṭayyâr
Senüñ şâhîn-i şi'rüñ dest-i şâhânda nişân ṭutdı

24 Du'âya başla bülbül gibi ol şâh-ı kerem-kâna
Çerâġ itdi beni ol Ḥâtem-i Dârâ-zamân ṭutdı

25 Veliyy-i ni'metimdür hem veliyy-i ni'met-i zâdem
Ḫudâvendâ vücûduñ Âl-i 'Oṣmân üzre şân ṭutdı

26 Hüner 'ilm ü ma'ârifden degülken behre-dâr el-ḥaḳ
Kemâl-i luṭf ile bu 'âcizi bu ḫânedân ṭutdı

27 Ḫudâ eyyâm-ı 'ömr-i şevkėtin tâ ḥaşre peyveste
İder memdûd anı Peyġamber-i âḫir-zamân ṭutdı

28 Baña göstermesün başḳa şehen-şeh Ḥażret-i Allâh
Benim metbû'-ı ẓî-şânım beni Maḥmûd Ḫân ṭutdı

وله

دیده ام پرشد زخون و ساغرم پرشد زمی
هر دو سر شارند اما این کجا و ان کجا

[398]

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

O rütbe münḳalib aḥvâli kim eżdâda devrânuñ
Kemâli âdemüñ noḳṣân noḳṣânı kemâl oldı

Mıṣır Fetḥine Târîḫdir

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Girince cünd-i mü'min çıḳdı ol dem kâfir-i maḫẓûl
Selîm-i Ṣâliṣ oldı mülk-i Mıṣr'a fâtiḥ-i ṣânî

Keçeci-zâde 'İzzet Molla'nıñ İrtiḥâline Târîḫdir ('İzzet'iñ ze'siyle Meḥemmed'iñ mîm'ini mükerrer ḥisâb itmelidir)

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Âb-ı rûy-ı 'ulemâ-yı devlet
Kiçeci-zâde Meḥemmed 'İzzet

2 Geldi bir gün der-i Mevlânâ'ya
Didi yâ hû bize geldi nevbet

3 Fevtine naḳş-ı nigîni târîḫ
"Yâft nâmem zi-Meḥemmed 'İzzet"

Velehû Ḳıṭ'a

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Şeb-i viṣâle irüp ârzû-yı ṣubḥ idenüñ
'Aceb mi nâmına dinse sefîh ü hercâyî

2 Hele ben aña irişsem żamîme eyler idim
Sevâd-ı dîdem ile dildeki süveydâyı

Cennet-mekân Sulṭân ‘Abdülmecîd Ḫân Ḥażretleri ‘Aṣr-ı ‘Âlî-si Şu‘arâsınıñ Âṣâr u Eş‘ârları:

Mışır Kâşiflerinden Tunuslı ‘Alî Beg-zâde ‘Alî Cevâd Bege-fendi:

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Tâm târîḫ-i cülûsın yaz Cevâdâ şevḳ ile
"Oldı sulṭân-ı cihân sa‘d-ile Ḫân ‘Abdülmecîd"

Fî 20 Rebî‘u'l-âḫir sene 1255

Biñ İki Yüz Otuz Yedi Târîḫinde Ḥâlet Efendi Serpindisiyle Pederi-miñ Burûsa'ya Nefyinde Oradan Gönderdigi Mektûbda Münderic Ḳıṭ‘adır:

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Benim o bülbül-i gülşen-sarây-ı bâġ-ı firâḳ
Ki itdi gülşenimi âşiyâne zâġ-ı firâḳ

2 Benim o lâle-i revnaḳ-fezâ-yı deşt-i elem
Elimde câm-ı taḥassür dilimde dâġ-ı firâḳ

Lâ

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ḫacle-gâh-ı Ḫusrev'i ol dem ki tezyîn itdiler
Ḫûn-ı Ferhâd'ı ḥınâ-yı pây-ı Şîrîn itdiler

2 Çıḳmadı bir nîm-ten ḳadd-i bülend-i himmete
Aṭlas-ı gerdûnı birḳaç kerre taḫmîn itdiler

[399)

Naẓîre-i Keçeci-zâde ʻİzzet Mollâ

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 ʻAndelîbi verd-i ṣad-berg ile tekfîn itdiler
Bir Gülistân beytini üstinde telḳîn itdiler

2 Meclis-i şûrâ-yı ṣabra ʻandelîbi almayup
Re'yini pervâneniñ ʻuşşâḳ taḥsîn itdiler

3 Böyle dâmen-keş degildi dest-i vuṣlatdan o şûḫ
Birṭaḳım ʻâşıḳ tekâpûlarla ḫod-bîn itdiler

4 ʻÂşıḳân aḥvâlin eṭvârından istidlâl idüp
Ser-güẕeşt-i Ḳays'ı benden ṣoñra tezyîn itdiler

5 ʻİzzet eyle yekdir Allâh yek deyüp feryâd u zâr
Ḳalʻa-i ġamda seni varoşa taʻyîn itdiler

6 Pâyuña düşdüm seniñ yâ Ḥażret-i Mollâ-yı Rûm
Ol zamân kim evliyâya bende taḫmîn itdiler

Naẓîre-i Nevres Efendi

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Giryeyi ol dem ki ehl-i ʻaşḳa âyîn itdiler
Dîde-i giryânımı ser-çeşme taʻyîn itdiler

2 Cân virüp ḥasretle Ferhâd oldıġı gün telḫ-kâm
Mâtemiyle meclis-i Pervîz'i şîrîn itdiler

3 Ṭutışup ol dem ki Mecnûn çıḳdı dûdı göklere
Ḫayme-i Leylâ'yı ol dûd ile müşgîn itdiler

4 Ḳays-ı şeydâdan füzûn taḫmîn iderdim derdimi
Keşf idenler ḥâlimi hem öyle taḫmîn itdiler

5 Sâde dillerdir ki her yüzden o ṭıfl-ı sâdeye
Câm-ı istiġnâ ṣunup ser-mest-i temkîn itdiler

6 Ṣûret-i âyîneye meyl itdirüp ruḫsârını
'Âḳıbet ol ḫod-nümâ-yı ḥüsni ḫod-bîn itdiler

7 Başḳa bir zaḫm açdılar sînemde müjgân oḳları
Gerçi eşk-i dîde-i giryânı teskîn itdiler

8 Ben miyim rüsvâ-yı 'aşḳı Nevres ol şûḫuñ faḳaṭ
Niceler rüsvâ olup nâmûs terhîn itdiler

[400]

Naẓîre-i Enderûnî Ḥasan Baṣrî Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḫûn-ı Mecnûn'ı idüp rîzân rengîn itdiler
Reh-güẓâr-ı Leylî'yi ol dem ki tezyîn itdiler

2 Yâreler vaz' itdiler tâ sîne-i 'âşıḳlara
Kendi ḳanıyla şeh-i Manṣûr'ı tekfîn itdiler

3 Virmediler sünbülistân-ı ḥayâtımdan ḫaber
Dostlarım ḳanım döküp bi'l-cümle temkîn itdiler

4 Yanmadan itmez ḥaẓer düşmüş kemâl-i ḥayrete
Meyyit-i pervâneyi âteşle tedfîn itdiler

5 Girdiler zencîr-i zülfe tâ ezel dîvâneler
Başrîyâ maṭlûb-ı 'aşḳa cân terhîn itdiler

Rikâbdâr ʿAbdurraḥmân Aġa-zâde Ḫazîne-i Hümâyûn Başkâtibi Ḥasan Şevḳî Beg

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)

1 ʿÂşıḳım şûḫ-ı cefâ-kâr isterim meşreb bu yâ
Dil-ber-i ḫûn-ḫâr u ġaddâr isterim meşreb bu yâ

2 Sebze-i ḫaṭṭıñ dil-i zârıñ leṭâfet gülşeni
Bülbülüm ṣaḥn-ı çemen-zâr isterim meşreb bu yâ

3 İstemem aġyâr ile bezme o mâhıñ geldigin
Ġoncarnı ʿâlemde bî-ḫâr isterim meşreb bu yâ

4 ʿAḳl u fikrim ṣabr u sâmânırn alursa ġam degil
Çeşmiñi câdû-yı seḥḥâr isterim meşreb bu yâ

5 Ṣunma yarım câmı ey sâḳî ayaġın öpeyim
Sâġâr-ı ṣahbâyı ser-şâr isterim meşreb bu yâ

6 Bezm-i meyde eylemem her şûḫ elinden nûş-ı mey
Sîm sâʿidli ḳadeḥ-kâr isterim meşreb bu yâ

7 İtse biñ dürlü ezâ Şevḳî yine âh eylemem
ʿÂşıḳım şûḫ-ı cefâ-kâr isterim meşreb bu yâ

Ḳâʾim-maḳâm-ı rikâb-ı Hümâyûn Rüşdî Paşa-zâde Muhâcirîn Ḳomisyonı Reʾîsi El-ḥâc Meḥmed Muʿammer Paşa'nıñ Cidde Vâlîliginde Söyledigi Ḳıṭʿadır

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)

1 İki defʿa ravża-i pâk-i Ḥabîb-i Ekrem'e
Yüz sürüp üç ḥac naṣîb itdi Ḫudâvend-i Şekûr

2 Çâr-yâr u ḫamse-i âl-i ʻabâ feyż eyleyüp
Şeş-cihetden kâm-rân itmez mi yâ Rabb-i Ġafûr

[401]

Velehû

(Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün)

1 Gün yüzüñ sevdâsı itdi bî-ḳarâr-ı intiẓâr
Ṣubḥa dek oldum bu şeb encüm-şumâr-ı intiẓâr

2 Âh-ı serdim eşk-i çeşmim intifâ-baḫş olmadı
Oldı gitdikçe füzûn-ter dilde nâr-ı intiẓâr

3 Laʻl olur gerçi maḳâm-ı ṣabrda seng-i siyâh
Ḫûn ider ammâ derûnı ḫâr-ḫâr-ı intiẓâr

4 Ḥâl-i mâżîden ḳıyâs it neş'e-i müstaḳbeli
Żevḳine degmez bu ʻâlemde ḫumâr-ı intiẓâr

5 Bîm-i hecr ümmîd-i vaṣl eyler teḳâbül dâ'ima
Böyledir âmed-şüd-i leyl ü nehâr-ı intiẓâr

6 Tesliyet-baḫş ol dile el-leyletü'l-ḥublâ ile
Olmaya begsüste ḥabl-i ıṣṭıbâr-ı intiẓâr

7 Olmaḳ isterseñ Muʻammer ḫâṭır-ı âzâd ile
Çekme her bir yâr içün her bâr bâr-ı intiẓâr

Velehû Müşârün-ileyh

Şâm Vaḳʻasınıñ İndifâʻında Söylediği Târîḫdir

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)
Sevâd-ı fitne-i Şâm oldı ṣubḥ-ı ʻadl ile zâ'il

Fî 25 Muḥarrem sene 1277

Üçünci Maḫdûm-ı ʻÂcizîniñ Vilâdetine Müşârün-ileyhiñ Târîḫidir

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Ṣafâlandı yine Ṭayyâr Efendi rûḥı pervâza
Tezerv-âsâ cihâna bir ḥafîdi eyledi reftâr

2 Ki necli ḥażret-i Aḥmed ʻAṭâ Beg aldı bir yavrı
Anı zîr-i cenâḥ-ı vâlidinde ḥıfẓ ide Settâr

3 O gül de oḳuyup bülbül gibi ders eyleyüp ezber
Revân-ı ceddini ḫayr eyle Ḥaḳ Ḳur'ân-veş her bâr

4 Ola Ṭayyâr-zâde ḫânedânı ḥaşre dek bâḳî
Kebûter ḫâne-i devrânda tâ oldukça istiḳrâr

[402]

5 Duʻâ-gûne aña ṭûtî-i ḫâme söyledi târîḫ
İde Maḥmûd'ı Bârî şâhbâz-ı gülşen-i Ṭayyâr

Fî 9 Receb sene 1277

Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-ḳurenâ-yı Esbaḳ Meḥmed Beg-zâde Meḥmed Nevres Paşa

(Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün)

1 Bu şeb ḫulyâ-yı zülfüñle dili pür-pîç ü tâb itdim
Görince tâ seḥer ṣubḥ-ı cemâliñ terk-i ḫâb itdim

2 Alup ruḫsâr-ı âliñ döndi çeşmim ṭâvus-ı pür-ḫûna
Bezimde ḫûn-ı eşkimden ṭolu nûş-ı şarâb itdim

3 Yüz üzre mâ'il-i ḫâl-i ruḫuñ ṣad yüz ḳadar varmış
Bir 'anber sübḥa ile ben de bu yüzden ḥisâb itdim

4 Miyânın aldım âġûş-ı ḫayâle ḫayli eglendim
Ne aġyâra ḫaber virdim ne saña bir 'aẕâb itdim

5 Degildir 'ârıżî âl-i 'abânıñ şevḳi göñlümde
Ezel bezminde ben Nevres o bâba intisâb itdim

Velehû Şarḳı

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Nâr-ı fürḳatle yanar cânım benim
Ḥâlime raḥm eyle sulṭânım benim
Gûş idüp bir kerre efġânım benim
Ḥâlime raḥm eyle sulṭânım benim

2 Derdime ey mâh-rû sensin ṭabîb
Çâresin bul yandı sâmân-ı şekîb
Sen gidelden ben ġarîb oldum ġarîb
Ḥâlime raḥm eyle sulṭânım benim

3 İntiẓâr-ı maḳdemiñle çoḳ zamân
Gözlerim yollardadır ey nev-cüvân
Ḳalmadı ṣabra ḳarârım el-amân
Ḥâlime raḥm eyle sulṭânım benim

4 Bende-i ġam-ḫâra ey nevres-nihâl
Ẕavḳ-i vaṣlıñ oldı hep ḫâb u ḫayâl
Ġayri ârâm eylemek emr-i muḥâl
Ḥâlime raḥm eyle sulṭânım benim

Re'îsü'l-'Ulemâ Naḳîbü'l-Eşrâf Ḳâḍî-'asker El-ḥâc Muṣṭafâ 'İzzet Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Rûz u şeb gönlümüñ evrâdı olup Tañrı adı
Naḳş-ı dîdârına bend eyle vuḳûf-ı 'adedi

2 Cezbe-i 'aşḳ ile farḳ idemeyüp nîk ü bedi
Gözlerinden silüp eşk-i terini böyle didi

[403]

3 Varamam yârıma a'mâ-ṣıfat oldum ebedî
Vâṣıl it yâre beni yâr celâ ḫuz bi-yedî

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ey Ḥabîb-i Kibriyâ vey maṭla'-ı nûr-ı Ḫudâ
Nûr-ı çeşm-i enbiyâ vü reh-nümâ-yı evliyâ
Ümmetiñden bir siyeh-rû 'âṣiyem geldim saña
El-amân ey melce-i ümmet Muḥammed Muṣṭafâ

2 Yâ Muḥammed baña imdâd eyle Allâh 'aşḳına
Gönlümi 'aşḳıñla âbâd eyle Allâh 'aşḳına
'İzzet'i vaṣlıñla dil-şâd eyle Allâh 'aşḳına
El-amân ey melce-i ümmet Muḥammed Muṣṭafâ

Velehû Ḳıṭ'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Var olan Ḥaḳ varlığıdır benden eylerseñ su'âl
Yoḳluġuñ 'irfânı kâfîdir sülûk erbâbına

2 Men-'arefle ḳad-'aref sırrını bildiñse eger
Ḥırz-ı cân it söyleme ẓann-ı şükûk erbâbına

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

O felek-meşrebiñ aldanma va'dine zîrâ
Nisbet-i pâdişehi 'İzzetî dervîş itdi

Velehû Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Bezm-i vaḥdetden cüdâ bir nây bir ben bir göñül
Fânî-i bâḳî-nümâ bir nây bir ben bir göñül

2 Ḥayretinden geh güler geh aġlar iñler dem-be-dem
Bu'l-'aceb dîvâne hâ bir nây bir ben bir göñül

3 Cism-i zârı hem-çü nâl ü ḫaste-ḥâl-i bî-mecâl
Ḥasb-i ḥâl-i her belâ bir nây bir ben bir göñül

4 Kendi söyler kendi diñler kimse bilmez ḥâlini
Ehl-i 'aşḳa kîmyâ bir nây bir ben bir göñül

5 Kâr-ı nâṭıḳ 'abd-i âbıḳ râ'iḳ-i iksîr-i Ḥaḳ
Saña beñzer 'İzzetâ bir nây bir ben bir göñül

Taḫmîs-i Ġazel-i Ḫıżır Aġa-zâde Sa'îd Begefendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 'Âşıḳ oldum olalı ṭoġrısı ey mâh saña
Bir ṭarîḳ ile göñül olmadı hem-râh saña
Nice taḳrîr ideyim derd-i dilim âh saña
İtmedi gitdi eṣer nâle-i cân-kâh saña
Merḥamet virmedi mi Ḥażret-i Allâh saña

2 Eylediñ göñlümi âvîze-i mehd-i ülfet
Ġaraż eglenmek imiş ṣoñradan itdim dikkat
Böyle ṭıflâne-edâya kim ider emniyyet
Nâlem itmiş seni ḫâbîde-i ḫâb-ı naḫvet
Ġâlibâ ninni gelür âh-ı seḥer-gâh saña

3 Nâle-i ‘aşḳ-ı ciger-sûzımı ṣandıñ ḳurı lâf
Saña taḳrîr-i ġumûm-ı dil olup cümle ḫilâf
[404] Ḥâlime eylemediñ ‘aṭf-ı nigâh u inṣâf
‘Âḳıbet ‘ömrimi ḥüsnüñ gibi ḳıldıñ itlâf
Ḳaldı sermâye hemân âh baña vâh saña

4 Nedir ey çarḫ-ı sitem-dîdeye ḳahrıñ öyle
İtdigiñ luṭfı baña sen de bilürsin söyle
Âh u feryâdımı sen ṣanma tehîce böyle
Beni şâd eylemediñ bir kerre inṣâf eyle
‘Acabâ neyledim ey ṭâli‘-i bed-ḫâh saña

5 Her ne rütbe görinürse saña ṣûretde ba‘îd
‘İzzetâ kesme ṣaḳın şâhid-i ma‘nîden ümîd
Ẓâhir olduḳça göñülde hele sırr-ı tevḥîd
Tükenür bî-ḫaberâne reviş elbette Sa‘îd
Ẓannıma rehber olur bu dil-i âgâh saña

‘Ayıntâbî Ḫâce Es‘ad Efendi-zâde Dâru'l-Mu‘allimât Müdîri Sır Kâtibi Yamaġı Seferlili Es-seyyid El-ḥâc Meḥmed Emîn Efendi

يا خير من فى الكاءنات
يا محبتى فى العاليات
انت الحبيب بالبينات
اشفع لنا وقت النجات

ممدوح رب العالمين
مقبول كل المرسلين
بل ملتجا للاقربين
اشفع لنا وقت النجات

مازلت مائلا الخطا
فى غدوة وفى مسا
بئس المرض اى الدوا
اشفع لنا وقت النجات

كيف النجات عن طبعنا
ملهوف انى بالضنا
يارب حول حالنا
اشفع لنا وقت النجات

معلوم انى بالقصور
مغموم انى بالفتور
فاغفر ذنوبى يا غفور
اشفع لنا وقت النجات

مادمت حيا فى الضنا
لا زالت مرجو الوفا
انت الكريم فوق العلا
اشفع لنا وقت النجات

الحب مطلوب الامين
فاذكر آله العالمين
حتى اتاك باليقين
اشفع لنا وقت النجات

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Baḥr-i bî-pâyân olan dilden beyân eyler ḳalem
Şûriş-i dâġ-ı firâḳı bî-nihân eyler ḳalem

2 Ṣafḥa-i ḳırṭâs üzre varını ṣarf eyleyüp
Dest-i naḳḳâd-ı kemâli dür-feşân eyler ḳalem

3 Nâlini terk eyleyüp âġâz-ı nâle eylemiş
Nûr-ı maḥż-ı Ḥażret içün terk-i cân eyler ḳalem

[405]

4 Maḥrem olmuş nîk ü bed aḥvâl-i nâsa ser-te-ser
Ṭurmaz oturmaz gezer dâ'im fesân eyler ḳalem

5 Mâ'il-i iḥsân iken geçdikde dest-i nâkese
Çâresiz maḥzûn olup eşkin revân eyler ḳalem

6 Çarḫ-ı devrân-ı felek 'aks-i medâr-ı ḳuṭb idüp
Şûriş-i aḥvâl-i ârâdan nişân eyler ḳalem

7 Bir nigâh itse eger pîr-i ṭarîḳat ey Emîn
Sırr-ı dilden ma'nî-i 'irfân beyân eyler ḳalem

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Dil olup ġam ile âvâre ne çâre bilmem
Var imiş dürlü devâ derde ne çâre bilmem

2 Mest-i iḳbâl olalı eyledi cevre âġâz
Nâle-veş 'âşıḳ içün ṣabra ne çâre bilmem

3 Bu revişle reh-i maḳṣûda giden kec-ṭab‘ân
Giremez meclis-i dildâra ne çâre bilmem

4 İçirüp pîr-i muġân cur‘a-i cevvâle-i şevḳ
Eyledi mest-i müdâm ṣalḥa ne çâre bilmem

5 Ḫod-pesendân-ı zamâna bu reviş pek kec-rev
Ey Emîn ṭavrımı tebdîle ne çâre bilmem

Velehû

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

1 Bir şûḫ-ı cefâ-pîşeye nâlânsıñ ey göñül
Ṣabr eyle biraz vuṣlata şâyânsıñ ey göñül

2 Zencîr-i ser-i zülfine pîçîde olaldan
Şeb-tâ-be-seḥer silsile-cünbânsıñ ey göñül

3 Feyfâ-yı ‘aşḳda baş açıḳ pây-bürehne
Kûy-ı viṣâle ṣıdḳ ile pûyânsıñ ey göñül

4 Bilmem bu keşâ-keşde ne var eyle tevaḳḳur
Mihmân-nüvâz-ı ‘ilm ile ‘irfânsıñ ey göñül

5 Pervâne gibi şu‘le-i iḳbâl ṭolanmaġa
Miḥrâb-ı dü-ebrûya nigeh-bânsıñ ey göñül

6 Ḥayret gelür elbette gören yârini añsız
Bu mertebe de sen de mi ḥayrânsıñ ey göñül

7 Feyżiñ ey Emîn ḥayret-i ḥayretde beḳâdır
Bu ṭavr ile de nâ’il-i ‘irfânsıñ ey göñül

Hicretiñ yedi yüz târîḫlerinden berü her nev‘ taḥṣîl-i ‘ulûm u ma‘ârife merkez ve ‘Oṣmânlı gürûhına bir mekteb-i mümtâz u mu‘azzez olan Ayaṣofya civârındaki sarây-ı hümâyûnuñ ṣenâsında Fâtiḥ-i ma‘ârif-mefâtîḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân-ı Ṯânî ḥażretleriniñ ibtidâ-yı binâ vü te’sîsine muṣâḥibleri Burûsalı Ḳâḍî-‘asker Veliyyüddîn Çelebi-zâde Aḥmed Paşa yuḳaruda ḳırḳ dördünci ṣaḥîfeden bed’ ile münderic olan ḳaṣîdeli târîḫinden ṣoñra on def‘aki ‘ilâvât ve ta‘mîrât-ı lâzımesine zamânları ṣu‘arâsınıñ tanẓîm itdikleri ḳaṣâ’id ve tevârîḫ dîvânlarında ve ba‘żı mecmû‘alarda münderic ise de Maḥmûd Ḫân-ı Evvel ḥażretleri ‘ahd-i ‘âlîsinde biñ yüz ḳırḳ beş târîḫinde Ḥekîm-zâde ṣadr-ı a‘ẓam ‘Alî Paşa mübâşeretiyle icrâ olunan ta‘mîrât-ı külliyesine ḳużâtdan meşhûr Seyyid Vehbî Efendi'niñ ḳaṣîde ve târîḫidir:

[406]

Seyyid Vehbî‘nin Sarây-ı Hümâyûnuñ Ta‘mîrine Ḳaṣîde ve Tarîḫi

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Ta‘âlallâh ne mînâ-ḫâne-i pertev-feşândur bu
Cemâl-i şevkete âyîne dâr-ı ḥüsn ü ândur bu

2 Mücessem nûrdan taṣvîridür yâ Beyt-i Ma‘mûr'uñ
Ya mir’ât-ı zemînde ‘aks-i gülzâr-ı cinândur bu

3 Şehen-şehler sezâ dergâhına yüz sürseler zîrâ
Deri miḥrâb-ı ḥâcet ḳıble-gâh-ı ḫusrevândur bu

4 Miṣâl-i ḳıṭ‘a-i elmâs üç taḫt-ı muraṣṣa‘la
Müṣelleṣ vefḳ-i bâzû-yı celâl ü câh u şândur bu

5 Sezâ-yı pâdişâh-ı ḳulle-i ḳâf-ı mehâbetdür
Şükûh-ı salṭanat sîmurġına bir âşiyândur bu

6 Tecellî-gâh-ı ‘izzet Ṭûr-ı pür-nûr-ı ḫilâfetdür
Baḳılsa ṣûretâ mînâ sarây-ı dil-sitândur bu

7 Hevâsı cân-fezâ ṭarḥı müferriḥ resmi ġam-fersâ
‘Aceb kâşâne-i şâhâne-i cennet-nişândur bu

8 Rumûz-ı şemme vechullâh'ı mir’ât-ı maẓâhirde
Saña ṣûret yüzinden gösterür baḳsañ ‘ayândur bu

9 Naẓar eşrâfına ḥayrân ḳalem vaṣfında ser-gerdân
Felek şevḳiyle raḳṣân mevḳi‘-i şâdî-resândur bu

10 Gülâb u müşg ile âġışte olmuş ḫâk-i bünyânı
Meger altun ṣuyından feyż bulmuş gülsitândur bu

11 Öñinde ḥavż-ı mevcâ-mevci cân-baḫş olmuş insâna
Meger ser-çeşme-i âb-ı ḥayât-ı câvidândur bu

12 Bunuñ yerden göge var imtiyâzı çarḫ-ı çârümden
Ki ḫurşîd-i ḫilâfet maṭla‘ı bir dûdmândur bu

13 Cilid meydânına nâẓır menâẓır ṣanma bîhûde
Hezârân çeşm-i rûşenle nigeh-bân-ı cihândur bu

14 Feżâsında şitâb-âsâ cilîd atdıḳça cündîler
Döner her câm-ı revzen encüme ṣan âsumândur bu

[407]

15 O dil-cû şeh-nişîn bir müstezâd-ı naẓm-ı şevketdür
Nice dîvân deger şeh-beyt-i pâk-i debsitândur bu

16 Hezârân çil-sütûn-ı Iṣfahânî rû-nümâ olsa
Temâşâya bu ḳaṣr-ı ḫâṣı yine râyegândur bu

17 Debistân-ı hünerdür kân-ı ‘irfân u ma‘ârifdür
Zihî ders-ḫânedür ‘ilm-i ḥaḳîḳatden nişândur bu

18 Dü çift-i ṭâḳı virmiş ḥüsn-i ṣûret şöyle kim dirsin
Öñinde âyine bir şâhid-i ebrû-kemândur bu

19 Nola kânûn-ı şevḳ-efrûz-ı ġam-sûzın gören dirse
Ya gül ocaġı yâḫud la'l-i rummânîye kândur bu

20 Leṭâfet ṭarḥına ḳaṣr oldıġı ma'nâyadur yoḫsa
Degül maḳṣûre ḳaṣr-ı bî-ḳuṣûr-ı şâyegândur bu

21 Arisṭû re'y-i İskender'le bir âyîne yapmış lîk
Ḫayâl-i Bû-'Alî'den rû-nümâ âyîne-dândur bu

22 Bu ṣafvet degme âyîne-serâda rû-nümâ olmaz
Meger 'aks-i ṣafâ-yı bâṭın-ı şâh-ı cihândur bu

23 Buña mir'ât-ı İskender ne vechile olur tanẓîr
Vücûh ile hezâr İskender'e ḥayret-resândur bu

24 'Alî Pâşâ gibi ṣadr-ı ḥikem-senc-i Felâṭûn-râ
Yüzinden cilve-ger bir ḥikmete mebnî mekândur bu

25 Bu ta'lîm-gâh feyż-i her ma'ârif fenn-i ḥikmetdür
Fuḫûlîn ü efâḫil ḳahramânâna mekândur bu

26 Bu mektebden ẓuhûr itmişdi bir nice hüner-mendân
Bugün aḫlâfı mevcûd ma'den-i 'irfân u kândur bu

27 Tefeyyüż eyleyenlerdür bu cem'iyyetden aḳṭâna
Niẓâm-ı devleti tertîb ü tezyîne beyândur bu

28 Nola her yüzden olsa cilve-gâh-ı şâhid-i iḳbâl
Şeref-yâb-ı nigâh-ı raġbet-i Maḥmûd Ḫân'dur bu

[408]

29 Mülûk içre mübârek ism-i pâki gibi yektâdur
Naẓîri gelmeyen mümtâz-ı şâhân-ı zamândur bu

30 Nice vech ile eslâf-ı mülûka fâ'ik olmuşdur
Hüner-ver kâm-baḫşâ-yı ḳadir-dân-ı zamândur bu

31 O ḳuṭb-ı a'ẓamı Ḥaḳ merkez-i taḫt-ı ḫilâfetde
Mü'eyyed eylesün şevketle kim 'avn-i cihândur bu

32 Bu mînâ-ḫâneye bir beyt ile Vehbî iki târîḫ
Taḫayyül eyledim gûş it o beyt-i dil-sitândur bu

"Mülûka ḳible-i iḳbâl 'âlî-âsitândur bu
Şeh-i İskender âyîne sezâ vâlâ-mekândur bu (1145)

Müellif Ṭayyâr-zâde 'Aṭâ'nın Ba'zı Eş'ârı

Ba'żı Eş'âr-ı Nâmıḳu'l-Ḥurûf

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Yâ Rab hevâ-yı nefse dili eyleme esîr
Bu żenb-i ma'ṣiyet ile itme yerim sa'îr

2 Maġlûbdur cünûd-ı ma'âṣîye ḥışn-ı dil
İmdâd eyle cünd-i celîlüñle bir naṣîr

3 Dergâh-ı 'izzetiñden iderseñ meded baña
Dünyâ vü âḫiretde olur meskenim serîr

4 Sensin iden sa'âdet 'inâyetle maġfiret
Maḥv-ı me'âṣim eyleyen ey Ḥażret-i Setîr

5 Mev'ûd iken gürûh-ı güneh-kâra raḥmetiñ
Lâ-büd benim de cürmüm olur maġfiret-peẕîr

6 Der-kâr iken şefâ'at-ı Ḫayru'l-beşer bize
Dîdem 'aṭâ-yı luṭfuñ iderse nola münîr

7 Eyle İlâhî luṭfuña lâyıḳ Nezîh'imi
İḳbâl ü yümn ile ola millet içinde pîr

8 Sensin mu'izz ü mu'ṭî vü mün'im ki luṭfınıñ
Mümkin midir edâsı ola şükriniñ yesîr

9 'Âlemde olmadım ḥasenât ile behre-ver
Senden temennî eylerim ol bana dest-gîr

10 Ḳâdirsin 'afv u maġfirete cümle ḳulların
Dâr-ı beḳâda eyle 'Aṭâ'yı behişt-mesîr

Taştîr-i Ḳıṭ'a-i Ḫızır Aġa-zâde Sa'îd

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Söylemem derdimi hem-derdim olan âha bile
Keşf-i râz eyleyemem âh-ı dil-âgâha bile
Açamam sırrımı yârimse de ol mâha bile
Belki sînemdeki şu nâle-i cân-kâha bile

[409]

2 Şübhesizdir bilür âġâz-ı derûnı yoḫsa
Yaradan bilmeye mi râz-ı derûnı yoḫsa
Çeken oldur yine ol nâz-ı derûnı yoḫsa
Ehl-i dil söyleyemez derdini Allâḥ'a bile

Kezâlik

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Ne dünyâ var ne 'uḳbâ var ne ḥubb-ı câh var dilde
Geçen evḳât-ı nâ-hemvâr içün eyvâh var dilde
Hevâya ṣarf olan naḳd-i ḥayâta vâh var dilde
Hemân bir nâliş-i yâ Ḫażret-i Allâh var dilde

2 Fürûġı gün gibi meydânda ismi Şems-i Tebrîzî
Füyûżât-ı İlâhî ile câm-ı luṭf-ı leb-rîzi
İder ‘işyânı imḥâ nûr-ı irşâd-ı seḥer-ḫîzi
Żiyâ-baḫş-ı reg-i cânım olan bir mâh var dilde

Münâcât-ı Münîf-i Anṭakî Taḫmîs-i ‘Abd-i ‘Âciz

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

1 Ey mu‘ṭî-i ümniyye dili zîb-i reşâd it
Ṭarz u reviş ü sa‘yimi hep ṣıdḳ-ı sedâd it
Ḳıl ḳudret-i ẕâtıñla İlâhî dile dâd it
Yâ Rab girih-i saḫt-ı temennâyı güşâd it
Gül-ġonca-i kâm-ı dili müstaġnî-i bâd it

2 Bezm-i günehiñ gerçi benim müdmin-i câmı
Me’yûs-ı ‘afiv görmedeyim ‘aḳl u ḥicâmı
Lâkin keremiñden emelim ḳaṭ‘ı becâ mı
Ḳıl dergeh-i ‘izzetde peẕîrefte recâmı
Vâreste-i ‘arż-ı der-i iḳbâl-i ‘ibâd it

3 Mir’ât-ı tecellîdeki hep hey’et-i ḥayret
Ṭâli‘de şuḥûd ise bütün reng-i mekîdet
Baḫt-ı siyehimden alıyor âyine ‘ibret
Rû-zerdî-i ‘aşḳı bana ḳıl mâye-i vuṣlat
Kişt-i emelim jeng-peẕîrâ-yı ḥaṣâd it

4 Perverde-i şîr-i şeref-i Ḥaydar-ı seb‘im
Zehrâbe-i mâtem ile eşk-i tere neb‘im
Ġam-ḫâne-i ‘âlemde sitem-ḫorde-i şeb‘im
Bânû-yı ḥarem-zîb-i nüḫân-ḫâne-i ṭab‘ım
Feyżiñle eṣer-yâb-ı ḳabûl-i zih-i zâd it

5 ‘Ummân-ı ġama düşmeye dil âh-ı ṭalebde
İmdâd it ‘inâyet dile dil-ḫâh-ı ṭalebde
[410] Ḳıl şurṭa-i tevfîḳi refîḳ câh-ı ṭalebde
Keştî-i girân-bâr-ı dili râh-ı ṭalebde
Âsûde-nişist-âver-i mersâ-yı murâd it

6 Mir’ât-ı münâyı görürüm ‘aks-i ḫalelde
Ṣûret viriyor cismime efkâr-ı emelde
Ey Ḳâdir-i ẕî-şân ḳuluñı cümle maḥalde
Âyîne-i bî-reng-i mebâdî-i emelde
Çeşmim nigeh-endâz-ı temâşâ-yı ma‘âd it

7 Ḥaḳḳ eyler ‘Aṭâ semt-i selâmetde sa‘âdet
Tenvîr ider ḳalbimi envâr-ı hidâyet
Menvîsini mü’minleriñ itmekde ‘inâyet
Min-ba‘d Münîfâ ṭutalım râḥ-ı ḥaḳîḳat
Terk-i heves-i menzil-i Selmâ vü Su‘âd it

Taẕmîn-i Ḥüsn-i Maṭla‘-ı Na‘t-ı Şerîf-i Şeyḫu'l-islâm Tevfîḳ Mollâ Efendi

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Şemîm-i ṭurraña üftâde fuldür yâ Resûlallâh
O ṭîbiñ ümmeti şemmiyle güldür yâ Resûlallâh

2 Uzaḳdan naġme-senc-i ârzûdur bülbül-i ḳudsî
‘İẕârıñ öyle bir gülşende güldür yâ Resûlallâh

3 Riyâż-ı ḫilḳatiñ bir ġonca-i ġarrâsıdır ẕâtıñ
Seni teşbîhe cür’et maḥż-ı żuldür yâ Resûlallâh

4 Yaḳup nâr-ı hevâ cism-i nizârım eyledi imḥâ
Şefâ‘at eylemezseñ kârı küldür yâ Resûlallâh

5 Buñaldı bâr-ı ‘işyân ile ḳâmet ḳalmadı ṭâḳat
Vücûdum mâ-cerâ-yı işme püldür yâ Resûlallâh

6 ‘Aṭâ bî-behredir iẕ‘ân u ‘irfân ‘ilm-i taḳvâdan
Temedduḥ medḥ-i ẕî-şânıñda züldür yâ Resûlallâh

Taḫmîs-i Na‘t-ı Şerîf-i Şeyḫ Rıżâ İbni Neccâr

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Bu kûh-ı vaḥşet-engîze gelen lâ-büd ḥiṣâr ister
Bu deşti geşt iden bir melce-i ‘âlî-civâr ister
Temennî vü televvünden ġarażsa bir ḳarâr ister
Göñül deşt-i ṭalebde zâd-ı râha bir medâr ister
Viṣâlin Ka‘besin geşt ü güẕâra iḳtidâr ister

[411]

2 Ġarîb ümmetlerin ḥâlin bilür sulṭân-ı ẕî-şânı
Naṣıl ta‘rîf idem aḥvâlimi ki Ḥaḳ bilür anı
İḥâle eylerim elṭâfıña bu çeşm-i im‘ânı
Saña ma‘lûmdur ḥâl-i derûnum ey kerem kânı
Dil-i dîvâne esrâr-ı nihânı âşikâr ister

3 Bıraḳ tezyîn-i destârı a ṣûfî terk idüp ḳûfı
Şu fânîde didirtme kendiñe bî-fâ’ide yûfı
Ṣaḳın naḳż itme ‘ahdi miṣl-i Kûfî çekme gel ufı
Şuhûd-ı ṣûret-i maṭlûb maḳṣûd ise ey ṣûfî
Göñül âyînesin jengâr-ı ġamdan bî-ġubâr ister

4 Ḳaṭâr-ı ârzûyı vâdî-i endîşeye sevḳim
O benderden sitâd-ı kâle-i ‘irfândır ẕevḳim
Bu maḥmildir baña feyż-âver-i mühdâ-yı mâ-fevḳim
Bu vâdî-i maḥabbetde zimâm-ı nâḳa-i şevḳim
Hidâyet kevkebin menzil-be-menzil şu‘le-dâr ister

5 Bilen bu ‘âlem içre ẕât-ı zînet-sâzî-i aṣlıñ
Ḫuṣûṣâ bi‘ṣet-i ‘ulyâ-yı ẕî-şânıñ ile nesliñ
Vücûduñ maḥż-ı raḥmetdir şefâ‘atdır seniñ faṣlıñ
Reh-i ‘unḳuñda cânâ teşnegâna Ka‘be-i vaṣlıñ
Serâb-ı şûre-zârı âb-ı nâb-ı ḫoş-güvâr ister

6 Gürûh-ı ‘aṭş-ı ḥaşrı saḳy içün âb-ı cemâlinden
Sevâd-ı işmi iġrâḳ itmege baḥr-i celâlinden
Miyâh-ı ebr-i raḥmetle ider irvâ kemâlinden
O naḫl-i nâz-verdir mîve-dârân-ı viṣâlinden
Nigâh-ı intiẓâr-âlûd eşk-i cûy-bâr ister

7 Gelüp dergâh-ı vâlâ-şâna ḥâlinden teşekkiyle
Şefâ‘atdir niyâzı ümmetiñ şâhım teselliyle
‘Aṭâ itsün Ḫudâ encâmıñı aḥsen tecelliyle
‘İnâyet ḳıl Rıżâ'nıñ ‘arż-ı ḥâline maḥalliyle
Ḫużûr-ı ‘izzete yüz sürmege bir der-kenâr ister

[412]

8 Ṣıġındım Ḥażret-i Ġaffâr'a düşdüm râh-ı Settâr'a
Dili te’sîs içün elbet düşer bir vâsıṭa ḥaccâra
Gelür bir çîre-dest naḳḳâş beyt-i İbni Ṭayyâr'a
Dilâ mi‘mâr-ı ‘âlemde ḫaber vir İbni Neccâr'a
Binâ-yı çâr-ṭâḳ-ı iştiyâḳı üstüvâr ister

Na‘t-ı Ḥażerât-ı Ḫulefâ-i Râşidîn Der-Żımn-ı Medḥ-i Cenâb-ı ‘Alî Rıḍvânullâhi Ta‘âlâ ‘Aleyhim Ecma‘în

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Saña ḥubb ile faḫr eyler ‘Aṭâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr
Sezâ-vârî-i luṭfuñdur vefâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

2 Aḫ-i Maḥmûd u İbni ‘Amm-i Aḥmed hem-ser-i Zehrâ
Saña ẓâhir ‘ulûm-ı her-serâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

3 ‘Aliyyü'l-Murtażâ şîr-i Ḫudâ nûr-ı düvüm-me’vâ
Eşerle ẓâtıñ oldı muḳtedâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

4 Mu‘âvin ẓât-ı pâkiñdi Resûl-i ekreme her ân
Seniñle oldı icrâ-yı ġazâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

5 Bedir'de vü Uḥud'da Ġazve-i Ḫayber'de her yerde
Olup kâfî-i ‘avn-i Muṣṭafâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

6 Vücûd-ı ẓulm-i küfri Ẕü'l-feḳâr'ıñ iḳtitâr itdi
Ser-i a‘dâya yaġdırdıñ belâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

7 Ḫilâfet şübhe yoḳdur ẓâtıña mevrûṣ iken ba‘żın
Ṇühâsın aldı ḫubb-ı mâ-sivâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

8 Saña ḫulfa cesâret irtikâbıyla elîm oldı
Ki ḥâsimdir bu da‘vâyı Ḫudâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

9 Buña burhân yeter ‘Ammâr'ıñ ‘Amr'a cânını ‘arżı
Ḳażâ gösterdi ḫayf ‘aks-i rıżâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

10 Seniñ ẓât-ı şerîfiñdir bu dîni eyleyen tenvîr
Vücûduñ itdi teş‘îl-i ẓükâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

11 Necâḥıñdır kemâl-i feyż-i çâr-erkân-ı aṣḥâbın
Seniñ şân-ı ‘aẓîmiñ muḳtedâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

12 Sen itdiñ ibtidâ Ṣıddîḳ ile mi‘râcı çün taṣdîḳ
Saña keşf oldı her sırr-ı semâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

[413]

13 Tevaḳḳufsuz idüp Fârûḳ ‘Affân ṣıdḳını iẓhâr
İdüp bunlar da ol farżı edâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

14 Bu dîni eyleyen itḳân u cem‘-i Ḥażret-i Ḳur’ân
‘Ömer ‘Oṣmân'dır hem-pâ saña yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

15 Ben ol vâdî-neverd-i ḥayret-efzâ-yı ḫayâlim kim
Giderken râh-ı Ḥaḳḳ'a yoḳ sivâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

16 Yazıldı deftere dünyâ vü mâ-fîhâ ḳadar ‘işyân
Olur imdâd ile ḳalb-i hevâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

17 Şefâ‘at Muṣṭafâ'dan şefḳati senden ider ümmîd
Muḥibb-i ḫânedânıñ dâ'imâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

18 Tehî-destdir bu ‘abd-i ‘âciziñ sermâyeden şâhım
Baña medḥiñde vir ẕevḳ-i nühâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

19 Ol ‘âciz bî-kes ü bî-ṭâ‘at u bî-vâyeyim luṭf it
Ṣaḥâbetdir temennî vü recâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

20 Ṣalât olsun Resûl'e saña her ân bî-nihâyet hem
Selâm aṣḥâb ile âle ‘Aṭâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

Taḫmîs-i Merṣiye-i Ṣafvet Efendi Der-Ḥaḳḳ-ı Şühedâ-yı Müctebâ Raḍiyallâhu ‘Anhümâ

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Ḳaṣr-ı cennet maḫzeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî
Levḥ-i maḥfûẓ me'meniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî
Noḳṭa-i raḥmet beniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî
‘Arş-ı a‘ẓam meskeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî
Çarḫ-ı aṭlas dâmeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

2 İbni binti Muṣṭafâ ârâm-geh-i levlâksin
Dîde-i nûr-ı nübüvvetsin meh-i levlâksin
Mültecâ-yı ‘âşıḳân u şâh-reh-i levlâksin
Cân-ı cism-i Fâṭıma sıbṭ-ı şeh-i levlâksin
Her iki ‘âlem seniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

3 Ḫalḳ olundı cedd-i pâkiñ-çün cihân-ı pür-cefâ
Merdüm-i dîdem buyurdı nûr-ı çeşmim Muṣṭafâ
Dâne-i ‘ömri fedâ itdi saña âl-i ‘abâ
Ḥubb-ı ḳurbı mezra‘ından enbiyâ vü evliyâ
Ḫûşe-cûy-ı ḫırmeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

4 Gelmemiş emṣâli gelmez şâmiyân u şûmiyân
Aġladı cür’etlerine müslimân u Rûmiyân
Eyledi ikrâh bunlardan perî vü ḥûriyân
Tûtiyâ-yı ‘ayn-ı ‘âşıḳ kuḥl-i çeşm-i ḳudsiyân
Ḫâk-i pâk-i medfeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

[414]

5 Mefḫar-ı kevn ü mekâna oldıġıñ demde ḥafîd
‘Âşıḳânıñ ehl-i îmân içre olmuşdur mezîd
Ṣıdḳ-ı memdûḥ-ı maḥabbetdir iden rûyum sefîd
Maşrıḳ-ı şems-i hidâyet leyle-i ḳadr-i sa‘îd
Rûy-ı mûy-ı aḥseniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

6 Eyleyüp âl-i Resûl'e ẓulmini bî-ḥad mezîd
Ḫânedân-ı Aḥmed'e ḳaṣd eyledi ḫâ’in pelîd
‘Âḳıbet ol ḳal‘a-i Maḥmûd'ı ḳal‘ itdi ‘anîd
La‘net olsun kim şafaḳ-gûn eyledi kâfir Yezîd
Ṣubḥ-ı raḥmet gerdeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

7 Rûz-ı maḥşerde ẓünûbuñ başlanup ta‘dâdına
Nâ-ümîd olduḳda luṭfen sen yetiş imdâdına
Ben ṣıġındım gel ‘Aṭâ ile seniñ ecdâdıña
Ṣafvet-i zârıñ dü-‘âlemde yetiş feryâdına
‘Andelîb-i gülşeniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

8 ‘Âşıḳım yâ İbni Ḫaydar Fâṭıma cânım Ḥasan
Ceddiñ ile vâlid ü vâlideñe cânım Ḥasan
Âl ü evlâd u aḥibbâña fedâ cânım Ḥasan
Neyyireyn-i burc-ı raḥmetdir Ḥüseyn cânım Ḥasan
Gevher-i raḥmet teniñdir yâ Ḥüseyn İbni ‘Alî

Der-Ḥaḳḳ-ı Âl-i Ḥażret-i ʻAlî Raḍiyâllahu ʻAnhum

(Mefʻûlü Mefâʻîlü Mefâʻîlü Faʻûlün)

1 ʻÂlemde hemân yandıġım evlâd-ı ʻAlî'dir
Mü'minlere hem pâdişeh ü hem de velîdir

2 Bunlar idi Maḥbûb-ı Ḫudâ'nıñ gözi nûrı
Hem Fâṭıma Zehrâ vü ʻAlî'niñ de gülidir

3 Vârişler idi taḫta imâmeyn-i hümâmeyn
Ol şâhlarıñ mü'min olan ḫalḳ ḳulıdır

4 Bunlar idi şehzâde-i ʻÂlî-i kerem-kâr
Yanmazsa eger mü'min olaṇ ḫalḳ delidir

5 Evlâd-ı Resûl'e var ise dilde maḥabbet
Ḳanlar dökerek mâteme sersemlemelidir

6 Seksen bir ile biñ iki yüz işte muḥarrem
ʻAşrında ʻIrâḳ'dan esen ekdâr yelidir

7 Nûr-ı baṣar-ı Fâṭıma âh oldı şehîd âh
Aḥbâbını dil-ḫûn iden âlâm-ı ʻAlî'dir

8 Eṭrâfını deryâ-yı deme döndirüp âlâm
Gül-gûne-i dîdedeki ṭûfân selidir

9 Ol kâfir ü melʻûn Yezîd'iñ ki ʻadedsiz
Efʻâl-i ḳabîḥi ile gerdûn ṭolıdır

10 Ṣad-laʻnet ü yüz biñ kere bir ânda laʻnet
Ol işm-i kebâ'ir şiḳaliniñ baġalidir

[415]

11 Yaḳ nâr-ı ta'aṣṣubla sen iẕ'ânıñı zâhid
'İṣyânı iden sırr-ı 'Alî baġrı gülidir

12 On iki imâm 'aşḳına çıḳdı ḳalemimden
Her kârda 'Aṭâ melce'im evlâd-ı 'Alî'dir

Taḫmîs-i Ġazel-i Ḥâmî-i Âmidî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Seri o âteş-i seyyâle kim ocaġa sürer
Kemân keyfi gözet nâveki dudaġa sürer
Güşâdı vâdî-i endûhdaki sürâġa sürer
Yüzin egerçi tevâżu'la mey ayaġa sürer
Şerefle başa çıḳar neş'esi demâġa sürer

2 Fütâdeye ne gerek ṭıfl-ı nevres ü mûnis
İder mi 'illet-i 'aşḳıñ devâ-yı maḥżını ḥis
Bu yolda cây-ı sitîzi görür reh-i muḥris
Gezer güẕer-geh-i ġamzeñde 'âşıḳ-ı müflis
O ḳanına ṣuṣamış gerdenin bıçaġa sürer

3 Olan devâmına ḳâ'il ṣanur ḳalur bâḳî
Bu ḥüsn ü ân-ı bahâ vü niyâz-ı 'uşşâḳı
Görür mi saḥb ile saḥvi arar mı müştâḳı
Bu nîm-mest ü bed-mest söylemez sâḳî
Ḥarîf-i bezm-i meyi cümle bir ayaġa sürer

4 Gelüp giden gelecek mevhibet meşiyyetde
Bu dâr-ı ḥayret içinde ne var ki miknetde
Çıḳar mı ṣît ü ṣadâmız sirâc-ı miḥnetde
Ġulâm-ı himmet-i pervâneyiz maḥabbetde
Ki yana yana yüzin dâmen-i çerâġa sürer

5 Beḳâya nâmıñı sa'y it eşerle ḳılma ḥaẕer
Nihâl-i nîk-şemâra nesîm-i raḥmet eser
Recîl-i rıḥleti çekse nola humûm u keder
Cinân maḥall-i iḳâmet 'adem diyâr-ı sefer
Cihânda ḫalḳı yemeklik idüp ḳonaġa sürer

[416]

6 O esb-i esvede emṣâl olur mı bî-kem ü kâst
O şeh-süvâra yanaşma ṣaḳın budur der-ḫâst
Gözet o fâris-i ḫayliñ kümeytidir çep-râst
Selâmına ṭuranı pây-mâl ider çep ü râst
O şeh semendini geh ṣola gâh ṣaġa sürer

7 Maḳâmına göre zencîri ṭut da naġmeyi bul
Miyân-ḫânede devr-i revân ḳarârı da yol
Dü-yekle baḳ noṭaya çalma sâz-ı naḫveti ṣol
Uṣûl ile yürı ṭanbûr gibi naġmede ol
Ṣaḳın ki muṭrib-i meclis elin ḳulaġa sürer

8 Egerçi eyler iseñ ḫalḳa rencişi keder it
İ'âne eyleyegör de ziyânı yoḳ żarar it
Baḫîle baḳma ṣaḳın ḥüsn-i ṭıynete naẓar it
Ṭayanma vaḫşetiñe seng-i ṭa'nadan ḥaẕer it
Meded il atdığı ṭaş ey perî ıraġa sürer

9 Hevâ muḥarriki faṣl-ı rebî' sürûşlarıdır
Hezâr 'âşıḳ-ı zârıñ bu dem ḫurûşlarıdır
Raḳîb bülbüle ḫâr-ı gülüñ bedûşlarıdır
Bahâr irişdi ṣabâ ṣan ocaḳ çavuşlarıdır
Eyâlet-i çemeni ḫayme-gâh-ı bâġa sürer

10 'Aṭâ mı eyledi biñ yıl sürenlere kâmı
Cem ü Sikender'e mi ḳaldı vaḳt ü eyyâmı
Tebaḥḥur itmedi mi Faḫr-i Râzî vü Câmî
Dirîġ cîfe-i dünyâ-yı dûn içün Ḥâmî
Hümâ-yı evc-i şeref rûyı pây-ı zâġa sürer

Taḫmîs-i Ġazel-i Nevres

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ḳalb-i 'âşıḳ va'd-i vaṣl-ı yâr ile miknetlenür
Sîne-i bî-kîne elbet luṭf ile minnetlenür
[417] Ḥüsn-i ṭâli' pertev-i iḳbâl ile midḥatlenür
Ṭab'-ı rûşen şu'le-i 'aşḳ ile germiyyetlenür
Ḫâne-i fânûs tâb-ı şem' ile zînetlenür

2 Ser-nüviştdir ṭâli'i telmî' iden taġyîm-i ẓıl
Ṣûret-i mâhiyyet-i ṭıynet ḳabûl eyler mi ġıl
Gör tefâvütle mizâc-ı fıṭratı aḥkâmı bil
Rîşe-i ġamdan teḥâşî eylemez erbâb-ı dil
Ḫâme-i mû mûy-dâr olduḳça cem'iyyetlenür

3 Dilberâ ṭâḳat gelür mi mâliş-i ruḫsârıña
Cân ṭayansun mı cüvânâ sâyiş-i ruḫsârıña
'Âşıḳıñ ḥayretde ḳaldı nâziş-i ruḫsârıña
Dil nice tâb-âver olsun tâbiş-i ruḫsârıña
Ḳâleb-i bî-rûḥ iken âyîneler ḥayretlenür

4 Rû-nümâdır devr eyler dil-ḫâha geh er gâh giç
Ṭâli'-i neyyirde olsa baḫtı tes'îd ü behîc
Böyledir ta'bîr-i ḥikmet böyledir ta'yîn-i zîc
Pâk-ṭıynet guşe-i ġurbetde ḫâr olsun mı hiç
Gevher aġûş-ı ṣadefden dûr olur ḳıymetlenür

5 Düşme iḳbâl ü nüfûẓa şöhretine yanma kim
Ṣûret-i naḳş-ı ber-âb ile serâba ḳanma kim
Ber-ḳarâr olmaz bu çarḫıñ ḥâline aldanma kim
Ḥadd-i evsaṭ-veş olur sâḳıṭ u sâ'iṭ ṣanma kim
Nâme yâ 'izzetli taḥrîr itmeden 'izzetlenür

6 Ḥâl-i gerdûn inḳılâb üzre uṣûli şöyledir
Merkez-i maḳṣûdda ṭurmaz yoḳ ṣebâtı öyledir
Geh viṣâl ü gâh hicrân ile ḫalḳı söyledir
'Âlem-i kevn ü fesâdıñ iḳtiżâsı böyledir
Nevres'iñ bâzârı râyic nev-ḫaṭıñ ḫalvetlenür

Taḫmîs-i Ġazel-i Râġıb El-Vezîr

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ân-ı dilber kim teraḳḳî-dâr olur ḳıymetlenür
Ân-be-ân envâr-ı nâz u şîvesi zînetlenür
Sûz-ı dilde âteş-i hicrânı germiyyetlenür
Ṭıfldır gitdikçe ol meh-rû gelür âfetlenür
Gün-be-gün artar fürûġ-ı ḥüsni mâhiyyetlenür

[418]

2 Cüst-cûy-ı ârzûda âb-ı rû mîzâb olur
Ger ḳader ḥâ'il olursa ṭâli'i nâ-yâb olur
Baḫt müsâ'id olmasa dûr-ı ḥużûr u ḫâb olur
Her ne rütbe deşt-peymâ-yı ṭaleb bî-tâb olur
Künc-i istiġnâ-güzînân ol ḳadar râḥatlanur

3 Ḥüsn-i ḫilḳat olmaz âzürde ḫilâf ârâmdan
Ṭıynet-i mes'ûd i'râz eylemez alḥâmdan
Fıṭrat-ı memdûḥ gitmez vâdî-i evhâmdan
Nâḳıṣ olmaz feyż-i ẕâtı telḫî-i eyyâmdan
Bâde telḫ olduḳça artar neş'esi ḳuvvetlenür

4 Maẓhariyyetdir iden muḫtel-mizâc u zişt-rûy
Yâreler ḳalbi lisân-ı ḫançer-i bîhûde-gûy
Bî-zebân eyler dehân-ı kilki rîş-i kîne-cûy
Lâl olur elbet zebân-ı ḫâme-i pîçîde-mûy
Ḳılca ġamdan ṭab'-ı erbâb-ı süḫan 'illetlenür

5 Ni'meti taḥdîṣe itmekdir hüner sâmân fedâ
İḳtirân itdikçe maḳṣad şükri lâzımdır edâ
Ṭab'-ı eşyâ vü ḥalâyıḳdan 'aceb olmuş cüdâ
Kâse-i lebrîz-i faġfûr olsa da virmez ṣadâ
Ṣervet efzâyiş bulunca aġniyâ ḫıssetlenür

6 Raġbet itmişler 'Aṭâyâ ile sâbıḳda ümem
Ehl-i 'irfâna ḳadir-dânıñ dürûdıdır ẓimem
Naẓra-i taḳdîre almazsañ hüner olmaz etem
Râġıb olsun iltifât itsün de bir 'âlî-himem
Şi'r-i pâkim gör nice Ṭâliblenür Şevketlenür

Taḫmîs-i Ġazel-i Şeyḫu'l-İslâm Çelebi-zâde 'Âṣım Mollâ Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ebr-i nîsân eyler elbet dürre bârânın tamâm
Jâle vü şebnem virür ezhâra sâmânın tamâm
Neşv-i gülzâra ẓükâ baḫş ile raḫşânın tamâm
Ḳâbil-i feyż-i kerem-kâr eyler iḥsânın tamâm
Mihr ider mâh-ı neviñ elbette noḳṣânın tamâm

2 Ehl-i 'irfân olsa da dil-sîr-i kâmı gâh gâh
Lîk encârnında elbet himmeti olur kûtâh
Görmedim memnûn olan aṣḥâb-ı dâniş vâh vâh
Muttaṣıl üç gice bedr olmaz felekde ḳurṣ-ı mâh
Süfresinde ḳor mı gerdûn kimseniñ nânın tamâm

[419]

3 Kâmil olsa ḥiss ü vehm ü ḥâfıẓa 'aḳl u ḫayâl
Fikr olunca tâm rüşd ü dâniş ü ḥüsn-i ḫıṣâl
Bir cihetden gösterür devrân elbette zevâl
Ḥüsn olur nâḳıṣ bulunca âdemiñ 'aḳlı kemâl
Çarḫ ider mi kimseniñ 'âlemde her yanın tamâm

4 Ḫurde-bîn ehl-i ḫıred minnet şarâbın içmeye
Vâyeñi bî-vâyegân u kâm-rânî seçmeye
Neş'e vü derd-i serinden kimseye râz açmaya
Rind odur ki sâġar-ı işkestesinden geçmeye
Virseler la'l-i Bedaḫşân'ıñ eger kânın tamâm

5 Minnet ü meksebledir miknetle tekṣîr-i nevâl
Eylemez dânende-i encâm taḥṣîl-i vebâl
Vaż'-ı bâr-ı bî-vefâ dehre taḥammül bî-me'âl
Mâye-i noḳṣân olur ehl-i kemâle ḥırṣ-ı mâl
Nâḳışıñ eyler kerem ḫalḳ içre 'unvânın tamâm

6 Fıṭrat-ı memdûḥıdır incitmemek İskender'iñ
Hiç feżâ-yı şûre-zâra göçmemek İskender'iñ
Vâdî-i âdâbı bir kez geçmemek İskender'iñ
Âb-ı ḥayvânı bulup da içmemek İskender'iñ
Meşreb-i himmetde itmişdir 'aceb şânın tamâm

7 Ben zemîn-perdâzlıḳla ṭab'ımı hiç yormadım
Fenn-i naẓm içre uṣûl-i iḫtilâsı ṣormadım
Lâf-ı da'vâ-yı hünerden de 'Aṭâ dem urmadım
Ṣâ'ib'e hem-lehce 'Âṣım gibi şâ'ir görmedim
Cümleniñ gözden geçürdüm gerçi dîvânın tamâm

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 İtmek ister ḫalḳı memnûn elde devlet râm iken
Ḫaṣlet-i nîgû gerek iḳbâl ile ẕî-nâm iken
Furṣatı fevt itme memdûḥ ol nüfûẕuñ tâm iken
Merde ġaflet nâ-sezâdır zîb-i ṣadr-ı kâm iken
Ḫâb düşmez 'aḳile câyı kenâr-ı bâm iken

2 Baḫt olunca nâ-müsâ'id ḳalbi çarḫ eyler mużîḳ
Ṭâli'-i nâ-sâz-kâr olmaz maḳâṣıdla refîḳ
Dönmege devrân ile olmaḳ gerek fikriñ daḳîḳ
Sâde-levḥ-i naḳş-ı kâmın 'izzetin gör kim 'aḳîḳ
Dâmen-i evrâḳa rû-mâl eylemez bî-nâm iken

[420]

3 Ḳand-i âmâl ile 'âdet ke's-i 'irfân ṭolmamaḳ
Verd-i iḳbâl-i celâlet mümkin olmaz ṣolmamaḳ
'Ârife vaż'-ı felekdir istedigin bulmamaḳ
Dil temâşâdır dü-çeşm-i yârdan sîr olmamaḳ
Şîşe-i ehl-i riyâżet maġz-ı yek-bâdâm iken

4 Kâm-râna ser-fürû eyler mi hîç efrûḫteler
Bâr olur mı kimseye 'aḳlı ġınâya dûḫteler
Germ ü serd-i rûzgâra ḳarşudur dil-sûḫteler
Olmaz âzürde zebân-ı ḫalḳdan nâ-puḫteler
Zaḫm-ı dendândan emîndir mîve-i ter ḫâm iken

5 Var mıdır tiryâḳda dârû 'aṣırda zehrde
Ben refâh u luṭfı buldum ancaḳ ey dil ḳahrda
Sûz-ı keṣret de 'Aṭâ sönmez bu baḥr u nehrde
'Ârif'e âzâdelik mümkin midir hiç dehrde
Ḳalb olunsa lafẓ-ı âdem kendüsine dâm iken

Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zîb-i ṣıdḳ-ı ḫaṣlet-i insândır ḫüsn-i vefâ
Zîver-i ser-nâme-i 'irfândır ḫüsn-i vefâ

2 Şimdi cism-i ḫüsn-i ḫub 'anḳâ-veş oldı nâ-bedîd
Pek hevâyî vaḥşîdir perrândır ḫüsn-i vefâ

3 Fıṭrat-ı endâm-ı âdem aḥsen-i taḳvîmdir
Ḫılḳat-i insâna faḫr u şândır ḥüsn-i vefâ

4 Ḫaste-i hicrân-ı ülfet lâ-ilâc olsa eger
Cism-i ünse dâru-yı dermândır ḥüsn-i vefâ

5 Eyler insâna ʻAṭâ ḥüsn-i ḳabûl ile şeref
Çünki maḥbûb-ı vedâda ândır ḥüsn-i vefâ

Velehû

(Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün)

1 Ser-nigûn itmede mecbûrını ʻâr-ı ʻişret
Mûriş-i ẓüll olur insâna ḫumâr-ı ʻişret

2 Göremez müdmini meyḫâne-i ʻâlemde refâh
Çeker ʻuḳbâda daḫi żarr u ḫasâr-ı ʻişret

3 Nice mey-keşleriniñ baġrını sûzân itdi
Neş'e-verdir diyerek âh-ı şerâr-ı ʻişret

[421]

4 ʻÂşıḳıñ luʻb-ı mecâzîde bütün ṣervetini
Cerr ü ceẓb eyledi bir bir şu ḳumâr-ı ʻişret

5 ʻÂrıż olunca keder defʻ idemez biñ sâġar
Böyle iʻdâd olamaz meyl-i medâr-ı ʻişret

6 Gördigim ġadri ferâmûş emeliyle ben de
Aradım gitmek içün âh diyâr-ı ʻişret

7 Maẓhar-ı feyż-i Ḫudâ nâ'il-i luṭf-ı Ḥaydar
Eyledim ḥamd-i Ḫudâ terk-i civâr-ı ʻişret

8 Beni dil-beste-i ‘ayş itme Ḫudâyâ luṭf it
Münḥaṣır olmaya efkâra mesâr-ı ‘işret

9 Ṭoġdı ġurbetde ‘Aṭâ bu ġazel-i nuṣḥ-âmîz
Eyledim ben de anı pîç-i kenâr-ı ‘işret

Ġazel

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Nevâl-i bezm-i her ‘aṣr u zamândır ni‘met-i ülfet
Na‘îm-i encümen-gâh-ı cihândır leẕẕet-i ülfet

2 Ġınâ-yı ‘âleme fâ’iḳ tüvân-gerlik maḥabbetdir
Gelür ḳıymet-şinâsa bir ḫazîne ṣervet-i ülfet

3 Anı âdâb ile lıfẓ itmege verziş ne devletdir
Ḳalur sermâye bu kesb ile ancaḳ devlet-i ülfet

4 Bu bezm-i ser-nigûn-ı ṣahbânıñ olmaz neş’esi dâ’im
Ḫumâr-ı hecredir peyveste dâ’im ‘işret-i ülfet

5 Muḥârisdir ḥuḳûḳı ‘aḳl u isti‘dâdı insânıñ
Tevâżu‘la devâm itmekdedir cem‘iyyet-i ülfet

6 Mu‘allel bi'l-ġarażdır ḥubb-ı ḳasrî-i müdârâ hep
Vedâd-ı ṣıdḳa niyyet iledir mâhiyyet-i ülfet

7 Görür keyfiyyet-i taṣvîrini mir’ât-ı keyfinde
Nedir añlar ẓuhûrından ṣudûr u neş’et-i ülfet

8 Mü’ebbeddir muḳârin olsa iḫlâṣ üzre aḥbâbıñ
Mü’esses bir sütûn-ı muḥkem üzre ḳuvvet-i ülfet

9 Kitâb-ı zindegânî cildine şîrâze-i tedvîn
Olur ḥüsn-i vefâ resm-i müẕehheb zînet-i ülfet

10 Gelüp bu encümen-gâha gidenler ser-nüviştince
Naṣîbin eyler istîfâ-yı ḫaṭṭ-ı hey'et-i ülfet

[422]

11 Ḥuḳûḳ-ı ḫayr-ḫâhânı müzeyyen ḥıfẓa diḳḳatdir
Olur bu vechile maṭlûba vâṣıl niyyet-i ülfet

12 Vücûd-ı müste'ârîdir şu mevcûdât u meşhûdât
Nüvâzişle güẓâr itmek gerekdir nevbet-i ülfet

13 Ġarażla ülfeti i'râża bâ'iṣdir aḥibbânıñ
Eger ṣafvetle mümkinse olur ünsiyyet-i ülfet

14 Murâd ibḳâ-yı nâm ise eṣerle bezm-i 'âlemde
Selîmü'l-ḳalb ile olmaḳ gerekdir ṣoḥbet-i ülfet

15 Eger 'ârıż olursa dostuña ekdâr farżâ kim
Fedâ-yı mâl u tesliyyet gerekdir şefḳat-i ülfet

16 Felâṭûn olsa Fîṣâġoraṣ u Fârâbî'ye muḥtâc
Budur te'lîf-i Sînâ-i'tilâf-ı ḥikmet-i ülfet

17 Bozuldı ḫayli demdir ah mizâc-ı ḥüsn-i âmîziş
Müsellemdir 'ilâca iḥtiyâc-ı 'illet-i ülfet

18 Kelâġ-ı kilk-i Bin Ṭayyâr ile düşdüm taḥarrîye
'Aṭâ 'anḳâya döndi nirde âyâ ḥürmet-i ülfet

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Âh kim düşvârdır 'arż-ı recâ-yı iḥtiyâc
Bir belâdır ki bilen bilür cefâ-yı iḥtiyâc

2 Ḳahramân olsañ daḫi bergeşte eyler 'âḳıbet
Pek cerî ġaddârdır kim şu belâ-yı iḥtiyâc

3 Ṣît-i minnet gibi gelmez gûşıma ṣavt-ı ezâ
Ṭaġıdır ḫâb u ḫayâli bed-ṣadâ-yı iḥtiyâc

4 Eyledim ikrâh bu berrân ṣafâ-yı çarḫdan
Var iken geldi ġınâ ṭab'a beḳâ-yı iḥtiyâc

5 Yalıñız muḥtâcıyım ol mün'im-i bî-minnetiñ
Ġayri olmaz bundan özge hiç ṣenâ-yı iḥtiyâc

6 Ey Ḫudâvend-i 'aẓîmü'ş-şân sen eyle 'Aṭâ
Olsun ümniyye emel âḫir fedâ-yı iḥtiyâc

7 Mefḫar-ı kevneyn ü ibni 'amın-i sıbṭeyn 'aşḳına
Görmesün 'âlemde hiç kimse ezâ-yı iḥtiyâc

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Merd-i kâmil i'tiyâd itsün mi hiç hemm-i mizâc
Ehl-i 'irfân u edeb itmiş iken ẕemm-i mizâc

[423]

2 Sîne-i ehl-i derûnı yâreler tîr-i hezel
Bû- 'Alî Sînâ da olsa bulamaz emın-i mizâc

3 Puḫl ü kibr ü naḫvet ü taḥḳîr ü ġaybet ṣâḥibin
'Âḳıbet eyler rehîn-i varṭa-i ġamm-ı mizâc

4 Kec-nihâd u kec-naẓar kec-ṭıyneti encâm-ı kâr
Maḥv ider terġîm-i enf ü 'unf ile semın-i mizâc

5 Ḥüsn-i aḫlâḳ sû'-i eṭvârıñ olur pûşîdesi
Olmamışsa ṭavrına memdûḥ olur żamm-ı mizâc

6 Çirk-i istihzâ ile giryân iderseñ ‘âcizi
Dîde-i düşnâmıña ‘ârıż olur nemm-i mizâc

7 Meşreb-i memdûḥ u eṭvâr-ı güzîn ḫulḳ-ı kerîm
İki ‘âlemde olur âzâde-i kemm-i mizâc

8 Var şe’âmet ẕikr ü ta‘rîfinde şu ḫûy-ı bedin
Bir vesîleyle ‘Aṭâ açma ṣaḳın femm-i mizâc

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Pîşvâ tehẕîb-i aḫlâḳa sezâdır nuṭḳ-ı şeyḫ
Nuṣḥını ḥırz eyle ehl ise becâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

2 Emr-i bi'l-ma‘rûf ile nehy-i ‘ani'l-münkerde baḥs
Var ise tefsîre ḳudret muḳtedâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

3 Mürşid isterseñ te’emmülle taḥammül ṣabrdır
Ger müfessirse bu metni bî-riyâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

4 Çünki irşâd-ı mürîd i‘ẕâm ile olmaz ‘azîz
Ḥüsn-i te’ṣîr-i te’enniyle ṣafâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

5 Ger ġaraż ḥırṣ u ṭama‘dan olsa âzâde mizâc
Her sözi dervîşine te’sîr-nümâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

6 İ‘tirâż-ı inḳıbâż eyler ṣudûr aġrâżdan
Böyle ise eyle i‘râż nâ-sezâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

7 İnḥirâf itme şerî‘atdan reh-i taḍlîli ḳo
Mürşid-i kâmil sözi ‘ayn-ı ‘Aṭâ'dır nuṭḳ-ı şeyḫ

[424]

8 Ḥażret-i Pîr-i Celâlü'd-dîn-i Rûmî aḳdesiñ
Ṭarzını ta'rîfde yâ hû pîşvâdır nuṭḳ-ı şeyḫ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 'İbâdetdir ṣudûr-ı varṭa-i 'iṣyâna 'âlî sed
İṭâ'atdır ẓuhûr-ı fitne-kârî-i fesâda red

2 Tevekkülle ṣarılmaḳ maḳṣadıñsa dâmen-i feyże
Aña tehẓîb-i aḫlâḳ oldıġında şübhe yoḳdur yed

3 Düçâr-ı ıżṭırâb olmaz hücûm-ı mevce-i ġamla
Sa'îd olsa eger 'âlemde ḫalḳ da bilselerdi ḥad

4 İ'âne eylemez câh u ġınâ mâhiyyet-i ẓâta
Meziyyet-baḫş olur mı faḫrına kem-vâyegânıñ ced

5 Ṣiyâb-ı beẓle-i cehl üzre setr-i dûş u hûş ile
Olur mı maẓhar-ı taḥsîn ḫırâm-ı ḫod-pesend-i ḳad

6 Ṣaḳın menfûr-ı 'âlem olma sû'-i ṭavr u verzişle
Lisân-ı ḫalḳa rûḥum dûş olur encâm-ı kârıñ bed

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 İnsâna baḫş-ı rif'at ider himmet-i bülend
Celb-i nu'ûm-ı devlet ider himmet-i bülend

2 Yoḳ ḥâṣılât ḫırmen-i çarḫda anıñ gibi
Âs-ı cihânı ni'met ider himmet-i bülend

3 Luṭf eylemek kemâle muḳâbil becâ olur
Elbette ceẓb-i ṣervet ider himmet-i bülend

4 Feyż ise maḳṣad al naẓara her hüner-veri
Ṭarḥ-ı rüsûm-ı külfet ider himmet-i bülend

5 Çün mest-i ḥaḳ-nüvâz ḳarîn-i ʻAṭâ olur
İbḳâ-yı nâm u şöhret ider himmet-i bülend

Naẓîre-i Ḥâmî-i Âmidî

(Mefâʻilün Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilün)

1 Felek emîri müzeyyen nuḳûş oṭâġa sürer
Ḥużûr-ı ḳalbini lâkin o dem uzaġa sürer

2 Ḥarâş büẓûruñ alınca ḥubûb u ḫûşesini
Başaḳ giyâhını geh dâsa gâh oraġa sürer

3 Ṣuṣarsa ḳanına ʻâşıḳ ḥüsâm-ı ebrûda
Ḳalur gözi yüregiñ yârelerde zâġa sürer

4 Gelince vaḳti ḳażâdan gürîz mümkin mi
Ġazâl-i bî-günehi ṭâliʻi ṭuzaġa sürer

5 Binâ-yı maʻdeleti maḥv iden mühîni muʻîn
Mehâlik-i ʻadem içre ḳara bucaġa sürer

6 Eẓâ ider ise ser-mest ḥarîf-i mey-kedeye
Bilince muġ-beçe mesti o dem baṭaġa sürer

7 Meşiyyet eyleyicek menzili ḳula teysîr
Piyâde ise de iḳbâl süvâr ulaġa sürer

[425]

8 Tefehhüm eyle de ḥükm-i Ḫudâ'yı itme telâş
Ġanem ġıdâ-yı beşer cildini dibâġa sürer

9 Semek baḥirde gezer gerçi keyfine encâm
Dönerse baḫtı ḳażâya rızâsı aġa sürer

10 Bu bâġda yetişen lâle de rehâ mı olur
Sevâd-ı 'aynı süveydâyı dilde dâġa sürer

11 Gögüs gerince de tîġ-ı cefâya cism-i hedef
Şu çarḥ cerḥini dilden müẕâb yaġa sürer

12 Ḳuvâṭ viḳâyeye gürgden ma'z-ı ġanèm-bereyi
Gehî feżâ-yı feraḥ-zâya gâh ṭâġa sürer

13 Güẕerde-pây u ḥayât u göñülde ḥırṣ-ı dâ'im
Ḳażâ güler de ḳader mest-i 'aṣrı çaġa sürer

14 Görünme redd ü ḳabûl-i ḫavâṭır üzre ṣaḳın
Bu ṭarz-ı ḫaṣlet 'azîzim vaḥal baṭaġa sürer

15 Göñülde Ḥażret-i Ḳur'âna var ise îmân
Fenâ-yı ḥubb-ı sivâyı ḳomaz ferâġa sürer

16 Me'âl-i Meṣnevî'dir maġz-ı Ḥażret-i Ḳur'ân
Hübûb-ı 'aşḳ-ı İlâhî münâ mesâġa sürer

17 Yeter neṣâyiḥ-i Mollâ-yı Rûm anı ḥıfẓ it
Bu gülşene giregör ġayri yol ḳuraġa sürer

18 Egerçi Âmidî Ḥâmî-i fâżılıñ eṣerin
'Aṭâ naẓîreye cür'et iderse lâġa sürer

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

1 Memdûḥ ḥüsn-i ḫulḳ olur mı vefâ ḳadar
Ḫûy-ı sa'îd var mı 'aceb kim seḫâ ḳadar

2 Baḳdım tamâm nüsḫa-i âfâḳa görmedim
Ma'nâ-yı irtikâb-ı meẕellet recâ ḳadar

3 Kimdir 'inâyet-res anı yâda vara dilim
Ol mün'im-i kerîm Cenâb-ı Ḫudâ ḳadar

4 Yârân firâḳı külḫana döndürdi sînemi
Yoḳ söndürür bu âteşi mâ-i bükâ ḳadar

5 Ṭûl-i emeldir eyleyen insânı ser-nigûn
Bundan gürîziñ pey-revi var mı nühâ ḳadar

6 Olmaz ḳabûl buḫl ile 'âlemde kimse hiç
Yoḳ zîb-i ṭab'-ı âdemiyân hiç ġınâ ḳadar

7 İnsâna ẕâtça lâzım olan ḥüsn-i ḫâldir
Derk itmege bu fıḳrayı var mı ẕekâ ḳadar

8 Ey dil-ḫırâş verd şu bûy-ı ezâña dil
Aldandı ḥayf bülbül-i muḫriḳ-ṣadâ ḳadar

9 Vaṣlıñ ümîdi meylime virdi netîce âh
Nâzıñ virür mi meyl-i kemâl-i cefâ ḳadar

10 Eyler mi mü'minîne 'aṭâ ġayrı ferd hiç
Ol Ẕü'l-Kerîm ḫâlıḳ-ı arż u semâ ḳadar

11 Envâr-ı mefẖar-ı rüsulüñ fer'-i neyyiri
Dîni olan disün mi ki ḳurṣ-ı ẕükâ ḳadar

12 Âl-i 'abâ-velâsına cân eylerim 'Aṭâ
Ḳıymet-şinâsa lezẕet olur mı fedâ ḳadar

Naẓîre-i Ġazel-i Nüzhet Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Iṣṭıbâr ehli kemâlâtını taẖlîd eyler
Nüsẖa-i nefsini tevfîḳ ile teclîd eyler

2 Sırr-ı lâ-yüs'eli fehm ile geçen vehminden
Ân-be-ân Ḫâlıḳ'ı tevḥîd ile talımîd eyler

3 'İlm-i ḥâli oḳuyup añlamayan derhem-i dîn
Ḫufre-i küfre düşer nefsini taġmîd eyler

[426]

4 İtme ẓan meylini âsâyiş-i ẕevḳ-i ḫâṭır
Bî-vefâdır bu cihân şehleri taṭrîd eyler

5 Mebde' ü müntice ṣarf itmeden ise bu fikri
'Âḳıbet-bîn olan âdâb ile tezvîd eyler

6 Su'adâ mu'teriż olmaz bu şu'ûnâta ki Ḫaḳ
İctirâ eyleyeni ḳahr ile tev'îd eyler

7 'İlm-i ḥâli oḳu aḥkâmını ḥırz it zîrâ
Ḳîl ü ḳâle mütecâsirleri terdîd eyler

8 Ḥażret-i Nüzhet'i tanẓîr ile Ṭayyâr-zâde
Zeġan-ı ṭab'ını bülbül gibi taġrîd eyler

Naẓîre-i Ġazel-i Râġıb Paşa

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Fürce-yâb olduḳça ruḥsârında ḫaṭ âyetlenür
Târik-i 'iṣyân olur elbet o büt ṭâ'atlanur

2 Cevr ü hicrânı ider nâlân ḳalb-i 'âşıḳı
Ṣervet-i ṣabr u ṣebâtı ġaṣb ider ġâretlenür

3 Fevt-i ġadr ü cevr ider mi 'âdet-i 'aḳreb-mizâc
Miḥver-i devrinde çarḫ-ı ṣâniye sâ'atlenür

4 Feyż-i fıṭrî fitne-i çarḫa olursa da zebûn
'Âḳıbet ḥüsn-i vefânıñ ṭâli'i ṭâḳatlanur

5 Eyleyen peygâr taḳdîr ile olmaz behre-ver
Ṣaff-ı tefvîż ü tevekkül 'âḳıbet râyetlenür

6 'Âlemiñ vaż'ından âzürde olur mı hiç nühâ
Maḥv içün iẓ'ânı gerdûn meşḳ ile 'âdetlenür

7 Ġâlib olsa ger teḳâbül itse âġâz-ı 'adû
Elbet encâmı selîmü'l-ḳalb olan ṣavletlenür

8 Mûre ḳuvvet-baḫş u ḳudret peşşeye iḥsân ider
Ḥażret-i Ḥaḳ 'Anter'e ḳudret virür cür'etlenür

9 Ḥüsn-i ṭâli'le sa'îd eyler siyerde yâ şaḳî
Sırr-ı lâ-yüs'elle mir'ât-ı göñül ḥikmetlenür

10 Râġıb'ıñ âṣârını tanẓîre cür'et ger muḥâl
Lîk ṭab'-ı pâk 'Aṭâ-yı feyż ile ḳudretlenür

[427]

Taẓmîn-i Ḥüsn-i Maṭla‘

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Bezmi tezyîn emeli ile olanlar pür-cûş
Keşret-i ṣoḥbet ile âḫir olurlar medhûş

2 Añla bir söyle iki diñle bilüp ḥikmetini
Çünki âdemde zebân birdir iki olmuş gûş

3 Müteselsil sözüñ olmaz özi ḥikmet bunda
Uymaz âdâba bu evżâ‘ı ḳabûl itmez hûş

4 Lafẓ-ı güftârını teksîre ser-âġâz ideniñ
Sehv ile ekşer-i encâmı olurlar bî-hûş

5 Ḥâżır olduḳda gözet encümen-i ‘âlemde
Söziñe alma niḳâb ile cevâb-ı rû-pûş

6 Sözde perhîz gerekdir dimiş ‘ilm-i âdâb
Ṣıḥḥat-i ṣoḥbet ‘ilâc ‘aksi de semm itmek nûş

7 Sözdür insânı iden devlete şâyân u sezâ
Sözi az söyle de ḳıl meclisi iskât u ḫamûş

8 Ḳâlde ṣıdḳ u ḳavlde farż insâna ṣebât
İtme bîhûde kelâm ile ṣaḳın cûş u ḫurûş

9 Güft-gû ḳaṣdı ile ṣaçma ṣapan açma deḥân
Dimesünler üdebâ bîhûde-gû vü maġşûş

10 Muntaẓam-ṭarz u münaḳḳaḥ gerek âdâb-ı kelâm
Zer ḳalemle dil-i dânâya olunsun menḳûş

11 Raṭb u yâbis sözi celb ü edebi maḥv eyler
Selb ider ‘aḳl u nühâyı ṣaḳın itme mey nûş

12 Ḥüsn-i maṭla'dır esâsı bu sözüñ ḳâ'ili ḥaḳ
Münderic cümle maḳâlât-ı ḥikem ġayrisi boş

13 Çünki kâlâ-yı naṣîḥat olunursa tezyîn
Müsta'idse mütenaṣṣiḥ ider elbet ber-dûş

14 Pend 'aṭâ eyledi maḫdûmına Ṭayyâr-zâde
Dür-i nâ-süfte-i nuṣḥı ola yâ Rab mengûş

[428]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Devr ider çarḫ-ı serî' keyf ile kem ṭarzında
Ḥarekâtı feraḥ u ḥüzn ü elem ṭarzında

2 Her kimiñ göñli ġurûr üzre dönerse encâm
Merkez-i dilde ḳarâr itmede hem ṭarzında

3 Gerçi keyfince sürer neş'e muvaḳḳat geh ü gâh
Ḳalur âḫir tehî câm-ı meyi Cem ṭarzında

4 Hep i'âre ider iḳbâl ü refâhı gerdûn
Selb-i âsâyiş ider nevbet-i tem ṭarzında

5 Ṣervet-i ehl-i dili ġaṣb iderek vaż'-ı fużûl
Baḫş ider dest-i denî-meşrebe żam ṭarzında

6 'Ademin münkir ü evhâmına firîfte olan
Ḥâl-i yâri görür âh bence de fem ṭarzında

7 Ḫançer-i cevri ile sîneyi teşrîḥ eyler
Felek ehl-i dili mecrûḥ ider em ṭarzında

8 Ḳan ṣunar dest-i denîden dil-i ehl-i derde
Ke's-i mâtem ile ḫûn ṣundıġı dem ṭarzında

9 Bir iki naġme-i dil-sûzını üftâdelere
'Arż-ı şevḳ-i ṭarab eyler ney ü bem ṭarzında

10 Virdigi semın-i helâhil o ḥekîm-i çarḫıñ
Pâre-i kebdimi ḥabb eyledi yem ṭarzında

11 Şîşe-i ġadri ider beyt-i dili hedm ü ḫarâb
Fenn-i i'mârı mekîdet ile rem ṭarzında

12 Ne bahâr u ne ḫazân u ne gülistân bıraġır
Ṭaġıdır ravża-i şâdîleri şem ṭarzında

13 Şûr-ı iḳbâli yenâbî-i emel 'arż iderek
Düşürür vaḥl-i ḥamîme dili yem ṭarzında

14 Bu 'iber-gehdeki meşhûdımı itdim ityân
Yoḫsa şekvâ idemem ni'meti ġam ṭarzında

15 'Ayn-ı envâr u süveydâ vü sevâd-ı çeşmân
Naẓm 'Aṭâ eylediler cümlesi nem ṭarzında

Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Âsiyâb-ı felegiñ gerdişine girmeye gör
Gösterir döne döne âdeme biñ dâne belâ

Mıṣra'

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)
Ġaraż-kârân ḳalur dest-i ġarażda 'âḳıbet dil-ḫûn

Mıṣra‘

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)
Maġdûr olur ebnâsına ġadr eyleyen âḫir

Mıṣra‘

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)
Tez geçer kec-bîn olan künc-i zemîne

Taḫmîs-i Ġazel-i Maḫdûm-ı ‘Âcizî Mektûbî-i Vilâyet-i Ḳonya Meḥmed Nezîh Beg

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Sûziş-i ḥayret-i ‘aşḳ ḥikmet-i Loḳmân'ı yaḳar
‘Alev-i derdi devâ-yı dem-i derrnânı yaḳar
Sitem-i seyr-i sipihre düşen iẕ‘ânı yaḳar
Âh-ı dil nâ’iresi mihr-i dıraḫşânı yaḳar
Şerer-endâz olıcaḳ mevce-i tûfânı yaḳar

[429]

2 Ġamzeler ġadr-i girân cevre güvâh-ı şûḫî
Câna ḳâṣıd görinür çeşm-i siyâh-ı şûḫı
İntiẕâr eyleme bîhûde penâh-ı şûḫı
Öyle ser-mest-i mey olmuş ki nigâh-ı şûḫî
Selb-i ârâm iderek ḫâne-i sâmânı yaḳar

3 Gözde nem var ise ḫûn-ı dil ü âh-ı cânım
Ṣabr u ṭâḳat neye mâlik ise virdi varım
‘Arż idüp dökdüm o şûḫuñ yolına hep ḳanım
Berḳ urup âteş-i cân-sûz-ı dil-i ġam-ḫârım
Felege lerze ṣalar ‘âlem-i imkânı yaḳar

4 Müddet-i tûl u dırâz oldı göñülde mihmân
Ḥasret-i miḥnet ü âlâm-ı firâḳ-ı cânân
Olamaz Nîl-i nüvîd ile yanıḳ dil reyyân
Öyle me'yûs-ı viṣâlim ki şerâr-ı hicrân
Kâle-i cân u dil ü dîde-i giryânı yaḳar

5 Diñlemez 'âşıḳ-ı şûrîde maḳâm üzre maḳâl
Nâziş ü sûziş-i hicrân arada ẕevḳ-i melâl
Âh u feryâd-ı baḥâra ḳalamaz ṣabra mecâl
Beklemez mevsim-i gül bülbül-i âşüfte-miṣâl
Rûz u şeb nâlelerim ṣaḥn-ı gülistânı yaḳar

6 Peder evlâd ile hem-ḫaṣlet ü hem-vâr olsa
Encüm-i sa'd ile ṭâli'leri ḏevvâr olsa
Kevkeb ü aḫter-i iḳbâl ile seyyâr olsa
Naẓm-ı rengîn-i dil-ârâma naẓar-bâr olsa
Çeşm-i ehl-i ḥasedi reşk-i firâvânı yaḳar

7 Eylemezse üdebâ vâdî-i taḥsîne ḳarîn
Kilk-i üstâd-ı süḫan itmez ise ger tezyîn
Gülşen-i ṭab'ıma olmazsa 'Aṭâ feyż-i mu'în
Zâde-i ṭab'ıma irmezse şu'â'-ı taḥsîn
Sûziş-i ḫâme Nezîḥ bezm-i süḫandânı yaḳar

Tayyâr-zâde 'Aṭâ Târîhi'nin Mübeyyizi 'Oṣmân Nûrî Efendi

Târîḫimiziñ mübeyyizi olan gül-i rûy-ı Türkistân ve âb-ı rûy-ı Kürdistân Vân şehr-i şehîri ḫânedân-zâdeleri üdebâsından ve defter-ḫâne-i 'âmire müteḥayyizân-ı ḫulefâ-yı ma'ârif-mendânından 'Oṣmân Nûrî Efendi'niñ teşekkür-i itmâm-ı mecellâtı muḥtevî âṣâr-ı ḳalemiyyesi olan işbu neşîdesi teberrüken buracıġa derc olundı

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Rûz u şeb işneyn sene sa'y ile iḳdâm eyledim
Silk-i tebyîże çeküp tesvîdi itmâm eyledim

2 Ḥażret-i Feyyâż itdi ḥüsn-i itmâmın naṣîb
İşbu âṣâr-ı güzîni ḥüsn-i erḳâm eyledim

[430]

3 Oldı âṣâr-ı sevâlif ile ṭab'ım behre-ver
Bu vesîleyle dili pür-ẕevḳ ü pür-kâm eyledim

4 Dinse şâyân u sezâ bu gülbüne bâġ-ı İrem
Nâziş-i cânân-ı ma'lûmâtımı râm eyledim

5 Eyledim ezhâr-ı âṣâr iḳtiṭâf u ictinâ
Münderic envâ'-ı âṣâr ile ifhâm eyledim

6 Nûriyâ 'arż eyle itmâma dürûd üzre neşîd
Ḥamd ider ṭıfl-ı ḳalem sa'y ile itmâm eyledim

Fî 25 Ẕi'l-ḥicce sene 1293, fî 30 Kânûn-ı Evvel sene 1292

ḪÂTİME

Devlet-i 'aliyye-i 'Oṣmâniye'niñ birinci mekteb-i edeb-meksebî olup 'Oṣmân Ḫân-ı Ġâzî'niñ târîḫ-i i'lân-ı ḥükûmeti olan hicret-i bâ-sa'âdet-i Ḥażret-i Nebeviyye'niñ altıncı devr-i aḫîri mühtehâsından bed' ile 'aṣr-be-'aṣr refte refte tertîb olunaraḳ sekiz yüz yetmiş yedi târîḫinde Fâtiḥ Sulṭân Meḥmed Ḫân ḥażretleri yeñi sarâyıñ te'sîsiyle ḫazîne ve kîlâr ve küçük oṭaya ḳabûl itdikleri iç oġlanları ve aḳ aġalar ve ḫaṣekî ve ḥarem-i hümâyûn ḫaṭab-keşlik ḫıdmetine zülüfli balṭacıları ve dâ'ire-i dâḫiliyye ḫıdemâtına eski sarây teber-dârları ta'bîr olunan ve ḥarem-i hümâyûn aġaları

ma'iyyetlerinde istiḫdâmları meşrûṭ olan balṭacılarıñ ve müte'addid nâm ve ḫıdmetlerle bostancı ve ḳozbekçi ve peyk ve ṣolaḳ ve ḫâṣ âḫûrlı ve ḳapucı ve aşçı ve ṣandalcı ocaḳlarını inşâ ve bunlarıñ ḳâffesine ḫâceler ta'yîn ve cümlesiniñ ḫıdemât-ı mertebe ve muvaḳḳatelerini ba'de'l-îfâ oḳuyup yazmaları uṣûlini żâbiṭâna emr ü tebyîn ile 'ulûm u ma'ârif taḥṣîline ḥaṣr-ı nühâ ve 'ale'd-devâm bi'z-zât iḳdâm u i'tinâ ve ḫuṣûṣiyle ḫazîne ve kîlâr ve küçük oṭaya ictimâ' itdirdikleri iç aġaları nâmına olan ḫavâṣṣ-ı bendegânıñ her nev' ma'ârifle verzişlerine mütemâdiyen 'aṭf-ı naẓar-ı diḳḳatle sarây ḫalḳınıñ iktisâb-ı ḥilye-i ma'ârifle ḳadrlerini i'lâ buyurduḳlarından, birinciden beşinciye ḳadar olan mücelledâtda beyân olındığı ve âṣâr-ı muvaffaḳiyet ve farṭ-ı ṣadâḳat u istiḳâmetleriyle âṣâr-ı şi'r ü inşâları dördünci ve işbu beşinci cildiñ ibtidâlarında yazılup 'alâyim-i medeniyyet [431] oldığı işbât olunan âṣâr-ı 'umrânî ile Şehîd 'Alî Paşa ta'lîmâtı mecmû'alaramızı tezyîn eyledigi vechile sarây-ı hümâyûn beş buçuḳ 'aṣır ḳadar vaḳitde "el-vâḥidü ke-elf" dinmege şâyân bir mekteb-i medeniyyet-nişân oldığı bedîhî vü 'ayândır.

'Aṣr-ı Maḥmûd Ḫân-ı Ṣânî'de pederimiñ işrince bu 'âciz daḫi enderûn-ı hümâyûnda kîlâr-ı ḫâṣṣa oṭasında ṭoḳuz seneye ḳarîb ḫıdmet iderek irtiḥâl-i pederde ḥasbe'l-ḳader bilâ-nân-pâre çıḳmış isem de peder ü ceddim ol debistân-ı 'ilm ü kemâl-i 'irfândan neş'etle nihâyet 'ömr-i ṭabî'îlerine ḳadar mütena''im-i ni'met-i refâh u rif'at ve evâsıṭ-ı 'aṣr-ı 'âlî-i Murâd-ı Râbi'den Sulṭân Maḥmûd Ḫân-ı Ṣânî 'ahd-i 'âlîsine ḳadar nâ'il-i elṭâf-ı şehriyârân-ı ma'âlî-menḳabet olduḳlarından ser-nâme-i ḥaṣâ'il-i meftûre-i 'âcizânem ve te'ebbüden ḥüsn-i muḥâfaẓa vü viḳâyesi mültezem-i müstemendânem olan ḥüsn-i viḳâye ni'met-şinâsân-ı insânıñ mükellef olduḳları teşekkürâtıñ müte'alliḳ oldığı ṭaraf-dârlıḳ ḥamiyyetine ri'âyet mecbûliyyeti ilcâ'âtıyla ol mekteb-i 'âlîniñ aḥvâlini ḥaḳḳ-ı beyân u ḥikâyeye mecbûr oldum. Altı yüz seneden berü enderûn-ı hümâyûndan gelüp geçen eslâf-ı fużalâ ve üdebânıñ âṣârını birçoḳ mecmû'a ve mecellât-ı mevṣûḳadan ṭoplayaraḳ târîḫimiziñ mükemmili olan işbu beşinci cilde daḫi derc ile ervâḥ-ı sa'îdeleri içün tekrâr-be-tekrâr isticlâb-ı du'âya müṣâberet itdim.

Bidâyet-i teşkîlinden berü bu mekteb-i feyż-meksebi ḥâmî olan ḳavânîn ü nizâmât ve ḥâ'iz oldığı 'ulûm u fünûn ve ma'ârif ü icrâ'ât ve selâṭîn-i

sâlife-i ‘Oṣmâniyye'den ṣâḥib-i âṣâr olanlarla berâber buradan ẓuhûrı istiḫbâr olunabilen ‘ulemâ vü fużalâ ve üdebâ vü şu‘arâ âṣârınıñ dercine vâḳi‘ olan iḳdâm-ı ‘âcizânemiñ ḳarîn-i tevfîḳât-ı ‘aliyye-i İlâhiyye oldıġına lehü'l-ḥamd ḥüsn-i itmâm ve muvaffaḳiyetiñ ẕerî‘a-i maḫṣûṣası olmaḳ üzere şurasını beyân iderim ki sarây-ı hümâyûnda bulunduġum eṣnâda ḫırḳa-i sa‘âdet dâ’ire-i şerîfesine rû-mâl olduḳça ravża-i muṭahhara ‘alâ ṣâḥibihâ eẕka't-taḥiyyeye cebîn-sây-ı ḍarâ‘at olmaḳ şerefine maẓhariyyeti bâr-gâh-ı Ḥażret-i Feyyâż-ı Muṭlaḳ'dan niyâza cür’et itmiş oldıġımıñ icâbet-i celîlesi olmaḳ üzere işbu biñ iki yüz ṭoḳsan üç senesi ẕi'l-ḳa‘desiniñ on beşinci ṣebt-i sa‘d güni müsâ‘ade-i seniyye-i ḥażret-i Sulṭân ‘Abdu'l-Ḥamîd-i Ṣânî ile rüşd-i reviyyetleri bâ‘iṣ-i sitâyiş ü memdûḥiyyet ve vücûdları maḥż-ı ḫayr u menfa‘at-ı mülk ü millet olan vükelâ-yı fiḫâmıñ himmetleri delâlet-i bâ-ṭâli‘-i sa‘îd ile Medîne-i [432] Münevvere Ḥarem-i Şerîf müdîrligine me'mûriyyet-i ‘âcizânem icrâ vü iḥsân ve mâh-ı meẕkûruñ yirmi ṭoḳuzuncı ictimâ‘-ı neyyireyn ve ṣebt-i sa‘d güni yirmi üç sene evvel iḥrâz itmiş oldıġım rütbe-i ûlâ ṣınf-ı evveliniñ ḳaṭ‘â istîhâl ü istiḫḳâḳım olmadıġını ḥaḳîḳaten mu‘terif oldıġım ḥâlde rütbe-i bâlâya terfî‘ ile maẓhar-ı elṭâf-ı Ḫudâ ve mütena‘‘im-i ni‘met-i pâdişâh-ı mekârim-pîrâ olaraḳ şâdân oldıġıma buracıḳda daḫi ‘arż-ı teşekkürle işbu elṭâf-ı celîle-i ḥażret-i pâdişâhîniñ sebeb-i ẓuhûr-ı ma‘nevîsi âṣâr-ı ‘âcizânemde esâmîsi münderic olup nâ'il-i ni‘met-i Rabb-i Raḥîm olan güzeştegân-ı ebrâr-ı eslâfıñ ‘arż eyledigim âṣâr-ı memdûḥaları ḫıdmetiniñ ḳabûli tebşîrâtınıñ ẓuhûr-ı muḳaddemâtı tefe’’üli olması taṣavvur u tesliyetiyle ḫatm-i maḳâl ve bundan ṣoñra tertîb ü ṭab‘ı mev‘ûd olan "Gülşen-i Her Ḫıṣâl-i Ravża-i Ḍurûb-ı Emṣâl" nâm mecmû‘anıñ daḫi bi-ınâyetillâhi'l-Meliki'l-Mennân Medîne-i Münevvere'ye bi's-selâme vuṣûlden ṣoñra tebyîż ve der-sa‘âdete tesyîl ile ṭab‘ u neşri elṭâf-ı İlâhiyye'den müsted‘â oldıġını buracıḳda daḫi tekrâr ile ‘arż-ı ‘acz ü ibtihâl ve her ḥâldeki taḳṣîrâtımıñ ‘afvını aṣḥâb-ı mürüvvet ü kemâlden niyâz eylerim. Vehüve'l-muvaffaḳ ve'l-mu‘în.

V. CİLDİN İNDEKSİ

(Şahıs, Mekan, Eser, Kavim, Millet)

- A -

Abdulkâdir Gîlânî: 14
Abdurrahmân Aga (Rikâbdâr): 400
Acem: 40, 60, 159
Adalar: 25
Adem (Hz.): 110
Aden: 15
Afganistan: 10
Agrıboz: 10
Ahısha: 12
Ahîçelebi (Yerleşim yeri): 15
Ahmed 'Atâ (Müellif Tayyâr-zâde): 368, 402
Ahmed Fethî Paşa: 351
Ahmed Girây (A'rec): 350
Ahmed Paşa (Veliyyüddîn-zâde, şâ'ir, Fâtih'in hocası, Bursalı): 39, 53, 55, 57, 59, 60, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 252, 255, 258, 262, 264, 266, 267, 269, 318, 394, 405
Ahtimân: 8
Akçahisâr: 9
Akçatag: 4
Akhisâr: 10
Akif Paşa (Şâ'ir): 380, 381

Akif Paşa: 368
Aksarây (İstanbul'da): 23
Aksarây: 8
Aksarây: 12
Akşehir: 8
Aktag Ma'deni: 366, 391
Al-i Cengîz: 355
Alâ'iyye: 10
Alacahisâr: 8, 9
Alaşehir: 8
Alî (Hz.): 53, 62, 255, 409, 412, 413
Alî Begefendi (Tersâne-i 'âmire emînî Hacı): 366
Alî Cevâd Begefendi (Mısır Kâşiflerinden Tunuslı 'Alî Beg-zâde, şâ'ir):398
Alî Muhlis Begefendi (Ma'den Vâlîsi Baltacı Mustafâ Paşa-zâde 'Ömer Beg-zâde Sır Kâtibi Mustafâ Nûrî Paşa Hazîne-dârı Konya Defter-dârı Kîlârî, şâ'ir): 364, 365
Alî Paşa (Dâmâd-ı şehriyârî silahdâr sadr-ı a'zam Mora fâtihi gâzî şehîd): 25
Alî Paşa (Hekîm-zâde sadr-ı a'zam): 405, 407
Alî Paşa (Şehîd): 431
Alî Rızâ Efendi: 366
Alî (Hz.): 14
Amasra: 10
Amasya: 9, 10, 11, 15, 21
Anatolı Hisârı: 8, 10, 20
Anatolı: 23, 151, 366
Ankara: 8, 9, 344
Antakya: 12
Antalya: 12
Arab Câmii: 20
Arab: 40, 60
Arabistân: 12, 23
Arabkîr: 12, 15
Aristo: 407
Armudlı: 7

Arnabud Karyesi: 19
Arnavudluk: 8
Arslan Girây: 352
Asım Mollâ Efendi (Şeyhu'l-İslâm Çelebi-zâde, şâ'ir): 418, 419
Asya Türkleri: 318
At Meydânı: 14
Atâ (Tayyâr-zâde, Müellif): 6, 408, 412, 414, 415, 418, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429
Ata-i Kebîr: 15
Atana: 8
Avlonya: 10, 12, 15
Avnî (Fâtih Sultân Mehmed): 39
Avrethisârı: 8
Avrupa: 22, 23
Ayasofya Câmii: 10, 18, 21, 22, 22, 44, 367, 405
Ayazma (Üsküdâr'da): 19
Aydın: 8
Aydınoğlu Tekyesi: 320
Aydos: 7, 8, 15
Ayıntâb: 12, 404
Ayrılık Çeşmesi (Üsküdâr'da): 12
Azab Kapusı (Unkapanı'nda): 21, 22
Azak: 10
Azerbeycân: 12
Aziz Mahmûd Hüdâyî: 16

- B -

Baba Haydar Mahallesi: 14
Babatagı: 15
Bâbu'l-Ebvâb (Yerleşim yeri): 16
Bafra: 9
Bagçekapusı: 19
Bagdâd: 12, 14, 17, 21, 133, 152, 394
Bahâriyye Câddesi: 368
Bahâriyye Kasrı: 23

Bahr-ı Ahdar: 42
Bahr-ı Sefîd: 4, 21
Bahr-ı Siyâh Bogazı: 11
Bahr-i Siyâh: 21
Bâkî Efendi (Kâdîasker, şâ'ir): 319, 320
Balat: 10
Balık Pazarı: 10, 22
Balıkesrî: 7, 8
Balta Limânı: 360
Balyabadra: 10
Bandırma: 7
Bathâ: 324
Bayçık: 15
Bâyezîd-i Cedîd Câmi'i: 11
Bâyezid (Yerleşim yeri): 12
Bedahşân: 76, 145
Bedir: 412
Begkoz: 20, 25
Beglerbegi Câmi'i: 20
Beglerbegi: 19
Begoglı: 19, 21, 22, 23, 24
Behcet Efendi (Hekîmbaşı): 326, 388
Behcet Efendi (Şâ'ir): 338
Behisni: 8
Behistân: 17
Belgrad: 15
Bergama: 7
Besîm Beg (Hazîneli, şâ'ir): 365
Beşiktaş Mevlevî-hânesi: 20, 23
Beşiktaş: 14, 17, 19, 20
Beyrût: 12
Beyt-i Ma'mûr: 118
Beytü'l-Harâm: 49, 68, 73, 96
Beytü'l-Mukaddes: 51
Beytü'l-Mutahhar: 51

Bezm-i 'Âlem Sultân (Sultân Abdülmecîd'in vâlidesi): 21
Biga: 8
Bihzâd (Ressâm): 342, 360
Birecik: 12
Bodrum: 12
Bogazborlı: 8
Bogazlar: 19
Bolayır: 7
Bosna: 8, 10, 15
Bosna: 21
Bozcaata: 10
Buhârâ: 40
Bulgaristân: 4
Burgos: 15
Burûsa Yeñi Şehri: 7
Burûsa: 7, 8, 10, 11, 15, 39, 63, 252, 398, 405
Bükreş: 4

- C, Ç -
Ca'fer-i Tayyâr: 354
Cagaloglı: 18
Canik: 9
Cânovası: 9
Cebel-i Lübnân: 4, 12
Cedîde Bogazı: 325
Cem: 47, 290, 347, 359
Cevres: 17
Cevrî Usta (Sultân II. Mahmûd'un dadısı): 19
Cezâyir-i Bahr-i Sefîd: 351
Cezîretü'l-'Arab: 15
Cidde: 400
Cihângîr Câmii: 14
Cisr-i Ergene: 9
Cisr-i Mustafâ Paşa (Edirne'de): 14
Çekirge: 8

Çekmece: 15
Çenberli Taş: 16
Çengelköyi: 20
Çerâgân Sâhil-sarâyı: 23
Çerkeş: 15
Çırpan: 15
Çîn: 53, 54, 70, 74, 80, 98, 144, 263, 265, 296, 393
Çinili Câmi'i: 17
Çirmen: 8
Çorlı: 8, 15

- D, E -
Dâniş Efendi (Şâ'ir): 338, 339
Dârâ: 398
Dârende: 15
Dâvud Paşa (Kara): 17
Dâvud Paşa (Semt): 11
Dâvud Paşa Kışlası: 19, 20, 21
Delvine: 12, 15
Dergezîn: 17
Dervîş Paşa (Mîr-mîrân): 401
Devlet Girây-ı Evvel: 351
Devlet Girây-ı Râbi': 352
Devlet Girây-ı Sânî: 352
Dırama: 8
Dîvânyolı: 14
Dikili Taş: 14
Dikili: 7
Dimetoka: 8, 10
Dimyât: 12
Divrigi: 8, 12, 15
Diyârbekir: 12, 15
Ebû Bekir (Hz.): 412
Ebû Bekir Mümtâz Efendi (Mısır kapu kethudâsı): 25
Ebû-leheb: 83

Edincik: 7
Edirne: 8, 9, 10, 11, 14, 15
Eflâtûn: 25, 26, 324, 379, 408
Egin: 12, 15
Egri: 16
Emînöñi: 17
Emîr Buhârî (Semt): 14
Emîr Buhârî Mescidi: 11
Emîr Buhârî: 11
Emîr Sultân (Dâmâd-ı hażret-i Yıldırım Bâyezîd Hân-ı Gâzî Buhâralı Şeyh Şemsüddîn Mehmed bin 'Alî El-Hüseynî): 39, 40, 41
Ergene Nehri: 9
Ergiri: 15
Ermenek: 10
Erzincân: 15
Erzurum: 21, 22, 17
Es'ad Efendi (Ayıntâbî, Hâce): 401
Eski 'Alî Paşa (Semt): 21
Eski Defterdâr Kapusı: 23
Eski Kapluca (Bursa'da): 8
Esrâr Efendi (Aydınoglı Tekyesi Şeyh-zâdesi Serheng-i Hazîneli Dervîş, şâ'ir: 320
Eyyûb (Semt): 19, 21, 368
Eyyûb Sultân Türbesi: 10

- F, G -
Fahr-i Râzî: 416
Fârâbî: 422
Fas: 373
Fâtımatu'z-Zehrâ: 412, 414
Fâtih (Semt): 11
Fâtih Câmii: 10, 18
Ferîd İbrâhîm Beg (Üsküdâr Yeñi Câmi'i Mütevellîsi Surre Emîni, şâ'ir: 321, 326
Ferîdûn: 47, 57, 258, 266

Fethu'l-islâm (Yerleşim yeri): 15
Fetih Girây: 351
Fındıklı: 14, 20
Fîsâgoras: 422
Filibe: 4, 8, 9, 15
Fir'avn: 352
Fireng: 255
Fransa: 22, 350
Fransız: 353
Fu'âd Paşa: 22
Galata (Mevlevî-hânesi): 20
Galata Sarâyı: 11, 18, 21, 22
Galata: 11, 18, 19, 20,331
Gâzî Girây-ı Sânî: 351
Gâzî Girây: 351
Gazneli Mahmûd: 112, 288, 313, 314
Gazve: 12
Gedûs Suyı: 11
Gedûs: 10
Gelibolı: 7
Gemlik: 7
Germehisârlar: 9
Geyve: 11, 15
Girîd: 4, 17, 23, 25
Gök Meydânı (Şâm'da): 14
Göksu: 375, 384
Göynük: 7
Gurebâ Haste-hânesi (Yenibâgçe'de): 21
Gügercinlik: 9
Gül-hâne Kasrı: 23
Gülistân (Sa'dî-i Şîrâzî'nin): 100, 270, 399
Gülnûş Emetullâh Sultân: 18 (Sultân II. Mustafa ve Sultân III. Ahmed'in vâlideleri): 18
Gülşen-i Her Hısâl-i Ravża-i Durûb-ı Emsâl (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın eseri): 432

Gümülcine: 8
Güzelhisâr: 8

- H, I, İ -
Habeş: 55, 104
Hâcı Selîm Girây: 351
Hacıhamza: 15
Hâfız Aga (Hacı, Rodos'da birinci vücûh): 351
Hakkâri: 12
Haleb: 12, 14, 15
Haleb: 366
Hâlet Efendi: 398
Halıcılar Köşki: 12
Halîl Rif'at Paşa (Çerkes, dâmâd): 367
Hallâc-ı Mansûr: 41, 198, 400
Halvetî: 20
Hama: 12
Hâmî-i Âmidî (Şâ'ir): 415, 416, 424, 425
Hamîd: 8
Hamîdiyye İmâreti: 19
Hâmidî (Molla, şâ'ir, İranlı): 318
Hamza (Hz.): 324
Hanya: 17
Harem Câmii: 13
Haremeyn-i Muhteremeyn: 12, 27
Harmânlı: 15
Harput: 12, 15
Hasan Basrî Efendi (Enderûnî, şâ'ir): 400
Hasan Beg (Gâzî, Rodos muhâfızı): 350
Hasan Şevkî Beg (Rikâbdâr 'Abdurrahmân Aga-zâde Hazîne-i Hümâyûn Başkâtibi, şâ'ir): 400
Hâsekî Sultân: 14
Hasîb Efendi (Yangın Kâtibi): 391
Hâsköy: 15
Hâtem: 40, 366, 383, 398

Hayber: 53, 412
Hayrabolı: 7
Hayrâtiyye Köprüsü: 21
Hegbeli Ata: 20
Hemedân: 17
Hereke: 7
Hersek: 8, 10, 15
Hezârgırad: 15
Hıtâ: 54, 393
Hıtta-i Yemâniyye: 15
Hızır Ağa (Sultan I. Abdulhamîd'in musahiplerinden, Halebli): 366
Hızır (Hz.): 40, 56, 58, 84, 98, 104, 109, 141, 218, 239, 272, 276, 309, 353
Hicâz: 288
Hidâye (Eser): 312
Hind: 155
Hindistan: 10, 157
Hindû: 394
Hiyel-i Harbiyye-i Orhâniyye (Sultân Orhan'ın eseri): 7
Horasân: 145
Hoy: 17
Humus: 12
Husrev Paşa (Sadrâzam): 366
Huten: 6, 119, 263, 283
Hülâgû Hân: 353
Hünkâr İskelesi: 11, 20
Hüseyin Paşa (Serdâr-ı ekrem, Aga): 366
Hüseyn (Hz.): 413, 414
Irâk: 414
Isparta: 8
Istranca: 15
İbni Sînâ: 407, 422
İbrâhîm (Hz.): 100, 290, 343
İbrâhîm Efendi (Yanar Âteş): 342, 343
İbrâhîm Râsih Aga (Hekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdı Çukadâr Aga, şâ'ir): 326, 328, 329, 330, 331, 344

İbrâhîm-i Edhem: 110
İçil: 10
İhsâniye Mahallesi (Üsküdâr'da): 18
İhtimân: 15
İki Minâreli Câmi (Edirne'de): 11
İlbasan: 10
İmâd (Hattât): 44
İmâm-ı A'zam: 14
İnöz: 10
İpsala: 7
İrân: 10, 160, 318
İsa (Hz.): 91, 110, 131, 132, 133, 150, 155, 272, 280, 290, 307, 309, 310, 319, 321, 340, 392
İsfendiyâr: 64
İskender: 52, 84, 85, 127, 339, 353, 407, 408
İskenderiyye: 10, 12, 15
İskenderûn: 15
İskete: 8
İslâm Girây-ı Evvel: 351
İslâm Girây-ı Sânî: 351
İslimye: 15, 21
İstanbul: 10, 16, 17, 19, 20, 22, 35, 62, 360, 364
İstanköy: 12
İstavroz: 20
İştib: 8
İvaż Fakîh (Sultân I. Mehmed'in hocası): 9
İzladi: 15
İzmîd: 7, 15, 20, 360
İzmir: 9
İznîk: 7, 14
İzvornik: 15
İzzet Beg (Beglikçi, şâ'ir): 365
İzzet Mollâ Efendi (Keçeci-zâde, şâ'ir): 371, 372, 379, 398, 399

- K, L -
Ka'be: 31, 45, 49, 52, 67, 68, 73, 83, 110, 118, 123, 131, 139, 265, 270, 271, 276, 290, 306, 314, 316, 372, 410, 411
Kâbil: 10
Kâdî Köyi: 25
Kâdirî: 20
Kahramân: 3
Kal'a-i Sultâniye: 22
Kalender-hâne: 10
Kâmil Beg (Tüfengçi Başı, şâ'ir): 321
Kandilli: 20
Kandiye: 17
Kankırı: 8, 9
Kañlıca: 20
Kânûn-ı Şifâ (İbni Sînâ'nın): 123
Kaplan Girây-ı Sâlis: 352
Kaplan Girây-ı Sânî: 352
Kaplan Girây: 352
Karadeñiz Bogazı: 22
Karaferye: 8
Karahisâr-ı Sâhib: 7, 10
Karahisâr-ı Şarkî: 10
Karaköy Kapusı: 22
Karînâbâd: 8
Karlıili: 8
Kars: 12
Kartal: 20
Kârûn: 295
Kâsım Paşa (Semt): 10
Kâsım Paşa Câmi'i: 20
Kastamonı: 8
Kâşân: 116
Kaşgar: 10
Kâşif Efendi (Şâ'ir): 374
Kâtib Câmi'i (Aksarây'da): 23

Kavak: 15
Kavaklar: 11, 20
Kavala: 8
Kayseriyye: 8
Kâzım Paşa (Şâ'ir): 321
Kâdî Köyü: 19
Kefe: 10
Kemâh: 8, 12, 15
Kemâl- Hocendî: 61
Kerbelâ: 367
Kerîm Hân: 355
Keşân: 8
Kıbrıs: 15
Kılıç 'Alî Paşa (Semt): 20
Kıpçak: 356
Kıratova: 8
Kırım: 350, 352
Kırkkilîsâ: 8, 15
Kızılagaç: 8
Kızılca: 7
Kızılhisâr: 10
Kirmâstî: 7
Konuş Nâhiyesi (Filibe'de): 9
Konya: 8, 12, 364, 428
Kösem Vâlide Sultân: 17
Köstence: 15
Köstendil: 8
Kuds-i Şerîf: 12, 14
Kûfe: 14
Kuleli: 19, 20
Kulleli Kışlası: 21, 22
Kurşunlı Mahzen (Galata'da): 20
Kürdistân: 4, 12, 429
Küri (Yerleşim yeri): 16
Kütahya: 8

Laçin Tîmârı: 9
Lâdik: 15
Lâleli Câmii: 19
Lanka Yeñi Kapusı: 16
Lanka: 16, 19
Lazkiye: 12
Levend Çiftligi: 19
Limni: 10
Lofça: 10
Lokmân Hekim: 362, 428
Lori: 16

- M -
Ma'den-i Sîm-i Hâm: 8
Maçka: 21
Mahmûd (Gazneli): 98
Mahmûd Efendi (Mardînî Hâce, şâ'ir): 380
Mahmûd Paşa (Adnî, Sadrâzam): 62, 6
Mahmûd (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın üçüncü oğlu): 401
Mâhpeyker Sultân (Sultân IV. Murâd'ın vâlidesi): 17
Malatya: 8, 12, 15
Mâltepe: 20
Manastır (Bursa'da): 8
Manastır: 8, 15, 21
Mar'aş: 12, 352
Mardîn: 380
Medîne: 14, 27, 431, 432
Mehmed 'Ârif Aga (Sâbık ve Ârif mahlaslı, Koyunyayan, Kurşuncıbaşı-zâde Çukadâr, Kîlârî Eyyûbî, şâ'ir): 359, 360
Mehmed 'Ârif Efendi (İzmîdî Hazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Kâdîsi Balta Lîmânlı, şâ'ir): 360
Mehmed Beg (Sultân I. Mehmed'in bendegânından): 9
Mehmed Emîn Efendi (Ayıntâbî Hâce Es'ad Efendi-zâde Dâru'l-Mu'allimât Müdîri Sır Kâtibi Yamagı Seferlili Es-seyyid El-hâc, şâ'ir): 404, 405

Mehmed Girây: 351
Mehmed Mu'ammer Paşa (Kâ'im-makâm-ı rikâb-ı Hümâyûn Rüşdî Paşa-zâde Muhâcirîn Komisyonı Re'îsi El-hâc, şâ'ir): 400, 401
Mehmed Nevres Paşa (Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-kurenâ-yı Esbak Mehmed Beg-zâde, şâ'ir): 401
Mehmed Nezîh Beg (Mektûbî-i Vilâyet-i Konya, Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın oğlu): 428, 429
Mehmed Paşa (Defterdâr, Hacı): 25
Mehmed Tayyâr Efendi (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın babası): 395, 396
Mehmed Ârif Aga (Sultan I. Abdulhamîd'in musahiplerinden Halebli Hızır Ağa-zâde): 366
Mekke: 27
Mengli Girây-ı Sânî: 352
Mengli Girây: 351
Menteşe: 8
Merkez Efendi Dergâhı
Meryem (Hz.): 110, 303
Merzifon: 9, 15
Mescid-i Aksâ: 49
Mevlânâ Celâlü'ddîn-i Rûmî: 369, 375, 398, 399, 424, 425
Mevlânâ Türbesi: 12
Mısır: 12, 25, 27, 63, 82, 104, 130, 131, 263, 305, 306, 309, 325, 386, 398
Mısr-ı Kâhire: 12
Mi'mâr Sinân Aga: 13, 15
Midhat Paşa (Sadrâzam): 22
Midillü: 10, 18, 351
Mihalıç: 7
Mihrümâh Sultân (Rüstem Paşa'nın eşi): 13
Miskînler Mescidi (Üsküdâr'da): 12
Mogolistân: 356
Molla Câmî (Şâ'ir): 145, 416
Mollâ Hâmidî (İranlı şâ'ir): 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 165, 176, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 188, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 198, 199, 201, 203, 204, 206, 208, 209,

210, 212, 214, 215, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 225, 226, 228, 229, 231, 232, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252
Mora: 9, 15, 25, 26
Mudurnı: 7
Muhammed (Hz.): 6, 39, 40, 41, 53, 66, 67, 73, 91, 127, 129, 252, 297, 322, 323, 325, 326, 369, 378, 400, 403, 412, 413, 414, 430
Muhît (Şâ'ir): 341
Muhyiddîn 'Arabî: 12
Murâdiye Mahallesi (Bursa'da): 9
Mûsâ (Hz.): 91
Mûsâ Çelebi (Sultan I. Mehmed'in biraderi): 9
Mustafâ 'İzzet Efendi (Re'îsü'l-'Ulemâ Nakîbü'l-Eşrâf Kâḍî-'asker El-hâc, şâ'ir): 402, 403, 404
Mustafâ 'Âsım Efendi (Şeyhu'l-islâm Mekkî-zâde): 22
Mustafâ Nûrî Paşa (Sır Kâtibi): 25, 364
Mustafâ Sâmil Efendi (Enderûndan Evvelâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine Çerâg Olarak Mu'ahharan Bâb-ı 'Âlî Tercüme Otasına Nakl Olunan Recâ'î-zâde Kîlârî, şâ'ir): 361, 362, 363
Musul: 12
Mümtâz Efendi: 27
Münîf (Antakyalı, şâ'ir): 409

- N -
Nahcivân: 15
Nakşî: 20
Namâz-gâh (Anadolu Hisârı'nda): 8
Nâz-perver Kalfa (Sultân III. Selîm'in dadısı): 19
Nazîm (Na't-gû, şâ'ir): 39
Necâtî Beg (Şâ'ir): 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286,

287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 392, 394, 395
Nehr-i Keleb: 12
Nehr-i Meriç: 14
Nemrûd: 100, 343
Nerdübânlı Karyesi (Üsküdâr'da): 9
Nerîmân: 3
Nevres Efendi (Şâ'ir): 399
Nîl: 130, 429
Nigbolı: 8
Nigde: 8
Niş: 8, 15
Nizâmü'l-Mülk: 353
Nizîb: 4
Novaber: 9
Nûrbânû Sultân (Sultân III. Murâd'ın vâlidesi): 15
Nûrüddîn-i Cerrâhî: 363
Nûşirevân: 85
Nüzhet Efendi (Şâ'ir): 425, 426

- O, Ö, P -

Ok Meydânı: 10, 11
Ortaköy Câmii: 21
Ortaköy: 20
Osmân (Hz.): 284, 413
Osmân Nûrî Efendi (Defter-hâne-i 'âmire mütehayyizân-ı hulefâsından, Tayyâr-zâde Atâ'nın Enderûn Târîhinin mübeyyizi): 429
Osmâncık: 11
Osmâniye Câmii: 18
Ömer (Hz.): 324, 413
Ömer Beg (Ma'den Vâlîsi Baltacı Mustafâ Paşa-zâde): 364
Palu: 12
Papazlı: 15

Paşa Lîmânı: 20
Perlepe: 8, 15
Pertev Paşa: 368
Pervadi: 8
Pınarhisâr: 8
Pilevne: 15

- R -
Râgıb Pşa (Koca, Sardrâzam, şâ'ir):418, 426
Râ'if Efendi (Şâ'ir): 374
Râmî Çiftligi Kışlası: 20, 21
Râmî Çiftligi: 19, 366
Ravża-i Mutahhara: 20
Remle: 12
Resmo: 17
Reşîd (Mısır'da): 12
Revân: 17
Revândız: 4
Rezmî Bahâdır Girây: 351
Rızâ (Neccâr-zâde, şeyh, şâ'ir): 410, 411
Rızâ Efendi (Darb-hâne-i 'Âmire Müşîri): 370,
Rodos: 12, 14, 158, 350, 351, 352
Rufâ'î: 20
Ruha: 12
Rûhî Süleymân Aga (Kapucıbaşı): 350
Rûm: 4, 40, 41, 152, 266, 283, 307, 363, 379
Rûmili Hisârı: 10
Rûmili: 9, 14, 23, 143
Rûm Kal'a: 12
Rûs: 354
Rusçuk: 4, 15, 22, 350
Rusya: 352
Rüstem Paşa (Dâmâd): 13

- S, Ş -
Sa'âdet Girây: 351
Sâbık (Mehmed Ârif Ağa, Kîlârî Eyyûbî şâ'ir): 360
Sa'dî-i Şîrâzî: 100
Sâ'ib- Tebrîzî: 419
Sa'îd (Mısır'da): 12
Sa'îd Beg (Hızır Aga-zâde, şâ'ir): 366, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 403, 408
Sa'îd Paşa (Sadrâzam): 25, 27
Safed: 12
Safvet Efendi (Şâ'ir): 413
Safvetî Paşa: 351
Sagrı Lîmânı (Midilli'de)
Sahratullâh (Küdüs'te): 14
Sakarya Suyı: 11
Sâkıb Efendi (Seferlili Sarıkçı Yamagı Ankaralı Küçük Hâfız Dimekle Ma'rûf, şâ'ir): 344, 345, 346, 347, 348, 358
Sakız: 12
Salı Pazarı: 14, 20
Sâlih Aga (Kîlârî, şâ'ir): 366
Samako: 8
Sâmî 'İzzet Efendi (Çukadâr İbrâhîm Râsih Aga Birâderi Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne Fârisî Hâcesi Seferlili çavuş, şâ'ir): 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343
Samsad: 12
Samsun: 9
Sancak Tepesi Namâz-gâhı (Anadolu Hisârı'nda): 8
Saruhân: 8, 11
Sayda: 12
Sehâbî Çelebi (Tavukçı Başı-zâde Tavukçı Başı Enderûnî, şâ'ir): 160
Selânik: 8, 9
Selîm Girây-ı Sâlis: 352
Selîm Girây-ı Sânî: 352
Selîmiyye Kışlası: 19, 20, 21, 23

Selmân-ı Sâvecî: 61, 274, 285
Semendire: 9, 10
Serrâc-hâne Başı: 10
Servi (Yerleşim yeri): 15
Seyf-i Zü'lyezen: 286
Seyyid 'Alî Rızâ: 367
Silifke: 10
Silistre: 4, 8, 15, 22
Sincâr: 4
Sinob: 10
Siroz: 8
Sivâs: 8, 15
Siverek: 15
Sofya: 8, 15, 366
Soguk Çeşme: 12
Sokul: 15
Sûde Lîmânı (Girîd'de): 23
Sultân 'Abdu'l-'Azîz: 22, 24
Sultân 'Abdulhamîd (I.): 4, 19, 21, 352, 366
Sultân Abdu'l-Hamîd (II.): 3, 4, 5, 431
Sultân 'Abdülmecîd: 4, 5, 24, 398
Sultân Ahmed (I.): 16
Sultân Ahmed (II.): 18
Sultân Ahmed (III.): 18
Sultân Ahmed (Semt): 22
Sultân Ahmed Câmii: 19, 20
Sultân Ahmed Meydânı: 23
Sultân Bâyezîd (I.): 39
Sultân Bâyezîd (II.): 11, 100, 158, 259, 263, 264, 319, 392
Sultân Bâyezîd (Yıldırım): 8
Sultân Câmi'i (Aksarây semtinde): 12
Sultân Cem: 84, 158, 256
Sultân Cihângîr (Kânûnî Sultân Süleymân'ın şehzâdesi): 14
Sultân Hüseyin Baykara: 368
Sultân İbrâhîm: 17

Sultân Korkud (Sultân II. Bâyezîd'in şehzâdesi): 158
Sultân Mahmûd (I.): 3, 18, 405, 407
Sultân Mahmûd (II.): 3, 5, 19, 23, 322, 324, 326, 351, 367, 386, 388, 392, 395, 396, 398, 431
Sultân Mehmed (Fâtih): 10, 39, 41, 42, 47, 59, 62, 84, 100, 150, 160, 252, 256, 318, 405, 430
Sultân Mehmed (I.): 9
Sultân Mehmed (III.): 16
Sultân Mehmed (IV.): 17, 18
Sultân Mehmed (Kânûnî Sultân Süleymân'ın şehzâdesi): 13
Sultân Murâd (I.): 8
Sultân Murâd (II.): 9
Sultân Murâd (III.): 15
Sultân Murâd (IV.): 17, 321, 431
Sultân Murâd (V.): 25
Sultân Mustafâ (Fâtih'in şehzâdesi): 62, 64, 65, 66, 67
Sultân Mustafâ (I.): 16
Sultân Mustafâ (II.): 18
Sultân Mustafâ (III.): 18
Sultân Mustafâ (IV.): 19
Sultân Orhân (Gâzî): 7
Sultân Osmân (Gâzî): 7, 430
Sultân Osmân (II.): 17
Sultân Osmân (III.): 18
Sultân Selîm (II.): 15
Sultân Selîm (III.): 19, 20, 351, 398
Sultân Selîm (İstanbul'da semt): 22
Sultân Selîm (Yavuz): 5, 11, 159
Sultân Süleymân (II.): 17
Sultân Süleymân (Kânûnî): 12, 160, 319, 320
Sultânyeri: 15
Süleymân (Hz.): 52, 74, 109, 117, 145, 276, 303, 307, 313, 353
Süleymân Paşa (Şehzâde): 7
Süleymâniye Câmi'i (Rodos'ta): 14
Süleymâniye Câmii: 13, 18

Süleymâniyye (Beşiktaş'ta): 14
Süzebolı: 8
Şâh İsmâ'îl Safevî: 159
Şâhîn Girây: 348, 350, 354
Şâkir Efendi (Mü'ezzinbaşı Hazîneli, şâ'ir): 364
Şâm: 12, 14, 15, 131, 401
Şamâh: 16
Şeddâd: 295
Şehirköyi: 15
Şehzâde Câmii: 13, 25
Şehzâdebaşı: 13
Şeki: 16
Şems Paşa Kasrı: 20
Şems-i Tebrîzî: 369, 377, 409
Şeyh Vefâ Câmi'i: 11
Şeyh Vefâ: 266, 267
Şeyhî (Şâ'ir): 274
Şiblî: 20
Şile: 8
Şirvân: 16
Şumnı: 4, 8, 15, 22
Şükrî Efendi (Mustafâ Nûrî Paşa'nın hazînedârı): 25
Şükrî Efendi: 27
Şükrî Paşa (Rodos muhâfızı): 351

- T, U, Ü -

Tagıstan: 10
Tâhir 'Ömer (Nusayrî): 353
Tahta Minâreli Mescid (Balat'ta): 10
Tahte'l-Kal'a: 15
Tamaşvâr: 15
Tarabya: 20, 25, 384
Taraklı: 15
Taşöz: 10
Tâtâr: 75, 256, 257, 279, 337, 356, 394

Tatarpâzârı: 15
Taybe: 323
Tayyâr Efendi (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın babası): 389, 401
Tayyâre Kasîdesi (Sünbülzâde Vehbî'nin): 351, 352
Tazıcılar Ocagı (Üsküdâr'da): 14
Tebrîz: 17
Tekfûrtagı: 7
Tekneciler Mescidi: 10
Terziler Kâr-hânesi Mescidi: 12
Tevfîk Mollâ Efendi (Şeyhu'l-islâm, şâ'ir): 409
Tevhîd Efendi (Neccâr-zâde Kâḍî-'asker, şâ'ir): 347
Tıflî Çelebi (Şâ'ir): 321
Tırhala: 25
Tırnovi: 8, 15
Tiflîs: 16
Tokad: 8, 15
Tokmakhisârı: 10
Tolmabâgçe: 19, 21
Top-hâne Kışlası: 21
Top-hâne Meydânı: 22
Top-hâne: 19, 21
Torbalı: 15
Tosya: 9, 15
Trablus-ı Şâm: 12
Trablus: 4
Trabzon: 10, 12
Tunca Nehri: 8, 11
Tunus: 4, 398
Turhal: 15
Turhân Hadîce Sultân (Sultân IV. Mehmed'in vâlidesi): 17
Tuzla: 7
Uhud: 412
Ulu Câmi (Bursa'da): 8
Ulubat: 7
Unkapan: 21

Urfa: 15
Üç Şerefeli Câmi (Edirne'de): 9
Üsküb: 8
Üsküdâr Mevlevî-hânesi: 20
Üsküdâr: 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 321, 389
Üveysü'l-Karenî: 290

- V, Y, Z -

Vâlide Mektebi : 21
Vâlide-i 'Atîk (Semt): 17
Van: 12, 429
Vâni Köyi: 20
Vardar: 8
Varna: 8, 9, 15, 22
Vâsıf Beg (Enderunlu, şâ'ir): 330, 331
Vehbî Efendi (Seyyid, şâ'ir): 405, 408
Vehbî Efendi (Sünbül-zâde): 350, 351, 352
Vidin: 8
Vize: 8
Ya'kût-ı Musta'sımî (Hattât): 145, 151
Yahyâ Efendi Câmii: 23
Yahyâ Efendi Dergâhı: 20
Yahyâ Efendi Mescidi: 20
Yahyâ İhyâ Beg (Beglikçi 'İzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Hazîneli, şâ'ir): 365
Yalova: 7
Yanbolı: 8
Yanya: 9, 15
Yârhisarı: 10
Yâver Hasan Beg (Kîlârî Rikâb-dâr, şâ'ir): 358, 359
Yedi Kulle: 10
Yemen: 283
Yenbû': 325
Yeni Câmi (Üsküdâr'da): 16, 18, 321
Yeñi Bâgçe: 21

Yeñi Câmi (Bursa'da: 8
Yeñi Câmi (Eminönü'nde): 17
Yeñibâgçe: 14
Yeñice: 8
Yeñikapu (Mevlevî-hânesi): 20
Yeñiköy: 25
Yeñişehir: 8, 9
Yesrib: 324
Yeşil Câmi (Bursa'da): 9
Yeşil Kiremitli Mescid: 14
Yezîd: 324, 414
Yoros Câmi'i: 11
Yûnus Efendi Dergâhı (Fındıklı'da): 20
Yûsuf (Hz.): 9, 82, 130, 255, 259, 269, 309, 313, 314, 386
Yûsuf Paşa (Kapudân-ı deryâ silahdâr gâzî şehîd): 17
Yûşa' 'Aleyhi's-selâm: 20
Zagra: 8
Zagralar: 15
Zeyrek: 10
Zile: 15
Zindân Câmi'i: 11
Zindân Kapusı: 10
Zü'l-hımâr: 286
Zü'l-kadriye: 12
Züleyhâ (Mısır Azizi'nin eşi): 259, 263, 269